

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

L'estructura informativa en la traducció literària. Estudi de corpus de traducció anglès-català

Pau Francesch Sabaté

Aquesta tesi doctoral està subjecta a la llicència **Reconeixement- NoComercial – SenseObraDerivada 4.0. Espanya de Creative Commons.**

Esta tesis doctoral está sujeta a la licencia **Reconocimiento - NoComercial – SinObraDerivada 4.0. España de Creative Commons.**

This doctoral thesis is licensed under the **Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 4.0. Spain License.**

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

**L'estructura informativa en la traducció literària.
Estudi de corpus de traducció anglès-català**

Tesi presentada per optar al grau de Doctor

2022

Doctorand

PAU FRANCESCH SABATÉ

Directora

Dra. Neus Nogué Serrano

Tutor

Dr. Lluís Payrató Giménez

Programa de doctorat: Estudis Lingüístics, Literaris i Culturals

Línia de recerca: Estudis avançats en lingüística i literatura catalanes

Secció de Lingüística Catalana

Departament de Filologia Catalana i Lingüística General

Facultat de Filologia i Comunicació

**L'estructura informativa en la traducció literària.
Estudi de corpus de traducció anglès-català**

PAU FRANCESCH SABATÉ

Tesi doctoral elaborada sota la direcció
de la Dra. Neus Nogué Serrano
i la tutoria del Dr. Lluís Payrató Giménez

2022

Universitat de Barcelona

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

A la mare i el pare,
al Xavi i l'Aurora.

A l'Alba.

A final del segle XIX, a la Xina Imperial, Lin Shu escrivia la primera traducció d'una novel·la francesa al xinès. Es tractava de *La Dame aux camélias*, d'Alexandre Dumas, fill, a la qual seguirien més de 170 traduccions d'obres escrites en més de set llengües diferents. El cas és que Lin Shu era bilingüe en francès i en tota altra llengua estrangera. Mestre del xinès clàssic, el traductor se servia d'intèrprets que recitaven les novel·les mentre ell mudava els mots en la llengua més bella, triava la informació rellevant i arranjava les frases amb el propòsit que la retòrica naturalitzada interpel·lés el seu poble.

Anècdota de Leonardo G. Luccone

Abstract

This doctoral dissertation studies how six professional English to Catalan translators deal with a group of phenomena belonging to information structure; this is, the way speakers adapt their utterances to the temporary state of the addressee's mind in order to better fulfil their communicative purposes, as well as to communicate implicit information (Chafe 1976; Vallduví 1992; Krifka 2007). The phenomena analysed are: the use of dislocations in target texts (Chapter 2), the expression of contrastive focus and contrastive topic (Chapter 3), and quantifier phrase fronting (Chapter 4).

Throughout this dissertation, we classify and analyse the solutions applied by translators in a translation parallel corpus and in their answers in a survey. Two general goals will be addressed: 1) classifying the translation equivalences observed in the corpus, while ranking the translators' preferences towards the possible equivalences, and 2) evaluating the translators' pragmatic competence and metapragmatic awareness regarding the phenomena analysed. The data raised will complement and contrast the linguistic literature on the information structure of the Catalan language. Furthermore, it will help elaborating learning resources for translation students, as well as reference materials for professional translators and proof-readers.

Resum

En la present tesi estudiem el tractament donat per sis traductors professionals de l'anglès al català a un conjunt de fenòmens relatius a l'estructura informativa; és a dir, la manera com els enunciadors adequen el seu discurs als estats transitoris de la ment dels enunciataris a fi d'optimitzar la comunicació, i també de transmetre informació implícita (Chafe 1976; Vallduví 1992; Krifka 2007). Els fenòmens analitzats són: l'ús de les dislocacions (capítol 2), les diverses expressions del focus contrastiu i el tema contrastiu (capítol 3), i l'avantposició de sintagmes quantificats (capítol 4).

Al llarg de la tesi, classificarem i analitzarem les solucions desenvolupades pels traductors en els textos d'un corpus de traducció paral·lel i també en les respostes donades a un qüestionari. Seguirem dos objectius generals: 1) tipificar les equivalències de traducció establertes en el corpus jerarquitzant les preferències dels traductors per les diverses solucions possibles, i 2) avaluar la competència pragmàtica i la consciència metapragmàtica dels traductors en relació amb aquests fenòmens. Les dades obtingudes faran possible complementar i contrastar la bibliografia lingüística existent sobre l'estructura informativa del català. D'altra banda, en el futur faran possible elaborar recursos per a traductors en formació i materials de consulta per a professionals de la traducció i l'assessorament lingüístic.

Agraïments

Gràcies de tot cor a tots els que m'heu acompanyat fins al dia en què vaig decidir emprendre aquesta tesi doctoral i durant els últims quatre anys de vida acadèmica.

A Neus Nogué, directora d'aquesta tesi, mestra i amiga, per fer-me confiança des del primer moment, per encarrilar els meus pensaments, curiositats i ambicions, per mantindre encesa la flama d'aquesta recerca, i per obrir-me les portes del món de la lingüística teòrica i aplicada, l'assessorament lingüístic i la traducció. A ella li dec els fruits de la vida professional que vindrà.

A Lluís Payrató, tutor d'aquesta tesi, la veu de l'experiència, per la seva generositat i dedicació, sempre disposat a estudiar els capficaments amb què l'he pogut importunar. Gràcies, sobretot, per haver-me estès la mà de bon principi convidant-me a participar en els seminaris i projectes per fer recerca conjuntament. A ell li dec la fortuna d'haver-me sentit investigador i membre del Departament, fet que m'ha permès aprendre doblement, escoltant i fent (i refent si calia).

Als membres del Departament de Filologia Catalana i Lingüística General de la UB i del GrEPAD, i també a M. Antònia Martí i Montserrat Nofre del Servei de Tecnologia Lingüística, pel seu assessorament en matèria de programari per a l'anàlisi lingüística de textos. Dedico un agraïment especial a Jordi Fortuny, per haver-me brindat l'oportunitat de fer docència per primera vegada, amb una assignatura tan engrescadora i alhora exigent com Sintaxi Catalana.

A Laia Benavent i Eloi Bellés, els meus companys argonautes predoctorals, guardians del 4.12, amb qui he remat conjuntament tantes vegades. Quan vaig arribar al Departament van fer esvaïr de cop el meu sentiment d'estrangeria. D'ells he après el llenguatge i la cultura de la col·laboració en el món de les humanitats. Penso que, plegats, hem fet valdre la idea que gaudir d'un ajut predoctoral és molt més que fer una tesi; és créixer professionalment i personal. Els congressos, jornades i altres projectes que hem fet realitat juntament són les millors experiències que m'enduc de la UB. També vull fer un reconeixement al suport de la resta de companys amb què he compartit el postgrau d'Assessorament Lingüístic i Serveis Editorials, en què va començar tot, i posteriorment l'etapa predoctoral.

Més enllà de l'àmbit del Departament, en primer lloc, dono les gràcies a Xavier Villalba per les nombroses vegades que s'ha prestat a aconsellar-me en matèria de sintaxi i estructura informativa. El seu interès per la novetat d'aquesta tesi m'ha esperonat per continuar endavant. En segon lloc, a Maria del Mar Vanrell, per haver-se avingut a col·laborar en l'estudi de les avantposicions de sintagmes quantificats i per haver-me iniciat en el sistema Cat_Tobi. Sense la seva experiència en l'anàlisi de la prosòdia i la seva relació amb la pragmàtica, les descripcions del capítol 4 no haurien estat tan rigoroses, ni de bon tros. I, finalment, també a tots els especialistes d'altres universitats que m'han ofert ajut, amatents, com Alberto Hijazo, Amparo Hurtado Albir, Josep Marco, Laia Mayol, Josep Quer i Natxo Sorolla.

Vull fer un reconeixement a part a Ares Llop, ambaixadora d'aquesta nostra petita pàtria a Cambridge. Ella em va fer de cicerone durant la meva estada predoctoral a la Universitat de Cambridge, em va encomanar l'interès per la didàctica del català com a llengua estrangera, i em va posar en contacte amb els seus coneguts perquè pogués treure tot el profit d'aquell període tan emocionant i massa breu. També dono les gràcies a Ángeles Carreres per haver autoritzat i supervisat l'estada.

És de justícia mostrar la meva gratitud als traductors del corpus, Josefina Caball, Laia Font, Àlex Gombau, Dolors Udina, Ferran Ràfols i Martí Sales; especialment als que han pogut dedicar el seu temps a omplir el qüestionari llarg i exigent que els vaig enviar. Les dades obtingudes han de contribuir a desenvolupar materials formatius i de consulta per a futurs professionals del seu ram.

Pel que fa als amics, més que un agraïment, penso que el que els farà il·lusió és saber que s'han acabat les absències d'aquest «home massa enfeinat». Amb ells brindaré pel lliurament de la tesi, perquè sé que durant aquests anys han sabut compartir la meva joia sense demanar-me gaire a què he consagrat tantes hores.

Per acabar, dedico aquesta tesi a la meva mare, Teresa Sabaté, el meu pare, Jaume Francesch, i els meus germans, Xavi Francesch i Aurora Francesch. Vosaltres sou el suport afectiu i material que m'ha permès de recórrer el tortuós camí que porta al doctorat. Del bressol a la universitat, soc dels afortunats que es permeten de prendre decisions intrèpides sabent que a cada caiguda l'amor dels de casa amortirà el cop.

Aquesta tesi també està dedicada a tu, l'Alba. Ets qui l'ha vist créixer més de prop i qui m'ha fet costat incondicionalment, tant en l'eufòria que acompanya les descobertes, com en el disgust dels entrebancs. Tu n'has estat espectadora i participant, des del vespre en què entre copes al bar Calders et vaig confessar l'aspiració de fer un doctorat, fins al final. Gràcies.

Tarragona, 29 de setembre del 2022

Índex de continguts

Capítol I. Introducció	31
1 Presentació i objectius	31
2 Hipòtesis de recerca	35
3 Marc teòric	37
3.1. Aspectes sintàctics.....	38
3.2. Fonaments pragmàtics.....	39
3.3. L'estructura informativa	42
3.3.1 La partició tema-comentari.....	43
3.3.2 La partició focus-rerefons.....	45
3.3.3 El contrast.....	47
3.4. La traductologia.....	49
3.5. La consciència metapragmàtica i la competència pragmàtica dels traductors	51
3.6. Aspectes prosòdics.....	53
4 Metodologia i criteris d'elaboració del corpus i el qüestionari	54
Capítol II. La traducció de la partició tema-comentari mitjançant dislocacions	61
1 Introducció.....	61
1.1 Qüestions generals de l'anàlisi de la progressió temàtica mitjançant dislocacions	62
1.2 Hipòtesis sobre l'ús de les dislocacions en les traduccions.....	69
2 Les dislocacions com a marques de la progressió temàtica	70
2.1 La dislocació a l'esquerra.....	70
2.1.1 Les funcions discursives de la dislocació a l'esquerra.....	73
2.1.1a <i>L'activació o reintroducció de tema</i>	73
2.1.1b <i>La continuació de tema</i>	77
2.1.1c <i>Propietats addicionals de la dislocació a l'esquerra</i>	80
2.2 La dislocació a la dreta.....	85
2.2.1 Les funcions discursives de la dislocació a la dreta.....	87
2.2.1a <i>L'activació o reintroducció de tema</i>	88
2.2.1b <i>La continuació de tema</i>	91
2.2.1c <i>La funció avaluativa i expressiva</i>	96
3 Freqüències i associacions al corpus.....	100
3.1 Freqüències generals de les dislocacions i l'ordre canònic	102
3.2 Associació entre les dislocacions i la seva funció discursiva	105

3.3	Associació entre les dislocacions i el vincle amb els seus referents. Factors pragmàtics: distància amb l'antecedent, vincles anafòrics i vincles díctics.....	107
3.3.1	Ordre de mots i distància amb l'antecedent local, no local i inferible	108
3.3.2	Ordre de mots i vincles anafòrics.....	111
	3.3.2a <i>Les dislocacions i els vincles anafòrics.</i>	
	<i>Comparació amb Brunetti et al. (2020)</i>	113
	3.3.2b <i>Les dislocacions i la monotonicitat ascendent i descendent.</i>	
	<i>Comparació amb Brunetti et al. (2020)</i>	117
3.3.3	Ordre de mots i vincles díctics	121
	3.3.3a Dixi espacial, de persona i textual: freqüència i associacions amb les dislocacions	128
3.3.4	Agrupacions de vincles: vincle proper, vincle de poset i vincle indirecte.	135
3.4	Associació entre dislocacions i factors lèxics: termes de polaritat, quantificació de grau i marques expressives.....	145
3.4.1	Ordre i polaritat marcada amb termes de polaritat.....	145
3.4.2	Ordre i quantificació de grau	150
3.4.3	Ordre i marques expressives i exclamatives	152
3.5	Interaccions entre les variables independents.....	155
4	Factors que condicionen l'ús de les dislocacions en les traduccions.....	158
4.1	Factors pragmàtics del text meta	161
	4.1.1 La funció discursiva de les dislocacions i el seu ús.....	162
	4.1.2 La distància amb l'antecedent dels temes i les dislocacions.....	163
	4.1.3 La classe de vincle dels temes i l'ús de les dislocacions.....	164
4.2	Factors lèxics del text meta.....	166
	4.2.1 Els termes de polaritat en l'ús de les dislocacions.....	166
	4.2.2 La quantificació de grau en l'ús de les dislocacions	166
	4.2.3 Els elements exclamatiu i expressius en l'ús de les dislocacions.....	167
4.3	Factors del text font	168
	4.3.1 La funció sintàctica del sintagma equivalent en el text font.....	169
	4.3.2 La posició en l'oració del text font.....	171
	4.3.3 Les estructures marcades en el text font.....	179
	4.3.4 Les marques tipogràfiques en el text font.....	189
	4.3.5 Les marques lèxiques i morfològiques en el text font	190
4.4	Ponderació de la influència de les variables en l'ús de les dislocacions: comparació general i regressió logística	194
	4.4.1 La independència estadística de les dades del corpus	194

4.4.2	Comparació de les variables rellevants.....	195
4.4.3	Regressió logística de les variables rellevants	197
5	Freqüències relatives. Comparació amb el text de narrativa no traduït	
	<i>Canto jo i la muntanya balla</i> , d'Irene Solà.....	203
5.1	Freqüències comparades de dislocacions en enunciats amb termes de polaritat....	206
5.2	Freqüències comparades de dislocacions en enunciats amb elements quantificadors en posició de focus.....	207
5.3	Freqüències comparades de dislocacions amb relacions de poset	208
5.4	Freqüències comparades de dislocacions amb vincles díctics espacials	209
5.5	Freqüències comparades de dislocacions de sintagmes amb epítets	210
5.6	Freqüències comparades de dislocacions en enunciats amb elements amb valor expressiu.....	211
5.7	Interpretació de la variació entre els corpus de traducció i no traducció.....	212
6	Anàlisi: la competència pragmàtica dels traductors en l'ús de les dislocacions	214
6.1	Competència pragmàtica i consciència metapragmàtica	215
6.2	La competència pragmàtica dels traductors segons les dades del corpus.....	216
6.2.1	Criteris d'interpretació de la competència pragmàtica	217
6.2.2	Interpretació dels condicionants de l'ús de les dislocacions i les freqüències relatives en termes de competència pragmàtica.....	218
6.2.2a	<i>La manca d'influència dels factors lèxics del text meta en l'ús de la dislocació a la dreta: idiosincràsia de la llengua o manca de competència pragmàtica</i>	220
6.2.2b	<i>La influència de l'ordre de mots del text font: coincidències entre l'anglès i el català o calc sintàctic</i>	223
6.3	La consciència dels traductors segons els qüestionaris.....	229
7	Conclusions.....	236
Capítol III. La traducció del focus i el contrast marcats amb cursiva.....		245
1	Introducció.....	245
1.1	Hipòtesis sobre el tractament del focus contrastiu i el tema contrastiu marcats amb cursiva.....	247
2	El focus i el contrast.....	247
2.1	Els valors semàntics del focus contrastiu	248
2.2	La semiòtica o el marcatge del focus.....	251
2.3	El focus <i>in situ</i> i la cursiva focal.....	251
2.3.1	Els judicis sobre l'ús de la cursiva focal en català	253

2.4	Els valors informatius de la cursiva focal.....	261
2.4.1	El focus informatiu marcat amb cursiva	262
2.4.2	El focus contrastiu marcat amb cursiva	263
2.4.3	La cursiva focal com a marca modal	266
2.4.4	El tema contrastiu marcat amb cursiva.....	266
2.4.5	Sintagmes quantificats marcats amb cursiva.....	267
3	Categories d'anàlisi. Les equivalències en la traducció de la cursiva focal.....	268
3.1	Traduccions equivalents corresponents	269
3.1.1	El canvi d'estructura sintàctica com a tècnica de traducció	269
3.2	Traduccions equivalents no corresponents	271
3.3	Traduccions no equivalents i neutralitzacions	272
4	L'equivalència en la traducció del focus contrastiu en arguments i adjunts	274
4.1	Traduccions equivalents i tècniques de traducció	274
4.1.1	Traducció equivalent amb marques sintàctiques	274
4.1.1a	<i>Marcatge sintàctic amb transposició</i>	276
4.1.2	Traducció equivalent amb cursiva focal.....	277
4.1.3	Traducció equivalent amb marques lèxiques	278
4.1.3a	<i>L'amplificació amb adverbis focals i quantificadors exclamatius</i>	278
4.2	Traduccions equivalents no corresponents	281
4.2.1	Traducció del focus contrastiu amb una estructura informativa diferent.....	281
4.2.2	Traducció mitjançant l'amplificació amb fraseologia.....	282
4.2.3	Traduccions no corresponents mitjançant l'amplificació per explicitar alternatives.....	282
4.2.4	Traducció mitjançant la modulació.....	285
4.3	L'explicitació dels valors semàntics del focus contrastiu en arguments i adjunts....	287
4.3.1	L'explicitació del focus contrastiu correctiu amb l'ordre de mots	287
4.3.2	L'explicitació del focus contrastiu mitjançant l'amplificació	288
4.3.2a	<i>L'explicitació del focus contrastiu correctiu amb propietats quantificadores</i>	288
4.3.2b	<i>L'explicitació de relacions additives i adversatives</i>	290
4.3.2c	<i>L'explicitació d'interpretacions exhaustives</i>	290
4.3.2d	<i>L'explicitació d'avaluacions contraexpectatives</i>	292
5	L'equivalència en la traducció de predicats marcats: focus contrastiu i modalitat epistèmica	298
5.1	Focus contrastiu en el predicador i en la flexió	298

5.2	El focus contrastiu en la polaritat i les marques epistèmiques i intensives	302
5.3	La polaritat marcada i la modalitat epistèmica	307
5.3.1	Anàlisi de la relació entre el FC en la polaritat i la modalitat epistèmica segons la teoria pragmàtica de la veritat com a compromís públic.....	312
5.3.2	La classificació dels adverbis i locucions polars, epistèmiques i «evidencials».....	314
5.3.3	L'ambigüïtat de marques de FC i modals en el corpus de traducció	317
5.3.4	La cursiva focal en predicats d'enunciats interrogatius	321
5.4	Flexió verbal marcada amb valor exclamatiu-contraexpectatiu i reiteratiu.....	324
5.5	Traduccions equivalents de la cursiva focal en predicats	326
5.5.1	Usos de les marques sintàctiques, lèxiques i tipogràfiques	328
5.5.2	Usos de l'amplificació i de la modulació en predicats marcats.....	329
6	L'equivalència en la traducció del tema contrastiu marcat amb cursiva	332
6.1	La transposició del contrast: tema contrastiu més focus contrastiu en la polaritat....	335
7	Freqüències del focus contrastiu i el tema contrastiu al corpus.....	337
7.1	Freqüències de les traduccions equivalents del focus contrastiu.....	339
7.2	Freqüències de les marques i tècniques de traducció del focus contrastiu.....	341
7.3	Factors que condicionen la traducció equivalent del focus contrastiu.....	344
7.3.1	La classe de mots dels elements marcats amb cursiva focal	344
7.3.2	La classe de marca: sintaxi, lèxic i tipografia.....	347
7.3.3	El valor semàntic de la cursiva focal	348
7.4	Freqüències de les traduccions equivalents del tema contrastiu	355
8	Anàlisi: la consciència i la competència pragmàtica dels traductors en el tractament de la cursiva focal	357
8.1	Freqüències relatives de les marques de FC.....	359
8.2	Les traduccions no corresponents i l'explicitació com a indicadors de la consciència i la competència pragmàtica	361
8.3	L'ús de la cursiva focal en català (un cànon estilístic?)	363
8.4	La consciència dels traductors segons els qüestionaris.....	366
9	Conclusions.....	381

Capítol IV. L'avantposició de sintagmes quantificats en la traducció

	anglès-català: ¿Una marca modal desconeguda?.....	387
1	Introducció.....	387
2	El fenomen i les seves formes: descripció i anàlisi teòrica.....	388
2.1	Descripció i estat de la qüestió	389

2.1.1	Propietats morfosintàctiques i classes d'avantposició	389
2.1.1a	<i>Avantposicions epistèmiques (classes de SQ afectats)</i>	392
2.1.1b	<i>Avantposicions anafòriques</i>	398
2.1.1c	<i>Avantposicions exclamatives</i>	402
2.1.2	Propietats prosòdiques.....	406
2.1.3	Propietats pragmàtiques i informatives	408
2.1.3a	<i>Les avantposicions de SQ marquen la polaritat però no són focus contrastius en la polaritat</i>	413
2.1.3b	<i>La funció discursiva d'enllaç entre proposicions</i>	417
2.1.3c	<i>Distincions entre les avantposicions del català i el castellà</i>	427
3	Contextos clau del text font per a l'ús d'avantposicions en la traducció	431
3.1	Adverbis epistèmics de certesa i verbs modals.....	432
3.2	<i>Do-support</i> amb SQ indefinits existencials	434
3.3	Contextos en què l'enunciador pren una actitud assertiva argumentadora	435
3.3.1	La funció de vincle inferencial amb proposicions condicionals, causals i finals	436
3.3.1a	<i>Vincle amb proposicions condicionals</i>	437
3.3.1b	<i>Vincle amb valor modal deòntic</i>	439
3.3.3	La funció de vincle inferencial amb coneixement del món	441
3.4	Enunciats d'adversitat i poca freqüència amb adverbis i locucions quantificadores	442
3.5	Amb usos emfàtics de quantificadors exhaustius.....	444
3.6	Amb quantitatius comparatius amb valor intensiu '(encara) més/menys'	446
3.7	En enunciats emfàtics amb l'adverbi <i>so</i> + subordinada consecutiva.....	447
3.8	En enunciats amb quantitatius relatius i avaluació negativa.....	447
4	Equivalències: avantposicions i altres tècniques de traducció	448
4.1	Marcatge amb l'adverbi de polaritat positiva <i>ja</i>	449
4.2	Marcatge amb els SQ negatius <i>no gaire (cosa)</i> i <i>no gaire res</i>	449
4.3	Reforç epistèmic amb subjecte explícit.....	450
4.4	Reforç epistèmic amb concordança negativa	450
4.5	Amplificació.....	451
4.5.1	Amplificació amb marques de modalitat epistèmica.....	451
4.5.2	Amplificació amb quantificadors negatius.....	452
4.6	Modulació.....	452
5	Freqüències de les avantposicions.....	454
6	Anàlisi: la consciència metapragmàtica sobre les avantposicions de SQ.....	457

7 Conclusions.....	460
Capítol V. Conclusions.....	463
Bibliografia citada	475
Annexos	493
Annex I. Fonts del corpus de traducció	493
Annex II. Fonts del corpus de català per a comparacions	494
Annex III. Fonts del corpus complementari.....	495
Annex IV. Qüestionari.....	497

Índex de taules

Capítol 1. Introducció

Taula 1. Textos font del corpus de traducció	55
Taula 2. Textos meta del corpus de traducció	55

Capítol 2. La traducció de la partició tema-comentari mitjançant dislocacions

Taula 1. Categories per analitzar l'estatus informatiu dels temes	65
Taula 2. Taula creuada ordre de mots segons traductor	103
Taula 3. Classe de dislocació segons traductor	105
Taula 4. Ordre i funció discursiva.....	106
Taula 5. Prova khi quadrat i V de Cramer ordre i funció discursiva	107
Taula 6. Ordre i distància amb l'antecedent (total)	108
Taula 7. Ordre i distància amb l'antecedent.....	110
Taula 8. Prova khi quadrat i V de Cramer ordre i funció discursiva	111
Taula 9. Ordre i vincle anafòric (total)	112
Taula 10. Puntuacions mitjanes (i error estàndard) de les combinacions de classe de vincle amb l'antecedent i ordre (Brunetti et al. 2020)	114
Taula 11. Agrupació de vincles anafòrics segons intensitat (total).....	115
Taula 12. Significança de les relacions entre categories d'ordre i grups de vincles anafòrics (grups 1-3).....	116
Taula 13. Classe de dislocació i monotonicitat	119
Taula 14. Proves khi quadrat, Fisher i V de Cramer de classe de dislocació i monotonicitat ascendent/descendent.....	120
Taula 15. Ordre i dixi.....	130
Taula 16. Ordre i classe de vincle	136
Taula 17. Ordre i classe de vincle (agregat).....	144
Taula 18. Prova khi quadrat i V de Cramer ordre i classe de vincle.....	145
Taula 19. TP positius/negatius i DD a Villalba i Mayol (2013)	146
Taula 20. Ordre i polaritat.....	147
Taula 21. Proves khi quadrat, Fisher i V de Cramer per dislocació i polaritat marcada.....	148
Taula 22. TP positius i negatius	148

Taula 23. Ordre i TP	149
Taula 24. Ordre i quantificació de grau.....	151
Taula 25. Prova khi quadrat i V de Cramer ordre i categories anafòriques.....	152
Taula 26. Ordre i marques exclamatives i expressives	154
Taula 27. Prova khi quadrat i V de Cramer: dislocació i marques exclamatives i expressives.....	155
Taula 28. Distància amb l'antecedent i funció discursiva per ordre.....	156
Taula 29. Prova khi quadrat i V de Cramer de distància amb l'antecedent i funció discursiva per ordre.....	157
Taula 30. Dixi i termes de polaritat per ordre.....	157
Taula 31. Prova khi quadrat i V de Cramer dixi i termes de polaritat per ordre.....	158
Taula 32. Ordre dins els enunciats amb termes de polaritat.....	158
Taula 33. Ús de les DE segons la funció discursiva	162
Taula 34. Ús de les DD segons la funció discursiva.....	163
Taula 35. Ús de les DE segons distància amb l'antecedent.....	163
Taula 36. Ús de les DD segons distància amb l'antecedent.....	163
Taula 37. Ús de les DE segons classe de vincle	164
Taula 38. Ús de les DD segons classe de vincle.....	164
Taula 39. Prova khi quadrat i V de Cramer DE i classe de vincle	165
Taula 40. Prova khi quadrat i V de Cramer DD i classe de vincle.....	165
Taula 41. Ús de la DE en enunciats amb termes de polaritat.....	166
Taula 42. Ús de la DD en enunciats amb termes de polaritat	166
Taula 43. Ús de les DE en enunciats amb elements quantificadors en posició de focus.....	167
Taula 44. Ús de les DD en enunciats amb elements quantificadors en posició de focus.....	167
Taula 45. Ús de la DE en enunciats amb marques exclamatives o expressives.....	168
Taula 46. Ús de la DD en enunciats amb marques exclamatives o expressives.....	168
Taula 47. Classe de dislocació i funció sintàctica	169
Taula 48. Classe de dislocació i posició en el text font.....	173
Taula 49. Prova khi quadrat i V de Cramer dislocacions i posició en el text font.....	174
Taula 50. Ús de la DE i posició del sintagma equivalent en el text font.....	175

Taula 51. Ús de la DD i posició del sintagma equivalent en el text font	176
Taula 52. Ús de la DD dicotomitzat i posició del sintagma equivalent en el text font	178
Taula 53. Prova khi quadrat i V de Cramer DD dicotomitzada i posició en el text font....	179
Taula 54. Ordre marcat al text font i dislocacions en el text meta.....	188
Taula 55. Cursiva al text font i dislocacions.....	190
Taula 56. Marques lèxiques i morfològiques al text font i dislocacions	194
Taula 57. Taula creuada ordre de mots segons traductor	195
Taula 58. Ús comparat de les dislocacions segons les variables rellevants.....	197
Taula 59. Regressió logística de la variable «DE»: resum de la fiabilitat del model.....	199
Taula 60. Regressió logística de la variable «DE»: percentatge explicat de la variable dependent	199
Taula 61. Regressió logística de la variable «DE»: variables de l'equació.....	200
Taula 62. Regressió logística de la variable «DD» sense els casos de Ràfols: resum del model.....	200
Taula 63. Regressió logística de la variable «DD»: percentatge explicat de la variable dependent	201
Taula 64. Regressió logística de la variable «DD»: variables de l'equació.....	201
Taula 65. Regressió logística de la variable «DD» (casos de Ràfols): resum del model....	201
Taula 66. Regressió logística de la variable «DD»: percentatge explicat de la variable dependent	202
Taula 67. Regressió logística de la variable «DD»: variables de l'equació.....	202
Taula 68. Freqüències de les dislocacions i les seves propietats al corpus de narrativa no traduït	203
Taula 69. Ràtio comparada de les dislocacions i les seves propietats als corpus de traducció i no traducció.....	205
Taula 70. Freqüències de les dislocacions als corpus de traducció i de no traducció.....	206
Taula 71. Freqüències de TP i dislocacions als corpus de traducció i de no traducció.....	207
Taula 72. Freqüències de quantificadors en enunciats amb dislocacions als corpus de traducció i de no traducció	208
Taula 73. Freqüències de dislocacions en enunciats amb relacions de poset als corpus de traducció i de no traducció.....	209
Taula 74. Freqüències de relacions de dixi espacial en enunciats amb dislocacions als corpus de traducció i de no traducció.....	210

Taula 75. Freqüències de dislocacions amb epítet avaluatiu als corpus de traducció i de no traducció	211
Taula 76. Freqüències de dislocacions amb valor expressiu als corpus de traducció i de no traducció	212
Taula 77. Significança de la variació entre el corpus de no traducció i cada traducció....	213
Taula 78. Coincidència en la posició del tema en els casos amb DE	227
Taula 79. Coincidència en la posició del tema en els casos amb DD.....	228
Taula 80. Interpretació de la consciència metapragmàtica en els qüestionaris	235

Capítol 3. La traducció del focus i el contrast marcats amb cursiva

Taula 1. Equivalències en la traducció del FC.....	340
Taula 2. Equivalències en la traducció del FC en arguments i adjunts.....	341
Taula 3. Equivalències en la traducció del FC en predicats.....	341
Taula 4. Classes de marques emprades per traduir el FC.....	342
Taula 5. Marques detallades emprades per traduir el FC.....	343
Taula 6. Ús de l'amplificació en la traducció de la cursiva focal.....	345
Taula 7. La classe de mot dels elements marcats amb cursiva focal.....	346
Taula 8. Proporcions de les marques emprades per traduir el FC.....	347
Taula 9. Equivalència segons el valor semàntic de la cursiva focal	348
Taula 10. Equivalència segons valor semàntic del FC en arguments i adjunts	350
Taula 11. Equivalència segons valor de la cursiva focal en predicats	351
Taula 12. Resum: equivalència segons valor de la cursiva focal en predicats.....	351
Taula 13. Prova khi quadrat i V de Cramer (valor epistèmic).....	353
Taula 14. Equivalència segons valor semàntic en cursiva focal en predicats	354
Taula 15. Equivalència segons valor correctiu, contraexpectatiu i epistèmic de la cursiva focal en predicats.....	354
Taula 16. L'equivalència en la traducció del tema contrastiu segons traductor.....	355
Taula 17. Tema contrastiu: equivalència i funció sintàctica	356
Taula 18. Tema contrastiu + focus contrastiu: equivalència i funció sintàctica.....	356
Taula 19. Ús relatiu de marques de FC.....	359
Taula 20. L'explicitació en la traducció de la cursiva focal.....	362
Taula 21. Interpretació de la consciència metapragmàtica en els qüestionaris	379

**Capítol 4. L'avantposició de sintagmes quantificats en la traducció
anglès-català: ¿Una marca modal desconeguda?**

Taula 1. Resum de les classes d'avantposició i les seves propietats	427
Taula 2. Freqüència de les avantposicions de SQ i de marques equivalents	455
Taula 3. Ús relatiu d'avantposicions de SQ	456

Índex de gràfics

Capítol 2. La traducció de la partició tema-comentari mitjançant dislocacions

Gràfic 1. Ordre de mots absolut.....	104
Gràfic 2. Ordre de mots relatiu	104
Gràfic 3. Puntuacions mitjanes de l'ordre canònic, la DE i la DD segons el vincle amb l'antecedent en l'estudi de Brunetti et al. (2020)	114
Gràfic 4. Agrupacions de vincles anafòrics segons intensitat (total)	114
Gràfic 5. Puntuacions mitjanes de la dislocació a l'esquerra i a la dreta segons la monotonicitat del context de l'estudi de Brunetti et al. (2020: 16)	118
Gràfic 6. Recompte de dislocacions a l'esquerra i a la dreta segons la monotonicitat del context (total)	119
Gràfic 7. Ordre de mots i classe de vincle díctic	129
Gràfic 8. Ordre i classe de vincle (total)	144
Gràfic 9. Traduccions observades en contextos en què hi escau la DE.....	160
Gràfic 10. Traduccions observades en contextos en què hi escau la DD.....	160
Gràfic 11. Marcatge de la DE segons traductor.....	161
Gràfic 12. Marcatge de la DD segons traductor	161
Gràfic 13. Pes dels elements lèxics en les DD del text no traduït.....	230
Gràfic 14. Pes dels elements lèxics en les DD del text de Ràfols.....	220
Gràfic 15. Pes agregat dels elements lèxics en les DD de Caball, Udina i Sales	221

Capítol 3. La traducció del focus i el contrast marcats amb cursiva

Gràfic 1. La classe de mots dels elements marcats amb cursiva focal.....	344
--	-----

Índex de figures

Capítol 3. La traducció del focus i el contrast marcats amb cursiva

Figura 1. Símbol 'prohibició'	253
Figura 2. Índex simbòlic 'prohibició'	253
Figura 3. Símbol 'cursiva'	253
Figura 4. Índex simbòlic 'cursiva'	253
Figura 5. Els valors informatius de la cursiva focal.....	262
Figura 6. Traduccions equivalents del focus contrastiu.....	272
Figura 7. Elements marcats amb cursiva focal en predicats	306

Capítol 4. L'avantposició de sintagmes quantificats en la traducció anglès-català: ¿Una marca modal desconeguda?

Figura 1. Quantificadors que poden ser avantposats amb valor epistèmic	398
Figura 2.1. Elements anafòrics que poden ser avantposats amb valor exhaustiu	402
Figura 2.2. Elements anafòrics que poden ser avantposats amb valor epistèmic	402
Figura 3. Quantificadors que poden ser avantposats amb valor exclamatiu.....	406
Figura 4. Entonació L+H* L%	407
Figura 5. Entonació L+H* L% seguida de dislocació a la dreta	407
Figura 6. Entonació L+<H* (H-) L+H* L%	408

Índex de fitxes del qüestionari

Capítol 2. La traducció de la partició tema-comentari mitjançant dislocacions

Fitxa 1. Pregunta 1.6 <i>b</i>	230
Fitxa 2. Pregunta 1.7 <i>d</i>	231
Fitxa 3. Pregunta 1.7 <i>e</i>	232
Fitxa 4. Pregunta 1.7 <i>c</i>	233
Fitxa 5. Pregunta 1.7 <i>f</i>	234
Fitxa 6. Pregunta 1.7 <i>g</i>	235

Capítol 3. La traducció del focus i el contrast marcats amb cursiva

Fitxa 1. Pregunta 1.1	367
Fitxa 2. Pregunta 1.2 <i>a</i>	369
Fitxa 3. Pregunta 1.2 <i>b</i>	370
Fitxa 4. Pregunta 1.2 <i>c</i>	391
Fitxa 5. Pregunta 1.3 <i>a</i>	372
Fitxa 6. Pregunta 1.3 <i>b</i>	374

Capítol 4. L'avantposició de sintagmes quantificats en la traducció anglès-català: ¿Una marca modal desconeguda?

Fitxa 1. Pregunta 1.5 <i>a</i>	458
--------------------------------------	-----

Abreviacions i símbols

C	comentari
CD	complement directe
CI	complement indirecte
CN	complement del nom
CRP	complement de règim preposicional
DD	dislocació a la dreta
DE	dislocació a l'esquerra
EPI	epistèmic
F	focus
FC	focus contrastiu
G	informació coneguda (<i>given information</i>)
INT	intensiu
L1	llengua primera
L2	llengua segona
S	subjecte
SAdj	sintagma adjectival
SAdv	sintagma adverbial
SN	sintagma nominal
SP	sintagma preposicional
SQ	sintagma quantificat
SV	sintagma verbal
SVO	subjecte-verb-objecte
T	tema
TC	tema contrastiu
TP	terme de polaritat
α	alternatives de focus
$[[\dots]]^f$	denotació del focus
{...}	conjunt expressions d'alternatives de focus
'...'	contingut proposicional o significat
[...]	informació sobre el context i aclariments
\emptyset	element elidit

Capítol I. Introducció

Le cose che il romanzo non dice sono necessariamente più di quelle che dice, e solo un particolare riverbero di ciò che è scritto può dare l'illusione di stare leggendo anche il non scritto.

Les coses que la novel·la no diu són per força més que les que diu, i un simple ressonà del que hi ha escrit pot provocar la il·lusió d'estar llegint també el que no està escrit.

Se una notte d'inverno un viaggiatore,
Italo Calvino,
tr. pròpia

1 Presentació i objectius

L'exercici de l'assessorament lingüístic amb textos de narrativa traduïts al català és l'experiència a partir de la qual l'autor d'aquesta tesi va esdevindre conscient d'alguns dels reptes que envolten la consecució de traduccions idiomàtiques i adequades al seu fi. El primer contacte amb aquesta problemàtica va tindre lloc cursant el Postgrau d'Assessorament Lingüístic i Serveis Editorials de la Universitat de Barcelona (2017-2018), en el qual els alumnes havien de revisar traduccions de fragments de novel·les i també seqüències doblades al català. Aquests exercicis tenien per finalitat estimular la capacitat per identificar problemes en usos del lèxic i de la sintaxi del *text meta* (el text traduït) que no reproduïen adequadament el significat del *text font* (el text per traduir) o la «manera de dir» i de presentar la informació que s'esperaria en català, segons el context. Posteriorment, duent a terme encàrrecs per a editorials de narrativa juvenil, l'autor d'aquesta tesi va fer extensiva la seva consciència sobre els problemes relacionats amb l'estructuració de la informació als casos en què els traductors han de triar entre dir i ometre. Com adverteix la citació de Calvino (1991 [1979]: 815-816) que encapçala aquest capítol, als ulls humans, un text conté més informació que la mera lletra escrita, perquè els mots «ressonen» dins el context per produir significats addicionals. Això no obstant, com veurem a c. 1, § 3.3.3 i § 3.5

i al llarg de la tesi, les llengües tracen fronteres diferents entre el que es fa explícit i el que roman implícit, i aquest fet és un dels desafiaments més perennes de la traducció.¹

En el procés de traducció i revisió de textos, és esperable que els traductors i els assessors lingüístics es demanin per la millor manera de presentar la informació, i també per la millor manera de reproduir la intenció comunicativa del text font. Com hem de traduir *They never did anything to me?* ¿Hem de dir *No em van fer mai res*, *No em van fer mai res a mi*, *No em van fer mai res, a mi* o *A mi no em van fer mai res?* Quina estructura recull més bé la funció discursiva de la tipografia en el pronom *she* del text font *She can help this people?* ¿L'ordre subjecte-verb-objecte *Ella pot ajudar aquesta gent*, una oració clivellada com *És ella qui pot ajudar aquesta gent* o una oració amb una matisació addicional com *Només ella, pot ajudar aquesta gent?* Com ja podem anticipar, per bé que tots els textos meta proposats en aquests exemples són admissibles en la mesura que són gramaticals, la seva adequació dependrà del context i de la intenció comunicativa de l'enunciador.

La bibliografia de consulta, com *El manual de traducció anglès-català* (Ainaud et al. 2020: § 5.5 i § 5.6), monografies com *The Translation of Fictive Dialogue* (Brumme i Espunya 2012: § 9-16), i gramàtiques del català com la *Gramàtica de la llengua catalana* (GIEC 2016: § 33) i la *Gramàtica del català contemporani* (Gcc 2008: vol. 2, § 3 i § 4), i de l'anglès com *The Cambridge Grammar of the English Language* (CGEL 2016: § 16) i la *Gramàtica per a l'estudiós de la llengua anglesa* (Greenbaum i Quirk 1997: § 18 i § 19),² proporcionen explicacions i reculls d'exemples per a problemes relacionats amb l'ús equivalent d'estructures marcades en la traducció anglès-català, que són d'una utilitat cabdal per a assessors lingüístics i traductors. Tanmateix, atès que no tenen vocació d'exhaustivitat, els capítols citats d'aquestes obres disten d'abastar la diversitat de problemes de traducció, els contextos d'ús i les solucions de traducció imaginables.

Per aquesta raó, en aquesta tesi fem una anàlisi més detallada dels contextos del text font en la traducció dels quals pot escaure l'ús d'ordres de mots marcats, i també l'afegiment d'informació que és implícita en el text font. Com veurem a c. 1, § 3.2, aquestes operacions textuais permeten traduir l'*estructura informativa*, amb l'objectiu d'adequar la forma dels enunciats: 1) al propòsit comunicatiu de l'enunciador; 2) a les necessitats informatives dels

¹ L'autor d'aquesta tesi doctoral ha rebut l'ajut per a la contractació de personal investigador novell (FI-DGR 2019), de l'Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca de la Generalitat de Catalunya.

² La gramàtica de l'anglès de Greenbaum i Quirk (1997) està traduïda al català per Xavier Villalba (Universitat Autònoma de Barcelona).

enunciataris, i 3) al flux d'informació compartida pels participants de l'acte comunicatiu (Vallduví 1992b: 12; Krifka 2007: § 2.1).

Per dur a terme aquesta anàlisi farem servir un corpus de traducció format per sis novel·les i les seves traduccions al català, fetes per sis professionals diferents (c. 1, § 4). D'aquesta manera, durem a terme un procés de construcció de saber col·lectiu —el saber dels traductors del corpus—, recollit sistemàticament, compilat i classificat segons la classe de fenomen pragmàtic observat.

Així, el **primer objectiu** d'aquesta tesi és conèixer les equivalències de traducció entre els mecanismes de la llengua font i els de la llengua meta per adaptar l'organització de la informació al propòsit comunicatiu dels enunciadors, i també les preferències dels traductors sobre les solucions de traducció aplicables a cada cas. Les dades sobre aquestes equivalències i l'ús que en fan els traductors serviran per bastir materials de consulta i de formació nous i més complets per a traductors i assessors lingüístics.

A més, les dades del corpus permetran observar el grau de correspondència entre les tries dels traductors del corpus i les previsions fetes en la bibliografia existent sobre la funció informativa i la pragmàtica de les estructures marcades del català, com Vallduví (1992b, 2002), Vallduví i Zacharski (1994), Forcadell (2007, 2016), Villalba (2007, 2011), Villalba i Mayol (2013) i Brunetti et al. (2020), entre d'altres. També observarem el grau de correspondència de les tries del corpus amb les freqüències de dislocacions i algunes marques de contrast en un text de narrativa en català no traduït (c. 2, § 5; c. 3, § 8.1; c. 4, § 5).

El **segon objectiu** d'aquesta tesi és avaluar aspectes de la *competència pragmàtica* (vg. c. 1, § 3.5) dels traductors en l'ús d'expressions marcades informativament i la manifestació de funcions informatives, i també aspectes de la *consciència metapragmàtica* (c. 1, § 3.5) dels traductors sobre el significat d'aquestes expressions i funcions. Les comparacions entre la bibliografia existent i les dades del corpus faran possible d'avaluar aspectes de la competència pragmàtica dels traductors en l'ús d'algunes estructures marcades, com les dislocacions (c. 2, § 6). Així mateix, mitjançant un qüestionari analitzarem la consciència metapragmàtica dels traductors sobre les funcions discursives de les dislocacions (c. 2, § 6) i el contrast (c. 3, § 8). La finalitat de la informació que recollirem sobre la competència pragmàtica dels traductors i la seva consciència dels fenòmens observats no és altra que

identificar dificultats i problemes de traducció, el coneixement dels quals també es podrà aplicar al desenvolupament de materials de consulta i de formació.

La present tesi està organitzada en cinc capítols. Aquest **primer capítol** presenta les hipòtesis que seguirem (c.1, § 2). Així mateix, proveeix d'un marc teòric general sobre nocions clau de la pragmàtica, l'estructura informativa, la sintaxi i la prosòdia, d'una banda, i de la traductologia, de l'altra, que serveixen de base per a les descripcions i les anàlisis dutes a terme en els capítols 2-4 (c. 1, § 3). En darrer lloc, aquest capítol conté la metodologia i els criteris per a l'elaboració del corpus aplicats (c. 1, § 4).

El **capítol 2** està dedicat a l'estudi de l'ús de la dislocació a l'esquerra i la dislocació a la dreta en les traduccions al català, enteses com a tècniques per fer explícita la partició temacomentari amb estructures marcades i la progressió temàtica. Aquest capítol té un fort component quantitatiu, perquè hi analitzarem associacions estadístiques entre la presència de dislocacions i una dotzena de factors lingüístics, tant del text meta —com la funció discursiva de les dislocacions, la presència de vincles anafòrics i díctics, i la presència d'elements lèxics com els termes de polaritat (c. 2, § 3-4.2)—, com del text font, com per exemple l'ordre de mots i la presència d'estructures marcades (c. 2, § 4.3). Això permetrà identificar els contextos en què és més esperable l'ús de dislocacions en el text meta. Tot i la preponderància de l'anàlisi quantitativa en l'estudi de la competència pragmàtica dels traductors, en la darrera part del capítol 2 contrastarem les tendències estadístiques observades amb les respostes donades per dos dels traductors en qüestionaris.

El **capítol 3** estudia el tractament donat pels traductors a la cursiva dels textos font en anglès quan es fa servir com una marca informativa de focus i com una marca de modalitat. A diferència del capítol 2, aquest capítol no se centra a observar l'ús d'una estructura sintàctica específica, sinó que abasta el conjunt de tècniques de traducció per expressar en les traduccions al català tres dels significats de la cursiva: el focus contrastiu, la modalitat epistèmica i el tema contrastiu (vg. c. 1, § 3.2). Atesa la diversitat de marques informatives observades, l'anàlisi de la competència pragmàtica i de la consciència metapragmàtica del capítol 3 es fonamenta en una combinació més equilibrada de dades quantitatives del corpus (c. 3, § 7) i d'informació obtinguda del qüestionari (c. 3, § 8).

El **capítol 4** se centra en l'ús d'una estructura específica, l'avantposició de sintagmes quantificats (per exemple, *Alguna cosa trobarem* o *Poques vegades en fas, de pont*), entesa com un mecanisme de l'estructura informativa del català que permet expressar el focus en

la polaritat oracional, a més de trets de modalitat epistèmica. Tenint en compte que les avantposicions són un fenomen poc estudiat en català, si les comparem amb les dislocacions i les focalitzacions, en el capítol 4 posarem més èmfasi que en els altres capítols en la descripció de la sintaxi i la prosòdia de les estructures. Així mateix, especificarem la mena de contextos del text font en la traducció dels quals pot escaure l'ús d'avantposicions, i també les tècniques de traducció alternatives emprades pels traductors en lloc de les avantposicions. Pel que fa a l'anàlisi de la competència pragmàtica, compararem les freqüències del corpus de traducció amb el nombre d'avantposicions que trobem en altres corpus de català (c. 1, § 3).

Finalment, el **capítol 5**, escrit en anglès, agrupa les conclusions dels capítols 2, 3 i 4, a fi de fer balanç de les hipòtesis de partida i els resultats obtinguts, d'extreure tesis generals sobre l'estructura informativa en la traducció anglès-català, i també de fer propostes de recerca per a estudis futurs.

2 Hipòtesis de recerca

Organitzem les hipòtesis que guien aquesta recerca segons els dos objectius esmentats: 1) identificar les equivalències de traducció de l'estructura informativa i les preferències dels traductors sobre aquestes equivalències, i 2) avaluar la competència pragmàtica i la consciència metapragmàtica dels traductors sobre els fenòmens estudiats.

En el **capítol 2**, pel que fa al primer objectiu, d'acord amb els estudis de corpus i experimentals sobre les dislocacions de Villalba (2007, 2011), Villalba i Mayol (2013) i Brunetti et al. (2020), la primera hipòtesi és que hi haurà usos de dislocacions per establir equivalències quan hi hagi factors de tipus pragmàtic identificables en el text meta, com relacions anafòriques prominents amb l'antecedent dels temes, i de tipus lèxic, com la presència de termes de polaritat. Dit altrament, presumim que l'ús de dislocacions dependrà principalment de condicionants pragmàtics i semàntics del català, abans que de factors del text font, com la presència d'estructures marcades en anglès. Així mateix, una segona hipòtesi de partida és que les dislocacions a la dreta són més freqüents que les dislocacions a l'esquerra, d'acord amb els estudis que destaquen que la dislocació a la dreta és molt freqüent en català, en comparació amb altres llengües romàniques (Villalba 2007: 299; Forcadell 2016b: 12, 14).

Quant al segon objectiu, la tercera hipòtesi del capítol 2 és que els traductors mostren més competència pragmàtica i consciència metapragmàtica en l'ús de dislocacions en els contextos prototípics d'aparició d'aquestes estructures descrits en la bibliografia (Villalba i Mayol 2013: 9-10; Brunetti et al. 2020: 18-19), com els enunciats en què el tema és informació coneguda i prominent en el rerefons comú, els enunciats en què hi ha una inversió de la polaritat oracional, i també, específicament per a la dislocació a l'esquerra, els enunciats en què el tema s'introdueix en contrast amb un altre tema.

En el **capítol 3**, pel que fa a les equivalències de traducció, la primera hipòtesi és que, d'acord amb la visió de Pujol i Solà (2011 [1995]: 185), els valors semàntics associats al focus marcat amb cursiva en anglès s'expressen en els textos meta en català per mitjà de recursos lèxics. Així doncs, esperem trobar un ús més freqüent de tècniques de traducció consistents en l'ús de marques lèxiques d'estructura informativa i modalitat, en comparació amb les marques sintàctiques i tipogràfiques.

Pel que fa a la competència pragmàtica i la consciència metapragmàtica, la segona hipòtesi és que en els textos meta hi ha menys enunciats amb focus contrastiu que el text font, atès que en anglès la focalització *in situ* és un recurs més freqüent que en català (Vallduví 2002: § 4.1.2; Ainaud et al. 2020: 198). En els darrers apartats del capítol 3 (c. 3, § 8.1-8.4) qüestionarem si la freqüència de focus contrastius en els textos meta és deguda a tries estilístiques dels traductors, a la consciència pragmàtica dels traductors —i, per tant, a la seva competència— o a factors lingüístics, com el valor semàntic del contrast, o el fet que el focus contrastiu marqui arguments i adjunts, o predicats.

Quant al tema contrastiu marcat amb cursiva, la tercera hipòtesi del capítol 3 és que el nivell de competència pragmàtica en la traducció d'aquest fenomen és baix, atesa l'escassetat de referències específiques sobre el seu marcatge amb cursiva en la bibliografia sobre traductologia i estructura informativa (vg. c. 3, § 1.1).

En el **capítol 4**, pel que fa a les equivalències de traducció, la primera hipòtesi és que els traductors, en lloc de fer servir avantposicions de sintagmes quantificats, expressen els valors modals d'aquestes estructures mitjançant altres tècniques de traducció. Així mateix, pel que fa a la competència pragmàtica en l'ús d'aquestes avantposicions, la segona hipòtesi és que aquestes estructures es fan servir menys en les traduccions que no pas les dislocacions o les marques de focus contrastiu. Això pot ser degut al fet que les

avantposicions estan menys descrites en la bibliografia, i també al fet que es tracta d'estructures que podem trobar en un ventall de contextos més reduït.

3 Marc teòric

En aquest apartat veurem les nocions clau a partir de les quals descriurem els fenòmens del corpus, i també expliquem els punts de vista i els marcs teòrics que adoptarem per fer les anàlisis. Dividim les nocions en els àmbits de la sintaxi (c. 1, § 3.1), de la pragmàtica (c. 1, § 3.2), de l'estructura informativa (c. 1, § 3.3), de la traductologia (c. 1, § 3.4), de la consciència metapragmàtica i la competència pragmàtica dels traductors (c. 1, § 3.5) i de la prosòdia (c. 1, § 3.6).

Al llarg de la tesi, en la citació dels exemples del corpus indicarem l'autor, l'any de la primera edició i el capítol o la pàgina. En totes les citacions presentem els exemples en el mateix ordre: *a)* en primer lloc, donem el text font; *b)* en segon lloc, donem el text meta, i *c)* a continuació, si escau, donem traduccions pròpies alternatives al text font. Ho veiem exemplificat a (1). Tant el text font com el text meta extrets del corpus sempre van acompanyats d'informació bibliogràfica. D'aquesta manera, quan en un exemple prescindim del text meta original, sabrem que es tracta d'una traducció pròpia perquè l'opció *b* no anirà seguida d'una citació, com veiem a (2). Així mateix, sempre que no indiquem la font ni del text font ni del text meta voldrà dir que es tracta d'un exemple artificial.

- (1) a. «Ach,» said D1 with sudden warmth, «we had such a *wonderful* time in Carcassonne.» (Barnes 2011: § 13)
 b. «Uix», va dir D1 amb una calidesa imprevista, «ens ho vam passar “espaterrantment” a Carcassona». (Gombau 2011: § 13)
 c. Si ens ho vam passar bé, a Carcassona!
- (2) [Durant la infància d'en Maddy Shapiro els participants de l'acte comunicatiu havien estat veïns].
 «What a bunch *you* all are!» I gaze at her in admiration. She hasn't laid eyes on Maddy Shapiro in more than twenty years, yet she feels perfectly free...
 a. «What a bunch [*you*]_{FC} all are,» he replies. (Gornick 1987: 60)
 b. —[Vosaltres,]_{FC} sou d'allò que no hi ha, tots plegats! —replica ell.

En alguns exemples com (2) donarem informació entre claudàtors sobre el context d'enunciació, i també contextualitzarem els enunciats amb fragments del text precedent. A més, podem indicar el valor informatiu o la presència d'una estructura marcada

assenyalant-la entre claudàtors seguits de sigles, com a (2). Tot i que en cada capítol especificarem les codificacions emprades, entre altres marques, generalment indicarem el tema amb una lletra *T*, el comentari amb una lletra *C*, el focus amb una lletra *F*, el focus contrastiu amb la sigla *FC*, el tema contrastiu amb la sigla *TC*, la dislocació a l'esquerra amb la sigla *DE* i la dislocació a la dreta amb la sigla *DD*; per contra, al capítol 4 les avantposicions de sintagmes quantificats les hem marcat en negreta.

3.1. ASPECTES SINTÀCTICS

En aquesta tesi assumim que l'ordre canònic o no marcat en català en oracions declaratives és SVO —subjecte-verb-objecte— o VO, quan el subjecte és el·líptic (Forcadell 2013: § 3 i § 4; GIEC: § 33; Feldhausen i Villalba 2020: 248), i no pas VOS, com ha defensat Vallduví (1992b: 115-116, 2002: § 4.4.4).

Això no obstant, en l'anotació del corpus hem tingut en compte que són excepcions a aquesta generalitat els casos en què hi ha: 1) estructures inacusatives en què el subjecte és un SN escarit, com *Desfilen homes armats*; 2) construccions d'inversió locativa, com *Pel canal vell hi passaven els vaixells de vapor*; 3) construccions amb verbs intransitius amb comportament inacusatiu, com *Sona el telèfon*; 4) oracions amb verbs psicològics del tipus d'*agradar*, com *Al públic no li agrada esperar-se*, i 5) oracions amb subjectes llargs o «pesants», com *Van assistir al concert els afortunats que van rebre les entrades ben impreses i els organitzadors*. En totes aquestes estructures la posició postverbal del subjecte pot ser canònica (GIEC: § 33.2.1).

En oposició a l'ordre canònic, fem servir el terme *ordre marcat* per designar les estructures que són reeixides en condicions pragmàtiques restringides i, consegüentment, són menys freqüents que les estructures no marcades (Vallduví 2002: § 4.1.2 i Höring et al. 2019: § 1).

Per descriure els ordres de mots marcats com les dislocacions a l'esquerra i a la dreta (c. 2), les focalitzacions a la perifèria esquerra (c. 3) i les avantposicions de sintagmes quantificats (c. 4), assumirem algunes idees generals i alguns dels termes de l'anàlisi cartogràfica de la perifèria oracional, emmarcada en la gramàtica generativa (Rizzi 1997, 2006; Villalba 2000: § 2 i § 3; Aboh 2016: 145-164). Entenem que l'oració pot estar formada per un nucli i dues perifèries, esquerra i dreta, en les quals es poden situar els elements marcats informativament amb funcions diverses. Això no obstant, atès el caràcter aplicat i descriptiu de les observacions sintàctiques que drem a terme, no tractarem el moviment sintàctic,

més enllà de la presumpció que: 1) els sintagmes i parts de sintagmes dislocats i focalitzats estan situats en una posició diferent de la seva posició canònica, i 2) els adjunts oracionals són elements perifèrics, però no estan dislocats perquè la perifèria oracional és la seva posició canònica.

En relació amb els SN escarits i SAdj dislocats, com a *De barba en té poca* i *No ho és pas, de calent*, hem d'aclarir que tot i que quan aquests sintagmes —el SN *barba* i el SAdj *calent*— es disloquen els encapçala la preposició *de*, aquests casos els classifiquem com dislocacions de SN i SAdj, i no pas com SP (GIEC: § 33.3.2c).

Pel que fa a la sintaxi dels textos font, hem de tindre en compte que l'anglès és una llengua SVO, de subjecte explícit i d'ordre de mots menys flexible que el català (Vallduví 2002: § 4.1.1; CGEL: § 4.1, § 4.2.1 i § 4.3). A més d'aquests trets generals, en el capítol sobre «embalatge informatiu» de la CGEL (§ 16.2) hi trobem una descripció de l'ordre de mots resumida en les cinc tendències següents:

- 1) Heavy constituents tend to occur at or towards the end of the clause.
- 2) The focus typically appears at or towards the end of the clause.
- 3) Subjects are the dependents that are the most likely to be addressee-old.
- 4) Information that is familiar tends to be placed before that which is new.
- 5) Information-packaging constructions tend to be restricted with respect to the range of contexts in which they can felicitously occur.

Així, d'acord amb aquest recull de trets, tot i ser una llengua d'ordre de mots més rígid, en oracions canòniques l'anglès comparteix amb el català la tendència a situar, d'una banda, els elements pesants i els elements que actualitzen el flux d'informació en l'extrem dret del nucli oracional (c. 1, § 3.3.1 i § 3.3.2), i d'altra banda, els elements temàtics —els referents als quals s'adscriu la predicació (c. 1, § 3.3.1)— i la informació coneguda a l'esquerra dels elements que actualitzen el flux d'informació. A més, en aquesta descripció també s'hi esmenta la tendència dels subjectes a ser informació coneguda per l'enunciatari (*addressee-old*), i el fet que els ordres de mots marcats (*information-packaging constructions*) només són reeixits si es complexen determinades condicions contextuais. Com veurem a c. 2, § 4.3.3, aquestes condicions són més restringides en anglès que no pas en català.

3.2. FONAMENTS PRAGMÀTICS

D'acord amb Payrató (2010: 24) entenem la pragmàtica «com una perspectiva o manera d'observar el llenguatge», que permet estudiar el significat expressat pels participants de

situacions comunicatives contextualitzades. De manera més sintètica, la pragmàtica estudia la manera com es fan servir els enunciats en la comunicació (Baker 1992: 217).

Al llarg de la tesi fem servir el concepte *enunciat* quan el text a què fem referència és una unitat de sentit inscrita en un context i dotada de *valor il·locuti*, és a dir, amb caràcter d'asseveració, ordre, pregunta, promesa, etc. (Searle 1969: § 2; Payrató 1990: § 5.5.2). En canvi, quan ens referim a les estructures sintàctiques de què estan formats els textos, farem servir termes com *oració*, *clàusula*, *sintagma* i *mot*. Per exemple, el fragment de (3) *Me l'hauria pogut posar, aquesta bufanda* és una oració simple que es compon del SV *me l'hauria pogut posar*, i el SN *aquesta bufanda*.

(3) Mentre rondava, en Charles va tornar a casa [de les germanes Blackwood]; duia el diari i una ampolla de vi per sopar i la bufanda del pare que jo havia fet servir per lligar la porta, perquè en Charles tenia la clau.

—Me l'hauria pogut posar, aquesta bufanda —va dir molest. (Sales 2016: § 6)

Com que l'oració descrita de (3) és dins un context textual, podem dir que és un enunciat. Considerem que està contextualitzada perquè s'introdueix en el marc d'un acte comunicatiu en què podem identificar: 1) els participants, que distingim en *enunciador* —el participant o participants que emeten l'enunciat, en aquest cas *en Charles*— i *enunciatari* —el participant o participants a qui va adreçat l'enunciat (Levinson 2006: § 5; Nogué 2008: § 4.1), aquí *les germanes Blackwood*—, i 2) actes de *referència* a entitats del context espaciotemporal d'enunciació, com *aquesta bufanda*, i a informació esmentada en enunciats precedents o mútuament assumida pels participants (Searle 1969: § 2.3). Com veurem a c. 2, § 1, segons la classe de referència els enunciats contenen relacions de tipus *díctic* o *anafòric* amb informació del context, entre d'altres. A més, en l'exemple (3) hi ha informació sobre el valor il·locuti de l'enunciat: la informació *va dir molest* indica que, a banda d'una asseveració, es tracta d'un acte expressiu de queixa que comunica una avaluació o estat d'ànim negatiu de l'enunciador.

Com a unitats de sentit, els enunciats expressen, o bé un *contingut proposicional* o *proposició*, o bé un significat que no forma necessàriament una unitat de «sentit complet» (Payrató 1996: § 3.4.2 i § 5.5.2). Les proposicions i els significats dels enunciats els marquem entre cometes simples ("). Tot i que tots els enunciats contenen un contingut proposicional, no totes les proposicions són el significat «directe» d'un enunciat *esmentat*. Hi ha proposicions anomenades *implicatures*, que són *inferibles* pels participants a partir de la interpretació d'informació enunciada. Quan es comunica aquest segon tipus de

proposicions, el que l'enunciador *vol dir* difereix del significat de l'oració emprada per l'enunciador (Grice 1975: 43-44; Horn 2006: § 1; Davis 2019: § 1). Per exemple, a (4) l'enunciat *Té moltes llumetes* comunica la implicatura 'La màquina és complicada' o, simplement, 'No'.

(4) A: Vols dir que és fàcil de fer anar, aquesta màquina?

B: Té moltes llumetes.

Notem que el significat lèxic de l'oració formada pel verb *té*, el quantitatiu *moltes* i el substantiu *llumetes* no equival al significat de la implicatura. Així doncs, veiem com a (4) la implicatura depèn del propòsit comunicatiu i de la inferència establerta en un context específic. Això és així perquè el mateix enunciat, en un context diferent com el de (5), no pot comunicar reeixidament la negació d'una proposició ($\neg p$), o la proposició que 'una cosa és complicada', fet que indiquem amb el símbol #.

(5) A: Sabries factoritzar aquest polinomi?

B: #Té moltes llumetes.

Les implicatures *ad hoc* que només es poden comunicar en un context específic com a (4), s'anomenen *implicatures conversacionals particularitzades*. Per contra, hi ha implicatures que s'associen a certs usos de les paraules (Grice 1975: 45) i normalment es comuniquen com a inferències «per defecte» o rutinàries (Levinson 2000: 11-12, 16-22, 42-46). Ho veiem a (6), en què B comunica la implicatura 'No tots els atletes fumen', amb un ús del quantificador *alguns* que es manté en contextos diferents. Les implicatures d'aquest segon grup les anomenem *implicatures conversacionals generalitzades*.

(6) A: Saps si tots els atletes fumen?

B: Alguns fumen. (traduït de Davis 2019: § 2)

En tercer lloc, hi ha implicatures, anomenades *implicatures convencionals*, que sorgeixen del valor semàntic de determinades expressions, com els connectors *però* i *per tant*. Les implicatures convencionals no són cancel·lables, com veiem en els enunciats no reeixits (7b) i (8b). Per contra, les implicatures conversacionals de (4) i (6) sí que es poden cancel·lar: *La màquina té moltes llumetes i és fàcil de fer anar* i *Alguns atletes fumen, de fet, tots*.³

³ Bach (1999: § 2-4) defensa que les anomenades *implicatures convencionals* no són implicatures realment, perquè el seu significat no és convencional, sinó que és el significat de les expressions mateixes comunicat com una predicació «secundària» (*second-order speech act*).

- (7) a. La Laia és jove **però** escolta música clàssica.
'Ser jove i escoltar música clàssica són fets excloents'.
b. #Ser jove s'associa amb escoltar música clàssica, i la Laia és jove però escolta música clàssica.
- (8) a. L'Eloi vesteix bé, **per tant**, escolta música clàssica.
'Escoltar música clàssica s'associa amb vestir bé'.
b. #Escoltar música clàssica i vestir bé són fets excloents, i l'Eloi vesteix bé, per tant, escolta música clàssica.

Per altra banda, hi ha proposicions anomenades *pressuposicions*, que no són ni informació esmentada, ni inferible d'altra informació. Les pressuposicions són informació assumida com a veritable pels participants de l'acte comunicatiu (Stalnaker 1972: 387-8). Més concretament, són informació que l'enunciador no introdueix, ja sigui perquè considera que és implícita, o perquè assumeix un cert «grau de coincidència entre els coneixements extralingüístics de què disposen» els participants (Payrató 1990: § 3.4.4). Ho veiem a (9), en què l'enunciador pressuposa la informació 'El Pau té un gos' a (9), i també en el fragment entre claudàtors de (10).

- (9) a. El gos del Pau sap llegir.
'El Pau té un gos'.
b. #El gos del Pau sap llegir i el Pau no té gos.
- (10) a. El seu oncle, [és a dir, el germà del seu pare,] és un gran home. (Payrató 1990: § 3.4.4)
b. #El seu oncle és un gran home i no és germà del seu pare.

Les pressuposicions tampoc són cancel·lables, com veiem a (9b) i (10b), i no desapareixen amb la negació de l'enunciat. Per exemple, l'enunciador de l'enunciat negat *El gos del Pau no sap llegir* continua pressuposant 'El Pau té un gos', així com l'enunciador de l'enunciat *El seu oncle no és un gran home* continua pressuposant 'El seu oncle és el germà del seu pare'.

3.3. L'ESTRUCTURA INFORMATIVA

L'estructura informativa és un camp d'anàlisi que se situa en una interfície entre la pragmàtica, la semàntica, la sintaxi i la prosòdia, i es manifesta en el nivell oracional. La seva funció general és optimitzar les oracions perquè hi hagi isomorfisme entre la forma dels enunciats i el propòsit comunicatiu de l'enunciador; concretament a fi que les característiques morfosintàctiques,

lèxiques i prosòdiques orientin els enunciataris en relació amb les necessitats informatives de l'acte comunicatiu (Vallduví 1992b: 12; Krifka 2007: § 2.1).

Chafe (1976: 28) anomena *embalatge informatiu* (*information packaging*) aquesta funció discursiva, que defineix com la manera com l'enunciador adequa el seu discurs als estats transitoris de la ment de l'enunciatari. Tanmateix, més que a «la ment» de l'enunciatari, diem que l'enunciador adequa el discurs al flux d'informació compartida pels participants de l'acte comunicatiu, amb la qual fa suposicions sobre els coneixements i intencions de l'enunciatari, i també sobre les suposicions de l'enunciatari sobre les suposicions de l'enunciador.

Aquest «flux d'informació compartida» és un registre imaginat de la informació introduïda en el discurs per tots els participants i també dels coneixements que s'atribueixen mútuament. Diem que és «imaginat» perquè és un artifici teòric emprat en la descripció i l'anàlisi dels actes comunicatius, atesa la impossibilitat d'observar les operacions mentals reals dels participants (menys encara dels participants de les novel·les). Aquest registre imaginat rep el nom de *rerefons comú* (vg. *common (back)ground*, a Stalnaker 2002: 701-721, i *estat epistèmic*, a Vallduví 2002: § 4.2.1).

Les funcions discursives de l'estructura informativa es concreten en la segmentació de l'enunciat per indicar: a) l'*estatus informatiu* d'actualitzador del flux d'informació o d'informació coneguda (vg. c. 2, § 1), i b) *relacions* diverses entre parts de l'enunciat, i entre aquestes parts i informació del rerefons comú. Segons la classe de relació entre la informació que marquen, aquestes funcions es manifesten en la partició *tema-comentari*, en la partició *focus-rerefons* i també en el *contrast*. A continuació, descrivim breument aquestes funcions o «primitius» de l'estructura informativa, que tractarem en profunditat a c. 2, § 1 i § 2, i c. 3, § 2.

3.3.1 La partició tema-comentari

La partició tema-comentari (també anomenada *tòpic-comentari* i *tema-remà*) indica una relació de «tematicitat» —en anglès, *aboutness*— entre una entitat —el *tema* (T)— i la informació que se'n predica o se li adscriu —el *comentari* (C)—, marcada a fi d'emmagatzemar adequadament la informació en el rerefons comú (Mathesius 1915; Reinhart 1982: § 2.2; Krifka 2007: 40). En català el tema se sol marcar, o bé en la posició inicial de subjecte, o bé dislocat a la perifèria oracional esquerra o dreta, i també ometent-lo (Vallduví 2002: § 4.3.1), mentre que el comentari se situa a la dreta del tema. A (11) veiem

com el SN dislocat a l'esquerra *la resposta més interessant* és el tema, al qual s'atribueix la informació predicada que és comentari (C) *me la va donar una alumna de postgrau que tenia un fill de cinc anys*. Sabem que el tema està marcat amb el seu posicionament al començament de l'oració, perquè altrament tindríem *Em va donar la resposta més interessant una alumna de postgrau...*

(11) Si algú podia il·luminar-me sobre aquesta qüestió, vaig pensar, eren els alumnes. Però no han sigut de gaire ajuda. [La resposta més interessant]_T [me la va donar una alumna de postgrau que tenia un fill de cinc anys.]_C (Ràfols 2019: § 6)

Reinhart (1982: § 2.2) explica la funció del tema fent un símil amb les fitxes bibliogràfiques amb què s'indexa la informació en un arxiu analògic. Seguint aquest símil, Krifka (2007: 31) en proposa la definició següent (amb les sigles *CG* designa el rerefons comú):

The topic constituent identifies the entity or set of entities under which the information expressed in the comment constituent should be stored in the CG content.

Notem que en l'exemple (11) el SN *la resposta més interessant* està marcat com a tema en relació amb l'antecedent discursiu subratllat *sobre aquesta qüestió*. D'aquesta manera, es fa prominent que l'enunciat desenvolupa el discurs amb una progressió temàtica determinada, ja sigui de tema constant (mantenint el mateix tema, com a (12); vg. c. 2, § 2.1.1b), de tema derivat, com en l'exemple (11) en el pas del tema 1, *sobre aquesta qüestió*, al tema 2, *la resposta més interessant* [a la qüestió], o de progressió lineal, en què cada comentari es converteix en el tema de l'enunciat següent, com a (13) (vg. una descripció del conjunt de progressions temàtiques a, Bellès 1991: 51-53, Castellà 1992: § 10.4 i Marco 2002: § 7.1).

(12) Com a vianants, [les dones]_{T1} [s'han d'enfrontar a interrupcions constants; mirades, comentaris, xiulets, tocaments.]_{C1} [A les dones]_{T1} [se'ls ensenyava a estar sempre en guàrdia.]_{C2} (Ràfols 2019: § 1)

(13) [Aquesta setmana que s'acaba]_{T1} [ha viscut petits aldarulls.]_{C1} [Els aldarulls]_{T2} [s'han produït al carrer de Casp.]_{C2} (adaptat de Bellès 1991: 51)

Els participants d'un acte comunicatiu indiquen la presentació de la progressió temàtica mitjançant recursos com l'ordre de mots, perquè segueixen el Principi de Cooperació de Grice (1975: 45): «Make your conversational contribution such as is required, at the stage at which it occurs, by the accented purpose or direction of the talk exchange in which you are engaged». Concretament, pel que fa al marcatge de la partició tema-comentari, els

participants segueixen la màxima de Manera, explicada per Grice (1975: 46) com una instrucció, 'expressa't endreçadament' («be orderly»), relativa no pas al contingut proposicional de l'enunciat («what is said»), sinó a la forma de l'enunciat («how what is said»; vg. també *M principle*, a Levinson 2000: 136-7). Observem el seguiment de la màxima de Manera en el fet que, per a la pregunta de (14), a (14a) un enunciadador cooperatiu situarà el tema en la posició inicial que li correspon, o l'ometrà, com a (14b), però no el situarà pas al final de l'oració, com a (14c). A c. 2, § 1 i § 2, veurem el conjunt de posicions i estructures marcades que distingeixen el tema i el comentari.⁴

(14) De què alimenteu els ratpenats?

- a. [Els ratpenats]_T [els alimentem de fruites, insectes i petits vertebrats.]_C
- b. [De fruites, insectes i petits vertebrats.]_C
- c. #[Alimentem de fruites, insectes i petits vertebrats]_C [els ratpenats.]_T

Generalment, se sol associar el tema amb la informació ja introduïda en el discurs. Tanmateix, hi ha estructures, com les oracions interrogatives amb dislocació a l'esquerra, (entre altres casos que veurem a c. 2, § 1) que permeten marcar informació nova en el discurs com a tema (Feldhausen i Villalba 2020: 257). Per exemple, a (15) el referent *els nens romans* pot ser activat com a tema sense que hagi aparegut anteriorment.

(15) Pare, [als nens romans]_T els hi feien regals per l'aniversari?

Això no obstant, notem que els temes nous en el discurs solen ser informació que els participants assumeixen que poden situar en el discurs i posar en context gràcies al coneixement del món compartit. Val a dir que, com veurem a c. 2, § 1.1, hi ha casos en què l'enunciadador transgredeix la màxima de Manera fent una presentació inusual de la progressió temàtica, a fi d'aconseguir determinats efectes retòrics.

3.3.2 La partició focus-rerefons

La partició focus-rerefons té la funció de destacar el *focus*, la informació que actualitza el discurs i satisfà les necessitats de l'intercanvi comunicatiu, per oposició al *rerefons*, la resta d'informació de l'enunciat, normalment coneguda, que contribueix a enquadrar el focus en

⁴ L'exemple (14) no esgota el conjunt d'estructures amb què es pot enunciar una resposta reeixida. En el capítol 2 tractarem els casos de dislocació a l'esquerra com (14a) i les dislocacions a la dreta com *Els alimentem de fruites, insectes i petits vertebrats, [els ratpenats]_T*. Així mateix, en el capítol 3 veurem la resta de casos en què també se situa el focus en l'extrem dret del nucli oracional (vg. c. 1, § 3.3.2), com a *Alimentem [els ratpenats]_T [de fruites, insectes i petits vertebrats]_F* i *Els alimentem [de fruites, insectes i petits vertebrats]_F*.

cada moviment conversacional (Halliday 1967: 204; Feldhausen i Villalba 2020: § 2). Vallduví (1992b: § 4.2.2, 2002: § 4.5.2), amb els termes *focus* i *rema*, identifica el focus amb la funció que hem definit com a *comentari*. Tanmateix, seguint Rooth (1992: 76, 79) i Krifka (2007: § 3), aquí distingim el focus del comentari perquè el focus sempre s'introdueix en el discurs *en relació amb* elements alternatius rellevants per a la interpretació de l'enunciat. Per exemple, a (14a), reproduït a continuació, a (16), la pregunta precedent obre un ventall d'elements alternatius (α), en aquest cas aliments, que poden satisfer la demanda d'informació: {*herba, fongs, peix, insectes, sang...*}. En aquest context, el focus (F) de la resposta és només la informació que coincideix amb les alternatives possibles, *de fruites, insectes i petits vertebrats*, i no pas el conjunt de la informació que es predica del tema *els ratpenats*, que com veiem a (14) també inclou el verb. Per contra, a (16) el rerefons abasta el tema i el verb.

(16) De què alimenteu els ratpenats?

[Els ratpenats els alimentem]_{rerefons} [de fruites, insectes i petits vertebrats.]_F

Krifka (2007: 23) destaca que un discurs coherent s'estructura a l'entorn de preguntes implícites que guien la comunicació. És per això que en contextos no dialògics també podem identificar el focus i les seves alternatives en cada enunciat. Per exemple, a (17) el focus *Va caure un meteorit* és la resposta a la pregunta implícita 'Què va passar?', que obre un ventall de respostes alternatives possibles: {*va esclatar la primera carlinada, va caure un meteorit, vam descobrir la penicil·lina...*}. La rellevància o pertinència de les alternatives possibles depèn del context comunicatiu.

(17) I llavors va passar una cosa inesperada. [Va caure un meteorit.]_F (traduït de Krifka 2007: 23)

Definim el rerefons com una proposició incompleta que conté informació coneguda, ja sigui esmentada en el discurs o assumida pels participants en el rerefons comú (vg. *open proposition*, a Prince 1986: § 3). Per satisfer les necessitats comunicatives, aquesta proposició s'ha de completar amb la informació que és focus. Ho veiem en l'esquema 'Alimentem els ratpenats (de (x))', en què (x) és el focus, una denotació que completa la proposició. Cal no confondre el *rerefons* —com a part no focal d'un enunciat concret—, amb el *rerefons comú*, definit anteriorment com el conjunt imaginat d'informació coneguda mútuament assumida pels participants. Si la comunicació avança adequadament, en cada moviment el rerefons comú contindrà la informació que és rerefons en l'enunciat present.

Tot i que el tema sol ser informació coneguda, en l'exemple (16) hem vist que es distingeix del rerefons perquè pot ser informació nova en el discurs. A banda, el tema i el rerefons es distingeixen per la funció discursiva que duen a terme. Mentre que el tema indica el referent o entitat a què s'adscriu la informació introduïda —per exemple, *els ratpenats* a (16)—, el rerefons indica la informació coneguda que cal completar per fer avançar el discurs (*Els ratpenats els alimentem*, a (16)).

Com veurem a c. 3, § 4, en català el focus es marca en dues posicions sintàctiques principals: 1) en la posició final, situada en l'extrem dret del nucli oracional, com a (16), i 2) en la perifèria oracional esquerra, com a (18).

(18) A: Què et va regalar?

B: [Una corbata,]_F em va regalar. (adaptat de GIEC: 1242)

3.3.3 El contrast

Els exemples de focus de l'apartat anterior (16-18) són de tipus «neutre» o «informatiu» perquè no són contrastius. Hem explicat que el focus neutre introdueix informació en relació amb alternatives potencials, tanmateix, no aporta cap instrucció sobre la classe de relació que hi ha entre l'alternativa que és focus i la resta. Per exemple, tot i que a (16) el focus *de fruites, insectes i petits vertebrats* forma part d'un ventall més ample d'alternatives potencials rellevants, com 'sang' o 'herba', no tenim cap informació sobre la relació entre el focus i aquestes altres alternatives; és a dir, ¿la resposta *de fruites, insectes i petits vertebrats* exclou qualsevol altre aliment? ¿O s'introdueix a més d'altres aliments que els participants saben que donen als ratpenats?

En canvi, quan un focus és contrastiu s'introdueix en una relació determinada amb alternatives prominents. El focus contrastiu (FC) vincula la proposició incompleta en què té lloc amb altres proposicions i entitats del rerefons comú. D'aquesta manera, permet actualitzar de manera «ràpida» el rerefons comú (Zimmermann 2007: 154, 158). Per exemple, a (19) a banda de completar el contingut proposicional 'L'autor teatral William Congreve va escriure (x)', el FC indica que hi ha una relació d'exclusió o correcció ('és x, i no pas y') entre l'alternativa *La música té l'encant per seduir els pits salvatges* i la informació esmentada i present en el rerefons comú *la música amanseix les feres* (vg. subratllat).

(19) No costa gaire de veure com és que tanta gent —jo inclosa, abans que un professor d'anglès de l'institut em corregís— creuen que algú va dir que la música amanseix les feres.

[La música té l'encant per seduir els pits salvatges,]_{FC} és el que va escriure l'autor teatral William Congreve. (Ràfols 2019: § 5)

Com veurem a c. 3, § 3-5, hi ha un ventall ampli d'estructures sintàctiques i d'elements lèxics, entre altres marques, que permeten indicar que un focus és contrastiu. A (19) l'oració pseudoclivellada inversa es combina amb la puntuació per indicar que el FC es troba a la perifèria esquerra, una posició de focus amb contrast (vg. c. 3, § 4.1.1). Com hem vist a § 4.2.1 la màxima de Manera explica l'ús d'estructures marcades per indicar la partició temacomentari, però també podem explicar l'ús d'estructures que indiquen la partició focus-referents, com (19), mitjançant aquesta màxima.

En el capítol 3 (c. 3, § 4.3 i § 5.5) i al llarg del capítol 4 veurem que hi ha usos del contrast que permeten expressar relacions semàntiques i significats modals addicionals, o bé de caràcter expressiu, o bé de modalitat epistèmica. D'aquesta manera, les focalitzacions manifesten avaluacions i emocions de l'enunciador sobre el contingut proposicional. Per exemple, a (20) l'enunciat interrogatiu es pot llegir amb valor expressiu, perquè la marca de FC pot indicar la perplexitat de l'enunciador davant el fet inusual que en un hospital deixin fumar els pacients. Així doncs, quan analitzem la traducció del contrast hem de tindre present que hi pot haver una confluència de significats informatius i modals.

(20) Recordo la darrera vegada que el vam anar a veure a l'hospital. Estava assegut al llit mirant el criquet amb un cendrer enorme, ple de burilles, davant seu.

[Fumar,]_{FC} el deixaven?!

A més de la màxima de Manera, en la traducció d'enunciats amb focus contrastiu, considerem que intervé la màxima de Quantitat, entesa per Grice (1975: 45-46) com la instrucció 'aporta la informació que sigui necessària, ni més ni menys, segons el propòsit de la comunicació'. Ho veiem en el text meta (21b), en què la traductora afegeix la locució adverbial contraexpectativa *ni més ni menys* (vg. negreta) per *explicitar* el significat expressiu de la cursiva en el text font.⁵

⁵ Horn (2004: § 4) subsumeix les màximes griceanes de Qualitat («Make your contribution true; so do not convey what you believe false or unjustified») i Rellevància («Be relevant») en la seva versió de la màxima de Quantitat, el *Q Principle* («say as much as you can»).

- (21) a. I can't wait to tell all the girls in Scarsdale that I've seen Vera Charles [in *Paris*.]_{FC}
(Denis 1958: 38)
- b. Em moro de ganes d'explicar a les noies de Scarsdale que he vist la Vera Charles [a París,]_{FC} **ni més ni menys**. (locució adverbial afegida; Udina 2004: § 2)

Les amplificacions d'informació com la que observem a (21b) fan explícit en el text meta quelcom implícit en el text font, o si més no ho fan més explícit que en el text font (vg. *tècnica de traducció d'amplificació*, a c. 3, § 4.1.3a). Considerem que, segons la finalitat de la traducció, amb explicitacions com (21b) els traductors poden adaptar la màxima de Quantitat a la «divisió del treball pragmàtic» de la llengua meta (Horn 1984: § 8) i a les convencions i el coneixement del món de la cultura meta (Baker 1992: § 7.3.2-7.3.4; vg. *conceptual socialization*, a Kecskes 2015: § 5.2). De fet, Blum-Kulka (1986: 21), Baker (1996: 180) i Toury (2004: § 3) es qüestionen si l'explicitació és un universal de la traducció.⁶

3.4. LA TRADUCTOLOGIA

La traductologia és l'estudi científic de la traducció (Harris i Sherwood 1978: § 1.1). Al llarg de la tesi adoptem la terminologia traductològica elemental, d'acord amb la qual el text que es tradueix s'anomena *text font* (*source text*) i el producte de la traducció s'anomena *text meta* (*target text*). Així mateix, la llengua a partir de la qual es tradueix és la *llengua font* (*source language*), i la llengua a la qual es tradueix és la *llengua meta* (*target language*).

Atès que el nostre objecte d'estudi és la traducció de l'estructura informativa, la *unitat de traducció* principal de la tesi és l'oració contextualitzada, i la unitat de traducció secundària són les marques lingüístiques que indiquen l'estructura informativa (Hurtado Albir 2001: 224-237). Així doncs, mitjançant el corpus de traducció, fem un estudi de les *equivalències* establertes entre el significat de marques informatives contextualitzades del text font i del text meta. Quan parlem del significat pragmàtic de les marques informatives, fem referència a significats *procedimentals*, és a dir, relatius a índexs o instruccions per a la interpretació dels enunciats en el seu context. Això fa que considerar-ne l'equivalència impliqui assumir una noció d'equivalència molt específica, centrada únicament en trets lingüístics determinats dels enunciats.

Per exemple, a (22) hi ha equivalència informativa perquè en el text meta (22b) trobem una oració clivellada que marca un focus contrastiu en el pronom *ella*, emprada a fi de preservar

⁶ Vg. les síntesis de Pym (2008) i Becher (2010) dels posicionaments a l'entorn del debat sobre l'existència d'universals en la traducció.

el focus contrastiu que hi ha en el pronom *she* del text font (22a). Notem que es tracta d'una traducció no literal perquè les marques de contrast són diferents en els dos textos; mentre que en el text font l'ordre és canònic SVO (vg. § 3.1) i el focus contrastiu està marcat *in situ* amb cursiva, en el text meta hi ha una oració clivellada. En el capítol 3 desenvoluparem un marc d'anàlisi de les classes d'equivalències informatives segons les *tècniques de traducció* aplicades (vg. c. 3, § 3.1.1 i Hurtado Albir 2001: 256-271; Ainaud et al. 2020: § 1).⁷

(22) [Traducció equivalent informativament i no literal].

- a. «She said she couldn't handle it,» he told me. «I'm about to lose my eyesight and [*she*]_{FC} can't handle it.» (Green 2012: § 4)
- b. —Diu que no ho suportaria. Estic a punt de perdre la vista i és [*ella*]_{FC} qui no ho pot suportar. (Font 2014: § 4)

En aquesta tesi no entenem l'*equivalència* en termes prescriptius i universals, una visió criticada enèrgicament a Bassnet i Lefevre (1990: 1-13) i actualment poc emprada (vg. Marco 2002: § 1.1). Per contra, fem servir l'*equivalència* amb valor descriptiu i analític, com una noció centrada específicament en la relació dels trets lingüístics de dues unitats textuales particulars —generalment, les oracions amb elements informatius marcats del text meta i les oracions corresponents del text font—, i situada sempre en un context; per tant, en consonància amb les concepcions de Hatim i Mason (1990, 1997), Baker (1992), Lvóvskaya (1997) i Ainaud et al. 2020: § 3-6), la noció d'*interpretive resemblance* de Gutt (1991), l'aplicació en recerca que en fan Olalla i Hurtado Albir (2014), Hurtado Albir (2019) i Marco (2004: 130, 2021: § 2), i també d'acord amb les revisions teòriques de Pym (2010) i Munday (2012: § 3).

Això no obstant, hem de destacar que segons les tesis deconstructivistes de Bassnet i Lefevre (1990) i Hermans (1999), l'*equivalència* no és una qüestió de correspondències lingüístiques, sinó una noció més laxa que fa referència a relacions globals entre textos i, per tant, irreductible als trets lingüístics que analitzem (vg. *intertextualitat*, a Marco (2002: § 10). És per això que, tot i que la concepció de l'*equivalència* emprada aquí no és de tipus prescriptiu ni universal, no assumim la concepció de Bassnet i Lefevre (1990) i Hermans (1999).

⁷ Les tècniques de traducció, enteses com els procediments de traducció aplicats a unitats textuales específiques que permeten alterar la forma del text font per preservar o adequar-ne el significat (Hurtado Albir 2001: 257), les tractarem en detall a c. 3, § 3.

A més, hem de destacar que Hermans (1999: 160; citat a Hurtado Albir 2001: 568) reconeix que «[c]on todo, esto [la crítica de la noció d'*equivalència*] no implica que los estudios descriptivos y sistémicos ya no tengan un papel que desempeñar». D'acord amb Hurtado Albir (2001: 568):

Hermans afirma que los enfoques sistémicos y descriptivos pueden tener cabida, pueden ser «la conciencia crítica de los estudios sobre traducción, impulsando la conciencia histórica y la reflexión teórica, el interés por las palabras y los condicionamientos que influyen nuestra manera de darles sentido» (1999: 161).

Quan fem ús de la noció d'*equivalència* no pretenem negar el caràcter «polideterminat» de la traducció, ni la llibertat creativa dels traductors. Així mateix, tampoc parlem de «qualitat» de la traducció, ni pretenem que la qualitat i l'adequació d'una traducció depenen principalment de trets lingüístics. Considerem que les qüestions com la qualitat i l'adequació queden fora de la nostra anàlisi.

És per aquest mateix motiu que nocions connotades com *interferència lingüística* no tenen cabuda en la nostra recerca, i fem ús dels termes *calc* i *calc sintàctic* només amb valor descriptiu, entesos com «una expressió del text meta que conserva l'estructura o el significat d'una expressió del text original» (Ainaud et al.: 2020: § 1.3), ja sigui de resultes d'una tria conscient del traductor o per emulació irreflexiva de la forma del text font.

3.5. LA CONSCIÈNCIA METAPRAGMÀTICA I LA COMPETÈNCIA PRAGMÀTICA DELS TRADUCTORS

La metapragmàtica engloba l'estudi de la *relació* entre els signes i el seu significat pragmàtic en un context determinat (Silverstein 1993: 43). L'aplicació d'aquesta àrea de coneixement a l'anàlisi de la consciència metalingüística dona lloc a la noció de *consciència metapragmàtica*. Entenem la consciència metapragmàtica com la capacitat d'un parlant de fer explícit el context lingüístic d'una determinada expressió (Silverstein 1976: 35-40, 1993: 33-43). Atès que la consciència metapragmàtica forma part de la consciència metalingüística (Lvóvskaya 1997: 26-27), quan és aplicada a la traducció es nodreix, d'una banda, d'un cert metallenguatge i, d'altra banda, del desenvolupament de consciència interlingüística sobre el sistema pragmàtic de la L1, i com a mínim el sistema pragmàtic d'una L2. Mitjançant aquests dos inputs, la consciència metapragmàtica permet cercar usos discursius anàlegs o «interpretacions semblants» entre enunciats de la llengua font i la

llengua meta, tenint en compte el context (vg. *interpretive resemblance* i *idiomatic translation*, a Gutt 1991: 39-44 i 80).⁸

Per altra banda, d'acord amb el *Companion Volume del Marc europeu comú de referència* (MECR 2017: 138), la *competència pragmàtica* forma part de la competència comunicativa i s'entén com el coneixement sobre la manera com s'organitzen, estructuren i ordenen els missatges, sobre la manera com es fan servir per fer complir les intencions comunicatives i sobre la manera com se seqüencien seguint pautes d'interacció i transacció. Pensem que aquesta descripció es pot fer extensiva a l'àmbit de la traducció i la competència traductora. De fet, al MECR (2002) es relaciona amb la capacitat de mediació cultural.⁹

L'ús de determinades formes lingüístiques pot activar la consciència metapragmàtica d'un parlant (i, per tant, pot servir d'estímul per comprovar si en té). A partir del treball de Jacquemet (1994: 307), Duranti (1997: § 6.7.1) ho il·lustra amb l'exemple d'un testimoni de la màfia siciliana, que en un judici no esdevé conscient que se li adrecen de manera informal amb la segona persona del singular fins que l'enunciador no fa servir el pronom fort italià *tu* ('tu'). Un cop se n'adona, el testimoni es queixa perquè no el tracten amb deferència, amb la segona persona del plural *voi* ('vós').

Considerem que, si no observem un mínim de competència pragmàtica, difícilment podem atribuir consciència metapragmàtica a un traductor (Koller 1979: 186-191). Així mateix, un traductor pot manifestar competència pragmàtica en els seus textos meta, sense ser plenament conscient de la dimensió metapragmàtica de la seva tasca, és a dir, al nivell de ser capaç d'*explicitar*, per exemple, les funcions de les dislocacions usant el metallenguatge de la lingüística. Tanmateix, entenem que hi ha un cert grau de connexió entre totes dues facultats, en la percepció conscient que en un enunciat hi ha quelcom de marcat que des d'un punt de vista sintàctic i textual cal tractar de manera diferent. En les respostes dels qüestionaris (c. 2, § 6.3; c. 3, § 8.4; c. 4, § 6), les nocions intuïtives i impressionístiques com «marcat», «emfàtic» o «prominent» són la mena de metallenguatge que permetrà identificar

⁸ Som conscients que la visió que presentem és un instrument teòric per a l'anàlisi de traduccions, menys sofisticat que la concepció cognitivista de la competència pragmàtica de Kecskes (2015: § 1), d'acord amb la qual no hi ha una interllengua separada ni una competència pragmàtica en la llengua segona, separada de la competència en la llengua primera: «there is no separate interlanguage or L2 pragmatic competence. People, no matter how many languages they speak have one pragmatic competence which is modified dynamically depending on the exposure to different languages and cultures and individual preferences».

⁹ Per a un marc teòric detallat sobre les diferents subcompetències de la competència traductora, vg. Hatim i Mason (1997, 2005) i Hurtado Albir (2001: 382-392).

el grau bàsic de consciència que fa possible l'aplicació de solucions textuais que mostren competència pragmàtica.

Així doncs, la capacitat d'explicitació i la consecució de interpretacions semblants en les traduccions són els dos indicadors a partir dels quals analitzarem la consciència metapragmàtica i la competència pragmàtica.

3.6. ASPECTES PROSÒDICS

Atès que el corpus de traducció d'aquesta tesi està format per textos escrits, les dades prosòdiques tenen un pes secundari en l'anàlisi dels fenòmens. Això no obstant, en cada capítol incloem descripcions dels contorns entonatius, amb accents tonals i tons de frontera, que caracteritzen el tema contrastiu (c. 2, § 2.1; c. 3, § 2.4, § 6), el focus contrastiu (c. 3, § 5.3) i les avantposicions de sintagmes quantificats (c. 4, § 2.1.2).

Per dur a terme aquestes descripcions fem servir el sistema d'etiquetatge prosòdic Cat_ToBI, l'adaptació del sistema ToBI (*Tones and Break Indices*) per a la transcripció prosòdica del català (vg. Prieto et al. 2009: § 1). En el sistema Cat_ToBI els codis (H*) i (L*) equivalen als accents tonals alt (*high*) i baix (*low*), respectivament (l'asterisc indica que es tracta d'una síl·laba tònica). Així mateix, el símbol (+) indica que dos o més tons formen part d'un mateix accent (per exemple, L+H*), el símbol (>) indica que el pic tonal està desplaçat (per exemple, L+>H*), el símbol (-) indica un accent de frase, i el símbol (%) indica la presència d'un to de frontera en una frase entonativa.

A més d'aquest sistema de transcripció, en el capítol 4 (c. 4, § 2.1.2) aportem descripcions gràfiques de les corbes entonatives de les avantposicions de sintagmes quantificats, amb contorns melòdics obtinguts mitjançant l'anàlisi de dades acústiques de textos orals de català col·loquial amb el programa *Praat* (Boersma i Weenink 2005).

Seguint la notació de la GIEC (§ 33.4), en els exemples amb informació sobre la prosòdia fem ús de les versaletes per indicar que en un text oral un element rep un accent marcat o emfàtic, com veiem en el possessiu *teu* a (23).

(23) Va contra el TEU germà (i no el meu). (GIEC: 1236)

4 Metodologia i criteris d'elaboració del corpus i el qüestionari

La lingüística de corpus ha estat emprada com a metodologia d'estudi de l'estructura informativa en treballs fonamentals com els de Givón (1982), Ziv i Grosz (1993) i Prince (1997), i ha estat defensada com a mètode, en oposició a la introspecció i els exemples artificials, per autors cabdals en l'àmbit de l'estructura informativa com Chafe (1994: 17-21), i també ha estat recomanada en publicacions d'actualitat sobre metodologia en l'estudi de l'estructura informativa, com Lüdeling et al. (2016: § 30). Així mateix, en l'àmbit dels estudis lingüístics sobre el català Villalba (2007, 2011) i Villalba i Mayol (2013) han fet recerques de corpus per contrastar i desenvolupar les anàlisis teòriques de la bibliografia precedent sobre l'estructura informativa del català (Solà 1990; Vallduví 1992b, 2002).

El corpus de traducció com a mètode d'estudi també és defensat per investigadors de l'àmbit de la traductologia amb experiència en el terreny de la pragmàtica (vg. *parallel corpora*, a Baker 1993: 243-245). Des d'un punt de vista metodològic, Baker (2004: 167-193) destaca la necessitat de criteris sòlids per garantir la representativitat de les observacions dels textos meta, entre els quals suggereix l'ús de comparacions amb corpus de textos no traduïts. És per això que, servint-nos dels ensenyaments dels treballs precedents, en aquesta tesi adoptem el corpus de traducció com a eina metodològica central, i l'acompanyem de corpus de textos no traduïts per fer comparacions de la freqüència dels diversos fenòmens a c. 2, § 5, a c. 3, § 8.1 i a c. 4, § 5.

El corpus de traducció d'aquesta tesi està format per sis novel·les i les seves traduccions. Els criteris de selecció dels textos han estat les característiques del traductor, d'una banda, i les propietats dels textos, de l'altra. Pel que fa a les característiques dels traductors, els requisits de selecció eren: 1) la professionalitat (els traductors havien de ser professionals reputats amb una llarga experiència en la traducció de narrativa anglès-català); 2) el sexe (en la mostra hi havia d'haver paritat), i 3) la variació en l'edat dins dels marges possibles, tenint en compte que els traductors havien de tindre experiència laboral. Les edats dels traductors en el moment en què es van publicar les traduccions seleccionades varien entre els 37 i els 61 anys (concretament, 37, 38, 42, 44, 58 i 61 anys). D'altra banda, pel que fa a les propietats dels textos, els requisits són: 1) les obres havien de ser de narrativa; 2) les traduccions havien de ser publicades durant els 10 anys anteriors a l'inici de la recerca d'aquesta tesi, és a dir, entre el 2009 i el 2019; 3) els textos font havien de contindre marques d'oralitat fingida, com llenguatge expressiu, interjeccions, lèxic i sintaxi col·loquial i altres marques (vg. Payrató 2010; Brumme i Espunya 2012: § 9-16); 4) els textos font havien de contindre

més de 70 ocurrències d'ús de la cursiva amb valor informatiu, i 4) l'extensió dels textos havia de superar les 50.000 paraules.

Per ordre ascendent d'edat quan es van publicar les traduccions, els traductors seleccionats són Martí Sales, Laia Font, Àlex Gombau, Ferran Ràfols, Josefina Caball i Dolors Udina (vg. Annex 1). En la Taula 1 presentem les dades bibliogràfiques dels textos font, inclòs el nombre de paraules, i en la Taula 2 presentem les dades bibliogràfiques dels textos meta, juntament amb les edats dels traductors en el moment de publicació de les traduccions i el nombre de paraules dels textos meta.

Taula 1. Textos font del corpus de traducció

<i>autor</i>	<i>títol</i>	<i>any publicació</i>	<i>ciutat i editorial</i>	<i>n. paraules</i>
Patrick Denis	<i>Around the World with Auntie Mame</i>	1995 [1952]	Thorndike: G. K. Hall	35.102
Vivian Gornick	<i>Fierce Attachments</i>	1987	Boston: Beacon Press	62.450
Sigrid Nunez	<i>The Friend</i>	2018	Nova York: Riverhead Books	53.881
Julian Barnes	<i>Pulse</i>	2011	Londres: Jonathan Cape	70.397
John Green	<i>The Fault in Our Stars</i>	2012	Nova York: Dutton Books	69.258
Shirley Jackson	<i>We Have Always Lived in the Castle</i>	2009 [1962]	Londres: Penguin Books	53.782
				$\Sigma = 344.870$

Taula 2. Textos meta del corpus de traducció

<i>traductor</i>	<i>edat tr.</i>	<i>any públic.</i>	<i>títol</i>	<i>ciutat i editorial</i>	<i>n. paraules</i>
Dolors Udina	61	2014	<i>La volta al món amb la tieta Mame</i>	Barcelona: Quaderns Crema	33.000
Josefina Caball	58	2016	<i>Vincles ferotges</i>	Barcelona: L'altra Editorial	55.775
Ferran Ràfols	44	2019	<i>L'amic</i>	Barcelona: Navona Editorial	51.268
Àlex Gombau	42	2011	<i>Pulsacions</i>	Barcelona: Angle Editorial	65.794
Laia Font	38	2014	<i>No està escrit a les estrelles</i>	Barcelona: Grup Editorial 62	66.797
Martí Sales	37	2016	<i>Sempre hem viscut al castell</i>	Barcelona: L'altra Editorial	58.728
$\bar{x} = 46,6$					$\Sigma = 331.362$

El corpus de traducció conté un total de 676.232 paraules, dividides en 331.362 paraules dels textos font i 344.870 paraules dels textos meta. La mitjana de paraules per text és de 55.227 en els textos font i de 57.478 en els textos meta. En la Taula 2 veiem que l'edat mitjana dels traductors en el moment de publicació dels textos meta és de 46,6 anys, i les traduccions s'han publicat entre el 2011 i el 2019. Els anys de publicació dels textos font varien molt més, entre el 1952 i el 2018, però atesos els criteris textuais esmentats, aquest paràmetre no el considerem rellevant. Destaquem que atès que la traducció d'Udina és molt més extensa que la resta de textos (102.686 paraules) i el text font corresponent conté una proporció de casos de cursiva amb valor informatiu per nombre de paraules molt superior a la mitjana, hem fet una excepció i n'hem seleccionat 33.000 paraules (els capítols 1-4 de la novel·la).

Atès que els textos meta d'Udina, Ràfols, Gombau, Font i Sales els hem extret d'edicions electròniques, en les citacions n'indicarem el capítol, a diferència del text de Caball, que hem digitalitzat mitjançant un procediment OCR i conserva la paginació.

Pel que fa a la variació diatòpica, tenint en compte que Vanrell i Fernández-Soriano (2013: 266-267) identifiquen diferències en les estructures preferides per marcar el focus entre el català oriental central, el baleàric i el valencià, hem optat per seleccionar només traductors parlants de català oriental central, a fi d'excloure aquesta variable de l'estudi. D'altra banda, la mostra de textos font inclou 5 autors parlants d'anglès nord-americà i 1 parlant d'anglès britànic (Julian Barnes).

En relació amb l'anotació del corpus, en els criteris del corpus NOCANDO, orientat a l'estudi interlingüístic de l'estructura informativa, Brunetti et al. (2011: 5) recomanen d'anotar-ne les manifestacions a partir de trets i estructures gramaticals específiques, perquè tot i que les funcions de l'estructura informativa són interpretables segons el context d'enunciació, no sempre es manifesten explícitament, i si es manifesten és a través de marques lingüístiques com l'ordre de mots, la morfologia, el lèxic i la prosòdia:

Studying IS [information structure] can be compared to hunting for ghosts in that both phenomena are not directly and objectively observable. While ghosts manifest themselves through knocks and falling objects, IS units such as topics and foci manifest themselves through linguistic marking (...). In both cases we have to deduce the existence and presence of the object we are primarily interested in from objectively observed events.

Generalment, en el procés d'anotació dels diversos fenòmens hem seguit aquest criteri, també defensat per Lüdeling et al. (2016: 599), però en els capítols 2 i 4 també hem anotat enunciats en què hi podria haver dislocacions i avantposicions, ateses les seves propietats pragmàtiques. Per obtindre les dades del capítol 2, a més d'anotar dues manifestacions concretes d'una partició tema-comentari marcada (la dislocació a l'esquerra i la dislocació a la dreta); hem dut a terme una anàlisi contrafactual en la qual hem anotat els enunciats del text meta en què interpretem que l'ús de dislocacions hauria estat reeixit, ateses les condicions pragmàtiques (vg. c. 2, § 3.1). Posteriorment, hem analitzat els enunciats corresponents del text font i hem anotat les ocurrències d'enunciats marcats des d'un punt de vista informatiu, amb estructures marcades, marcadors discursius i cursiva.

En el capítol 3, primerament hem anotat tots els casos d'ús de la cursiva amb valor informatiu en el text font i, en segon lloc, en els enunciats corresponents del text meta hem anotat les manifestacions lingüístiques del focus contrastiu i del tema contrastiu, seguint un conjunt de marques sintàctiques, lèxiques i tipogràfiques específic (c. 3, § 4-6). Des d'un punt de vista traductològic, hem fet ús de les tècniques de traducció com a instruments d'anàlisi de les operacions textuais de traducció, tal com suggereixen Molina i Hurtado Albir (2002: 255-257).

En el capítol 4 hem anotat els casos d'ús d'avantposicions de sintagmes quantificats en el text meta, i també hem fet una anàlisi contrafactual per recollir els enunciats del text meta en què, atès el context i la intenció comunicativa, hi podria haver avantposicions. Un cop anotats aquests enunciats del text meta, hem analitzat els enunciats corresponents del text font anotant-hi el conjunt de condicions contextuais que fan reeixides les avantposicions com a tècnica de traducció.

A més dels exemples del corpus de traducció, també farem ús de casos extrets del text de narrativa no traduït *Canto jo i la muntanya balla*, d'Irene Solà (2019). Seguint la remarca metodològica de Baker (2004: 167-193) sobre la comparació de les dades del corpus de traducció amb les de textos no traduïts, hem seleccionat un fragment de 33.000 paraules d'aquesta novel·la (començant pel primer capítol) per comparar la freqüència relativa dels diversos fenòmens analitzats en els capítols 2-4 i tindre una referència per determinar si les proporcions de casos en els textos meta són altes, normals o baixes. Hem triat la novel·la de Solà (2019) seguint un criteri de comparabilitat amb els textos del corpus pel que fa a la presència de marques d'oralitat fingida (Payrató 1996, 2010; Brumme i Espunya 2012: § 9-16), a l'any de publicació i al prestigi: entre altres guardons, l'obra ha rebut un premi European Union Prize for Literature, n'han estat publicades quinze edicions i ha estat traduïda a una vintena de llengües.

Així mateix, a més del text no traduït de Solà (2019), en el capítol 4 farem ús dels corpus de català oral *Corpus oral de conversa col·loquial* (COC) (Payrató i Alturo 2002), *Corpus oral de registres* (COR) (Alturo et al. 2004), *Corpus oral social* (COS) (Boix-Fuster et al. 2007) i *Corpus oral dialectal* (COD) (Viaplana et al. 2007) per fer comparacions de freqüència (vg. les referències dels textos emprats per fer comparacions a l'Annex 2).

Especialment en el capítol 4 també farem ús d'exemples extrets d'una miscel·lània de textos majoritàriament escrits de tipus periodístic, de narrativa i de català col·loquial, obtinguts

mitjançant cercadors d'internet. En cada exemple d'aquesta última classe donarem una referència de manera abreujada —autor, any i títol—, i a l'Annex 3 detallarem el conjunt de fonts d'aquesta miscel·lània.

A banda dels corpus, hem elaborat un qüestionari, com a instrument d'investigació de caràcter qualitatiu (vg. c. 2, § 6.3; c. 3, § 8.4; c. 4, § 6, i Annex 4). El qüestionari és anònim i l'hem fet arribar als sis traductors del corpus, acompanyat d'un full d'autorització d'ús de la informació de manera anònima amb finalitats de recerca, amb la informació pertinent sobre protecció de dades. L'objectiu del qüestionari és obtenir informació sobre la consciència metapragmàtica dels traductors, sobre les seves preferències estilístiques, i també dades alternatives sobre la seva competència pragmàtica. El qüestionari està format per 19 preguntes, en algunes de les quals demanem als traductors de proposar una traducció per a un text font contextualitzat i d'acompanyar-la d'una justificació del text meta proposat. El plantejament d'aquestes preguntes es basa en la idea que l'explicitació del significat de les marques d'estructura informativa i la descripció dels contextos en què són reeixides, són indicadors de consciència metapragmàtica (vg. c. 1, § 3.5). En altres preguntes demanem de triar una traducció entre un grup d'opcions tancat i de justificar la tria. El qüestionari no conté distractors perquè l'objectiu és comprovar si els traductors tenen consciència de les funcions discursives presents en els enunciats, i no pas que produeixin respostes sense consciència del rerefons pragmàtic.

Val a dir que el qüestionari no ha donat tots els fruits esperats, perquè només dos dels sis traductors del corpus l'han retornat respost. Això no obstant, atesa la rellevància de les respostes obtingudes, en cada capítol en presentarem les dades tenint en compte les limitacions dels resultats pel que fa a la seva generalització al conjunt dels traductors.

Pel que fa al programari, per a l'anotació del corpus hem fet servir el programa en línia CATMA6 (Computer Assisted Text Markup and Analysis) (Gius et al. 2022). Un cop feta l'anotació, hem transferit els fragments del text font i el text meta i les etiquetes assignades a fulls de Microsoft Excel (Microsoft Corporation 2018). A més, per a l'anàlisi estadística hem codificat les dades d'Excel per convertir-les en variables nominals processables mitjançant el programa IBM SPSS Statistics (IBM Corp 2020).

Els fulls de Microsoft Excel que contenen el conjunt de dades extretes del corpus de traducció i la seva anotació i comentari es poden consultar en la base de dades de recerca Zenodo, mitjançant l'enllaç <<https://zenodo.org/record/7104850>>.

Capítol II. La traducció de la partició tema-comentari mitjançant dislocacions

«Good afternoon, Mary Katherine,» Helen
Clarke said, coming around the car and to
the steps, «isn't this a lovely spring day?
How is dear Constance? (...)».
She was going to handle it brazenly.

—Bona tarda, Mary Katherine —va dir la Helen
Clarke, sortint del cotxe cap a les escales—,
¿oi que fa un dia preciós de primavera?
¿Com estàs, estimada Constance? (...)
—Feia com si res, la descarada.

We Have Always Lived In the Castle,
Shirley Jackson,

tr. Martí Sales

1 Introducció

En aquest capítol tractarem l'ús de les dislocacions en la traducció, enteses com a marques que situen el tema en una posició perifèrica per explicitar la *progressió temàtica*; és a dir, donat un enunciat, la relació discursiva entre la informació que s'introdueix i a) la informació present en el rerefons comú —enunciada, inferible o pressuposada per l'enunciador— (Halliday 1967: 198; Reinhart 1982: § 2.2), i b) el propòsit comunicatiu de l'enunciador segons el cas: constatar un estat de les coses, respondre a una pregunta, expressar una emoció, etc. (Stalnaker 1999: § 2; Marco 2002: 184; Roberts 2012: § 1).

Primerament, descriurem els contextos en els quals podem esperar trobar els fenòmens indicatius d'una progressió temàtica feta explícita amb dislocacions en català (c. 2, § 1.1-1.2). Posteriorment, presentarem les dades sobre la freqüència d'aquests fenòmens en el corpus de traducció (c. 2, § 3) i valorarem l'impacte d'un conjunt de factors pragmàtics i lèxics tant del text meta com del text font en l'ús de les dislocacions (c. 2, § 4). Així mateix, també comentarem les solucions de traducció emprades en relació amb les dislocacions. De seguit, valorarem la freqüència relativa de les marques informatives en el text meta

comparant-les amb les d'un text no traduït (c. 2, § 5). En darrer lloc, comentarem les implicacions de les dades analitzades en relació amb la competència pragmàtica dels traductors (c. 2, § 6.1 i § 6.2), analitzarem algunes dades sobre la consciència metapragmàtica dels traductors obtingudes mitjançant qüestionaris (c. 2, § 6.3), i plantejarem línies de desenvolupament per a estudis futurs (c. 2, § 7).

1.1 QÜESTIONS GENERALS DE L'ANÀLISI DE LA PROGRESSIÓ TEMÀTICA MITJANÇANT DISLOCACIONS

En els apartats següents, seguint el criteri d'anotació del corpus NOCANDO (Brunetti et al. 2011: 5),¹⁰ analitzarem els fenòmens relacionats amb la progressió temàtica a partir dels enunciats amb ordre de mots marcat (amb dislocacions a l'esquerra i dislocacions a la dreta), per observar seguidament les diverses funcions informatives (tema-comentari, focus-rerefons, contrast, activació, delimitació, etc.) que hi trobem. Treballarem en aquest ordre i no pas a la inversa, perquè per a una mateixa estructura marcada hi sol haver més d'una funció informativa (per exemple, com veurem a c. 2, § 2.1, amb la dislocació a l'esquerra es pot activar un tema present en el rerefons comú, es poden establir contrastos entre temes i també es pot delimitar l'abast de la predicació). A més, mentre que l'ordre marcat és un tret que es pot observar de manera objectiva i directa, les funcions informatives s'han d'interpretar a partir del context i de les intencions comunicatives de l'enunciador, cosa que fa insalvable un cert grau de subjectivitat de l'investigador. Aclarim que prenem sempre com a criteri les característiques i la funció dels temes en el text meta a l'hora d'anotar la mena de relació amb el referent del tema i la funció discursiva de les dislocacions.

En la bibliografia especialitzada s'hi afirma que, en comparació amb llengües com l'anglès, el català fa una codificació sintàctica «transparent» de l'estructura informativa; concretament, de la partició tema-comentari, cosa que en facilita la identificació en el corpus (Vallduví 1992b: 119; Forcadell 2007: 315; Brunetti et al. 2020: 2). Tot i que aquesta caracterització és vaga, la transparència al·ludida es percep en textos escrits, perquè en català el tema es marca preferentment amb la sintaxi, mitjançant dislocacions —amb o sense pronoms de represa— i altres ordenaments, i no tant *in situ*, prosòdicament. Tanmateix, això no impedeix que, de manera molt menys freqüent que en castellà i en anglès, en textos orals en català la desaccentuació pugui indicar la presència de temes

¹⁰ El NOCANDO (*Construcciones no canónicas en el discurso oral*) és un corpus oral multilingüe orientat a l'estudi de l'estructura informativa, que inclou el català, el castellà, l'italià, l'anglès i l'alemany. Els textos de què està format són monòlegs en els quals els parlants expliquen un conte a partir d'il·lustracions que se'ls donen com a estímul (Brunetti et al. 2011: 1).

postverbals (Forcadell 2007: 28, 2016: 9-16; Rochemont 2016: 43, 47). Dit altrament, s'afirma que el català és més transparent perquè la dislocació del tema s'hi troba més freqüentment que en altres llengües com el castellà, el francès i l'italià (Villalba 2007: 299).

Pel que fa a l'abast de la noció de *progressió temàtica*, val a dir que aquest capítol se centra en les manifestacions de la partició tema-comentari i el seu marcatge en català només per mitjà de dislocacions, i no amb altres estructures i recursos estilístics.

Per identificar les dislocacions, seguint Pujol i Solà (2011 [1995]: 8-9) i la GIEC (§ 33.3), fem servir sistemàticament la coma com a marca diacrítica del límit entre l'extrem dret del nucli oracional i la perifèria en les dislocacions a la dreta. En canvi, les dislocacions a l'esquerra no les marquem amb puntuació.

Així mateix, tot i que Estebas-Vilaplana (2000: 197) i Forcadell (2016: 9-16) constaten l'ús de la desaccentuació de la informació situada a la dreta del focus com un mecanisme equivalent a la dislocació a la dreta, en absència de dades acústiques en el corpus d'aquest estudi no podem donar compte de la desaccentuació. Per tant, totes les dislocacions a la dreta sense pronom de represa que n'haurien de tindre per ser gramaticals segons la GIEC (§ 33.3) no es computaran com a tals, ni en el recompte de dislocacions a la dreta, ni en el recompte de les funcions pragmàtiques d'aquesta estructura.

La partició tema-comentari es distingeix de la partició focus-rerefons fonamentalment per la seva funció. Mentre que la primera indica una relació (en anglès anomenada d'*aboutness*) entre una entitat —el *tema* (T)— i la informació que se'n predica o se li adscriu —el *comentari* (C)—, establerta a fi d'emmagatzemar adequadament la informació en el rerefons comú (Reinhart 1982: § 2.2; Krifka 2007: 40), la partició focus-rerefons indica la presència d'alternatives rellevants —el *focus* (F)— per a la interpretació d'un enunciat (Rooth 1992: 76-77, 2016: § 1). Així, el focus i el comentari són conceptes que designen funcions diferents. A (1), mentre que el tema és *Aristotle Onassis*, i el comentari és tota la informació que se'n predica *married her in 1968*, el focus és només l'alternativa *in 1968*, pertanyent al grup de temps alternatius rellevants suscitats per la pregunta amb el pronom interrogatiu *when* (vg. *question under discussion*, a Roberts 2012).

- (1) A: When did [Aristotle Onassis]_T marry Jacqueline Kennedy?
 B: [He]_T [married her [in 1968.]]_FC (adaptat de Krifka 2007: 40)

Tinguem present també que la distinció entre informació nova i informació coneguda no és inherent a la partició tema-comentari. Encara que el tema sol ser informació esmentada o inferible d'informació del rerefons comú (i com veurem a c. 2, § 2.1, vinculada per relacions anafòriques i exofòriques diverses (vg. *bridging*, a Clark 1977) i el comentari és la informació que actualitza el discurs, també hi ha temes que són informació nova. Amb l'exemple (2) Reinhart (1982: 77) destaca el cas dels enunciats encapçalats per la conjunció contrafactual *if* per il·lustrar la possibilitat que informació nova sigui temàtica. A (2) el tema *Joan Santini* es presenta com a desconegut pels enunciataris, de tal manera que després d'introduir-lo se'l descriu com *Born and raised in Denver*....

(2) Rick Miranda says earnestly: «It's not just we do good, we feel good... We've learned things... we never learned from our parents.»

If [Joan Santini]_T were listening to Rick Miranda, her blue eyes would open wide and they'd be saying, «Jeez, we never had anything like that back home.» Born and raised in Denver, 39-year-old Joan Santini is possessed of a sparkling ingenue prettiness that is the perfect reflection of her eager conversion to New York... (adaptat de Reinhart 1982: 77)

En relació amb la distinció esmentada entre informació nova i informació coneguda, en aquest capítol pararem atenció especialment al ventall de categories que hi ha per classificar l'estatus informatiu d'un element —és a dir, planerament, com de «conegut» l'enunciador considera que és per l'enunciatari— segons que sigui més o menys actiu en el rerefons comú dels participants, i la naturalesa d'aquesta «activitat». Tot i que aquesta taxonomia es pot establir a partir de propostes diverses com les de Clark (1975: 169-74, 1977: 243-263), Chaffe (1976: 25-55), Prince (1981: 223-227) i Ward i Birner (1998: § 1), entre d'altres, aquí adoptarem el marc de Villalba i Mayol (2013: § 3.3) i Brunetti et al. (2020: 5-10) —bastint sobre les propostes citades anteriorment—, bé que agrupant certes categories i simplificant-ne d'altres.

L'estatus informatiu el podem concebre com una escala ordinal que recull el grau d'activitat d'un referent temàtic, com il·lustra la Taula 1. En l'extrem superior de la taula hi ha els referents que ja han estat introduïts explícitament en el discurs amb la categoria «esmentat», i en l'extrem inferior hi ha els referents no esmentats el coneixement dels quals l'enunciador pressuposa, ja sigui perquè formen part del coneixement del món, perquè espera que l'enunciatari els situï o «acomodi» o perquè vol transgredir les màximes conversacionals (Grice 1975: 47). Entre aquestes dues categories hi ha un grau d'activitat intermedi propi dels referents que són *inferibles* o «recuperables», ja sigui per mitjà de

relacions anafòriques diverses (vg. *bridging*, a Clark 1977: 243-263) o establint relacions díctiques amb el context espaciotemporal de l'enunciació (Villalba 2007: 280).

Taula 1. Categories per analitzar l'estatus informatiu dels temes

		grau d'activitat en el rerefons comú			
		mín.	—————→		màx.
categories		pressuposat (nou)	inferible (i díctic)	esmentat	pressuposat
referència		<ul style="list-style-type: none"> informació nova per a l'enunciari tractada com a coneguda (<i>hearer new - discourse new</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> anàfora monotònica (<i>poset</i> i hiperonímia) anàfora indirecta (no monotònica) referència díctica 	<ul style="list-style-type: none"> relació d'identitat (-/+ distància: esmentat en el mateix enunciat o en enunciats anteriors) 	<ul style="list-style-type: none"> referència exofòrica a coneixement del món (<i>hearer old - discourse new</i>)

Aclarim que fem servir el terme *pressuposat* en lloc de *informació nova*, simplement, perquè les nostres categories sobre l'estatus informatiu són relatives al tractament que l'enunciador fa de la informació fent prediccions sobre l'estatus informatiu en la ment de l'enunciari. En altres paraules, podem dir que són relatives al seu comportament discursiu imminent, i no pas a propietats inherents de la informació o als processos cognitius reals de l'enunciari (cf. Prince 1981: 223).

A la Taula 1, a més de les categories «pressuposat», «inferible» i «esmentat», hi incloem la mena de relació *fòrica* que s'estableix entre el referent temàtic i el seu antecedent o referent en el context. En primer lloc, començant per la categoria «esmentat», un tema és màximament actiu quan manté una relació anafòrica d'identitat amb una expressió anterior. Notem que la identitat es pot establir entre significants iguals i entre expressions correferents, com pronoms i altres expressions. Vegem a (3) com el tema és conegut perquè ha estat esmentat en els mateixos termes en l'enunciat anterior, però també es podria tornar a introduir amb un pronom personal fort com *ella*, i també amb una expressió diferent com *la meva tieta*, *la vídua d'en Beauregard* o *la novena vídua més rica de Nova York*, segons el context i l'enunciador (d'ara endavant, emprarem el subratllat per indicar els antecedents discursius d'informació coneguda amb relacions anafòriques).

(3) Després d'això [la mort del seu marit, el Sr. Beauregard], l'adreça de la tieta Mame sempre que s'hi quedava prou temps per tenir-ne va ser l'hotel Saint Regis.

Avui no sap on viu, [la tieta Mame.]_T (Udina 2014: § 1)

En els estudis de corpus sobre la dislocació a la dreta de Villalba (2007: 280, 2011: § 2.3.4) i Villalba i Mayol (2013: 19-21), els autors distingeixen una gradació d'activitat segons que un referent hagi estat esmentat en el mateix enunciat, en l'enunciat anterior o més enllà de

dos enunciats enrere, entre altres categories. Seguint la metodologia de Villalba i Mayol (2013: 19-21), pel que fa a la distància, en aquest estudi distingirem entre temes esmentats en el mateix enunciat o en el precedent i temes esmentats dos enunciats o més enrere (vg. c. 2, § 3).

En segon lloc, el costat esquerre de l'escala «pressuposat (nou)» recull els casos en què l'enunciador introdueix un tema nou com si hagués estat esmentat, *pressuposant-ne* el coneixement i transgredint, així, la màxima de Manera (vg. c. 1, § 3.3.1 i Grice 1975: 46) amb finalitats retòriques com sorprendre, desconcertar, posar nerviós o cridar l'atenció de l'enunciatari. En aquests casos és irrellevant si l'enunciador realment es pensa que l'enunciatari té la informació, perquè el que la categoria descriu és el comportament de l'enunciador, i no pas les seves creences. Ho veiem a (4), context en què l'enunciador acusa implícitament el seu company de pis d'escamotejar-li menjar, fent ús de l'expressió *amb els jocs de mans*, que tracta com a coneguda perquè vol fer explícit que pensa que l'enunciatari sap perfectament la malesa que ha fet.

(4) A: Trobo que hi tens força traça, [amb els jocs de mans...]T

B: Com? Per què ho dius, això?

A: Al meu prestatget de la nevera, algú m'ha canviat els ous frescos per uns de caducats.

En tercer lloc, el grau d'activitat intermedi que a la Taula 1 anomenem de manera genèrica *inferible* abasta una gran varietat de relacions anafòriques, que Bott (2007: § 4.1.2) i Brunetti et al. (2020: 5) agrupen en *monotòniques* (directes) i *no monotòniques* (indirectes). Aquest ús del terme *monotònic* prové de les matemàtiques i la lògica, camps en què designa una relació creixent o decreixent entre dos conjunts. Així doncs, diem que una relació anafòrica és monotònica quan *a)* el tema és un *hiperònim* que engloba temes anteriors o *b)* el tema és un subelement que pertany a un conjunt conegut, anomenat *partially ordered set* o *poset* (vg. Ward i Prince 1991: § 2). En aquests segons casos, hi pot haver una relació de *subset* (*hiponímia*), com a (5), o una relació de *part-tot* (*meronímia*), com a (6). A (5) l'emmarcador temàtic *en alemany* és informació recuperable per relació de *subset* o *hiponímia* amb el conjunt de llengües existents, al qual pertanyen la llengua de la nota (l'anglès) i l'alemany (vg. *emmarcador oracional*, a GIEC: § 13.6.3 i § 20.8).

(5) Com la majoria de suïcides, no vas deixar cap nota. No he entès mai per què se'n diu *nota*. També n'hi deu haver que no la fan tan curta.

[En alemany]T se'n diu *Abschiedsbrief*: una carta de comiat. (Ràfols 2019: § 1)

Pel que fa a les relacions de part-tot, en l'exemple següent el SP *al sofà* és informació activa per relació anafòrica de part-tot amb el SP *a casa*, esmentat en l'oració anterior, o amb el menjador, inferible del context.

- (6) Així doncs, en Sonny ve a casa, [al sofà]_T hi seu una amiga, ell fa una mirada a l'entorn.
(Caball 2016: 82)

Quant a les relacions díctiques incloses també en la categoria «inferible» de la Taula 1, a (7) veiem una activació díctica, no anafòrica, del referent *aquesta bufanda*. En el context de (7) en Charles porta posada la bufanda i la Merricat, que és la narradora, la veu. Notem que el referent *aquesta bufanda* no ha estat esmentat en el diàleg entre en Charles i la Merricat, i per tant no hi pot haver una anàfora. Tanmateix, el referent és accessible sensorialment per als participants de l'acte comunicatiu, perquè és en el context espaciotemporal d'enunciació i és designat amb el demostratiu *aquesta* (Nogué 2008: § 3.7.3-3.7.5; cf. *situationally evoked*, a Prince 1981: 223).

- (7) Mentre rondava, en Charles va tornar a casa; duia el diari i una ampolla de vi per sopar i la bufanda del pare que jo havia fet servir per lligar la porta, perquè en Charles tenia la clau.
—Me l'hauria pogut posar, [aquesta bufanda]_T —va dir molest. (Sales 2016: § 6)

Dins d'aquest grup de casos també hi incloem activacions en què hi ha una relació díctica que per abstracció activa com a tema una propietat del context espaciotemporal, dels participants de la conversa o del text mateix. A (8), per exemple, l'enunciador fa referència a un esdeveniment que presència, però en lloc de designar directament els nois joves, fa abstracció d'una de les seves propietats, l'edat (cf. *dixi associativa* i també *indexicality and deixis*, a Nunberg 1993: 171).

- (8) [Un ancià s'exclama veient uns nois jugar aferrissadament a bàsquet.]
Qui els tingués, [quinze anys!]_T

Cal distingir un grup de casos fronterers entre la categoria «pressuposat» de l'esquerra de la Taula 1 i la categoria «inferible díctica». En oracions exclamatives de grau com *Que altes que són, aquestes voltes!* i certs enunciats expressius com *Són sublims, aquestes muntanyes!* (Solà 2019: § 2.3) hi trobem temes no esmentats, tractats com si fossin en el rerefons comú. Això és degut al fet que són enunciats factius que pressuposen l'existència de la proposició o les entitats que denoten (Elliot 1971: 14), i també al fet que solen manifestar la reacció

emotiva de l'enunciatari davant d'un esdeveniment o propietat d'una entitat accessible en el context espaciotemporal, cosa que també hem vist a (8) (vg. c. 2, § 2.2 i § 3.3.3a).

D'altra banda, les relacions anafòriques són indirectes o no monotòniques quan no s'estableixen en virtut d'una relació de pertinença a un mateix conjunt, sinó que es basen en inferències per associació entre entitats i esdeveniments (perquè un referent té un rol en un esdeveniment) (9) o en inferències per relació causal, explicació o concurrència d'esdeveniments (10) (vg. *bridging*, a Clark 1977: 243-263; citat a Brunetti et al 2020: 6). Així, en el diàleg de (9) la informació temàtica *el paio de l'estanc* és inferible perquè s'associa el rol de venedor amb el tabac, una entitat antecedent en el discurs. Així mateix, a (10) el tema *de negocis* ('saber-ne') és inferible de la relació causal o la coincidència general entre 'saber fer negocis' i 'ser ric', una propietat antecedent que ha estat predicada del germà difunt. Per tant, com que aquests casos es basen en relacions no monotòniques amb antecedents, *grosso modo* podem dir que són anàfores *indirectes* (d'ara endavant, emprem aquest segon terme).

(9) A: Veig que has tornat sense comprar tabac.

B: Mira, és que [el paio de l'estanc]_T no el puc sofrir. Prefereixo passar sense abans que tractar-hi.

(10) —L'Arthur també és mort. Per això he vingut.

—M'imagino que deu haver mort ric. Jo era l'únic germà que no en sabia, [de negocis]_T
(Sales 2016: § 5)

En darrer lloc, com veiem en el costat dret de la Taula 1, un tema pot ser informació pressuposada per l'enunciador (*discourse-new*) i coneguda per l'enunciatari (*hearer-old*, cf. Ward i Birner 1998: § 1). Encara que un referent sigui mínimament actiu, perquè objectivament és informació nova en el discurs present, un enunciatari cooperatiu en pot pressuposar la presència en el rerefons comú per coneixement del món compartit amb l'enunciatari. Així, pot ser que l'enunciador assumeixi que comparteix amb l'enunciatari un coneixement enciclopèdic basat en un bagatge comú. Aquest bagatge el podem definir com un conjunt d'assumpcions que els membres d'una cultura o grup social comparteixen pel fet d'estar socialitzats en aquest grup. Ervas (2002: 98) defineix aquestes assumpcions com fàcilment accessibles pels participants de l'acte comunicatiu, i els atribueix la capacitat de crear un entorn cognitiu comú.

Això es pot esdevenir quan la informació és relativa a realitats bàsiques i generals de la vida humana, com la referència a la pròpia mare que fa l'enunciadora a (11b). Notem que en aquest exemple tot i que *el retrat de la nostra mare* ha estat esmentat per la narradora, els participants de la conversa (les filles) no han parlat del referent dislocat *la mare*.

- (11) a. In the drawing room we dusted the golden-legged chairs and the harp, and everything sparkled at us, even the blue dress in the portrait of our mother. (...).
«Charles has not yet seen this room,» Constance said. «Mother was so proud of it; I ought to have showed it to him right away.» (Jackson 1962: § 5)
- b. Al saló vam treure la pols a les cadires de potes daurades i a l'arpa i tot espurnejava per a nosaltres, fins i tot el vestit blau del retrat de la nostra mare. (...)
—En Charles encara no ha vist aquesta habitació —va dir la Constance—n'estava molt orgullosa, [la mare.]_T (DD afegida; Sales 2016: § 5)

1.2 HIPÒTESIS SOBRE L'ÚS DE LES DISLOCACIONS EN LES TRADUCCIONS

En aquest capítol volem analitzar l'ús de les dislocacions que fan els traductors, des d'un punt de vista quantitatiu i també pel que fa als contextos en què les fan servir. Al mateix temps, també estudiarem la consciència metapragmàtica dels traductors sobre aquest fenomen i valorarem la seva competència a l'hora d'aplicar-les en contextos de traducció. Així doncs, les preguntes d'investigació que guien el capítol s'agrupen en els tres blocs següents:

- 1) Amb quina freqüència fan servir les dislocacions, els traductors? I quines són les proporcions de les dislocacions a l'esquerra i a la dreta?
- 2) En quins contextos trobem cada tipus de dislocació? Els contextos d'ús de les dislocacions en el corpus coincideixen amb els que preveu la bibliografia? Hi tenen més pes els factors contextuals del text font o els del text meta?
- 3) ¿L'ús que fan els traductors de les dislocacions en el text meta coincideix amb l'ús esperable o «genuí» que en pot fer l'autor d'un text en català no traduït? En altres paraules, ¿quin grau de competència pragmàtica tenen els traductors del corpus, pel que fa a les dislocacions? I també, ¿fins a quin punt són conscients de les funcions i els contextos d'ús de les dislocacions?

Aquests tres blocs de preguntes donen peu a tres hipòtesis generals que caldrà contrastar. En primer lloc, pel que fa a la freqüència de cada dislocació, la hipòtesi de partida és que les

DD són més freqüents que les DE, d'acord amb els estudis que atribueixen a la DD un caràcter molt productiu en català, en comparació amb altres llengües romàniques (Villalba 2007: 299; Forcadell 2016b: 12, 14). D'altra banda, pel que fa a les variables que expliquen l'ús de les dislocacions, la segona hipòtesi és que els factors pragmàtics i lèxics del text meta són més influents que els factors del text font; en altres paraules, esperem que la presència de dislocacions dependrà principalment de condicionants pragmàtics i semàntics del català. En darrer lloc, en relació amb la competència pragmàtica dels traductors, la tercera hipòtesi és que la manifestació de consciència metapragmàtica en els qüestionaris sobre les funcions discursives i els contextos de les dislocacions (c. 2, § 6.3) s'associa amb la demostració de competència pragmàtica en l'ús de les dislocacions en el corpus (c. 2, § 4-5 i § 6.2.2).

Pel que fa a la tercera hipòtesi, hem de matisar que no podrem establir relacions directes entre la consciència manifestada per cada traductor en el qüestionari i la competència pragmàtica demostrada separatament en el seu text del corpus, perquè els qüestionaris són anònims. Per tant, la comparació entre les respostes dels qüestionaris i les dades del corpus es farà només en termes generals.

2 Les dislocacions com a marques de la progressió temàtica

A continuació, ens centrarem a descriure la dislocació a l'esquerra i la dislocació a la dreta (d'ara endavant, DE i DD), les dues estructures sintàctiques principals amb què es manifesten els temes informativament marcats en català. Al llarg de l'apartat, posarem l'accent en el fet que les funcions discursives de l'estructura informativa estudiades — l'activació d'un tema, la seva represa, el canvi de tema, el contrast entre temes, etc.— són igualment pròpies de l'anglès i del català, encara que la manifestació lingüística sigui diferent (Vallduví 2002: 1255). En anglès els temes es marquen més freqüentment només mitjançant la prosòdia —tot i que també es poden marcar amb l'ordre de mots (vg. c. 2, § 4.3.3; Ward i Birner 1998: § 3, 2001: § 1, 2, 5-6; Grosz i Ziv 1998: 3; Vallduví i Vilkkuna 1998: 87)—, i en català els temes generalment es marquen mitjançant l'ordre de mots (Solà 1990: § 4.1, 5.2; Vallduví 2002: § 4.3.4-5; Mayol 2007: 216; Feldhausen i Villalba 2020: § 3), alhora que amb la prosòdia (Prieto 2002: § 11.2.1.4).

2.1 LA DISLOCACIÓ A L'ESQUERRA

La DE és una estructura sintàctica que, a grans trets, implica el desplaçament d'un constituent de dins del nucli oracional cap a la perifèria esquerra. Quan es produeix aquest desplaçament, en la majoria de casos, quan el constituent és pronominalitzable, dins del

nucli oracional es genera un pronom clíctic de represa coindexat amb el sintagma dislocat. Per facilitar la identificació del fenomen en textos escrits, en aquest estudi ens centrem en els casos amb pronom de represa, amb l'excepció dels subjectes, que també incloem. La mena d'elements que podem trobar dislocats a l'esquerra abasta un ventall d'elements molt ampli —SN determinats (12), pronoms (13), SN escarits (14), SAdj (15), SP (16), adverbis i SAdv (17)— i també clàusules subordinades finites (18) i d'infinitiu (19) (Villalba 2000: § 2.1.1; Vallduví 2002: 1253-1260; GIEC: § 33.3).

- (12) Em vaig fixar que [els cabells, vermells i brillants,]_T els duia pentinats amunt amb un tupè alt. (Caball 2016: 37)
- (13) [«Això»,]_T m'imaginava que deia, remenant el seu armari, «no cal que ho llenci (...)». (Sales 2016: § 2)
- (14) El seu intel·lecte descartava, ometia i eliminava sistemàticament del seu discurs totes les proves que indiquessin el contrari —i [de proves]_T no en faltaven. (Caball 2016: 30)
- (15) —No ho és, [de calent,]_T (Caball 2016: 48)
- (16) [De mi,]_T en van fer el que van voler. (Caball 2016: 64)
- (17) [De malament,]_T no hi va anar del tot. (Solà 1994: 211)
- (18) Mal educada, pretensiosa, estúpida. [Per què segueix venint,]_T no ho sé. (DE afegida; Sales 2016: § 2)
- (19) [Dur els plats bruts]_T se'm permetia però no rentar-los. (modificat de Sales 2016: § 2)

Així mateix, els elements dislocats a l'esquerra poden fer tota classe de funcions sintàctiques dels constituents que poden formar part del nucli oracional —complement directe (20), complement indirecte (21), complement de règim preposicional (22) i de règim preposicional locatiu (23), atribut (24), complement predicatiu (25), complement del nom (26) i adjunt del predicat (27)—, inclosa la de subjecte, amb pronom de represa, quan és escarit en construccions inacusatives (28), o dislocat sense pronom, quan el subjecte queda separat de manera clara del nucli oracional per la presència d'un element necessàriament perifèric, com un quantificador interrogatiu o exclamatiu (29) o l'adverbi de polaritat *sí (que)* (30), o també quan el subjecte d'una subordinada queda separat del SV per l'oració principal (31) o quan en queda separat per un altre complement dislocat (32). En aquesta

anàlisi no prenem en consideració altres casos possibles de subjectes dislocats a l'esquerra, atesa la dificultat d'identificar-los en textos escrits (vg. Villalba 2000: § 2.1.1).

- (20) [Les circumstàncies]_T les sabia de memòria. (Caball 2016: 14)
- (21) Qui hauria dit mai que [al meu germà petit]_T li sortiria la vena espiritual? (Caball 2016: 83)
- (22) Ell, en canvi, no deixa mai de cridar l'atenció. Trigaré a acostumar-m'hi, [a aquesta sensació de ser un espectacle.]_T (Ràfols 2019: § 2)
- (23) Així doncs, en Sonny ve a casa, [al sofà]_T hi seu una amiga, ell fa una mirada a l'entorn. (Caball 2016: 82)
- (24) —No ho és, [de calent.]_T (Caball 2016: 48)
- (25) [De tancades pròpiament,]_T no els hi vaig deixar. (Solà 1994: 211)
- (26) Vaig deixar la llana blava, el diari i tot a casa. (...) vaig decidir anar directament a l'estació, deixant la llana aquí, i vet aquí que quan vaig tornar a Heaves vaig descobrir que [de blava]_T en tenia uns quants cabdells que se m'havien quedat a la sala del matí. (DE afegida; Udina 2014: § 3)
- (27) [Amb mi,]_T però, no només s'hi trobava còmoda sinó que em veia com una igual (...) (Caball 2016: 69)
- (28) [D'aigua]_T ja no en surt. (modificat de GIEC: § 33.3.2d)
- (29) —I la Constance Blackwood, ¿està bé?
—Molt bé, gràcies.
—I [ell,]_T ¿com està? (Sales 2016: § 1)
- (30) —Res no canvia mai, oi? —En Maddy mou el cap.
—No és veritat —diu la mare, en un to murri—. [Tu]_T sí que has canviat. (Caball 2016: 61)
- (31) [Els animals]_T és cert que m'agraden. (DE afegida; Ràfols 2019: § 1)
- (32) —Què vols dir? M'ha semblat que només ho feia per ajudar.
—Ajudar? Aquesta dona sempre m'ha odiat, gairebé tant com t'odia a tu. [Jo]_T en ella no hi confiaria mai. (DE afegida; Ràfols 2019: § 7)

2.1.1 Les funcions discursives de la dislocació a l'esquerra

Feta aquesta breu descripció morfosintàctica de la DE, ens centrem a explicar-ne les funcions discursives relacionades amb la progressió temàtica. A continuació veurem que, com destaca Prince (1997: 121-134) en els seus treballs sobre l'estructura *topicalization* en anglès i també Villalba i Mayol (2013: 10), les dislocacions són fenòmens en els quals una mateixa estructura pot fer funcions discursives diverses, que en català inclouen les dues funcions generals d'activació i continuació, a més d'altres. Durant la descripció, pararem atenció als contextos del text font en la traducció dels quals escau la DE amb diverses funcions.

2.1.1a L'activació o reintroducció de tema

El tema fa la funció d'activació quan per a un determinat comentari —*grosso modo*, informació que actualitza el discurs— crea una entrada en el rerefons comú, o torna a fer accessible una entrada preexistent a la qual s'adscriu la predicació (Reinhart 1982: § 2.2; Vallduví 1992b: 69, 73). Tractarem primer la represa o reactivació de temes i, en segon lloc, ens ocuparem de l'activació de temes nous.

Tal com l'hem anotada al corpus, seguint els treballs de Villalba (2007: § 2.2.3, 2011: § 2.3.3) i Villalba i Mayol (2013: 15-18), la represa de temes pot tindre lloc a una distància de més de dos enunciats de l'antecedent (33) o es pot establir amb un antecedent esmentat paràgrafs enrere, però prominent en relació amb el tema del discurs (34) (vg. subratllat).

- (33) a. [At the park] The Bronx River [had been dammed up and a small lake and waterfall created.]_C [On the lake]_T were boats, rented by the hour out of a boathouse built at the end closest to the waterfall. (Gornick 1987: 93)
- b. [Al parc] havien retingut l'aigua del riu Bronx amb una presa i hi havien creat un petit llac i un salt d'aigua.]_C [Al llac]_T s'hi veien barques. (Caball 2016: 91)
- (34) a. The first time my mother told me that her uncle Sol had tried to sleep with her I was twenty-two and I listened silently: rapt and terrified. The background I knew by heart. She was the youngest of eighteen children, eight of whom survived into adult life. (Imagine. My grandmother was pregnant for twenty years.) When the family came to New York from Russia, Sol, my grandmother's youngest brother and the same age as her own oldest child (her mother had also been pregnant for twenty years), came along with them. My mother's two oldest brothers had preceded the family by some years, had gone to work in the rag trade, and had rented a cold-

water flat on the Lower East Side for all eleven of them: bathroom in the hall, coal stove in the kitchen, a train of dark cubbyhole inner rooms. My mother, then a ten-year-old child, slept on two chairs in the kitchen, because my grandmother took in a boarder.

[Sol]_T had been drafted into the army during the First World War and sent to Europe. (Gornick 1987: 8)

- b. [A en Sol]_T l'havien cridat a files durant la Primera Guerra Mundial i l'havien enviat a Europa. (Caball 2016: 15)

En tots dos casos hi ha una relació d'identitat entre el tema i l'antecedent. Tanmateix, els dos exemples es distingeixen pel que fa a la funció discursiva d'activació i de continuació. En el context de (33) l'antecedent discursiu *un petit llac* del tema dislocat no és tema, sinó que forma part del comentari *hi havien creat un petit llac*. En canvi, en el context de (34) l'antecedent *l'oncle Sol* sí que té la funció de tema, però cal reactivar-lo perquè hi ha hagut més temes intercalats entre el tema dislocat i el seu antecedent (*my mother, the background, my brother and my sister, my grandmother, the cold-water flat, etc.*). Així, en els termes de Givón (1982) i Villalba (2007, 2011) i Villalba i Mayol (2013), a (33) la distància amb l'antecedent és *local* i a (34) és *no local*. En els dos casos la DE fa la funció de refer el vincle entre el tema de què es predica i el seu antecedent en el discurs, i també la funció de fer prominent el tema, però mentre que a (33) s'activa com a tema l'element per primer cop, a (34) l'element continua la seva funció de tema.

Una altra diferència rellevant entre (33) i (34) és l'ordre de mots del text font. Observem que, més enllà de la presència comuna d'un antecedent esmentat, a (33a) l'ordre *On the lake were boats* és de *subject-dependent inversion* (complement + verb + subjecte; vg. c. 2, § 4.3.3 i CGEL: § 16.5) —i per tant, marcat—, mentre que a (34) l'ordre *Sol had been drafted into the army* és SVO amb veu passiva. Tots dos ordres faciliten la identificació del sintagma temàtic perquè el situen en posició inicial preverbal; tanmateix, al llarg del capítol veurem que la gran majoria de textos font del corpus són d'ordre SVO canònic, com (35a). A c. 2, § 4.3.3 tractarem específicament l'efecte que té l'ordre marcat del text font en l'ús de les dislocacions en les traduccions al català.

Notem que l'antecedent d'un tema reprès mitjançant la DE no ha de ser necessàriament la mateixa expressió, el tema també pot ser un pronom correferent amb l'antecedent, com a (35b).

- (35) a. Sometimes Constance tried to neaten Uncle Julian's room, but [Uncle Julian]_T disliked being disturbed. (Jackson 1962: § 3)
- b. Alguns cops la Constance intentava fer l'habitació de l'oncle Julian, però [a ell]_T el molestava que el destorbessin. (Sales 2016: § 3)

Quant a l'activació de temes nous, normalment aquesta funció té lloc en el marc de relacions amb un antecedent inferible, ja sigui amb vincles anafòrics d'hiperònim (36), subset (37), part-tot (38) o rol (39). En el cas de l'hiperònim de (36) l'antecedent és *ell* ('l'Apollo', un gos particular) i el tema nou activat és *els gossos*, en general. En la relació de subset de l'exemple (37), l'antecedent i el tema dislocat pertanyen a un mateix conjunt 'de fantasies', mentre que en la relació de part-tot de (38) l'antecedent *el cinema (art house)* és el tot i el tema *les butaques (the audience)* és la part. En aquest cas de relació de part-tot la part és necessària, perquè tot cinema té butaques prototípicament, però, com veurem a c. 2, § 3.3.4, també es pot establir una relació amb una part opcional, com en la relació entre un menjador i les cortines. D'altra banda, en la relació de rol de (39) l'antecedent discursiu és *somiejava* i el tema que fa el rol necessari perquè se somiï i hi hagi somnis és *de somiadors*.

- (36) a. And for God's sake, get yourself back on the bed and him on the floor. You train [a dog]_T by keeping him *down*. (Nunez 2018: § 4)
- b. I, per l'amor de Déu, torni al llit i que ell [l'Apollo, el seu gos] es quedi a terra. [Als gossos]_T se'ls educa ensenyant-los a estar per sota. (Ràfols 2019: § 4)
- (37) a. Her fantasies were simple, repetitious, and boring. [The ones that turned on money]_T usually went (...). (Gornick 1987: 53)
- b. Les seves fantasies eren senzilles, repetitives, avorrides. [Les que tenien a veure amb els diners]_T les solia començar dient (...). (Caball 2016: 55)
- (38) a. When I saw the film, alone, at my small neighborhood art house, it was a weekday afternoon. Only a handful of people were in the audience. (Nunez 2018: § 3)
- b. Vaig veure la pel·lícula, sola, al petit cinema d'art i assaig del meu barri, la tarda d'un dia feiner. [A les butaques]_T només hi havia un grapat de persones. (Ràfols 2019: § 3)
- (39) a. I sat on the benches I dreamed out at the water and imagined that just around the bend, out of sight, the lake suddenly lengthened into a mysterious channel and entered a place I'd never been before. I thought everyone who sat on the benches looking out at the water had similar thoughts, that the benches were filled [with dreamers,]_T that people came there to dream. (Gornick 1987: 93-94)

- b. Cada vegada que m'asseia als bancs, somiejava mirant l'aigua (...). Pensava que tothom qui seia als bancs i contemplava l'aigua tenia pensaments semblants, que [de somiadors]_T els bancs n'eren plens. (modificat; Caball 2016: 91)

Així mateix, l'activació de temes també es pot establir en relació amb referents del context espaciotemporal accessibles dícticament, com a (40) i a (41), i amb parts del text amb l'ús textual de la dixi, com a (42). A (40) veiem que hi ha casos de dixi espacial en què les relacions s'estableixen amb referents presents en context sensible per a l'enunciador i l'enunciatari, i no pas amb un antecedent discursiu, com 'el cafè no prou calent', al qual es fa referència dícticament amb els pronoms díctics *it* i *això*. D'altra banda, a (41) el referent de l'element dislocat a l'esquerra *a mi* és accessible per mitjà de la dixi de persona, perquè no té un antecedent discursiu, sinó que és relatiu a l'enunciador mateix com a participant de l'acte comunicatiu (vg. c. 2, § 3.3.3 i Nogué 2008: § 4.1). En altres casos de DE, els antecedents dels vincles díctics són textuais, perquè la referència és relativa fragments del discurs mateix que són activats com a temes, com a (42), en què l'antecedent del pronom dislocat *això* és la proposició continguda en l'oració *el capellà va venir durant mesos*. A més, també hi pot haver dislocacions amb marques de dixi de temps i de manera, tot i que, com explicarem a c. 2, § 3.3.3, en aquest estudi no les podem tractar.

- (40) a. «Hot,» my mother says to the heavy-lidded, black-haired waiter approaching our table very slowly. «I want my coffee hot.» (...) The waiter comes with the coffee. She has the cup in her hands before he has fully turned away. She sips, looks scornfully after his retreating back. «You think [it's]_T hot?» she says. (Gornick 2016: 44-45)
- b. [¿D'això]_T en diu calent?—es queixa—. (Caball 2016: 48)
- (41) a. «Nothing is so pretty on the shelves as rhubarb jam.»
«Make it for the shelves, then. Make me a dandelion pie.» (Jackson 1962: § 3)
- b. A les lleixes res no hi queda millor que la confitura de ruibarbre.
—Fes-la per a les lleixes, doncs. [A mi]_T fes-me un pastís de xicoira. (Sales 2016: § 3)
- (42) a. The priest did come for months. I remember [that.]_T (Gornick 1987: 97)
- b. Efectivament el capellà va venir durant mesos, [d'això]_T me'n recordo. (Caball 2016: 95)

Així doncs, generalment els sintagmes dislocats a l'esquerra tenen un vincle anafòric amb un referent conegut o un vincle díctic amb el context espaciotemporal d'enunciació, el cotext i els participants. Tanmateix, la DE pot activar un tema nou en el discurs amb llaços febles amb la informació del rerefons comú sempre que els enunciataris el puguin acomodar, ja

sigui perquè és prominent per coneixement del món mútuament assumit o perquè és *evocat* pel context discursiu.¹¹ Per exemple, en la traducció de Caball (43b) el tema *a la gent* està dislocat de manera reeixida, perquè és coneixement del món assumible que els actes de memòria històrica són un esdeveniments amb una funció social als quals hi assisteix gent. Així, quan es diu que els actes de memòria de l'holocaust 'són un lligam que uneix', podem inferir que el que uneix són les persones que hi assisteixen. Notem que *gent* no ha estat esmentat abans, ni és present en el context sensible, ni té cap relació de sinonímia, hiponímia o hiperonímia amb un tema anterior com podria ser *ciutadania*, *éssers humans*, *usuaris*, etc. Aquests casos queden en el llindar entre l'evocació del coneixement del món compartit i les relacions anafòriques més indirectes, en què l'antecedent és un esdeveniment que involucra o causa l'element marcat com a tema (vg. c. 2, § 3.3.2 i § 3.2.4).

- (43) a. These testimonials [actes de memòria de l'holocaust] are the glue that binds. They remind and persuade. They heal and connect. Ø Let [people]_T make sense of themselves. (Gornick 1987: 47)
- b. Aquests actes testimonials són el lligam que uneix. Recorden i persuadeixen. Guareixen i connecten. [A la gent,]_T els permeten comprendre's a si mateixos. (Caball 2016: 50)

És interessant notar que en aquest cas menys usual de DE (vg. c. 2, § 3.3.2 i § 3.2.4), en el text font hi ha un ordre marcat ØVO igualment inusual per l'omissió del subjecte. En aquest context, tant el subjecte elidit *these testimonials* com l'objecte *people* són temàtics i tractats com informació coneguda. En anglès s'omet el tema més actiu en el rerefons comú *these testimonials* —una tria molt marcada tenint en compte que no és una llengua *pro-drop*—, mentre que en català, amb un subjecte igualment el·líptic —però no per això marcat—, el tema menys prominent *a la gent* es disloca a l'esquerra.

2.1.1b La continuació de tema

En els casos de continuació de tema, el vincle amb l'antecedent és principalment anafòric d'identitat —amb repeticions, sinònims, epítets i pronoms— i també d'hiperonímia, i

¹¹ Aclarim que fem servir el terme *evocació* amb un sentit totalment diferent de la categoria d'estatus referencial *evoked* de Prince (1981: 237). Prince anomena així els referents que són actius al rerefons comú (*given*), perquè han estat esmentats (*textually evoked*) o perquè són actius d'ícticament per la seva presència en el context espaciotemporal (*situationally evoked*). Per contra, l'*evocació* tal com l'entenen aquí és un mecanisme cognitiu de referència i reconeixement de coneixements mútuament assumits, emprat per explicar l'acomodació de temes relacionats amb antecedents amb vincles d'íctics i anafòrics febles (vg. Cornish 1996: 27 i vg. Webber 1988: 3-15). Pel que fa a l'evocació en la comunicació mitjançant implicatures en enunciat tautològics, vg. també Miki (1996: 635-643).

s'estableix amb referents necessàriament locals, situats a una distància de dos enunciats o menys. A (44b), veiem que el tema *a les dones* té l'antecedent idèntic *les dones* amb funció igualment de tema en l'enunciat anterior. Notem que en el text font (44a), la relació no és d'identitat, perquè el tema *a woman* és un hiperònim de l'antecedent *a female pedestrian*; en aquests casos prenem sempre com a criteri el text meta a l'hora d'anotar la mena de relació amb el referent del tema i la funció discursiva.

- (44) a. [A female pedestrian]_T was subject to constant disruptions: stares, comments, catcalls, gropes. [A woman]_T was raised to be always on guard. (Nunez 2018: § 1)
- b. Com a vianants, [les dones]_T s'han d'enfrontar a interrupcions constants; mirades, comentaris, xiulets, tocaments. [A les dones]_T se'ls ensenyava a estar sempre en guàrdia. (Ràfols 2019: § 1)

Tant per a les DE amb funció d'activació com per a les DE amb funció de continuació, Vallduví (1992b: 54) i Mayol i Vallduví (2020: 533) preveuen que els temes facin prototípicament una funció d'enllaç (*link*) o *ancoratge* amb informació mútuament assumida en el rerefons comú, en virtut de la seva posició sintàctica inicial en l'oració. Específicament, en termes de Vallduví (1992b: 59), «[a] link is an address pointer in the sense that it directs the hearer to a given address». Tanmateix, a (45b) observem que un sintagma dislocat a l'esquerra amb la funció de continuació com *als meus papers*, també pot fer la funció informativa de cua (*tail*) descrita per Vallduví (1992b: 61) —a partir del treball de Dik (1987: 136)— per explicar la funció de la DD: «the tail may be viewed as an element that acts as a signalling flag to indicate exactly how the information carried by the sentence must be entered under a given address». D'acord amb l'anàlisi de la DD de Villalba i Mayol (2013: 9-10), quan un element dislocat fa la funció de cua es preveu que s'associï a un comentari de caràcter suplementari que corregeix, matisa, modifica, especifica o amplia i canvia la polaritat d'una proposició anterior, introduïda amb relació a aquest mateix element dislocat.

- (45) a. «I ought to go over your father's papers. There might be something important.»
«Not my papers,» Uncle Julian said. «That young man is not to put a finger [on *my papers*.]_T» (Jackson 1962: § 6)
- b. Hauria de repassar els papers del vostre pare. Pot ser que hi hagi alguna cosa important.
—[Els meus papers]_T [no]_C —va dir l'oncle Julian—. [Als meus papers]_T [aquest jove no hi posarà les grapes.]_C (DE afegida; Sales 2016: § 6)

A (45b), en l'enunciat de l'oncle Julian no hi ha contrast entre els elements *els papers del vostre pare* i *els meus papers*, perquè en Julian és un senyor molt gran amb demència que no ha

entès que és dels valuosos papers d'en John Blackwood de què es parla (títols de propietat, accions, etc.), i no pas dels seus escrits. Diem que en la segona dislocació el sintagma dislocat *als meus papers* fa la funció de cua, perquè forma part d'un enunciat que amplia i especifica el que s'ha dit de manera escarida en l'enunciat anterior *Els meus papers no*. Així, el sintagma dislocat *als meus papers* fa la funció de continuació perquè també és tema en l'enunciat precedent. Per tant, informativament, la diferència entre els dos temes de (45b) rau en el fet que en el primer cas té funció d'enllaç, perquè la informació del comentari simplement amplia coherentment la informació del discurs, mentre que en el segon té funció de cua, perquè el comentari especifica i desenvolupa (*no hi posarà les grapes*) la informació sobre la polaritat introduïda en l'enunciat anterior (*no*).

Tot i que compartim la distinció entre les funcions d'enllaç i cua, atesa la dificultat de destriar clarament la informació que desenvolupa el discurs de la informació que modifica o especifica un comentari anterior, tant per a la DE com per a la DD en aquest estudi optem per no analitzar quantitativament les funcions particulars d'enllaç i cua com una funció més dels temes a banda de les categories «activació» i «continuació».

Recapitulant, pel que fa a l'anotació del corpus, d'acord amb els criteris emprats en l'estudi de Villalba (2011: § 3) entenem que un tema fa la funció de continuació només si compleix les dues condicions: *a*) tindre un antecedent local (perquè el seu antecedent ha estat esmentat a una distància de dos enunciats o menys) i *b*) tindre un antecedent amb funció de tema (que pot ser un subjecte elidit). Aquests requisits els trobem a (44b), perquè el tema *a les dones* (*A les dones se'ls ensenya...*) té per antecedent el SN *les dones* (*Les dones s'han d'enfrontar a...*) en l'enunciat immediatament anterior amb funció igualment de tema. Per contra, consegüentment, en els casos en què un tema té un antecedent discursiu que forma part del comentari d'un enunciat anterior diem que aquest tema fa la funció d'activació, perquè tot i que és informació esmentada no era el tema de l'enunciat precedent. Per exemple, com hem vist a (35) (*Alguns cops [la Constance]_T [intentava fer l'habitació de l'oncle Julian]_C però [a ell]_T el molestava que el destorbessin*), tot i que el tema *a ell* té un antecedent *l'oncle Julian* que ha estat esmentat en l'enunciat anterior, aquest antecedent és part del comentari *intentava fer l'habitació de l'oncle Julian* i per tant, amb la dislocació l'element *a ell* esdevé activat en qualitat de tema per primer cop.

2.1.1c Propietats addicionals de la dislocació a l'esquerra: el contrast, l'alternança de tema (*topic shift*) i la delimitació

El contrast és una propietat dels temes dislocats a l'esquerra que es pot percebre tant si tenen la funció d'activació com la de continuació. Des d'un punt de vista informatiu, aquesta funció discursiva s'anomena *tema contrastiu* (TC) (Szabolcsi 1981: 519; vg. també Rooth 1992: § 4; 2016: § 5).

Quan un tema es percep com a contrastiu és perquè hi ha una relació prominent de pertinença a un mateix poset o conjunt d'alternatives, que inclou el tema en qüestió i d'altres que són rellevants (ja sigui perquè han estat esmentats, perquè són inferibles o perquè en el context són fàcilment evocables). El fet que hi hagi una relació entre alternatives i alhora una relació de tema i comentari fa que Krifka (2007: 44), entre d'altres, consideri el tema contrastiu una combinació de focus i tema (vg. *alternative aboutness topics*, a Krifka 1998, citat a 2007: 44; vg. també Buring 1997, 2016: § 1 i Arregi 2003: 32). Això no obstant, hi ha altres anàlisis d'aquest fenomen (vg. Vallduví i Vilkkuna 1998: 87 i Giurgea 2015: 35).

La conseqüència fonamental de la «contrastivitat» o focalitat dels temes és l'evocació i l'acomodació de relacions de poset amb altres temes, tal com s'observa a (46) entre l'antecedent *els cadàvers humans* i el sintagma dislocat *els animals (morts)*, que pertanyen a un mateix grup de víctimes. Notem que aquests vincles també es poden establir per relació d'íctica amb antecedents no necessàriament esmentats i presents en el context sensible. Ho veiem a (47): hi ha un conjunt de ciutats que inclou l'antecedent *París* —la ciutat on és l'enunciador, pressuposada— i el tema dislocat *Ciutat del Cap*, la ciutat de la dona vestida de blau.

- (46) a. Take Robert Graves, writing about the Somme: The number of dead horses and mules shocked me; human corpses were all very well, but it seemed wrong [for animals]_{TC} to be dragged into the war like this. (Nunez 2018: § 5)
- b. Només cal pensar en Robert Graves, escrivint sobre la batalla del Somme; «Em va colpir la quantitat de cavalls i mules morts que hi havia; els cadàvers humans eren on els corresponia, però em semblava que [als animals]_{TC} no se'ls hauria d'haver arrossegat a la guerra d'aquesta manera». (Ràfols 2019: § 5)
- (47) [L'enunciador és a París i l'acció té lloc a París.]
- a. I was joined on the ground by a woman in blue who assured me that this sort of thing never happened in Capetown. (Denis 1952: § 3)

- b. A terra, amb mi, va caure una dona vestida de blau que em va assegurar que [a Ciutat del Cap]_T no hi passaven mai coses com aquella. (DE afegida; Udina 2014: § 3)

Així mateix, també hi ha casos de DE en què la relació de poset és menys prominent, com la dicotomia entre el tema *dones* i el referent inferible *homes* a (48), o gens prominent, com a (49). En aquest segon exemple el tema *l'anècdota de la Kornfeld* no està relacionat amb cap altra anècdota esmentada o inferible fàcilment i, si té alguna mena d'antecedent, cal inferir-lo costosament de la idea que la novel·la de Gornick són unes memòries i hi ha diversos fragments que es poden considerar altres anècdotes. La possibilitat de casos com aquest, juntament amb altres factors, ha fonamentat un debat sobre el caràcter inherent (López 2009: § 3.8; Arregi 2003: 32) o d'epifenomen del contrast en la sintaxi de la DE (Vallduví 1992b: 89; Roberts 2012: § 3; Villalba 2009: 65-66; Brunetti et al. 2020: 18-19; Feldhausen i Villalba 2020: 257).

- (48) a. Com a vianants, les dones s'han d'enfrontar a interrupcions constants; mirades, comentaris, xiulets, tocaments. [A les dones]_{TC?} se'ls ensenyava a estar sempre en guàrdia. (Ràfols 2019: § 1)

- (49) [Es relata una única anècdota que la mare explica a la filla].

- a. One Sunday night, after the men had gone back to the city and the women were all sitting on the porch, somebody suddenly said, «Where's Kornfeld?» They looked around, sure enough, no Kornfeld. They started calling, «Kornfeld, Kornfeld.» No answer. (...) Then I take a look and there, we're maybe half a mile from the farm, lying across the middle of the road, a black shape, not moving, (...). Again I said, 'Kornfeld, get up.' And then she got up. I turned Singer around and walked her back to the farm.»

«How did you know it was Mrs. Kornfeld?» (...). Another year my mother startled me by saying, «That Kornfeld. She hated herself. That's why she did it.»

But [what I have always remembered most about the Kornfeld story]_T was that Mrs. Roseman, (...) had respected her because she'd known the thing in the road was Kornfeld. (Gornick 1987: 19-21)

- b. Però [de l'anècdota de la Kornfeld]_T sempre n'he recordat sobretot el fet que la senyora Roseman, (...), hagués mostrat admiració per la mare perquè havia intuït que aquella figura a la carretera era la Kornfeld. (Caball 2016: 26)

Més enllà de les relacions de poset, en casos amb DE es poden interpretar relacions de contrast entre temes i antecedents amb altres menes de relacions anafòriques, com les de

rol a (50), entre l'esdeveniment (*hi ha incendis*) i el rol opcional (*però no hi ha bombers*) (vg. Brunetti et al. 2020: 6).

(50) A la nostra comarca, el que és estrany és llevar-se i que no cremi cap incendi. Ara, [de bombers]_{TC} no n'envien pas gaires, per aquí.

Això no obstant, en anglès, tal com resumeixen Vallduví i Vilkkuna (1998: 87), les relacions contrastives entre temes es marquen principalment amb la corba entonativa amb accent *fall-rise* L+H* (51) i/o amb la sintaxi amb l'ordre de mots (52). Tenint en compte la poca productivitat de la construcció d'avantposició *non-focus preposing* de (52) i la manca d'indicadors de marques prosòdiques al corpus de traducció (tret de marques en cursiva molt ocasionals; vg. c. 3, § 2.4.4), la identificació de les relacions de poset en el nostre corpus depèn de la prominència de les relacions de contrast.

(51) [BEER]_{TC} [I like]_C (but whisky I hate). (adaptat de Vallduví i Vilkkuna 1998: 87)

(52) [The first 100 meters]_{TC} [she ran in a record TIME]_C (adaptat de Vallduví i Vilkkuna 1998: 87)

Una funció discursiva secundària atribuïda als temes marcats amb DE és el canvi de tema o *topic shift* (Reinhart 1982: 64; Villalba 2000: 129). Reinhart (1982: 64) descriu aquesta funció discursiva en relació amb l'estructura anglesa *left dislocation*, que pot ser equivalent pragmàticament a la DE: «left dislocation is used to change the current topic of the conversation, and to introduce a new one». Quan trobem aquesta funció, la interpretació contrastiva del sintagma dislocat a l'esquerra contribueix a segmentar el discurs i reforçar-ne la cohesió, amb la implicatura que el tema nou pertany a un grup de temes comú vinculat d'una manera o altra amb la informació del discurs o del context en general (Roberts 1996: § 1, § 2.1, § 2.2.2, § 3; Krifka 2007: 49). Ho veiem en el fragment (53b), en què a partir de la referència als llops en els comentaris C1 i C2, es fa un canvi «sobtat» a un tema nou (T2), *els faldillers*, dislocat a l'esquerra. Fixem-nos que aquest tema no té vincles amb el tema anterior (T1) *Ròmul i Rem*, però sí que en té amb el tema del discurs, no esmentat però present constantment en el rerefons: l'amant de la narradora i protagonista és un escriptor faldiller que s'ha llevat la vida. Notem que en el text font, el sintagma *a womanizer* no està marcat com a tema amb cap recurs.

- (53) a. Man and dog. Did it really all begin, as animal experts think, with nursing mothers taking orphaned wolf cubs to their breasts to suckle along with their babies? And doesn't this fit nicely with the myth of the twin founders of Rome? [Romulus and Remus,]_{T1} abandoned at birth, warmed and [suckled by a she-wolf.]_{C1}
 A pause here to wonder why we call a womanizer a wolf.
- b. [Ròmul i Rem]_{T1}, abandonats en néixer, escalfats i [alletats per una lloba]_{C1}.
 Una pausa per preguntar-nos com és que [dels faldillers]_{T2} en anglès [se'n diu llops.]_{C2} (Ràfols 2019: § 2)

En darrer lloc, una altra funció discursiva paral·lela a l'activació i la continuació que s'atribueix a la DE és la delimitació (vg. *delimitation*, a Krifka 2007: § 6.2). Chafe (1976: 50) fa primera proposta de definició d'aquesta funció amb el terme *frame* —equivalent a 'marc'—, entesa com «to limit the applicability of the main predication to a certain restricted domain. (...) The topic sets a spatial, temporal, or individual framework within which the main predication holds». L'exemple següent conté un ús molt paradigmàtic d'aquesta «emmarcació temàtica» (vg. *emmarcador oracional*, a GIEC: § 13.6.3 i § 20.8). Observem com se succeeixen tres temes que mantenen una relació recursiva, començant pel tema el barri del *Bronx* (T1), seguit del tema *cada secció* del barri (T2), i finalment amb el tema dislocat *al nostre edifici* (T3). Cadascun d'aquests temes estableix un marc espacial rellevant que restringeix la predicació, alhora que deixa oberta la possibilitat que hi hagi comentaris alternatius rellevants fora d'aquest marc: 'Al nostre edifici hi vivien jueus, i a les altres cases {també, no, només hi vivien irlandesos...}'.

- (54) [El Bronx]_{T1} era un mosaic de territoris ètnics envaïts: quatre o cinc illes de cases dominades per irlandesos, italians o jueus, però [cada secció]_{T2} tenia la seva quota d'irlandesos que vivien en un bloc de cases jueu, o de jueus que vivien en un bloc italià. (...) La nostra família va viure durant un any en un barri italià. El meu germà i jo érem els únics nens jueus a l'escola i, sens dubte, ho vam passar molt malament. (...) Quan vam tornar a viure en un barri jueu, el meu germà es va treure un pes de sobre (...). La gran veritat és que l'«alteritat» dels italians, dels irlandesos o dels jueus que vivien entre nosaltres aportava sabor i interès (...).
 [Al nostre edifici]_{T3} hi vivien jueus, tret d'una família irlandesa a la primera planta (...).
 (Caball 2016: 16-17)

Krifka (2007: 47) explica aquesta implicatura d'incomplació o limitació de la informació de la predicació mitjançant la funció de *delimitació*, que entén com un instrument de gestió del rerefons comú que indica que, «for the communicative needs at the current point of

discourse, the present contribution only gives a limited or incomplete answer». En altres paraules, quan hi ha delimitació es vincula el grau d'informativitat o pertinença de l'enunciat a les preguntes implícites que guien el discurs. Krifka (2007: 47) afegeix que la funció de la delimitació és gestionar el rerefons comú i les expectatives dels enunciataris sobre la informació que s'introduirà: «With frame setters, the current CG [rerefons comú] management contains the expectation that information of a different, e.g. more comprehensive, type is given, and the frame setter indicates that the information actually provided is restricted to the particular dimension specified» (vg. també Tomioka 2010: 2). Així doncs, aquesta funció varia entre, d'una banda, l'establiment de marcs que limiten l'aplicació de la predicació, com a (55), i d'altra banda, la comunicació implícita que l'enunciat no exhaureix la informació que es podria esperar de l'acte comunicatiu, donat un context de conversa particular (56).

- (55) a. Like most suicides, you did not leave a note. I have never understood why it is called a note. There must be some who don't keep it short.
[In German]_{TC} they call it an *Abschiedsbrief*: a farewell letter. (Better.) (Nunez 2018: § 1)
- b. Com la majoria de suïcides, no vas deixar cap nota. No he entès mai per què se'n diu nota. També n'hi deu haver que no la fan tan curta.
[En alemany]_{TC} se'n diu *Abschiedsbrief*: una carta de comiat. (Millor.) (Ràfols 2019: § 1)
- (56) a. «Well,» Jim Donell said; he smelled, too. «I can always tell people I used to know the Blackwoods. They never did anything [to me]_{TC} that I can remember, always perfectly polite [to me.]_{TC} (Jackson 1962: § 1)
- b. —Bé —va dir en Jim Donell que, a més a més, feia pudor—, sempre podré dir que vaig conèixer els Blackwood. Que jo recordi, [a mi]_{TC} mai no em van fer res, [amb mi]_{TC} sempre van ser molt educats. (DE afegides; Sales 2016: § 1)

A (55) es percep més clarament la funció d'emmarcador, perquè alterna marcs {en anglès, en alemany...} als quals es poden adscriure comentaris adreçats a una mateixa pregunta implícita; per exemple, 'Com se'n diu de la carta de comiat?' (vg. *question under discussion*, a Roberts 2012). A (56), en canvi, és més prominent la funció pròpiament de delimitació de la informació davant de les expectatives dels enunciataris; en aquest cas, amb voluntat irònica, perquè en la novel·la és *vox populi* que la filla gran dels Blackwood va enverinar tota la família. Notem que en el text font (55a) l'emmarcador està avantposat, mentre que a (56a) el caràcter contrastiu del tema es marca amb la cursiva.

Els casos de delimitació d'aquesta darrera mena també es donen amb la dislocació a l'esquerra de SV no finits (Villalba 2000: 129). Per exemple, en la novel·la de Shirley Jackson, hi ha un motiu estilístic basat en la delimitació amb SV. Durant la narració, l'autora desvela progressivament que la Merrycat (Mary Katherine) —la germana petita—, és la responsable d'haver enverinat la família. Per suscitar la sospita en el lector, la Merrycat diu constantment el que encara li està permès de fer i el que ja no; així deixa entreveure que és una persona que la Constance, la germana gran, ha de «lligar curt». En anglès, aquest joc de prohibicions i regles implícites s'expressa mitjançant enunciats d'ordre canònic, que en un text oral es podrien llegir amb l'esmentat contorn *fall-rise* L+H* que marca el tema contrastiu i la delimitació. En català, tanmateix, es pot reproduir aquest significat mitjançant la dislocació del SV, de manera que la repetició d'aquesta estructura marcada crea un motiu estilístic recurrent, com a (57b). En un cas com aquest, la dislocació del SV és una tècnica de traducció local que, emprada recurrentment com a opció estilística esdevé una tècnica de traducció per a un «problema» o repte general.¹²

- (57) a. On Saturday mornings I helped Constance. I was not allowed to handle knives, but when she worked in the garden I cared for her tools. (Jackson 1962: § 3)
- b. Els dissabtes al matí ajudava la Constance. [Fer servir ganivets]_{TC} no se'm permetia, però quan feinejava al jardí m'ocupava de les eines. (DE afegida; Sales 2016: § 3)

2.2 LA DISLOCACIÓ A LA DRETA

La dislocació a la dreta és l'ordre de mots en què un sintagma es troba situat a la perifèria oracional dreta, en lloc d'estar en la seva posició canònica dins del nucli. Com en la DE, dins del nucli oracional es genera un pronom clíctic de represa correferent amb el constituent dislocat. Per facilitar la identificació del fenomen en textos escrits, en aquest estudi ens centrem en els casos amb pronom de represa, exceptuant els subjectes de construccions no inacusatives, que també incloem, encara que no en generen. En el cas dels subjectes

¹² Altres exemples d'aquest motiu recurrent en la novel·la de Jackson (1962) són (i) i (ii).

- (i) a. I sat in my small chair in the corner and watched. I was allowed to carry cups and saucers and pass sandwiches and cakes, but not to pour tea. (Jackson 1962: § 2)
- b. Seia al sofà rosa de cara al retrat de la nostra mare i jo seia en una cadira en un racó i m'ho mirava. Em deixava agafar les tasses i els platets i passar els sandvitxos i els pastissos, però [servir el te]_{TC} no m'ho deixava fer. (DE afegida; Sales 2016: § 2)
- (ii) a. Inside the drawer was a leather box which held, I knew, a watch and chain made of gold, and cuff links, and a signet ring. I would not touch our mother's jewelry, but Constance had not said anything about our father's jewelry. (Jackson 1962: § 6)
- b. Al calaix hi havia la capsa de pell que contenia, ja ho sabia, un rellotge de cadena d'or, uns botons i un anell de segell. [Les joies de la mare]_{TC} no les tocava, però [de les del pare]_{TC} la Constance no n'havia dit mai res. (DE afegides; Sales 2016: § 6)

dislocats, el criteri que adoptem en l'anotació del corpus és la presència d'una coma per marcar el marge dret de l'oració; en la resta de casos, amb la presència del pronom de represa ja n'assumim la dislocació tot i que no hi hagi coma (Pujol i Solà 2011 [1995]: 8-9; GIEC: § 33.3).

Pel que fa a les oracions interrogatives, seguint Villalba i Mayol (2013: 13-15), les hem excloses de la mostra perquè en les interrogatives la DD compleix una funció diferent que en les oracions declaratives. Com expliquen Villalba i Planas (2018: 5), la DD és el recurs «per defecte» per marcar el rerefons en les oracions interrogatives en català, especialment quan el complement directe i el subjecte són rerefons.

La mena d'elements que podem trobar dislocats a la dreta abasta el mateix ventall que el descrit per a la DE: SN determinats (58), pronoms (59), SN escarits (60), SAdj (61), SP (62), SAdv (63) i també clàusules subordinades com (64) i (65) (Vallduví 2002: § 4.5.3.2; Villalba 2007: 275-276, 2011: 1948; GIEC: § 33.3; Feldhausen i Villalba 2020: § 3).

- (58) Encara que si hi hagués una aranya de debò el que fas no és rentar-la, vull dir que només cal que la treguis, [l'aranya.]_T (Sales 2016: § 2)
- (59) Gràcies, senyora Zimmerman, Roseman, Shapiro, Berger; que n'és d'espavilada, [vostè.]_T (Caball 2016: 52)
- (60) Quan anava cap a la porta vaig sentir algú que deia: espero que quan sigui el meu, [d'homenatge.]_T hi hagi una mica més de gent. (Ràfols 2019: § 1)
- (61) Recordi. Calent. Vull el cafè ben calent. (...)
—¿D'això en diu calent? —es queixa—. No ho és, [de calent.]_T (Caball 2016: 48)
- (62) —Vés a saber què se'n trauria, [de les terres dels Blackwood.]_T (Sales 2016: § 1)
- (63) Fes el favor de no contestar-m'hi mai més, [tan despectivament.]_T (GIEC: § 33.3.2j)
- (64) —Tenen una bona finca —deien—, bona terra per treballar. T'hi podries fer ric, [treballant la terra dels Blackwood.]_T (Sales 2016: § 1)
- (65) Ho fa cada dia, [de rentar-se el cap.]_T (GIEC: § 33.3.2k)

Així mateix, els elements dislocats a la dreta poden fer tota mena de funcions sintàctiques: complement directe (66), complement indirecte (67), complement de règim preposicional

(68) i de règim preposicional locatiu (69), atribut (70), complement predicatiu (71), complement del nom (72), adjunt del predicat (73) i subjecte (74) (Villalba 2011: 1950-1951).

(66) —És clar que no, Mame. És implícit. I els vestits són preciosos. T'hauràs de posar un abric de mart gibelí que costa...

—Ja en tinc un, [d'abric de mart gibelí,]_T gràcies (Udina 2014: § 2)

(67) —¿És tímida? —va preguntar a la Constance— No et preocupis. Sempre els caic bé, [als nens.]_T (Sales 2016: § 5)

(68) Ell, en canvi, no deixa mai de cridar l'atenció. Trigaré a acostumar-m'hi, [a aquesta sensació de ser un espectacle.]_T (Ràfols 2019: § 4)

(69) L'havia embolicat molt ben embolicat amb un paper molt resistent abans de clavar-lo al pi, però el clau s'havia rovellat i havia caigut. Vaig considerar que seria millor que el destruís, per si de cas ara s'havia tornat malèfic, i posar-hi alguna altra cosa [al pi.]_T (Sales 2016: § 4)

(70) —No ho és, [de calent.]_T (Caball 2016: 48)

(71) [_34032_]: De debò? Ja sé que caic malament, pero [sic] no esperava aquest comentari. [Toni Montagut]: A mi no me'n caus pas, [de malament.]_T ((20/06/2019), conversa entre usuaris del fòrum Racó Català, <<consulta 09/06/2022>>)

(72) —¿Catedrals catòliques?—va preguntar el senyor Babcock en veu alta. Era una mena d'Inquisició a la inversa.

—Bé, no crec que n'hi hagi gaires, [de protestants,]_T senyor Babcock. (Udina 2014: § 2)

(73) Vaig haver de treure'l de casa. I ara que no hi és, seria una crueltat fer-lo tornar. No em puc imaginar que hi torni a ser mai més feliç, [en aquesta casa.]_T (Ràfols 2019: § 1)

(74) Vam viure junts a molts llocs, [la tieta Mame i jo.]_T (Udina 2014: § 1)

2.2.1 Les funcions discursives de la dislocació a la dreta

Feta la descripció morfosintàctica de la DD, ens centrem a explicar-ne les funcions discursives relacionades amb la progressió temàtica. A continuació, veurem que la DD és una estructura amb tres funcions diferents com a mínim, que classifiquem en: *a*) activació d'un referent com a tema, *b*) continuació de tema i *c*) adscripció d'un contingut expressiu o

avaluatiu a un tema. Com en els apartats precedents, al llarg de la descripció comentarem els textos font en anglès als quals escau la DD amb les funcions esmentades.

2.2.1a L'activació o reintroducció de tema

Villalba i Mayol (2013: 15-17) mostren que la DD pot fer la funció discursiva d'activació d'un referent present en el rerefons comú, perquè desenvolupi la funció de tema o *enllaç*, tal com l'entén Vallduví (1992b: 54, 59-60) prototípicament per a la DE i els subjectes en posició canònica preverbal (vg. c. 2, § 2.1.1a). En els casos en què un element dislocat a la dreta fa la funció d'activació, la teoria preveu que generalment tingui un antecedent esmentat i local, o que tingui un vincle anafòric d'identitat amb l'antecedent o un antecedent inferible de tipus monotònic descendent (un hipònim) o, si no, que l'element dislocat tingui una presència evident en el context sensible (Villalba i Mayol 2013: 8; Brunetti et al. 2020: 5). En canvi, aquest requisit d'accessibilitat alta en el rerefons comú o el context no el trobem per a la DE, que es pot donar amb relacions inferibles més costoses i antecedents més llunyans (Ziv 1994; citat a Villalba 2011: 1952).

Com hem fet amb la DE, a continuació detallem la mena de relacions anafòriques i díctiques amb què trobem sintagmes dislocats a la dreta amb funció d'activació (vg. Villalba 2000: 144-146). Les relacions anafòriques més estretes d'identitat, epítet i hiperònim les podem veure a (75-77). Veiem que en aquests tres casos en el text font l'ordre és el canònic, SVO. Quant a les particularitats de cada cas, a (75) hi ha una transposició, per la qual el SV *teaching* esdevé un SN *les classes*. D'altra banda, en els casos de sintagmes que contenen epítets com (76), hi ha una relació de sinonímia i el sintagma dislocat pren un valor expressiu que emfatitza una qualitat del referent. En aquest exemple, el SN *els cavallers* amb l'epítet *blancs* (*the white knights*) té un antecedent inferible que fa referència a 'l'arquetip dels homes moralistes abolicionistes que pretenen salvar les prostitutes'. En tercer lloc, a (77) el pronom *ell* (*him*) antecedent fa referència al gos Apollo específic, mentre que el tema dislocat *a un gos* (*to a dog*) és un hiperònim, entès com els gossos genèricament.

- (75) a. «I think it was a mistake for him to stop teaching. Not just because it was something he loved but because it gave his life a structure that I know was good for him. Though I also know he wasn't as happy teaching as he used to be. (Nunez 2018: § 1)
- b. —Em penso que va ser un error que deixés les classes. No només perquè li agradava molt fer-ne, sinó també perquè donaven una estructura a la seva vida que li provava. Tot i que també sé que ja no en gaudia tant com abans, [de les classes.]_T (Ràfols 2019: § 1)

- (76) a. God save us from the white knights, she says. (Nunez 2018: § 3)
 b. Conec una altra dona, escriptora, que a vegades s'ha guanyat la vida com a treballadora sexual. Està en contra del corrent actual que diu que tota prostituta ha de ser considerada una víctima del tràfic de persones. Vol que es traci una línia ben clara que separi les esclaves de les treballadores lliures i voluntàries com ella. Les batudes als bordells, els paranyes per enxampar possibles clients i l'avergonyiment públic dels clients li semblen pràctiques escandaloses. Déu nos en guard, [dels cavallers blancs,]_T diu. Per què costa tant de creure que no totes necessitem, ni volem, que ens rescatin? (Ràfols 2019: § 3)
- (77) a. «I put him [Apollo the dog] in a kennel,» she says, bristling at my tone, «because I didn't know what else to do. You can't explain death to a dog. (Nunez 2018: § 1)
 b. —L'he deixat [el gos Apollo] en una guarderia —diu, una mica crispada pel meu to— perquè no sabia què més podia fer. No li pots explicar el que és la mort, [a un gos.]_T (Ràfols 2019: § 1)

Pel que fa a les relacions de poset, com veurem a c. 2, § 3.3.4 i § 4.1.3, al corpus hi trobem uns pocs casos de DD amb aquesta mena de vincle, però generalment s'expliquen pel caràcter pressuposat del sintagma dislocat o la seva presència en el context sensible. Així, per exemple, a (78) les propietats temàtiques *catòliques* i *protestants* pertanyen al mateix conjunt de confessions {catòlics, protestants, anglicans...}, i és informació compartida que el senyor Babcock és un protestant fervorós. El caràcter conegut del SAdj *Protestant ones* queda remarcat per la presència de la cursiva en el SV *are* i la focalització del SQ *many* amb l'intensiu *very*.

- (78) a. «*Catholic* cathedrals?» Mr. Babcock asked loudly. He was a sort of Inquisition in reverse. «Well, I don't think there *are* very many [Protestant ones,]_T Mr. Babcock.» (Denis 1952: § 2)
 b. —¿Catedrals catòliques?—va preguntar el senyor Babcock en veu alta. Era una mena d'Inquisició a la inversa.
 —Bé, no crec que n'hi hagi gaires, [de protestants,]_T senyor Babcock. (Udina 2014: § 2)

D'altra banda, a (79) *el nom* i *la cara* són parts del mateix referent, *Maddison Shappiro*, i se sap que el dislocat *la cara que tinc al davant* és perceptible en el context d'enunciació. En el text font l'ordre és canònic i l'únic element que es podria interpretar com informativament marcat és l'auxiliar *do*, que no forma contracció amb l'adverbi *not*. En aquest cas en el text meta original no hi ha dislocació, i com veurem a c. 2, § 3.3.3 i § 5.4, en casos amb dixi espacial com aquest els traductors fan poc ús de les dislocacions.

- (79) a. «Maddy!» she bursts out at the man. «Madison Shapiro. For God’s sake!»
Now it’s my turn to shut down. I know the name Maddy Shapiro very well, but I do not know the face in front of me. (Gornick 1987: 58)
- b. Conec el nom de Maddy Shapiro molt bé, però no la conec, [la cara que tinc al davant.]_T (DD afegida; Caball 2016: 60)

Amb la DD, les relacions de rol són gairebé inexistent (c. 2, § 3.3.4). A (80b) veiem un exemple d’un context en què hi podria haver una DD amb una relació de rol, tot i que el traductor no l’ha marcada amb la coma. En aquest cas l’antecedent *aquesta dona* —l’exdona de l’enunciatari— té una relació de rol necessari amb el tema dislocat *aquell matrimoni*. Aquí també, l’ordre del text font és canònic.

- (80) [No s’ha esmentat el judici, però se sap que a la taula s’hi va cometre un crim].
- a. «What do you mean? I thought she was just trying to help.»
«Help? This woman who’s always hated me, almost as much as she hates you. I would never trust her. Just remember what [that marriage]_T was like: all rage and bitterness and resentment. (Nunez 2018: § 1)
- b. —Ajudar? Aquesta dona sempre m’ha odiat, gairebé tant com t’odia a tu. No hi confiaria mai, en ella. Recorda el que va ser [aquell matrimoni:]_T tot ràbia, amargor i ressentiment. (Ràfols 2019: § 1)

En darrer lloc, amb la DD els vincles amb esdeveniments són una mica més freqüents que els de rol (vg. c. 2, § 3.3.4). A (81) interpretem que l’antecedent del SP dislocat *per la innocència* és l’estat descrit com *aquells primers instants de vida, d’una època en què érem tan animals com humans*, del qual es pot inferir que fa referència a un ‘estat d’innocència’. En el text font, veiem que l’ordre és canònic i el SN *innocence* és el subjecte, mentre que, en la traducció de Ràfols hi ha una transposició amb canvi d’ordre, amb la qual aquest subjecte passa a ser un adjunt *per la innocència*.

- (81) a. I believe we must all retain, throughout our whole lives, a powerful memory of those early moments of life, a time when we were as much animal as human (...).
[Innocence]_T is something we humans pass through and leave behind, unable to return. (Nunez 2018: § 5)
- b. Crec que segurament tots conservem, al llarg de tota la vida, un record potent d’aquells primers instants de vida, d’una època en què érem tan animals com humans, (...). Els humans hi passem, [per la innocència.]_T (Ràfols 2019: § 5)

Tocant als vincles díctics espacials, a (82) el referent del SN dislocat *aquest animal* és perceptible en el context espaciotemporal d'enunciació *aquí (here)*, en el qual l'Hector — l'encarregat de les finques— recorda a la narradora que el contracte d'arrendament prohibeix tindre gossos al pis.

- (82) a. You cannot keep that animal here, Hector said. (Nunez 2018: § 2)
b. No el pots tenir aquí, [aquest animal.]_T em va dir l'Hèctor. (Ràfols 2019: § 2)

D'altra banda, (83) és un cas d'ús textual de la dixi, perquè l'antecedent del SN dislocat *una cosa així* és el fragment de discurs citat *She lives alone, she doesn't have a partner or any kids or pets, she works mostly at home, and she loves animals* (vg. c. 2, § 3.3.3).

- (83) a. «But your name came up a few times. She lives alone, she doesn't have a partner or any kids or pets, she works mostly at home, and she loves animals—that's what he said.»
«He said that?»
«I wouldn't make it up.» (Nunez 2018: § 1)
b. Però el teu nom va sortir unes quantes vegades. Viu sola, no té parella ni cap animal, acostuma a treballar a casa, i li encanten els animals: vet aquí el que em va dir.
—Això va dir?—No me la inventaria, [una cosa així.]_T (Ràfols 2019: § 1)

També hem observat casos de dixi de persona en sintagmes dislocats a la dreta, tot i que, com veurem a c. 2, § 3.3.3, són més freqüents en DE.

- (84) a. That has made me prefer cats. Give me a pet that can get along without me. (Nunez 2018: § 2)
b. El que m'ha fet preferir els gats. M'agraden els animals que saben estar-se'n, [de mi.]_T (Ràfols 2019: § 2)

En els casos de DD amb vincles díctics (83) i (84), en el text font l'ordre és SVO en tots dos casos, però difereixen en el fet que a (83a) no hi ha un equivalent de l'expressió díctica *una cosa així*, introduïda en el text meta (83b) com una amplificació per fer més natural l'oralitat fingida del diàleg.

2.2.1b La continuació de tema

Recordem que a c. 2, § 2.1.2 hem explicat que, perquè un tema dislocat faci la funció de continuació, el seu antecedent no només ha de ser local sinó que ha de ser tema, ja sigui com a subjecte canònic (85), en posició inicial a la perifèria esquerra (86), dislocat a la dreta (87) o omès (88). A (85b) veiem com el SN *el Hachikò* és tema igualment en la seva primera

menció a *El Hachikò es va quedar esperant-lo inútilment* i dos enunciats més endavant, quan el trobem dislocat a la dreta *Ningú li podia explicar la mort, al Hachikò*. En el text font corresponent a aquests enunciats l'ordre és SVO i no hi ha cap marca informativa addicional.

- (85) a. For nearly ten years, the dog appeared at the station to meet the train at the usual hour. No one could explain death [to Hachikō.]_T (Nunez 2018: § 1)
- b. Penso en la història del Hachikò, el gos akita que cada dia anava a l'estació de Shibuya, a Tòquio, per rebre el tren amb què el seu amo tornava a casa, fins al dia que l'home es va morir i [el Hachikò]_T es va quedar esperant-lo inútilment. Però l'endemà, i cada dia a partir de llavors, durant gairebé deu anys, [el gos]_T es va presentar a l'estació per esperar el tren a l'hora de sempre. Ningú li podia explicar la mort, [al Hachikò.]_T (Ràfols 2019: § 1)

D'altra banda, a (86) l'enunciat amb el tema *de narrativa* dislocat a la dreta està precedit d'un enunciat amb el mateix tema, però dislocat a l'esquerra amb una interpretació de poset potencial: {narrativa, no ficció, articles periodístics...}. En aquest cas, al text font l'ordre és SVO, però hi trobem l'ús intensiu del pronom *herself* que en aquest enunciat contrafactual (*what if...*) funciona com un marcador discursiu, perquè modifica el SV i remarca un canvi de polaritat (vg. Edmonson i Plank 1978: 374-386; CGEL: § 16.3; Cohen 2004: 129; Kim 2012: 319-321). En català aquest valor es pot parafrasejar afegint l'adverbi de reforç de la negació *pas*, però en el text meta original no hi trobem aquesta marca, ni tampoc la DD.

- (86) a. Maybe it has to do with the realities I see every day, but I started to feel bored with stories about made-up people living made-up lives full of made-up problems. Then it got to the point where I pretty much stopped reading any fiction at all, (...) What if she hadn't stopped writing [fiction]_T **herself**, I asked. (Nunez 2018: § 3)
- b. Potser té a veure amb les realitats que veig cada dia, però [les històries inventades de personatges inventats que viuen vides inventades plenes de problemes]_T inventats em van començar a avorrir. (...) I després va arribar un moment, que [de narrativa]_T gairebé ja no en llegia, i que em vaig adonar que no ho enyorava. I si no hagués deixat d'escriure'n, [de narrativa]_T vaig preguntar. (darrera DD afegida; Ràfols 2019: § 3)

Tot i que en el text meta original de Sales (87b) no hi ha cap dislocació, a (87c) veiem com un tema pot estar dislocat a la dreta en dos enunciats consecutius. En aquest cas, en el text font (87a) l'ordre és canònic i l'única marca destacable són les perífrasis modals dels dos predicats associats als temes dislocats *is not to* i *will not have*, amb les quals s'insisteix en la polaritat negativa, un context favorable a l'ús de la DD.

- (87) a. «[a box] To put your papers in.»
 «That young man is not to touch my papers, Constance. I will not have that young man going through my papers.» (Sales 2016: § 6)
- b. —[una caixa] Per guardar-hi els teus papers.
 —Aquest jove [no tocarà els meus papers,]_c Constance. [No deixaré que toqui els meus papers.]_c (Sales 2016: § 6)
- c. —Aquest jove no els tocarà, [els meus papers,]_T Constance. No deixaré que els toqui, [els meus papers.]_T (DD afegida; Sales 2016: § 6)

En darrer lloc, considerem que en el text meta (88b) la DD del pronom *ell* fa la funció de continuació, perquè en els dos enunciats immediatament precedents el referent del pronom ('el gos Apollo') és un subjecte elidit que és igualment tema. En el text font (88a) veiem que el mateix tema es fa explícit repetidament amb el pronom *he* i en posició ordre canònica.

- (88) [El referent del subjecte pronominalitzat en el text font i elidit en el text meta és *el gos Apollo*].
- a. [He]_T walks with head lowered, like a beast of burden. Back home, [he]_T went straight to the bedroom and threw himself on the bed. *The exhaustion of mourning* was my thought. For I am convinced that [he]_T has figured it out. [He]_T is smarter than those other dogs. (Nunez 2018: § 2)
- b. Quan vam tornar a casa ☹ va anar de dret a l'habitació i ☹ es va llançar al llit. La fatiga del dol, vaig pensar. Perquè estic convençut que ☹ ho ha sabut entendre. És més llest que tots aquells gossos, [ell.]_T (Ràfols 2019: § 2)

Feta la il·lustració dels antecedents que pot tindre un element dislocat a la dreta amb funció de continuació, cal que precisem que les estructures informatives amb DD amb aquesta funció tenen funcions secundàries generals relacionades amb la modificació de la informació que és comentari, de manera que el comentari de l'enunciat amb DD s'introdueix en relació amb un comentari anterior.

A partir de Solà (1990: 102), la DD s'ha definit com un mecanisme focalitzador del verb o d'una part del sintagma verbal —continguts en el comentari—, per facilitar que l'accent de frase recaigui en el SV. A c. 2, § 2.1.1b, hem vist que per a aquesta distribució de la informació en la DD, Vallduví (1992b: 61) proposa la noció de *cua*, entesa com un element que contribueix a aclarir la relació entre la informació precedent (rerefons) i la informació que s'introdueix (que inclou el comentari, i el focus quan hi ha alternatives prominents). Simplificant, les funcions discursives dels enunciats que contenen DD amb funció de

continuació —és a dir, *cues*— es poden resumir en: correcció o modificació i també especificació o ampliació de la informació d'un comentari anterior (Brunetti 2006: 51; Villalba i Mayol 2013: 9). Per exemple, a (86b) la DD en l'enunciat *I si no hagués deixat d'escriure'n, de narrativa* té lloc perquè es reprèn la informació 'L'enunciadora va deixar d'escriure narrativa', i amb valor hipotètic es nega aquesta mateixa proposició.¹³

La funció de correcció de la DD destaca en enunciats en què hi ha focus contrastiu (FC) en el SV, com a (89b). En aquest context, havent-hi la informació 'una aranya a la sucraera' i 'rentar la sucraera' en el rerefons comú, s'introdueix un comentari amb FC en el verb *treguis* per modificar la informació 'rentar' del rerefons comú i canviar-la per 'treure', en relació amb el tema *una aranya*. En aquest cas, en el text font el caràcter contrastiu del SV i el valor de correcció són clarament interpretables per la marca de cursiva en el verb *take* (vg. c. 3, § 5.1-5.2 sobre els valors semàntics del FC en predicats).

- (89) a. «—there was a spider in it, she said. That was what she told the police. That was why she washed it.»
«Well,» Mrs. Wright said, «it does seem as though she might have thought of a better reason. Even if it *was* a real spider—I mean, you don't wash—I mean, you just [*take*]_{FC} [the spider]_T out.» (Jackson 1962: § 2)
- b. —...hi havia una aranya, va dir. És el que va explicar a la policia. Per això la va rentar. —Bé —va dir la senyora Wright—, sembla que ho hagués fet per una altra raó. Encara que si hi hagués una aranya de debò el que fas no és [*rentar-la*]_{FC} vull dir que només cal que [la treguis,]_{FC} [l'aranya.]_T (Sales 2016: § 2)

Pel que fa a l'ampliació o especificació d'informació relativa a un comentari precedent, a (90b) veiem com sobre un mateix tema *aquesta dona*, després d'introduir el comentari 1 *sempre m'ha odiat...*, se'n diu el comentari 2 *No hi confiaria mai*, adscrit al SP *en ella*, correferent amb el SN tema *aquesta dona*. En aquest cas l'ordre del text font és canònic SVO.

- (90) a. «I thought she was just trying to help.»
«Help? [This woman]_T [who's always hated me, almost as much as she hates you.]_{C1}
[I would never trust]_{C2} [her.]_T» (Nunez 2018: § 7)

¹³ Brunetti (2006: 51) explica la funció de correcció o modificació de la DD en italià com: «when the tail is present in a sentence, a contrastive interpretation of the focus is often given, due to the fact that what is contrasted or corrected must have already been mentioned earlier in the discourse or at least implicitly assumed by the situational context, and this is always true when tails are present, given that they are always anaphoric».

b. —M'ha semblat que només ho feia per ajudar.

—Ajudar? [Aquesta dona]_T [sempre m'ha odiat, gairebé tant com t'odia a tu.]_{C1} [No hi confiaria mai,]_{C2} [en ella.]_T (Ràfols 2019: § 7)

Així mateix, també hi ha usos de la DD que s'assemblen a la funció de *topic shift* descrita per a la DE (c. 2, § 2.1.1c). A (91b) s'oposen dos comentaris diferents amb focus contrastius 'tindre unes tovalles de cotó estampades' i 'tindre un hule brillant i anodí' adscrites a dos temes diferents, però vinculats 'la taula de la Nettie' i 'la taula de casa de la narradora'. Tanmateix, en casos com aquest, els dos temes relacionats tenen un vincle monotònic descendent d'hiponímia amb un referent genèric comú (per exemple, 'les taules en general' inclouen 'la taula de la Nettie' i 'la taula de casa de la narradora').¹⁴

- (91) a. Her little kitchen table was propped against the wall beside the front door—her foyer was smaller than ours, you fell into the kitchen—and people seated at the table were quickly «caught» by anyone who entered without warning. (...). Opposite him sat Nettie, her head bent toward the cotton-print tablecloth I loved (we had [shiny, boring oilcloth]_{FC} [on our table]_T). (Gornick 1987: 40)
- b. Tenia una taula de cuina petita arrambada a la paret, al costat de la porta del carrer (...), i qualsevol que entrava sense avisar «enxampava» els qui seien al voltant de la taula. (...) Davant seu seia la Nettie, amb el cap inclinat cap a les tovalles de cotó estampades que tant m'agradaven (nosaltres hi teníem [un hule brillant i anodí]_{FC} [a la taula]_T). (Caball 2016: 43-44)

Quan en enunciat amb DD hi tenen lloc les funcions de modificació i ampliació d'informació del rerefons comú, d'acord amb Villalba i Mayol (2013: § 5.1), és corrent que el canvi introduït involucri la inversió o el reforç de la polaritat oracional. Aquest marcatge de focus i contrast en la polaritat es pot manifestar lèxicament amb la presència de termes de polaritat negativa, com *cap* a (92b), i positiva, com *ja* a (93b). Notem que a (93a), no hi ha un terme de de polaritat equivalent en el text font i l'ordre és canònic, així que l'ús de *ja* a (93a) és una tècnica d'amplificació que acompanya la dislocació del tema. Val a dir que sí que hi ha una marca

¹⁴ D'aquesta manera, si els temes comparats pretenguessin al conjunt general de mobles 'la calaixera de la Nettie' i 'la taula de la narradora', no inferible només a partir del primer referent, la relació seria monotònica ascendent i només seria reeixida la DE, assumint una relació pertinent entre els dos focus *tovalles de cotó estampades* i *tovalles verdes* (per exemple, si el tema del discurs són les tovalles que cadascú té a casa).

- (i) a. La Nettie tenia una taula de cuina petita amb tovalles de cotó estampades. #Nosaltres hi teníem unes tovalles verdes, sobre la calaixera.
 b. La Nettie tenia una taula de cuina petita amb tovalles de cotó estampades. Sobre la calaixera, nosaltres hi teníem unes tovalles verdes.

explícita de cursiva en el verb *have*, que indica que hi ha focus contrastiu en la polaritat. A c. 2, § 3.4.1 i § 4.2.1 analitzarem la relació entre els termes de polaritat i les dislocacions al corpus.

- (92) a. «Couldn't you complain to Actor's Equity?» I asked.
«They don't cut **any** ice over here,» Vera said. (Denis 1952: § 2)
- b. —¿No podries queixar-te al sindicat d'actors?—vaig preguntar jo.
—No tenen **cap** influència, [aquesta gent,]_T és com picar ferro fred—va dir la Vera.
(Udina 2014: § 2)
- (93) a. And the costumes are divine. You get to wear this magnificent sable coat that cost ...»
«I [*have*]_{FC} [a sable coat,]_T thank you,» Auntie Mame said. (Denis 1952: § 2)
- b. —I els vestits són preciosos. T'hauràs de posar un abric de mart gibelí que costa...
—**Ja** en tinc un, [d'abric de mart gibelí,]_T gràcies. (Udina 2014: § 2)

A més de focus en la polaritat, en el comentari d'un enunciat amb DD també hi pot haver focus en altra informació, com per exemple en elements quantificadors de grau, tal com indiquen Forcadell (2007: § 4.5.2) i Villalba i Mayol (2013: 35-36) (vg. c. 2, § 3.4.2, § 4.2.2 i § 6.2.2a). Per exemple, a (94b), dins el comentari *és molt lluny*, el SQ *molt lluny* és focus perquè és la informació que actualitza el discurs a partir del rerefons comú *La senyora Burnside ha d'anar a Colchester*, fent una especificació que dona resposta a la pregunta implícita 'Per què s'anul·la el dinar?'. En aquest cas particular, al text font hi ha una postposició del SN *Colchester*, que hem d'atribuir a l'idiome del personatge, que és un servent japonès que no parla gaire anglès.

- (94) a. «Oh, no,» Ito said, appearing in the doorway. «I telephone everybody and say no lunch party today. Missy Burnside have to go to Colchester. Also no tea party, no cocktail party, no dinner party. [Velly far,]_C [Colchester.]_T» (Denis 1952: § 3)
- b. —Oh, no—va dir l'Ito apareixent al llindar—. He trucat a tothom per dir que s'anul·lava el dinar. La senyora Burnside ha d'anar a Colchester. Tampoc hi haurà te, ni còctel, ni sopar. [És **molt** lluny,]_C [Colchester.]_T (Udina 2014: § 3)

2.2.1c La funció avaluativa i expressiva

A la DD se li reconeix una tercera funció discursiva paral·lela a l'activació i la continuació, anomenada *epítet avaluatiu*, *emotiva*, *expressiva*, *atributiva* o *adscriptiva* (Aschby 1988: 221; Grosz i Ziv 1998: 302; Mayol 2007: 213; Villalba 2007: 279; Villalba i Mayol 2013: § 3.3). Es tracta d'un significat addicional expressat lèxicament o implícit, que afegeix una actitud de l'enunciador sobre el referent dislocat o sobre algun aspecte de l'enunciat, que generalment

expressa desdeny, irritació, sorpresa, èmfasi i «camaraderia», entre altres avaluacions (Mayol 2007: 213; Villalba 2011: 1952-1953).

Quan el sintagma dislocat incorpora un epítet avaluatiu manifest que modifica el tema, com *la descarada* a (95), el seu significat es pot definir com una mena de predicació secundària que aporta informació prominent (Villalba 2000: 151), una idea que trenca amb la noció original de *cua* de Vallduví (1992b: 80), entesa com una informació que en cap cas actualitza el discurs o afegeix res de diferent (Villalba 2000: 149; Mayol 2007: 213; Villalba i Mayol 2013: § 5). Per altra banda, hi ha casos en què l'avaluació de l'enunciador no es fa explícita lèxicament, sinó que és una implicatura atribuïda a la dislocació del tema, com a (96b) (Mayol 2007: 213). A (96b) la presència del demostratiu *aquest* contribueix a manifestar l'avaluació negativa de l'enunciador (cf. *No el pots tenir aquí, l'animal*). Notem que, en aquest exemple privilegiat per la presència d'un comentari metalingüístic, l'enunciatària mateixa reconeix explícitament el caràcter despectiu de l'expressió dislocada *aquest animal* (Lakoff 1974: 345-356).

- (95) a. «Good afternoon, Mary Katherine,» Helen Clarke said, coming around the car and to the steps, «isn't this a lovely spring day? How is dear Constance? (...)».
[She]_T [was going to handle it brazenly.]_C (Jackson 1962: § 2)
- b. —Bona tarda, Mary Katherine —va dir la Helen Clarke, sortint del cotxe cap a les escales—, ¿oi que fa un dia preciós de primavera? ¿Com estàs, estimada Constance? (...) —[Feia com si res,]_C [la descarada.]_T (Sales 2016: § 2)
- (96) a. You cannot keep that animal here. (Always *that animal*; sometimes I wonder if he even knows it's a dog.) I have to report. (Nunez 2018: § 2)
- b. No el pots tenir aquí, [aquest animal.]_T (Sempre «aquest animal»; a vegades em pregunto si almenys sap que és un gos.) Hauré d'informar-ne. (Ràfols 2019: § 2)

En altres casos, en el sintagma dislocat no hi ha cap element a partir del qual es pot interpretar l'actitud de l'enunciador, sinó que és en el comentari que hi ha elements expressius que palesen una avaluació o actitud de l'enunciador, com el verb *adorar* a (97) o l'expressió *com una esclava* a (98). Notem que en aquest últim cas en el text meta original no hi ha dislocació (vg. Castroviejo 2008: 75-76) i que en els textos font (95-98) l'ordre és SVO.

- (97) a. In the English-speaking world the name stuck, while in Germany, the country with which the breed is most closely associated, it's the Deutsche Dogge, or German mastiff. Otto von Bismarck [adored]_C [the Dogge.]_T (Nunez 2018: § 2)

- b. El nom va arrelar als països de parla anglesa, mentre que a Alemanya, el país amb què s'acostuma a associar la raça, és el Deutsche Dogge, o mastí alemany.

Otto von Bismarck [els adorava,]_c [els Dogge.]_T (Ràfols 2019: § 2)

- (98) a. (...) «[Your sister]_T [works like a slave.]_c» (Jackson 1962: § 6)

- b. Vaig anar a la cuina i vaig dir a la Constance:

—¿Per què no li fas un pastisset lleuger a l'oncle Julian per dinar?

—Ara està molt enfeïnada —va dir en Charles amb la boca plena—.

[Treballa com una esclava,]_c [la teva germana.]_T (DD afegida; Sales 2016: § 6)

En relació amb aquesta funció expressiva, la DD té lloc freqüentment en oracions imperatives-optatives encapçalades per la conjunció *que* (99b), exclamatives de grau com (100-101), amb el quantificador exclamatiu *que* (100b) i amb el quantificador exclamatiu *quina* i omissió del verb (101b) (vg. Vallduví 2002: 1254; Castroviejo 2006: § 2.1, 2008: 75-83; Villalba 2016: 213). D'ara endavant, destaquem en negreta els elements lèxics rellevants que es poden associar amb les dislocacions. Notem que a (99) i (100) l'ordre és canònic SVO i no hi ha marques pròpiament exclamatives, a diferència de (101).¹⁵

- (99) a. «You see, dulling, the Empress Catherine is at a masked ball in the Winter Palace and she meets this young officer (actually some French faggot who couldn't act his way out of a paper bag) who falls in love with her, not knowing that she's the Empress of all the Russians...». (Denis 1952: § 2)

«[The Russians]_T can have it, Vera Charles. I've said no. No. No. No!»

- b. —Mira, estimada Mame, l'emperadriu Caterina es troba en un ball de màscares al Palau d'Hivern i coneix un jove oficial (...) que s'enamora d'ella, sense saber que és l'emperadriu de tots els russos.

—[**Que** se la confitin]_c [els russos,]_T Vera Charles. He dit que no. No. No. No! (sense coma en el text meta original; Udina 2014: § 2)

- (100) a. «Thank you, Mrs. Zimmerman-Roseman-Shapiro-Berger, [you're]_T so wise.»
(Gornick 1987: 49)

- b. Gràcies, senyora Zimmerman, Roseman, Shapiro, Berger; [**que** n'és d'espavilada,]_c [vostè.]_T (Caball 2016: 52)

¹⁵ Aquí no hem tingut en compte l'anàlisi de Villalba (2002: § 3) de les «exclamatives-A» (*Que n'és(,) de car, aquest vi*) i les «exclamatives-B» (*Com és de car, aquest vi*), en la qual proposa que, si en les exclamatives-B el SAdj no està dislocat a la dreta, el SAdj de les exclamatives-A tampoc està dislocat tot i que hi ha un pronom de represa.

- (101) a. **What** a load of crap, [this notion of making the university a safe place.]_T (Nunez 2018: § 7)
 b. [**Quina** gran bestiesa,]_C [aquesta idea de voler convertir la universitat en un lloc segur.]_T (Ràfols 2019: § 7)

En darrer lloc, hem de destacar que, amb els trets de polaritat marcada, quantificació de grau i exclamatius descrits per a la DD, tot i que en la bibliografia se sol associar aquests tres només amb la DD, pensem que també en pot haver casos amb DE, com (102-104). A c. 2, § 3 compararem la manera i la mesura en què aquests elements s'associen amb la DD, la DE i l'ordre canònic.

- (102) a. At last, she feels interrupted. She turns to him. «What *is* it?» she says. «What do you want from me? Tell me.» He tells her. (...)
 «Young man, I am a Jew and a socialist. I think [that's]_T more than enough for one lifetime, don't you?». (Gornick 1987: 31)
 b. «¿Què vol de mi? Digui-m'ho». Ell l'hi diu. (...)
 «Jove, sóc jueva i socialista. Em sembla que [amb això]_T **ja** en tinc prou per a tota la vida. (Caball 2016: 36)
- (103) a. «I used that sugar.» Uncle Julian shook his finger at her. «I used that sugar myself, on my blackberries. (...) Some of us, that day, she led inexorably through the gates of death. (...) Some of us took **very little sugar**.» (Jackson 1962: § 2)
 b. —Vaig posar-me sucre. —L'oncle Julian la va assenyalar.—Vaig posar-me sucre a les móres. (...) A alguns de nosaltres, aquell dia, ens va conduir cap a les portes de la mort. (...) Alguns de nosaltres [de sucre]_T ens en vam posar **molt poc**. (DE afegida; Sales 2016: § 2)

- (104) Ai fill, [la Maria,]_T en aquestes qüestions, **(si) que** n'és d'ingènua, la pobra!
 (Villalba 2002: 91)

Atesa la dificultat d'anotar rigorosament els significats expressius associats a les dislocacions, ens centrarem, d'una banda, en els casos en què hi ha elements explícits en el sintagma dislocat, com epítets i demostratius (95b-96b), i d'altra banda, marques expressives i exclamatives en el predicat (97b-98b) (vg. c. 2, § 3.4.3).

3 Freqüències i associacions al corpus

A continuació, presentarem les freqüències de la DE, de la DD i dels contextos en què els traductors desestimen la introducció de dislocacions en el corpus de traducció. Seguidament, compararem la freqüència de les dislocacions en el corpus amb la del text de narrativa catalana no traduït *Canto jo i la muntanya balla*, d'Irene Solà (2019), que és un exemple adient per fer comparacions, atès el seu tipus textual i data de publicació.

Tot seguit, analitzarem la relació d'aquestes estructures amb el conjunt següent de variables amb què poden estar associades, d'acord amb la descripció de les dislocacions feta a c. 2, § 2.1 i § 2.2: 1) funció informativa d'activació o continuació del tema, 2) distància amb l'antecedent, 3) classe de relació anafòrica, 4) monotonicitat ascendent i descendent o no monotonicitat de la relació anafòrica, 5) contrast (relacions de poset), 6) polaritat, 7) quantificació, 8) dixi espacial, de persona i ús textual de la dixi i 9) elements exclamatius i expressius.

Hem d'aclarir que no incloem la «classe de mot» i la «funció sintàctica» dels sintagmes dislocats com a variables independents, perquè en els estudis de corpus sobre la DD de Villalba (2007: 287; 2011: 1956) s'hi constata una associació entre aquestes dues variables, però no relacions estadísticament significatives amb altres variables de caràcter pragmàtic com la «funció discursiva» o la «distància amb l'antecedent», més enllà d'un conjunt de regularitats.¹⁶ Això fa pensar que no contribueixen a explicar tries de tipus pragmàtic o que, si més no, no en són la causa; per exemple, assumim encara que hi hagi una associació entre la distància amb l'antecedent local i els SN escarits dislocats a la dreta com (105) —81,82 % dels casos de DD a Villalba (2011: 1956)—, el factor explicatiu de l'ús donat a les DD pels traductors serà la variable pròpiament pragmàtica «distància amb l'antecedent», i no pas la variable «classe de mot».

¹⁶ Concretament, Villalba (2011: 1956) identifica una freqüència més alta de clàusules subordinades (*sintagma complementador*, en els termes emprats en el seu l'estudi) (31,85 %) i SN determinats (*sintagmes determinants*, en els termes del seu l'estudi) (29,2 %), amb la funció discursiva d'activació de tema, i de SN determinats (38,18 %) amb la funció de continuació de tema. Així mateix, pel que fa a la distància amb l'antecedent, els pronoms dislocats a la dreta estan majoritàriament vinculats a antecedents inferibles (80,65 %), com les clàusules subordinades (57,45 %) i els demostratius (42,11 %), mentre que els SN escarits (81,82 %), els SAdj (80 %) i els SN determinats (59,62 %) tenen antecedents locals. En darrer lloc, quant a la funció sintàctica i la distància amb l'antecedent, la majoria de subjectes tenen antecedents inferibles (56,14 %) i els atributs tenen antecedents locals (82,21 %).

(105) Es va fer safareig i n'hi va haver molts que van brandar el cap davant les confiances excessives del text d'homenatge de la Segona (i ara es diu que en farà un llibre). (...) Quan anava cap a la porta vaig sentir algú que deia: espero que quan sigui el meu, [d'homenatge,]_T hi hagi una mica més de gent. (Ràfols 2019: § 1)

L'objectiu de la cerca d'associacions entre la presència de dislocacions i aquestes variables és doble: en primer lloc, volem determinar els factors que afavoreixen que els traductors identifiquin contextos del text font als quals escau una dislocació en el text meta i triïn introduir aquestes estructures; en segon lloc, volem contrastar les propietats pragmàtiques de les dislocacions del corpus amb la caracterització que en fan Vallduví (2002), Villalba (2007), Villalba i Mayol (2013) i Brunetti et al (2020), a fi de saber si les dislocacions fetes pels traductors segueixen els criteris pragmàtics propis dels textos no traduïts, diferents per a la dislocació a l'esquerra i a la dreta. Així mateix, pensem que de retruc aquestes observacions sobre les dislocacions en un corpus de traducció poden complementar les anàlisis generals sobre aquests fenòmens en la pragmàtica del català, ja sigui desenvolupant-les o contrastant-les.

Abans de passar a descriure les dades, hem de tindre en compte que en el procés d'anotació el criteri d'identificació de la DE ha estat la presència necessària de pronom de represa, amb l'excepció dels subjectes clarament dislocats a l'esquerra, perquè van seguits d'un element necessàriament perifèric (vg. c. 2, § 2.1), a més de 3 DE que tot i no generar pronom de represa formen part d'una relació de poset molt prominent, com a (106). En aquest exemple, les alternatives són els aspectes en què l'Hermione té raó o no en té {'que en Patrick ha de dur capa', 'que en Patrick ha de dur pantalons rallats, jaqué i copalta'}.

(106) —¿Capa?—va riure la tieta Mame—. ¿Què dius, ara, estimada [Hermione]? En Patrick només té disset anys.

—I, és clar, per a la festa al jardí reial, pantalons ratllats, jaqué, copalta.

—Mmmm. [En això]_{TC} tens raó—va dir la tieta Mame. (Udina 2014: § 3)

D'altra banda, per identificar la DD s'ha tingut en compte la presència alhora de pronom de represa i coma per marcar el marge oracional dret. Tanmateix, també hem inclòs 3 casos excepcionals: a) 1 cas amb pronom de represa, però sense coma, com (107), i b) 2 casos sense pronom de represa, però amb coma, com (108), que es poden interpretar com a adjunts oracionals de lloc o com DD d'adjunts de lloc al predicat sense pronom.

(107) L'alumne que es gradua en un programa d'escriptura i que en acabat... renuncia a escriure. Tant tu com jo el coneixíem bé [aquest tipus.]_T (Ràfols 2019: § 1)

(108) Va ser l'any que el pobre Spavin es va posar malalt i va morir a Heaves.

—El seu marit, l'oncle Alister—em va explicar el capità amb un xiuxiueig—. Fa molt vent, [a Heaves.]_T (Udina 2014: § 3)

3.1 FREQUÈNCIES GENERALS DE LES DISLOCACIONS I L'ORDRE CANÒNIC

Per motius d'extensió, en aquest capítol analitzarem 4 fragments de 33.000 paraules cadascun de les traduccions de Ràfols, Caball, Udina i Sales. Hem recollit 586 enunciats, dels quals 235 (el 40,1 %) contenen dislocacions —102 DE i 133 DD— i 351 no en contenen (CAN), tot i que hi serien reeixides atès el context de l'enunciat. Per tant, en l'anotació d'aquests darrers casos hem fet una anàlisi contrafactual. Per anomenar els casos en què no hi ha dislocacions, farem servir indistintament l'abreviació CAN i l'expressió *ordre canònic* perquè, en absència de dislocacions el tema sol ocupar una posició no marcada o canònica. Tanmateix, això impedeix que en aquests enunciats hi pugui haver altres elements situats en posicions marcades.

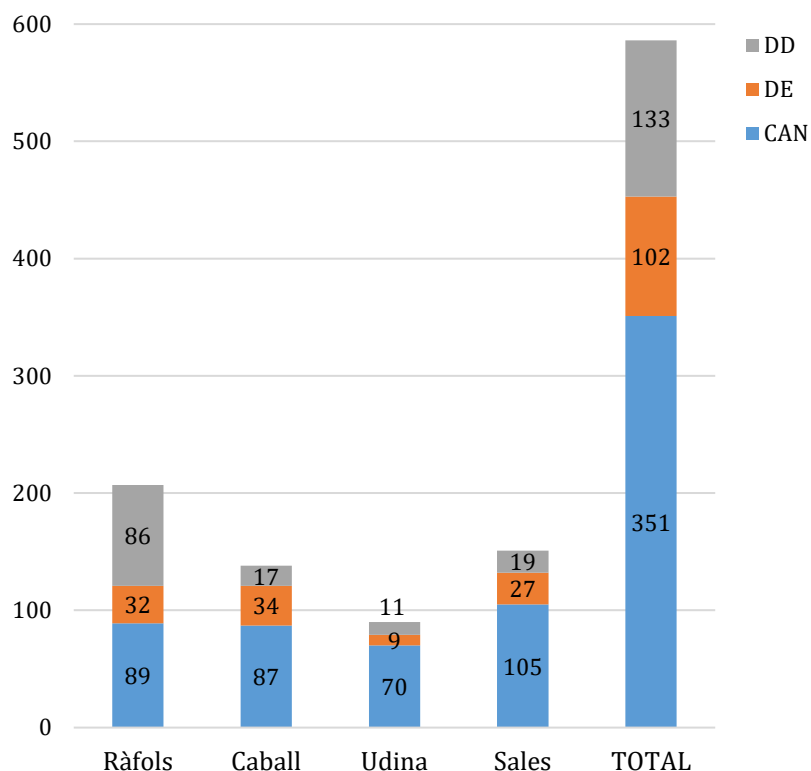
En la Taula 2 i els gràfics 1 i 2, hi podem veure el nombre de dislocacions i d'estructures sense dislocació —generalment (S)V0— identificades en el text de cada traductor. També hi ha representats els valors relatius de cada recompte d'estructures CAN, DE i DD dins el total de cada traducció i dins del total de cada ordre. Observem que hi ha força dispersió tant en el total d'observacions com en la freqüència de dislocacions entre traductors. Mentre que en el text de Ràfols hi ha 207 observacions, en el d'Udina n'hi ha 90 (menys de la meitat que en el de Ràfols). El text de Ràfols és el que conté més estructures dislocades —un 57 % de tots els casos possibles observats—, amb diferència respecte als altres (un 37 % en el de Caball, un 30,5 % en el de Sales i un 22,2 % en el d'Udina). El text de Ràfols també divergeix de la resta en el pes de la DD (41,5 %), que en Caball (12,3 %), Udina (12,2 %) i Sales (12,6 %) és la construcció menys freqüent amb proporcions idèntiques. En canvi, el pes de la DE és més semblant en totes les traduccions, exceptuant el text d'Udina, en el qual n'hi ha menys.

Taula 2. Taula creuada ordre de mots segons traductor

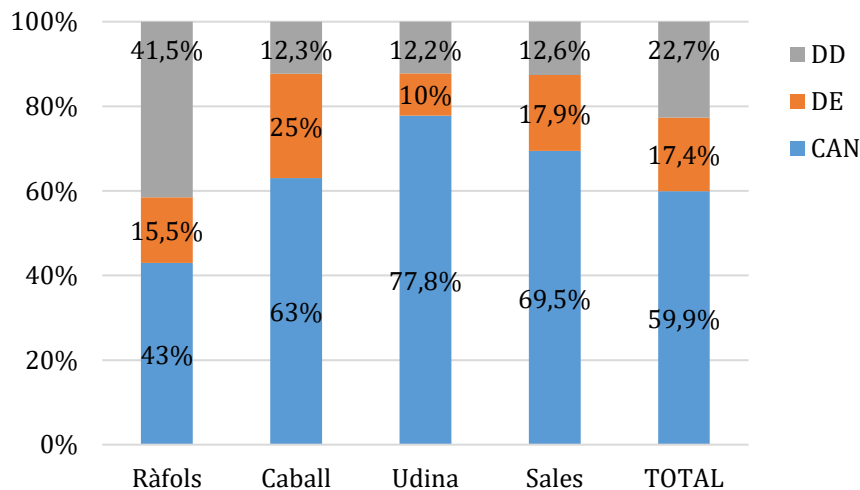
		<i>traductor</i>				<i>TOTAL</i>
		<i>Ràfols</i>	<i>Caball</i>	<i>Udina</i>	<i>Sales</i>	
CAN	#	89	87	70	105	351
	dins de traductor	43 %	63 %	77,8 %	69,5 %	59,9 %
	dins d'ordre	25,4 %	24,8 %	19,9 %	29,9 %	
DE	#	32	34	9	27	102
	dins de traductor	15,5 %	24,6 %	10 %	17,9 %	17,4 %
	dins d'ordre	31,4 %	33,3 %	8,8 %	26,5 %	
DD	#	86	17	11	19	133
	dins de traductor	41,5 %	12,3 %	12,2 %	12,6 %	22,7 %
	dins d'ordre	64,5 %	12,8 %	8,3 %	14,3 %	
TOTAL		207	138	90	151	586
		35,3 %	23,5 %	15,4 %	25,8 %	

D'altra banda, si comparem entre traductors la distribució de les observacions de CAN, DE i DD de la Taula 2 i el Gràfic 1 en termes absoluts, veiem que el repartiment dels casos sense dislocació és molt homogeni entre traduccions, perquè els 351 casos pertanyen a cada traductor en proporcions semblants (19,9-29,9 %), així com ho és la composició de les DE (26,5-33,3 %), exceptuant el text d'Udina, que només en conté 11 (el 8,8 % de casos de DE). Diferentment, les DD es concentren en el text de Ràfols, amb 86 casos d'aquest traductor (el 64,7 % del total de DD), i són menys freqüents en la resta de textos, amb 19 observacions en el de Sales (14,2 %), 17 en el de Caball (12,8 %) i 11 en el d'Udina (8,3 %) (vg. Gràfic 2). Aquests valors tan dispars serviran de referència a l'hora de fer generalitzacions sobre les dislocacions, perquè palesen la necessitat de contrastar la validesa dels resultats separatament en cada traducció del corpus.

Gràfic 1. Ordre de mots absolut

Gràfic 2. Ordre de mots relatiu

Pel que fa a la distribució de les dislocacions entre les categories «DE» i «DD», tot i que en termes generals és propera al 50 % / 50 % amb un 43,4 % de DE i un 56,6 % de DD (vg. Taula 3), aquest paràmetre és heterogeni entre traductors. Mentre que en els textos de Ràfols i Udina la DD és més freqüent, amb valors del 72,9 % i el 55 %, respectivament, en els de Caball i Sales hi predomina la DE amb freqüències del 66,7 % i el 58,7 %, respectivament. Així doncs, en la majoria de textos la dispersió és de vora el 60 % / 40 %,

amb l'excepció del text de Ràfols, en què supera el 70 % / 30 %. A c. 2, § 5, compararem aquestes distribucions amb les dades d'un text no traduït per veure en quina mesura es corresponen.

Taula 3. Classe de dislocació segons traductor

<i>traductor</i>		<i>dislocació</i>		<i>TOTAL</i>
		<i>DE</i>	<i>DD</i>	
Ràfols	#	32	86	118
	% traductor	31,4 %	64,7 %	50,2 %
	% dislocació	27,1 %	72,9 %	
Caball	#	34	17	51
	% traductor	33,3 %	12,8 %	21,7 %
	% dislocació	66,7 %	33,3 %	
Udina	#	9	11	20
	% traductor	8,8 %	8,3 %	8,5 %
	% dislocació	45 %	55 %	
Sales	#	27	19	46
	% traductor	26,5 %	14,2 %	19,6 %
	% dislocació	58,7 %	41,3 %	
TOTAL	#	102	133	235
	% traductor	43,4 %	56,6 %	

A c. 2, § 2.1 i § 2.2 hem introduït diverses propietats pragmàtiques de les dislocacions, com la funció d'activació i continuació, la distància amb l'antecedent, els vincles anafòrics i dítctics, el marcatge de la polaritat i la quantificació de grau i els elements expressius, que en els propers apartats tractem com a variables que poden estar associades amb aquestes estructures en el corpus.

3.2 ASSOCIACIÓ ENTRE LES DISLOCACIONS I LA SEVA FUNCIÓ DISCURSIVA

L'objecte d'aquest apartat és la distribució de les funcions d'activació —la introducció d'un tema nou o inactiu, però esmentat anteriorment o present en el context d'enunciació— i de continuació —el manteniment del caràcter temàtic d'un referent que ha estat tema en l'enunciat precedent (vg. c. 2, § 2.1.1a, § 2.1.1b, § 2.2.1a i § 2.2.1b)—, segons el tipus d'ordre; a més de la funció expressiva d'epítet avaluatiu amb la DD (descrita a c. 2, § 2.2.1c i relacionada també amb les marques expressives a c. 2, § 3.4.3).

La Taula 4 il·lustra com l'ordre canònic i la DE s'associen més amb la funció d'activació, amb valors entorn del 79-100 % (vg. ressaltat en groc), amb l'excepció del text d'Udina, en què l'activació té valors més alts en la DD que en l'ordre canònic. Així, generalment, dins de la DD, la funció de continuació té més pes que no pas en la DE (vg. ressaltat en blau). Tanmateix, la funció de continuació amb DD és poc freqüent, perquè no arriba al 30 % en cap text.

Taula 4. Ordre i funció discursiva

<i>traductor</i>	<i>funció</i>		<i>ordre</i>			<i>TOTAL</i>
			CAN	DE	DD	
Ràfols	activació	#	79	28	68	175
		% ordre	89 %	87,5 %	79,1 %	84,5 %
	continuació	#	10	4	18	32
		% ordre	11 %	12,5 %	20,9 %	15,5 %
	Total	#	89	32	86	207
Caball	activació	#	69	31	12	112
		% ordre	79 %	91,2 %	70,6 %	81,2 %
	continuació	#	18	3	5	26
		% ordre	21 %	8,8 %	29,4 %	18,8 %
	Total	#	87	34	17	138
Udina	activació	#	61	9	10	80
		% ordre	87 %	100 %	90,9 %	88,9 %
	continuació	#	9	0	1	10
		% ordre	13 %	0 %	9,1 %	11,1 %
	Total	#	70	9	11	90
Sales	activació	#	87	25	15	127
		% ordre	82,9 %	92,6 %	78,9 %	84,1 %
	continuació	#	18	2	4	24
		% ordre	17,1 %	7,4 %	21,1 %	15,9 %
	Total	#	105	27	19	151
TOTAL	activació	#	296	93	105	494
		% ordre	84,3 %	91,2 %	79 %	84,3 %
	continuació	#	55	9	28	92
		% ordre	16 %	8,8 %	21 %	15,7 %
		#	351	102	133	586

És interessant notar que en l'estudi sobre la DD de Villalba (2011: § 3.1.4), descomptant els casos d'epítet avaluatiu, hi ha 226 casos d'activació (73,6 %) i 81 de continuació (26,3 %), uns valors gairebé idèntics als observats en el total de DD en el corpus de traducció (79 % d'activació i 21 % de continuació; vg. percentatges en negreta). A més, aquesta proporció es manté estable entre traductors, exceptuant el text d'Udina, en què hi ha menys DD amb funció de continuació (vg. xifres ressaltades en vermell). Això fa pensar que, en aquest aspecte, l'ús que fan els traductors de la DD es correspon amb les funcions discursives d'aquesta estructura en textos no traduïts.

En l'estudi de corpus sobre la DD de Villalba i Mayol (2013: 24), les proporcions d'activació i continuació són diferents, perquè, fent servir un altre criteri, s'equipara la continuació amb la distància amb l'antecedent local (vg. c. 2, § 3.2.4). En aquesta anàlisi, les funcions d'activació i continuació presenten una distribució simètrica del 51 % d'activació (131 casos) i el 49 % de continuació (126 casos). Aquests resultats no són comparables amb el present estudi, atesa la diferència de criteris d'anotació.

La prova khi quadrat per a aquestes dues variables no és significativa per a cap dels textos, però sí que ho és per al total agregat, bé que amb una intensitat molt baixa (vg. Taula 5). Això indica que les associacions entre les funcions i els diferents ordres no són significatives

i el nombre més alt de casos de continuació en la DD només es pot interpretar com una tendència.

Taula 5. Prova khi quadrat i V de Cramer ordre i funció discursiva

<i>traductor</i>		<i>valor</i>	<i>gll</i>	<i>sig. asimptòtica (bilateral)</i>
Ràfols	khi quadrat de Pearson	3,399	2	0,18
	V de Cramer	0,128		
	n de casos vàlids	207		
Caball	khi quadrat de Pearson	3,668	2	0,16
	V de Cramer	0,163		
	n de casos vàlids	138		
Udina	khi quadrat de Pearson	1,387	2	0,5
	V de Cramer	0,1		
	n de casos vàlids	90		
Sales	khi quadrat de Pearson	1,955	2	0,376
	V de Cramer	0,114		
	n de casos vàlids	151		
TOTAL	khi quadrat de Pearson	6,524	2	0,04
	V de Cramer	0,106		
	n de casos vàlids	586		

Villalba (2007: 282, 2011: § 3.1.3) també computa els casos de DD amb la funció que hem anomenat *epítet avaluatiu* (c. 2, § 2.2.1c), consistent a adscriure una qualitat o valor expressiu al referent temàtic o a tot l'enunciat, expressada com una avaluació de l'enunciador (per exemple, *Han convidat el Macià tot i sabent que no l'aguanto, aquell pesat*). En els estudis esmentats, es computa una freqüència d'epítet avaluatiu del 3,9 % i el 4,42 %, respectivament. En el corpus de traducció, la freqüència d'aquesta funció amb la DD és una mica més alta, del 8,3 %, amb 11 casos en les 133 DD, 7 dels quals concentrats en el text de Ràfols. Els casos amb aquesta funció els computem dins de les funcions generals d'activació i continuació.

3.3 ASSOCIACIÓ ENTRE LES DISLOCACIONS I EL VINCLE AMB ELS SEUS REFERENTS. FACTORS

PRAGMÀTICS: DISTÀNCIA AMB L'ANTECEDENT, VINCLES ANAFÒRICS I VINCLES DÍCTICS

Hem vist que les dislocacions tenen la funció d'activar i mantenir actius referents en el discurs (c. 2, § 2.1.1 i § 2.2.1). Quan hi ha dislocacions, per dur a terme l'activació d'un tema s'estableixen vincles diversos entre els referents i els elements dislocats, que involucren mecanismes de referència com l'anàfora i la dixi. En aquest apartat, primerament, tractarem aquests mecanismes de manera conjunta, centrant-nos en la distància entre l'element dislocat i el seu referent (c. 2, § 3.3.1); en segon lloc, analitzarem separatament els vincles anafòrics (c. 2, § 3.3.2) i els vincles díctics (c. 2, § 3.3.3) i, per acabar, un cop vistes les associacions de cada tipus d'ordre amb cada vincle, els tornarem a tractar de manera agregada (c. 2, § 3.3.4).

3.3.1 Ordre de mots i distància amb l'antecedent local, no local i inferible

Com hem exposat a c. 2, § 1.1 i § 2.2.1, seguint Villalba (2007: 280, 2011: 1953) i Villalba i Mayol (2013: 19), hem anotat la distància amb l'antecedent dels elements dislocats —és a dir, la seva relació anafòrica amb antecedents en el discurs (o díctica amb el context)— segons que siguin: 1) esmentats en el mateix enunciat o els dos anteriors, 2) esmentats més de dos enunciats enrere, 3) recuperables dícticament del context, 4) inferibles de referents i enunciats antecedents i 5) pressuposats (no recuperables d'informació anterior, però accessibles per coneixement del món). Aquestes cinc categories constitueixen una variable ordinal que mesura el grau d'activitat en el rerefons comú o de prominència dels referents temàtics, també anomenat *distància* entre l'element dislocat i l'antecedent. A fi d'establir comparacions amb les variables dels estudis esmentats, les hem agrupat en les tres categories també ordinals «local» (inclou la primera categoria), «no local» (inclou la segona) i «inferible» (inclou la tercera, la quarta i la cinquena).

La Taula 6 recull la distribució d'aquestes tres categories entre les tres categories d'ordre de mots. Veiem que la categoria «inferible» és la més freqüent dins dels casos de DE (68,6 %); pensem que això és així perquè inclou les relacions de subset i part-tot (vg. c. 2, § 2.1 i § 3.3.4). D'altra banda, la categoria «local» és la més freqüent en la DD (53,4 %), perquè aquest ordre marca preferentment els casos en què el tema és molt prominent i proper a l'antecedent. El pes també alt de la DD en la categoria «inferible» (36,8 %), com veurem, és degut parcialment a la presència de les relacions díctiques dins d'aquesta categoria, que classifiquem com inferibles. En darrer lloc, la categoria «no local» té un paper marginal (61 casos en total) que impedeix fer generalitzacions sobre la seva distribució segons el tipus de dislocació; en tot cas, al corpus es marca preferentment amb ordre canònic.

Taula 6. Ordre i distància amb l'antecedent (total)

<i>distància amb l'antecedent</i>		<i>ordre</i>			<i>TOTAL</i>
		<i>CAN</i>	<i>DE</i>	<i>DD</i>	
local	#	129	27	71	227
	% distància	56,8 %	11,9 %	31,8 %	
	% ordre	36,8 %	26,5 %	53,4 %	38,7 %
no local	#	43	5	13	61
	% distància	70,5 %	8,2 %	21,3 %	
	% ordre	12,3 %	4,9 %	9,8 %	10,4 %
inferible	#	179	70	49	298
	% distància	60,1 %	23,5 %	16,4 %	
	% ordre	51 %	68,6 %	36,8 %	50,9 %
TOTAL	#	351	102	133	586
	% distància	59,9 %	17,4 %	22,7 %	

Aquestes dades són properes a les de Villalba (2007: 283), en què s'observa un 48,3 % de DD amb la categoria «local» —tal com es presenta en l'estudi, 8,6 % quan apareix en el mateix enunciat i 39,7 % en l'immediatament anterior—, i un 39,2 % amb la categoria «inferible» —21,1 % amb antecedent accessible de manera dística i 18,1 % «sense antecedent», és a dir, accessible amb relacions anafòriques que exigeixen inferències o pressuposat—, mentre que la categoria «no local» és igualment la menys freqüent (12,5 %), tot i que no tan baixa com en el present corpus de traducció (9,8 %). D'altra banda, les dades de Villalba (2011: 1956) mostren freqüències iguals per a les categories «local» (40,27 %) i «inferible» (40,71 %) en la DD. Aquests estudis es basen en les DD trobades a *Terra baixa*, d'Àngel Guimerà (1896 [1998]).

A Villalba i Mayol (2013: 25), estudi en què, com hem esmentat, el corpus inclou tres novel·les —una de les quals, una traducció de l'anglès—, la distribució també és semblant, amb un 49 % de DD locals, un 32 % de DD inferibles i un 19 % de DD no locals.

Entre traductors, els estatus local i inferible també tenen freqüències diferents, però l'inferible és el més freqüent en el total de casos de tots els textos menys el de Caball. La primera tendència general que observem en la Taula 7 és el predomini de la categoria «inferible» dins de les DE, exceptuant el text d'Udina, en què és igual de freqüent que la categoria «local» (vg. ressaltat en verd i taronja). Dins de la DD, en totes les traduccions predomina la categoria «local» amb valors entre el 50 % i el 64,7 %.

Taula 7. Ordre i distància amb l'antecedent

<i>traductor</i>	<i>distància</i>		<i>ordre</i>			<i>TOTAL</i>
			<i>CAN</i>	<i>DE</i>	<i>DD</i>	
Ràfols	local	#	25	11	43	79
		% ordre	28 %	34,4 %	50 %	38,2 %
	no local	#	13	0	9	22
		% ordre	14,6 %	0 %	10,5 %	10,6 %
	inferible	#	51	21	34	106
		% ordre	57,3 %	65,6 %	39,5 %	51,2 %
Total	#	89	32	86	207	
Caball	local	#	46	9	11	66
		% ordre	52,9 %	26,5 %	64,7 %	47,8 %
	no local	#	3	2	3	8
		% ordre	3,4 %	5,9 %	17,6 %	6 %
	inferible	#	38	23	3	64
		% ordre	43,7 %	67,6 %	17,6 %	46,4 %
Total	#	87	34	17	138	
Udina	local	#	23	4	7	34
		% ordre	33 %	44,4 %	63,6 %	37,8 %
	no local	#	13	1	1	15
		% ordre	18,6 %	11 %	9,1 %	16,7 %
	inferible	#	34	4	3	41
		% ordre	48,6 %	44,4 %	27,3 %	45,6 %
Total	#	70	9	11	90	
Sales	local	#	35	3	10	48
		% ordre	33,3 %	11,1 %	52,6 %	31,8 %
	no local	#	14	2	0	16
		% ordre	13,3 %	7,4 %	0 %	10,6 %
	inferible	#	56	22	9	87
		% ordre	53,3 %	81,5 %	47,4 %	57,6 %
Total	#	105	27	19	151	
TOTAL	local	#	129	27	71	227
		% ordre	36,8 %	26,5 %	53,4 %	38,7 %
	no local	#	43	5	13	61
		% ordre	12,3 %	4,9 %	9,8 %	10,4 %
	inferible	#	179	70	49	298
		% ordre	51 %	68,6 %	36,8 %	50,9 %
TOTAL	#	351	102	133	586	

Hem trobat associacions significatives entre les variables «ordre» i «distància amb l'antecedent» en tots els textos i el total, exceptuant el text d'Udina, en què hi ha pocs casos de DE, repartits igualment entre les categories «local» (4) i «inferible» (4) (vg. ressaltat en vermell a la Taula 7). Per a aquestes variables, la V de Cramer en cap cas supera el valor de 0,3, cosa que indica que les associacions significatives són febles.

Taula 8. Prova khi quadrat i V de Cramer ordre i funció discursiva

<i>traductor</i>		<i>valor</i>	<i>gll</i>	<i>sig. asimptòtica (bilateral)</i>
Ràfols	khi quadrat de Pearson	14,606	4	0,006
	V de Cramer	0,188		
	n de casos vàlids	207		
Caball	khi quadrat de Pearson	16,144	4	0,003
	V de Cramer	0,242		
	n de casos vàlids	138		
Udina	khi quadrat de Pearson	4,149	4	0,386
	V de Cramer	0,152		
	n de casos vàlids	90		
Sales	khi quadrat de Pearson	12,671	4	0,013
	V de Cramer	0,205		
	n de casos vàlids	151		
TOTAL	khi quadrat de Pearson	27,323	4	< 0,0001
	V de Cramer	0,153		
	n de casos vàlids	586		

3.3.2 Ordre de mots i vincles anafòrics

En aquest apartat presentem la interacció entre l'ordre de mots i les diverses categories anafòriques introduïdes a c. 2, § 1.1, § 2.1.1 i § 2.2.1 que descriuen la mena de vincle entre l'element dislocat i el seu antecedent en el discurs. Les categories d'aquesta variable es poden agrupar en: *a)* vincles propers o de referència directa d'«identitat», «epítet», «hiperònim» i «subset» (hiponímia), *b)* vincles de referència indirecta per associació de «part necessària» i «part opcional», i *c)* vincles de referència indirecta per caracterització de «rol» o «per relació amb un antecedent que és un esdeveniment» (vg. *bridging*, a Clark 1975: 169-174; Brunetti et al. 2020: 6). Aquests casos els distingim de les dislocacions sense vincle anafòric, ja siguin amb vincles exofòrics amb coneixement del món extradiscursiu, amb vincles díctics amb el context d'enunciació (c. 2, § 3.3.3) o sense cap vincle (vegeu-ne exemples a c. 2, § 3.3.4).

Les dades d'aquest apartat permetran posar a prova la hipòtesi que, mentre que les DD són més freqüents amb els vincles anafòrics de referència directa més propers d'identitat, epítet i hiperònim, les DE són més freqüents amb les relacions anafòriques de poset, de subset (o hiponímia) i de part-tot (meronímia) necessària i opcional. D'altra banda, esperem que les dislocacions siguin menys freqüents amb les relacions anafòriques indirectes per caracterització de rol i d'esdeveniment.

En la Taula 9, veiem el pes de cada mena de vincle en el total de DE i DD. En termes generals, això ens permet fer-nos una primera idea de l'associació de cada dislocació amb classes de vincle diferents. La DE s'associa més freqüentment que l'ordre canònic i la DD amb els vincles que impliquen relacions de poset, ja siguin de subset (46,3 %), de part-tot necessària

(9,3 %) i de part-tot opcional (5,6 %; vg. ressaltat en blau). D'altra banda, entre les DD són més freqüents els vincles anafòrics basats en una relació més estreta o pròxima amb l'antecedent, com la identitat (per repetició, sinonímia, pronominalització, etc.) (62,8 %), els epítets (c. 2, § 2.2.1c) —calculats a part però realment pertanyents a les relacions d'identitat— (5,1 %) i els hiperònims (14,1 %; vg. ressaltat en verd). En darrer lloc, quan els traductors opten per no dislocar un element temàtic, els vincles amb els seus antecedents solen ser més febles i indirectes en el sentit que involucren inferències, com en les relacions en què l'antecedent és un esdeveniment (19,9 % dins de l'ordre canònic; vg. ressaltat en groc); aquests són els casos en què predomina més l'ordre canònic en termes absoluts (50 de 63, el 79,4 %). A banda, atesa l'escassetat d'observacions de relacions de rol (6), no podem fer generalitzacions sobre la distribució de les dislocacions amb aquesta categoria.

No obstant aquesta distribució general, notem que la categoria «vincl anafòric d'identitat» —en què la proximitat de la relació és màxima— també té molt de pes dins de l'ordre canònic (50,6 %) i de la DE (22,2 %). En termes absoluts, quan les relacions són d'identitat en la majoria de casos trobem el tema en posició canònica (127 casos, el 67,6 % del total d'anàfores d'identitat), però aquest és el grup que conté més dislocacions (61 casos, el 46,2 %).

Taula 9. Ordre i vincl anafòric (total)

<i>vincl anafòric</i>		<i>ordre</i>			<i>TOTAL</i>
		<i>CAN</i>	<i>DE</i>	<i>DD</i>	
identitat	#	127	12	49	188
	% ordre	50,6 %	22,2 %	62,8 %	49,1 %
epítet	#	10	0	4	14
	% ordre	4,0 %	0 %	5,1 %	3,7 %
hiperònim	#	22	4	11	37
	% ordre	8,8 %	7,4 %	14,1 %	9,7 %
subset	#	27	25	1	53
	% ordre	10,8 %	46,3 %	1,3 %	13,8 %
part necessària	#	8	5	2	15
	% ordre	3,2 %	9,3 %	2,6 %	3,9 %
part opcional	#	4	3	0	7
	% ordre	1,6 %	5,6 %	0 %	1,8 %
rol	#	3	1	2	6
	% ordre	1,2 %	1,9 %	2,6 %	1,6 %
esdeveniment	#	50	4	9	63
	% ordre	19,9 %	7,4 %	11,5 %	16,4 %
TOTAL	#	251	54	78	383

3.3.2a *Les dislocacions i els vincles anafòrics. Comparació amb Brunetti et al.*
(2020)

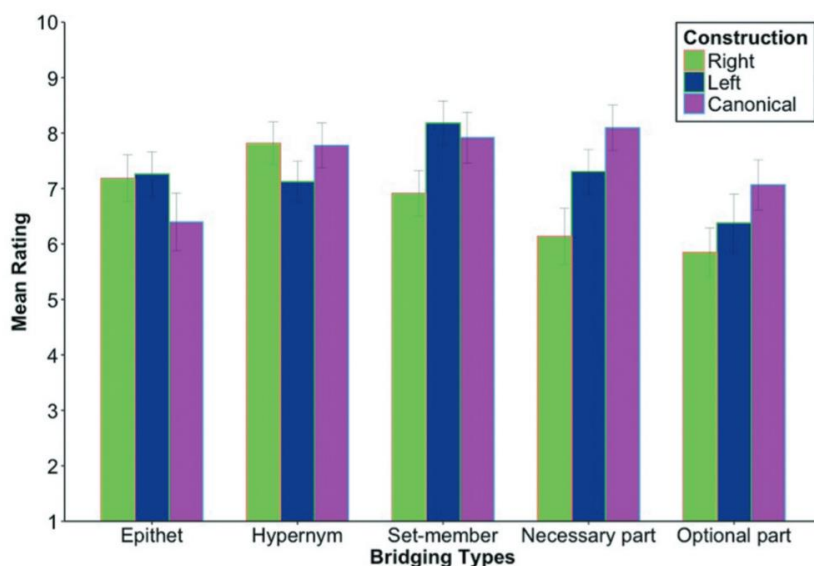
En l'experiment segon de l'estudi de Brunetti et al. (2020: 12-15), es contrasta la hipòtesi que l'ordre canònic, la DE i la DD s'associen amb relacions anafòriques diverses; concretament, s'hi espera que les dislocacions rebin puntuacions més altes amb les categories anafòriques basades en un vincle més fort amb l'antecedent, com l'epítet, l'hiperònim i el subset, i més baixes amb els vincles més llunyans, com les relacions de part-tot. Mitjançant proves d'acceptabilitat basades en escales Likert de l'1 al 10 fets a 70 catalanoparlants (vg. Taula 10 i Gràfic 3), els autors observen que l'acceptabilitat de la DE («left») és més alta amb la relació de subset («set-member») (8,15 punts de mitjana), part necessària («necessary part») (7,35) i epítet («epithet») (7,22), mentre que la DD («right») rep puntuacions més altes amb les relacions d'hiperònim («hypernym») (7,82) i epítet (7,13). També troben que en el conjunt de relacions de poset («set-member», «necessary part» i «optional part») la DE té valors més alts que la DD. L'única categoria en què la DD és més alta que la DE són els hiperònims, no pas els epítets, potser perquè no s'hi tenen en compte altres relacions d'identitat com la sinonímia i els pronoms. El seu estudi tampoc inclou relacions no monotòniques com les de rol i esdeveniment.

Tocant a l'ordre canònic («canonical»), aquesta categoria és més acceptada que les dislocacions en les relacions de poset més indirectes de part-tot necessària (8,13) i part-tot opcional (7,18). D'altra banda, en les relacions d'epítet (6,39) l'ordre canònic rep una puntuació mitjana més alta que les dislocacions, mentre que en les relacions d'hiperònim (7,79) té un nivell d'acceptabilitat gairebé igual que la DD, i en les relacions de subset (7,98) és menys acceptada que la DE.

Taula 10. Puntuacions mitjanes (i error estàndard) de les combinacions de classe de vincle amb l'antecedent («bridging type») i ordre en l'estudi de Brunetti et al. (2020: 14)

Bridging Type	Right	Left	Canonical
Epithet + hypernym	7.47 (1.59)	7.19 (1.64)	7.10 (0.18)
Epithet + hypernym + set-member	7.30 (1.34)	7.52 (1.30)	7.40 (1.40)
Epithet + hypernym + set-member + necessary part	7.01 (0.12)	7.47 (0.11)	7.58 (0.12)

Gràfic 3. Puntuacions mitjanes de l'ordre canònic («canonical»), la DE («left») i la DD («right») segons el vincle amb l'antecedent en l'estudi de Brunetti et al. (2020: 14)

Com veiem en el Gràfic 3, en l'estudi de Brunetti et al. (2020: 14-15) els grups de categories estan ordenats segons la intensitat del vincle anafòric («bridging type»), de més proper o «fort» a més llunyà, en una variable ordinal. Seguint l'agrupació de categories de la Taula 10, per a l'ordre canònic els autors identifiquen diferències estadísticament significatives ($p < 0,001$) en l'ascens d'acceptabilitat d'epítet a hiperònim i en la diferència creixent amb la DE d'epítet + hiperònim + subset a part necessària. Per a la DE, identifiquen una diferència significativa entre aquest ordre i la DD en el pas d'epítet + hiperònim a subset i en el pas d'epítet + hiperònim + subset a part necessària.

Així doncs, tot i que amb la categoria «epítet» la DD rep un puntuació més baixa que la DE i que amb els hiperònims l'ordre canònic és gairebé tan alt com la DD i més que la DE, amb aquest experiment a grans trets els autors confirmen l'associació entre les dislocacions i els vincles anafòrics forts, d'una banda, i entre la DE i les relacions de poset, d'altra banda.

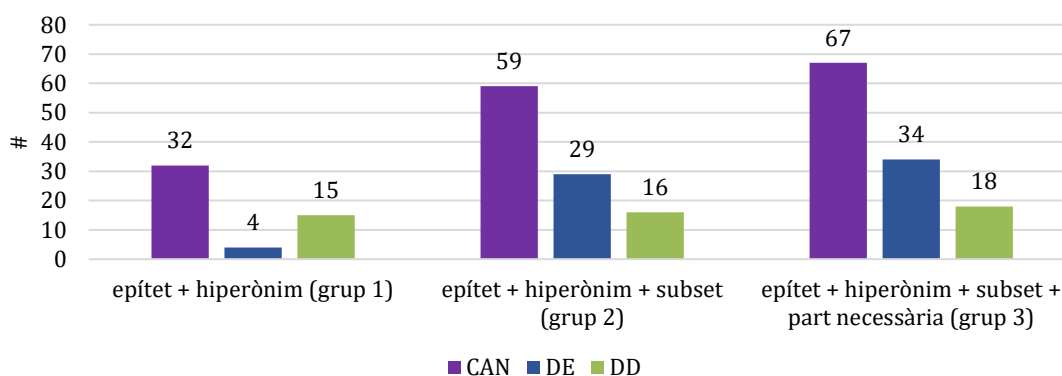
En vista d'aquests resultats, a continuació els comparem amb les associacions entre aquestes categories en el corpus de traducció. La Taula 11 i el Gràfic 4 il·lustren com la

proporció dels casos d'ordre canònic puja (↑) un 40,3 % quan hi afegim les relacions de subset (del grup 1 al grup 2) i un 11,9 % quan hi afegim les relacions de part necessària (del grup 2 al grup 3), i la proporció dels casos de DE puja un 73,5 % quan hi afegim les relacions de subset (del grup 1 al grup 2) —un 33,2 % més que l'ordre canònic— i un 14,7 % sumant-hi les relacions de part necessària (del grup 2 al grup 3). Per contra, amb la DD el 83,3 % dels casos es concentren en les relacions més properes (grup 1), i la proporció gairebé no n'augmenta (≈) si hi afegim els casos amb relacions de poset (només hi ha un increment de 3 casos, el 16,7 %, del grup 1 al grup 3).

Taula 11. Agrupació de vincles anafòrics segons intensitat (total)

<i>vincl</i> e anafòric		<i>ordre</i>			<i>TOTAL</i>
		CAN	DE	DD	
epítet + hiperònim	#	32	4	15	51
(grup 1)	% ordre	47,8 %	11,8 %	83,3 %	42,9 %
epítet + hiperònim + subset	#	59 ↑	29 ↑	16 ≈	104
(grup 2)	% ordre	88,1 %	85,3 %	89 %	87,4 %
epítet + hiperònim + subset + part necessària	#	67 ↑	34 ↑	18 ≈	119
(grup 3)	% ordre	100 %	100 %	100 %	100 %

Gràfic 4. Agrupacions de vincles anafòrics segons intensitat (total)

Fent un paral·lelisme amb les puntuacions mitjanes de cada interacció d'ordre i categoria a Brunetti et al (2020: 14), a la Taula 19 podem veure que les tendències són anàlogues: allà on hi ha un increment d'acceptabilitat significatiu, en les dades del corpus hi veiem un increment fort del percentatge de casos, i allà on hi ha una reducció d'acceptabilitat, en el corpus hi ha, o bé un increment més lleu del percentatge de casos (com en el pas del grup 2 al grup 3 amb la DE), o bé cap increment significatiu en el percentatge de casos (com en el pas del grup 1 al grup 2 i del grup 2 al grup 3 amb la DD).

La Taula 12 recull les diferències significatives entre els parells possibles d'ordres i grups mitjançant les proves de Fisher (emprades quan hi ha caselles amb nombres d'observacions més baixos que 5), khi quadrat i V de Cramer. Resumint, la taula mostra: *a)* que hi ha una diferència significativa però feble entre l'ordre canònic i la DE en els casos d'epítet i hiperònim (grup 1), com també entre l'ordre canònic i la DE en els casos de subset (grup 2), i que la diferència és encara més significativa quan s'hi sumen els casos de part necessària (grup 3); *b)* que no hi ha una diferència significativa entre l'ordre canònic i la DD en els casos d'epítet i hiperònim (grup 1), i tampoc quan s'afegeixen els casos de subset i part necessària conjuntament (grup 3), i *c)* que hi ha una diferència significativa i forta entre la DE i la DD en els casos d'epítet i hiperònim (grup 1), també significativa i forta quan s'afegeixen els casos de subset i part necessària (grup 3).

Taula 12. Significança de les relacions entre categories d'ordre i grups de vincles anafòrics (grups 1-3)

grups		ordre		
		CAN-DE	CAN-DD	DE-DD
grup 1 - grup 2	sig. (Fisher)	0,014	0,206	0,002
	V de Cramer	0,224	0,118	0,397
	n de casos vàlids	124	122	64
grup2 - grup 3	sig. (khi quadrat)	0,918	0,981	0,923
	V de Cramer	0,008	0,002	0,01
	n de casos vàlids	189	160	97
grup 1 - grup 3	sig. (Fisher)	0,009	0,209	0,001
	V de Cramer	0,222	0,119	0,394
	n de casos vàlids	137	132	71

En general, entre el grup 2 i el grup 3 no hi ha diferències significatives, perquè a la mostra la categoria «part necessària» suma molt pocs casos. A banda, val a dir que, d'acord amb la hipòtesi de partida, esperàvem que entre el grup 1 i el grup 2 hi hagués una diferència significativa entre l'ordre canònic i la DD. Tanmateix, com que la DD es manté constant gairebé amb els mateixos casos en tots els grups, entenem que es compleix l'associació negativa esperada entre DD i vincles anafòrics que no són d'identitat. Així doncs, hi ha correspondència entre les dades del nostre corpus i les associacions identificades per Brunetti et al. (2020: 14-15).

3.3.2b *Les dislocacions i la monotonicitat ascendent i descendent. Comparació amb Brunetti et al. (2020)*

A c. 2, § 2.1 hem destacat que en la bibliografia especialitzada se sol preveure una associació, freqüent però no necessària, entre la DE i l'existència de relacions de contrast entre temes que pertanyen a un poset o conjunt d'entitats alternatives (Vallduví 1992b: 3; Krifka 2007: 44; Tomioka 2010: 2). En l'experiment tercer de l'estudi de Brunetti et al. (2020: 14-18) s'analitza l'impacte del tipus de monotonicitat, ascendent o descendent, d'una la relació anafòrica en la tria binària entre DE o DD en català.

Recordem que a c. 2, § 1.1 hem descrit la monotonicitat en una relació anafòrica entre un tema i el seu antecedent com una relació de pertinença a un mateix conjunt o *poset*, com per exemple els ducs pertanyen al conjunt d'aristòcrates. Perquè una relació monotònica sigui descendent —d'hiponímia—, cal que l'antecedent sigui el conjunt (per exemple, *les seves fantasies*) i el tema dislocat l'element particular (per exemple, *les que tenien a veure amb els diners*); ho veiem a (109). En canvi, quan la relació és ascendent —d'hiperonímia—, l'antecedent és un element particular (per exemple, *el gos Apollo*) i el tema dislocat el conjunt (per exemple, *mascotes*) com a (110).

(109) Les seves fantasies eren senzilles, repetitives, avorrides. [Les que tenien a veure amb els diners]_T les solia començar dient (...). (Caball 2016: 55)

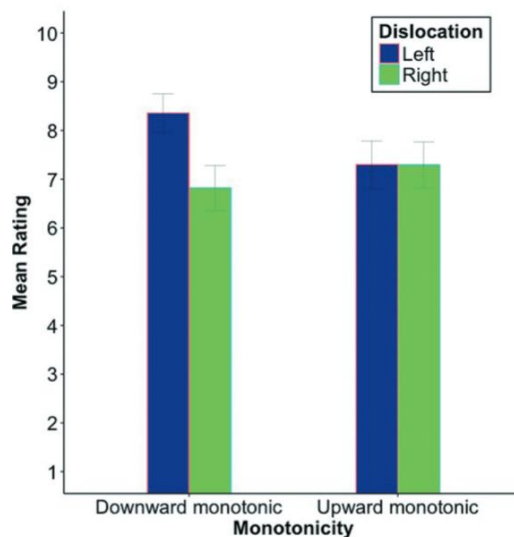
(110) En comptes d'endur-me'l [un gos anomenat Apollo] al seu antic veterinari, que m'hauria obligat a trobar un mitjà de transport per dur-lo a Brooklyn, en trobo un altre on podem anar caminant des de casa. (...) Quan sent la història sencera s'arronsa d'espatlles. La gent n'abandona constantment, [de mascotes.]_T (Ràfols 2019: § 4)

Notem que, tal com les hem anotades al corpus, les relacions monotòniques descendents corresponen a les categories anafòriques «subset», «part necessària» i «part opcional», i les relacions ascendents, a la categoria «hiperònim».

També mitjançant testos d'acceptabilitat basats en escales de l'1 al 10, fets a 32 participants, Brunetti et al. (2020: 14-18) contrasten la hipòtesi que la DE es dona en major mesura en relacions monotòniques descendents, encara que en podem trobar amb relacions ascendents, mentre que la DD la trobem només amb relacions monotòniques ascendents. Tot i que per a la DE la hipòtesi queda confirmada amb significança estadística ($p < 0,001$), els resultats mostren que la DD també és possible amb monotonicitat descendent

(«downward monotònic»), encara que amb un grau d'acceptació mitjà significativament més baix (vg. Gràfic 5).

Gràfic 5. Puntuacions mitjanes de la dislocació a l'esquerra («left») i a la dreta («right») segons la monotonicitat del context de l'estudi de Brunetti et al. (2020: 16)

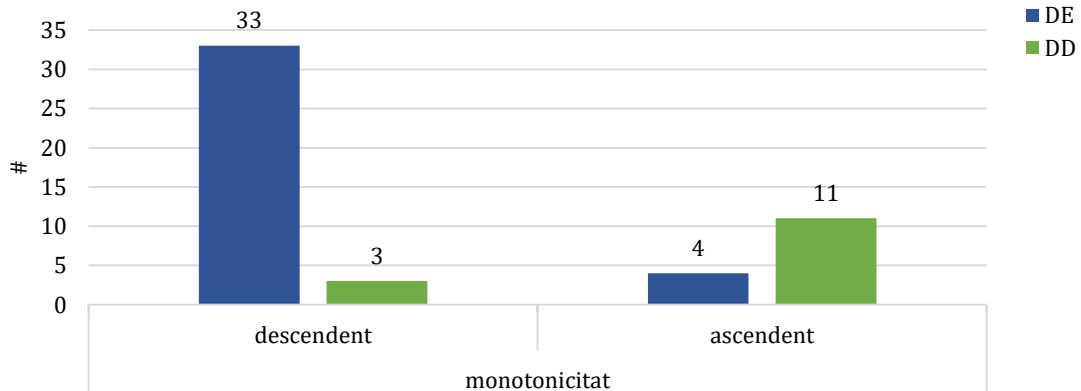
*En l'estudi de Brunetti et al. (2020: 16) la DE (barres blaves) rep una puntuació mitjana («mean rating») de 8,34 sobre 10 en relacions amb monotonicitat descendent («downward monotonic») i de 7,33 en relacions amb monotonicitat ascendent («upward monotonic»), mentre que la DD (barres verdes) rep una puntuació de 6,77 en relacions amb monotonicitat descendent i de 7,29 en relacions amb monotonicitat ascendent.

Al corpus de traducció, l'associació observada confirma la tendència de l'experiment tercer de Brunetti et al. (2020: 16) de manera més marcada, perquè només hi ha 4 casos de DE amb una relació monotònica ascendent i 3 casos de DD amb una relació monotònica descendent. Tanmateix, atesa l'escassetat d'observacions, en el cas de la DD, la tendència només és apreciable en el text de Ràfols i en el total (vg. xifres en vermell a la Taula 13).

Taula 13. Classe de dislocació i monotonicitat

traductor	monotonicitat		ordre		TOTAL
			DE	DD	
Ràfols	ascendent	#	2	7	9
		% ordre	14 %	77,8 %	39 %
	descendent	#	12	2	14
		% ordre	86 %	22,2 %	60,9 %
total	#	14	9	23	
Caball	ascendent	#	1	2	3
		% ordre	10 %	100 %	25 %
	descendent	#	9	0	9
		% ordre	90 %	0 %	75 %
total	#	10	2	12	
Udina	ascendent	#	0	1	1
		% ordre	0 %	50 %	20 %
	descendent	#	3	1	4
		% ordre	100 %	50 %	80 %
total	#	3	2	5	
Sales	ascendent	#	1	1	2
		% ordre	10 %	100 %	18,2 %
	descendent	#	9	0	9
		% ordre	90 %	0 %	81,8 %
total	#	10	1	11	
TOTAL	ascendent	#	4	11	15
		% ordre	11 %	78,6 %	29,4 %
	descendent	#	33	3	36
		% ordre	89 %	21,4 %	70,6 %
total	#	37	14	51	

Gràfic 6. Recompte de dislocacions a l'esquerra i a la dreta segons la monotonicitat del context (total)

L'associació entre DE i monotonicitat descendent és significativa en els textos de Ràfols i Caball i en el total, amb intensitats molt altes ($> 0,64-0,78$). En els textos d'Udina i Sales no és significativa, perquè la prova de Fisher dona valors de $p > 0,05$. Aquesta prova es fa servir quan el nombre de categories i d'observacions és baix en taules de 2×2 .

Taula 14. Proves khi quadrat, Fisher i V de Cramer de classe de dislocació i monotonicitat ascendent/descendent

<i>traductor</i>		<i>valor</i>	<i>gll</i>	<i>sig. asimptòtica (bilateral)</i>	<i>sig. exacta (bilateral/unilateral)</i>
Ràfols	khi quadrat de Pearson	9,272	1	0,007	
	prova exacta de Fisher				0,004
	V de Cramer	0,64			
	n de casos vàlids	23			
Caball	khi quadrat de Pearson	7,2	1	0,045	
	prova exacta de Fisher				0,045
	V de Cramer	0,78			
	n de casos vàlids	12			
Udina	khi quadrat de Pearson	1,875	1	0,4	
	prova exacta de Fisher				0,4
	V de Cramer	0,61			
	n de casos vàlids	5			
Sales	khi quadrat de Pearson	4,95	1	0,182	
	prova exacta de Fisher				0,182
	V de Cramer	0,67			
	n de casos vàlids	11			
TOTAL	khi quadrat de Pearson	22,463	1	< 0,0001	
	prova exacta de Fisher				< 0,0001
	V de Cramer	0,66			
	n de casos vàlids	51			

A continuació, per claredat, presentem 2 dels 4 casos inusuals de DD amb monotonicitat descendent (111) i (112). A (111) destaca el gir retòric que afegeix Ràfols tractant *Freud* com a informació pressuposada en la primera oració. En aquest cas, entenem que *les seves idees* i *ser un gran escriptor* ('la seva escriptura') són elements dins el conjunt de ' propietats de Freud'. Remarquem que és un cas difícil de classificar perquè, tot i que en el text font és un tema amb relació anafòrica de part opcional, en el text meta hi ha una DD amb una relació catafòrica de part opcional, en què el tot o conjunt *Freud* apareix després de la part opcional *les seves idees*, perquè el traductor ha invertit l'ordre d'aparició d'aquests elements.

- (111) a. They can debunk Freud's ideas all they want, you said. But no one can say the man wasn't a great writer. (Nunez 2018: § 2)
- b. Ja les poden desmentir tant com vulguin, [les seves idees,]_T deies. Però és innegable que Freud era un gran escriptor. (Ràfols 2019: § 2)

Per contra, la DD de (112) és més fàcil d'explicar. En un context en què el conjunt *les catedrals* ha estat esmentat, es disloca a la dreta l'element particular *de protestants* en oposició a *catedrals catòliques*. En un cas com aquest, la teoria preveu una DE com *Bé, [de protestants]_T no crec que n'hi hagi gaires* (Vallduví 1992b: 89; Bott 2007: § 4.1.2); tanmateix, la traductora opta per la DD perquè, en el context de la novel·la, és informació coneguda que

el senyor Babcock és un fervorós purità protestant, encara que no hagi estat esmentada pròpiament.

(112) El tipus de coses que han de veure els nois de l'edat d'en Patrick i en Junior: museus, catedrals, coses així.

—¿Catedrals catòliques?—va preguntar el senyor Babcock en veu alta. Era una mena d'Inquisició a la inversa.

—Bé, no crec que n'hi hagi gaires, [de protestants,]_T senyor Babcock. (Udina 2014: § 2)

Amb els exemples (111) i (112) hem vist casos de DE amb monotonicitat descendent i de DD amb monotonicitat ascendent i, a continuació, donem un cas de DE amb monotonicitat ascendent. A (113) l'antecedent *la història de quan la Greta Garbo va veure La Belle et la Bête* és l'element particular i el SP dislocat *en aquesta mena d'històries* és l'hiperònim element conjunt.

(113) M'agrada la història de quan la Greta Garbo va veure *La Belle et la Bête*. El que se li va sentir cridar al final, quan es trenca l'encanteri i la bèstia apareix en la forma principesca de l'actor Jean Marais: Torneu-me la meva bèstia preciosa!

Sovint, [en aquesta mena d'històries]_T hi apareix un gos. (Ràfols 2019: § 6)

3.3.3 Ordre de mots i vincles díctics

En aquest apartat estudiarem les associacions entre les dislocacions i la dixi en el corpus de traducció. L'objectiu de l'anàlisi és comprovar si els traductors opten per un tipus de dislocació o per no fer-ne servir segons que hi hagi referències díctiques en els enunciats, i també segons la classe de referència díctica.

La dixi, entesa com el mecanisme que vincula les formes lingüístiques al seu context espaciotemporal d'ús, es relaciona amb les dislocacions quan és emprada per activar com a temes referents presents en el context d'enunciació que els participants poden percebre, com la bufanda a (114). Tradicionalment, es fa una distinció entre dixi d'espai, de temps, de persona, de manera i ús textual de la dixi, entre d'altres (Nunberg 1993: § 46; Levinson 2006: § 5; Nogué 2008: § 3.1-3.2).

(114) a. Charles came back to our house; he brought a newspaper and a bottle of wine for his dinner and our father's scarf which I had used to tie shut the gate, because Charles had a key.

«I could have worn this scarf,» he said irritably. (Jackson 1962: § 6)

- b. En Charles va tornar a casa; duia el diari i una ampolla de vi per sopar i la bufanda del pare que jo havia fet servir per lligar la porta, perquè en Charles tenia la clau.
—Me l’hauria pogut posar, [aquesta bufanda]_T —va dir molest. (Sales 2016: § 6)

En la present anàlisi, per identificar la dixi d’espai al text meta el criteri adoptat ha estat la presència dels demostratius *aquest*, *aquell* (114) i les seves formes flexionades, els pronoms demostratius *això* i *allò* (115), els adverbis demostratius de lloc *aquí*, *allà* i *allí* (116), i també l’ús díctic de l’article definit en els sintagmes dislocats, en contextos en què hi ha informació per inferir que els participants perceben el referent, com a (117) (Nogué 2008: § 3.7.3-3.7.5).

- (115) a. I feel sorry for you, someone says (grinning). Or: I love dogs but I could never do what you’re doing. (Nunez 2018: § 4)
b. Em sap greu per tu, diu algú (somrient). O: Els gossos m’encanten, però no ho podria fer mai, [això que fas.]_T (Ràfols 2019: § 4)
- (116) a. It’s not that I have somewhere else I have to be, I’ve made no other plans for today. But it’s been half an hour, our cups are drained, and I still don’t know what I’m doing here.
b. No és que hagi de ser en cap altra banda, avui no tinc més plans. Però ha passat mitja hora, hem buidat les tasses i encara no sé què hi faig, [aquí.]_T (Ràfols 2019: § 1)
- (117) a. «I’m so sorry,» she said. «We were chatting and I lost track of time. (...) «You haven’t even touched your tea,» I said, wanting to see her blush.
«Thank you,» she said; she looked down at her teacup and blushed. «It was delicious.» (Jackson 1962: § 2)
b. —Em sap molt de greu —va dir—. Estàvem xerrant i he perdut la noció del temps. (...) —Ni l’ha tastat, [el te]_T —vaig dir perquè volia fer-la posar vermella.
—Gràcies —va dir; va mirar la seva tassa i es va posar vermella—. Era boníssim. (Sales 2016: § 2)

Així mateix, tot i que no n’hem trobat casos, en textos de narrativa la dixi espacial també es pot manifestar quan hi ha marques explícites de gestualitat manual, amb les quals els participants en la comunicació indiquen i assenyalen referents del context per fer-los actius en el discurs. D’altra banda, sí que hem identificat dislocacions en enunciats amb marques implícites relatives a la mirada i la percepció en general dels participants, com el predicat *va mirar la seva tassa* (*she looked down at her teacup*) a (117), com també *em vaig fixar* (*saw*)

a (118). Aquests casos van acompanyats d'altres marques díctiques com l'article definit a *els cabells*.

- (118) a. I bent, blushing, to help her retrieve the bags scattered across the landing and saw that she had bright red hair piled high on her head in a pompadour. (Gornick 1987: 33)
 b. Em vaig inclinar per ajudar-la a recollir les bosses escampades pel replà i em vaig fixar que [els cabells,]_T vermells i brillants, els duia pentinats amunt amb un tupè alt. (Caball 2016: 37)

Pel que fa a la dixi de persona, amb la qual s'activa com a referents de la predicació els participants mateixos en l'acte comunicatiu —els enunciadors, amb les formes de primera persona, i els destinataris directes, amb les formes de segona persona— i altres referents a què s'accedeix dícticament a través dels participants (Goffman 1981: § 1.4 i § 4; Nogué 2008: § 3.7), el criteri d'identificació al corpus ha estat la presència de marques de dixi de persona que podem trobar en sintagmes dislocats, com els pronoms personals de primera persona *jo, mi* i *nosaltres*, de segona *tu* i *vosaltres* (119), i de cortesia *vostè* i *vostès* (120) (del pronom *vós* no n'hem observat casos). A més, també hem tingut en compte els possessius de primera persona *meu, nostre* i de segona *teu, vostre*, i de cortesia *seu* i *seus* (121), i també locucions locatives com *(tinc/tens) al davant (meu/teu)* i *(tinc/tens) darrere (meu/teu)*, quan són relatives explícitament a l'enunciador o l'enunciatari, ja sigui per mitjà del possessiu o de la flexió verbal, com a (122).

- (119) a. «Jonas? Is he your special pet?»
 «We're going to be good friends, [you and Jonas and I,]_T» he said. (Jackson 1962: § 5)
 b. —Jonas? ¿És la teva mascota? (...)
 —Serem bons amics, [en Jonas, tu i jo]_T —va dir. (Sales 1962: § 5)
- (120) a. «Oh, teach me, tell me, is that how you do it, thank you, Mrs. Zimmerman-Roseman-Shapiro-Berger, [you're]_T so wise.» (Gornick 1987: 49)
 b. Gràcies, senyora Zimmerman, Roseman, Shapiro, Berger; que n'és d'espavilada, [vostè,]_T (Caball 2016: 52)
- (121) a. Days pass. I don't hear from you. [Your brother]_T I see three times a year. (Gornick 1987: 44)
 b. Passen els dies. No sé res de tu. [El teu germà,]_T el veig tres vegades l'any. (Caball 2016: 47)

- (122) a. «Maddy!» she bursts out at the man. «Madison Shapiro. For God's sake!»
Now it's my turn to shut down. I know the name Maddy Shapiro very well, but I do not know the face in front of me. (Gornick 1987: 58)
- b. Conec el nom de Maddy Shapiro molt bé, però no la conec, [la cara que tinc al davant.]_T (DD afegida; Caball 2016: 60)

A banda, també hem inclòs en l'anàlisi casos en què, per mitjà de pronoms de tercera persona, demostratius, possessius i SN (123), es fa referència a terceres persones al·ludides per l'enunciador que es troben presents i són participants en el context comunicatiu —és a dir, destinataris no interpel·lats—, i també a sintagmes dislocats que contenen flexió verbal relativa als participants de la conversa (124) (Jarvela i Klein 1982: 330; Nogué 2008: § 3.7).

- (123) [Les senyores Helen Clarke i Lucille Wright han anat a prendre el te a casa les germanes Blackood, sospitoses d'haver enverinat la seva família. La Lucille perd les bones formes quan esmenta l'afer de l'enverinament implícitament i la senyora Clarke es lamenta d'aquest comentari seu i diu que se n'han d'anar totes dues.]
- a. «She should not have been doing the cooking,» said Mrs. [Lucille] Wright strongly (...). «We must go home,» Helen Clarke said. «I don't know what's come over Lucille. I *told* her before we came not to mention this subject.» (Jackson 1962: § 2)
- b. —No hauria d'haver cuinat —va dir amb fermesa la senyora [Lucille] Wright. (...) —Hauríem de marxar a casa [en referència a ella i la Lucille]—va dir la Helen Clarke—. No sé què li ha agafat [a la Lucille]._T Ja li havia dit abans de venir que no tragués aquest tema. (Sales 2016: § 2)
- (124) a. Constance, (...). «Charles is intrepid. [Your cooking,]_T although it is of a very high standard indeed, has certain disadvantages.» (Jackson 1962: § 5)
- b. Constance, no hauria de xerrar amb la panxa buida: —On és el meu esmorzar?
—Te l'has acabat fa una hora, oncle Julian. Ara et faré una tassa de te i creps per al cosí Charles.
—En Charles és un valent. Tot i que és de molt bona qualitat, té alguns inconvenients, [el que cuines]._T (DD afegida; Sales 2016: § 5)

En tercer lloc, hem anotat els casos de dislocacions amb marques d'ús textual de la dixi. En les dislocacions, aquesta classe de dixi fa la funció d'activar i mantindre com a temes referents que, a diferència de les altres formes de dixi, no són part «del context enunciativ extern al text», sinó del discurs mateix —el *cotext*—, que també forma part del context (Levinson 2006: § 5.4; Nogué 2008: 52). Al corpus l'hem identificada en la presència de

demonstratius, ja siguin determinants com *aquest*, *aquell* i les seves formes flexionades (125), adverbis com *aquí*, *allí* i *allà* (126) o pronoms com *allò* i *això* (127).

- (125) a. «Couldn't you complain to Actor's Equity?» I asked.
 «[They]_T don't cut any ice over here,» Vera said. (Denis 1952: § 2)
- b. —¿No podries queixar-te al sindicat d'actors?—vaig preguntar jo.
 —No tenen cap influència, [aquesta gent]_T és com picar ferro fred—va dir la Vera.
 (Udina 2014: § 2)
- (126) a. Near the creek, well hidden, was one of my hiding places, (...). It was not really necessary to be so secret, since no one ever came looking for me here. (Jackson 1962: § 4)
- b. Prop del rierol, ben amagat, hi havia un dels meus millors amagatalls, (...). No feia falta anar amb tant de compte perquè mai ningú no hi venia, [aquí]_T (DD afegida; Sales 2016: § 4)
- (127) a. It was not her fault that your marriage entailed adjustments to your friendships, that is what marriages do. (Nunez 2018: § 1)
- b. No era culpa d'ella que el fet de casar-te comportés alguns ajustaments amb les teves amistats, perquè els matrimonis ja ho fan, [això]_T (Ràfols 2019: § 1)

Notem que en aquests casos, encara que fan una funció pragmàtica d'ús textual de la dixi, els trets semàntics d'aquestes marques són relatius al context espaciotemporal; inclosa la dixi de manera, en usos textuais d'expressions com les formades per la conjunció *com* seguida de demostratius, adverbis i pronoms dítctics, i també els sintagmes que contenen l'adverbi de manera *així* (128) (Nogué 2008: § 3.4.4).

- (128) a. That there was to be a memorial took us by surprise. We who had heard you say that you would never want any such thing. (Nunez 2018: § 1)
- b. Que hi hagués un homenatge va ser tota una sorpresa. Tots t'havíem sentit dir que no la voldries mai, [una cosa així]_T (Ràfols 2019: § 1)

Lyons (1977; citat a Nogué 2008: 54) fa servir el terme *dixi textual pura* per classificar els usos de la dixi com a mecanisme de referència al text en si; és a dir, les expressions lingüístiques, en oposició a les seves denotacions (els significats), com a (129). D'aquesta manera, aquests casos els distingeix de la *dixi textual impura*, amb la qual es fa referència a significats intensionals inferibles de parts del text o l'enunciat sencer; es tracta de significats que són conceptes i proposicions no esmentats abans, presents en la ment, com la

informació ‘canviar les amistats’ referida amb *això* a (127) o la proposició ‘El capellà va venir durant mesos’ activada amb *això* (130).

(129) A: El cambrer és una mica xafallós i pobre de tu que te’n riguis.

B: Que és què?

A: [Això]_T ho diem per dir que no sap dir les esses. (exemple propi)

(130) a. The priest did come for months. I remember [that]_T (Gornick 1987: 97)

b. Efectivament el capellà va venir durant mesos, [d’això]_T me’n recordo. (Caball 2016: 95)

Aquest segon tipus d’ús textual de la dixi és difícil de distingir de l’anàfora, amb la qual es fa referència a denotacions de parts del text correferents (cf. Recasens 2010: § 8.4). Lyons (1979: 95-96) defensa que la *dixi textual impura* involucra alhora la funció dística i l’anafòrica (o la catafòrica), perquè hi ha una referència dística a una part del text, amb informació sobre la distància a què es troba respecte del centre dístic, alhora que s’estableix un cert vincle entre les denotacions —allò a què fan referència— de l’element dístic del text i de la part de text amb què es relaciona. En alguns casos, l’ús textual de la dixi i l’anàfora coincideixen clarament, com a (125), en què *el Sindicat d’Actors* i *aquesta gent* són correferents. Tanmateix, en altres contextos, com (130), es fa més difícil dir si hi ha ús textual de la dixi i anàfora al mateix temps. En el capítol sobre la dixi i l’anàfora de la CGEL (§ 17.1, 17.5.3a), hi trobem exemples que il·lustren com d’espinosa pot ser aquesta distinció. A (131), amb el pronom *that*, l’enunciador B pot fer una referència anafòrica i dística a l’oració *Kim has been falsifying the accounts*, però també pot ser que s’adreci a l’enunciat, entenent l’acte de parla d’A com una entitat lingüística (‘La teva asserció és una mentida’).

(131) A: Kim has been falsifying the accounts.

B: That’s a lie. (CGEL: 1461)

En relació amb aquesta proximitat entre l’ús textual de la dixi i l’anàfora, al final d’aquest apartat i en el proper (c. 2, § 3.3.3) veurem que aquestes dues funcions s’associen de la mateixa manera amb la DD. Tot i això, hem de remarcar el fet que, a diferència de les anàfores d’identitat (vg. c. 2, § 1.1 i § 3.3.2), en molts casos de *dixi textual impura*, com (130) i (132), no hi ha correferència pròpiament, sinó una classe de «pseudoidentitat» (vg. *proto reference*, a Lyons 1979: 90 i *sloppy identity*, a CGEL: 1460; cf. *near-identity relations*, a Recasens 2010: § 4.2 i § 8.4, i Recasens et al. 2011); sobretot, quan amb l’ús textual de la dixi es fa referència a elements intensionals que són proposicions i conceptes. Per exemple, a

(132) hi ha un fragment de discurs que precedeix el SP amb ús textual de la dixi dislocat en *aquestes coses*, però aquest sintagma no és correferent amb cap dels fragments de discurs literals *pescar*, *això* i *el que fa la gent aquí*, sinó que denota un conjunt de conceptes i proposicions indeterminat com 'lligar', 'buscar parella', 'tindre relacions amb desconeguts', 'el sexe', 'l'amor', 'les relacions entre adults', etc.

(132) a. «That's a strange man, and she's picking him up.»

«How do you know that?»

«Can't you see? By the way they're sitting? And besides, that's what people do here.» (...) I stared at Marilyn, but I believed her. She knew more about [these things]_T than I did. (Gornick 1987: 95-96)

b. —Ell és un desconegut, i ella el vol pescar.

—¿Com ho saps?

—¿Que no ho veus, per la manera com seuen? I a més a més, això és el que fa la gent aquí.

Vaig mirar fixament la Marilyn, però me la vaig creure. Ella hi entenia més, [en aquestes coses.]_T (Caball 2016: 93)

Quant a la dixi de temps i la dixi de manera, en aquest estudi no les podem observar adequadament i, per aquest motiu, les hem de deixar de banda. Com il·lustra Vallduví (2002: § 4.6.2), els adjunts temporals dislocats no pronominalitzen i, per això, en absència de marques tipogràfiques i elements interposats, en textos escrits no sabem del cert si estan dislocats; per exemple, a (133), l'adjunt del predicat (o adjunt oracional, segons com s'interpreti) *ara* no pot tindre pronom de represa. D'altra banda, al corpus, en els enunciats en què hi ha marques lèxiques de dixi de manera que es poden trobar dislocades, hi ha ús textual de la dixi, i no dixi de manera pròpiament, com a (134). Per això, aquesta categoria també l'excloem de l'anàlisi. Així doncs, distingirem només les dues categories «dixi espacial» i «dixi de persona», a més de l'«ús textual de la dixi».¹⁷

(133) a. «Afraid to visit here? I apologize for repeating your words, madam, but I am astonished. My niece, after all, was acquitted of murder. There could be no possible danger in visiting here now.» (Jackson 1962: § 2)

¹⁷ En l'exemple (133b), des d'un punt de vista informatiu entenem que l'adjunt oracional *ara* és un emmarcador temàtic.

- b. —¿Por de venir a visitar-nos? Disculpi que repeteixi les seves paraules, senyora, però estic desconcertat. Al cap i a la fi, la meva neboda va ser absolta de l'acusació d'assassinat. [Ara]_T visitar-nos no hauria de representar cap perill. (Sales 2016: § 2)
- (134) a. But your name came up a few times. She lives alone, she doesn't have a partner or any kids or pets, she works mostly at home, and she loves animals—that's what he said.»
«He said that?»
«I wouldn't make it up.» (Nunez 2018: § 1)
- b. Però el teu nom va sortir unes quantes vegades. Viu sola, no té parella ni cap animal, acostuma a treballar a casa, i li encanten els animals: vet aquí el que em va dir.
—Això va dir?
—No me la inventaria, [una cosa així]._T (Ràfols 2019: § 1)

Notem que les marques de dixi esmentades les anotem en el text meta, perquè hi ha casos, com (134), en què en el text font no hi ha una marca dítica corresponent, i casos en què amb la traducció canvia la mena de dixi, com l'article definit del SN *el te*, que codifica la dixi espacial, i el possessiu *your tea*, que codifica la dixi de persona, a (135), reproduït a continuació.

- (135) a. «I'm so sorry,» she said. «We were chatting and I lost track of time. (...)»
«You haven't even touched your tea,» I said, wanting to see her blush.
«Thank you,» she said; she looked down at her teacup and blushed. «It was delicious.» (Jackson 1962: § 2)
- b. —Em sap molt de greu —va dir—. Estàvem xerrant i he perdut la noció del temps. (...)»
—Ni l'ha tastat, [el te]_T —vaig dir perquè volia fer-la posar vermella.
—Gràcies —va dir; va mirar la seva tassa i es va posar vermella—. Era boníssim.
(Sales 2016: § 2)

3.3.3a Dixi espacial, de persona i textual: freqüència i associacions amb les dislocacions

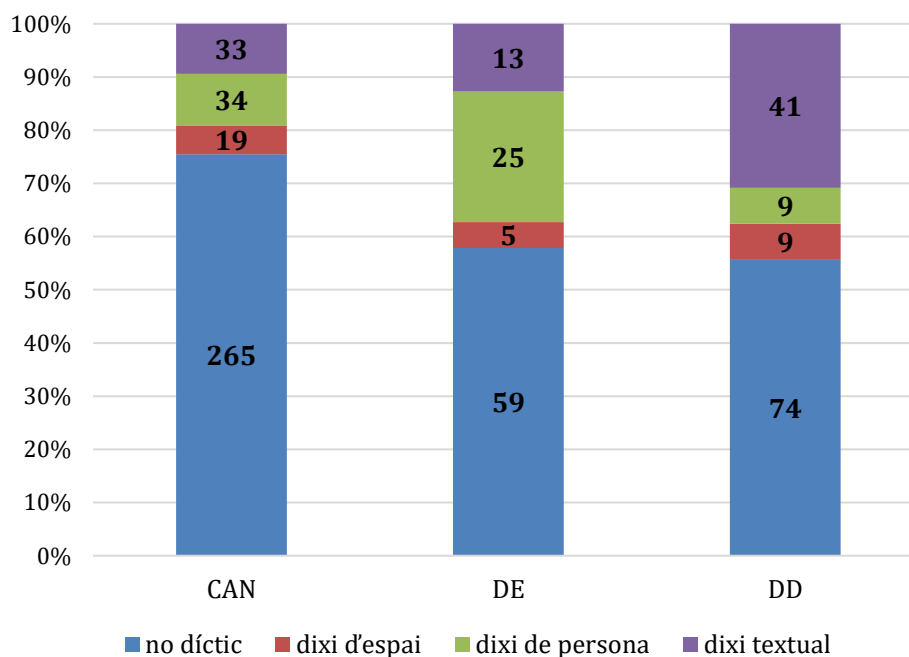
D'acord amb la bibliografia, la DD permet activar referents accessibles díticament en el context spatiotemporal, com per exemple, en el context de l'enunciat (136), els Pirineus presumiblement contemplats, que es presenten al lector *ex nihilo*, a mode d'obertura d'un capítol (Villalba 2007: § 2.2.4 i Villalba i Mayol 2013: § 3.3). Tanmateix, no tenim constància de remarques sobre el grau d'associació de la DE i la DD amb les diferents classes de dixi. Així doncs, les dades d'aquest apartat permetran d'il·luminar una mica un angle fosc de les dislocacions.

(136) Són sublims, [aquestes muntanyes!]ₜ (Solà 2019: § 2.3)

En la distribució del Gràfic 7 i la Taula 15, el primer fet que destaca és que en el total agregat hi ha proporcions semblants de DD i DE amb algun valor díctic (sumant els casos d'espai, de persona i d'ús textual), amb 59 casos de DD (el 44,4 % de DD) i 43 de DE (el 42,2 % de DE); tanmateix, aquesta proporció no es manté entre traductors, perquè el text de Ràfols les DD amb valor díctic són molt més freqüents. Amb les dislocacions, la dixi espacial és molt poc freqüent, amb 9 observacions de DD (6,8 %) i 5 de DE (4,9 %). L'ús textual de la dixi és la més freqüent, amb 54 casos amb dislocacions, seguida de la dixi de persona, amb 34 casos.

Quant a la distribució segons la classe de dislocació, veiem que hi pot haver una associació entre la dixi de persona i la DE (vg. ressaltat en blau) i entre l'ús textual de la dixi i la DD (vg. ressaltat en groc), tot i que en el text de Ràfols els valors absoluts de dixi de persona són molt semblants en la DE (4 casos) i la DD (3 casos; vg. ressaltat en vermell), i en el text d'Udina l'ús textual de la dixi s'associa més amb la DE. Pel que fa a la dixi d'espai, no hi ha prou dades per determinar si s'associa amb un dels dos tipus de dislocació; observem que en els textos de Ràfols i Sales, i en el total, té més pes relatiu dins de la DD (vg. ressaltat en verd), encara que en el text de Sales hi ha el mateix nombre absolut d'observacions de DE i DD amb dixi d'espai (3 i 3; vg. xifres en vermell).

Gràfic 7. Ordre de mots i classe de vincle díctic

Taula 15. Ordre i dixi

<i>traductor</i>	<i>vincle díctic</i>		<i>ordre</i>			<i>TOTAL</i>
			<i>CAN</i>	<i>DE</i>	<i>DD</i>	
Ràfols	no díctic	#	74	22	47	143
		% ordre	83,1 %	68,8 %	54,7 %	69,1 %
	dixi d'espai	#	2	0	6	8
		% ordre	2,2 %	0 %	7 %	3,9 %
	dixi de persona	#	3	4	3	10
		% ordre	3,4 %	12,5 %	3,5 %	4,8 %
ús textual de la dixi	#	10	6	30	46	
	% ordre	11,2 %	18,8 %	34,9 %	22,2 %	
total		#	89	32	86	207
Caball	no díctic	#	65	19	7	91
		% ordre	74,7 %	55,9 %	41,2 %	65,9 %
	dixi d'espai	#	4	2	0	6
		% ordre	4,6 %	5,9 %	0 %	4,3 %
	dixi de persona	#	4	10	2	16
		% ordre	4,6 %	29,4 %	11,8 %	11,6 %
ús textual de la dixi	#	14	3	8	25	
	% ordre	16,1 %	8,8 %	47,1 %	18,1 %	
total		#	87	34	17	138
Udina	no díctic	#	51	5	9	65
		% ordre	72,9 %	55,6 %	81,8 %	72,2 %
	dixi d'espai	#	8	0	0	8
		% ordre	11,4 %	0 %	0 %	8,9 %
	dixi de persona	#	6	1	0	7
		% ordre	8,6 %	11,1 %	0 %	7,8 %
ús textual de la dixi	#	5	3	2	10	
	% ordre	7,1 %	33,3 %	18,2 %	11,1 %	
total		#	70	9	11	90
Sales	no díctic	#	75	13	11	99
		% ordre	71,4 %	48,1 %	57,9 %	65,6 %
	dixi d'espai	#	5	3	3	11
		% ordre	4,8 %	11,1 %	15,8 %	7,3 %
	dixi de persona	#	21	10	4	35
		% ordre	20 %	37 %	21,1 %	23,2 %
ús textual de la dixi	#	4	1	1	6	
	% ordre	3,8 %	3,7 %	5,3 %	4 %	
total		#	105	27	19	151
TOTAL	no díctic	#	265	59	74	398
		% ordre	75,5 %	57,8 %	55,6 %	67,9 %
	dixi d'espai	#	19	5	9	33
		% ordre	5,4 %	4,9 %	6,8 %	5,6 %
	dixi de persona	#	34	25	9	68
		% ordre	9,7 %	24,5 %	6,8 %	11,6 %
ús textual de la dixi	#	33	13	41	87	
	% ordre	9,4 %	12,7 %	30,8 %	14,8 %	
total		#	351	102	133	586

Les proves de significança i intensitat de les associacions indiquen que, en el total agregat, hi ha associacions significatives entre la DE i la dixi de persona i entre la DD i l'ús textual de la dixi, amb valors de $p < 0,0001$ i intensitat baixa (V de Cramer $< 0,3$). L'associació entre dixi de persona i DE es manté només en el text de Caball, amb un valor de $p < 0,0001$ i intensitat alta ($V = 0,33$); en la resta de textos l'associació no és significativa ($p > 0,05$). L'associació entre ús textual de la dixi i DD es manté en els textos de Ràfols i Caball, amb

valors de *p* de 0,001 i 0,003, intensitats baixes ($V = 2,6$ i $2,9$), i residus de 2,5 i 2,8, respectivament. Pel que fa a la dixi d'espai, no hi ha associacions significatives.

És interessant constatar que hi ha coincidències entre certes categories díctiques i altres categories rellevants. D'una banda, hi ha 19 casos en què la categoria «dixi de persona» coincideix amb les categories anafòriques «vinde d'identitat» (16 casos), «epítet» (1 cas) i «hiperònim» (2 casos). Això s'esdevé quan, en el sintagma dislocat, hi ha alhora un SN ja esmentat i un especificador possessiu relatiu a un dels participants de la conversa, com a (137) i (138) (vg. possessius en negreta). A banda, aquestes categories també poden coincidir quan es fa menció d'un participant amb un substantiu, com l'hiperònim *nens*, relatiu a *la Mary*, que és present en la conversa, a (139).

(137) a. Davey's wonderful! Who would have thought [**my** baby brother]_T would turn out spiritual? (Gornick 1987: 84)

b. En Davey és meravellós! Qui hauria dit mai que [**al meu** germà petit]_T li sortiria la vena espiritual? (Caball 2016: 83)

(138) a. «My God, Patrick, I can't eat, I can't sleep, I can't even think, worrying about my baby in the hands of that old maniac. For all we know, [poor little Michael]_T may be dead and buried.» (Denis 1952: § 1)

b. Déu meu, Patrick, no puc menjar, no puc dormir, ni tan sols puc pensar de tant que em preocupa que el meu fill sigui en mans d'aquella vella boja. Fins i tot podria ser que fos mort i enterrat, [el **nostre** pobre Michael.]_T (DD afegida; Udina 2014: § 1)

(139) [En la conversa, hi ha tres participants. En Charles, la Mary (Merricat) i la Constance.]

a. «Why, there's Mary,» it said. «Good morning, Mary.»

I put my face down to Jonas.

«Shy?» he asked Constance. «Never mind. [Kids]_T always take to me.» (Jackson 1962: § 5)

b. —Vaja, si és la Mary—va dir [en Charles]—. Bon dia, Mary.

Vaig mirar cap a baix, (...) [La Mary abaixa la mirada i no li contesta].

—¿[La Mary] És tímida? —va preguntar [en Charles] a la Constance— No et preocupis. Sempre els caic bé, [als nens.]_T (Sales 2016: § 5)

Aquests casos els hem inclòs en la categoria «dixi de persona», tot i que en els apartats anteriors i en el següent (c. 2, § 3.3.4) els computem com «vincles anafòrics d'identitat», passant per alt aquesta particularitat. Pensem que la semblança entre l'ús textual de la dixi i l'anàfora d'identitat, concretament la presència d'antecedents textuais propers que

permeten tractar el sintagma dislocat com informació coneguda, permet explicar que aquestes dues categories s'associïn igualment amb la DD.

Els casos d'ús textual de la dixi també coincideixen amb determinats valors anafòrics, com els epítets (en 3 casos), com (*la vida d'*) *aquell salvatge*, a (140), els hiperònims (en 7 casos), com (*en*) *aquesta mena d'històries*, a (141), i l'anàfora associativa amb esdeveniments (en 3 casos). Aquests darrers casos són els menys clars i presenten dificultats a l'hora d'anotar-los; per exemple, a (142) interpretem que el SN dislocat *aquesta trobada* és conegut per la inferència establerta amb el fragment subratllat *deu voler parlar amb mi*, entenent que 'si vol parlar amb mi, tindrem una trobada'.

- (140) a. Someone brought up Flaubert's famous rule about living like a bourgeois and thinking like a demigod, though I've never seen how [that wild man's own life]_T could be said much to resemble that of any ordinary bourgeois. (Nunez 2018: § 1)
- b. Algú va esmentar la famosa regla de Flaubert sobre viure com un burgès i pensar com un semideu, tot i que no he entès mai com es pot dir que s'assemblava gaire a la d'un burgès convencional, [la vida d'aquell salvatge.]_T (DD afegida; Ràfols 2019: § 1)
- (141) a. I like the story of Greta Garbo watching Cocteau's film *Beauty and the Beast*. (...) Sometimes a dog figures in this kind of story. (Nunez 2018: § 7)
- b. M'agrada la història de quan la Greta Garbo va veure *La Belle et la Bête*. (...) Sovint, [en aquesta mena d'històries]_T hi apareix un gos. (Ràfols 2019: § 7)
- (142) a. Before turning away she said, Is it okay if I call you? (...) What does Wife Three want to talk to me about? (...) She may be planning some other kind of memorial, a collection of written remembrances, say, and if that's the case she will again be doing something you said you did not want. I dread [the meeting.]_T (Nunez 2018: § 1)
- b. Abans de girar-se, la Tercera [exdona de l'amant difunt de l'enunciadora] em va dir: et va bé si et truco? (...) De què deu voler parlar amb mi, la Tercera? (...) Potser planeja un homenatge d'una altra mena, una recopilació de records escrits, posem per cas, i si és això tornarà a fer una cosa que havies dit que no volies. La temo, [aquesta trobada.]_T (Ràfols 2019: § 1)

D'altra banda, al corpus, a més dels casos de vincles anafòrics de subset (hipònims) i de part-tot que formen relacions de poset, també hi hem identificat vincles díctics que formen part

de relacions de poset. La dixi de persona és la que conté més casos de relacions de poset, amb 32 observacions com (143) (29 se subset i 3 de part-tot); en segon lloc, d'ús textual de la dixi amb relacions de poset, com a (144), hi ha 7 casos (tots amb relacions de subset), i de dixi espacial n'hi ha 7 també, com a (145) (3 de subset i 4 de part-tot). A (143), el conjunt el formen els membres de la família Blackwood involucrats en l'enverinament i l'enunciador en forma part; en la DE de (144), el conjunt són els atributs socialment connotats de la mare i els subelements són {jueva, socialista i hare-krixna}, i a (145), el conjunt són els vestits de la senyora Clarke per a les visites i l'element particular és el vestit que la Constance imagina que tria de l'armari i designa amb el pronom *això*.

(143) a. «Arsenic in the sugar,» Mrs. Wright said, carried away, hopelessly lost to all decorum.

«I used that sugar.» Uncle Julian shook his finger at her. «I used that sugar myself, on my blackberries. Luckily,» and he smiled blandly, «fate intervened. [Some of us,]_T that day, she led inexorably through the gates of death.» (Jackson 1962: § 2)

b. —Arsènic al sucre —va dir la senyora Wright, deixada anar i sense cap mena de decòrum.

—Vaig posar-me sucre. —L'oncle Julian la va assenyalar. —Vaig posar-me sucre a les móres. Per sort —i va fer un lleu somriure—, el destí va intervenir. [A alguns de nosaltres,]_T aquell dia, ens va conduir cap a les portes de la mort. (Sales 2016: § 2)

(144) [Ell és un hare-krixna que capta adeptes al carrer].

a. «What do you want from me? Tell me.» He tells her. She hears him out. Then she straightens her shoulders, draws herself up to her full five feet two inches, and announces: «Young man, I am a Jew and a socialist. I think [that's]_T more than enough for one lifetime, don't you?». (Gornick 1987: 31)

b. «¿Què vol de mi? Digui-m'ho». Ell l'hi diu. Ella l'escolta fins que acaba. Després redreça les espatlles, es posa ben dreta amb tota la seva alçada de metre seixanta i diu: «Jove, sóc jueva i socialista. Em sembla que [amb això]_T ja en tinc prou per a tota la vida. (Caball 2016: 36)

(145) a. I wondered if Helen Clarke saved particular costumes for her visits to our house. [«This,»]_T I could imagine her saying, turning out her closet, «no sense in throwing *this* away, I can keep it for visiting dear Constance.» (Jackson 1962: § 2)

b. Em preguntava si la Helen Clarke guardava alguns vestits per a les visites que ens feia. [«Això,»]_T m'imaginava que deia, remenant el seu armari, «no cal que ho llenci, em pot servir per anar a veure l'estimada Constance». (Sales 2016: § 2)

Tenint en compte que hi ha 32 casos de dixi de persona amb relacions de poset, pensem que el pes d'aquesta categoria dística dins de la DE que observem en la Taula 15 és degut a al pes relatiu (47 %) de les relacions de poset dins el total de 68 casos d'aquesta categoria, més que no a la dixi de persona en si. En el proper apartat, c. 2, § 3.3.4, computarem separatament tots aquests casos de vincles dístics amb relacions de poset.

A tall de remarca final, volem destacar que hem trobat 2 casos de DD amb elements dístics que no encaixen bé en cap de les categories de la Taula 15. En els exemples (146) i (147), els sintagmes dislocats contenen informació coneguda que no és clarament en el context espaciotemporal físic, sinó en la ment de l'enunciador, perquè es tracta de sentiments, necessàriament coneguts i accessibles, però no presents ni en el context ni en el discurs. Així, entenem que amb el pronom dístic *això* i el demostratiu *aquesta* es fa referència a informació situada en la ment.

(146) a. And now again, in the café, I think: She is the wife, she found the body. But here, as at the memorial, she has made every effort to look not just presentable, not just pulled together, but her best: face, dress, fingertips, roots—all meticulously attended to.

It's not criticism I feel, only awe. (Nunez 2018: § 1)

b. I ara, al cafè, penso; és la seva dona, és ella que va trobar el cos. Però, com a l'homenatge, ara també ha fet tot el que ha pogut no només per estar presentable, per semblar sencera, sinó per donar la seva millor imatge: cara, vestit, puntes, arrels; tot meticulosament cuidat. No és una crítica, [això que sento,]_T és només que m'impessiona. (Ràfols 2019: § 1)

(147) [Passejant un gran danès pel carrer.]

a. He [el gos], on the other hand, never fails to draw attention. **It** will take getting used to, [**this** feeling of being a spectacle.]_T (Nunez 2018: § 2)

b. Ell [el gos], en canvi, no deixa mai de cridar l'atenció. Trigaré a acostumar-m'hi, [a aquesta sensació de ser un espectacle.]_T (Ràfols 2019: § 2)

Notem que només en el segon text font d'aquests exemples hi ha un element dístic equivalent: *this feeling* (vg. negreta). A banda, en aquests textos font hi ha dues estructures marcades diferents que impliquen el desplaçament d'un element a la dreta del nucli oracional; en el primer (146a) amb l'oració [*that/what*] *I feel* sense conjunció subordinant, recuperada amb el pronom *it* (vg. *extraposition of non-subjects*, a c. 2, § 4.3.3 i CGEL: § 16.7) i, en el segon (147a), amb una *right dislocation* (vg. c. 2, § 4.3.3 i CGEL: § 16.8).

Resumidament, la diferència pragmàtica que distingeix aquestes dues estructures de l'anglès és que, perquè l'*extraposition* sigui reeixida, n'hi ha prou que la informació que conté sigui coneguda pels enunciataris (*hearer-old*), mentre que en el cas de la *right dislocation*, la informació ha de ser coneguda pels enunciataris i esmentada en el discurs (*discourse-old*) (CGEL: § 16.7.1 i § 16.8.2). Atès que, en català, la DD cobreix un ventall més ampli de contextos que l'*extraposition* i la *right dislocation* de l'anglès, és natural que aquestes dues estructures les trobem traduïdes igualment amb DD en els textos meta (146b) i (147b).

3.3.4 Agrupacions de vincles: vincle proper, vincle de poset i vincle indirecte

Les relacions anafòriques tractades a c. 2, § 3.3.2 a partir de l'estudi de Brunetti et al. (2020: 1-15) permeten explicar la distribució de l'ordre de mots en 119 casos de 586 del corpus (el 20,3 %). Hem vist que la DE i la DD s'associen diferentment amb tres classes de vincles segons que siguin: a) propers, b) de poset o c) indirectes per associació entre referents i esdeveniments. En aquest apartat, amb l'objectiu d'augmentar la capacitat explicativa d'aquestes associacions, a la Taula 16 presentem totes les relacions observades que es poden agrupar dins d'aquestes tres classes de vincle i també les que queden excloses d'aquesta variable, parant atenció a les associacions amb les dislocacions en cada traducció per separat.

Seguint la Taula 16, primer analitzarem en detall la relació entre els diferents vincles anafòrics propers i les dislocacions en les traduccions del corpus. De seguit, dins dels vincles de poset tractarem les relacions de subset, de part-tot necessària i de part-tot opcional. També tractarem els vincles indirectes de rol i per associació amb un esdeveniment, i els casos amb vincles exofòrics amb coneixement del món i sense vincles. Finalment, veurem l'encaix d'alguns usos textuais de la dixi dins la categoria «vincle proper» i d'altres vincles díctics dins la categoria «vincle de poset».

Taula 16. Ordre i classe de vincle

traductor	vincle		ordre			TOTAL
			CAN	DE	DD	
Ràfols	sense vincle	#	7	2	4	13
		% ordre	7,87 %	6,25 %	4,65 %	6,28 %
	exofòric coneixement del món	#	4	2	2	8
		% ordre	4,49 %	6,25 %	2,33 %	3,86 %
	altres vincles díctics*	#	4	0	9	13
		% ordre	4,5 %	0 %	10,5 %	6,3 %
	ús textual de la dixi**	#	8	5	24	37
		% ordre	9 %	15,6 %	27,9 %	17,9 %
	anafòric d'identitat	#	26	3	27	56
		% ordre	29,2 %	9,4 %	31,4 %	27,1 %
	anafòric d'epítet	#	3	0	1	4
		% ordre	3,4 %	0 %	1,2 %	1,9 %
	anafòric d'hiperònim	#	8	2	7	17
		% ordre	9 %	6,3 %	8,1 %	8,2 %
	díctic i poset***	#	1	4	1	6
		% ordre	1,1 %	12,5 %	1,2 %	2,9 %
	anafòric de subset	#	4	10	0	14
		% ordre	4,5 %	31,3 %	0 %	6,8 %
	anafòric de part necessària	#	3	0	2	5
		% ordre	3,4 %	0 %	2,3 %	2,4 %
anafòric de part opcional	#	4	2	0	6	
	% ordre	4,5 %	6,3 %	0 %	2,9 %	
anafòric de rol	#	0	1	1	2	
	% ordre	0 %	3,1 %	1,2 %	1 %	
anafòric d'esdeveniment	#	17	1	8	26	
	% ordre	19,1 %	3,1 %	9,3 %	12,6 %	
	total	#	89	32	86	207
Caball	sense vincle	#	5	0	0	5
		% ordre	5,75 %	0 %	0 %	3,62 %
	exofòric coneixement del món	#	0	2	0	2
		% ordre	0,0 %	5,88 %	0,0 %	1,45 %
	altres vincles díctics*	#	4	2	1	7
		% ordre	4,6 %	5,9 %	5,9 %	5,1 %
	ús textual de la dixi**	#	12	2	5	19
		% ordre	13,8 %	5,9 %	29,4 %	13,8 %
	anafòric d'identitat	#	33	6	8	47
		% ordre	37,9 %	17,6 %	47,1 %	34,1 %
	anafòric d'epítet	#	0	0	1	1
		% ordre	0 %	0 %	5,9 %	0,7 %
	anafòric d'hiperònim	#	6	1	2	9
		% ordre	6,9 %	2,9 %	11,8 %	6,5 %
	díctic i poset***	#	3	10	0	13
		% ordre	3,4 %	29,4 %	0 %	9,4 %
	anafòric de subset	#	4	6	0	10
		% ordre	4,6 %	17,6 %	0 %	7,2 %
	anafòric de part necessària	#	1	2	0	3
		% ordre	1,1 %	5,9 %	0 %	2,2 %
anafòric de part opcional	#	0	1	0	1	
	% ordre	0 %	2,9 %	0 %	0,7 %	
anafòric de rol	#	1	0	0	1	
	% ordre	1,1 %	0 %	0 %	0,7 %	
anafòric d'esdeveniment	#	18	2	0	20	
	% ordre	20,7 %	5,9 %	0 %	14,5 %	
	total	#	87	34	17	138
Udina	sense vincle	#	6	0	1	7
		% ordre	8,6 %	0 %	9,1 %	7,8 %
	exofòric coneixement del món	#	3	0	0	3
		% ordre	4,3 %	0 %	0 %	3,3 %

L'estructura informativa en la traducció literària

	altres vincles díctics*	#	5	0	0	5
		% ordre	7,1 %	0 %	0 %	5,6 %
	ús textual de la dixi**	#	4	1	1	6
		% ordre	5,7 %	11,1 %	9,1 %	6,7 %
	anafòric d'identitat	#	27	1	6	34
		% ordre	38,6 %	11,1 %	54,5 %	37,8 %
	anafòric d'epítet	#	6	0	1	7
		% ordre	8,6 %	0 %	9,1 %	7,8 %
	anafòric d'hiperònim	#	5	0	1	6
		% ordre	7,1 %	0 %	9,1 %	6,7 %
	díctic i poset***	#	5	3	0	8
		% ordre	7,1 %	33,3 %	0 %	8,9 %
	anafòric de subset	#	1	3	1	5
		% ordre	1,4 %	33,3 %	9,1 %	5,6 %
	anafòric de part necessària	#	4	0	0	4
		% ordre	5,7 %	0 %	0 %	4,4 %
	anafòric de part opcional	#	0	0	0	0
		% ordre	0 %	0 %	0 %	0 %
	anafòric de rol	#	1	0	0	1
		% ordre	1,4 %	0 %	0 %	1,1 %
	anafòric d'esdeveniment	#	3	1	0	4
		% ordre	4,3 %	11,1 %	0 %	4,4 %
	total	#	70	9	11	90
Sales	sense vincle	#	5	0	0	5
		% ordre	4,8 %	0 %	0 %	3,3 %
	exofòric coneixement del món	#	5	1	1	7
		% ordre	4,8 %	3,7 %	5,3 %	4,6 %
	altres vincles díctics*	#	8	3	5	16
		% ordre	7,6 %	11,1 %	26,3 %	10,6 %
	ús textual de la dixi**	#	2	1	1	4
		% ordre	1,9 %	3,7 %	5,3 %	2,6 %
	anafòric d'identitat	#	41	2	8	51
		% ordre	39 %	7,4 %	42,1 %	33,8 %
	anafòric d'epítet	#	1	0	1	2
		% ordre	1 %	0 %	5,3 %	1,3 %
	anafòric d'hiperònim	#	3	1	1	5
		% ordre	2,9 %	3,7 %	5,3 %	3,3 %
	díctic i poset***	#	9	10	0	19
		% ordre	8,6 %	37 %	0 %	12,6 %
	anafòric de subset	#	18	6	0	24
		% ordre	17,1 %	22,2 %	0 %	15,9 %
	anafòric de part necessària	#	0	3	0	3
		% ordre	0 %	11,1 %	0,0 %	2 %
	anafòric de part opcional	#	0	0	0	0
		% ordre	0 %	0 %	0 %	0 %
	anafòric de rol	#	1	0	1	2
		% ordre	1 %	0 %	5,3 %	1,3 %
	anafòric d'esdeveniment	#	12	0	1	13
		% ordre	11,4 %	0 %	5,3 %	8,6 %
	total	#	105	27	19	151
Total	sense vincle	#	23	2	5	30
		% ordre	6,6 %	2 %	3,8 %	5,1 %
	exofòric coneixement del món	#	12	5	3	20
		% ordre	3,4 %	4,9 %	2,3 %	3,4 %
	altres vincles díctics*	#	21	5	15	41
		% ordre	6 %	4,9 %	11,3 %	7 %
	ús textual de la dixi**	#	26	9	31	66
		% ordre	7,4 %	8,8 %	23,3 %	11,3 %
	anafòric d'identitat	#	127	12	49	188
		% ordre	36,2 %	11,8 %	36,8 %	32,1 %
	anafòric d'epítet	#	10	0	4	14
		% ordre	2,8 %	0 %	3,0 %	2,4 %
	anafòric d'hiperònim	#	22	4	11	37

Capítol II. La traducció de la partició tema-comentari mitjançant dislocacions

díctic i poset***	% ordre	6,3 %	3,9 %	8,3 %	6,3 %
	#	18	27	1	46
anafòric de subset	% ordre	5,1 %	26,5 %	,8 %	7,8 %
	#	27	25	1	53
anafòric de part necessària	% ordre	7,7 %	24,5 %	,8 %	9,0 %
	#	8	5	2	15
anafòric de part opcional	% ordre	2,3 %	4,9 %	1,5 %	2,6 %
	#	4	3	0	7
anafòric de rol	% ordre	1,1 %	2,9 %	0 %	1,2 %
	#	3	1	2	6
anafòric d'esdeveniment	% ordre	0,9 %	1 %	1,5 %	1 %
	#	50	4	9	63
	% ordre	14,2 %	3,9 %	6,8 %	10,8 %
total	#	351	102	133	586

- *La categoria «altres vincles díctics» conté 24 casos de dixi espacial i 17 casos de dixi de persona. Aquesta categoria no inclou els casos esmentats a c. 2, § 3.3.3a, en què hi ha possessius díctics de persona en sintagmes anafòrics amb vincles d'identitat (16), epítets (1) i hiperònims (2).
- **La categoria «ús textual de la dixi» no inclou els casos en què hi ha epítets (4), hiperònims (7), relacions de poset (7) i esdeveniments anteriors (3).
- ***La categoria «díctic i poset» conté 32 casos de dixi de persona, 7 d'ús textual de la dixi i 7 de dixi espacial.

En primer lloc, podem veure que és coherent incloure els vincles anafòrics d'identitat com (148) en una categoria composta «vincles propers», perquè en totes les traduccions tenen més pes relatiu dins de les DD (49 DD, el 36,8 %, al costat de 12 DE, el 11,8 %; vg. ressaltat en verd), encara que en el total agregat tenen el mateix pes relatiu dins els casos d'ordre canònic (127, el 36,2 %).

(148) Com a vianants, [les dones]_T s'han d'enfrontar a interrupcions constants; mirades, comentaris, xiulets, tocaments. [A les dones]_T se'ls ensenyava a estar sempre en guàrdia. (Ràfols 2019: § 1)

Pel que fa als altres vincles de tipus proper, els casos d'epítet com (149) divergeixen de la hipòtesi de partida en el text de Ràfols, perquè tenen més pes dins de l'ordre canònic (3,4 %) que no dins de la DD (1,2 %; vg. ressaltat en taronja). Observem el mateix en els casos d'hiperonímia del text de Ràfols (150), tot i que aquesta categoria té pesos relatius molt propers en l'ordre canònic (9 %) i la DD (8,1 %; vg. xifres en vermell). Atès que trobem que les divergències en aquestes categories només s'observen el text de Ràfols, considerem justificat d'incloure-les en la variable.

(149) La Tercera em pregunta si coneixia un amic teu que s'havia suïcidat (...).

No l'havia vist mai, li dic. Però me n'havies parlat.

—Doncs bé [el pobre home]_T estava molt malament de salut. (Ràfols 2019: § 1)

(150) Ja et dic que no me'n va dir mai res, i no he vist mai el gos. És cert que [els animals]_T m'agraden. (Ràfols 2019: § 1)

En segon lloc, tal com preveuen les hipòtesis, els casos de subset tenen més pes dins de la DE en totes les traduccions igualment, motiu pel qual els incloem en la categoria «vincl de poset». Per contra, amb els casos de part necessària no es compleix l'associació prevista amb la DE en els textos de Ràfols i d'Udina (vg. ressaltat en taronja), però sí que es compleix en els de Caball i Sales i en el total agregat, motiu pel qual els incloem en la categoria «vincl de poset». D'altra banda, veiem que els vincles de part opcional com (151) tenen homogèniament més pes dins de la DE en els textos en què n'hi ha (3 DE, el 2,9 %, al costat de 4 casos d'ordre canònic, l'1,1 %, i 0 DD; vg. ressaltat en blau), i per això considerem justificat incloure'ls entre els vincles de poset.

(151) Les dimensions del meu pis: tot just quaranta-cinc metres quadrats. Dues habitacions de mida gairebé idèntica, una cuina amb uns fogons, un lavabo (...). [A l'armariet del dormitori]_T hi tinc un matalàs d'aire que vaig comprar ara fa uns anys, quan la meva germana va venir de visita. (Ràfols 2019: § 2)

En tercer lloc, quant als vincles indirectes, d'una banda hem d'excloure els 6 casos de vincl de rol perquè en els textos de Ràfols i Sales i en el total agregat no compleixen l'associació prevista amb l'ordre canònic. Per altra banda, els vincles amb esdeveniments com (152) tenen més pes dins de l'ordre canònic en tots els textos (50 casos amb ordre canònic, el 17,1 %, al costat de 4 DE, el 4,4 %, i 9 DD, el 8,3 %), exceptuant el d'Udina, en el qual només n'hi ha 4 casos (vg. xifres en vermell), i per tant els incloem en la variable «classe de vincl» en la categoria «vincl indirecte».

(152) Aquests actes testimonials [actes de memòria de l'holocaust] són el lligam que uneix. Recorden i persuadeixen. Guareixen i connecten. [A la gent,]_T els permeten comprendre's a si mateixos. (Caball 2016: 50)

Pel que fa als vincles no anafòrics, descartem d'incloure els 20 casos amb l'estatus informatiu que Prince (1981: 223) i Birner (2013: § 8.1.2.1) anomenen *unused*, en els quals hi ha un vincl exofòric amb un referent conegut pels enunciataris per coneixement del món i relatiu a aspectes de la quotidianitat, com per exemple les relacions de parentiu (153) o informació sobre l'entorn on fa vida l'enunciador com els barris d'una ciutat (154), i també per coneixement d'estats mentals de l'enunciador (155). Aquesta informació és present en el rerefons comú (*hearer-old*), però no necessàriament esmentada (*discourse-new*) i sol ser prominent.

(153) «Una nit», va dir la mare, «em vaig despertar sobresaltada, no sé per què, i vaig veure en Sol dret vora meu. Jo anava a preguntar «què passa?». Vaig pensar que [als pares]_T els havia passat alguna cosa. (Caball 2016: 15)

(154) [Tota la novel·la té lloc a Nova York.]

Ara, tampoc és estrany veure'n algun amb mòbil [de sensesostre]. I, si no m'erro, cada cop n'hi ha més que van amb algun animal de companyia.

[A Broadway]_T a Astor Place, hi veig un gos tot sol envoltat de pertinences. (Ràfols 2019: § 2)

(155) I ara, al cafè, penso; és la seva dona, és ella que va trobar el cos. Però, com a l'homenatge, ara també ha fet tot el que ha pogut no només per estar presentable, per semblar sencera, sinó per donar la seva millor imatge: cara, vestit, puntes, arrels; tot meticulosament cuidat. No és una crítica, [això que sento]_T és només que m'impessiona. (Ràfols 2019: § 1)

En termes absoluts, en el text meta la majoria d'aquests casos sense vincles anafòrics ni díctics es concentren en la categoria «ordre canònic» en el total agregat, cosa que podria fer pensar que s'hi associen. Tot i això, veiem que estan distribuïts de manera molt heterogènia segons la traducció. En els textos de Ràfols i Caball, i en el total, tenen més pes relatiu en la DE, mentre que en el text d'Udina té més pes en l'ordre canònic i en el de Sales en la DD (vg. Taula 16). La dispersió d'aquesta distribució, sumada al fet que no tenim cap criteri per agregar aquesta variable en el conjunt de variables relacionades amb els vincles de poset, ni en altres categories possibles, fa pensar que val més excloure aquests casos de la variable «classe de vincle».

També n'excloem els 30 casos amb elements dislocats sense cap vincle anafòric, ni exofòric per coneixement del món, ni exofòric díctic, el coneixement dels quals no es pressuposa (vg. *sense vincle* a la primera fila de la Taula 16). En aquests contextos, l'enunciador fa una dislocació amb la intenció comunicativa de provocar un efecte retòric per transgressió de les màximes conversacionals (Grice 1975: 47) (156-157), i també d'aconseguir un efecte de cortesia quan es vol evitar de fer manifest que l'enunciatari ignora una informació (Loock 2013: 87). A (156), el sintagma dislocat *el més difícil* no té cap mena d'antecedent perquè no s'ha parlat del que és més difícil per a les persones amb depressió. A més, en aquest cas hi ha un FC en el pronom *això*, perquè està marcat com a exhaustiu 'això precisament' o 'només això', cosa que afavoreix la dislocació de l'atribut. D'altra banda, a (157) la dislocació del SN *de raó* —no present en el text meta original— seria reeixida amb l'objectiu d'aconseguir un

efecte expressiu i de reforç epistèmic, encara que anteriorment no s'ha qüestionat si la tieta Mame tenia raó i, per tant, el SN *de raó* no té pas antecedent.

(156) [Parlant indirectament dels motius pels quals l'amant de la narradora es va suïcidar.

En cap part del text es parla obertament del que és 'més difícil' en una situació de depressió.]

Jo també ho he sentit dir, això, però també recordo una història d'una altra època, sobre el que se suposava que els forenses havien descobert a partir dels cadàvers dels que s'ofegaven voluntàriament diria que al Sena. Els que es volien morir per amor havien provat d'escapolir-se'n i sortir de l'aigua. Els que ho feien per culpa de la ruïna financera s'enfonsaven com pedres.

Fer-te vell. Sabem que devia ser [això,]_{FC} [el més difícil,]_T molt més per a tu que per als altres. (Ràfols 2019: § 7)

(157) Com em deia sempre la tieta Mame, es pot aprendre més en deu minuts a la sala de casa seva que en deu anys a l'escola. I no n'hi faltava, [de raó,]_T (DD afegida; Udina 2014: § 1)

Finament, els vincles dítics els classifiquem seguint la hipòtesi segons la qual els vincles que involucren relacions de poset s'associen amb la DE i els vincles més propers s'associen amb la DD. D'una banda, en la categoria «vinclé dític i poset» de la Taula 16 incloem 46 casos de vincles dítics que estableixen relacions de poset com (158), perquè en tots els textos tenen més pes dins de les DE (27, el 26,5 %; vg. ressaltat en blau). Així mateix, també hi ha 7 casos d'ús textual de la dixi com (159), 7 casos de dixi espacial com (160) i 32 casos de dixi de persona com (161), que formen part de relacions de poset i també queden recollits en la categoria «vinclé dític i poset» de la Taula 16. Tots aquests casos els incloem en la categoria agregada «vinclé de poset».

(158) Ella s'havia tornat màgica. Estava posseïda.

[De mi,]_T en van fer el que van voler. (Caball 2016: 64)

(159) «¿Què vol de mi? Digui-m'ho». Ell l'hi diu [ell és un hare-krixna que capta adeptes al carrer]. Ella l'escolta fins que acaba. Després redreça les espatlles, es posa ben dreta amb tota la seva alçada de metre seixanta i diu: «Jove, sóc jueva i socialista. Em sembla que [amb això]_T ja en tinc prou per a tota la vida. (Caball 2016: 36)

(160) Em preguntava si la Helen Clarke guardava alguns vestits per a les visites que ens feia. [«Això»]_T m'imaginava que deia, remenant el seu armari, «no cal que ho llenci, em pot servir per anar a veure l'estimada Constance». (Sales 2016: § 2)

D'altra banda, dins de la categoria «vincl proper» hi incloem 66 casos d'ús textual de la dixi com (161), perquè en tots els textos tenen més pes relatiu dins de les DD (31, el 23,3 %; vg. ressaltat en verd), menys en el d'Udina. Aclarim que la categoria de la taula «ús textual de la dixi» no inclou els casos en què hi ha epítets (4 casos), hiperònims (7 casos), relacions de poset (7 casos) i esdeveniments anteriors (3 casos).

(161) I que, quan li preguntaven què l'havia dut a ser novel·lista, responia: l'odi a la meva mare. (És molt d'odi, [això]_T) (Ràfols 2019: § 1)

Recapitulant, les observacions obtingudes fins a aquest apartat indiquen que l'ordre canònic, la DE i la DD tendeixen a associar-se amb vincles diferents. En primer lloc, hem vist que amb vincles més propers i prominents com l'epítet i l'hiperònim les DD són més freqüents significativament. En segon lloc, hem observat que les DE són l'ordre en què les relacions de poset tenen un pes relatiu més important. D'altra banda, hem proposat la hipòtesi que les dislocacions són menys usuals amb els vincles anafòrics més llunyans. Partint d'aquesta distribució hem creat la variable «classe de vincle», que conté les tres categories: a) «vincl proper», que inclou les subcategories amb relacions anafòriques més properes i prominents «identitat», «epítet» i «hiperònim» i «l'ús textual de la dixi»; b) «vincl de poset», que inclou les subcategories «subset», «part necessària» i «part opcional» i els vincles díctics que formen part de relacions de poset, i c) «vincl indirecte», que conté els casos de la categoria «vincl per associació amb un esdeveniment».

Els casos d'ús textual de la dixi els incloem en la categoria «vincles propers» perquè, tal com hem explicat a c. 2, § 3.3.3, comparteixen trets amb l'anàfora, i a més hem observat que tendeixen a tindre més pes dins de les DD, com la resta de relacions incloses en la categoria «vincles propers». El fet que els casos d'ús textual de la dixi poden ser de «pseudoidentitat» i no pròpiament correferents d'identitat com les anàfores amb sinònims i pronoms febles, no suposa cap contradicció perquè la categoria «vincl proper» també inclou casos d'hiperonímia, en què tampoc hi ha correferència pròpiament (vg. Recasens et al. 2011).

L'agrupació proposada ens permetrà establir una associació que comprendrà 489 casos —el 83,4 % de la mostra—, de manera que només en quedaran excloses 6 dislocacions amb vincles de rol (l'1 % dels casos), 20 dislocacions amb vincles exofòrics amb coneixement del

món (el 3,4 %), 41 dislocacions de referents amb vincles dítctics que no són textuais ni formen part de relacions de poset (el 7 %) i 30 dislocacions sense cap mena de vincle (el 5,1 %) (c. 2, § 1.1; vg. *brand-new*; Prince 1981: 223; Birner 2013: § 8.1.2.1).

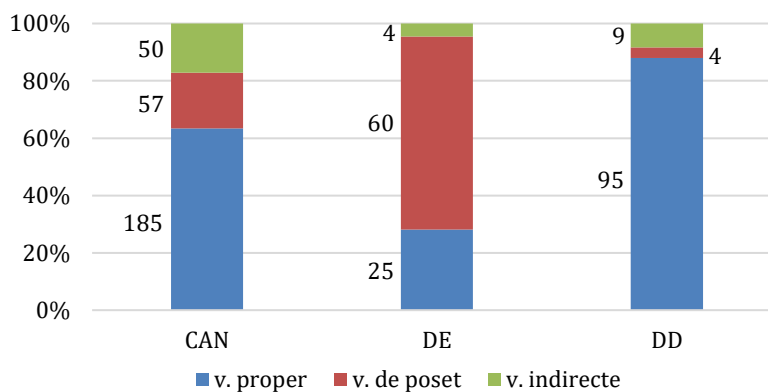
Considerem que la distribució en les tres categories que hem plantejat permet parar més atenció a l'homogeneïtat de les dades entre traductors. La Taula 17 i el Gràfic 8 recullen l'associació entre dislocacions i la variable «classe de vincle». D'entrada, veiem que els vincles propers són els més freqüents en tots els ordres en totes les traduccions. A banda, a simple vista observem que pel que fa a la tria entre ordre canònic, DE i DD hi ha tendències comunes entre els textos.

En primer lloc, els vincles propers són els més freqüents dins de les DD en totes les traduccions, amb pesos relatius que oscil·len entre el 84,3 % i el 100 % (vg. ressaltat en verd a la Taula 17). En segon lloc, els vincles de poset són els més freqüents dins de les DE, amb pesos relatius entre el 59,3 % i el 82,6 % (vg. ressaltat en blau). En el total de DD, els vincles de poset són els menys freqüents (3,7 %; 4). En tercer lloc, la DE és l'ordre en què té menys pes la categoria «vincle indirecte» igualment en tots els textos, exceptuant en el d'Udina. Alhora, en el total, l'ordre canònic és la categoria en la qual els vincles indirectes tenen un pes relatiu més important (53 casos, el 18,1 %; vg. ressaltat en groc), com també en totes les traduccions, exceptuant la d'Udina, en què si bé els vincles indirectes tenen un pes relatiu més gran dins la DE, cal notar que només hi ha 9 observacions de DE, 1 de les quals amb vincle indirecte (vg. xifres ressaltades en vermell). Hem de destacar que el fet que en total hi hagi més DD amb vincles indirectes (9 casos) que no pas DE (4 casos), va contra la premissa teòrica que la DD necessita referents més propers i prominents que la DE per ser reeixida. Tanmateix, aquesta diferència és massa petita per ser significativa.

Taula 17. Ordre i classe de vincle (agregat)

traductor	vincl e anafòric		ordre			TOTAL
			CAN	DE	DD	
Ràfols	vincl e proper	#	45	10	59	114
		% ordre	60,8 %	37 %	84,3 %	66,7 %
	vincl e de poset	#	12	16	3	31
		% ordre	16,2 %	59,3 %	4,3 %	18,1 %
	vincl e indirecte	#	17	1	8	26
% ordre		23 %	3,7 %	11,4 %	15,2 %	
total	#	74	27	70	171	
Caball	vincl e proper	#	51	9	16	76
		% ordre	66,2 %	30 %	100 %	61,8 %
	vincl e de poset	#	8	19	0	27
		% ordre	10,4 %	63,3 %	0 %	22 %
	vincl e indirecte	#	18	2	0	20
% ordre		23,4 %	6,7 %	0 %	16,3 %	
total	#	77	30	16	123	
Udina	vincl e proper	#	42	2	9	53
		% ordre	76,4 %	22,2 %	90 %	71,6 %
	vincl e de poset	#	10	6	1	17
		% ordre	18,2 %	66,7 %	10 %	23 %
	vincl e indirecte	#	3	1	0	4
% ordre		5,5 %	11,1 %	0 %	5,4 %	
total	#	55	9	10	74	
Sales	vincl e proper	#	47	4	11	62
		% ordre	54,7 %	17,4 %	91,7 %	51,2 %
	vincl e de poset	#	27	19	0	46
		% ordre	31,4 %	82,6 %	0 %	38 %
	vincl e indirecte	#	12	0	1	13
% ordre		14 %	0 %	8,3 %	10,7 %	
total	#	86	23	12	121	
Total	vincl e proper	#	185	25	95	305
		% ordre	63,4 %	28,1 %	88,0 %	62,4 %
	vincl e de poset	#	57	60	4	121
		% ordre	19,5 %	67,4 %	3,7 %	24,7 %
	vincl e indirecte	#	50	4	9	63
% ordre		17,1 %	4,5 %	8,3 %	12,9 %	
total	#	292	89	108	489	

Gràfic 8. Ordre i classe de vincle (total)

Les proves de significança i d'intensitat confirmen les associacions identificades en la descripció de la Taula 17, amb valors de p molt significatius de 0,009 a $< 0,0001$ i intensitat forta amb V de Cramer altes ($> 0,3$) en tots els textos. Així doncs, validem les associacions plantejades a c. 2, § 3.3.2 i les fem extensives als casos de vincles de part-tot opcionals, d'ús textual de la dixi i de vincles d'íctics que involucren relacions de poset. Això no obstant, a c. 2, § 4 veurem que, per bé que els vincles propers s'associen amb les DD, la relació no és prou forta per considerar-los una causa suficient —el desencadenant— perquè hi hagi DD en les traduccions.

Taula 18. Prova khi quadrat i V de Cramer ordre i classe de vincle

<i>traductor</i>		<i>valor</i>	<i>gll</i>	<i>sig. asimptòtica (bilateral)</i>
Ràfols	khi quadrat de Pearson	45,882	4	< 0,0001
	V de Cramer	0,366		
	n de casos vàlids	171		
Caball	khi quadrat de Pearson	47,236	4	< 0,0001
	V de Cramer	0,438		
	n de casos vàlids	123		
Udina	khi quadrat de Pearson	13,555	4	0,009
	V de Cramer	0,303		
	n de casos vàlids	74		
Sales	khi quadrat de Pearson	30,110	4	< 0,0001
	V de Cramer	0,353		
	n de casos vàlids	121		
TOTAL	khi quadrat de Pearson	126,861	4	< 0,0001
	V de Cramer	0,36		
	n de casos vàlids	489		

3.4 ASSOCIACIÓ ENTRE DISLOCACIONS I FACTORS LÈXICS: TERMES DE POLARITAT, QUANTIFICACIÓ DE GRAU I MARQUES EXPRESSIVES

En aquest apartat tractarem la relació entre la classe de dislocació i l'ordre canònic amb tres variables del text meta identificables per la presència de marques lèxiques: la polaritat marcada (c. 2, § 3.4.1), els elements amb valor quantificador que són part de l'actualització informativa o el focus (c. 2, § 3.4.2) i les marques expressives en general i pròpiament exclamatives (c. 2, § 3.4.3).

3.4.1 Ordre i polaritat marcada amb termes de polaritat

En l'estudi sobre la DD de Villalba i Mayol (2013: 26) es descriu la presència de termes de polaritat (TP) en el 31,1 % de DD (80 casos); concretament, en el 29 % d'oracions amb polaritat positiva (43 casos) i en el 33 % d'oracions amb polaritat negativa (37 casos; vg. Taula 19, adaptada de Villalba i Mayol 2013: 26). Especialment els TP negatius *pas, res* i *mai*, i els TP positius *ja* i *sí (que)*. El corpus d'aquesta recerca està format per DD extretes de *Terra*

baixa, d'Àngel Guimerà (1896 [1998]), *Vida privada*, de Josep Maria de Sagarra (1932 [2007]), i la traducció al català de *The Big Gold Dream (El gran somni daurat)*, de Chester Himes (1989), de Carme Geronès i Carles Urritz.

Taula 19. TP positius/negatius i DD a Villalba i Mayol (2013)

<i>TP positius i negatius</i>		<i>polaritat</i>		<i>TOTAL</i>
		<i>positiva</i>	<i>negativa</i>	
no marcada (sense TP)	#	103	74	177
	% positiva	71 %	67 %	
	% TOTAL	40 %	28,8 %	68,8 %
marcada (amb TP)	#	43	37	80
	% negativa	29 %	33 %	
	% TOTAL	16,7 %	14,4%	31,1 %
Total		146	111	257

Prenent en consideració aquestes dades, hem recollit l'associació entre l'ordre canònic, la DE i la DE i els TP en el corpus de traducció. En la Taula 20 hi podem veure la concurrència de cada ordre amb la presència de TP. En els textos de Ràfols i Udina, hi ha una associació propera al 31 % de l'estudi de Mayol i Villalba (2013: 26), amb el 27,9 % i el 36,4 % de DD amb TP, respectivament. Val a dir, però, que en el text d'Udina només hi ha 11 observacions de DD. D'altra banda, en els textos de Caball i Sales la proporció és més baixa, com també ho és en el total (24,8 %). Així doncs, en conjunt les dades del corpus difereixen un 6,3 % de les trobades per Villalba i Mayol (2013: 26), la majoria de les quals, recordem-ho, són extreptes de textos no traduïts.

Taula 20. Ordre i polaritat

traductor	termes de polaritat		ordre			TOTAL
			CAN	DE	DD	
Ràfols	sense TP	#	59	26	62	147
		% ordre	66,3 %	81,3 %	72,1 %	71,0 %
	amb TP	#	30	6	24	60
		% ordre	33,7 %	18,8 %	27,9 %	29,0 %
Total	#	89	32	86	207	
Caball	sense TP	#	74	28	14	116
		% ordre	85,1 %	82,4 %	82,4 %	84,1 %
	amb TP	#	13	6	3	22
		% ordre	14,9 %	17,6 %	17,6 %	15,9 %
Total	#	87	34	17	138	
Udina	sense TP	#	52	5	7	64
		% ordre	74,3 %	55,6 %	63,6 %	71,1 %
	amb TP	#	18	4	4	26
		% ordre	25,7 %	44,4 %	36,4 %	28,9 %
Total	#	70	9	11	90	
Sales	sense TP	#	75	24	17	116
		% ordre	71,4 %	88,9 %	89,5 %	76,8 %
	amb TP	#	30	3	2	35
		% ordre	28,6 %	11,1 %	10,5 %	23,2 %
Total	#	105	27	19	151	
Total	sense TP	#	260	83	100	443
		% ordre	74,1 %	81,4 %	75,2 %	75,6 %
	amb TP	#	91	19	33	143
		% ordre	25,9 %	18,6 %	24,8 %	24,4 %
Total	#	351	102	133	586	

Una segona informació rellevant que aporta la Taula 20 és la relació entre la DE i els TP, que, a diferència de la DD, no ha estat estudiada en les recerques de corpus citades en aquest capítol. Aparentment, la DE s'associa menys freqüentment amb TP que no la DD. En el text de Ràfols (18,8 % de TP amb DE vs. 27,9 % amb DD) i en el total agregat (18,6 % de TP amb DE vs. 24,8 % amb DD), les DE en oracions amb TP són menys freqüents que amb la DD. Així mateix, aquesta proporció s'inverteix en el text d'Udina (vg. Taula 20; ressaltat en taronja) i s'equipara en els casos de Caball i Sales (vg. ressaltat en groc); pensem que això pot ser conseqüència del nombre baix d'ocurrències de DD que hi ha en aquestes traduccions.

Per confirmar si la proporció més gran de DD amb TP que veiem en les files del text de Ràfols i el total a la Taula 20 és significativa (vg. caselles ressaltades en verd), hem fet les proves de khi quadrat exacta de Fisher (atès que hi ha 1 grau de llibertat i poques observacions) i V de Cramer, aplicades als casos de DE i DD. Com mostra la Taula 21, totes les proves descarten la possibilitat d'una associació entre la DD i la presència de TP. Això fa pensar que en el corpus de traducció aquesta associació no és generalitzable entre traductors i és molt feble, cosa que, com veurem, difereix de les dades observades en el text no traduït (c. 2, § 5).

Taula 21. Proves khi quadrat, Fisher i V de Cramer per dislocació i polaritat marcada

<i>traductor</i>		<i>valor</i>	<i>gll</i>	<i>sig. asimptòtica (bilateral)</i>	<i>sig. exacta (unilateral)</i>
Ràfols	khi quadrat de Pearson	1,031	1	0,310	
	prova exacta de Fisher				0,221
	V de Cramer	0,093			
	n de casos vàlids	118			
Caball	khi quadrat de Pearson	0,000	1	1	
	prova exacta de Fisher				0,66
	V de Cramer	> 0,000			
	n de casos vàlids	51			
Udina	khi quadrat de Pearson	0,135	1	0,714	
	prova exacta de Fisher				0,535
	V de Cramer	0,082			
	n de casos vàlids	20			
Sales	khi quadrat de Pearson	0,004	1	0,95	
	prova exacta de Fisher				0,667
	V de Cramer	0,009			
	n de casos vàlids	46			
TOTAL	khi quadrat de Pearson	1,281	1	0,258	
	prova exacta de Fisher				0,165
	V de Cramer	0,073			
	n de casos vàlids	235			

L'escassetat d'observacions de TP amb DD impedeix fer generalitzacions, però en el text de Ràfols —l'únic en què són prou freqüents— la proporció de TP positius i negatius és del 11,6 % i el 15,1 %, respectivament (vg. les primeres files de la Taula 22). La proporció és molt semblant en el total de casos (vg. les últimes files de la Taula 22), amb un 10,5 % de TP positius i un 13,5 % de TP negatius. Veiem, doncs, que els TP negatius tenen un pes semblant als positius, com en l'estudi de Villalba i Mayol (2013: 26), en què són gairebé igual de freqüents amb l'11,2 % i el 12,8 %, respectivament.

Taula 22. TP positius i negatius

			<i>ordre</i>			<i>TOTAL</i>
			<i>CAN</i>	<i>DE</i>	<i>DD</i>	
Ràfols	sense TP	#	59	26	63	148
		% ordre	66,3 %	81,3 %	73,3 %	71,5 %
	TP positius	#	7	5	10	22
		% ordre	7,9 %	15,6 %	11,6 %	10,6 %
	TP negatius	#	23	1	13	37
		% ordre	25,8 %	3,1 %	15,1 %	17,9 %
	Total			89	32	86
Total	sense TP	#	260	83	101	444
		% ordre	74,1 %	81,4 %	75,9 %	75,8 %
	TP positius	#	27	15	14	56
		% ordre	7,7 %	14,7 %	10,5 %	9,6 %
	TP negatius	#	64	4	18	86
		% ordre	18,2 %	3,9 %	13,5 %	14,7 %
Total			351	102	133	586

En darrer lloc, és interessant de comparar la freqüència dels diversos TP. Al corpus de traducció, els TP que trobem més freqüentment en oracions amb dislocacions són *mai* (10; 19,6 %) i *ja* (10; 19,6 %) (vg. Taula 23; ressaltat en verd). La categoria «altres +», també freqüent (15,7 %), comprèn elements diversos que també marquen la polaritat sense ser TP, com ara adverbis epistèmics com *de debò* i *realment* i expressions com *i tant*. L'altra categoria composta «altres -» (5,9 %), inclou diverses expressions que marquen la polaritat negativa, com *amb prou feines* i *en absolut*, i un cas del TP *ningú*. En general, també hi ha moltes ocurrencies dels TP negatius *res* (11), *cap* (10) i *ni* (7), i el TP positiu *sí (que)* (8) en contextos en què hi podria haver dislocacions, però l'ordre més observat en aquests casos és el canònic (vg. ressaltat en groc). Exceptuant *sí (que)* i *ben*, tots els TP són més freqüents amb la DD que amb la DE. Així doncs, amb la DD (32) hi ha més casos de TP que amb la DE (12).

Taula 23. Ordre i TP

TP		ordre			TOTAL	TOTAL DE + DD
		CAN	DE	DD		
sí (que)	#	4	3	1	8	4
	%	4,3 %	15,8 %	3,1 %	5,6 %	7,8 %
ja	#	13	4	6	23	10
	%	14 %	21,1 %	18,8 %	16 %	19,6 %
ben	#	1	2	1	4	3
	%	1,1 %	10,5 %	3,1 %	2,8 %	5,9 %
també	#	3	0	2	5	2
	%	3,2 %	0 %	6,3 %	3,5 %	3,9 %
altres +	#	8	5	3	16	8
	%	8,6 %	26,3 %	9,4 %	11,1 %	15,7 %
res	#	10	0	1	11	1
	%	10,8 %	0 %	3,1 %	7,6 %	2,0 %
pas	#	2	0	1	3	1
	%	2,2 %	0 %	3,1 %	2,1 %	2,0 %
mai	#	30	1	9	40	10
	%	32,3 %	5,3 %	28,1 %	27,8 %	19,6 %
cap	#	7	1	2	10	3
	%	7,5 %	5,3 %	6,3 %	6,9 %	5,9 %
tampoc	#	3	0	0	3	0
	%	3,2 %	0 %	0 %	2,1 %	0,0 %
gaire	#	1	0	1	2	1
	%	1,1 %	0 %	3,1 %	1,4 %	2,0 %
ni	#	2	1	4	7	5
	%	2,2 %	5,3 %	12,5 %	4,9 %	9,8 %
altres -	#	9	2	1	12	3
	%	9,7 %	10,5 %	3,1 %	8,3 %	5,9 %
TOTAL	#	93	19	32	144	51
	% total	68,4 %	9,6 %	22,1 %		

D'altra banda, en l'estudi de Villalba i Mayol (2013: 26), els TP més repetits són *ja* (31; 38,8 % del total de 80 TP amb DD), *pas* (21; 26,2 %), *res* (9; 11,3 %), *sí que* (7; 8,8 %) i *mai* (5; 6,3 %). En el corpus de traducció, en oracions amb DD només, *mai* i *ja* també són dels TP

més freqüents, però amb percentatges més alts en el cas de *mai* (33,3 %) i més baixos en el cas de *ja* (16,7 %). Val a dir que destaquen les freqüències dels TP *mai* (29), *ja* (13) i *res* (11) en contextos amb ordre canònic en què hi podria haver dislocació del tema, i també la poca freqüència total de *pas* (2) i *gaire* (2) (ressaltats en taronja), i l'abundància de *mai* (39).

En total, les observacions de TP coincidents amb dislocacions són escasses (51 en tot el corpus). No hem identificat cap relació significativa entre el tipus de TP, la polaritat i la mena de dislocació ($p = 0,252$).

3.4.2 Ordre i quantificació de grau

La presència de quantificadors de grau amb estatus d'informació nova i funció de focus, com a *N'han vingut pocs*, *de nens* o *Ens les esperàvem més altes*, *les girafes* (vg. c. 2, § 2.1.1c i § 2.1b), és una variable relacionada amb les dislocacions que s'ha estudiat poc en treballs precedents. Forcadell (2007: § 4.5.2) n'estudia la relació amb la DD, i Villalba i Mayol (2013: 35-36) suggereixen que la presència d'elements quantificadors en posició de focus pot ser més freqüent amb la DD que amb altres construccions. Per aquest motiu, els hem tractat com una variable d'anàlisi més, a fi d'observar si s'associen significativament amb alguna mena de dislocació. Els quantificadors observats són *molt*, *força*, *poc*, *prou*, *massa*, *bastant*, *més*, *menys*, *tan*, *tant*, *tot*, *tothom*, *algun*, *una mica*, *sempre*, *quant* i *com de*, incloses les seves formes flexionades i expressions sinònimes com adjectius superlatius en posició de focus (162) i predicats amb valor escalar que expressen un estat o acció en un grau màxim o mínim (163).

(162) a. «What about if you took him [the dog, a Great Dane] just for a while? Even that would be a big help. The landlord can't object if the dog's only visiting.»

It's not just the landlord, I explain. [My apartment]_T is *tiny*. (Nunez 2018: § 2)

b. No és nomès el propietari, vaig pensar. És **minúscul**, [el meu pis.]_T (Ràfols 2019: § 2; DD afegida)

(163) No sé si començar a fer el pa de gingebre; si en Charles arriba tard, serà fred.

—Jo me'l puc menjar —vaig dir.

—Però en Charles m'ha dit que li **encanta**, [el pa de gingebre.]_T (Sales 2016: § 6; coma afegida)

En la Taula 24, recollim els casos en què hi ha una de les expressions quantificadores anteriors, segons que es trobin en una oració amb ordre canònic, amb DE o amb DD, distingint per traductors. La taula il·lustra que, en presència de quantificadors, en tots els

textos i el total és més freqüent l'ordre canònic que la DD, exceptuant el text de Ràfols, en què és més freqüent la DD (vg. ressaltat en verd). D'altra banda, generalment, la DD s'associa més freqüentment amb elements quantificadors en posició de focus que no la DE (vg. requadres blaus). En els textos d'Udina, Ràfols i Sales la proporció d'aquesta diferència és molt marcada, i en el de Caball poc; així mateix, notem que en total només hi ha 3 casos de DE amb elements quantificadors focals (vg. ressaltat en groc), al costat de 19 DD. Així doncs, en el nostre corpus aquesta variable s'associa amb la DD més que amb la DE, tal com suggereixen Villalba i Mayol (2013: 36).

Taula 24. Ordre i quantificació de grau

traductor	quantificació		ordre			TOTAL
			CAN	DE	DD	
Ràfols	sense quantif.	#	78	31	74	183
		% quantif.	42,6 %	16,9 %	40,4 %	88,4 %
		% ordre	87,6 %	96,9 %	86 %	
	amb quantif.	#	11	1	12	24
		% quantif.	45,8 %	4,2 %	50 %	
		% ordre	12,4 %	3,1 %	14 %	11,6 %
Total	#	89	32	86	207	
Caball	sense quantif.	#	83	32	16	131
		% quantif.	63,4 %	24,4 %	12,2 %	94,9 %
		% ordre	95,4 %	94,1 %	94,1 %	
	amb quantif.	#	4	2	1	7
		% quantif.	57,1 %	28,6 %	14 %	5,1 %
		% ordre	4,6 %	5,9 %	5,9 %	
Total	#	87	34	17	138	
Udina	sense quantif.	#	62	9	7	78
		% quantif.	79,5 %	11,5 %	9 %	86,7 %
		% ordre	88,6 %	100 %	63,6 %	
	amb quantif.	#	8	0	4	12
		% quantif.	66,7 %	0 %	33 %	13,3 %
		% ordre	11,4 %	0 %	36,4 %	
Total	#	70	9	11	90	
Sales	sense quantif.	#	83	27	17	127
		% quantif.	65,4 %	21,3 %	13,4 %	84,1 %
		% ordre	79 %	100 %	89,5 %	
	amb quantif.	#	22	0	2	24
		% quantif.	91,7 %	0 %	8 %	15,9 %
		% ordre	21 %	0 %	10,5 %	
Total	#	105	27	19	151	
TOTAL	sense quantif.	#	306	99	114	519
		% quantif.	59 %	19,1 %	22 %	88,6 %
		% ordre	87,2 %	97,1 %	85,7 %	
	amb quantif.	#	45	3	19	67
		% quantif.	67,2 %	4,5 %	28 %	11,4 %
		% ordre	12,8 %	2,9 %	14,3 %	
TOTAL	#	351	102	133	586	

Per a l'associació entre les tres categories d'ordre i les expressions quantificadores, en els textos d'Udina i Sales i amb el total agregat, la prova khi quadrat és significativa, cosa que indica una relació positiva entre l'ordre canònic i la presència de quantificadors i una relació

negativa en el cas de la DE. Val a dir que aquesta relació és molt feble ($< 0,3$), com indica la V de Cramer a la Taula 25. D'altra banda, si calculem la significança de l'associació entre la classe de dislocació i els elements quantificadors, la relació és significativa únicament en el total ($p = 0,011$) i en els textos d'Udina ($p = 0,036$) i Sales ($p = 0,023$), amb una V de Cramer igualment baixa (vg. Taula 25). Per tant, no podem generalitzar entre traductors l'associació entre DD i aquesta variable, i l'hem de considerar una tendència lleu.

Taula 25. Prova khi quadrat i V de Cramer ordre i categories anafòriques

<i>traductor</i>		<i>valor</i>	<i>gll</i>	<i>sig. asimptòtica (bilateral)</i>
Ràfols	khi quadrat de Pearson	2,757	2	0,252
	V de Cramer	0,12		
	n de casos vàlids	207		
Caball	khi quadrat de Pearson	0,11	2	0,946
	V de Cramer	0,03		
	n de casos vàlids	138		
Udina	khi quadrat de Pearson	6,653	2	0,036
	V de Cramer	0,27		
	n de casos vàlids	90		
Sales	khi quadrat de Pearson	7,522	2	0,023
	V de Cramer	0,22		
	n de casos vàlids	151		
TOTAL	khi quadrat de Pearson	9	2	0,011
	V de Cramer	0,12		
	n de casos vàlids	586		

3.4.3 Ordre i marques expressives i exclamatives

Les marques de modalitat exclamativa són la darrera variable dependent que hem inclòs en l'anàlisi de la dislocació dels temes. A c. 2, § 2.2.1c hem comentat que en diverses fonts es relaciona la DD amb enunciats amb modalitat exclamativa i, en general, amb l'expressió d'actituds i emocions de l'enunciador. En l'anotació del corpus, aquestes marques de modalitat les hem dividides en: a) pròpiament exclamatives (enunciats que contenen quantificadors exclamatius com *que, quin, si i com* (164)) i b) expressives (enunciats en què hi ha elements pertanyents a la miscel·lània de fenòmens relacionats amb l'expressió d'avaluacions i estats emocionals de l'enunciador, que de manera genèrica se solen anomenar *llenguatge expressiu* (Gutzmann 2013: § 1; Rett 2020: § 1-2)). En són exemples determinada fraseologia, com *ves a saber què* (165); predicats que expressen estats psicològics d'un enunciador que experimenta una emoció forta, com *quedar parat o no suportar una cosa* (166); predicats que expressen una avaluació de l'enunciador com *posar les grapes* per dir 'tocar' (167); els signes d'exclamació (168), i en darrer lloc, els enunciats amb expressions quantificades amb adjectius superlatius i predicats que expressen una propietat o esdeveniment que es dona en un grau màxim o mínim, com *mossegar de dalt a*

baix (169) (alguns d'aquests últims casos també estan inclosos en la variable «quantificació de grau» (c. 2, § 3.4.2)).

(164) Gràcies, senyora Zimmerman, Roseman, Shapiro, Berger; **que** n'és d'espavilada, [vostè.]_T (Caball 2016: 52)

(165) —**Vés a saber què** se'n trauria, [de les terres dels Blackwood.]_T (Sales 2016: § 1)

(166) Jo mai no mirava la casa Rochester. **No suportava** pensar que hi hagués nascut, [la mare.]_T (DD afegida; Sales 2016: § 1)

(167) Hauria de repassar els papers del vostre pare. Pot ser que hi hagi alguna cosa important. Aquest jove no **hi posarà les grapes**, [als meus papers.]_T (DD afegida; Sales 2016: § 6)

(168) —La Roseman va trucar a casa i em va dir: «La nena se'm mor. ¿Me la vols comprar?». I jo la vaig comprar. Em sembla que li vaig donar deu dòlars. (...)
—Però, mama! (Si) éreu comunistes, [totes dues!]_T (DD i quantificador exclamatiu afegits; Caball 2016: 27)

(169) Ella hi va tornar, una vegada i una altra. Després el capellà va decidir anar-la a veure convencent-se a si mateix que feia una visita a domicili a una parroquiana necessitada.
—El va mossegar **de dalt a baix**, [ella]_T —va dir la mare—. (Caball 2016: 94)

A la Taula 26 hi veiem les associacions entre l'ordre de mots i els elements exclamatius i expressius separatament. Aquesta variable conté molt poques observacions, només 79 enunciats amb elements expressius i 12 amb marques exclamatives, de les quals 2 són DE i 1 és DD i les 9 restants ordre canònic. En el text d'Udina no hi ha cap observació amb dislocacions i, per tant, l'excloem de les generalitzacions. Tot i l'escassetat de casos per casella (vg. xifres en vermell), en general en la DD hi ha més casos dels dos tipus de marques que en la DE, més ostensiblement amb les marques expressives. Així mateix, en el total de casos, observem que el pes relatiu de les marques expressives (15,7/15,8 %) i exclamatives (2,3 %) dins de la DD i l'ordre canònic és el mateix, tot i que en xifres absolutes hi ha més del doble de casos de les dues categories amb ordre canònic (vg. caselles ressaltades en taronja).

Taula 26. Ordre i marques exclamatives i expressives

<i>traductor</i>	<i>marca</i>		<i>ordre</i>			<i>TOTAL</i>
			<i>CAN</i>	<i>DE</i>	<i>DD</i>	
Ràfols	sense marca	#	72	31	69	172
		% ordre	80,9 %	96,9 %	80,2 %	83,1 %
	expressiva	#	17	1	16	34
		% ordre	19,1 %	3,1 %	18,6 %	16,4 %
	exclamativa	#	0	0	1	1
% ordre		0 %	0 %	1,2 %	0,5 %	
total	#	89	32	86	207	
Caball	sense marca	#	77	32	13	122
		% ordre	88,5 %	94 %	76,5 %	88,4 %
	expressiva	#	9	2	3	14
		% ordre	10,3 %	5,9 %	17,6 %	10,1 %
	exclamativa	#	1	0	1	2
% ordre		1,1 %	0 %	5,9 %	1,4 %	
total	#	87	34	17	138	
Udina	sense marca	#	50	9	11	70
		% ordre	71,4 %	100 %	100 %	77,8 %
	expressiva	#	15	0	0	15
		% ordre	21,4 %	0 %	0 %	16,7 %
	exclamativa	#	5	0	0	5
% ordre		7,1 %	0 %	0 %	5,6 %	
total	#	70	9	11	90	
Sales	sense marca	#	89	26	16	131
		% ordre	84,8 %	96,3 %	84,2 %	86,8 %
	expressiva	#	14	0	2	16
		% ordre	13,3 %	0 %	10,5 %	10,6 %
	exclamativa	#	2	1	1	4
% ordre		1,9 %	3,7 %	5,3 %	2,6 %	
total	#	105	27	19	151	
TOTAL	sense marca	#	288	98	109	495
		% ordre	82,1 %	96,1 %	82 %	84,5 %
	expressiva	#	55	3	21	79
		% ordre	15,7 %	2,9 %	15,8 %	13,5 %
	exclamativa	#	8	1	3	12
% ordre		2,3 %	1 %	2,3 %	2 %	
TOTAL	#	351	102	133	586	

Les proves de significança i intensitat indiquen una manca general d'associació entre l'ordre de mots i la presència de marques exclamatives i expressives. La relació només és significativa en el total ($p = 0,012$), però amb una intensitat molt baixa ($< 0,3$) (vg. Taula 27).

Taula 27. Prova khi quadrat i V de Cramer: dislocació i marques exclamatives i expressives

<i>traductor</i>		<i>valor</i>	<i>gll</i>	<i>sig. asimptòtica (bilateral)</i>
Ràfols	khi quadrat de Pearson	6,358	4	0,174
	V de Cramer	0,124		
	n de casos vàlids	207		
Caball	khi quadrat de Pearson	4,807	4	0,308
	V de Cramer	0,132		
	n de casos vàlids	138		
Udina	khi quadrat de Pearson	7,347	4	0,119
	V de Cramer	0,126		
	n de casos vàlids	90		
Sales	khi quadrat de Pearson	4,772	4	0,311
	V de Cramer	0,202		
	n de casos vàlids	151		
TOTAL	khi quadrat de Pearson	12,835	4	0,012
	V de Cramer	0,105		
	n de casos vàlids	586		

Així mateix, si exclouem l'ordre canònic de la variable dependent i analitzem l'associació entre el tipus de dislocació i les marques exclamatives i expressives, observem resultats semblants, amb una manca d'associació en les traduccions particulars i una associació feble en el total agregat ($p = 0,004$ i V de Cramer = 0,2). D'altra banda, si analitzem l'associació solament entre la categoria «marca expressiva» i l'ordre de mots, només observem associacions febles en el text de Ràfols ($p = 0,024$ i V de Cramer = 0,2) i en el total ($p = 0,001$ i V de Cramer = 0,2).

Així doncs, d'acord amb els resultats d'aquestes proves, no hi ha associacions significatives entre les dislocacions i les marques exclamatives i expressives, ni tampoc entre aquestes marques i la classe de dislocació. Això no obstant, en el total, en comparació amb les DE sí que hi pot haver una tendència molt lleu de les DD a tindre lloc més freqüentment en enuncis amb marques expressives. Recordem que hem anotat com a dislocacions els casos amb pronom de represa i coma, i també (dins dels casos en què la dislocació pronominalitza) els enuncis sense coma però amb pronom, com *Si en té(.) d'anys(.) aquesta figura*. Tanmateix, d'aquest segon tipus sense coma no n'hem trobat amb marques exclamatives.

3.5 INTERACCIONS ENTRE LES VARIABLES INDEPENDENTS

Dedicarem aquest últim apartat a analitzar dues interaccions entre les variables independents tractades a c. 2, § 3.2-3.4. Les compararem amb els estudis de Villalba (2011: § 3) i Villalba i Mayol (2013: § 4.2) quan també hi estiguin incloses. Això ens permetrà d'agrupar factors a l'hora de trobar les variables que més influeixen en la distribució de l'ordre de mots.

En primer lloc, en la DD Villalba (2011: § 3.1.5) constata una associació significativa entre la funció discursiva i la distància amb l'antecedent (*antecedent distance*). En el seu estudi, la funció d'activació s'associa amb la categoria «inferible» (64,18 %) i, en menor mesura, amb la categoria «no local (31,34 %), mentre que els casos de DD amb funció de continuació són gairebé tots locals (93,9 %). Com podem veure en la Taula 28, en el corpus de traducció, en la DD aquestes relacions es donen de manera igual pel que fa a la continuació, perquè el 85,7 % de casos són locals (vg. requadres blaus), i de manera propera, però amb més pes de la categoria «local» pel que fa a l'activació, perquè en la DD els casos locals (44,8 %) i inferibles (42,9 %) tenen proporcions gairebé iguals (vg. requadres verds).

Taula 28. Distància amb l'antecedent i funció discursiva per ordre

ordre	funció		estatus			TOTAL	
			local	no local	inferible		
CAN	activació	#	78	43	175	296	
		% estatus	26,4 %	14,5 %	59,1 %	100 %	
	continuació	#	51	0	4	55	
		% estatus	92,7 %	0 %	7,3 %	100 %	
	Total		#	129	43	179	351
	DE	activació	#	21	5	67	93
% estatus			22,6 %	5,4 %	72 %	100 %	
continuació		#	6	0	3	9	
		% estatus	66,7 %	0 %	33,3 %	100 %	
Total		#	27	5	70	102	
DD		activació	#	47	13	45	105
	% estatus		44,8 %	12,4 %	42,9 %	100 %	
	continuació	#	24	0	4	28	
		% estatus	85,7 %	0 %	14,3 %	100 %	
	Total		#	71	13	49	133
	TOTAL	activació	#	146	61	287	494
% estatus			29,6 %	12,3 %	58,1 %	100 %	
continuació		#	81	0	11	92	
		% estatus	88 %	0 %	12 %	100 %	
		#	227	61	298	586	

Tocant a la resta de casos, en la DE, la relació entre la funció de continuació i la categoria «local» també es dona, i la funció d'activació té una proporció més baixa de casos locals (22,6 %) que la DD. Així mateix, quan hi ha ordre canònic la majoria de casos de continuació són locals i la majoria de casos d'activació són inferibles. Les relacions descrites en la Taula 28 són significatives en els tres ordres amb nivells alts de significança ($< 0,0001$) i V de Cramer fortes ($> 0,4-0,5$)(vg. Taula 31).

Taula 29. Prova khi quadrat i V de Cramer de distància amb l'antecedent i funció discursiva per ordre

<i>ordre</i>		<i>valor</i>	<i>gll</i>	<i>sig. asimptòtica (bilateral)</i>
CAN	khi quadrat de Pearson	94,38	2	< 0,0001
	V de Cramer	0,509		
	n de casos vàlids	364		
DE	khi quadrat de Pearson	18,96	2	< 0,0001
	V de Cramer	0,438		
	n de casos vàlids	99		
DD	khi quadrat de Pearson	31,93	2	< 0,0001
	V de Cramer	0,492		
	n de casos vàlids	132		
TOTAL	khi quadrat de Pearson	148,16	2	< 0,0001
	V de Cramer	0,499		
	n de casos vàlids	595		

En segon lloc, observem una certa coincidència entre la categoria «ús textual de la dixi» i la presència de TP (vg. caselles en verd de la Taula 30). Tanmateix, tal com mostren les proves de la Taula 31, aquesta relació sols és significativa per a la DE, amb una intensitat alta (V de Cramer = 0,5).

Taula 30. Dixi i termes de polaritat per ordre

<i>ordre</i>	<i>termes de polaritat</i>		<i>dixi</i>				<i>TOTAL</i>
			<i>no dític</i>	<i>dixi espai</i>	<i>dixi de persona</i>	<i>ús textual</i>	
CAN	sense TP	#	192	16	27	25	260
		%	72,5 %	84,2 %	79,4 %	75,8 %	74,1 %
	TP	#	73	3	7	8	91
		%	27,5 %	15,8 %	20,6 %	24,2 %	25,9 %
	Total	#	265	19	34	33	351
DE	sense TP	#	53	4	21	5	83
		%	89,8 %	80,0 %	84,0 %	38,5 %	81,4 %
	TP	#	6	1	4	8	19
		%	10,2 %	20,0 %	16,0 %	61,5 %	18,6 %
	Total	#	59	5	25	13	102
DD	sense TP	#	55	7	8	30	100
		%	74,3 %	77,8 %	88,9 %	73,2 %	75,2 %
	TP	#	19	2	1	11	33
		%	25,7 %	22,2 %	11,1 %	26,8 %	24,8 %
	Total	#	74	9	9	41	133
TOTAL	sense TP	#	300	27	56	60	443
		%	75,4 %	81,8 %	82,4 %	69,0 %	75,6 %
	TP	#	98	6	12	27	143
		%	24,6 %	18,2 %	17,6 %	31,0 %	24,4 %
		#	398	33	68	87	586

Taula 31. Prova khi quadrat i V de Cramer dixi i termes de polaritat per ordre

<i>ordre</i>		<i>valor</i>	<i>gll</i>	<i>sig. asimptòtica (bilateral)</i>
CAN	khi quadrat de Pearson	3,067	4	0,547
	V de Cramer	0,092		
	n de casos vàlids	364		
DE	khi quadrat de Pearson	0,324	4	< 0,0001
	V de Cramer	0,5		
	n de casos vàlids	99		
DD	khi quadrat de Pearson	2,327	4	0,676
	V de Cramer	0,13		
	n de casos vàlids	132		
TOTAL	khi quadrat de Pearson	3,338	4	0,503
	V de Cramer	0,075		
	n de casos vàlids	595		

Val a dir que, de casos d'ús textual de la dixi en DE només n'hi ha 13, dels quals 8 apareixen en enunciats amb TP, cosa que implica que l'associació no explica una part rellevant de la mostra. A (170) veiem un exemple d'enunciat d'aquestes característiques.

(170) El trajecte fins al veterinari, el diagnòstic, bé almenys [això]_T ja ho tenim, finalment.
(Ràfols 2019: 5)

4 Factors que condicionen l'ús de les dislocacions en les traduccions

En aquest apartat identificarem els factors desencadenants que poden afavorir o, per contra, fer menys probable que els traductors introdueixin enunciats amb una projecció temàtica marcada amb dislocacions. En els apartats anteriors, hem estudiat aïlladament el grau d'associació de diverses variables amb cada classe de dislocació; per exemple, donada la variable «termes de polaritat», hem vist que aquesta variable té més pes proporcionalment dins els casos de DD (24,8 %) que no de DE (18,6 %) i gairebé el mateix pes que en l'ordre canònic (25,9 %; vg. ressaltat en blau a la Taula 32).

Taula 32. Ordre dins els enunciats amb termes de polaritat

<i>termes de polaritat</i>		<i>ordre</i>			<i>TOTAL</i>
		CAN	DE	DD	
sense TP	#	260	83	100	443
	% ordre	74,1 %	81,4 %	75,2 %	75,6 %
	% sense TP	58,7 %	18,7 %	22,6 %	
amb TP	#	91	19	33	143
	% ordre	25,9 %	18,6 %	24,8 %	24,4 %
	% amb TP	63,6 %	13,3 %	23,1 %	
Total	#	351	102	133	586

*Els dos percentatge d'«ordre» sumen 100 % verticalment (per exemple, 74,1 % + 25,9 % = 100 %) i els tres percentatges de «sense TP» sumen 100 % horitzontalment (per exemple, 58,7 % + 18,7 % + 22,6 % = 100 %).

Tanmateix, aquestes dades no permeten saber si els TP afavoreixen l'ús de la DD o de la DE. De fet, que del total de casos d'enunciats amb TP (143 casos), el 63,6 % (91 casos) tinguin ordre canònic i només el 23,1 % (33 casos) continguin DD i el 13,3 % (19 casos) DE (vg. ressaltat en taronja) fa pensar que la primera qüestió no incideix directament en la segona. En altres paraules, segons les dades de la Taula 32, quan hi ha TP és igual de probable o menys que hi hagi dislocacions que quan no hi ha TP.

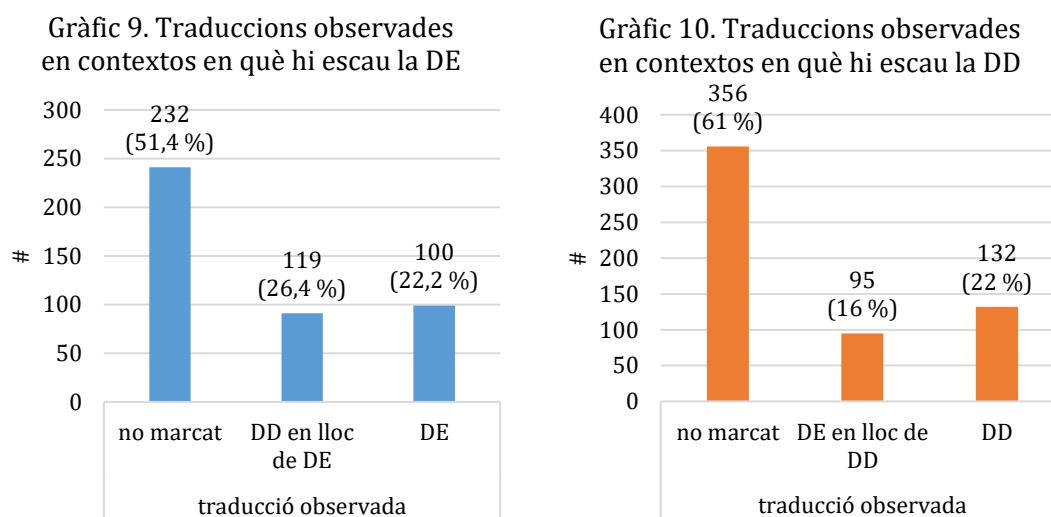
Així doncs, mentre que la primera qüestió (tractada a c. 2, § 3.2-3.4) respon a la pregunta ¿dins de cada dislocació quin pes tenen els TP?, la qüestió que aquí ens ocupa és ¿quan hi ha TP hi ha més tendència a l'ordre canònic o a fer ús de les dislocacions?. Per tant, dins dels casos de cada variable independent pararem atenció a la proporció de dislocacions amb relació a l'ordre canònic.

D'ara endavant, en l'anàlisi de cada classe de dislocació valorarem dos factors. En primer lloc, la selecció de casos en què es pot fer servir cada dislocació, atès que no tots els enunciats poden contindre igualment DE i DD. Per exemple, a (171) l'opció amb DE no és possible perquè el sintagma dislocat és el subjecte d'una oració simple, i per altra banda, a (172) l'opció amb DD (172c) no és possible, perquè l'element dislocat no és actiu en el discurs ni recuperable per mitjà de cap inferència, atès que queda a principi de paràgraf, sense continuïtat amb el darrer tema del paràgraf anterior.

- (171) a. «Oh, no,» Ito said, appearing in the doorway. «I telephone everybody and say no lunch party today. Missy Burnside have to go to Colchester. Also no tea party, no cocktail party, no dinner party. Velly far, [Colchester.]_T» [dit per un personatge japonès que no parla bé l'anglès] (Denis 1952: § 2)
- b. La senyora Burnside ha d'anar a Colchester. (...). És molt lluny, [Colchester.]_T (Udina 2014: § 2)

- (172) a. [Sol]_T had been drafted into the army during the First World War and sent to Europe. (Gornick 1987: 8)
- b. Quan la família va anar-se'n de Rússia per venir a Nova York, els va acompanyar en Sol, el germà més petit de l'àvia, que tenia la mateixa edat que el seu fill gran (la seva mare també havia estat embarassada vint anys). Els dos germans grans de la mare havien vingut uns quants anys abans, havien entrat a treballar en el ram de la confecció i havien llogat un pis sense aigua calenta al Lower East Side per a tots onze: cambra de bany al rebedor, estufa de carbó a la cuina, un seguit d'habitacions interiors, fosques i petites com cofurnes. La mare, que aleshores tenia deu anys, dormia sobre dues cadires a la cuina perquè l'àvia tenia un rellogat. [A en Sol]_T l'havien cridat a files durant la Primera Guerra Mundial i l'havien enviat a Europa. (Caball 2016: 15)
- c. #L'havien cridat a files durant la Primera Guerra Mundial i l'havien enviat a Europa, [a en Sol.]_T

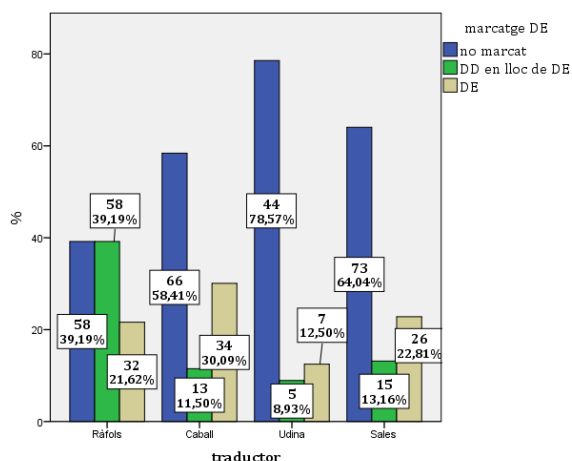
En segon lloc, quan analitzem cada classe de dislocació per separat tindrem en compte la proporció de casos en què s'ha fet servir l'altra dislocació, al costat dels casos amb ordre canònic. Ho veiem en el Gràfic 9, que recull el total de textos meta que poden contindre una DE, en els quals: *a*) no hi ha dislocació; *b*) en lloc d'una DE hi ha una DD o *c*) hi ha una DE. D'altra banda, el Gràfic 10, que recull el total d'enunciats meta que poden contindre una DD, en els quals: *a*) no hi ha dislocació; *b*) en lloc d'una DD hi ha una DE o *c*) hi ha una DD.

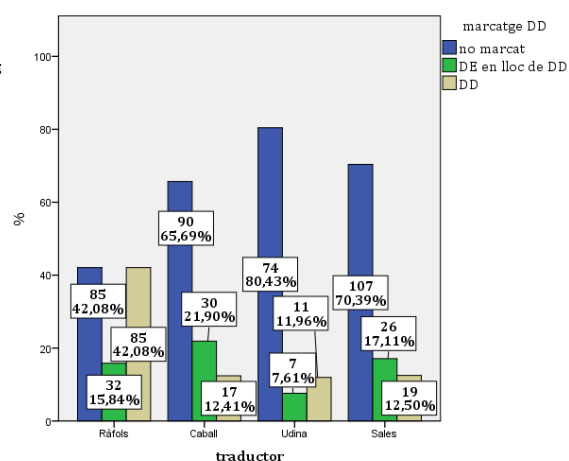
Com podem veure, les dades són força homogènies en les dues classes de dislocació. En la DE els casos amb ordre no marcat són el 51,4 %, i en la DD són el 44,6 %. D'altra banda, els casos en què podent-hi haver una DE el traductor ha fet servir una DD són el 26,4 % (119), i a la inversa, els casos en què hi podria haver DD però trobem una DE són el 22,6 % (92).

Finalment, els casos amb DE són el 22,2 % (100), i els casos amb DD són el 32,7 % (133). Tanmateix, com hem vist a c. 2, § 3.1, aquestes dades no són del tot homogènies entre traductors, perquè les DD són molt més abundants en el text de Ràfols i tant la DE com la DD són menys freqüents en el text d'Udina. Com podem veure en el Gràfic 11, menys en la traducció de Ràfols, en totes les traduccions les DE que no s'han introduït en contextos en què esqueien (les barres blaves «no marcat» del gràfic) són la categoria més freqüent, seguides de les DE i els casos de DD en lloc de DE. D'altra banda, al Gràfic 12, exceptuant el text de Ràfols, en totes les traduccions les DD que no s'han introduït superen els casos en què sí que hi ha DD i, en el text d'Udina les DE emprades en contextos en què hi pot haver DD són menys freqüents que les DD, al contrari que en els textos de Caball i Sales.

Gràfic 11. Marcatge de la DE segons traductor

Gràfic 12. Marcatge de la DD segons traductor

Aprofundint en la distribució de les dades d'aquests gràfics, a continuació observarem aquestes categories amb l'associació entre les dislocacions i cada variable, parant atenció a les diferències entre traductors.

Primerament, a c. 2, § 4.1-4.3 analitzarem l'impacte que tenen factors presents en el text meta en l'ús de les dislocacions distingint els factors pragmàtics dels factors lèxics. Concretament, veurem l'efecte de les variables dels subapartats c. 2, § 3.2-3.4 (funció discursiva, distància amb l'antecedent, vincles anafòrics, vincles díctics, termes de polaritat, quantificació de grau i marques expressives). Finalment, a c. 2, § 4.4, analitzarem l'impacte de factors presents en el text font.

4.1 FACTORS PRAGMÀTICS DEL TEXT META

Primerament, tractarem l'impacte en la presència de dislocacions de quatre factors del text meta que són de caràcter no explícit (en el sentit que no es manifesten amb cap element

lèxic o morfosintàctic). Aquests són la funció discursiva del tema (c. 2, § 4.1.1), la distància amb l'antecedent (c. 2, § 4.1.2) i la classe de vincle (c. 2, § 4.1.3). Aclarim que incloem la funció discursiva en aquest apartat, perquè, la funció d'activació o continuació d'un tema pot variar entre el text font i el text meta o, en absència de marques, pot no ser clara en un text font en anglès, com succeeix a (173a) en què no sabem si el cim tonal recauria en el SN *death* o en el SP *to a dog*.

(173) a. «I put him in a kennel,» she says, bristling at my tone, «because I didn't know what else to do. You can't explain death [to a dog]». (Nunez 2018: § 1)

b. —L'he deixat en una guarderia —diu, una mica crispada pel meu to— perquè no sabia què més podia fer. No li pots explicar el que és la mort, [a un gos.]_T (Ràfols 2019: § 1)

4.1.1 La funció discursiva de les dislocacions i el seu ús

La funció discursiva té un impacte lleu en l'ús de les dislocacions. Amb les funcions d'activació i continuació observem proporcions semblants en els casos en què podent-hi haver una DE els traductors opten per l'ordre canònic (51,9/48,5 %; vg. Taula 33), i un 12 % més de DE amb la funció d'activació (23,9/12,1 %; vg. ressaltat en blau). En canvi, hi ha més DD amb la funció de continuació (31,2/40 %; vg. Taula 34), però la diferència és tanmateix petita (menys d'un 9 %). Així doncs, la DE s'observa una mica més quan el tema fa la funció d'activació, mentre que la DD s'observa més dins dels casos de funció de continuació. Notem que aquesta tendència també s'observa quan la DD es fa servir en contextos en què hi podria haver DE (vg. ressaltat en verd; Taula 33) i quan la DE es fa servir en contextos en què hi podria haver DD (vg. ressaltat en blau; Taula 34).

Taula 33. Ús de les DE segons la funció discursiva

funció discursiva		ordre			TOTAL
		CAN	DD en lloc de DE	DE	
activació	#	200	93	92	385
	%	51,9 %	24,2 %	23,9 %	
continuació	#	32	26	8	66
	%	48,5 %	39,4 %	12,1 %	
TOTAL	#	232	119	100	451
	%	51,4 %	26,4 %	22,2 %	

Taula 34. Ús de les DD segons la funció discursiva

funció discursiva	ordre			TOTAL	
	CAN	DE en lloc de DD	DD		
activació	#	148	84	105	337
	%	43,9 %	24,9 %	31,2 %	
continuació	#	34	8	28	70
	%	48,6 %	11,4 %	40 %	
TOTAL	#	182	92	133	408
	%	44,6 %	22,5 %	32,6 %	

L'associació entre l'ús de la DE i la funció d'activació és significativa amb un valor de $p = 0,013$ i una intensitat feble (V de Cramer = 1,38), i l'associació entre la DD i la funció de continuació també és significativa, però amb un valor de $p = 0,044$, al límit per ser considerat significatiu, i una intensitat igualment feble (V de Cramer = 1,24).

4.1.2 La distància amb l'antecedent dels temes i les dislocacions

La distància amb l'antecedent és una variable relacionada feblement amb el grau d'ús de les dislocacions. Tant la DE com la DD s'observen significativament menys amb la categoria «no local» (vg. ressaltat en taronja en les taules 35 i 36). Pel que fa al tipus de dislocació, els casos de DE presenten una tendència positiva envers la categoria «inferible» (vg. ressaltat en blau); d'altra banda, els casos de DD es relacionen més amb la categoria «local», amb vora 20 punts percentuals de diferència respecte de la categoria «inferible» (vg. ressaltat en verd).

Taula 35. Ús de les DE segons distància amb l'antecedent

distància	ordre			TOTAL	
	CAN	DD en lloc de DE	DE		
local	#	83	63	25	171
	%	48,5 %	36,8 %	14,6 %	
no local	#	29	11	5	45
	%	64,4 %	24,4 %	11,1 %	
inferible	#	120	45	70	235
	%	51,1 %	19,1 %	29,8 %	
TOTAL	#	232	119	100	451
	%	51,4 %	26,4 %	22,2 %	

Taula 36. Ús de les DD segons distància amb l'antecedent

distància	ordre			TOTAL	
	CAN	DE en lloc de DD	DD		
local	#	67	25	71	163
	%	41,1 %	15,3 %	43,6 %	
no local	#	23	4	13	40
	%	57,5 %	10 %	32,5 %	
inferible	#	92	63	49	204
	%	45,1 %	30,9 %	24 %	
TOTAL	#	182	92	133	407
	%	44,6 %	22,5 %	32,7 %	

Hem constatat que les relacions descrites són significatives en totes dues taules amb valors de $p < 0,0001$, tot i que febles (V de Cramer = 0,17). Quant a les diverses traduccions separatament, en la DE les relacions són significatives en els textos de Ràfols ($p = 0,003$), Caball ($p = 0,005$) i Sales ($p = 0,013$), i en la DD són significatives només en el text de Sales ($p = 0,035$). Així doncs, la influència de la distància amb l'antecedent en l'ús de la DD no es pot generalitzar entre traductors.

4.1.3 La classe de vincle dels temes i l'ús de les dislocacions

Com podíem esperar tenint en compte les dades de c. 2, § 3.3.4, la classe de vincle amb l'antecedent discursiu o el referent extradiscursiu dels temes influeix fortament en l'ús de les dislocacions. Recordem que aquesta variable agrega vincles propers (d'identitat i pseudoidentitat, inclòs l'ús textual de la dixi), de poset i indirectes. Seguint les tendències observades en les taules 16 i 17, veiem que les DE són més freqüents dins de la categoria «vincle de poset» («subset» + «part-tot» + «díctic de poset»; c. 2, § 3.3.4; vg. ressaltats en blau, el 51,7 % de DE de la Taula 37 i el 61,9 % de DE en lloc de DD de la Taula 38). D'altra banda les DD són més freqüents dins de la categoria «vincle proper» («identitat» + «epítet» + «hiperònim» + «ús textual de la dixi»; vg. ressaltat en verd, el 37,8 % de DD en lloc de DE de la Taula 37 i el 44,9 % de DD de la Taula 38). En darrer lloc, en totes dues taules l'ordre canònic és més alt dins dels vincles indirectes (vg. 70,5 % i 63,9 %; vg. ressaltat en taronja).

Taula 37. Ús de les DE segons classe de vincle

vincle		ordre			TOTAL
		CAN	DD en lloc de DE	DE	
vincle proper	#	117	85	23	225
	%	52 %	37,8 %	10,2 %	
vincle de poset	#	52	4	60	116
	%	44,8 %	3,4 %	51,7 %	
vincle indirecte	#	31	9	4	44
	%	70,5 %	20,5 %	9,1 %	
TOTAL	#	200	98	87	385
	%	51,9 %	25,5 %	22,6 %	

Taula 38. Ús de les DD segons classe de vincle

vincle		ordre			TOTAL
		CAN	DE en lloc de DD	DD	
vincle proper	#	95	23	96	214
	%	44,4 %	10,7 %	44,9 %	
vincle de poset	#	28	52	4	84
	%	33,3 %	61,9 %	4,8 %	
vincle indirecte	#	23	4	9	36
	%	63,9 %	11,1 %	25 %	
TOTAL	#	146	79	109	334
	%	43,7 %	23,7 %	32,6 %	

Un cop confirmat que una associació és significativa mitjançant la prova khi quadrat, analitzem la intensitat de la influència de la variable independent sobre la variable dependent mitjançant la V de Cramer. Si aquesta prova té un valor superior a 0,3 assumirem que la influència és forta (vg. ressaltat en verd, a taules 39 i 40). Les relacions descrites són significatives en tots els textos menys en la traducció d'Udina, amb valors de $p < 0,0001$ i intensitats fortes (V de Cramer = 0,3-0,5), com mostren les taules 39 i 40. En el text d'Udina no hi ha significança per a la DE, però per a la DD sí que n'hi ha ($p = 0,001$). Així doncs, fins a aquest punt la classe de vincle és el factor que més es relaciona amb l'ús de les dislocacions.

Taula 39. Prova khi quadrat i V de Cramer DE i classe de vincle

<i>traductor</i>		<i>valor</i>	<i>gll</i>	<i>sig. asimptòtica (bilateral)</i>
Ràfols	khi quadrat de Pearson	44,287	4	< 0,0001
	V de Cramer	0,391		
	n de casos vàlids	119		
Caball	khi quadrat de Pearson	35,189	4	< 0,0001
	V de Cramer	0,433		
	n de casos vàlids	61		
Udina	khi quadrat de Pearson	19,958	4	0,171
	V de Cramer	0,267		
	n de casos vàlids	43		
Sales	khi quadrat de Pearson	26,024	4	< 0,0001
	V de Cramer	0,34		
	n de casos vàlids	111		
TOTAL	khi quadrat de Pearson	105,312	4	< 0,0001
	V de Cramer	0,365		
	n de casos vàlids	334		

Taula 40. Prova khi quadrat i V de Cramer DD i classe de vincle

<i>traductor</i>		<i>valor</i>	<i>gll</i>	<i>sig. asimptòtica (bilateral)</i>
Ràfols	khi quadrat de Pearson	44,287	4	< 0,0001
	V de Cramer	0,431		
	n de casos vàlids	119		
Caball	khi quadrat de Pearson	35,189	4	< 0,0001
	V de Cramer	0,537		
	n de casos vàlids	61		
Udina	khi quadrat de Pearson	19,958	4	< 0,0001
	V de Cramer	0,482		
	n de casos vàlids	43		
Sales	khi quadrat de Pearson	26,024	4	< 0,0001
	V de Cramer	0,342		
	n de casos vàlids	111		
TOTAL	khi quadrat de Pearson	105,312	4	< 0,0001
	V de Cramer	0,397		
	n de casos vàlids	334		

4.2 FACTORS LÈXICS DEL TEXT META

A c. 2, § 3.4 hem vist que els factors lèxics com els TP, la quantificació de grau i les marques expressives tendeixen a associar-se més amb la DD que no pas amb la DE, tot i que de manera molt lleu i només en el text de Ràfols i en el total agregat. En aquest apartat analitzarem específicament l'impacte d'aquestes variables en la presència de DE i DD per separat.

4.2.1 Els termes de polaritat en l'ús de les dislocacions

Com podem veure en les taules 41 i 42, les dades indiquen que la presència de TP no influeix en el fet que hi hagi més casos de DE i DD. D'una banda, en la Taula 41 l'ús de la DE es més baix en presència de TP que no en el conjunt de casos restants, sense TP. Entre la DE i els TP no hi ha cap associació significativa ($p = 1,66$) i la tendència és negativa.

Taula 41. Ús de la DE en enunciats amb termes de polaritat

termes de polaritat		ordre			TOTAL
		CAN	DD en lloc de DE	DE	
sense TP	#	165	89	81	335
	%	49,3 %	26,6 %	24,2 %	
amb TP	#	67	30	19	116
	%	57,8 %	25,9 %	16,4 %	
TOTAL	#	232	119	100	451
	%	51,4 %	26,4 %	22,2 %	

D'altra banda, en la Taula 42 hi podem veure que de casos amb DD n'hi ha gairebé la mateixa proporció quan hi ha TP (35,9%) que en la resta de contextos (31,7 %). Així doncs, entenem que la variable «polaritat marcada amb TP» no influeix en el grau d'ús de la DD en el corpus. Entre aquestes variables tampoc hi ha associacions significatives ($p = 0,67$).

Taula 42. Ús de la DD en enunciats amb termes de polaritat

termes de polaritat		ordre			TOTAL
		CAN	DE en lloc de DD	DD	
sense TP	#	141	74	100	315
	%	44,8 %	23,5 %	31,7 %	
amb TP	#	41	18	33	92
	%	44,6 %	19,6 %	35,9 %	
TOTAL	#	182	91	133	407
	%	44,6 %	22,5 %	32,7 %	

4.2.2 La quantificació de grau en l'ús de les dislocacions

La presència d'elements quantificadors en posició de focus és un factor que té poc impacte en l'ús de les dislocacions. De fet, en la DE observem una relació negativa, perquè en la en la

Taula 43 la proporció de DE és un 19,7 % més baixa quan es dona aquesta variable que en la resta de casos (vg. ressaltat en taronja).

Taula 43. Ús de les DE en enunciat amb elements quantificadors en posició de focus

<i>elements quantificadors</i>		<i>ordre</i>			TOTAL
		<i>CAN</i>	<i>DD en lloc de DE</i>	<i>DE</i>	
sense elements quantificadors	#	206	102	98	406
	%	50,7 %	25,1 %	24,1 %	
amb elements quantificadors	#	26	17	2	45
	%	57,8 %	37,8 %	4,4 %	
TOTAL	#	232	119	100	451
	%	51,4 %	26,4 %	22,2 %	

Per contra, quan hi ha elements quantificadors en enunciat amb DD observem, un increment lleuger en el nombre de casos, visible tant en els casos de DD en lloc de DE de la Taula 43, com en els casos de DD de la Taula 44 (vg. ressaltat en verd).

Taula 44. Ús de les DD en enunciat amb elements quantificadors en posició de focus

<i>elements quantificadors</i>		<i>ordre</i>			TOTAL
		<i>CAN</i>	<i>DE en lloc de DD</i>	<i>DD</i>	
sense elements quantificadors	#	312	93	113	518
	%	60,2 %	18 %	21,8 %	
amb elements quantificadors	#	44	2	19	65
	%	67,7 %	3,1 %	29,2 %	
TOTAL	#	356	95	132	583
	%	61,1 %	16,3 %	22,6 %	

Les associacions de la Taula 43 i de la Taula 44 són significatives amb valors de $p = 0,007$ i $0,002$, respectivament. Així doncs, podem dir que en el total de casos entre la variable «elements quantificadors» i la DE hi ha una relació negativa significativa, mentre que entre aquesta variable i la DD hi ha una relació positiva significativa. Tanmateix, en el cas de la DE, les associacions no són significatives en els textos de cap traductor separatament. D'altra banda, en la DD hi ha associacions significatives només en els textos d'Udina ($p = 0,067$) i Sales ($p = 0,021$), amb intensitat forta en el d'Udina (V de Cramer = $0,32$).

4.2.3 Els elements exclamatiu i expressius en l'ús de les dislocacions

En presència d'elements exclamatiu o amb valor expressiu (vg. c. 2, § 2.1.1c i § 2.2.1c) veiem ús de les dislocacions semblant a l'observat quan hi ha quantificació de grau. D'una banda, les DE es fan servir un 19,5 % menys que en la resta de casos, fet que indica una possible tendència negativa. D'altra banda, les DD s'observen més quan hi ha elements exclamatiu o expressius, tot i que la diferència amb els casos sense marques expressives o exclamatives és petita (d'un 5,7 %). Aquestes relacions són significatives tant per a la DE

com per a la DD, amb valors de $p = 0,001$ i intensitats baixes ($< 0,3$). En els textos particulars l'associació amb la DE només és significativa en el text de Caball, mentre que l'associació amb la DD és significativa en els textos de Ràfols i Caball.

Taula 45. Ús de la DE en enunciats amb marques exclamatives o expressives

<i>marques expressives o exclamatives</i>		<i>ordre</i>			TOTAL
		<i>CAN</i>	<i>DD en lloc de DE</i>	<i>DE</i>	
sense <i>marques expressives o exclamatives</i>	#	200	96	97	393
	%	50,9 %	24,4 %	24,7 %	
amb <i>marques expressives o exclamatives</i>	#	32	23	3	58
	%	55,2 %	39,7 %	5,2 %	
TOTAL	#	232	119	100	451
	%	51,4 %	26,4 %	22,2 %	

Taula 46. Ús de la DD en enunciats amb marques exclamatives o expressives

<i>marques</i>		<i>ordre</i>			TOTAL
		<i>CAN</i>	<i>DE en lloc de DD</i>	<i>DD</i>	
sense <i>marques expressives o exclamatives</i>	#	145	89	109	343
	%	42,3 %	25,9 %	31,8 %	
amb <i>marques expressives o exclamatives</i>	#	37	3	24	64
	%	57,8 %	4,7 %	37,5 %	
TOTAL	#	182	92	133	408
	%	44,6 %	22,5 %	32,6 %	

4.3 FACTORS DEL TEXT FONT

En els apartats anteriors hem analitzat la influència de variables del text meta de tipus pragmàtic (c. 2, § 4.1), com ara la funció dels elements dislocats i els vincles amb els seus referents i antecedents, i de tipus lèxic (c. 2, § 4.2), com ara els TP, els elements quantificadors en posició de focus i els elements expressius i exclamatius. Tot i que a c. 2, § 4.1.3 hem vist que la variable més influent és la classe de vincle, hi ha diversos factors, com la quantitat de casos d'ordre canònic, i no pas DD, com s'esperaria en enunciats amb vincles propers (vg. c. 2, § 3.3.4 i § 4.1.3), que fan pensar que hi ha més variables que condicionen la tria i l'ús de les dislocacions en les traduccions del corpus

Així doncs, per ampliar aquesta anàlisi a continuació estudiarem la presència d'associacions entre el tipus de dislocació i variables presents en el text font; concretament, la funció sintàctica en el text font dels elements que trobem dislocats en el text meta (c. 2, § 4.3.1), la posició en l'oració del text font (c. 2, § 4.3.2), la presència d'estructures sintàctiques marcades (c. 2, § 4.3.3), la tipografia —la *cursiva focal*— (c. 2, § 4.3.4) i les marques lèxiques i morfològiques de polaritat i epistèmiques (c. 2, § 4.3.5).

En resum, a grans trets aquests resultats permetran tindre més informació sobre els factors que condicionen la tria entre DE i DD quan totes dues estructures són reeixides. Així mateix, també els inclourem en una ponderació general de l'impacte de totes les variables independents que durem a terme a c. 2, § 4.4, per analitzar en més detall els casos que no s'expliquen per les variables que s'han revelat més influents en els apartats anteriors, com la «classe de vincle».

4.3.1 La funció sintàctica del sintagma equivalent en el text font

En primer lloc, analitzem la presència d'associacions entre el tipus de dislocació en el text meta i la funció sintàctica dels sintagmes equivalents del text font. La Taula 47 recull la distribució de la classe de dislocació segons la funció sintàctica. Les dades agregades mostren principalment una associació entre la DE i les funcions de subjecte (43,1 %) i adjunt (14,7 %) en el text font (vg. ressaltat en verd), i entre la DD i les funcions de CD (36,8 %) i CRP (15 %). Aquestes associacions són significatives amb un valor de $p < 0,0001$ i una intensitat forta ($V = 0,379$).

Taula 47. Classe de dislocació i funció sintàctica

<i>traductor</i>	<i>funció</i>		<i>ordre</i>		<i>TOTAL</i>
			<i>DE</i>	<i>DD</i>	
Ràfols	subjecte	#	7	20	27
		% ordre	21,9 %	23,3 %	23 %
	predicat	#	0	1	1
		% ordre	0 %	1,2 %	0,8 %
	CD	#	8	38	46
		% ordre	25,0 %	44,2 %	39 %
	CI	#	3	2	5
		% ordre	9 %	2,3 %	4,2 %
	CRP	#	0	13	13
		% ordre	0 %	15,1 %	11 %
	CRP loc.	#	4	3	7
		% ordre	13 %	3,5 %	5,9 %
	CN	#	2	1	3
		% ordre	6 %	1,2 %	2,5 %
	atribut	#	0	5	5
		% ordre	0 %	5,8 %	4 %
adjunt	#	8	3	11	
	% ordre	25 %	3,5 %	9,3 %	
Total		#	32	86	118
Caball	subjecte	#	19	5	24
		% ordre	55,9 %	29,4 %	47 %
	predicat	#	0	0	0
		% ordre	0 %	0 %	0 %
	CD	#	6	4	10
		% ordre	18 %	23,5 %	19,6 %
	CI	#	1	0	1
		% ordre	2,9 %	0 %	2 %
	CRP	#	2	3	5
		% ordre			

Capítol II. La traducció de la partició tema-comentari mitjançant dislocacions

	CRP loc.	% ordre	6 %	17,6 %	9,8 %
		#	1	2	3
	CN	% ordre	2,9 %	11,8 %	6 %
		#	0	1	1
	atribut	% ordre	0 %	5,9 %	2 %
		#	1	1	2
	adjunt	% ordre	3 %	5,9 %	3,9 %
		#	4	1	5
		% ordre	12 %	5,9 %	9,8 %
	Total	#	34	17	51
Udina	subjecte	#	4	5	9
		% ordre	44,4 %	45,5 %	45 %
	predicat	#	0	0	0
		% ordre	0 %	0 %	0 %
	CD	#	1	2	3
		% ordre	11,1 %	18,2 %	15 %
	CI	#	1	0	1
		% ordre	11 %	0 %	5 %
	CRP	#	1	1	2
		% ordre	11,1 %	9,1 %	10 %
	CRP loc.	#	1	0	1
		% ordre	11 %	0 %	5 %
	CN	#	0	0	0
		% ordre	0 %	0 %	0 %
	atribut	#	0	1	1
		% ordre	0 %	9,1 %	5 %
	adjunt	#	1	2	3
		% ordre	11 %	18,2 %	15,0 %
	Total	#	9	11	20
Sales	subjecte	#	14	6	20
		% ordre	51,9 %	31,6 %	43 %
	predicat	#	12	2	14
		% ordre	86 %	22,2 %	60,9 %
	CD	#	4	5	9
		% ordre	14,8 %	26,3 %	20 %
	CI	#	2	0	2
		% ordre	7 %	0 %	4,3 %
	CRP	#	0	3	3
		% ordre	0,0 %	15,8 %	7 %
	CRP loc.	#	5	2	7
		% ordre	19 %	10,5 %	15,2 %
	CN	#	0	0	0
		% ordre	0 %	0 %	0 %
	atribut	#	0	0	0
		% ordre	0 %	0 %	0 %
	adjunt	#	2	3	5
		% ordre	7 %	15,8 %	10,9 %
	Total	#	27	19	46
Total	subjecte	#	44	36	80
		% ordre	43,1 %	27,1 %	34 %
	predicat	#	0	1	1
		% ordre	0 %	0,8 %	0,4 %
	CD	#	19	49	68
		% ordre	18,6 %	36,8 %	29 %
	CI	#	7	2	9
		% ordre	7 %	1,5 %	3,8 %
	CRP	#	3	20	23
		% ordre	2,9 %	15 %	10 %
	CRP loc.	#	11	7	18
		% ordre	11 %	5,3 %	7,7 %
	CN	#	2	2	4

	% ordre	2 %	1,5 %	1,7 %
atribut	#	1	7	8
	% ordre	1 %	5,3 %	3 %
adjunt	#	15	9	24
	% ordre	15 %	6,8 %	10,2 %
Total	#	102	133	235

Aquesta associació no es pot generalitzar a tot el corpus, perquè en les traduccions particulars no hi ha associacions significatives, exceptuant el text de Ràfols, en el qual observem aquesta tendència en les mateixes categories menys el subjecte, que s'associa gairebé en la mateixa mesura amb la DE (23,3 %) i la DD (21,9 %; vg. ressaltat en groc). En el text de Ràfols l'associació també té un nivell de significança alt ($p < 0,0001$) i una intensitat forta ($V = 0,49$).

L'associació entre la funció d'adjunt i la DE pot ser deguda a la funció de delimitació de l'àmbit a què s'aplica la predicació de molts adjunts, una propietat discursiva atribuïda a la DE (vg. *delimitació*, a c. 2, § 2.1.1c). En el cas dels subjectes (S), cal notar que en molts casos l'equivalent d'un subjecte en el text font es transposa amb una altra funció sintàctica com la de complement indirecte (CI) en el text meta, com en l'exemple següent.

- (174) a. [A woman]_S was raised to be always on guard. (Nunez 2018: § 1)
 b. [A les dones]_{CI} se'ls ensenyava a estar sempre en guàrdia. (Ràfols 2019: § 1)

4.3.2 La posició en l'oració del text font

En aquest apartat analitzem la relació entre les dislocacions i la posició dels sintagmes equivalents en el text font. Hem dividit la variable independent «posició» en les quatre categories «esquerra», «inicial», «nuclear» i «final dreta». Com indiquen aquests noms, amb aquestes categories hem anotat elements que es troben: 1) en posició preverbal a l'esquerra del subjecte, com el CD *your brother* a (175a); 2) en posició preverbal de subjecte inicial dins el nucli oracional, com el subjecte *they* a (176a); 3) en posicions postverbals dins el nucli oracional, com el CD *pets* a (177a), i 4), amb la categoria «final dreta», en l'extrem dret del nucli oracional també després del verb, com el complement de lloc *in the drawing room* a (178a) o en la perifèria dreta, com el subjecte dislocat a la dreta *my horse and I* a (179a).

- (175) a. Days pass. I don't hear from you. [Your brother]_T I see three times a year.
 (Gornick 1987: 44)
 b. Passen els dies. No sé res de tu. [El teu germà,]_T el veig tres vegades l'any.
 (Caball 2016: 47)

- (176) a. «Couldn't you complain to Actor's Equity?» I asked.
«[They]_T don't cut any ice over here,» Vera said. (Denis 1952: § 2)
- b. —¿No podries queixar-te al sindicat d'actors?—vaig preguntar jo.
—No tenen cap influència, [aquesta gent]_T és com picar ferro fred—va dir la Vera.
(Udina 2014: § 2)
- (177) a. He shrugs when he hears the whole story. People throw pets out all the time, he says.
(Nunez 2018: § 4)
- b. Quan sent la història sencera s'arronsa d'espatlles. La gent n'abandona constantment,
[de mascotes]_T (Ràfols 2019: § 4)
- (178) a. There was a golden valance over each high window, and golden scrollwork around
the fireplace, and our mother's portrait hung [in the drawing room]_T (Jackson
1962: § 2)
- b. A dalt de cada finestral hi havia una sanefa daurada, volutes daurades al voltant de
la llar de foc, i [al saló]_T hi penjava el retrat de la mare. (Sales 2016: § 2)
- (179) a. I really only want a winged horse, anyway. We could fly you to the moon and back,
[my horse and I]_T (Jackson 1962: § 2)
- b. De fet, només voldria un cavall alat. Et duríem a la lluna i et tornariem, [el meu
cavall i jo]_T (Sales 2016: § 2)

Assumim que la categoria «final dreta» pot incloure dues posicions, perquè en textos escrits en anglès, sovint no hi ha prou marques per discernir si la posició dels adjunts és nuclear o perifèrica quan es troben en posició final, com per exemple l'adjunt *in this kind of story* a (180).

- (180) I like the story of Gręta Garbo watching Cocteau's film Beauty and the Beast. (...)
Sometimes a dog figures [in this kind of story]_T (Nunez 2018: § 7)

En la Taula 48 recollim la distribució de les dislocacions del text meta segons la posició dels sintagmes equivalents en el text font. La taula conté 233 dels 235 casos de dislocació que hi ha en total, perquè en 2 enunciat del text font el sintagma equivalent a la dislocació és un argument omès (⊘). Les dades mostren un patró general segons el qual, d'una banda, entre les DE hi ha una proporció més gran de casos de posició esquerra i posició inicial (vg. ressaltat en blau) i, d'altra banda, entre les DD hi ha una proporció més gran de casos de posició final dreta (vg. ressaltat en verd). Pel que fa a la posició nuclear, la trobem en proporcions semblants en els dos tipus de dislocació (vg. ressaltat en groc).

Taula 48. Classe de dislocació i posició en el text font

<i>traductor</i>	<i>posició</i>		<i>ordre</i>		<i>TOTAL</i>
			<i>DE</i>	<i>DD</i>	
Ràfols	esquerra	#	5	2	7
		% ordre	15,6 %	2,4 %	6 %
	inicial	#	7	15	22
		% ordre	21,9 %	17,6 %	18,8 %
	nuclear	#	8	17	25
		% ordre	25 %	20 %	21,4 %
	final dreta	#	12	51	63
% ordre		37,5 %	60 %	53,8 %	
Total		#	32	85	117
Caball	esquerra	#	11	0	11
		% ordre	32,4 %	0 %	22 %
	inicial	#	12	4	16
		% ordre	35,3 %	23,5 %	31,4 %
	nuclear	#	7	4	11
		% ordre	20,6 %	23,5 %	21,6 %
	final dreta	#	4	9	13
% ordre		11,8 %	52,9 %	25,5 %	
Total		#	34	17	51
Udina	esquerra	#	0	0	0
		% ordre	0 %	0 %	0 %
	inicial	#	4	3	7
		% ordre	50 %	27,3 %	37 %
	nuclear	#	1	1	2
		% ordre	12,5 %	9,1 %	11 %
	final dreta	#	3	7	10
% ordre		37,5 %	63,6 %	53 %	
Total		#	8	11	19
Sales	esquerra	#	6	0	6
		% ordre	22,2 %	0 %	13 %
	inicial	#	10	2	12
		% ordre	37 %	10,5 %	26,1 %
	nuclear	#	4	3	7
		% ordre	14,8 %	15,8 %	15,2 %
	final dreta	#	7	14	21
% ordre		25,9 %	73,7 %	45,7 %	
Total		#	27	19	46
Total	esquerra	#	22	2	24
		% ordre	21,8 %	1,5 %	10 %
	inicial	#	33	24	57
		% ordre	32,7 %	18 %	24,5 %
	nuclear	#	20	25	45
		% ordre	19,8 %	18,9 %	19,3 %
	final dreta	#	26	81	107
% ordre		25,7 %	61,4 %	45,9 %	
Total		#	101	132	233

Aquesta distribució es dona en el total de casos i en els textos de Caball, Sales i Udina (en aquest darrer, sense casos de posició esquerra). D'altra banda, en el text de Ràfols es compleix per a l'associació entre DE i posició esquerra, i entre DD i posició final dreta, però les proporcions són molt semblants en la posició inicial (21,9/17,6 %; vg. ressaltat en taronja). Així doncs, salvant aquesta divergència, podem dir que hi ha un patró generalitzat.

Les proves de significança per a la Taula 49 indiquen que aquestes associacions són significatives en el total del corpus i en tots els textos, menys el d'Udina, en què hi ha massa pocs casos per passar la prova estadística. En el total i en els textos de Caball i Sales les associacions són especialment intenses, amb valors de la V de Cramer superiors a 0,4 i 0,5. Així doncs, podem dir que la posició en el text font del sintagma equivalent és una variable determinant en la tria entre DE i DD.

Taula 49. Prova khi quadrat i V de Cramer dislocacions i posició en el text font

<i>traductor</i>		<i>valor</i>	<i>gll</i>	<i>sig. asimptòtica (bilateral)</i>
Ràfols	khi quadrat de Pearson	9,523	3	< 0,023
	V de Cramer	0,285		
	n de casos vàlids	117		
Caball	khi quadrat de Pearson	13,584	3	< 0,04
	V de Cramer	0,516		
	n de casos vàlids	51		
Udina	khi quadrat de Pearson	1,302	2	0,522
	V de Cramer	0,262		
	n de casos vàlids	19		
Sales	khi quadrat de Pearson	12,806	3	< 0,005
	V de Cramer	0,528		
	n de casos vàlids	46		
TOTAL	khi quadrat de Pearson	43,561	3	< 0,0001
	V de Cramer	0,432		
	n de casos vàlids	233		

Tenint en compte que les dades mostren que hi ha associacions fortes, tot seguit analitzarem fins a quin punt la variable «posició en el text font» condiona que els traductors produeixin enunciats amb posicionaments no marcats del tema o amb dislocacions, més enllà d'influir en la tria entre DE i DD. Continuant amb les categories de c. 2, § 4.2, primer compararem la influència en l'ús de la DE, distingint entre enunciats amb DE, enunciats amb ordre canònic en casos en què hi podria haver DE, i enunciats amb DD en casos en què hi podria haver DE. Així doncs, per a cadascuna de les quatre posicions de la Taula 48 veurem la proporció d'aquestes tres categories i, així, sabrem amb quina posició en el text font es fa servir més la DE en termes relatius. Ens segon lloc, farem el mateix amb les dades de la DD, comparant la variable «posició en el text font» amb enunciats amb DD, enunciats amb ordre canònic en casos en què hi podria haver DD, i enunciats amb DE en casos en què hi podria haver DD.

En la Taula 50 hi veiem l'ús comparat de la DE amb cada posició de la variable independent. Tal com indiquen els colors de les caselles, en el total de casos observem una distribució d'escala decreixent, d'acord amb la qual en les posicions preverbals a l'esquerra del subjecte i inicial de subjecte s'observa més la DE, mentre que en les posicions postverbals nuclear i final a la dreta de l'oració la DE és menys freqüent. Aquesta distribució es compleix igualment en les traduccions de Caball i Sales, i també en la de Ràfols —bé que no en la

posició inicial—, i també en la d'Udina, encara que sense observacions en la posició a l'esquerra. La generalització d'aquest patró confirma la influència de la variable «posició en el text font» en l'ús de la DE.

Taula 50. Ús de la DE i posició del sintagma equivalent en el text font

traductor	posició		ordre			TOTAL
			CAN	DD en lloc de DE	DE	
Ràfols	esquerra	#	1	2	6	9
		% posició	11,1 %	22,2 %	66,7 %	
	inicial	#	10	17	4	31
		% posició	32,3 %	54,8 %	12,9 %	
	nuclear	#	7	15	9	31
		% posició	22,6 %	48,4 %	29 %	
	final dreta	#	38	51	12	101
% posició		37,6 %	50,5 %	11,9 %		
Total	#	56	85	31	172	
Caball	esquerra	#	0	0	10	10
		% posició	0 %	0 %	100 %	
	inicial	#	12	2	12	26
		% posició	46,2 %	7,7 %	46,2 %	
	nuclear	#	13	3	7	23
		% posició	56,5 %	13 %	30,4 %	
	final dreta	#	38	8	4	50
% posició		76 %	16 %	8 %		
Total	#	63	13	33	109	
Udina	esquerra	#	0	0	0	0
		% posició	0 %	0 %	0 %	
	inicial	#	8	1	4	13
		% posició	61,5 %	7,7 %	30,8 %	
	nuclear	#	10	0	1	11
		% posició	90,9 %	0 %	9,1 %	
	final dreta	#	21	4	3	28
% posició		75 %	14,3 %	10,7 %		
Total	#	39	5	8	52	
Sales	esquerra	#	2	0	6	8
		% posició	25 %	0 %	75 %	
	inicial	#	3	1	10	14
		% posició	21,4 %	7,1 %	71,4 %	
	nuclear	#	11	3	4	18
		% posició	61,1 %	16,7 %	22,2 %	
	final dreta	#	53	11	7	71
% posició		74,6 %	15,5 %	9,9 %		
Total	#	69	15	27	111	
Total	esquerra	#	3	2	22	27
		% posició	11,1 %	7,4 %	81,5 %	
	inicial	#	33	21	30	84
		% posició	39,3 %	25 %	35,7 %	
	nuclear	#	41	21	21	83
		% posició	49,4 %	25,3 %	25,3 %	
	final dreta	#	150	74	26	250
% posició		60 %	29,6 %	10,4 %		
Total	#	227	118	99	444	

Fetes les proves de significança, confirmem que les associacions destacades en la descripció de la Taula 50 són significatives amb valors de $p < 0,0001$ en el total de casos i en els textos de Caball i Sales, i amb un valor de $p < 0,002$ en el de Ràfols. És important remarcar que

aquestes associacions tenen intensitats altes, amb valors de la V de Cramer > 0,3 en el total de casos, i, més encara, de 0,4 en el text de Sales i de 0,59 en el text de Caball; notem que són algunes de les associacions més intenses que hem observat fins a aquest punt.

Pel que fa a la DD, la Taula 51 il·lustra un patró invers al que acabem d'observar en la distribució del seu ús segons les posicions del text font. En les posicions postverbals final dreta i nuclear la DD es troba més freqüentment, mentre que en les posicions preverbals esquerra i inicial es fa servir força menys. Aquesta gradació s'observa generalment, tot i que en els textos d'Udina i Sales en les posicions nuclear i final dreta les proporcions d'ús són gairebé iguals. Aquesta distribució general confirma la influència de la posició del sintagma equivalent en el text font en l'ús de la DD, també.

Taula 51. Ús de la DD i posició del sintagma equivalent en el text font

traductor	posició		ordre			TOTAL	
			CAN	DE en lloc de DD	DD		
Ràfols	esquerra	#	0	6	2	8	
		% posició	0 %	75 %	25 %		
	inicial	#	19	3	17	39	
		% posició	48,7 %	7,7 %	43,6 %		
	nuclear	#	4	9	15	28	
		% posició	14,3 %	32,1 %	54 %		
	final dreta	#	10	12	51	73	
		% posició	13,7 %	16,4 %	69,9 %		
	Total		#	33	30	85	148
	Caball	esquerra	#	0	7	0	7
% posició			0 %	100 %	0 %		
inicial		#	11	11	5	27	
		% posició	40,7 %	40,7 %	18,5 %		
nuclear		#	3	7	4	14	
		% posició	21,4 %	50 %	28,6 %		
final dreta		#	8	4	9	21	
		% posició	38,1 %	19 %	42,9 %		
Total		#	22	29	18	69	
Udina		esquerra	#	2	0	0	2
	% posició		100 %	0 %	0 %		
	inicial	#	20	4	4	28	
		% posició	71,4 %	14,3 %	14,3 %		
	nuclear	#	1	1	1	3	
		% posició	33,3 %	33,3 %	33,3 %		
	final dreta	#	8	3	6	17	
		% posició	47,1 %	17,6 %	35,3 %		
	Total		#	31	8	11	50
	Sales	esquerra	#	2	6	0	8
% posició			25 %	75 %	0 %		
inicial		#	18	7	2	27	
		% posició	66,7 %	25,9 %	7,4 %		
nuclear		#	12	4	3	19	
		% posició	63,2 %	21,1 %	15,8 %		
final dreta		#	62	7	14	83	
		% posició	74,7 %	8,4 %	16,9 %		
Total		#	94	24	19	137	
Total		esquerra	#	4	19	2	25
	% posició		16 %	76 %	8 %		

inicial	#	68	25	28	121
	% posició	56,2 %	20,7 %	23,1 %	
nuclear	#	20	21	23	64
	% posició	31,3 %	32,8 %	35,9 %	
final dreta	#	88	26	80	194
	% posició	45,4 %	13,4 %	41,2 %	
Total	#	180	91	133	404

Les associacions descrites són significatives en el total de casos i en tots els textos (menys en el d'Udina, atesa la poca quantitat d'observacions de DD), amb valors de $p < 0,0001$ en totes les traduccions, menys en la de Caball, en què el valor de p és de 0,01. Aquestes associacions són intenses en els textos de Ràfols, Caball i Sales, amb valors de la V de Cramer $> 0,3$, però no en el total, en què aquest estadístic té un valor de 0,285.

Amb la DD, tanmateix, la influència sobre el seu ús és més baixa perquè, com indiquen les xifres en vermell, en la posició final dreta hi ha més proporció de casos sense DD que amb DD en el total de casos i en els textos d'Udina i Sales. Això fa pensar que en aquest càlcul els nivells de significança i intensitat es poden veure alterats per la presència dels casos de DE en lloc de DD. Per aquest motiu, cal que confirmem la significança de l'associació només amb els casos de DD, dicotomitant la variable (CAN + DE = 0; DD = 1).

Si repetim les proves d'aquesta manera, veiem que l'associació entre DD i les posicions final i nuclear només es dona en el total agregat de casos ($p = 0,22$) i amb intensitat feble (V de Cramer = 1,29), mentre que en cap de les traduccions particulars és significativa (vg. taules 52 i 53). Això ens obliga a matisar la influència de la posició del sintagma equivalent en el text font en l'ús de la DD. Reprendrem aquesta qüestió a c. 2, § 4.4.3.

Taula 52. Ús de la DD dicotomitzat i posició del sintagma equivalent en el text font

<i>traductor</i>	<i>posició</i>		<i>ordre</i>		<i>TOTAL</i>
			<i>no DD</i>	<i>DD</i>	
Ràfols	esquerra	#	7	2	9
		%	77,8 %	22,2 %	
	inicial	#	33	17	50
		% posició	66,0 %	34 %	
	nuclear	#	20	15	35
		% posició	57,1 %	42,9 %	
	final dreta	#	60	51	111
% posició		54,1 %	45,9 %		
Total	#	120	85	205	
Caball	esquerra	#	10	0	10
		% posició	100 %	0 %	
	inicial	#	36	4	40
		% posició	90 %	10 %	
	nuclear	#	23	4	27
		% posició	85,2 %	14,8 %	
	final dreta	#	50	9	59
% posició		84,7 %	15,3 %		
Total	#	119	17	136	
Udina	esquerra	#	2	0	2
		% posició	100 %	0 %	
	inicial	#	32	4	36
		% posició	88,9 %	11,1 %	
	nuclear	#	12	1	13
		% posició	92,3 %	7,7 %	
	final dreta	#	32	6	38
% posició		84,2 %	15,8 %		
Total	#	78	11	89	
Sales	esquerra	#	8	0	8
		% posició	100 %	0 %	
	inicial	#	28	2	30
		% posició	93,3 %	6,7 %	
	nuclear	#	17	3	20
		% posició	85 %	15 %	
	final dreta	#	77	14	91
% posició		84,6 %	15,4 %		
Total	#	130	19	149	
Total	esquerra	#	27	2	29
		% posició	93,1 %	6,9 %	
	inicial	#	129	27	156
		% posició	82,7 %	17,3 %	
	nuclear	#	72	23	95
		% posició	75,8 %	24,2 %	
	final dreta	#	219	80	299
% posició		73,2 %	26,8 %		
Total	#	447	132	579	

Taula 53. Prova khi quadrat i V de Cramer DD dicotomitzada i posició en el text font

<i>traductor</i>		<i>valor</i>	<i>gll</i>	<i>sig. asimptòtica (bilateral)</i>
Ràfols	khi quadrat de Pearson	3,467	3	0,325
	V de Cramer	0,13		
	n de casos vàlids	205		
Caball	khi quadrat de Pearson	2,199	3	0,532
	V de Cramer	0,127		
	n de casos vàlids	136		
Udina	khi quadrat de Pearson	1,008	2	0,799
	V de Cramer	0,106		
	n de casos vàlids	89		
Sales	khi quadrat de Pearson	2,826	3	0,419
	V de Cramer	0,138		
	n de casos vàlids	149		
TOTAL	khi quadrat de Pearson	9,607	3	0,022
	V de Cramer	0,129		
	n de casos vàlids	579		

Tot i que a c. 2, § 4.4.3 i § 6.2.2b comentarem a bastament la interpretació de les dades de les taules 50-53, d'entrada aquestes associacions indiquen que els traductors són més proclius a fer DE quan tracten enunciats amb oracions en què el sintagma que pot estar dislocat en el text meta es troba en una posició preverbal a l'esquerra i inicial, com en els exemples (175) i (176), i a la inversa i en menor mesura, pot ser que optin abans per fer traduccions amb DD si aquest sintagma ocupa una posició postverbal nuclear o final a la dreta en el text font, com a (177), (178) i (179). Notem que això podria contradir la hipòtesi de partida, segons la qual factors pragmàtics i lèxics de la llengua meta tenen més influència en l'ús de les dislocacions que no pas altres condicionants del text font. En altres paraules, això pot indicar una influència forta de la sintaxi del text font en l'ordre de mots del text meta. Notem que aquestes relacions entre la posició en el text font i les dislocacions coincideixen amb les dades sobre la funció sintàctica observades a c. 2, § 4.2.1, perquè els subjectes tendeixen a ser preverbals i els CD i CRP tendeixen a ser postverbals. A c. 2, § 4.4 veurem com es relaciona aquesta possible dependència del text font, amb les condicions pragmàtiques de les dislocacions en català, com la variable «classe de vincle», i també valorarem quina variable és més influent.

4.3.3 Les estructures marcades en el text font

En aquest apartat analitzarem l'efecte que té la presència d'estructures d'ordre no canònic en el text font en 1) l'ús de dislocacions en el text meta i 2) la tria entre DE i DD. Per tractar aquestes estructures prendrem com a referència el capítol sobre estructura informativa de la CGEL (§ 16), de Ward, Birner i Huddleston, i n'adoptarem la terminologia.

Concretament, hem observat estructures de *left dislocation* (181), *right dislocation* (182), *non-focus preposing* amb complements (183) i adjunts (184), *focus preposing* (185), *subject-dependent inversion* (186), *it-extraposition* (187), *postposing* amb *there-existential and presentational clauses* (188), oracions clivellades (189-190), passives (191) i omissió de SV (192). Com que, en anglès l'ordre marcat és un recurs informatiu menys freqüent que en català (Vallduví 2002: § 4.1.2; Ainaud et al. 2020: 198), en els textos font no hi hem identificat prou casos de cada estructura per tractar-los separatament. Per aquest motiu, després de veure'n exemples i fer-ne un recompte general els donarem un tractament agregat com una sola variable, «ordre no canònic».

En anglès les *dislocations* es manifesten en la col·locació d'un sintagma a una posició perifèrica, esquerra o dreta, acompanyat de la presència en el nucli oracional d'un pronom coindexat amb aquest sintagma. Tot i les semblances, un tret morfològic que les diferencia de les dislocacions que trobem en català, és el fet que en anglès es poden dislocar els subjectes, que són represos amb pronoms forts (vg. Casielles-Suárez 2003: § 1). D'altra banda, des del punt de vista pragmàtic, la *left dislocation* i la *right dislocation* es donen en un ventall de contextos molt més restringit que en català. Tanmateix, en comparació amb altres ordres marcats de l'anglès, com el *non-focus preposing*, les *dislocations* tenen més funcions discursives i són més productives (Prince 1997; CGEL: § 16.8; Birner i Ward 2019: § 2-3).

Resumidament, les funcions principals de la *left dislocation* són: 1) simplificar el processament i la producció d'enunciats complexos;¹⁸ 2) evitar que informació nova ocupi la posició de subjecte ([*The landlady*]_T *she went up, and she told them she was going to call the police*), i 3) establir contrastos en relacions de poset amb elements que poden ser informació nova (*I hate writing term papers. An exam, you take it and you're done. But papers seem to drag on forever*; CGEL: § 16.8.1).

A més, aquesta estructura també la trobem en enunciats expressius, com (181a). En aquest cas la traductora ressalta la funció expressiva, que fa manifesta amb una oració exclamativa

¹⁸ Amb aquesta funció «simplificadora», vg. l'exemple de Huddleston i Pullum (2002: 1049):

- (i) a. The people next door's son.
b. The people next door, the police have just arrested their son on a drugs charge.

La CGEL (§ 16.8.1) inclou dins les estructures *left dislocation* els casos en què la represa de l'element dislocat la duu a terme un possessiu, com *their* en l'exemple (i). En canvi, en català aquesta mena de casos formen part d'una estructura diferent, el *tema penjant*, com a *Les foques, des de sempre ha estat molt apreciada la seva pell* (GIEC: 1229).

de grau. D'acord amb la sintaxi de les oracions exclamatives en català, normalment en una traducció d'una *left dislocation* expressiva el tema passarà a ocupar una posició perifèrica a la dreta, com a (181b) (vg. Villalba 2002: § 3). Aquest exemple és 1 de les 3 ocurrencies de *left dislocation* del corpus en casos en què pot escaure una dislocació en el text meta.¹⁹

- (181) a. «He walked through the house and climbed out the window.» My mother laughs.
 «[That fire-escape window,]_T it did some business!». (Gornick 1987: 5)
- b. Que en va ser d'útil, [la finestra que donava a l'escala d'incendis!]_T (Caball 2016: 12)

D'altra banda, la *right dislocation* també és una estructura emprada amb funcions diverses que inclouen: 1) aclarir o desambigüar un referent d'un l'enunciat (*He didn't really understand what you planned to do, my uncle* (cf. *afterthought*, a Chafe 1976; Geluykens 1987); 2) tornar a activar un tema esmentat (*I had to take my car in for service again. It's really in bad shape, that car* (CGEL: § 16.8.2)), i 3) activar un tema —necessàriament prominent— que és inferible d'informació esmentada i prominent en el moment d'enunciació (*Just saw 'Titanic' for the eighth time. He's so cute, that Leonardo DiCaprio!*; CGEL: 16.8.2).

Al corpus n'hem observat 7 casos, dels quals 5 tenen la funció desambiguadora descrita i 2 activen temes prominents amb sintagmes que són nominalitzacions d'informació introduïda en l'enunciat anterior, com veiem a (182a).

- (182) a. Then we were all silent for a minute, puzzled by the sound of a foot stepping upstairs where there had always been silence before. It was unpleasant, [this walking overhead.]_T (Jackson 1962: § 5)

¹⁹ Val a dir que, en l'anotació de *left* i *right dislocations*, hem descartat 5 casos en els quals el sintagma dislocat està separat de la matriu oracional amb un punt i seguit (i) o un punt i a part. D'altra banda, amb l'excepció de (181) i un altre cas semblant, els 2 casos restants de *left dislocation* els hem trobat en enunciats interrogatius com (ii). En darrer lloc, també hem descartat casos als quals no escau una dislocació pròpiament, com (iii), sinó un element reparador o *afterthought* (Villalba 2007: 273) com en la traducció de Sales, o, més naturalment, cap element marcat.

- (i) The Levinsons. I had loved them all. (Gornick 1987: 81)
- (ii) And Constance, is she well? (Jackson 1962: § 1)
- (iii) a. «It was a fine morning,» Uncle Julian said, his voice going on and on, «a fine bright morning, and none of them knew it was their last. She was downstairs first, my niece Constance. (Jackson 1962: § 3)
- b. —Era un bon matí —va dir l'oncle Julian, amb veu monòtona—, un bon matí, lluminós, i ningú d'ells sabia que no en veurien cap altre. Ella era a baix, la meva neboda Constance. (Sales 2016: § 3)

- b. Llavors tots vam callar un moment, intrigats pel so d'unes passes a dalt, que trencaven el silenci de sempre. Era desagradable, [sentir que caminen sobre teu.]_T
(Sales 2016: § 5)

Pel que fa a les construccions de *non-focus preposing*, també anomenades *topicalization* (Ross 1967: 253), es distingeixen per l'avantposició d'un sintagma, complement (183) o adjunt (184), a una posició perifèrica a l'esquerra de la posició de subjecte. A diferència de les estructures anteriors, el *preposing* no genera un pronom de represa en el nucli oracional. D'acord amb Ward et al. (CGEL: § 16.3), amb complements aquesta avantposició només és reeixida si el sintagma desplaçat és informació esmentada o directament inferible d'informació immediatament anterior (per exemple, #*I was in the library last night and #an interesting guy I met*). En canvi, amb adjunts aquest requeriment pragmàtic no és necessari (*In New York there is always something to do*), atès el seu valor informatiu general d'emmarcador temàtic.

El fet que aquestes estructures de *preposing* acostumin a donar-se en relacions de *poset*, com a (183), emmarcadors temàtics, com a (184), i en general represa d'informació esmentada i inferible, fa que la DE sigui l'opció més recurrent quan els traductors cerquen l'equivalència mitjançant l'ordre de mots. De les 19 ocurrences d'aquesta estructura observades en el text font, 14 s'han traduït amb DE. Així ho veiem en les traduccions (183b) i (184b).

- (183) a. [Some of us,]_T that day, she led inexorably through the gates of death. (Jackson 1962: § 2)
b. [A alguns de nosaltres,]_T aquell dia, ens va conduir cap a les portes de la mort.
(Sales 2016: § 2)
- (184) a. «On the moon,» I said, and then stopped.
«On the moon,» Constance said, turning to smile at me, «you have lettuce all year round, perhaps?»
«[On the moon]_T we have everything. Lettuce, and pumpkin pie and Amanita phalloides.» (Jackson 1962: § 6)
b. —[A la lluna]_T hi tenim de tot. Enciams, pastís de carbassa i amanita fal·loide. (Sales 2016: § 6)

D'altra banda, en anglès també hi ha estructures amb un complement avantposat sense pronom de represa, en les quals l'element avantposat és focus. Es tracta de casos en què l'element avantposat forma part d'un conjunt d'alternatives que completen una pregunta que pot ser implícita, com a l'exemple (185), 'Què n'és de les terres dels Blackwood?'. Ahora,

l'avantposició permet fer prominent l'element per destacar una relació rellevant amb informació esmentada, en el cas de (185) en un enunciat amb valor expressiu irònic i de queixa o rebuig. En la traducció corresponent a aquest exemple, Sales troba l'equivalència mitjançant una oració clivellada per al focus en el predicat *tenir-les ben tancades*, i alhora fa servir la DD per marcar el tema *les seves terres (the Blackwood land)*. És poc freqüent que la DD escaigui en la traducció d'aquesta estructura, i (185) és l'únic cas que n'hem trobat (al corpus n'hi ha 6 més, però no es podrien traduir amb dislocacions, motiu pel qual queden exclosos d'aquesta variable).

- (185) a. Man could get rich, farming the Blackwood land. If he had a million years and three heads, and didn't care what grew, a man could get rich. [Keep their land pretty well locked up,]_F the Blackwoods do. (Jackson 1962: § 1)
- b. El que fan els Blackwood és tenir-les ben tancades, [les seves terres,]_T això és el que fan. (Sales 2016: § 1)

Les avantposicions del tipus *preposing* no s'han de confondre amb les inversions entre subjecte i complement (o adjunt), anomenades *subject-dependent inversion*. Aquestes altres estructures tenen lloc en oracions copulatives i amb predicats amb valor presentacional («scene-setting function»), en què hi ha un desplaçament d'un complement a una posició inicial dins el nucli oracional que va acompanyat del posicionament del subjecte després del verb. Resumidament, Ward et al. (CGEL: § 16.5) especifiquen que aquestes inversions són reeixides quan l'element avantposat no conté informació més nova que el subjecte, l'element avantposat és «semànticament locatiu» o un atribut i el verb no introdueix informació nova. Per exemple, la inversió de la segona oració de la seqüència *The Bronx River had been dammed up and a small lake and waterfall created. #On the boats sat tourists* no és reeixida, perquè el SP *on the boats* és informació nova (bé que fàcilment acomodable i semànticament locatiu). En canvi, a (186a) la inversió és reeixida perquè el SN *the lake* ha estat esmentat en l'enunciat anterior i el SN *boats* és informació nova. Al corpus hi ha 3 casos d'*inversion* en el text font als quals escau una traducció amb dislocació de l'element avantposat, i tots 3 han estat traduïts amb una DE.²⁰

²⁰ Val a dir que hi ha una vintena de casos més que no hem inclòs en l'anàlisi perquè han estat traduïts amb construccions amb el verb *haver-hi*, que canònicament incorporen l'adjunt de lloc a l'esquerra, com en l'exemple següent:

- (i) a. I wondered if he had looked into the closet or into the drawers (...). I was not surprised to find that he had been looking at our father's jewelry; [inside the drawer]_T was a leather box. (Jackson 1962: § 6)
- b. [Al calaix]_T hi havia la capsa de pell. (Sales 2016: § 6)

- (186) a. Across the road from the zoo the Bronx River had been dammed up and a small lake and waterfall created. [On the lake]_T were boats. (Gornick 1987: 93)
- b. A l'altra banda de la carretera del zoològic, havien retingut l'aigua del riu Bronx amb una presa i hi havien creat un petit llac i un salt d'aigua. [Al llac]_T s'hi veien barques. (Caball 2016: 91)

En anglès, si per raons informatives una oració subordinada (generalment amb funció de subjecte) es desplaça a la dreta de l'oració principal, es genera necessàriament un pronom expletiu *it* (anomenat *dummy subject*) en la posició que ocupava la subordinada en l'oració principal. Ward et al. (CGEL: § 16.7) anomenen aquesta construcció *extraposition* i la distingeixen de la *right dislocation*, entre altres factors, perquè des d'un punt de vista sintàctic el pronom de l'extraposició és expletiu i no referencial. Així mateix, també l'en distingeixen per raons prosòdiques, perquè els elements dislocats no reben l'accent tonal, mentre que les clàusules extraposades no estan desaccentuades. A aquests trets diferencials s'hi ha d'afegir que mentre que un element dislocat ha de ser informació coneguda, un element extraposat pot ser informació nova (CGEL: § 16.8.3d). Finalment, les dues construccions es diferencien en la funció discursiva, perquè l'*extraposition* s'empra per situar elements informativament «pesants» al final de l'oració per facilitar-ne el processament, encara que siguin informació nova (CGEL: § 16.7).

Generalment les oracions subordinades d'aquestes estructures les trobem traduïdes amb DD en el text meta, com veiem a (187b) amb la dislocació d'un subjecte que conté una subordinada *això que sento*, equivalent a [*that/what*] *I feel*, però sense una conjunció subordinant. Pot ser que en aquests textos meta els traductors tractin la informació dislocada com a coneguda perquè atribueixen caràcter expressiu a l'enunciat, o perquè la tracten com una pressuposició de l'enunciador. Per exemple, a (187) la informació *això que sento* és una emoció de l'enunciador i, per tant, li és coneguda un cop la manifesta. Així mateix, tractant-se d'una emoció, al costat d'expressions com *crítica* i *m'impessiona*, l'enunciat pot bé tindre valor expressiu.

- (187) a. But here, as at the memorial, she has made every effort to look not just presentable, not just pulled together, but her best: face, dress, fingertips, roots—all meticulously attended to.
- It's not criticism** [I feel,]_T only awe. (Nunez 2018: § 1)
- b. No és una crítica, [*això que sento*,]_T és només que m'impessiona. (Ràfols 2019: § 1)

Al costat de les construccions d'extraposició amb el pronom *it*, amb el nom d'*existential constructions* se sol classificar una altra mena d'estructura de subjecte expletiu, en la qual un subjecte (que pot ser pesant) es desplaça a una posició postverbal i en el seu lloc s'hi situa el pronom *there* (CGEL: § 16.6.2). En aquestes estructures el subjecte postverbal sol ser informació nova per l'enunciatari, amb la particularitat que es tracta de sintagmes indefinits. En les traduccions al català, encara que la informació posposada sigui nova per l'enunciatari i no esmentada, en molts casos escau dislocar-la a la dreta com a (188b), perquè, o bé és un tema inferible, o bé es cerca un efecte retòric tractant-la com a coneguda. En aquest exemple, el SN *el dol patològic* és un terme tècnic que no ha estat esmentat; tanmateix, en els capítols precedents l'enunciatari reconeix que està profundament afillida per la pèrdua del seu amant, i alhora és conscient que la seva conducta és nociva i preocupant. Així doncs, l'element posposat en el text font està relacionat amb informació altament prominent i rellevant, fet que el fa gairebé conegut i fàcil d'activar com un tema dislocat a la dreta.

- (188) a. Healing won't come from withdrawing into a fantasy world, isolating myself, spending all my time with a dog. **There** is such a thing as [pathological grief.]_T (Nunez 2018: § 7)
 b. És una cosa que existeix, [el dol patològic.]_T (Ràfols 2019: § 7)

Quant a les oracions clivellades, tot i que al corpus la seva presència en el text font rarament va acompanyada de dislocacions en el text meta (només en 1 cas), podem trobar dislocada la clàusula subordinada. Des d'un punt de vista informatiu, generalment les clivellades es fan servir per marcar el FC, i no el tema, i també per indicar el caràcter pressuposat o conegut (*given* (G)) d'una part de l'enunciat. Això fa que les clivellades del text font es tradueixin amb marques de FC, com oracions clivellades igualment, o altres marques de focus, com per exemple la posposició del focus a l'extrem dret del nucli oracional, com a (189b).

- (189) a. Naturally, it was [from you]_{FC} [that I first heard about Ackerley.]_G (Nunez 2018: § 4)
 b. Evidentment, [la primera notícia que vaig tenir d'Ackerley]_T me la vas donar [tu.]_{FC} (Ràfols 2019: § 4)

Tanmateix, com veiem en aquest mateix exemple les clivellades marquen l'oració subordinada com a informació pressuposada o rerefons, encara que contingui informació nova (CGEL: § 16.9.4), cosa que fa adequat que en les traduccions al català aquesta clàusula aparegui dislocada. Així, segons la prominència de l'element pressuposat escaurà més la DE o la DD. Per exemple, a (189) la clàusula *that I first heard about Ackerley* és totalment nova en el discurs, perquè no s'ha comentat com l'enunciatari va conèixer l'obra d'Ackerley, fet

que propicia que trobem el seu equivalent *la primera notícia que vaig tenir d'Ackerley* dislocat a l'esquerra. Notem que perquè el rerefons es pugui dislocar, el traductor duu a terme una operació textual de transposició amb una nominalització, de manera que la subordinada amb *SV that I first heard...* esdevé un SN *la primera notícia*, que és l'objecte de *donar*.

En canvi, encara que no n'hi ha ocurrencies en el corpus, en casos en què l'element pressuposat manté una relació d'identitat o d'hiperonímia (monotònica descendent) amb un element esmentat, o és accessible dícticament, sí que en podríem esperar l'activació mitjançant la DD en la traducció, tal com veiem a (190b). En aquest segon exemple l'equivalent de l'element focalitzat *he jumps* se situa en l'extrem dret del nucli, transposat en un adjunt de manera *saltant de la torre*. Al mateix temps, com que el sintagma *his sight* —que forma part de la pressuposició 'the prince loses his sight'—, manté una relació d'identitat amb l'expressió esmentada *blinded him (el deixava cec)* i és inferible de l'enunciat també esmentat *will scratch his eyes out*, en la traducció el seu equivalent *la vista* pot estar dislocat a la dreta, com a (190b).

- (190) a. My memory was that the witch blinded him with her nails, and she does threaten that the cat that got his pretty bird will scratch his eyes out, too. But it's because [he jumps]_{FC} [that the prince loses his sight.]_G (Nunez 2018: § 1)
- b. En el meu record, la bruixa el deixava cec amb les ungles, i és cert que l'amenaça dient que el gat que li ha caçat aquell ocell tan bonic també li esgarraparà els ulls. Però la perd [saltant de la torre,]_{FC} [la vista.]_T (DD afegida; Ràfols 2019: § 1)

Tocant a les oracions amb veu passiva, les incloem en l'anàlisi perquè tenen una funció relacionada directament amb l'estructura informativa, atès que permeten assignar la funció de tema a l'objecte d'una construcció transitiva de manera anàloga a la DE (CGEL: § 16.10). En l'exemple (191) veiem com aquestes estructures són informativament equivalents.

- (191) a. [Sol]_T had been drafted into the army during the First World War. (Gornick 1987: 8)
- b. [A en Sol]_T l'havien cridat a files durant la Primera Guerra Mundial. (Caball 2016: 15)
- c. [En Sol]_T havia estat cridat a files durant la Primera Guerra Mundial.

Això no obstant, com que en anglès aquestes estructures són més freqüents (Solà 1994: 236-237), en la traducció al català hi ha molts contextos en què són poc reeixides o directament agramaticals (cf. (192b-c)). Tenint en compte l'equivalència parcial entre passiva i DE en anglès i català, és raonable d'esperar que moltes passives emprades per marcar un tema en anglès es tradueixin amb DE. Al corpus observem aquesta equivalència en 6 de 16 passives

que es poden traduir amb una dislocació del tema (el 37,5 % dels casos) i no hi ha usos de la DD en aquests contextos.

- (192) a. It was the middle of the war. My brother was sixteen, my father in his late forties. [My mother]_T had been left in peace. (Gornick 1987: 35)
- b. Estàvem en guerra. El meu germà tenia setze anys, el pare prop de cinquanta. [A la mare]_T l'havien deixada tranquil·la. (Caball 2016: 39)
- c. *La mare havia estat deixada tranquil·la.

En darrer lloc, hem analitzat 6 casos d'omissió del predicat en el text font, als quals pot escaure una traducció amb dislocació com la que fa Ràfols en el fragment (193b). En 5 d'aquestes traduccions hi hem trobat dislocacions per reprendre els temes omesos en el text font. Entenem que és una operació textual esperable tenint en compte que l'omissió indica que la informació és part del rerefons i, per tant, la podem trobar dislocada.

- (193) a. When she remarried you swore you never would \emptyset . (Nunez 2018: § 1)
- b. Quan es va tornar a casar vas jurar que tu no ho faries mai, [allò]._T (Ràfols 2019: § 1)

Feta la descripció de les estructures marcades del text font, passem a observar-ne l'impacte agregat en la presència de dislocacions en el text meta. Com veiem en la Taula 54, en el 66 % dels casos amb estructures marcades en el text font en contextos en què hi pot haver dislocacions, els traductors opten per fer dislocacions. Aquesta proporció també s'observa en els textos de cada traductor: en un 59 % dels casos de Ràfols (23 de 39), en un 100 % dels casos de Caball (13 casos), en un 70 % dels casos de Sales (16 de 33). En canvi, en el text d'Udina hi ha dislocacions en el 38 % dels d'enunciats amb estructures marcades (3 de 8). L'escassetat d'observacions no permet de fer una anàlisi detallada, però pot ser que algunes estructures amb l'element temàtic situat en posició preverbal, com les de *non-focus preposing*, *subject-dependent inversion* i les passives, afavoreixin la presència de DE, mentre que d'altres amb l'element equivalent a la dislocació en posició postverbal, com la *right dislocation*, afavoreixin més l'ús de DD en les traduccions.

Taula 54. Ordre marcat al text font i dislocacions en el text meta

<i>ordre al text font</i>	<i>ordre al text meta</i>			<i>TOTAL</i>	<i>% dislocacions</i>
	<i>CAN</i>	<i>DE</i>	<i>DD</i>		
left dislocation	1	2	0	3	67 %
right dislocation	2	0	6	8	75 %
non-focus preposing	4	15	1	20	80 %
focus preposing	0	0	1	1	100 %
subject-dependent inversion	0	5	0	5	100 %
<i>it</i> -extraposition	13	4	1	18	28 %
postposing	1	5	4	10	90 %
oracions clivellades	0	1	1	2	100 %
passives	6	6	0	12	50 %
omissió del SV	1	2	1	4	75 %
	28	40	15	83	66 %

A grans trets, veiem que la possible associació entre la classe de dislocació i la posició de l'element temàtic o conegut en el text font segueix els patrons observats en les taules 49-53, segons els quals hi pot haver una associació entre les posicions preverbals en la perifèria esquerra o inicial en el text font i l'ús de la DE en el text meta, i entre les posicions postverbals final dreta i nuclear en el text font i l'ús de la DD en el text meta.

La taula també il·lustra com l'estructura *it-extraposition*, freqüent en termes relatius, no afavoreix que els traductors introdueixin dislocacions. Més que a raons pragmàtiques, aquest fet pot ser degut a una manca d'ús de la coma per marcar la dislocació a la dreta d'elements pesants com oracions subordinades. Tot i ser informació coneguda, com que aquests elements es troben en la posició final els hem d'interpretar com a part del comentari, i no pas com temes, com veiem a (194b).

(194) [L'enunciador ha demanat al capità que inclogui una persona no convidada a la llista d'assistents a la recepció reial].

- a. Then a brilliant idea struck me. «I'll bet you could arrange it, couldn't you?» I said. «It would be most highly irregular,» the captain said primly. (...) Griselda, Lady Spavin, had kicked up quite a fuss telling the captain how irregular it was [to slip in an extra name on the list.]_C (Denis 1952: § 3)
- b. La Griselda, lady Spavin, va posar el crit al cel i va explicar al capità [que era una irregularitat introduir un nom extra a la llista.]_C (Udina 2014: § 3)

4.3.4 Les marques tipogràfiques en el text font

Quan en el text font trobem un FC marcat amb cursiva en el verb, com a (195a), o en arguments, com a (196a-197a), en el text meta pot ser reeixit fer ús de les dislocacions. En els casos amb un verb marcat amb cursiva, en una traducció al català podem esperar que la informació postverbal quedi dislocada, com a (195b). D'altra banda, si l'element marcat amb cursiva és un argument situat a l'extrem dret del nucli oracional, en la traducció la informació preverbal pot estar dislocada, com el SN *aquest ball* a (196b). En darrer lloc, si un element anterior a l'extrem dret del nucli està marcat com a contrastiu, també podem trobar que en el text en català la informació que el segueix queda dislocada, a fi que l'element marcat ocupi la posició de focus en l'extrem dret del nucli, com a (197b).

(195) «Listen,» she begins. The smile drops off my face and my stomach contracts. That «listen» means she is about to trash the book I gave her to read. She is going to say, «What. What's here? What's here that I don't already know?».

a. I [*lived*]_{FC} through [it.]_T I know it all. (Gornick 1987: 73)

b. Jo ho vaig [viure,]_{FC} [això.]_T Ho sé tot. (Caball 2017: 73)

(196) a. [This dancing]_T you got from [*people*.]_{FC} But where? who? when? (Gornick 1987:)

b. [Aquest ball]_T te l'havia d'ensenyar [algú.]_{FC} Però on?, qui?, quan? (Caball 2016:)

(197) a. Nor was Auntie Mame any too pleased when Vera, wearing more fox furs than the Queen herself, went sashaying off to Ascot on the arm of a naughty old duke. «Of cawss, Mame, [*nobody*]_{FC} nice goes [to Ascot.]_T» Hermione tried to explain weakly. (Denis 1952: § 3)

b. —És que [a Ascot.]_T Mame, no hi va [la gent de nivell]_F—va intentar explicar l'Hermione amb feblesa. (Udina 2014: § 3)

La Taula 55 recull els casos amb cursiva en el text font que formen part d'enunciats la traducció dels quals pot incloure dislocacions. Veiem que en el text de Ràfols el nombre d'aquests enunciats traduïts amb dislocacions supera el 50 %, mentre que en la resta hi ha més enunciats d'ordre canònic o sense dislocacions. Així doncs, podem dir que la presència de cursiva no influeix en el fet que els traductors facin dislocacions en la mateixa mesura que la posició de l'element conegut o temàtic en el text font.

Taula 55. Cursiva al text font i dislocacions

<i>traductor</i>	<i>ordre al text meta</i>			<i>TOTAL</i>	<i>% dislocacions</i>
	<i>CAN</i>	<i>DE</i>	<i>DD</i>		
Ràfols	3	2	3	8	63 %
Caball	6	0	4	10	40 %
Udina	9	1	2	12	25 %
Sales	10	4	1	15	33 %
TOTAL	28	7	10	45	38 %

4.3.5 Les marques lèxiques i morfològiques en el text font

A més de l'ordre de mots i la cursiva, hem anotat els enunciats del text font que contenen marques de polaritat, i també de modalitat epistèmica i expressives, de caràcter lèxic i morfològic, com les estructures de *do-support* (198), els adverbis epistèmics (199), els quantificadors exclamatius (200) i altres marques o llenguatge expressiu (201), i els marcadors discursius com *now*, *too* i els pronoms reflexius com *herself* (202-204).

En les estructures de *do-support* hi sol haver focus contrastiu en la polaritat o en trets de la flexió verbal com el temps, l'aspecte i el mode (vg. c. 3, § 5). Ho veiem en l'exemple (198a), en què s'estableix un contrast entre les polaritats de les proposicions 'No tindre mai cap altre gat' i 'Tindre un (altre) gat'. De resultes d'aquest contrast, el predicat *get a cat* és informació coneguda que esperaríem trobar «desaccentuada» en un text oral (Forcadell 2007: § 4.3.1). Així, en el text meta de Ràfols l'equivalent de la informació coneguda que segueix el focus contrastiu es troba dislocat a la dreta, bé que amb la diferència que, com que no es pot focalitzar només la flexió verbal, tot el SV *n'agafés un* forma part del focus i només es disloca el fragment *de gat*. La presència de casos com aquest fa pensar que les estructures de *do-support* es poden relacionar amb la presència de dislocacions en el text meta.

- (198) a. No, I did not want another cat. I did not want ever again to watch another cat die, suffer and die. Not to mention that other anxiety: If I [did]_{FC} [get a cat,]_G what would happen to it if I died first? (Nunez 2018: § 5)
- b. No volia tornar a veure morir, patir i morir, cap altre gat. Per no parlar de l'altre neguit: si [n'agafés un,]_{FC} [de gat,]_T què li passaria si jo em moria primer? (Ràfols 2019: § 5)

La presència d'un adverbi epistèmic com *surely* també pot indicar que el tema forma part del rerefons, especialment en enunciats que reforcen la proposició anterior, com (199a). En

aquest cas, la traductora opta per dislocar a l'esquerra el tema *això*, alhora que afegeix l'adverbi de polaritat *ja* i la locució epistèmica *segur que*.

- (199) a. «Amadeo wants to marry me!»
 «Auntie Mame!» I whispered. «You're joking!»
 «Joking?» she said, walking into the room. «Why should I joke? He's found me extremely attractive — **surely** you could see [that.]_T? (Denis 1952: § 4)
- b. —L'Amadeo es vol casar amb mi!
 —Tieta Mame!—vaig xiuxiuejar—. Estàs de broma!
 —¿De broma?—va dir acabant d'entrar a l'habitació—. ¿Per què hauria de fer broma? Em troba extremadament atractiva, segur que [això]_T ja ho has vist. (Udina 2014: § 4)

A fi de prendre en consideració la possibilitat que hi hagi enunciats amb llenguatge expressiu en el text font que es tendeixen a traduir amb dislocacions, encara que sense marques expressives equivalents en el text meta (una possibilitat que no queda recollida en l'anàlisi de les marques expressives del text meta de c. 2, § 4.2.3), hem inclòs enunciats amb quantificadors exclamatius com *how* a (200a) i llenguatge expressiu com l'expressió *too bad* de (201a), equivalent a 'quina llàstima' o 'quina pena'. En casos com la traducció (2001b) l'absència d'una coma abans del tema conegut i prominent *els escriptors contemporanis* fa que els hàgim de classificar com oracions sense dislocació, encara que una postposició del subjecte *els escriptors contemporanis* per marcar-lo com a focus sembla poc esperable en un context sense relacions contrastives com aquest.

- (200) a. I do remember well my first visit, not long after you'd moved in, when I got a tour of the brownstone [la casa de pedra de l'escriptor amant de l'enunciadora], admiring its built-in bookcases and handsome rugs laid over aged walnut floors, and being reminded **how** essentially bourgeois [contemporary writers]_T are. (Nunez 2018: § 1)
- b. Vaig poder constatar un cop més fins a quin punt són burgesos [els escriptors contemporanis.]_T (Ràfols 2019: § 1)
- (201) a. Keep their land pretty well locked up, the Blackwoods do.» «Man could get rich.»
 «**Too bad** [about the Blackwood girls.]_T»(Jackson 1962: § 1)
- b. —Quina pena, [aquestes noies dels Blackwood.]_T (Sales 2016: § 1)

En darrer lloc, hem agrupat diversos marcadors discursius de l'anglès relacionats amb la polaritat oracional per comprovar si s'associen amb la presència de dislocacions en el text

meta. Generalment, aquests marcadors no presenten un equivalent lèxic o morfològic en el text meta, atès que tenen un significat procedimental molt específic associat a l'establiment de relacions entre enunciats, com *now*, o fan de modificadors del valor il·locutiü, com *too*. Això no obstant, pot ser que a mode de compensació per la manca d'una peça equivalent funcionalment, en les traduccions al català hi trobem dislocacions. Ho veiem en la traducció de Ràfols (202b), en què el tema apareix dislocat a la dreta; notem que una DE amb focus contrastiu en la polaritat com a (202c) també seria adequada i preservaria el valor intensiu i de polaritat del marcador *now*.

(202) [No hi ha relacions de contrast entre un temps passat i el present, ni en el text de l'exemple, ni el context previ. L'ús de *now* no és una marca d'íctica de temps.]

- a. Not a profession but a vocation of unhappiness, Simenon said writing was. Georges Simenon, who wrote hundreds of novels under his own name, hundreds more under two dozen pen names, and who, at the time of his retirement, was the bestselling author in the world. **Now**, [that's]_T a lot of unhappiness. (Nunez 2018: § 1)
- b. No és un ofici, sinó una vocació d'infelicitat, deia Simenon de l'escriptura. Georges Simenon, que va escriure centenars de novel·les amb el seu nom, centenars més amb dues dotzenes de pseudònims i que es va jubilar sent l'autor més venut del món. És molta infelicitat, [això]_T (Ràfols 2019: § 1)
- c. [Això]_T [sí]_{FC} que és infelicitat.

Així mateix, també podríem esperar una dislocació en la traducció d'un enunciat com (203a). En aquest cas, la traductora opta per un enunciat amb ordre canònic encapçalat per la conjunció *i* per conferir al text un cert aire emfàtic. Alhora, també podria ser adient una traducció amb DD del SN *raó*, una solució que remarcaria el caràcter expressiu de l'enunciat.

(203) [No hi ha relacions de contrast. L'ús de *too* no equival a l'adverbi additiu *també*.]

- a. «As Auntie Mame always said, I could learn more in ten minutes in her drawing room than I could in ten years at school. She was right, **too**. (Denis 1952: § 1)
- b. Com em deia sempre la tieta Mame, es pot aprendre més en deu minuts a la sala de casa seva que en deu anys a l'escola. I tenia raó. (Udina 2014: § 1)
- c. I no n'hi faltava, [de raó]_T

Dins el grup dels marcadors del discurs, al corpus també hi hem identificat casos amb un ús dels pronoms reflexius com *herself* amb valor de marcador discursiu que equival a l'ús de l'adverbi polar negatiu *pas* en català. Atesa la funció cancel·ladora de pressuposicions del marcador *herself*, en els contextos del text meta en què el trobem es pot esperar la dislocació del rerefons pressuposat, com per exemple el SN *de narrativa* a (204b).

(204) [No hi ha relacions de contrast entre el referent de *herself* i altres persones, ni en l'exemple, ni en el context previ].

- a. Most of the time I'd forget a book almost as soon as I closed it. Then it got to the point where I pretty much stopped reading any fiction at all, and I realized I didn't miss it.

What if she hadn't stopped writing [fiction]_T **herself**, I asked. Did she think she would still have lost interest in reading it? (Nunez 2018: § 3)

- b. I després va arribar un moment, que gairebé ja no llegia narrativa, i que em vaig adonar que no ho enyorava.

I si no hagués deixat d'escriure'n, [de narrativa]_T vaig preguntar, creia que també hauria perdut l'interès per llegir-ne? (Ràfols 2019: § 3)

En darrer lloc, hem observat un ús del marcadore discursiu *here* amb la finalitat de fer prominent un tema (205a). En la traducció d'aquest enunciat Sales opta per dislocar a l'esquerra el SP temàtic *a la Constance* (205b), una solució que equival al valor funcional del marcadore *here*. Notem que en aquest cas amb marcadore del discurs tampoc hi ha relacions de contrast entre l'espai d'enunciació ('here') i un altre espai ('there').

(205) a. «I mean,» Charles said, «can't it all be forgotten? There's no point in keeping those memories alive.»

«Forgotten?» Uncle Julian said. «Forgotten?» «It was a sad and horrible time and it's not going to do [Connie]_T **here** any good at all to keep talking about it.» (Jackson 1962: § 5)

- b. —Va ser una època trista i terrible i [a la Constance]_T no li anirà gens bé que seguim parlant-ne. (Sales 2016: § 5)

La Taula 56 recull les freqüències de les marques descrites i la presència de dislocacions en els textos meta corresponents. L'escassetat d'observacions no permet establir gaires associacions, però a grans trets sembla que el grup de marcadors discursius és la categoria que coincideix més amb l'ús de dislocacions en les traduccions (75 %), la majoria DD, potser a causa del valor expressiu i de polaritat dels marcadors que hem vist. Això no obstant, d'aquesta categoria només n'hi ha 12 observacions, i per tant té molt poca capacitat explicativa, com la resta de categories de la variable.

Taula 56. Marques lèxiques i morfològiques al text font i dislocacions

<i>marques al text font</i>	<i>ordre al text meta</i>			<i>TOTAL</i>	<i>% dislocacions</i>
	<i>CAN</i>	<i>DE</i>	<i>DD</i>		
<i>do-support</i>	3	0	4	7	57%
adverbis epistèmics	4	3	2	9	56%
marques expressives	6	0	2	8	25%
marcadors discursius	3	2	7	12	75%
TOTAL	16	5	15	36	56%

4.4 PONDERACIÓ DE LA INFLUÈNCIA DE LES VARIABLES EN L'ÚS DE LES DISLOCACIONS: COMPARACIÓ GENERAL I REGRESSIÓ LOGÍSTICA

Un cop vista la influència individual de cada variable en l'ús de les dislocacions, les compararem a fi d'obtenir una imatge general. Posteriorment, identificarem les variables que tenen més capacitat explicativa mitjançant regressions logístiques.

4.4.1 La independència estadística de les dades del corpus

En primer lloc hem de comprovar la independència estadística de les dades, és a dir, en el nostre estudi, descartar que variables de tipus no lingüístic relacionades amb el mostreig com el traductor, tinguin un impacte en les variables dependents com l'ús de dislocacions. En estudis de corpus com el present, aquesta condició pot quedar transgredida quan els subjectes o parlants dels quals s'han obtingut les dades presenten patrons lingüístics subjectius que no són deguts a factors lingüístics generals i, per tant, les observacions de la mostra no són independents dels informants de què s'han obtingut (Winter i Grice 2021: § 1). En el cas que ens ocupa, aquest problema es tradueix en la presència de tries subjectives dels traductors que poden no ser generalitzables i atribuïbles a factors lingüístics, perquè no representen els patrons sintàctics i pragmàtics del català o del «català traduït» o «català meta».²¹

Així doncs, a continuació presentem les proves d'associació estadística entre la variable independent «traductor» i la presència de dislocacions. El test de khi quadrat aplicat a les variables «ordre de mots» (CAN; DE; DD) i «traductor» indica la presència d'associacions significatives amb un valor de $p < 0,0001$ i una V de Cramer feble (0,25). En la Taula 57 hi podem veure com, d'una banda, Udina fa menys ús de la DE (10 % dels casos) i, d'altra

²¹ Agraïm a Natxo Sorolla (Universitat Rovira i Virgili, Universidad de Zaragoza) l'assessorament en matèria d'independència estadística de les dades.

banda, Ràfols fa un ús molt més freqüent de la DD (41,4 % dels casos, comparats amb un 12 % en la resta de traduccions).

Taula 57. Taula creuada ordre de mots segons traductor

		<i>traductor</i>				<i>TOTAL</i>
		<i>Ràfols</i>	<i>Caball</i>	<i>Udina</i>	<i>Sales</i>	
CAN	#	89	87	70	105	351
	dins de traductor	43 %	63 %	77,8 %	69,5 %	59,9 %
DE	#	32	34	9	27	102
	dins de traductor	15,5 %	24,6 %	10 %	17,9 %	17,4 %
DD	#	86	17	11	19	133
	dins de traductor	41,5 %	12,3 %	12,2 %	12,6 %	22,7 %
TOTAL		207	138	90	151	586
		35,3 %	23,5 %	15,4 %	25,8 %	

Després de veure que hi pot haver dues associacions, hem de comprovar si aquestes relacions són significatives per a la DE i la DD separatament. Un cop dicotomitzades aquestes variables (no DE = 0; DE = 1) (no DD = 0; DD = 1), veiem que, efectivament, hi ha una associació significativa ($p = 0,029$), tot i que poc intensa (V de Cramer = 0,12), entre les dades extretes del text d'Udina i la freqüència més baixa de DE. Si repetim la prova ometent els casos d'Udina, aquesta associació desapareix ($p = 0,096$). Quant a la DD, hi ha una associació significativa ($p < 0,0001$) i intensa (V de Cramer = 0,33) amb les dades de Ràfols, que desapareix si ometem les dades de la seva traducció ($p = 0,996$).

De resultes d'aquesta manca d'independència en els dos tipus de dislocació, pel que fa a la DE farem la ponderació de la influència de les variables independents ometent els casos del text d'Udina. D'altra banda, pel que fa a la DD aplicarem dues regressions logístiques, l'una sense els casos de Ràfols, i l'altra només amb els casos de Ràfols.

4.4.2 Comparació de les variables rellevants

La Taula 58 recull el conjunt de variables analitzades en les quals hem observat associacions significatives. La taula no inclou la variable «dixi» perquè, com hem vist a c. 2, § 3.3.4, la variable «classe de vincle» conté els casos de dixi de persona en la categoria «vincle de poset» i també els casos d'ús textual de la dixi en la categoria «vincle proper».

D'altra banda, tampoc hi incloem la variable «funció sintàctica» del sintagma equivalent del text font, perquè no hem computat els casos sense dislocacions entre les seves categories. A més, hem vist que per bé que algunes funcions sintàctiques dels sintagmes en el text font s'associen amb el tipus de dislocació, aquestes relacions no es compleixen en totes les

traduccions (c. 2, § 4.3.1). Així mateix, hem vist que algunes de les estructures marcades (c. 2, § 4.3.3) s'associen amb les dislocacions, però amb poques observacions i seguint el patró observat amb la variable «posició en l'oració del text font» (c. 2, § 4.3.2); per aquest motiu, no les incloem en la ponderació, entenent que els casos d'aquesta variable queden inclosos en la variable «posició en l'oració del text font». En tercer lloc, tampoc hi incloem les marques tipogràfiques (c. 2, § 4.3.4) i lèxiques (c. 2, § 4.3.5), perquè s'associen poc amb la presència de dislocacions. Així doncs, l'única variable del text font que compararem amb els factors rellevants del text meta és la «posició en l'oració del text font», perquè té un nombre d'observacions important i presenta associacions significatives i fortes (vg. c. 2, § 4.3.2).

En la Taula 58 els percentatges d'ús més alts de les DE s'observen en la categoria «poset» de la variable «classe de vincle» (51,7 %; vg. ressaltat en verd). A banda, amb la categoria «activació» de la variable «funció discursiva» i la categoria «inferible» de la variable «distància amb l'antecedent», la DE s'ha fet servir en menor mesura, en un 23,9 % i un 29,8 % dels casos (vg. ressaltat en groc). Pel que fa a les variables del text font, com hem vist, la DE es fa servir més quan el sintagma equivalent de l'element dislocat en el text font es troba a l'esquerra de la posició del subjecte (81,5 %) o en posició de subjecte (35,7 %). Val a dir que, tot i que en la posició esquerra la DE té el percentatge d'ús més alt, aquesta categoria conté pocs casos (22), fet que en redueix la capacitat explicativa.

Tocant a la DD, les categories en què més és troba són: els «vincles propers» (44,9 %), la categoria «local» (43,9 %; 71) i la «funció de continuació» (40 %; vg. ressaltat en verd). A més, cal notar que amb aquestes categories i amb la categoria «continuació» hi ha pocs casos de DD en valors absoluts (vg. xifres en vermell), cosa que en redueix la capacitat explicativa. Pel que fa a la posició en el text font, la DD s'observa més quan el seu equivalent del text font ocupa la posició final dreta (41,2 %) o nuclear (35,9 %).

Taula 58. Ús comparat de les dislocacions segons les variables rellevants

variable independent		ordre			total	ordre			total
		no marcat	DD en lloc de DE	DE		no marcat	DE en lloc de DD	DD	
TEXT META									
funció discursiva	activació	# 200	93	92	385	148	84	106	338
		% 51,9 %	24,2 %	23,9 %		43,8 %	24,9 %	31,4 %	
funció discursiva	continuació	# 32	26	8	66	34	8	28	70
		% 48,5 %	39,4 %	12,1 %		48,6 %	11,4 %	40 %	
distància amb l'antecedent	local	# 83	63	25	171	67	25	72	164
		% 48,5 %	36,8 %	14,6 %		40,9 %	15,2 %	43,9 %	
	no local	# 29	11	5	45	23	4	13	40
		% 64,4 %	24,4 %	11,1 %		57,5 %	10 %	32,5 %	
	inferible	# 120	45	70	235	92	63	49	204
		% 51,1 %	19,1 %	29,8 %		45,1 %	30,9 %	24 %	
classe de vincle	vincle proper	# 117	85	23	225	95	23	96	214
		% 52 %	37,8 %	10,2 %		44,4 %	10,7 %	44,9 %	
	vincle de poset	# 52	4	60	116	28	52	4	84
		% 44,8 %	3,4 %	51,7 %		33,3 %	61,9 %	4,8 %	
	vincle indirecte	# 31	9	4	44	23	4	9	36
		% 70,5 %	20,5 %	9,1 %		63,9 %	11,1 %	25 %	
TEXT FONT									
posició en el text font	esquerra	# 3	2	22	27	4	19	2	25
		% 11,1 %	7,4 %	81,5 %		16 %	76 %	8 %	
	inicial	# 33	21	30	84	68	25	28	121
		% 39,3 %	25 %	35,7 %		56,2 %	20,7 %	23,1 %	
	nuclear	# 41	21	21	83	20	21	23	64
		% 49,4 %	25,3 %	25,3 %		31,3 %	32,8 %	35,9 %	
	final dreta	# 150	74	26	250	88	26	80	194
		% 60 %	29,6 %	10,4 %		45,4 %	13,4 %	41,2 %	

Així doncs, veiem que les categories «vincle de poset», «vincle proper», «antecedent local», «posició en el text font final dreta» i «posició en el text font esquerra» són les que tenen més capacitat per explicar la distribució de les dislocacions en la mostra. Tanmateix, hem de tindre en compte que els casos de la categoria «vincle proper» i de la categoria «local» se solapen, perquè dins dels 96 casos de la categoria «vincle proper» hi ha 71 dels 72 casos de la categoria «local». Per aquest motiu hem exclòs la variable «distància amb l'antecedent».

4.4.3 Regressió logística de les variables rellevants

Per ponderar la influència de les categories de les quatre variables rellevants analitzades, emprarem la tècnica de regressió logística. Com hem explicat a c. 2, § 4.1.1, primer amb les dades de la DE excloent les observacions del text d'Udina, en segon lloc, amb les dades de la DD excloent les observacions de Ràfols i, finalment, només amb les dades de la DD de Ràfols.

La regressió logística és un procediment estadístic que permet correlacionar variables dependents nominals dicotòmiques, no numèriques ni graduables, com per exemple

resposta ($no = 0 / sí = 1$) o llengua ($català = 0 / anglès = 1$). La principal limitació d'aquest càlcul és que és de caràcter probabilístic (no es pot traçar una recta entre els valors 0 i 1 d'una variable dicotòmica); en altres paraules, és una aproximació basada en un model predictiu elaborat a partir de les dades reals. Per tant, és preferible d'acompanyar-ne els resultats d'una presentació clara del conjunt de dades, tal com fem amb la Taula 58, a més del fet que si hi ha poques dades o molta dispersió —com les diferències entre traductors en aquest estudi—, els resultats perden fiabilitat. Tot i el caràcter probabilístic de la regressió logística, hem de tindre en compte que la finalitat d'aquesta prova en la nostra recerca no és fer prediccions extrapolables a altres conjunts de dades de traducció, sinó explicar de les associacions concretes del nostre corpus.

Per dur a terme aquesta prova, hem creat dues variables dependents dicotòmiques DE ($no DE = 0 / DE = 1$) i DD ($no DD = 0 / DD = 1$), perquè fem el càlcul per separat per a cada classe de dislocació. Per controlar la influència de la variable «traductor» en la freqüència de les dislocacions, la variable «DE» no inclou els 9 casos del text d'Udina (en total, recull 93 casos).

En la regressió logística de la DE, la prova òmnibus —un test inicial que indica si les condicions de les dades permeten fer una anàlisi— dona valors de significança ($p < 0,0001$) per a totes dues variables: procedim, doncs, a descriure els resultats. Hem emprat el mètode d'introducció de dades. Per simplificar les dades que genera el programa SPSS, resumirem la informació sobre cada regressió logística en tres taules: 1) resum del model, que conté dos índexs estadístics (Cox i Snell, i Nagelkerke) que mesuren la bondat o fiabilitat del model; 2) percentatge explicat de la variable dependent, que indica quina proporció de les dades de la variable dependent es pot preveure satisfactòriament amb el model, i 3) variables de l'equació, que detalla els valors de significança de cada categoria de les variables independents i la probabilitat que un traductor faci servir la dislocació estudiada per a cada categoria de les variables independents. En l'elaboració del model a SPSS, hem seleccionat el mètode d'introducció de les dades «entrada», el més senzill, que només computa una combinació de les variables (una sola iteració).

En la regressió de la DE, en primer lloc, segons els índexs de Cox i Snell i de Nagelkerke, el model té un poder predictiu baix de la variació amb relació a la variable «DE». L'índex de Cox indica que el model prediu el 25,1 % de la variació en la mostra, i el de Nagelkerke, que és una correcció del primer, indica que el model prediu el 40,1 % de la variació. Tos dos índexs donen valors compresos entre 0 i 1, equivalents al 0 % si el model no prediu gens la variació i al 100 % si el model és perfecte. Com que un dels índexs arriba a 0,3, cosa que vol

dir que el model explica almenys d'un terç de la variació, aquests indicadors avisen que el model supera tot just la fiabilitat mínima necessària per fer prediccions a partir d'aquestes dades. Val a dir que aquests indicadors són conservadors, i amb un valor de 0,4 com el de Nagelkerke, val la pena tindre en compte el resultat de la regressió. Aclarim que la columna *pas* recull informació sobre el nombre d'iteracions que hi ha hagut en la comparació de l'efecte de les variables en el model.

Taula 59. Regressió logística de la variable «DE»: resum de la fiabilitat del model

<i>pas</i>	<i>logaritme de la versemblança -2</i>	<i>R quadrada de Cox i Snell</i>	<i>R quadrada de Nagelkerke</i>
1r	286,302*	0,251	0,401

*L'estimació ha acabat en el número d'iteració 5 perquè les estimacions de paràmetre han canviat menys de 0,001.

En segon lloc, els valors pronosticats en la Taula 59 indiquen el percentatge concret de DE que pot explicar un model construït amb les variables que hem triat. En aquest cas, veiem que s'estimen amb seguretat el 46,3 % de les DE, un percentatge que denota la capacitat limitada del model per fer prediccions. Tanmateix, com hem expressat, la finalitat que aquí ens ocupa no és la predicció, sinó només l'explicació de les dades concretes del nostre corpus.

Taula 60. Regressió logística de la variable «DE»: percentatge explicat de la variable dependent

	<i>observat</i>	<i>pronosticat</i>		<i>percentatge correcte</i>
		<i>no DE</i>	<i>DE</i>	
1r pas	DE	317	14	95,8 %
	no DE	43	37	46,3 %
percentatge global:				86,1 %

*El valor de tall és 0,5.

En tercer lloc, la Taula 61 recull en la columna *significança* la prova de significança de l'associació entre cada categoria dicotomitzada de les variables independents i la variable dependent «DE», i d'altra banda en la columna *exp. (B)* (exponencial del valor de beta), una mesura de raó de probabilitats (*odds ratio*), que indica la fortalesa de l'associació entre cada categoria i la variable. Si la ràtio és d'1, per cada ocurrència de la categoria esperem que hi hagi igualment un cas de la variable «DE»; si la ràtio és més gran que 1, la relació indicarà un increment en la probabilitat; per exemple, si és de 2, esperem que per cada ocurrència de la categoria hi hagi el doble de probabilitats (dues vegades més alta, el 200 % més) que es doni una categoria de la variable «DE». Cal notar que la relació pot ser significativa i negativa; és a dir, que la presència d'una categoria d'una variable independent influeixi que

la DE no es faci servir, i en aquest cas un exponencial del valor de beta superior a 1 indica la intensitat de la probabilitat que no trobem una DE.

Taula 61. Regressió logística de la variable «DE»: variables de l'equació

	<i>gll</i>	<i>significança</i>	<i>exp. (B)</i>	<i>associació positiva/negativa (B)</i>
1r pas vincle de poset	1	< 0,0001	11,19	2,415 (+)
posició en el text font esquerra	1	< 0,0001	22,767	3,125 (+)
posició en el text font inicial	1	0,005	2,518	0,924 (+)
constant	1	< 0,0001	0,055	

Així doncs, assumint que el model és fiable, veiem que la variable amb més poder explicatiu és la posició en el text font i la categoria amb què és més probable que hi hagi DE és la posició a l'esquerra. Concretament, la probabilitat que els traductors facin servir la DE és 22,7 vegades més alta si el sintagma equivalent del text font es troba a l'esquerra de la posició de subjecte. En segon lloc, amb la categoria «vincle de poset» l'associació també és positiva amb una influència forta, tot i que amb menys probabilitats (11,1). En darrer lloc, veiem que en la categoria «posició inicial» al text font l'associació és significativa però molt menys influent; segons el model, la probabilitat que hi hagi DE en el text meta és 2,5 vegades més alta amb aquesta categoria. De fet, en la Taula 58 veiem que amb aquesta categoria hi ha més casos en què no es fa servir la DE (33 casos, el 39,3 %) que no pas d'ús de la DE (30 casos, el 35,7 %).

En segon lloc, com veiem en la Taula 62, en la regressió logística de la DD sense els casos de Ràfols, els índexs de Cox i Snell i de Nagelkerke indiquen que el model té un poder predictiu baix sobre l'aparició de la categoria DD. El primer indica que el model prediu el 9 % de la variació en la mostra, i el segon indica que el model prediu el 17,3 % de la variació. Com que els índexs no arriben a 0,3, el model no és fiable per fer prediccions a partir d'aquestes dades.

Taula 62. Regressió logística de la variable «DD» sense els casos de Ràfols: resum del model

<i>pas</i>	<i>logaritme de la versemblança -2</i>	<i>R quadrada de Cox i Snell</i>	<i>R quadrada de Nagelkerke</i>
1r	202,212*	0,09	0,173

* L'estimació ha acabat en el número d'iteració 7 perquè els paràmetres estimats han canviat menys d'un 0,001.

D'acord amb la Taula 63, el percentatge de DD que pot predir el model és molt baix (4,3 %), cosa que fa pensar que el poder explicatiu dels vincles propers i de la posició en el text font com a principals factors en l'ús de la DD no és prou alt per considerar-los els únics factors.

Taula 63. Regressió logística de la variable «DD»: percentatge explicat de la variable dependent

	<i>observat</i>		<i>pronosticat</i>		<i>percentatge correcte</i>
			<i>DD</i>		
			<i>NO DD</i>	<i>DD</i>	
1r pas	DD	NO DD	277	0	100 %
		DD	38	0	4,3 %
percentatge global:					78,6 %

*El valor de tall és 0,5.

Dit això, cal matisar la importància de la baixa capacitat predictiva d'acord amb les dades de la Taula 63. D'una banda, a c. 2, § 4.4.1 hem vist que la V de Cramer de l'associació amb els vincles propers supera els 0,3 punts i, per tant, la intensitat és forta, així com l'associació amb la posició final dreta en el text font.

Pel que fa a la influència de cada categoria, en la Taula 64 veiem que el vincle proper és l'única categoria significativa, amb una ràtio de 14,7 vegades més probabilitat que es faci servir la DD (vg. ressaltat en verd). La resta de categories, ja sigui per manca d'observacions o d'intensitat de l'associació, no són significatives en aquest model de regressió.

Taula 64. Regressió logística de la variable «DD»: variables de l'equació

	<i>gll</i>	<i>significança</i>	<i>exp. (B)</i>	<i>associació positiva/negativa (B)</i>
vincle proper	1	< 0,0001	14,718	2,689 (+)
posició en el text font final dreta	1	0,16	1,806	0,591 (+)
posició en el text font nuclear	1	0,249	1,875	0,629 (+)
funció discursiva de continuació	1	0,95	1,026	0,026 (+)
constant	1	< 0,0001	0,011	4,547 (-)

En tercer lloc, la regressió logística dels casos de DD del text de Ràfols mostra un model no prou fiable, amb índexs de Cox i Snell i Nagelkerke inferiors a 0,3 (vg. Taula 65), tot i que el percentatge explicat és més alt que en la regressió dels altres casos de DD (46,4 %; Taula 66).

Taula 65. Regressió logística de la variable «DD» (casos de Ràfols): resum del model

<i>pas</i>	<i>logaritme de la versemblança -2</i>	<i>R quadrada de Cox i Snell</i>	<i>R quadrada de Nagelkerke</i>
1r	206,31*	0,123	0,166

* L'estimació ha acabat en el número d'iteració 4 perquè els paràmetres estimats han canviat menys d'un 0,001.

Taula 66. Regressió logística de la variable «DD»: percentatge explicat de la variable dependent

<i>observat</i>		<i>pronosticat</i>			
		<i>DD</i>		<i>percentatge correcte</i>	
		<i>NO DD</i>	<i>DD</i>		
1r pas	DD	NO DD	78	22	78 %
		DD	37	32	46,4 %
percentatge global:					65,1 %

*El valor de tall és 0,5.

En aquest cas, segons el model tampoc podem considerar significatives les variables «posició en el text font» i «funció discursiva». La categoria «vinclé proper» és l'única que té prou força explicativa, amb 4,8 vegades més probabilitat que hi hagi una DD en el text de Ràfols quan es dona aquesta condició.

Taula 67. Regressió logística de la variable «DD»: variables de l'equació

	<i>gll</i>	<i>significança</i>	<i>exp. (B)</i>	<i>associació positiva/negativa (B)</i>
vinclé proper	1	< 0,0001	4,823	1,573 (+)
posició en el text font final dreta	1	0,058	2,128	0,755 (+)
1r pas posició en el text font nuclear	1	0,803	1,133	0,125 (+)
funció discursiva de continuació	1	0,59	1,267	0,237 (+)
constant	1	< 0,0001	0,142	1,95 (-)

En resum, el model de regressió logística és una prova addicional que contribueix a ponderar el pes de les variables identificades anteriorment —en el cas de la DD, sense fiabilitat predictiva—, parant atenció per separat a la DE i la DD. Veiem, doncs, que la variable «posició en el text font» és la que s'associa més fortament amb l'ús de la DE, juntament amb la «classe de vinclé»; mentre que la «classe de vinclé» és l'única variable amb força explicativa pel que fa l'ús de la DD. Val a dir que, com hem vist en la Taula 58, la categoria «vinclé de poset» explica un total de 60 casos de DE (el 51,7 %), mentre que la categoria «posició esquerra» de la variable «posició en el text font» només n'explica 22 (el 81,5 %), i la categoria «posició inicial» n'explica 30 (el 35,7 %).

En el cas de la DD, el fet que el model de regressió logística no tingui prou capacitat explicativa és indicatiu que, o bé hi ha d'haver altres variables no analitzades en aquest estudi que contribueixen a explicar-ne l'ús en les traduccions, o bé que la variable «traductor» determina massa fortament la presència de DD en el nostre corpus, cosa que fa impossible de trobar una variable lingüística que n'expliqui la presència. A c. 2, § 6.6.2 reprendrem la interpretació de les associacions entre les dislocacions i les variables «posició en el text font» i «classe de vinclé».

5 Freqüències relatives. Comparació amb el text de narrativa no traduït *Canto jo i la muntanya balla*, d'Irene Solà

A fi de disposar d'una vara de mesurar que permeti determinar si la freqüència i la distribució de les dislocacions del corpus s'adiu amb els patrons pragmàtics dels textos de narrativa en català, hem fet un recompte d'aquests ordres de mots i les seves interaccions amb termes de polaritat, quantificadors i relacions de poset i de dixi espacial en un fragment d'extensió equivalent als textos individuals del corpus (33.000 paraules) de la novel·la *Canto jo i la muntanya balla* d'Irene Solà (2019). El procediment més indicat per a aquesta finalitat hauria estat d'ampliar la mostra de textos no traduïts amb més novel·les, però per motius d'extensió no ha estat possible. A banda, per raons d'extensió atès en gran nombre de DD, no hem computat la categoria «vincles propers» en el text de Solà.

En el fragment de Solà hi hem identificat 219 dislocacions, la majoria de les quals són DD (178; 81,3 %). Pel que fa a les variables lèxiques, hi ha més TP amb DD (34) que amb DE (7), però el pes relatiu d'aquesta propietat dins de cada dislocació és gairebé el mateix (17-19,1 %). En canvi, en enunciats amb elements quantificadors de grau en posició de focus, tant el valor absolut com el pes relatiu són molt més alts en la DD (22; 12,4 %) que en la DE (2; 4,9 %). Quant als vincles de poset, com es podia esperar, són més freqüents amb la DE (23; 56,1 %) que amb la DD (3; 1,7 %). Cal destacar que els casos de poset coincideixen parcialment amb presència de TP (10) i quantificadors (1). D'altra banda, hem trobat 2 casos dislocacions de sintagmes amb epítets: 1 amb DD (0,6 %) i 1 amb DE (2,4 %), i 29 casos de DD amb elements amb valor expressiu. En donem exemples a (206) i (207), perquè tot i que són els únics casos que n'hem trobat, són molt il·lustratius del valor expressiu i de la possibilitat que aquests sintagmes es disloquin també a l'esquerra, a (207). Finalment, els vincles dítctics amb referents presents en el context espacial només es donen amb temes dislocats a la dreta (10; 5,6 %).

Taula 68. Freqüències de les dislocacions i les seves propietats al corpus de narrativa no traduïda

ordre	propietats								TOTAL
	TP	quantif.	poset	dixi espacial	epítet	expressiu	altres		
#	7	2	23 (7 TP, 1 quantif.)	1	1	0	15	41	
DE	% propietats	17 %	8,3 %	88,5 %	9,1 %	50 %	0 %	15,5 %	18,7 %
	% DE	17 %	4,9 %	56,1 %	2,4 %	2,4 %	0 %	36,7 %	
#	34	22	3 (3 TP)	10	1	29	82	178	
DD	% propietats	81 %	91,7 %	11,5 %	100 %	50 %	100 %	84,5 %	81,3 %
	% DD	19,1 %	12,4 %	1,7 %	5,6 %	0,6 %	16,3 %	46 %	
#	41	24	26 (10 TP, 1 quantif.)	11	2	29	97	219	
TOTAL	% ordre	18,7 %	11 %	11,9 %	5 %	0,9 %	13,2 %	44,3 %	100 %

(206) En Miquel Gras, aquest de la botifarra, ja es podria ben omplir la boca de botifarres i seques i de tot el que li càpiga, i deixar de dir totes les malvestats que diu (...). Però té dos fills i dues filles, [aquest Miquel.]_T (Solà 2019: § 4.3)

(207) I deixar de dir totes les malvestats que diu (...). Però té dos fills i dues filles, aquest Miquel, amb un grapat de nets que s'ha hagut de vendre el cotxe i comprar una furgoneta, i que jo dic que si tot aquell reguitzell de fills i filles i nets l'estimen, deu ser que [sota d'aquesta llengua negra]_T hi té alguna cosa bona. (Solà 2019: § 4.3)

Per establir un criteri que ens permeti determinar si la freqüència relativa de dislocacions al corpus és alta o baixa, podem comparar el nombre absolut de cada categoria en les traduccions amb el mateix valor en el text de no traducció, perquè totes les mostres contenen 33.000 paraules. A més, també podem comparar les ràtios de nombre de paraules per cada cas de dislocació, com veurem tot seguit.

La Taula 69 il·lustra com en totes les traduccions i en la mitjana del total de traduccions les ràtios de dislocacions són més baixes que en el text no traduït. En la DE la diferència no és gaire pronunciada, amb una ràtio de 1 DE cada 805 paraules en el text de Solà al costat d'1 DE cada 1.333 paraules en la mitjana del total. Aquest valor és homogeni entre traduccions (1.065-1.179), exceptuant el text d'Udina, en què la diferència és més alta (3.300; vg. ressaltat en taronja). Per contra, la DD presenta diferències més pronunciades: mentre que en el text de Ràfols la proporció és relativament semblant a la del text de Solà (384 paraules per cada DD vs. 185; vg. ressaltat en verd), en els altres és notablement més baixa (1.737-3.667).

Taula 69. Ràtio comparada de les dislocacions i les seves propietats als corpus de traducció i no traducció

text	ordre		totes	propietats					
				TP	quantif.	poset	dixi espacial	epítet	express.
Ràfols	DE	#	32	6	1	16	0	0	1
		ràtio 1 cada <i>n</i> paraules	1.031	5.500	33.000	2.063	-	-	33.000
	DD	#	86	24	12	3	6	7	17
		ràtio 1 cada <i>n</i> paraules	384	1.375	2.750	11.000	5.500	4.714	1.941
	TOTAL	#	118	30	13	19	6	7	18
ràtio 1 cada <i>n</i> paraules	280	1.100	2.538	1.737	5.500	4.714	1.833		
Caball	DE	#	34	6	2	19	2	0	2
		ràtio 1 cada <i>n</i> paraules	971	5.500	16.500	1.737	16.500	-	16.500
	DD	#	17	3	1	0	0	2	4
		ràtio 1 cada <i>n</i> paraules	1.941	1.100	33.000	-	-	16.500	8.250
	TOTAL	#	51	9	3	19	2	2	6
ràtio 1 cada <i>n</i> paraules	647	3.667	11.000	1.737	16.500	16.500	5.500		
Udina	DE	#	10	4	0	6	0	0	0
		ràtio 1 cada <i>n</i> paraules	3.300	8.250	-	5.500	-	-	-
	DD	#	11	4	4	1	0	1	0
		ràtio 1 cada <i>n</i> paraules	3.000	8.250	8.250	33.000	-	33.000	-
	TOTAL	#	20	8	4	7	0	1	0
ràtio 1 cada <i>n</i> paraules	1.650	4.125	8.250	4.714	-	33.000	-		
Sales	DE	#	27	3	0	19	3	0	1
		ràtio 1 cada <i>n</i> paraules	1.222	1.100	-	1.737	11.000	-	33.000
	DD	#	19	2	2	0	3	1	3
		ràtio 1 cada <i>n</i> paraules	1.737	1.650	16.500	-	11.000	33.000	11.000
	TOTAL	#	46	5	2	19	6	19	4
ràtio 1 cada <i>n</i> paraules	717	6.600	16.500	1.737	5.500	1.737	8.250		
MITJANA TRADUC CIONS	DE	#	25,5	4,8	0,8	15,0	1,25	4,50	1
		ràtio 1 cada <i>n</i> paraules	1.294	6.947	44.000	2.200	26.400	7.333	33.000
	DD	#	33	8,3	4,8	1,0	2,25	2,8	6
		ràtio 1 cada <i>n</i> paraules	992	4.000	6.947	33.000	14.667	12.000	5.500
	TOTAL	#	59	13	5	13	4	2,75	2,75
ràtio 1 cada <i>n</i> paraules	562	2.538	6.226	2.538	9.429	12.000	12.000		
Solà	DE	#	41	7	2	23	1	1	0
		ràtio 1 cada <i>n</i> paraules	805	4.714	16.500	1.435	33.000	33.000	-
	DD	#	178	34	22	3	10	1	29
		ràtio 1 cada <i>n</i> paraules	185	971	1.500	11.000	33.000	33.000	1.138
	TOTAL	#	219	41	24	26	11	2	29
ràtio 1 cada <i>n</i> paraules	151	805	1.375	1.269	3.000	16.500	1.138		

De mitjana, el total de dislocacions és unes 4 vegades més gran en el text de Solà, amb 219 dislocacions contra 59 de mitjana en el conjunt de traduccions. En la resta de categories de la taula veiem que en el text de Ràfols la proporció s'acosta més a la del text de Solà, amb ràtios de la meitat o més altes segons el cas amb la DD. Aquestes diferències entre les traduccions i el text de Solà són especialment notòries en el cas de les DD amb termes de polaritat, perquè en els textos de Caball, Udina i Sales són de vora 1 cada 10, però en el de Ràfols n'hi ha poques menys que en el text no traduït (24 vs. 34; vg. ressaltat en verd). El cas de les DD amb valor d'epítet és una excepció, perquè n'hi ha més observacions en el textos de Ràfols (7) i Caball (2) que no en

el de Solà (1; vg. ressaltat en groc), i pel que fa a les DD expressives, en el text de Ràfols n'hi ha una quantitat superior (29), però propera a la del text de Solà (17; vg. ressaltat en verd).

Si ens aturem a observar la distribució general i de cada categoria de la Taula 69, en la Taula 70 veiem com les DD estan més infrarepresentades que les DE en comparació amb el text de Solà, en el qual la proporció DE/DD és de 18,7/81,3 %. Aquesta diferència es dona en totes les traduccions menys en la de Ràfols, en la qual la proporció DE/DD és molt semblant a la del text de Solà (vg. ressaltat en verd), i en el text d'Udina, en què la distribució és gairebé simètrica, 45/55 %, però hi ha més DD, i per tant, queda en un punt intermedi entre les dades de Solà i Ràfols i les dades de Caball i Sales.

Taula 70. Freqüències de les dislocacions als corpus de traducció i de no traducció

<i>text</i>		<i>dislocacions</i>		<i>TOTAL</i>
		<i>DE</i>	<i>DD</i>	
Ràfols	#	32	86	118
	% dislocació	27,1 %	72,9 %	50,2 %
Caball	#	34	17	51
	% dislocació	66,7 %	33,3 %	21,7 %
Udina	#	9	11	20
	% dislocació	45,0 %	55,0 %	8,5 %
Sales	#	27	19	46
	% dislocació	58,7 %	41,3 %	19,6 %
TOTAL TRADUCCIONS	#	102	133	235
	% dislocació	43,4 %	56,6 %	
Solà	#	41	178	219
	% dislocació	18,7 %	81,3 %	

5.1 FREQUÈNCIES COMPARADES DE DISLOCACIONS EN ENUNCIATS AMB TERMES DE POLARITAT

La Taula 71 recull la comparació de freqüències dels TP amb dislocacions. A primer cop d'ull, destaca la baixa proporció absoluta de DE i DD amb TP en les traduccions de Caball, Udina i Sales, atesa l'escassetat de DD en aquests textos. Mentre que en el text de Solà els casos de TP amb dislocació són majoritàriament DD (34 DD i 7 DE; 83 % de DD). En les traduccions de Caball i Sales les DE i DD amb TP estan igualades, i gairebé igualades en el d'Udina. Per contra, en el text de Ràfols la proporció és com en el text no traduït (24 DD i 6 DE; 80 % de DD).

Pel que fa a les freqüències relatives, en els percentatges hi ha calculades les proporcions de TP dins de cada mena de dislocació. Aquesta dada ens permet comparar la relació particular entre la classe de dislocació i la polaritat marcada, per veure si aquestes variables tenen la mateixa associació en les traduccions i en el text de Solà. Així, tot i que hi ha moltes menys DE amb TP, el pes d'aquesta variable en el tipus de dislocació és relativament proper

en tots els textos, amb variacions que oscil·len entre el 0 % en el text de Caball, el 0,1 % en el text de Sales, el 2 % en el de Solà, el 8 % en el d'Udina i el 9,1 % en el de Ràfols. Així doncs, en aquest aspecte les traduccions no difereixen del text no traduït.

Taula 71. Freqüències de TP i dislocacions als corpus de traducció i de no traducció

<i>text</i>	<i>TP</i>	<i>dislocacions</i>		<i>TOTAL</i>	
		<i>DE</i>	<i>DD</i>		
Ràfols	no	#	26	62	88
		%	81,3 %	72,1 %	74,6 %
	TP	#	6	24	30
		%	18,8 %	27,9 %	25,4 %
TOTAL		32	86	118	
Caball	no	#	28	14	42
		%	82,4 %	82,4 %	82,4 %
	TP	#	6	3	9
		%	17,6 %	17,6 %	17,6 %
TOTAL		34	17	51	
Udina	no	#	5	7	12
		%	56 %	64 %	60,0 %
	TP	#	4	4	8
		%	44 %	36 %	40,0 %
TOTAL		9	11	20	
Sales	no	#	24	17	41
		%	88,9 %	89,5 %	89,1 %
	TP	#	3	2	5
		%	11,1 %	11 %	10,9 %
TOTAL		27	19	46	
TOTAL TRADUCCIONS	no	#	83	100	183
		%	81,4 %	75,2 %	77,9 %
	TP	#	19	33	52
		%	18,6 %	24,8 %	22,1 %
TOTAL	#	102	133	235	
Solà	no	#	34	144	178
		%	82,9 %	80,9 %	81,3 %
	TP	#	7	34	41
		%	17,1 %	19,1 %	18,7 %
TOTAL	#	41	178	219	

5.2 FREQUÈNCIES COMPARADES DE DISLOCACIONS EN ENUNCIATS AMB ELEMENTS QUANTIFICADORS EN POSICIÓ DE FOCUS

Quant a la presència de quantificadors i elements amb propietats quantificadores en posició de focus en enunciat amb dislocacions, com veiem en la Taula 72 les proporcions difereixen menys que les de la Taula 71. La majoria de casos amb elements quantificadors i dislocació es concentren en la DD en tots els textos, però en els textos de Caball, Udina i Sales no hi ha gaires observacions. En el text de Caball la DE i la DD estan molt igualades (vg. ressaltat en taronja), i en els altres dos només hi ha 2 i 4 casos de DD amb aquesta variable (vg. ressaltat en groc). D'aquesta manera, en tots hi ha una proporció semblant a la del text no traduït,

però només hi ha un volum significatiu d'observacions en el text de Ràfols (vg. ressaltat en verd).

Taula 72. Freqüències de quantificadors en enunciats amb dislocacions als corpus de traducció i de no traducció

<i>text</i>	<i>quantificadors</i>	#	<i>dislocacions</i>		<i>TOTAL</i>
			<i>DE</i>	<i>DD</i>	
Ràfols	no	#	31	74	105
		%	96,9 %	86 %	89 %
	quantificadors	#	1	12	13
		%	3,1 %	14 %	11 %
TOTAL	#	32	86	118	
Caball	no	#	32	16	48
		%	94,1 %	94,1 %	94,1 %
	quantificadors	#	2	1	3
		%	6 %	6 %	5,9 %
TOTAL	#	34	17	51	
Udina	no	#	9	7	16
		%	100 %	64 %	80 %
	quantificadors	#	0	4	4
		%	0 %	36 %	20 %
TOTAL	#	9	11	20	
Sales	no	#	27	17	44
		%	100 %	89,5 %	95,7 %
	quantificadors	#	0	2	2
		%	0 %	10,5 %	4,3 %
TOTAL	#	27	19	46	
TOTAL TRADUCCIONS	no	#	99	114	213
		%	97 %	85,7 %	90,6 %
	quantificadors	#	3	19	22
		%	3 %	14,3 %	9,4 %
TOTAL	#	102	133	235	
Solà	no	#	39	156	195
		%	95,1 %	87,6 %	89 %
	quantificadors	#	2	22	24
		%	4,9 %	12,4 %	11 %
TOTAL	#	41	178	219	

5.3 FREQUÈNCIES COMPARADES DE DISLOCACIONS AMB RELACIONS DE POSET

En el cas de l'associació entre classe de dislocació i vincle de poset, la correspondència entre traduccions i el text de Solà és clara, com veiem a la Taula 73. En tots els textos els casos de relació de poset es concentren en la DE (vg. ressaltat en verd). En termes relatius, dins de la DE (82,6-59,3 %) les relacions de poset tenen més pes que en la DD (0-10 %). D'altra banda, en xifres absolutes la quantitat de DE amb vincles de poset per cada 33.000 paraules és molt propera en el text no traduït (23 casos) i en les traduccions (16-19 casos), exceptuant el text d'Udina (6 casos).

Taula 73. Freqüències de dislocacions en enunciats amb relacions de poset als corpus de traducció i de no traducció

<i>text</i>	<i>poset</i>	<i>dislocacions</i>		<i>TOTAL</i>	
		<i>DE</i>	<i>DD</i>		
Ràfols	no	#	11	67	78
		%	40,7 %	95,7 %	80,4 %
	poset	#	16	3	19
		%	59,3 %	4,3 %	19,6 %
TOTAL		27	70	97	
Caball	no	#	11	16	27
		%	37 %	100 %	58,7 %
	poset	#	19	0	19
		%	63 %	0 %	41,3 %
TOTAL		30	16	46	
Udina	no	#	3	9	12
		%	33 %	90 %	63 %
	poset	#	6	1	7
		%	67 %	10 %	37 %
TOTAL		9	10	19	
Sales	no	#	4	12	16
		%	17,4 %	100 %	45,7 %
	poset	#	19	0	19
		%	82,6 %	0 %	54,3 %
TOTAL		23	12	35	
TOTAL TRADUCCIONS	no	#	29	104	133
		%	32,6 %	96,3 %	67,5 %
	poset	#	60	4	64
		%	67,4 %	3,7 %	32,5 %
TOTAL	#	89	108	197	
Solà	no	#	18	175	193
		%	43,9 %	98,3 %	88,1 %
	poset	#	23	3	26
		%	56,1 %	1,7 %	12 %
TOTAL	#	41	178	219	

5.4 FREQUÈNCIES COMPARADES DE DISLOCACIONS AMB VINCLES DÍCTICS ESPACIALS

Tocant a la relació entre la presència de vincles díctics espacials i les dislocacions, només observem correspondència entre el text de Ràfols i el text no traduït. En aquests textos, els casos amb valor díctic espacial es concentren en la DD (vg. Taula 74; ressaltat en verd). En el text de Caball, les DE amb aquest valor díctic superen les DD, en el text d'Udina no hi ha observacions d'aquesta mena i en el text de Sales hi ha igualment 3 DE i 3 DD amb dixe espacial.

Taula 74. Freqüències de relacions de dixi espacial en enunciat amb dislocacions als corpus de traducció i de no traducció

<i>text</i>	<i>dixi espacial</i>	<i>dislocacions</i>		<i>TOTAL</i>	
		<i>DE</i>	<i>DD</i>		
Ràfols	no	#	32	80	112
		%	100 %	93 %	94,9 %
	dixi	#	0	6	6
		%	0 %	7 %	5,1 %
TOTAL		32	86	118	
Caball	no	#	32	17	49
		%	94 %	100 %	96,1 %
	dixi	#	2	0	2
		%	6 %	0 %	3,9 %
TOTAL		34	17	51	
Udina	no	#	9	11	20
		%	100 %	100,0 %	100 %
	dixi	#	0	0	0
		%	0 %	0 %	0 %
TOTAL		24	16	40	
Sales	no	#	24	16	40
		%	88,9 %	84 %	87 %
	dixi	#	3	3	6
		%	11,1 %	16 %	13,0 %
TOTAL		27	19	46	
total traduccions	no	#	97	124	221
		%	95,1 %	93,2 %	94 %
	dixi	#	5	9	14
		%	4,9 %	6,8 %	6 %
TOTAL		102	133	235	
Solà	no	#	41	168	209
		%	100 %	94,4 %	95,4 %
	dixi	#	0	10	10
		%	0 %	5,6 %	5 %
TOTAL		41	178	219	

5.5 FREQUÈNCIES COMPARADES DE DISLOCACIONS DE SINTAGMES AMB EPÍTETS

Pel que fa a les dislocacions de sintagmes amb epítets, tot i que la bibliografia preveu una relació entre aquests elements lèxics i la DD (vg. c. 2, § 2.2.1c), les dades experimentals de Brunetti et al. (2020: 11, 14) no són clares en aquest aspecte; en el primer experiment del seu estudi els epítets s'associen més amb la DD, però en el segon experiment s'associen més amb la DE. Les traduccions del corpus s'adiuen amb la relació prevista en la bibliografia teòrica: les dislocacions de sintagmes amb epítets, per bé que poc freqüents, sempre són a la dreta. En canvi, en el text de Solà hi ha la mateixa proporció de DE i DD amb epítets (vg. ressaltat en vermell). Tot i així, l'escassetat de dades sobre aquesta variable en el text de Solà (1 cas de DE i un cas de DD) no permet extreure conclusions. Caldria revisar l'associació entre les dislocacions i els epítets ampliant la mostra de textos no traduïts.

Taula 75. Freqüències de dislocacions amb epítet avaluatiu als corpus de traducció i de no traducció

<i>text</i>	<i>epítet</i>	<i>dislocacions</i>		<i>TOTAL</i>
		<i>DE</i>	<i>DD</i>	
Ràfols	no	# 32	79	111
		% 100 %	91,9 %	94,1 %
	epítet	# 0	7	7
		% 0 %	8,1 %	5,9 %
	TOTAL	32	86	118
Caball	no	# 34	15	49
		% 100 %	88 %	96,1 %
	epítet	# 0	2	2
		% 0 %	12 %	3,9 %
	TOTAL	34	17	51
Udina	no	# 9	10	19
		% 100 %	90,9 %	95 %
	epítet	# 0	1	1
		% 0 %	9,1 %	5 %
	TOTAL	9	11	20
Sales	no	# 27	18	45
		% 100 %	95 %	98 %
	epítet	# 0	1	1
		% 0 %	5 %	2 %
	TOTAL	27	19	46
TOTAL TRADUCCIONS	no	# 102	122	224
		% 100 %	91,7 %	95,3 %
	epítet	# 0	11	11
		% 0 %	8,3 %	4,7 %
	TOTAL	# 102	133	235
Solà	no	# 40	177	217
		% 97,6 %	99,4 %	99,1 %
	epítet	# 1	1	2
		% 2,4 %	0,6 %	1 %
	TOTAL	# 41	178	219

5.6 FREQUÈNCIES COMPARADES DE DISLOCACIONS EN ENUNCIATS AMB ELEMENTS AMB VALOR EXPRESSIU

En darrer lloc, les dislocacions en enunciats amb valor expressiu en el text de Solà són freqüents (29) i només n'hi ha amb la DD. En les traduccions aquestes dislocacions també es concentren en la DD i en general es donen en una proporció semblant a la del text no traduït, especialment en el text de Ràfols, en què n'hi ha 17 casos. Per contra, en el text d'Udina no n'hi ha cap cas.

Taula 76. Freqüències de dislocacions amb valor expressiu als corpus de traducció i de no traducció

text	valor expressiu	dislocacions		TOTAL
		DE	DD	
Ràfols	no	# 31	69	100
		% 96,9 %	80,2 %	84,7 %
	valor expressiu	# 1	17	18
		% 3,1 %	19,8 %	15,3 %
	TOTAL	32	86	118
Caball	no	# 32	13	45
		% 94,1 %	76,5 %	88,2 %
	valor expressiu	# 2	4	6
		% 5,9 %	23,5 %	11,8 %
	TOTAL	34	17	51
Udina	no	# 9	11	20
		% 100 %	100 %	100 %
	valor expressiu	# 0	0	0
		% 0 %	0 %	0 %
	TOTAL	10	8	18
Sales	no	# 26	16	42
		% 96,3 %	84,2 %	91,3 %
	valor expressiu	# 1	3	4
		% 3,7 %	15,8 %	8,7 %
	TOTAL	27	19	46
TOTAL TRADUCCIONS	no	# 98	109	207
		% 96,1 %	82 %	88,1 %
	valor expressiu	# 4	24	28
		% 3,9 %	18 %	11,9 %
	TOTAL	# 102	133	235
Solà	no	# 41	149	217
		% 100 %	84 %	99,1 %
	valor expressiu	# 0	29	29
		% 0 %	16,3 %	1 %
	TOTAL	# 41	178	219

5.7 INTERPRETACIÓ DE LA VARIACIÓ ENTRE ELS CORPUS DE TRADUCCIÓ I NO TRADUCCIÓ

En la descripció de les taules anteriors hem anat esmentant les traduccions i les variables amb les quals hi ha més variació respecte del text no traduït. Per confirmar aquestes lectures de les dades, en la Taula 77 recollim les proves de significança fetes a partir de la comparació del text de Solà amb cadascuna de les traduccions per a cada variable analitzada anteriorment. Les caselles ressaltades en taronja indiquen que no hi ha una diferència significativa i, per tant, que la traducció i el text no traduït tenen una proporció semblant de DE i DD; en contrast, les caselles verdes indiquen que la diferència entre textos sí que és significativa i, per tant, que l'ús que es fa de les dislocacions en les traduccions no segueix el «comportament pragmàtic» d'aquestes estructures en el text no traduït. Per comportament pragmàtic entenem les associacions típiques entre classe de dislocació i context d'aparició que hem vist fins ara, com la relació entre DE i relacions de poset, per exemple.

Com podem veure en la Taula 77, només el text de Ràfols s'adiu a les proporcions generals de DE i DD del text no traduït. Ho veiem en el valor de p superior a 0,05 en la comparació Ràfols-Solà, que indica que no hi ha diferències significatives en la proporció de DD i DE, en contrast amb els valors molt significatius ($p < 0,01$) de les comparacions amb les altres traduccions.

Taula 77. Significança de la variació entre el corpus de no traducció i cada traducció

textos		total DE i DD	propietats				
			TP	quantificadors	poset	dixi espacial	v. expressiu
Ràfols-Solà	sig. (khi quadrat)	0,074	0,753	0,946	0,679	-	0,187
	n de casos vàlids	337	71	37	45	16	46
Caball-Solà	sig. (khi quadrat)	< 0,0001	0,002	0,007	0,125	0,001	< 0,0001
	n de casos vàlids	270	50	27	45	12	34
Udina-Solà	sig. (khi quadrat)	< 0,006	0,041	0,549	0,843	-	-
	n de casos vàlids	219	49	26	33	10	29
Sales-Solà	sig. (khi quadrat)	< 0,0001	0,028	0,671	0,125	0,013	0,006
	n de casos vàlids	265	46	28	45	16	33

A continuació, analitzem el context d'aparició de cada dislocació. En primer lloc, en les dislocacions en enunciat amb TP, mentre que en el text de Ràfols hi ha correspondència amb el text de Solà, en la resta de traduccions el valor de p és més baix que 0,05 i, per tant, hi ha una proporció significativament més baixa de DD que no pas de DE. En segon lloc, amb la quantificació de grau, també observem correspondència entre el text de Ràfols i el de Solà, però diferències significatives entre Solà i la resta de traduccions. En tercer lloc, les relacions entre la DE i els vincles de poset es donen significativament en la mateixa mesura en totes les traduccions en comparació amb el text de Solà, fet que indica que es compleix l'associació general entre DE i relacions de poset. En quart lloc, en els textos de Caball i Sales —els únics en què les freqüències de dixi espacial permeten fer la prova—, les comparacions amb el text de Solà mostren diferències significatives en la quantitat d'observacions, més baixa en els textos de Caball i Sales. En darrer lloc, les dislocacions amb valor expressiu no presenten diferències significatives en la comparació Ràfols-Solà, però, en canvi, sí que n'hi ha en comparació amb la resta de textos, en els quals el nombre d'ocurrències és més baix. Destaquem que, en el cas de les dislocacions amb epítet no podem fer comparacions, perquè en el text de Solà només n'hi ha 2 observacions (vg. Taula 75).

A mode de resum general, podem dir que les dades indiquen que tant en la freqüència absoluta de dislocacions com en termes relatius de la proporció de DE i DD i les seves relacions amb els contextos típics d'aparició, hi ha més correspondència entre la traducció de Ràfols i el text no traduït que en les comparacions amb la resta de traduccions. Així

mateix, amb les variables independents «TP» i «dixi espacial», observem la diferència més gran entre les dislocacions en les traduccions i en el text de Solà, cosa que fa pensar que els contextos amb TP i vincles díctics espacials plantegen més dificultats als traductors que no pas altres marques com els vincles de poset, o no són percebuts com a propicis per introduir dislocacions.

6 Anàlisi: la competència pragmàtica dels traductors en l'ús de les dislocacions

En aquest capítol hem partit de la hipòtesi que els factors pragmàtics i lèxics del text meta són els condicionants principals de l'ús de les dislocacions en les traduccions anglès-català del corpus. Aquesta idea recolza en els estudis sobre les dislocacions del català, segons els quals la DE s'associa amb la presència de relacions de poset i relacions anafòriques d'hiponímia (monotòniques descendents), mentre que la DD s'associa amb relacions anafòriques d'identitat i hiperonímia (monotòniques ascendents), i TP, elements quantificadors en posició de focus i marques expressives (Villalba 2007, 2011; Villalba i Mayol 2013; Brunetti et al. 2020).

En aquest apartat, primer resumirem la concepció de la consciència metapragmàtica i la competència pragmàtica que guia aquesta anàlisi (c. 2, § 6.1); en segon lloc, sobre la base d'aquestes nocions veurem fins a quin punt les dades quantitatives observades indiquen que els traductors del corpus mostren tindre competència pragmàtica sobre les dislocacions (c. 2, § 6.2); en tercer lloc, introduïrem les respostes dels dos qüestionaris retornats pels traductors (c. 2, § 6.3) i, en darrer lloc, tenint en compte tota la informació analitzada, plantejarem hipòtesis sobre les causes que poden motivar les tries dels traductors sobre l'ús de dislocacions en el text meta en els diversos casos que hem vist (c. 2, § 6.4).

6.1 COMPETÈNCIA PRAGMÀTICA I CONSCIÈNCIA METAPRAGMÀTICA

D'acord amb les definicions plantejades en el marc teòric (c. 1, § 3.5), entenem la consciència metapragmàtica com la capacitat d'un parlant de fer explícit el context lingüístic d'una determinada expressió (Silverstein 1976: 35-40, 1993: 33-43). La consciència metapragmàtica implica el desenvolupament de consciència interlingüística sobre el sistema pragmàtic de la L1, i el sistema pragmàtic d'una L2. D'aquesta manera, permet establir la classe d'equivalències entre usos discursius anàlegs que Gutt (1991: 39-44 i 80) anomena «interpretacions semblants» (*interpretive resemblance*) i «traduccions idiomàtiques».

Com hem vist a c. 1, § 3.5, la competència pragmàtica forma part de la competència comunicativa (MECR 2002) i s'entén com el coneixement sobre la manera com els missatges s'organitzen, structuren i ordenen, sobre la manera com es fan servir per fer complir comunicatives i sobre la manera com se seqüencien seguint pautes d'interacció i transacció.

El reconeixement de competència pragmàtica en un traductor no pressuposa la possessió de *consciència* metapragmàtica; almenys al nivell de ser capaç d'explicar les funcions de les dislocacions usant metallenguatge, en termes com els emprats a per descriure les dislocacions a c. 2, § 2. Tanmateix, assumim que hi ha un cert grau de connexió entre la consciència i la competència quan un traductor identifica un enunciat com a marcat, i en fa un tractament textual diferent. A c. 1, § 3.5 hem esmentat les nocions intuïtives com «marcat», «emfàtic» o «prominent», com a indicadors metalingüístics d'un grau bàsic de consciència metapragmàtica dels traductors.

Rere la idea que els traductors es guien pels factors pragmàtics i lèxics de la llengua meta que formen els contextos en què es produeixen dislocacions, hi ha l'assumpció que els traductors tenen prou competència pragmàtica per produir dislocacions sense que en el text font hi hagi cap indicador explícit que l'enunciat és marcat informativament i que cal marcar el tema. Per exemple, no és una condició necessària que en el text font hi hagi una marca potencialment *equivalent* a les dislocacions, com una estructura de *preposing* o una *right dislocation* (c. 2, § 4.3.3) o una cursiva en el SV (c. 2, § 4.3.4), perquè els traductors facin ús de les dislocacions. En altres paraules, s'espera que els traductors identifiquin els indicadors no explícits del text meta, com les relacions anafòriques i els indicadors explícits però indirectes perquè *es poden* associar amb la presència de dislocacions (però no s'hi associen per força), com els TP i els elements expressius. Això no obstant, pel que fa a la hipòtesi

inicial, això no impedeix que la presència de marques en el text font, com les estructures marcades o la cursiva, també pugui incentivar l'ús de les dislocacions com un factor secundari.

Entenem, doncs, que la producció d'enunciats marcats amb dislocacions en català per traduir enunciats no marcats en anglès, com veiem a (208a), és un indicador de competència pragmàtica sobre les funcions discursives de les dislocacions en català. També entenem que aquests casos exigeixen un grau superior de competència —i consciència— que no pas l'ús de dislocacions en la traducció d'enunciats ja marcats amb indicadors textuais —ordre de mots, lèxic i tipografia—, com a (209a). Això és així perquè en el primer cas cal percebre els factors propis dels contextos d'ús sense l'ajut altres senyals.

(208) a. [Sol]_T had been drafted into the army during the First World War. (Gornick 1987: 8)

b. [A en Sol]_T l'havien cridat a files durant la Primera Guerra Mundial. (Caball 2016: 15)

(209) a. The Bronx River had been dammed up and a small lake and waterfall created. [On the lake]_T were boats. (Gornick 1987: 93)

b. Havien retingut l'aigua del riu Bronx amb una presa i hi havien creat un petit llac i un salt d'aigua. [Al llac]_T s'hi veien barques. (Caball 2016: 91)

D'acord amb les definicions esbossades en aquest apartat, a c. 2, § 6.2 farem una lectura en termes de competència pragmàtica de les associacions significatives i rellevants entre la presència de dislocacions i els factors del text meta i el text font analitzades a c. 2, § 4, i també de les dades sobre les freqüències esperables de dislocacions en comparació amb el text no traduït de c. 2, § 5. Posteriorment, a c. 2, § 6.3 complementarem l'anàlisi amb un comentari sobre la consciència metapragmàtica dels traductors, a partir de les dades dels qüestionaris obtinguts (només 2 dels 6 traductors els han retornat).

6.2 LA COMPETÈNCIA PRAGMÀTICA DELS TRADUCTORS SEGONS LES DADES DEL CORPUS

La comparació de les freqüències de les dislocacions entre la novel·la no traduïda de Solà (2019) i les quatre traduccions del corpus analitzades en aquest capítol revela que, de mitjana, els traductors fan un 37,8 % menys de DE i un 81,5 % menys de DD que Solà en el text no traduït. Això fa pensar que la competència pragmàtica dels traductors no abasta el conjunt d'enunciats del text font en la traducció dels quals poden escaure dislocacions.

6.2.1 Criteris d'interpretació de la competència pragmàtica

Abans d'extreure conclusions més detallades, volem expressar que trobem insuficient una avaluació de la competència dels traductors en l'ús de les dislocacions feta només a partir de les dades quantitatives analitzades a c. 2, § 4-5; si més no, desproveïda de matisos, justificacions i ponderació.

D'una banda, cal tindre en compte les diferències entre traductors i també les diferències en el grau d'ús de les dislocacions segons la classe de context (relacions anafòriques, relacions díctiques, marques lèxiques del text meta, marques del text font, etc.). D'altra banda, des del punt de vista de l'anàlisi de traduccions com a oralitat fingida, cal prendre en consideració que en la traducció hi pot haver una tendència cap a l'estandardització i la simplificació del text amb una reducció de les marques de col·loquialitat (Brumme i Espunya 2012: 7-31; Bernal 2012: 155-164; López Serena 2012: 165-183; Forcadell 2012: 185-198).

Així mateix, no hem d'oblidar que les traduccions són obres d'autor pertanyents al món de la creació artística i, per tant, tot i que en totes les arts hi ha cànons, criteris i crítica, les disciplines artístiques no es poden jutjar ni en termes binaris d'encert i error, ni mitjançant escales numèriques; menys encara si el fenomen que aquí ens ocupa queda dissolt en el conjunt de tries estilístiques que constitueixen la traducció com a activitat adreçada —més enllà del text— a un lector concret, a una finalitat estètica o social, o a dialogar amb una constel·lació de textos i els seus autors (vg. Bassnett i Lefevere 1992: § 1). A més, els resultats s'han de matisar amb la consideració que dels tres enunciats de (210), per exemple, no n'hi ha cap que no sigui reeixit; per bé que, atesa l'estructura informativa del català, en presència del TP *ja* i la funció d'inversió de la polaritat de l'enunciat, podríem esperar trobar més freqüentment els enunciats (210a) i (210b).

(210)A: Dona'm les claus.

- a. B: Ja t'he dit que jo no les tinc, les claus.
- b. B: Ja t'he dit que jo no les tinc.
- c. B: Ja t'he dit que jo no tinc les claus.

Davant de la diversitat d'opcions que trobem en un exemple com (210), les dades de c. 2, § 5 proporcionen una certa orientació per determinar la freqüència amb què podríem esperar solucions amb dislocació com (210a) i solucions sense dislocació com (210b-c) en un text escrit de narrativa.

6.2.2 Interpretació dels condicionants de l'ús de les dislocacions i les freqüències relatives en termes de competència pragmàtica

Fetes les matisacions sobre la interpretació de les dades, vegem què ens diuen les freqüències relatives de c. 2, § 5 sobre la competència dels traductors, primer en l'ús de la DE i després en l'ús de la DD, tenint en compte el capteniment dels traductors davant dels factors estudiats a c. 2, § 4, des del punt de vista de la identificació que fan dels factors pragmàtics i lèxics clau en cada context.

Segons les freqüències relatives de c. 2, § 5, Ràfols, Caball i Sales demostren nivells de competència alts i semblants en l'ús general de la DE. En el text no traduït de Solà hi ha 41 ocurrences de DE, mentre que en el de Ràfols n'hi ha 32, en el de Caball 34 i en el de Sales 27. Per tant, la ràtio de DE de Ràfols, Caball i Sales comparada amb el text de Solà és d'1 DE cada 1,3, d'1 cada 1,2 i d'1 cada 1,5, respectivament. En el cas d'Udina, la competència és més baixa, amb 10 observacions i una ràtio d'1 cada 4,1. Si les ràtios són properes a 1 vol dir que la freqüència és igual que la del text no traduït i, per tant, la competència dels traductors és alta perquè reflecteix l'ús de les dislocacions que trobem en textos no traduïts del mateix gènere.

El text no traduït i les traduccions coincideixen en el fet que la DE hi és més freqüent en enunciats amb marques de poset —un resultat coherent amb les associacions observades a c. 2, § 4.1.3— i amb TP en segon lloc, i residual o inexistent amb elements quantificadors en posició de focus, dixi espacial, epítets i marques expressives (vg. c. 2, § 4.2.2-4.2.3 i § 5.4-5.6). En el text de Solà hi ha 23 casos de DE amb relacions de poset, mentre que en el de Ràfols n'hi ha 16, en el de Caball 19, en el d'Udina 6 i en el de Sales 19; per tant, la ràtio de DE de Ràfols, Caball, Udina i Sales és d'1,4, 1,2, 3,8 i 1,2, respectivament. Quant als TP, en el text de Solà hi ha 7 casos de DE amb relacions de poset, mentre que en el de Ràfols n'hi ha 6, en el de Caball 6, en el d'Udina 4 i en el de Sales 19. Així doncs, aquestes dades mostren que els traductors identifiquen amb facilitat les relacions de poset («el contrast») i les codifiquen amb la DE. Alhora, des d'un punt de vista purament informatiu podem dir que els traductors tenen competència pragmàtica identificant i marcant la funció discursiva de tema contrastiu.

Tocant a la DD, la competència pragmàtica dels traductors és visiblement més baixa, al mateix temps que la variació entre traductors és més notòria. La freqüència absoluta de DD en el text de Solà és de 178, mentre que en les traduccions de Ràfols, Caball, Udina i Sales és

de 86, 17, 11 i 19, respectivament. En les freqüències relatives, la ràtio de DD de Ràfols és d'1 per cada 2 en el text de Solà, mentre que en les traduccions de Caball, Udina i Sales és d'1 per cada 10,5, 16,2 i 9,4, respectivament.

Tot i que per raons d'espai no hem pogut calcular l'associació entre vincles propers i DD en el text de Solà, sabem que la polaritat marcada amb TP (34 casos), la presència d'elements expressius (29 casos) i els elements quantificadors en posició de focus (22 casos) són els factors que més freqüència de DD presenten. Observem que aquesta tendència es dona també en el text de Ràfols (24 DD amb TP, 17 DD amb elements expressius i 12 DD amb elements quantificadors), però no els dels altres traductors.

Un darrer factor relatiu a la competència en l'ús de la DD és la proximitat de la relació amb l'antecedent del constituent dislocat que hem analitzat a c. 2, § 3.3.4 i § 4.1.3. Hem vist que en totes les traduccions l'ús de la DD és molt més freqüent (44,9 % en el total agregat) quan hi ha un antecedent amb un vincle proper (d'identitat, hiperonímia, un epítet o d'ús textual de la dixi). Això no obstant, el text de Ràfols conté 8 casos de DD amb vincles indirectes com (211), en els quals l'antecedent del constituent dislocat és una proposició o un esdeveniment (vg. 3.3.4), entre altres elements, mentre que en els textos de Caball i Udina no n'hi ha i en el de Sales n'hi ha 1 cas. Aquest fet fa pensar que l'ús que fa Ràfols de la DD abasta un ventall de contextos més ampli, i demostra més sensibilitat o consciència davant de les funcions discursives que pot fer aquesta estructura.

- (211) a. I believe we must all retain, throughout our whole lives, a powerful memory of those early moments of life, a time when we were as much animal as human (...). [Innocence]_T is something we humans pass through and leave behind, unable to return. (Nunez 2018: § 5)
- b. Crec que segurament tots conservem, al llarg de tota la vida, un record potent d'aquells primers instants de vida, d'una època en què érem tan animals com humans, (...). Els humans hi passem, [per la innocència.]_T (Ràfols 2019: § 5)

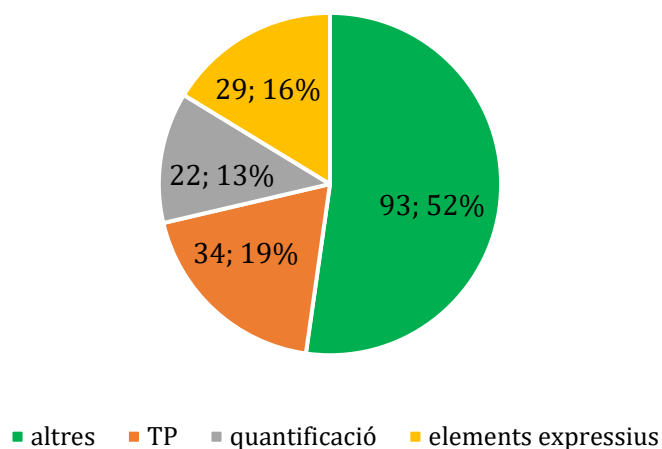
Així doncs, tant en termes de quantitat de DD com pel que fa a la diversitat de contextos d'ús, el tractament de la DD que fa Ràfols és el que mostra més competència traductora.

6.2.2a *La manca d'influència dels factors lèxics del text meta en l'ús de la DD:
idiosincràsia de la llengua o manca de competència pragmàtica*

A c. 2, § 3.4 hem vist que generalment els factors lèxics estudiats tenen més pes dins dels casos de DD que en els de DE. En enunciats amb TP en el total agregat de casos hi ha un 24,8 % de DD, al costat d'un 18,6 % de DE (pel que fa a textos meta particulars, aquesta proporció només l'observem en el text de Ràfols; vg. c. 2, § 3.4.1). En enunciats amb elements quantificadors hi ha un 14,5 % de DD al costat d'un 2,9 % de DE. En enunciats amb elements expressius hi ha un 18,1 % de DD al costat d'un 3,9 % de DE. Això no obstant, aquests elements lèxics no tenen una influència significativa en l'ús de la DD, perquè són igual de freqüents o més en els enunciats sense dislocacions (vg. c. 2, § 4.2).

Tanmateix, dins del total de DD del text no traduït de Solà, el pes agregat dels casos en què hi ha aquests elements lèxics és important perquè representa gairebé la meitat de DD (el 48 %; vg. Gràfic 13).

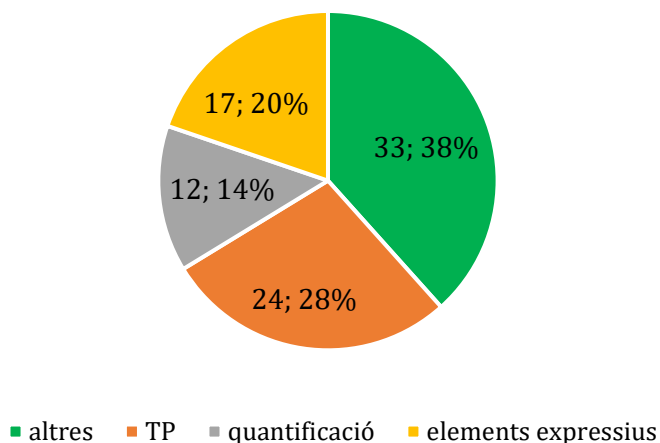
Gràfic 13. Pes dels elements lèxics en les DD del text no traduït

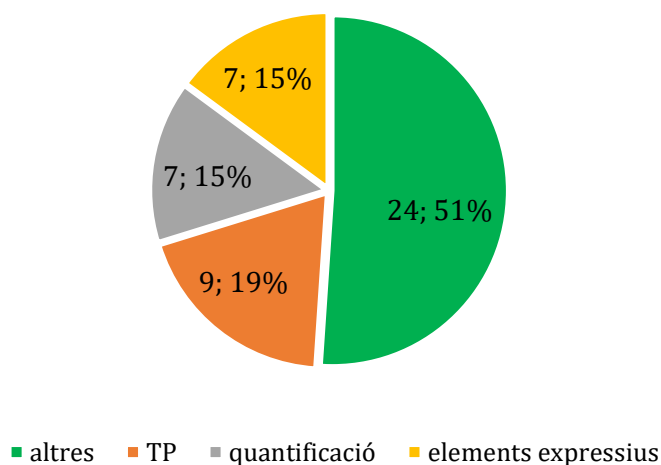
En el text de Ràfols la quantitat de TP (24), elements quantificadors (12) i elements expressius (17) en enunciats amb DD és inferior a la trobada en el text no traduït (vg. Gràfic 14), però, tot i així, n'hi ha més que en la suma dels textos de Caball, Udina i Sales (vg. Gràfic 15). A banda, si comparem la proporció d'enunciats amb TP dins el total de DD de cada text, veurem que en la traducció de Ràfols tenen més pes que en el text no traduït. Pensem que aquest fet, en lloc d'indicar que Ràfols fa més ús de la DD amb TP que Solà, vol dir que Solà fa ús de la DD en una diversitat de contextos més àmplia que depassa la nostra anàlisi (aquests usos queden computats dins dels 93 casos (52 %) de la secció verda del Gràfic 13). La hipòtesi que hi ha altres contextos i factors que no hem pres en consideració que

expliquen l'ús més freqüent de la DD en el text no traduït, és coherent amb el fet que cap de les regressions logístiques de la DD (c. 2, § 4.4.3) té força predictiva (les R quadrades de Cox i Snell i de Nagelkerke no arriben a 0,3).

Gràfic 14. Pes dels elements lèxics en les DD del text de Ràfols

Gràfic 15. Pes agregat dels elements lèxics en les DD de Caball, Udina i Sales

Les dades de la nostra recerca sobre les DD en enunciats amb TP (la secció taronja en els gràfics 13-15) es poden comparar amb la proporció d'aquests casos observada en l'estudi de corpus sobre la DD de Villalba i Mayol (2013: 26). En el seu treball aquests autors computen 80 casos de DD amb TP dins un total de 257 DD; és a dir, el 31,1 %. El fet que aquesta proporció de DD amb TP s'acosti més al 28 % de la traducció de Ràfols, en comparació amb el 19 % del text de Solà, fa pensar que convindria ampliar el nostre corpus de no traducció amb altres textos, amb l'objectiu d'afinar la freqüència relativa d'aquests elements en enunciats amb DD. Tanmateix, també cal tindre en compte que el corpus emprat per Villalba i Mayol (2013) conté una obra de teatre de final del segle XIX, una

novel·la dels anys trenta i una traducció de narrativa de l'anglès al català publicada a final dels anys vuitanta del segle XX; obres pertanyents a gèneres, períodes i tipologies diferents de les del nostre corpus, cosa que dificulta l'establiment de comparacions relatives a la proporció d'un tipus de dislocació concret que coincideix amb la presència d'elements lèxics de polaritat molt específics.

Tornant a la freqüència inferior de DD amb TP i elements quantificadors i expressius en les traduccions de Caball, Udina i Sales, les dades fan pensar que aquests traductors tenen poca consciència de l'associació entre la DD i aquests elements. De fet, potser seria més encertat dir que tenen poca competència pragmàtica en la traducció d'enunciats en què hi ha inversions emfàtiques de la polaritat oracional, canvis en la predicació sobre un mateix tema relatiu a informació sobre quantificació de grau i usos expressius de la DD (vg. la descripció d'aquestes funcions discursives a c. 2, § 2.2.1b-c). Això no obstant, també hem de valorar la possibilitat que els traductors hagin triat de manera més o menys conscient d'evitar les dislocacions en enunciats amb aquestes marques. Pot ser que justament a causa de la presència d'aquestes marques, els traductors percebin els enunciats com a ja marcats o «emfàtics», i consegüentment considerin excessiu o innecessari alterar l'ordre de mots amb una dislocació.

Per exemple, és possible que en un cas com (212b) la traductora hagi desestimat la dislocació, interpretant que el TP negatiu *cap* ja confereix un caràcter marcat a l'enunciat perquè està focalitzat *in situ*.

- (212) a. «B-but, Mame,» she spluttered, her dentures dancing, «I haven't had a chance to make any arrangements. These things take...»
«I feel certain that you have not made any arrangements. Beryl.» (Denis 1952: § 3)
- b. —Però, Mame—va balbujejar, amb la dentadura descontrolada—. No he tingut oportunitat de fer els preparatius. Aquestes coses...
—Estic segura que no has fet [*cap*]_{FC *in situ*} [*preparatiu*,]_T Beryl. (Udina 2014: § 3)

En el seu estudi de corpus audiovisual, Forcadell (2007: § 4.5.2) destaca que els elements intensius, els quantificadors de grau i els superlatius manifesten una tendència a atreure el cim tonal —«to attract accent»—, de manera que la dislocació de la informació temàtica o coneguda que els segueix esdevé innecessària, perquè un cop marcats prosòdicament *in situ* ja no cal desplaçar la informació que els separa de la posició de focus en l'extrem dret del nucli oracional (la posició en què els elements reben l'accent). En aquest cas, en un text oral tindríem *Estic segura que no has fet CAP preparatiu* en lloc de *Estic segura que no n'has fet*

CAP, de preparatiu. Tenint en compte l'existència d'aquest patró prosòdic marcat, entenem que els traductors el poden interpretar en la lectura del seu text com un marcatge del focus *in situ* propi dels TP i els elements quantificadors i expressius, que fa prescindibles les dislocacions.²²

Amb l'objectiu de discernir si els traductors interpreten aquest patró marcat *in situ*, i també si fan tries conscients quan empen les dislocacions o en desestimen l'ús, caldria dur a terme experiments amb qüestionaris i exercicis de traducció en els quals es demanés de justificar les respostes, a més de proves de percepció i entrevistes als traductors. A c. 2, § 6.3 comentarem alguns resultats parcials d'un qüestionari exploratori amb exercicis de traducció que dos dels traductors del corpus han completat.

6.2.2b *La influència de l'ordre de mots del text font: coincidències entre l'anglès i el català o calc sintàctic*

A c. 2, § 4.3.2, hem vist una coincidència interessant en la posició dels temes en el text font i en el text meta. D'una banda, hem observat una associació significativa i intensa entre les posicions preverbals a la perifèria esquerra i inicial en el text font i l'ús de la DE en el text meta i, d'altra banda, hem observat una certa relació —només significativa en el total agregat de casos, però no en cap de les traduccions per separat— entre la posició postverbal final dreta en les oracions del text font i l'ús de la DD en el text meta.

La incògnita principal que planteja una associació com aquesta és si és fruit d'una coincidència entre l'ordre de mots de l'anglès i el català o si, per contra, és un calc sintàctic de l'anglès. En el primer cas, l'associació no seria rellevant a l'efecte d'analitzar la

²² Forcadell (2007: 149) destaca que aquests elements poden atreure el cim tonal fins i tot quan la informació que els segueix és part del comentari, nova o contrastiva (*rhetic*, en els seus termes):

«There seems to be a tendency for certain elements of a quantifier type to attract accent, even though the resulting deaccented sequence may also be rhematic. This group of elements consists not only of intensifiers, such as *molt* «very», but of quantifiers and adjectives in general that are involved in the expression of some degree of intensity. (...) accent gets «back-shifted» from the last rhematic element and placed onto the element that expresses a feature of intensity; the following material, though, is still part of the rheme».

En l'exemple següent, tot i que l'accent pot recaure en l'especificador quantitatiu *tant* (ia) o en el nucli del SN *coses* (ib), al seu corpus Forcadell hi observa la primera accentuació *in situ* (ia), sense la dislocació (ic) (vg. també Forcadell 2016: § 4.1).

- (i) a. Tinc la sensació que em queden TANTES coses per parlar amb ell...
- b. Tinc la sensació que em queden tantes COSES per parlar amb ell...
- c. Tinc la sensació que me'n queden TANTES, de coses per parlar amb ell...

competència pragmàtica dels traductors. Tanmateix, si es tracta d'un calc, sí que seria indicativa de menys consciència i competència pragmàtica.

Com hem vist a c. 2, § 2.1.1, la DE fa funcions discursives diverses que podem resumir en: 1) el tema contrastiu; 2) l'emmarcació temàtica, i 3) la (re)activació de temes. D'acord amb Birner i Ward (1998: 276-277), l'anglès codifica aquestes dues primeres funcions (que impliquen l'establiment de relacions de poset) mitjançant posicionaments a l'esquerra, ja siguin estructures canòniques amb un subjecte o un adjunt inicials, com a (213a), o estructures marcades amb un tema o informació coneguda desplaçat a l'esquerra, com a (214a) (vg. estructures amb informació coneguda desplaçada a l'esquerra, com *non-focus preposing*, *subject-dependent inversion*, *it-extraposition* i *there-existential clause*, a c. 2, § 4.3.3).

- (213) a. If anyone could shed light on the matter, I once thought, it would be the students. But they have not been much help. [The most interesting response]_T came from a grad student who happened to be the mother of a five-year-old. (Nunez 2018: § 6)
- b. Si algú podia il·luminar-me sobre aquesta qüestió, vaig pensar, eren els alumnes. Però no han sigut de gaire ajuda. [La resposta més interessant]_T me la va donar una alumna de postgrau que tenia un fill de cinc anys. (Ràfols 2019: § 6)
- (214) a. She isn't with you for the sex. [The sex that she does care about,]_T you know perfectly well, she gets somewhere else. (Nunez 2018: § 1)
- b. No està amb tu pel sexe. [El sexe que li diu alguna cosa,]_T ho saps perfectament, l'obté per altres bandes. (Ràfols 2019: § 1)

En casos com (213-214) és clar que la coincidència entre l'ordre del text font i la DE en el text meta és fruit d'un tret de l'ordre de mots compartit en anglès i en català. Tanmateix, hem de distingir els casos amb DE en què el sintagma equivalent del text font ocupa igualment una posició preverbal a l'esquerra o inicial, com a (213-214), dels casos en els quals per produir una traducció amb DE el traductor ha hagut de fer una operació textual que modifica la posició del sintagma respecte del text font. Això s'esdevé quan en el text font el sintagma susceptible de ser dislocat ocupa una posició postverbal nuclear o final dreta, mentre que en el text meta ocupa una posició preverbal dislocada a l'esquerra, com veiem a (215).

- (215) a. I think of the story of Hachikō the Akita, who used to go to Tokyo's Shibuya Station to meet the train that brought his master home from work every day—until one day the man died suddenly and Hachikō waited in vain. But the next day, and every

day after that, for nearly ten years, the dog appeared at the station to meet the train at the usual hour.

No one could explain death to Hachikō. They could only make a legend of him, erecting a statue in his honor, still singing his praises today, almost a hundred years later.

Incredibly, Hachikō does not hold [the record.]_T (Nunez 2018: § 1)

b. Increïblement, [el rècord]_T no l'ostenta el Hachikó. (Ràfols 2019: § 1)

D'altra banda, hi ha casos en els quals, tot i que en el text meta esperàriem una DE amb funció d'activació de tema —una funció que en anglès veiem marcada poques vegades i només amb estructures no canòniques com la *left dislocation* (c. 2, § 4.3.3; Birner i Ward 1998: 94-95)—, trobem que el tema no se situa en la perifèria esquerra, com a (216c), sinó dins el nucli oracional a la dreta del verb, calcant així l'ordre del text font, com veiem a (216b). Notem que a (216) podem parlar d'una activació de tema pròpiament, perquè en els 4 paràgrafs omesos (vg. claudàtors) i el darrer paràgraf precedent s'ha canviat de tema i han aparegut referents temàtics diferents, com els llibres, la cistella, l'oficina de correus i la senyora Dutton, abans que es torni a parlar de la casa Rochester. És per això que aquí trobem més natural l'ús de la DE.

(216) The Rochester house was the loveliest in town and had once had a walnut-panelled library and a second-floor ballroom and a profusion of roses along the veranda; our mother had been born there and by rights it should have belonged to Constance. (...) [4 paràgrafs]

I walked quickly when I started, taking a deep breath to go on with and not looking around; I had the library books and my shopping bag to carry and I watched my feet moving one after the other; two feet in our mother's old brown shoes. I felt someone watching me from inside the post office—we did not accept mail, and we did not have a telephone; both had become unbearable six years before—but I could bear a quick stare from the office; that was old Miss Dutton, who never did her staring out in the open like other folks, but only looked out between blinds or from behind curtains.

a. I never looked [at the Rochester house.]_T I could not bear to think of our mother being born there. (Jackson 1962: § 1)

b. La casa Rochester era la més bonica del poble i abans havia tingut una biblioteca de noguera, una sala de ball al segon pis i un gavadal de roses a la veranda; la nostra mare hi havia nascut i per justícia hauria hagut de pertànyer a la Constance. (...) [4 paràgrafs]

Jo mai no mirava [la casa Rochester.]_{T?} No suportava pensar que la mare hi hagués nascut. (Sales 2016: § 1)

- c. [La casa Rochester]_T jo no la mirava mai.

Alhora, també hi ha traduccions sense DE que no poden ser degudes a un calc sintàctic, perquè en el text font el sintagma equivalent ocupa una posició preverbal inicial, com els subjectes *his tail* i *his ears* a (217a), i en el text meta la seva posició és postverbal —nuclear o final dreta— o hi estan pronominalitzats, com a (217b) (vg. ressaltat en negreta).

(217) a. I have yet to see him wag his tail. ([His tail]_T isn't docked, but [his ears]_T have been cropped. (Nunez 2018: § 1)

- b. Encara no he vist que remeni mai la cua. (No l'hi han tallat \otimes , però sí que té [les orelles]_{T?} retallades. (Ràfols 2019: § 1)

- c. [La cua]_T no l'hi han tallat, però [les orelles]_{TC} sí que les té retallades.

La Taula 78 recull la comparació entre els casos amb DE en què els sintagmes coincideixen en la posició que ocupen en el text font i en el text meta, com a (213) i (214), i els casos amb DE sense coincidència en les posicions dels sintagmes, com a (215). Aquesta comparació permet distingir si la presència de DE és afavorida per una coincidència en la posició preverbal a l'esquerra o inicial dels sintagma en el text font i en el text meta que és fruit de la idiosincràsia de les dues llengües o, per contra, si l'ús de la DE exigeix un canvi en la posició del sintagma respecte del text font.

Les dades de la Taula 78 mostren com en els textos de Ràfols i Udina la proporció de casos en què l'ús de la DE comporta una operació textual de canvi de posició del sintagma en el text meta és moderadament més alta (66 % i 56 %, respectivament) que en les traduccions de Caball i Sales (41 % i 35 %, respectivament). Tanmateix, notem que en el text d'Udina el nombre total d'observacions és baix. Aquestes xifres poden ser indicatives d'una competència pragmàtica més alta de Ràfols per reformular els enunciats a l'hora de fer servir la DE. Si assumim que la posició dels temes en el text font influeix en la seva posició en el text meta, entenem que la producció de traduccions amb DE com la de (215) és una operació més costosa, que exigeix més competència, perquè el sintagma equivalent ocupa una posició postverbal nuclear o final dreta en el text font.

Taula 78. Coincidència en la posició del tema en els casos amb DE

traductor	coincidència idiosincràtica	sense coincidència	total
	posició preverbal en el text font i DE en el text meta	posició postverbal en el text font i DE en el text meta	
Ràfols	11 34 %	21 66 %	32
Caball	22 65 %	12 35 %	34
Udina	4 44 %	5 56 %	9
Sales	16 59 %	11 41 %	27
Total	53 52 %	49 48 %	102

Tocant a la DD, a c. 2, § 2.2.1 hem vist que aquesta estructura té les funcions discursives de 1) (re)activar i mantindre referents com a temes, 2) modificar i ampliar la informació d'un enunciat anterior sobre un mateix tema i 3) atribuir un valor expressiu a un enunciat. En anglès, quan hi ha un context en què té lloc la segona funció, és freqüent que el verb quedi marcat *in situ* com a focus —prosòdicament en textos orals, i de vegades tipogràficament en textos escrits—, sense que l'argument o adjunt que el separa de l'extrem dret del nucli oracional canviï de posició. Conseqüentment, quan el verb és focus en el text font, és freqüent que, per trobar equivalències, en el text meta en català sigui reeixit dislocar la informació que el segueix; ho veiem a (218), en què el focus recau en el verb *dislike* —en el text meta, el SV *no ens agrada*— i el tema conegut *rhubarb* que el segueix queda dislocat.

(218) a. «Shall I make a rhubarb pie?»

«Jonas and I [dislike]_F [rhubarb.]_T» (Jackson 1962: § 3)

b. ¿Vols que faci un pastís de ruibarbre?

—Al Jonas i a mi [no ens agrada,]_F [el ruibarbre.]_T (Sales 2016: § 3)

Així doncs, notem que és probable que el posicionament d'un tema en l'extrem dret del nucli oracional o en el nucli en el text font, com a (218) influeixi moderadament en l'ús de la DD, com hem vist a c. 2, § 4.4.3. D'altra banda, quan en un enunciat del text font trobem una (re)activació de tema, i l'element activat ocupa una posició a l'esquerra o inicial, com a (219a), pot ser tendencialment menys freqüent que els traductors utilitzin la DD en el text meta.

(219) a. As a young writer you'd been told, Never assume your reader isn't as intelligent as you are. [Advice]_T you'd taken to heart. (Nunez 2018: § 7)

- b. Quan eres un escriptor novell t'havien dit, no donis mai per fet que el teu lector no és tan intel·ligent com tu. I te l'havies pres a la valenta, [aquest consell.]_T (Ràfols 2019: § 7)

Per tant, si repetim la comparació de la Taula 78, ara amb la DD, assumim que les coincidències en la posició del sintagma en casos en què s'ha fet servir la DD tendiran a ser més esperables quan el sintagma equivalent ocupa una posició postverbal final dreta (o nuclear) en el text font, atesa la coincidència entre text font i meta. Per contra, quan trobem usos de la DD en casos en què el sintagma equivalent del text font ocupa una posició esquerra o inicial, entenem que l'operació duta a terme per fer la DD és més costosa, perquè implica un reordenament general de l'oració, com a (219). La Taula 79 recull les comparacions en casos amb DD i posició nuclear o final dreta del sintagma equivalent en el text font, com a (218), i amb DD i posició esquerra o inicial del sintagma equivalent en el text font, com a (219).

Taula 79. Coincidència en la posició del tema en els casos amb DD

traductor	coincidència	sense coincidència	total
	posició postverbal en el text font i DD en el text meta	posició preverbal en el text font i DD en el text meta	
Ràfols	66 77 %	20 23 %	86
Caball	13 72 %	5 28 %	18
Udina	7 64 %	4 36 %	11
Sales	17 89 %	2 11 %	19
Total	103 77 %	31 23 %	134

Les dades de la Taula 79 mostren una distribució força homogènia, amb una mitjana del 77 % de casos en què, com a (218), el sintagma equivalent a la DD ocupa una posició igualment nuclear postverbal o final dreta en el text font. El fet que de mitjana només en un 23 % de casos de DD no hi hagi coincidència amb la posició del sintagma equivalent en el text font —al costat d'un 48 % en els casos de DE de la Taula 78—, fa pensar que l'operació textual que requereix la traducció mitjançant la DD en aquests casos suposa una dificultat afegida per als traductors. També veiem que en el text de Sales la proporció d'aquests casos més complexos com (219) és la més baixa (11 %), i que tot i que la més alta és la del text d'Udina (36 %), en el text de Ràfols el nombre absolut d'aquestes DD és el més alt amb distància, amb 20 casos, al costat de 5, 4 i 2 en els altres textos.

6.3 LA CONSCIÈNCIA DELS TRADUCTORS SEGONS ELS QÜESTIONARIS

Per complementar les dades de corpus amb informació qualitativa, hem elaborat qüestionaris amb preguntes d'opció múltiple i tasques per als traductors del corpus. Per motius de protecció de dades, els qüestionaris són anònims i s'identifiquen amb les lletres de l'alfabet A-B (vg. c. 1, § 4, sobre la metodologia). L'objectiu dels qüestionaris és completar l'anàlisi indirecta de les tries dels traductors feta a partir de dades dels seus textos amb justificacions d'aquestes tries expressades directament pels traductors mateixos. D'entrada, hem de dir que aquest objectiu no l'hem aconseguit, perquè només dos dels sis traductors han retornat els qüestionaris emplenats. Això no obstant, en aquest apartat comentarem la informació relativa a la consciència metapragmàtica dels traductors que sí que han facilitat les respostes, i també la informació sobre les seves preferències sobre l'ús de les dislocacions en presència d'algunes de les variables analitzades a c. 2, § 4 i § 5.

Les preguntes i tasques del qüestionari es presenten en fitxes, amb un enunciat inicial que demana de triar una traducció d'un conjunt d'opcions o de proposar-ne una. Cada pregunta està proveïda de context i, atès que la majoria de supòsits són extrets del corpus, també hi ha informació bibliogràfica. Al final de cada pregunta es demana de justificar-ne la resposta de manera planera. Tant en els enunciats com en l'explicació del qüestionari, posem èmfasi en el fet que no hi ha respostes correctes o incorrectes, perquè l'objectiu és conèixer les preferències «estilístiques» dels traductors. Aquí analitzarem les respostes de les sis preguntes relacionades amb les dislocacions (vg. el qüestionari sencer a l'Annex 4).

La primera pregunta (1.6b) vol observar si els traductors identifiquen la perifèria oracional dreta a partir del seu marcatge amb una coma, i si atribueixen significats pragmàtics diferents als enunciats amb adjunts al predicat i amb adjunts oracionals. L'enunciat *Sé perfectament de què parlo(,) a aquestes hores de la nit* sense coma s'interpreta com a 'Sé perfectament de què parlo quan arriba aquesta hora en concret', i *a aquestes hores de la nit* és un adjunt al predicat que forma part del comentari; però amb coma l'adjunt s'interpreta com un emmarcador oracional que no forma part del comentari *sé perfectament de què parlo*. Les dues opcions són reeixides, però en el context de l'enunciat hi escau més la *b*, amb adjunt oracional. Tot i això, l'objectiu de la pregunta és comprovar si els traductors justifiquen la tria coherentment, demostrant consciència de la diferència entre *a* i *b*.

Els dos traductors han triat l'opció *b*, però han donat justificacions diferents. El traductor A demostra plena consciència de la diferència de significats i de la presència dels adjunts al

predicat dins el comentari. A més, atribueix una lectura contrastiva («malgrat ser tan tard») a l'opció amb adjunt oracional. El traductor B només demostra una certa consciència que els adjunts oracionals estan situats a la perifèria oracional, fent referència a la inflexió entonativa que usualment separa la perifèria dreta del nucli oracional en els textos orals: «perquè oralment hi faríem una petita pausa». Per tant, amb la primera pregunta constatem que els dos traductors tenen consciència de l'existència de la perifèria oracional dreta, com a mínim d'una manera intuïtiva.

Fitxa 1. Pregunta 1.6b

1.6b De les traduccions *a* i *b*, marqueu la que considereu preferible. Digueu per què.

Obra: Barnes, Julian (2011). *Pulse*. Londres: Jonathan Cape. [text modificat]

Context: [Conversa entre dues parelles durant la sobretaula després d'un sopar.]
'Does Phil know what he's talking about?'

Text font: **'I know perfectly what I'm talking about at this time of night.'**

Traducció: a. Sé perfectament de què parlo a aquestes hores de la nit.
b. Sé perfectament de què parlo, a aquestes hores de la nit.

Per què?

Traductor A: Em falta una mica de context per saber les condicions en què es produeix la conversa. La primera destaca que a aquestes hores de la nit té el cap molt clar habitualment; la segona que malgrat ser tan tard, sap de què parla.

Traductor B: *b*) Perquè oralment hi faríem una petita pausa.

La segona pregunta (1.7d) presenta un enunciat en què hi ha una inversió de la polaritat, un context adequat per a l'ús de la DD (vg. c. 2, § 2.2.1). La pregunta demana de triar una de les tres traduccions *a*), *b*) o *c*), amb DD, ordre canònic o DE, respectivament. El traductor A ha triat l'opció amb ordre canònic (*b*) i el traductor B l'opció amb DD (*a*), la que preveu la bibliografia teòrica per a un context com aquest. La justificació del traductor A «Em sembla la més natural» no permet discernir si té consciència del valor pragmàtic de les opcions amb dislocació i, per tant, tampoc demostra consciència de la funció discursiva d'inversió de la polaritat oracional de la DD. En canvi, el traductor B fa servir el terme «emfàtic», que demostra consciència, almenys intuïtiva, del caràcter marcat i expressiu de les DD en inversions de polaritat, especialment en un context en què l'enunciadora (la clienta) es mostra agressiva amb l'enunciatari (el cambrer).

Fitxa 2. Pregunta 1.7d

1.7d De les traduccions *a*, *b* i *c*, marqueu la que considereu preferible. Digueu per què.

Obra: Gornick, Vivian (1987). *Fierce Attachments*. Boston: Beacon Press.

Context: [La mare es queixa al cambrer que el cafè no és calent.]

«Hot,» my mother says to the heavy-lidded, black-haired waiter approaching our table very slowly. «I want my coffee hot.» (...) Holding the waiter fast between her fingers, she repeats, «Where?». The waiter smiles. «Greek,» he says to her. «I Greek.» «Greek,» she says, as though assessing the value of the nationality he has offered her. «Good. I like Greeks. Remember. Hot. I want my coffee hot.» He bursts out laughing. (...) We are silent. The waiter comes with the coffee. She has the cup in her hands before he has fully turned away. She sips, looks scornfully after his retreating back. «You think it's hot?» she says.

Text font: «**It's not hot.**»

- Traducció:
- a. No ho és, de calent.
 - b. No és calent.
 - c. De calent, no ho és.

Traductor A: *b*) Em sembla la més natural.

Traductor B: *a*) És enfàtic i ja no hi afegeix res més.

La tercera pregunta (1.7e) planteja un context en què la DE i la DD són reeixides amb la funció d'activació d'un tema esmentat en l'enunciat anterior (*aquells bancs*). Notem que *benches* apareix per primera vegada dins d'un SP *with benches...*, en un enunciat de caràcter presentacional equivalent a 'hi havia bancs...'. En aquest cas, el traductor A tria l'opció amb DE (*a*), però no justifica la resposta, mentre que el traductor B prefereix l'opció amb ordre canònic (*c*) sense fer cap comentari, tampoc. La manca de justificacions no permet interpretar aquestes tries, però destaquem el fet que tant l'opció *a*) com la *c*) corresponen a enunciats en què el tema *aquells bancs* apareix en la posició inicial, com en el text font. Així mateix, pensem que el caràcter presentacional del SP *with benches* atribueix un caràcter no temàtic al referent *benches* en l'enunciat precedent, cosa que fa preferible l'ús de mecanismes d'activació apropiats per a referents poc prominents, com la DE (*a*) o l'ordre canònic (*c*), de manera coherent amb les respostes dels traductors. Notem que l'existència d'un antecedent en un enunciat presentacional proper és un factor que no hem inclòs en les variables de l'estudi.

Fitxa 3. Pregunta 1.7e

1.7e De les traduccions *a*, *b* i *c*, marqueu la que considereu preferible.

Obra: Gornick, Vivian (1987). *Fierce Attachments*. Boston: Beacon Press.

Context: Marilyn Kerner and I were riding our bikes in Bronx Park after school one day late in May. (...) On the lake were boats, rented by the hour out of a boathouse built at the end closest to the waterfall. The boathouse was gaily decorated and sat, at the edge of the lake, on a circular concrete patio that had been laid down by the Parks Service, with benches in tiers placed in a half circle at the edge of the patio.

Text font: **These benches were painted bright green each spring.**

- Traducció:
- a. Aquells bancs els pintaven de verd llampant cada primavera.
 - b. Els pintaven de verd llampant cada primavera, aquells bancs.
 - c. Pintaven aquells bancs de verd llampant cada primavera.

Traductor A: *a*)

Traductor B: *c*) Però escriuria d'un verd llampant.

La quarta pregunta vol analitzar la consciència sobre l'ús de la DE amb la funció de delimitació, entesa com la instrucció implícita que l'aportació informativa d'un enunciat és limitada o no satisfà les necessitats del l'intercanvi comunicatiu en curs (vg. c. 2, § 2.1.1c). Per exemple, en la Fitxa 4 l'enunciat amb DE *Què té en contra meva, no ho sé, però m'odia* manifesta que, tot i que la informació rellevant sol·licitada és 'saber què té en contra meva', la informació disponible només és que 'm'odia', cosa que no satisfà la demanda d'informació. En aquest cas, les dues respostes mostren preferència per l'ordre canònic. El traductor A al·lega que és la «manera més natural tenint en compte la naturalitat de l'anglès» —una resposta difícil d'interpretar, perquè deixa entendre que s'ha pres la pragmàtica o l'ordre de mots de l'anglès com a criteri—, mentre que el traductor B considera que amb els canvis d'ordre que impliquen la DE i la DD es «marca un èmfasi que no té l'original». Amb aquesta resposta, el traductor B no mostra consciència de la càrrega expressiva del predicat *She hates me*, i alhora tampoc identifica la funció de delimitació.

Fitxa 4. Pregunta 1.7c

1.7c De les traduccions *a*, *b* i *c*, marqueu la que considereu preferible. Digueu per què.

Obra: Gornick, Vivian (1987). *Fierce Attachments*. Boston: Beacon Press.

Context: [La mare es queixa en públic que la seva filla l'odia.]

Text font: She hates me. **I don't know what she has against me, but she hates me.**

- Traducció:
- a. no sé que té en contra meva, però m'odia.
 - b. no ho sé, que té en contra meva, però m'odia.
 - c. que té en contra meva no ho sé, però m'odia.

Traductor A: a) És la manera més natural tenint en compte la naturalitat de l'anglès.

Traductor B: a) El canvi d'ordre marca un èmfasi que no té l'original.

Destaquem que, atès el caràcter menys marcat o menys prominent de la funció de delimitació, per elaborar la Fitxa 4 hem triat un enunciat en què es fa explícit el fet que l'aportació informativa és insuficient i, a més, hi ha el connector de contrast *but* tot seguit: *I don't know what she has against me, but...* ('Què té en contra meva, no ho sé, però...'). En altres exemples, com (220), també hi trobem la funció de delimitació, però no hi ha una menció explícita del fet que l'enunciador no explica o no sap una altra informació rellevant. Tanmateix, tot i el caràcter explícit de l'exemple seleccionat per a la fitxa, és possible que el fet que l'element per dislocar sigui un element pesant com una subordinada hagi dificultat la tria d'una opció marcada.

- (220) a. (Will Uncle Michael and Aunt Carolyn be coming to the rehearsal dinner? —)
 They're [INVITED.]_{TC} (Büring 2016: 73)
 'Convidats hi estan (però no sé si vindran)'.

La cinquena pregunta posa a prova la identificació d'elements expressius com els epítets, entesos com un possible factor desencadenant de l'ús de la DD. En el text font de la Fitxa 5 hi ha l'epítet *drunkard* ('borratxot', intensificador despectiu de *drunk*), precedit del demostratiu *that*, que tant en català com en anglès es pot fer servir amb valor expressiu despectiu (vg. c. 2, § 2.1.1c; Lakoff 1974: 345-356). Aquests dos trets fan adequada la traducció *c*), amb DD del SN *aquell borratxo*.

En aquest cas el traductor A selecciona l'opció esperada, amb DD (*c*), i demostra consciència de la seva funció expressiva amb l'explicació que «hi ha cert menyspreu a la frase». Per

contra, el traductor B prefereix l'opció *a*) amb ordre canònic, perquè considera que l'enunciat del text font «no és emfàtic». Entenem, doncs, que només el traductor A reconeix a la DD el marcatge d'avaluacions expressives de l'enunciador i identifica la mena d'elements emfàtics amb què podem trobar aquest ús.

Fitxa 5. Pregunta 1.7f

1.7f De les traduccions *a*, *b* i *c*, marqueu la que considereu preferible. Digueu per què.

Context: [Un empresari rebutja un candidat d'una llista de possibles treballadors per contractar, per ser un bevedor que ja va contractar i acomiadar.]

Text font: «Williamson? He would stink of booze and **I sacked that drunkard long ago.**»

Traducció: a. vaig acomiadar aquell borratxo fa molt de temps.
b. aquell borratxo el vaig acomiadar fa molt de temps.
c. el vaig acomiadar fa molt de temps, aquell borratxo.

Traductor A: *c*) Destaca la qualitat de borratxo de la persona que feia pudor d'alcohol. I el va descartar per borratxo. Hi ha cert menyspreu a la frase.

Traductor B: *a*) L'original no és emfàtic.

En darrer lloc, la sisena pregunta analitza el reconeixement de la funció d'activació de referents accessibles dícticament que pot fer la DD. Destaquem que en el context del text font l'enunciadora veu per primer cop el referent *les muntanyes*, que no ha estat esmentat anteriorment, i també és accessible dícticament pels enunciataris. Al text font, amb el demostratiu *these* s'activa el tema *these mountains* com a informació coneguda, perquè és accessible sensorialment per tots els participants de la comunicació. A banda, l'enunciat va precedit de la marca d'admiració *Oooooh!*, fet que, combinat amb el verb modal deòntic *got*, contribueix a atribuir un cert caràcter expressiu a l'enunciat.

Amb aquest estímul, el traductor A prefereix l'opció amb ordre canònic (*b*), perquè la troba «la més natural» en un context en què el referent és accessible visualment en el context d'enunciació («si camines i veus les muntanyes»). En canvi, el traductor B sí que tria l'opció amb DD, però es mostra indecís quan diu que «l'original no és emfàtic», una resposta certament inesperada que amb la informació de què disposem no podem interpretar. Per entendre quina percepció de l'èmfasi té el traductor, caldria entrevistar-lo i proposar-li altres proves. En tot cas, podem dir que el traductor B fa un tractament competent de l'activació de referents díctics amb la DD, encara que no sabem si té consciència d'aquesta

funció, a diferència del traductor A, que tot i que no empraria la DD fa una referència explícita a l'origen visual i extradiscursiu del referent temàtic i, per tant, té més consciència de la funció d'activació, però no veu que és un element temàtic.

Fitxa 6. Pregunta 1.7g

1.7g De les traduccions *a*, *b* i *c*, marqueu la que considereu preferible. Digueu per què.

Context: [Una família fa una excursió per un parc natural i, després de pujar un turó, es troben la vista imponent d'unes muntanyes altes i nevades al davant, i fan tots «Ooooooh!». Llavors, la mare demana a la resta que s'aturin per fer-se una foto de grup.]

Text font: «Hey, hold on! **We got to take a picture with these mountains.**»

Traducció: a. Amb aquestes muntanyes ens (hi) hem de fer una foto.
b. Ens hem de fer una foto amb aquestes muntanyes.
c. Ens (hi) hem de fer una foto, amb aquestes muntanyes.

Traductor A: *b*) És la més natural si camines i veus les muntanyes.

Traductor B: *c*) Aquí potser la *c*, encara que l'original no és enfàtic. S'hauria de veure la resta de la conversa.

Per bé que la informació obtinguda de les sis preguntes sobre les dislocacions és limitada i només representa les tries de dos dels sis traductors, permet de suggerir algunes hipòtesis. D'acord amb el resum de la interpretació de les fitxes presentat en la Taula 80, pel que fa a la consciència, veiem que no hi ha coincidència entre els traductors amb cap de les funcions, exceptuant l'activació d'íctica amb la DD.

Taula 80. Interpretació de la consciència metapragmàtica en els qüestionaris

<i>fitxa</i>	<i>element o funció analitzada</i>	<i>traductor</i>	<i>consciència</i>	<i>opció esperada</i>
1 (1.6b)	DE activació	A	sí	sí
		B	no	sí
2 (1.7d)	DE delimitació	A	no	no
		B	sí	sí
3 (1.7e)	perifèria dreta (adjunt oracional)	A	?	sí
		B	sí	sí
4 (1.7c)	DD inversió de la polaritat	A	?	sí
		B	no	no
5 (1.7f)	DD expressiva	A	sí	sí
		B	no	no
6 (1.7g)	DD activació d'íctica	A	sí	no
		B	sí	no

Des d'un punt de vista més qualitatiu, observem que el traductor A fa servir termes com «natural» i «naturalitat» generalment per parlar de l'adequació de les formes lingüístiques al context d'enunciació. També notem que en la Fitxa 5 el traductor A detecta actituds com el «menyspreu» i els atribueix rellevància pragmàtica, perquè les esmenta en la justificació de la tria d'un ordre de mots. Per altra banda, el traductor B manifesta consciència del caràcter marcat dels enunciats amb nocions com «èmfasi» i «emfàtic» en diverses respostes, i en la Fitxa 2 manifesta que l'ordre de paraules marcat «afegeix» alguna cosa a l'enunciat (aquí entenem que vol dir que afegeix un significat de tema contrastiu, en referència a la DE de l'opció c)). En darrer lloc, en la Fitxa 1 el traductor B fa referència a l'entonació que rebria una versió oral del text («Perquè oralment hi faríem una petita pausa»), per explicar la presència de la coma que marca la perifèria dreta.

Aquesta síntesi de les respostes fa pensar que els traductors, tot i no tindre una consciència metapragmàtica profunda de les funcions de les dislocacions i els seus contextos d'ús, sí que són conscients de manera general —amb nocions com l'*èmfasi* i la *naturalitat*— que: 1) els ordres de mots marcats tenen una càrrega de significat i funcional; 2) la DE i la DD tenen contextos d'ús diferents; 3) els ordres marcats s'han d'adequar a un context que els és propi, i 4) en el discurs hi ha informació coneguda que els participants obtenen del context espaciotemporal amb els sentits.

7 Conclusions

L'objecte d'aquest capítol ha estat l'ús de les dislocacions que fan els traductors. Hem analitzat la competència pragmàtica dels traductors sobre aquests ordres de mots; per exemple, observant en el corpus si produeixen més dislocacions quan es donen els factors amb els quals s'associen (c. 2, § 2-4), i també comparant la freqüència de dislocacions en les traduccions amb la seva freqüència en un text no traduït (c. 2, § 5). En relació amb l'anàlisi dels factors amb què s'associen, hem tractat variables del text meta (c. 2, § 4.1-4.2) i certes marques i contextos del text font (c. 2, § 4.3), entenent que si són percebudes pels traductors poden afavorir l'ús de les dislocacions. Tot i que l'objecte principal de l'estudi són els usos de les dislocacions en la traducció i la competència dels traductors, en darrer lloc, també hem parat atenció a les dades sobre la seva consciència metapragmàtica, per saber si en reconeixen les funcions discursives i en poden explicar els contextos d'ús (c. 2, § 6.3).

En l'inici del capítol hem presentat tres hipòtesis de partida. La primera, en relació amb la freqüència de cada dislocació, és l'expectativa que les DD siguin més freqüents que les DE,

en consonància amb les recerques que atribueixen a la DD un caràcter molt productiu en català (Villalba 2007: 299; Forcadell 2016b: 12, 14). La segona, en relació amb les variables que expliquen la presència de les dislocacions, és la previsió que els factors pragmàtics i lèxics del text meta —factors idiosincràtics del català, com el marcatge de les relacions anafòriques i de la polaritat— siguin més influents que els factors del text font, com l'ordre de mots marcat de l'anglès o la posició que ocupen els temes. La tercera, en relació amb la competència pragmàtica dels traductors, és que la manifestació de consciència metapragmàtica sobre les funcions discursives i els contextos de les dislocacions en els qüestionaris (c. 2, § 6.3) va de bracet amb la demostració de competència pragmàtica en l'ús de les dislocacions en el corpus (c. 2, § 4-5 i § 6.2.2).

La primera hipòtesi l'hem vista parcialment refutada a c. 2, § 3.1, perquè tot i que hi ha més DD en termes absoluts (133 DD i 102 DE), les DD només superen les DE en el text de Ràfols (86 DD i 32 DE), mentre que en el text d'Udina hi ha gairebé el mateix nombre de DD que de DE (11 i 9) i en els textos de Caball i Sales hi ha més DE que DD (el doble de DE en el de Caball i un terç més de DE en el de Sales). Com hem vist a c. 2, § 5, la distribució de Ràfols és la que s'adiu més a les proporcions del text no traduït, en la qual hi ha 4,3 vegades més DD que DE i, per això, interpretem que en les traduccions de Caball, Udina i Sales hi ha una freqüència de la DD que pot ser inferior a l'ús que se'n fa en textos de narrativa no traduïts. Aquests usos els hem analitzat tenint en compte variables, que previsiblement s'associen amb la DD, com els vincles propers entre l'element dislocat i antecedents anafòrics i referents dítctics.

Mitjançant la ponderació de factors de c. 2, § 4.4.3, hem confirmat la segona hipòtesi, per bé que afegint-hi algunes matisacions. En primer lloc, la presència de relacions de poset —un factor identificat en el text meta— s'associa de manera positiva i intensa amb la DE i permet explicar el 58,8 % de les observacions d'aquesta estructura (60 de 102). Tanmateix, hem vist que el model de regressió logística dels factors que condicionen l'ús de la DE preveu que la posició del sintagma equivalent en el text font és la variable que s'hi associa més intensament (vg. valors de la V de Cramer 0,3-0,59 a c. 2, § 4.4.3 i model de regressió a c. 2, § 4.3.2). Val a dir, però, que només hi ha 22 observacions de DE en posició preverbal esquerra i 30 observacions de DE en posició de subjecte i, per tant, aquesta variable explica menys casos que la variable «vincles de poset».

Així mateix, a c. 2, § 6.2.2b hem valorat la possibilitat que l'impacte de la posició a l'esquerra del subjecte o inicial de subjecte en el text font s'associï amb l'ús de la DE, justament perquè

tant en català com en anglès és idiosincràtic de situar a l'esquerra els temes contrastius i emmarcadors involucrats en relacions de poset. Des d'aquest punt de vista, l'associació entre la posició en el text font i l'ús de la DE és més espúria i fruit d'una coincidència en els sistemes pragmàtics d'ambdues llengües, que no pas el resultat una relació causal que determina les tries dels traductors.

Això també vol dir que a l'hora de fer servir la DE els traductors no «calquen» l'ordre del text font, sinó que els sintagmes en qüestió tendeixen a ocupar la mateixa posició en les dues llengües. Ara bé, aquest fet no treu que hi pugui haver calcs no conscients de la sintaxi del text font quan esperaríem una DE en el text meta, però en lloc d'una DE trobem el sintagma temàtic situat en una posició postverbal que coincideix amb la posició que ocupa el seu equivalent en el text font. Alhora, igualment però a la inversa, també hi pot haver calcs sintàctics quan esperaríem una DD, però trobem el sintagma temàtic situat en una posició preverbal que coincideix amb la posició que ocupa el seu equivalent en el text font (vg. la descripció i els exemples de c. 2, § 6.2.2*b*).

La resta de factors del text font —la funció sintàctica del sintagma equivalent (c. 2, § 4.3.1), la presència d'estructures marcades (c. 2, § 4.3.3), les marques tipogràfiques (c. 2, § 4.3.4) i les marques lèxiques i morfològiques (c. 2, § 4.3.5)—, o bé no tenen una relació significativa amb la presència de dislocacions que es pugui generalitzar entre les traduccions del corpus, o bé no tenen prou observacions per considerar-les factors explicatius rellevants. Val a dir, però, que la presència d'estructures marcades en el text font s'associa més amb l'ús de dislocacions que la resta d'aquestes variables, i segons la mena d'estructura marcada trobem abans la DE o la DD en el text meta (vg. Taula 54; c. 2, § 4.3.3).

La segona hipòtesi preveu que els factors lèxics del text meta —els termes de polaritat, els elements quantificadors en posició de focus i les marques expressives (c. 2, § 3.4 i § 4.2)— tinguin un impacte significatiu en l'ús de les dislocacions; en particular de la DD, d'acord amb les recerques de corpus de Forcadell (2007: § 4.5.2) i Villalba i Mayol (2013: 26, 35 i 36). Això no obstant, a c. 2, § 3.4 i § 4.2 no hem identificat cap associació significativa entre aquestes variables i les dislocacions en les traduccions del corpus. A més, les dades del corpus de no traducció matisen la intensitat d'aquesta associació, perquè com hem vist a c. 2, § 6.2.2*a*, en la novel·la de Solà (2019) els termes de polaritat, els elements quantificadors i les marques expressives s'associen amb un percentatge relativament baix de DD (19 %, 13 % i 16 %, respectivament). Així mateix, en el corpus de traducció, hem

trobat proporcions molt semblants de DD en enunciats amb aquests factors en els textos de Caball, Udina i Sales, mentre que en el text de Ràfols les proporcions són una mica més altes.

Així doncs, els únics factors del text meta que tenen un impacte significatiu i són prou freqüents per explicar les tries dels traductors són: pel que fa a la DE, els vincles de poset (subset o hiponímia i part-tot o meronímia; vg. c. 2, § 3.3.2 i § 3.3.4) i, pel que fa a la DD, la presència de vincles propers amb els referents discursius i extradiscursius dels temes (hi incloem els vincles anafòrics d'identitat, amb epítets i la hiperonímia, i també l'ús textual de la dixi). Destaquem que aquestes associacions coincideixen amb els resultats de les proves de percepció de Brunetti et al. (2020: 12-18).

Recordem que, atès que a c. 2, § 4.4.1 hem identificat associacions significatives entre la variable «traductor» i l'ús de la DE (amb una relació negativa si comparem el text d'Udina amb la resta) i l'ús de la DD (amb una relació positiva si comparem el text de Ràfols i la resta), hem dut a terme una regressió logística sense els casos d'Udina pel que fa a la DE, i dues regressions logístiques separades per als casos de Ràfols i per a la resta, pel que fa a la DD. Tocant als resultats de les dues regressions de la DD, a c. 2, § 4.4.3 hem vist que la categoria «vincl proper» de la variable «classe de vincl» no té prou capacitat explicativa per donar compte de tots els casos de DD observats i, per tant, hi pot haver altres variables influents no identificades, alhora que pes de l'estil de cada traductor en l'ús de la DD pot ser massa fort per trobar associacions basades en factors lingüístics.

Pel que fa a les altres variables del text meta que hem estudiat, a c. 2, § 3.2 i § 4.1.1 hem comprovat que la funció discursiva d'activació i continuació de tema no té gaire capacitat explicativa de les tries dels traductors, més enllà del fet que la DD tendeix a fer més la funció de continuació que la DE. En relació amb aquesta variable, hem vist que la distribució de les categories «activació» i «continuació» coincideix amb l'observada per Villalba (2011: § 3.1.4) en el seu estudi de corpus sobre la DD (73,6 % d'activació i 26,3 % de continuació vs. 79 % d'activació i 21 % de continuació en el nostre corpus de traducció).

D'altra banda, la variable «distància amb l'antecedent» presenta associacions significatives febles (V de Cramer $< 0,3$) entre la categoria «antecedent inferible» i l'ús de la DE en totes les traduccions menys la d'Udina, i quant a la DD, només presenta associacions significatives en el text de Sales (c. 2, § 4.1.2). Tanmateix, les DD són més freqüents amb la categoria «antecedent local». En la ponderació del pes de les variables feta a c. 2, § 4.4.2 hem descartat aquesta variable com a explicativa, perquè la seva relació amb la DE és massa feble i els

casos de DD amb antecedent local se solapen amb la categoria «vincl proper» de la variable «classe de vincle», que té més força explicativa. Com amb la variable «funció discursiva», la distribució de les categories de la variable «distància amb l'antecedent» entre els casos de DD és molt semblant a l'observada en els estudis de corpus de Villalba (2007: 283) i Villalba i Mayol (2013: 25), però diferent de l'estudi de Villalba (2011: 1956), en què les categories «local» (40,27 %) i «inferible» (40,71 %) tenen freqüències iguals amb la DD (vg. c. 2, § 3.1.3).

La darrera variable del text meta, que hem subsumit en les categories de la variable classe de vincle (c. 2, § 3.3.4), són els vincles díctics amb els referents dels temes (c. 2, § 3.3.3). En aquest cas sí que hem trobat associacions significatives però febles entre l'ús de la DE i la dixi de persona, i també entre l'ús de la DD i l'ús textual de la dixi. Això no obstant, a c. 2, § 3.3.3 i § 3.3.4 hem comprovat que els casos de DE amb dixi de persona s'expliquen perquè hi ha relacions de poset entre els participats de la conversa a què es fa referència i, per això, la categoria «vincl de poset» de la variable «classe de vincle» dona compte més bé d'aquesta associació. Per altra banda, els casos d'ús textual de la dixi amb DD els hem inclosos en la categoria «vincl proper» de la variable «classe de vincle», atesa la seva proximitat amb els vincles anafòrics d'identitat.

En darrer lloc, la tercera hipòtesi no l'hem poguda comprovar tal com havíem previst, perquè només dos dels sis traductors han lliurat els qüestionaris (vg. 6.3). Això no obstant, tot i no poder comparar la demostració de consciència metapragmàtica en els qüestionaris amb la competència pragmàtica en el corpus, les dades dels qüestionaris aporten diversa informació rellevant tant sobre competència pragmàtica com sobre la consciència metapragmàtica dels traductors en relació amb les dislocacions.

Pel que fa a la competència, d'una banda, a partir de les dades extretes de la comparació de freqüències amb el text no traduït (c. 2, § 5), a c. 2, § 6.2.1 hem vist com la proporció mitjana de dislocacions per nombre de paraules és més baixa en les traduccions; per cada DE del corpus de traducció n'hi ha 1,6 en el text no traduït i per cada DD del corpus n'hi ha 5,4 en el text no traduït. Interpretem aquestes dades com una prova que els traductors són més competents en l'ús de la DE que no pas de la DD. Quant als resultats de cada traductor, Ràfols, Caball i Sales tenen nivells de competència igualment alts en l'ús de la DE —per cada DE del corpus n'hi ha entre 1,3 i 1,5 en el text no traduït—, mentre que en el text d'Udina la ràtio és de 1 per cada 4,1. Entenem aquestes dades són indicatives que Ràfols, Caball i Sales identifiquen amb facilitat més funcions pragmàtiques de la DE; no només el marcatge de

relacions de poset («el contrast»), sinó també la funció d'activació de temes encara que no siguin contrastius, un ús menys freqüent que observem en 10 casos en el text de Ràfols, 9 en el de Caball, 4 en el de Ràfols i 2 en el d'Udina.

En canvi, en l'ús de la DD hi ha més diferències entre traductors. Ràfols és més competent que els altres en la freqüència d'ús, amb una ràtio d'1 per cada 2, i també en la diversitat de funcions per a les quals fa servir la DD (vg. § 6.2.2 per a més detalls sobre la competència dels traductors amb els diversos usos de la DE i la DD). Per contra, les ràtios de Caball, Udina i Sales són d'1 per cada 10,5, 16,2 i 9,4, respectivament.

També en relació amb la competència pragmàtica, a c. 2, § 6.2.2b hem comparat l'ús de les dislocacions que fa cada traductor distingint els enunciats en què la posició del sintagma dislocat en el text meta coincideix superficialment amb la posició que ocupa en el text font. Aquesta anàlisi es basa en l'assumpció que en el cas de la DE, si en el text font el sintagma equivalent és preverbal, l'operació textual de traducció serà menys costosa que si és postverbal, mentre que en el cas de la DD, si en el text font el sintagma equivalent és postverbal, l'operació textual de traducció serà menys costosa que si és preverbal. Els resultats d'aquesta comparació mostren que en el text de Ràfols hi ha una proporció més alta de casos «costosos» de DE, amb un 66 %, al costat del 41 % de Sales i el 35 % de Caball (en el cas d'Udina la proporció és del 56 %, però hi ha molt poques observacions). Interpretem aquestes dades com a indicatives d'una competència pragmàtica més alta de Ràfols per reformular enunciats quan escau la DE.

Pel que fa a la DD, la proporció de casos de processament costós és homogèniament més baixa, amb un 23 % de mitjana, tot i que en el text de Ràfols n'hi ha un nombre absolut notablement més alt (20 casos, al costat de 5, 4 i 2 en les traduccions de Caball, Udina i Sales). Aquestes dades fan pensar que tot i que Ràfols també és lleugerament més competent en el tractament d'aquests casos complexos, l'operació textual que exigeix dislocar a la dreta un sintagma que apareix en una posició preverbal a l'esquerra en el text font suposa un repte per tots els traductors del corpus.

Quant a l'anàlisi de la consciència metapragmàtica, les dades dels qüestionaris presentades a c. 2, § 6.3 indiquen que els dos traductors que han lliurat les respostes no tenen una consciència profunda de les funcions de les dislocacions i els seus contextos d'ús, però sí que expressen un reconeixement parcial que: 1) els ordres de mots marcats tenen una càrrega de significat i funcional; 2) la DE i la DD es fan servir en contextos diferents; 3) els ordres

marcats s'han d'adequar a un context que els és propi, i 4) en el discurs hi ha informació coneguda que els participants obtenen del context espaciotemporal amb els sentits. En relació amb aquest quart fet, notem que les dades de la comparació amb el text no traduït de c. 2, § 5.4 indiquen que, exceptuant Ràfols, els traductors no fan gaire ús de la DD en aquesta mena de contextos amb dixi espacial.

Per acabar, volem proposar algunes hipòtesis i propostes de recerca sorgides de les limitacions i les troballes del present capítol. En primer lloc, pensem que caldria estudiar en més detall la freqüència i la proporció de DE i DD esperables en textos en català, mitjançant estudis de corpus de català oral col·loquial i més textos de narrativa no traduïts. Som conscients que amb un corpus de no traducció més variat i extens la fiabilitat de la comparació feta a c. 2, § 5 milloraria. A banda de les dades del corpus NOCANDO (Brunetti et al. 2011: 11) i dels textos de percepció de Brunetti et al. (2020), actualment no disposem de comparacions de la freqüència de la DE i la DD, i en cap d'aquests estudis s'hi comparen textos escrits d'oralitat fingida de narrativa, ni contextos orals col·loquials.

En segon lloc, com hem suggerit a c. 2, § 6.2.2a, és possible que seguint un principi d'economia els traductors no facin servir la DD amb termes de polaritat, quantificadors en posició de focus i marques expressives, perquè considerant que aquests elements ja són prou marcats o «emfàtics» troben innecessari alterar l'ordre de mots. Aquesta hipòtesi s'hauria d'investigar mitjançant més qüestionaris, textos de percepció, entrevistes semiestructurades i grups de discussió.

En tercer lloc, tenint en compte que més enllà de la categoria «vincl proper» no hem identificat altres factors capaços d'explicar l'ús de la DD en el corpus (vg. c. 2, § 4.4.3), caldria estudiar en més detall els casos amb DD per identificar altres variables, i també afinar la mena de textos de percepció i exercicis de traducció que es podrien plantejar als traductors per esbrinar per què fan ús de la DD en les traduccions, (i per què no en fan ús quan podrien).

En darrer lloc, pel que fa a les marques del text font analitzades (c. 2, § 4.3.3 i § 4.3.5), en absència d'estudis sobre la traducció anglès-català d'aquests enunciats, considerem interessant investigar en més profunditat les solucions de traducció possibles per a textos font amb ordres de mots marcats (c. 2, § 4.3.3) i també amb marcadors discursius, marques de modalitat epistèmica i estructures de *do-support* (§ 4.3.5).

Capítol III. La traducció del focus i el contrast marcats amb cursiva

«Well, on this particular day I happened
to be wearing a fur coat...».
«In August?».

—I resulta que precisament
aquell dia jo portava un abric de pells...
—En ple agost?

The Bell Jar, Sylvia Plath,
tr. Marta Pera Cucurell

1 Introducció

En aquest capítol analitzarem la traducció anglès-català del focus contrastiu (FC) marcat amb lletra cursiva. De manera secundària, també estudiarem la traducció d'altres valors de la cursiva com el tema contrastiu (TC) (vg. c. 2, § 2.2.1). Els objectius del capítol són: a) desenvolupar un marc d'anàlisi dels significats de la cursiva focal i de les classes de traducció equivalent que en podem observar, destacant les tècniques de traducció; b) analitzar la consciència metapragmàtica i la competència pragmàtica dels traductors en el tractament del FC marcat amb cursiva, i c) relacionar les dades del corpus i dels qüestionaris amb la bibliografia existent sobre el FC i el TC en català, a fi de contrastar i ampliar la recerca existent.

D'ara endavant, anomenarem *cursiva focal* l'ús de la cursiva per marcar elements de l'estructura informativa, per distingir-lo de la cursiva metalingüística, entre altres funcions de la lletra aldina. Primerament, proposarem un marc teòric i unes categories d'anàlisi per classificar les *equivalències traductores* observades a l'entorn de la cursiva focal en el corpus (c. 3, § 2-3). En segon lloc, mitjançant dades del corpus il·lustrarem els diversos significats d'aquest recurs tipogràfic, el tractament que en fan els traductors, les tècniques de traducció emprades i els casos en què genera problemes de traducció, en la mesura que observem pèrdues de significat o *neutralitzacions* en els textos meta (c. 3, § 4-6) (Marco 2002: § 3). Al llarg del text, defensarem que la identificació del significat pragmàtic d'aquesta marca

informativa és un procediment de traducció cabdal. En tercer lloc, des d'un punt de vista quantitatiu veurem les tendències observades pel que fa a la producció de traduccions equivalents de textos font amb cursiva focal (c. 3, § 7). En darrer lloc, a partir les dades del corpus i dels qüestionaris fets a dos dels traductors, veurem els principals reptes que plantegen els enunciats observats i plantejarem explicacions sobre la competència pragmàtica i la consciència metapragmàtica dels traductors (c. 3, § 8).

En l'anàlisi d'aquest capítol hem fet servir les 6 novel·les del corpus. Els textos de Ràfols, Caball, Sales, Font i Gombau tenen una freqüència mitjana de 59.672 paraules i els hem analitzat sencers, mentre que del d'Udina n'hem seleccionat un fragment de 33.000 paraules per no desequilibrar la mostra, atès que té una freqüència de la cursiva focal molt superior a la de la resta de textos font i, a més, és més llarg que la resta (96.721 paraules; vg. c. 1, § 4). En total hem recollit 549 observacions d'ús de la cursiva per marcar el focus, de les quals 464 són FC, 48 són TC i les 37 restants són focus no contrastius i altres usos. Primerament, a c. 3, § 4 analitzarem els casos de FC en arguments, adjunts, nexes i parts dels sintagmes que els formen —anomenats també *trem focus*—, i a continuació, a c. 3, § 5 veurem els casos de FC en predicats (vg. *predicate focus*, a Zimmermann i Hole 2008: 4-5; Zimmermann 2016: § 1). Finalment, els casos de TC els tractarem a banda, a c. 3, § 6.²³

Encara que hi ha el corpus NOCANDO (Brunetti et al. 2011), un corpus oral enfocat a la investigació de l'estructura informativa que inclou el català i l'anglès (a més de l'alemany, el castellà i l'italià), i també estudis de corpus anglès-català sobre estructura informativa (Forcadell 2007; Mayol 2007; Villalba 2011), i bibliografia específica de traducció i estructura informativa (Baker 1992; Hatim i Mason 1990; Ainaud et al. 2020), no tenim constància de cap estudi de corpus que tracti en profunditat la traducció anglès-català del focus marcat *in situ* amb cursiva en textos escrits.

Pel que fa a altres llengües, Slancarova (1998) compara els usos de la cursiva en un corpus paral·lel anglès-txec, entre els quals inclou l'«èmfasi» i el «rema»; Lopez-Folgado (2000) compara la presència en text font i en el text meta de focus marcats amb cursiva en traduccions anglès-castellà, i Douglas (2009) i Saldanha (2011) fan recerques semblants amb corpus anglès-italià i anglès-portuguès. Aquests quatre treballs tenen per objecte la quantitat absoluta de marques en cursiva en el text font i el text meta, i no computen les

²³ En la mostra hem descartat tots els casos en què la cursiva es fa servir amb altres finalitats: ús metalingüístic sense focus o correcció (vg. c. 3, § 2.3.1), citació, títols d'obres, representació d'altres marques prosòdiques, interjeccions, usos connotats, ironia, etc.

diverses solucions de traducció observades (tanmateix, López-Folgado i Douglas tenen en compte la possibilitat d'emprar ordres sintàctics marcats, lèxic i altres tècniques de traducció, sense quantificar-ne l'ús). Pensem que per aquest motiu les dades d'aquests treballs diuen ben poc sobre l'equivalència traductora de la cursiva focal en un sentit ampli, tal com la tractarem aquí.

1.1 HIPÒTESIS SOBRE EL TRACTAMENT DEL FOCUS CONTRASTIU I EL TEMA CONTRASTIU MARCATS AMB CURSIVA

Atès que en anglès la focalització *in situ* és un recurs més freqüent que en català (Vallduví 2002: § 4.1.2; Ainaud et al. 2020: 198), partim de la hipòtesi que en els textos meta hi ha menys enunciats amb FC que el text font. Tanmateix, en els casos en què no hi hagi FC en el text meta esperem observar usos freqüents de tècniques de traducció com els canvis en l'ordre de mots, l'amplificació i la modulació (c. 3, § 3), emprades amb la finalitat d'assolir l'equivalència, explicitar-ne el significat i compensar-ne l'absència. Així mateix, esperem observar diferències tant en la freqüència de FC, com en l'ús de tècniques de traducció, segons que el FC marqui arguments i adjunts, d'una banda, o predicats, de l'altra, i també segons el valor semàntic del FC.

D'altra banda, d'acord amb la visió de Pujol i Solà (2011 [1995]: 185) que en català els valors semàntics associats a la cursiva focal en anglès s'expressen per mitjà de recursos lèxics, esperem trobar un ús més freqüent de tècniques de traducció consistents en l'ús de marques lèxiques, en comparació amb les marques sintàctiques i tipogràfiques.

Pel que fa al TC, preveiem un nivell d'equivalència baix en la traducció d'aquest fenomen, perquè no hem trobat referències específiques sobre el seu marcatge amb cursiva focal en la bibliografia sobre traductologia i estructura informativa (més enllà d'un exemple a Saldanha 2011: 428 i a Ainaud et al. 2020: 199) i, per tant, entenem que és una marca informativa poc estudiada en l'àmbit dels estudis de traducció i la traductologia.

2 El focus i el contrast

Entenem el focus com un índex pragmàtic la funció discursiva del qual és *indicar* la presència d'«alternatives rellevants» per a la interpretació d'un enunciat (Rooth 1992: 76, 79; Krifka 2007: 4). Aquestes alternatives poden ser elements introduïts explícitament en el discurs o elements inferibles. Per exemple, a (1) el focus és l'adverbi *tomorrow* perquè forma part d'un conjunt α de temps alternatius que són rellevants en l'intercanvi comunicatiu d'aquest

context. Així doncs, interpretem la denotació *tomorrow* en relació amb altres temps comparables {*go (today), go (next week), go (on Sunday)...*}.

(1) A: When are we going to gather mushrooms?

B: We are going [tomorrow.]_F²⁴

En un context com el de l'exemple (1), diem que el focus és «neutre», «informatiu» o «no contrastiu». En canvi, quan hi ha un focus contrastiu observem una funció pragmàtica addicional d'actualització «ràpida» del rerefons comú (Zimmermann 2007: 158). D'aquesta manera, si l'enunciador té l'expectativa que l'enunciatari té una pressuposició contrària a la informació que introduirà, s'hi pot avançar amb un canvi sobtat en el rerefons comú, indicat amb la marca de FC: «the speaker uses a non-canonical, i.e., marked, grammatical form to direct the hearer's attention, and to shift his common ground in accordance with the new information provided» (Zimmermann 2007: 154). En aquest sentit, el FC està relacionat amb un cert grau de contraexpectativitat en el discurs.²⁵

Així doncs, el focus de (2) és contrastiu perquè, a banda del contingut proposicional 'en Jonas i jo tenim gana avui', afegeix la instrucció que l'enunciador és contrari a la pressuposició de l'enunciatari que 'poden esperar-se fins a demà per buscar menjar'.

(2) A: «Perhaps tomorrow we'll go to gather mushrooms.»

B: «Jonas and I are hungry [today.]_{FC}» (adaptat de Jackson 1962: § 4)

'Tenim gana avui (i no demà)'.

2.1 ELS VALORS SEMÀNTICS DEL FOCUS CONTRASTIU

A més de la informació pragmàtica descrita, el FC va acompanyat d'una càrrega semàntica que pot variar. Quan el focus és contrastiu s'introdueix *amb relació a* referents alternatius presents en el rerefons comú (Krifka 2007: 33); és a dir, introduïts anteriorment, inferibles, presents en el context o donats per coneguts. Hem d'especificar que la relació de contrast amb les alternatives del FC pot ser almenys de quatre tipus: de correcció, d'addició, d'exhaustivitat i escalar-contraexpectativa.

²⁴ Mantenint la notació dels capítols 1 i 2, indiquem el focus (F), el focus contrastiu (FC) i el tema contrastiu (TC) entre claudàtors: []_F, []_{FC}, []_{TC}.

²⁵ El FC ha estat tractat des de punts de vista diferents, no sempre compatibles (cf. Krifka 2007 i Vallduví i Enghdal 1996 o Vallduví i Vilkkuna 1998).

En primer lloc, hi ha relacions de *correcció* o *oposició* quan una alternativa *x* se substitueix per una alternativa *y*, tal com veiem en l'exemple (2), en què *tomorrow* queda exclòs i es corregeix per *today*; sintèticament, 'y en lloc de x'.

En segon lloc, la relació és d'*addició* si, per a una proposició coneguda que conté una alternativa *x*, s'introdueix una alternativa *y* que és vàlida també en el lloc de l'alternativa *x*; per exemple, a (3) s'ha enunciat *You two were such good friends* i, donada la proposició incompleta '(x) be good friends', en què *x* és *vosaltres*, s'introdueix una alternativa *y*, *nosaltres*, que en el lloc de *x* també dona lloc a una proposició certa. Resumint-ho, la instrucció informativa del FC additiu és: 'tant *y* com *x*'.

(3) «But you,» she said. «You two were such good friends for so long. How I used to envy that. I used to think, if only he and I hadn't fallen in love, then [we]_{FC} could have had a friendship like that!». (Nunez 2018: § 7)

'P: Vosaltres éreu bons amics'.

'L'hauríem pogut tindre (també) nosaltres, una amistat com aquesta'.

En tercer lloc, parlem de relacions de contrast *exhaustives* quan, donat un grup d'alternatives, es fa referència a una selecció, que pot ser una sola alternativa, la totalitat o a cap alternativa d'aquest grup sense excepcions (Groenendijk i Stokhof 1984: 85-88; Krifka 2007: 33; Brody i Szendrői 2011: 266-268). A (4), mitjançant una oració clivellada, se selecciona una sola alternativa *her* en contrast amb la resta del grup de persones rellevants en el context. Per tant, el FC exhaustiu té la funció de seleccionar ('només *x*' o 'absolutament res' o 'absolutament tot'), però també d'identificar ('precisament *x*') (Kiss 1998, 2007: 75).²⁶

(4) It wasn't that I wanted to see her with Rick: his was a sullen beauty, glum and lumpish, and there was nothing happening between them that interested me.

It was [her]_{FC} I wanted to see, only her. (Gornick 1987: 37)

'La volia veure només a ella (i a ningú més)'.

²⁶ Llop (2017: 205), seguint Chierchia (2013) i Tubau i Espinal (2012), distingeix entre *exhaustivitat* i *antiexhaustivitat*, i reserva aquest segon terme per als casos en què l'única opció que duu a una proposició veritable és l'exclusió de totes les alternatives del focus, com en l'exemple *No trobarem els diners mai de la vida*, per distingir-lo dels casos en què el focus selecciona l'única alternativa o grup d'alternatives que duu a una proposició veritable, com a *Només trobarem els diners [al bosc]_{FC}*. A diferència de les exhaustives, les proposicions antiexhaustives no es poden expressar amb l'adverbi *només*. Això no obstant, per simplificar, aquí subsumim ambdós termes en un de sol, *exhaustivitat*, sota la definició que només una opció duu a una proposició vertadera (Krifka 2007: 25), ja sigui la selecció d'una única alternativa o l'exclusió o inclusió de totes.

En darrer lloc, una relació de contrast és *escalar* si l'alternativa marcada com a FC està en relació jeràrquica i gradual amb la resta d'alternatives rellevants en el context i, a més, se situa en un extrem màxim ('fins i tot x') o mínim ('ni x') dins l'escala establerta. Així, a (5), l'atribut *a vocation* és tractat com una alternativa extrema al costat d'altres de més corrents o esperables amb què es podria qualificar l'*escriptura*, com per exemple *a career* o *a hobby*. En aquests casos, farem servir el terme FC *escalar-contrastiu* perquè, molt sovint, la relació escalar pren com a referència allò que es considera esperable o previsible en cada context, a fi de marcar una alternativa com a extrema en la mesura que és contrastiva.²⁷

(5) «I like what Martin Amis said: deploring egotism in novelists is like deploring violence in boxers. There was a time when everyone understood this.

And there was a time when young writers believed that writing was [*a vocation*]_{FC} — like being a nun or a priest, as Edna O'Brien said.» (Nunez 2018: § 10)

'Escriure era (fins i tot) una vocació (era més elevat que una professió o un passatemp)'.
'

Es diu que el focus forma part d'un binomi, perquè sempre està associat a un *rerefons* (Stalnaker 1999: § 2, § 8 i § 9). Com hem vist a c. 1, § 3.3.2, el rerefons sol ser informació coneguda pels participants de la conversa (*givenness*), però no ho ha de ser necessàriament. Quan diem que una part de l'enunciat és informació coneguda, entenem és present en el *rerefons comú* perquè ha estat esmentada o és inferible (vg. la distinció entre *rerefons* i *rerefons comú*, a c. 1, § 3.3.2, i les classes d'informació coneguda, a c. 2, § 1 i a Stalnaker 1974, 1999: § 2, § 8, § 9; Vallduví 2002: § 4.2; Rochemont 2016: 41). D'altra banda, quan un element és rerefons entenem que forma part de d'una proposició incompleta o «subespecificada» que cal completar amb la informació que és focus, a fi de satisfer les necessitats de l'intercanvi comunicatiu. A (1), per exemple, si el focus és *tomorrow* el rerefons és 'We are going (x)'. El rerefons es distingeix més clarament de la informació coneguda present al rerefons comú en casos com (2), en què el rerefons 'Jonas and I are hungry (x)' és informació nova, tot i que fàcilment acomodable pel caràcter conegut dels referents de les expressions 'Jonas' i 'I'.

²⁷ Krifka (2007: 33) prefereix reservar el terme *contrastiu* per als casos en què la relació entre les alternatives és de correcció o d'addició. Això no obstant, seguint Zimmermann (2007: 148), en aquest treball el fem extensiu a les relacions d'exhaustivitat i escalar-contrastiva.

2.2 LA SEMIÒTICA O EL MARCATGE DEL FOCUS

Des del punt de vista semiòtic, el focus és un *duplex sign* o un *índex referencial*; és a dir, una classe de signe que inclou un símbol i un índex (Jakobson 1984 [1957]: 42-43; Silverstein 1976: 24-25). Com a símbol, el focus pot adoptar diferents marques segons la llengua i el canal (sintàctiques, morfològiques, lèxiques, prosòdiques i tipogràfiques). El focus, per tant, és simbòlic perquè es pot manifestar mitjançant marques diferents, i alhora és un índex perquè quan indica la presència d'alternatives rellevants exerceix una funció indexadora lligada al context. Krifka (2007: 24) en fa una descripció que destaca aquesta funció indexadora: «Presumably focus assists in constructing mental models of the described scene by associating the contrasted meanings».

Depenent de la llengua, el context i el canal, el focus pot estar codificat de cinc maneres: 1) en la sintaxi amb l'ordre de mots i amb certes estructures que permeten situar un element marcat en una posició reservada al focus (c. 3, § 4.1), 2) amb marques prosòdiques *in situ* en la llengua oral, 3) amb marques tipogràfiques *in situ* en la llengua escrita (c. 3, § 4.2), 4) mitjançant elements lèxics com els adverbis de focus (c. 3, § 4.3), i 5) amb marques morfològiques (vg. Kratzer i Selkirk 2021: 6-11). Exceptuant les marques morfològiques, totes aquestes maneres de codificar el focus formen part de la gramàtica del català i de l'anglès, però en varia la productivitat i el significat pragmàtic. Així, la bibliografia sobre la matèria coincideix que, mentre que les marques de tipus prosòdic són les predominants en anglès, en català les més freqüents són les sintàctiques (Vallduví 1992b: § 5.1.4, Ainaud et al. 2020: § 196).

2.3 EL FOCUS *IN SITU* I LA CURSIVA FOCAL

Quan en un text oral el focus es marca amb la prosòdia *in situ* —és a dir, sense moviments sintàctics ni incorporació d'elements lèxics —es produeix un desplaçament de l'accent nuclear com a (6-8) (ressaltem en versaletes l'element focalitzat). Aquest recurs és molt productiu en llengües de flexibilitat baixa en l'ordre dels elements com l'anglès (Villalba 2019: 38, 58-59; Hörnig et al. 2019: § 1).

(6) Wow, some hippies DO shave, not very many but some.
Mikael Lypinski (dir.) (19/7/2022), documental Un cafè al desert, (TV3), [en línia]
<<consulta 17/8/2022>>

(7) Va contra el TEU germà (i no el meu). (GIEC: 1236)

(8) Era DAMUNT la taula, no pas a sota. (GIEC: 1236)

En textos escrits també podem trobar marques *in situ* del focus, amb la cursiva com a índex, com veiem a (9) i (10).

(9) «What grand finale?» Auntie Mame asked blankly.

«Why, there's [*always*]_{FC} a grand finale, Mame.» (Denis 1958: § 2)

(10) [El senyor Babcock és un banquer amb fama de purità, estricte i treballador.]

—Bé, el que és segur és que vostè [*necessitava*]_{FC} unes bones vacances, senyor Babcock—va dir la tieta Mame—. (Udina 2014: § 2)

D'acord amb la bibliografia, en textos escrits en català aquest recurs és menys usual que en anglès, perquè la dislocació, la pronominalització i l'elisió del rerefons o l'absència de marques de focus són les opcions més corrents. Tanmateix, en català oral la focalització *in situ* ha estat estudiada per Estebas-Vilaplana (2000: 197) i Forcadell (2007, 2016a, 2016b).

Val a dir que, tot i que a (9) i (10) marquem en cursiva tota l'expressió focalitzada en textos orals, les marques prosòdiques no abasten tota la informació que és focus semànticament, sinó només certes síl·labes o mots d'una expressió (vg. Bolinger 1972: 633-644; Prieto 2002: § 11.2.2.1; Zubizarreta 2016: § 9.1). Això no obstant, hi ha textos font del corpus com la novel·la de Jackson, en què de vegades es distingeix només la part que rebria l'accent en un text oral, fins i tot en contextos sense correcció metalingüística, com veiem a (11).

(11) The food comes from the ground and can't be permitted to stay there and rot; something has to be done with it. (Jackson 1962: § 3)

A diferència de les marques sintàctiques, lèxiques i prosòdiques, l'ús de la tipografia es distingeix de la resta en què és una marca convencional. No hi ha cap relació entre la gramàtica de l'anglès i la predilecció per la cursiva com a signe diacrític, que podria ser substituïda per la negreta o el subratllat. Això no obstant, com a índexs aquests signes tenen l'origen en la representació de funcions discursives que estan integrades en la gramàtica.

Tot i que en textos escrits la tipografia pot fer la mateixa funció que la prosòdia en textos orals, això no implica que en depengui o en sigui la representació directa. En aquest sentit, entenem que la prosòdia i la cursiva són dues expressions del mateix fenomen gramatical, que es manifesta de manera diferent segons el canal. Aquesta visió recolza en la idea que la funció pragmàtica precedeix tant la prosòdia com la puntuació, que en són manifestacions

en canals diferents. En paraules de Nogué (2010: 45): «el propòsit comunicatiu (...) està en la base tanto de las características prosódicas y entonativas de la lengua oral como de la selección de un determinado signo de puntuación en el escrito».

Des d'un punt de vista semiòtic, diem que el focus marcat amb cursiva és un *índex simbòlic convencional*, perquè tot i que fa una funció indexadora, el seu mitjà és un símbol consuetudinari sense cap relació de semblança amb un objecte o referent fonològic o gràfic (Peirce 1959-68: 339, 414). Definim aquesta mena de signe per oposició a la resta de marques del focus, que són *índexs gramaticals*.²⁸

En termes de Peirce (1959-68: 172), des d'un punt de vista cognitiu els índexs actuen per «associació per continuïtat», i no per «semblança o altres operacions intel·lectuals». Ho veiem en les comparacions de les Figures 1-4. De la mateixa manera que el símbol de la Figura 1 esdevé un índex en el context de la Figura 2 quan s'associa a una de les portes per distingir-la, la cursiva entesa com a símbol sense context en la Figura 3, esdevé un índex que individualitza els constituents focalitzats en la Figura 4 distingint-los del text que queda en rodona a dreta i esquerra dels mots en cursiva.

Figura 1. Símbol 'prohibició'

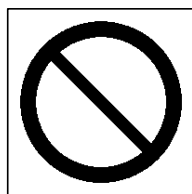

Figura 2. Índex simbòlic 'prohibició'

Figura 3. Símbol 'cursiva'

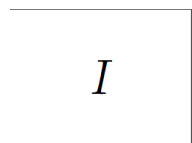

Figura 4. Índex simbòlic 'cursiva'

A Skye terrier who spent every night of the last fourteen years of *his* life at the grave of *his* master, who'd died in Edinburgh, Scotland, in 1858.

2.3.1 Els judicis sobre l'ús de la cursiva focal en català

En la gramàtica i en la bibliografia sobre lingüística i ortotipografia del català, hem trobat judicis diferents sobre el focus *in situ* i la seva expressió mitjançant la cursiva focal en textos

²⁸ En relació amb la distinció entre signes gramaticals i signes convencionals, Crystal (1998: 7-23) proposa l'estudi d'una interfície entre la tipografia i la lingüística, que bateja com a *typographic linguistics* a partir de la idea que la tipografia pot expressar significats.

escrits. Com veurem, mentre que alguns autors i obres consideren que les expressions de focus *in situ* són interferències i agramaticals en català, d'altres en reconeixen la gramaticalitat com un recurs «emfàtic», al costat d'altres mecanismes per marcar el focus, com la dislocació del rerefons. Al llarg d'aquest apartat presentarem les diverses anàlisis i en destacarem certes inconsistències. Distingirem els textos que fan referència al focus *in situ* —la majoria— dels que tracten específicament de l'ús de la cursiva com a marca de focus.

D'una banda, Vallduví i Zacharski (1994: 684-685, 693, 698) defensen que en català el focus només es pot marcar amb la posició sintàctica, perquè la informació que és rerefons i separa el focus de la posició final dins el nucli oracional no es pot desaccentuar prosòdicament:

«English (...) tends to resort to prosodic contrasts to express differences in focus-ground structure. Other languages like Catalan or Hungarian, must resort to syntactic means to express the exact same differences. (...) For whatever reason Catalan does not exploit intonational resources as much as English does. Rather it must resort to syntax to express focus-ground structure. (...) Of course, given that languages like Catalan and Italian do not possess a deaccenting strategy, we would expect these languages not to display prosodic patterns».

Forcadell (2007: § 4.3.1), en un estudi de corpus de doblatge audiovisual de l'anglès al català, constata l'existència del marcatge prosòdic *in situ* del focus amb desaccentuació del rerefons (*accent shift in-situ*) en català i, seguint l'anàlisi de Vallduví i Zacharski (1994: 684-698), el considera un calc de l'anglès i un patró prosòdic nou i «no-estàndard». Forcadell (2007: 132) defensa que en casos com (14a), les solucions genuïnes són les versions en què el focus es marca com a (14b), amb la dislocació del rerefons *d'edifici*.

- (14) [Necessito un despatx aquí.]
a. En AQUEST edifici!
b. En AQUEST, d'edifici. (adaptat de Forcadell 2007: 132)

Així mateix, fa extensiu aquest judici als casos en què la dislocació del rerefons no és possible, com en la focalització de l'article *el* a la rèplica (15a) o dels verbs modals *vull* i *puc* a (16a) (Forcadell 2007: 132, 152-153). En el primer exemple, Forcadell defensa que el marcatge *in situ* de l'article és agramatical i el seu equivalent genuí seria un enunciat amb una expressió lèxica que compensés el significat del focus com a la rèplica (15b). En el cas dels verbs modals, Forcadell considera que, tot i que hi ha un contrast prominent, l'enunciat genuí és (16b), amb l'infinitiu *venir* accentuat encara que és rerefons.

- (15) [Els matins, TV3. Habib, una persona migrada parlant en català.]
 «Aquest és un altre problema».
 a. No, no. No [ho] és un altre problema. És EL problema.
 b. És el problema en qüestió/central/principal. (adaptat de Forcadell 2007: 132)
- (16) a. Vull venir però no PUC venir. (adaptat de Forcadell 2007: 152-153)
 b. Vull venir però no puc VENIR. (adaptat de Forcadell 2007: 152-153)

Consegüentment, amb relació a l'ús de la cursiva focal en textos escrits, Forcadell afirma que és una mala traducció («a bad translating practice») i un indicador de baixa consciència metapragmàtica dels traductors: «implies that the translator ignores either the fact that italics (may) have a pragmatic value or that *in situ* accent-shift is not a valid strategy to package information in Catalan; or both» (2007: 279; vg. també Forcadell 2012: § 10).

En un treball posterior, Forcadell (2016a: 18) matisa els seus judicis sobre la gramaticalitat del focus *in situ* en textos orals. L'autora considera que en lloc de patrons «agramaticals» són patrons «nous» (*novel prosodic patterns*) incorporats recentment en la prosòdia i l'estructura informativa del català, i suggereix que probablement aquesta innovació no és interna, sinó fruit de la influència del castellà i l'anglès.

Per aquests autors, el focus *in situ* només és «gramatical» (Vallduví i Zacharski 1994: 684-698) o genuí (Forcadell 2007: 186, 266; 2016: 8) si fa una funció de correcció metalingüística. Això no obstant, no distingeixen clarament el FC «d'expressió» (o *metalingüístic*) com (17a) i (17b), del FC «de denotació» com (18). Krifka (2007: 19-20) proposa aquestes dues categories per distingir el FC en l'expressió —la forma lingüística— del FC en la denotació —el significat—, bé que remarca que són dos usos del mateix fenomen.

- (17) a. A la Nora li han regalat una ['βru.zə]_{FC} negra, no una ['βlu.sa] negra. [en un text oral]
 b. A la Nora li han regalat una [brusa]_{FC} negra, no una blusa negra.
- (18) A la Nora li han regalat una [BRUSA]_{FC} negra, no una jaqueta negra.

Vallduví i Engdahl (1996: 504-505) també exclouen el focus *in situ*, i van un pas més enllà quan defensen que la funció de correcció metalingüística és reeixida perquè és un fenomen diferent del focus. Aquests autors defensen que el focus d'expressió és diferent perquè les expressions de les formes lingüístiques no són informació del rerefons comú:

[O]ther uses of pitch accent are often analysed as signalling informational focushood but appear to owe their existence to independent factors. (...) Its use to signal focus-ground partition is illicit. (...) While a metalinguistic correction is a correction of a (hearer's) UTTERANCE, an instruction with a tail «corrects,» if anything, some aspect of the hearer's INFORMATION STATE.

Contra el que afirmen Vallduví i Engdahl, d'acord amb Krifka (2007: 19-20) considerem que tant les correccions metalingüístiques (focus d'expressió) com les correccions de parts d'una proposició (focus de denotació) modifiquen igualment informació present en el rerefons comú —en un cas informació sobre denotacions i en l'altre cas informació sobre formes fonològiques o gràfiques—, i per tant són dos usos del FC. Així, el focus d'expressió fa referència a la forma fonològica o gràfica, segons el canal, com a (17a) i (17b), o a tota l'expressió emprada per expressar el significat d'una mateixa denotació, com a *A la Nora li han regalat una BRUSA negra, no una «camisa ampla» negra*, mentre que el focus de denotació fa referència a una part del significat de l'enunciat anterior, com a (18).

La manca de distinció entre el FC d'expressió i el FC de denotació fa de l'«excepció» de la correcció metalingüística un criteri vague i en alguns casos arbitrari, com en l'exemple (19), que Forcadell (2007: 266) considera un ús reeixit del FC *in situ*.

(19) No has parat de viatjar i tenir rotllos amb DONES casades.

Ah, mira, com tu. Bueno, la Carla és més tipo... e e ella és més tipo HOMES casats.
(adaptat de Forcadell 2007: 266)

Forcadell (2007: 266, 2016: 8) afirma que el FC *in situ* de (19) és reeixit perquè és un cas de correcció metalingüística (suposem que perquè el focus forma part d'una expressió més gran *HOMES casats*). Tanmateix, que l'element focalitzat en una correcció sigui una part d'un mot o d'un sintagma no implica que la correcció sigui metalingüística, atès que com destaca Artstein (2004: § 3.1), les parts d'expressions també poden ser denotacions («meaningful units»). Això mateix és el que veiem en l'exemple (19), perquè 'dones' i 'homes' són alhora denotacions i parts de les expressions *dones casades* i *homes casats*, però en l'enunciat amb el FC *HOMES casats* no hi ha pas una correcció de l'expressió *dones casades*, sinó un contrast entre les denotacions 'dones' i 'homes'.

Fet aquest aclariment, no entenem per què, segons Forcadell (2007: 266), el focus *in situ* de (19) és reeixit, mentre que el de la rèplica (20a) no ho és. Concretament, l'autora defensa

que la desaccentuació del rerefons *immenjable* és «non-standard» i «an alien prosodic configuration».

(20) És immenjable!

- a. Veient-ho, jo diria que MIG immenjable.
- b. Jo diria que només ho és MIG, d'immenjable.
- c. Jo diria que immenjable a MITGES. (adaptat de Forcadell 2007: 137)

Contràriament, sembla més coherent admetre que els dos focus *in situ* de (19) i (20a) són gramaticals, sempre al costat de les opcions amb dislocació (20b) i elisió (20c) del rerefons proposades per Forcadell (2007: 285).

D'acord amb Vallduví i Zacharski (1994: 684-698) i Vallduví i Engdahl (1996: § 4.2), observem que en català el caràcter conegut d'un element no en desencadena *forçosament* la desaccentuació, com en el cas de l'adjectiu *negra* a (21). Això no obstant, considerem que un enunciator pot marcar reeixidament un contrast en una part d'un sintagma amb un focus *in situ* com a (22), especialment en casos com aquest, en què la dislocació del rerefons *negra* no és possible. Notem que l'ús del FC *in situ* de (22) és opcional i «emfàtic», en cap cas necessari, perquè un enunciat amb focus en l'element conegut que ocupa la posició final, com a (21), o en tot el sintagma, com a (23), és igualment reeixit.

(21) A: A tots dos xiquets els han regalat pantalons negres.

B: Bé, a la Nora també li han regalat [una brusa *NEGRA*.]_F

(22) A: A tots dos xiquets els han regalat pantalons negres.

B: Això el Marc. A la Nora li han regalat [una *BRUSA*]_{FC} *negra*.

(23) A: A tots dos xiquets els han regalat pantalons negres.

B: Això el Marc. A la Nora li han regalat [una *BRUSA NEGRA*.]_{FC}

Pel que fa als estudis empírics que defensen que el focus *in situ* és un recurs més del català, Estebas-Vilaplana (2000: § 4.4) constata mitjançant experiments de producció que, a més del posicionament del focus en la posició final, en català central «intonational means alone can signal focus by creating a prosodic boundary and that there is no need for a syntactic reorganisation». L'autora dona proves sobre l'ús del focus només prosòdic en català en enunciats com (24) (Estebas-Vilaplana 2000: 90, 118, 190-195), i conclou que les anàlisis com la de Vallduví i Zacharski (1994) són massa restrictives: «the data showed that the location of the focussed element in a prominent position does not always have to be

mediated by a syntactic shift, as claimed by Vallduví (1990, 1991, 1994a/b) and Vallduví and Zacharski (1994), but intonation alone can create a prominent position by introducing a prosodic boundary after the focussed item» (Estebas-Vilaplana 2000: 195).

(24) L'Elena mira de MOURE el mobiliari. (Estebas-Vilaplana 2000: 191)

Pensem que caldria matisar l'acceptació general d'enunciats com (24) que fa Estebas-Vilaplana (2000), amb dades sobre la freqüència del focus *in situ* en català. Malauradament, no disposem d'estudis de corpus de català col·loquial no traduït sobre la matèria, però sí que hi ha un estudi experimental de producció oral dut a terme per Vanrell i Fernández-Soriano (2013), que compara la realització del FC en diferents varietats del català i el castellà. Les autores d'aquest treball conclouen que l'estratègia emprada més freqüentment per marcar el FC en català oriental central és la dislocació del rerefons (Vanrell i Fernández-Soriano 2013: § 3.1.3). Per motius d'extensió, l'estudi no inclou dades estadístiques detallades sobre les freqüències, però l'ús del focus *in situ* observat en català central és nul.²⁹ Això no obstant, hem de tindre en compte que les tasques de producció de Vanrell i Fernández-Soriano (2013) no inclouen enunciats en què la dislocació del rerefons o altres estructures no són possibles, com (15), (16), (19) i (22).

Tocant a les gramàtiques, la GIEC (§ 33.4.1.1) recull la «focalització» o «èmfasi contrastiu prosòdic sense reordenació sintàctica», bé que sense especificar els contextos d'aparició, les classes de mots i les funcions sintàctiques que pot afectar. Només en dona exemples en què l'expressió marcada és un possessiu (*Va contra el TEU germà (i no el meu)*), un sintagma preposicional (*Era DAMUNT la taula, i no pas a sota*) i «alguns prefixos» (*És ANTicapitalista*), però no diu que no es pugui fer extensiva a verbs, parts de perífrasis verbals i altres expressions. Així mateix, a diferència de la gramàtica de l'anglès CGEL, la GIEC no conté un apartat sobre puntuació, i no es pronuncia sobre la cursiva focal com a recurs tipogràfic en textos escrits. Tanmateix, sí que hi trobem remarques sobre l'ús de la coma en focalitzacions i dislocacions (GIEC: § 33.3.3).

Per altra banda, a la *Gcc* hi trobem judicis discordants sobre el focus *in situ*. D'un costat, els capítols sobre l'enunciació i la modalitat oracional, de Payrató (2002: 1199), i sobre la negació, d'Espinal (2002: § 24.1.4), n'inclouen exemples per acompanyar les descripcions d'enunciats amb prosòdia emfàtica o marcada, com *No VAIG tenir temps de portar les criatures al cine; ara ja en tinc* (Espinal 2002: 2738) (vg. també Payrató 1996: 93-94). De

²⁹ Comunicació personal de Maria del Mar Vanrell (Universitat de les Illes Balears) (2022).

l'altre costat, el capítol sobre estructura informativa de Vallduví (2002: 1231), classifica els focus *in situ* com a «desplaçaments entonatius (...) agramaticals», en consonància amb les anàlisis anteriors d'aquest autor.

Quant a la bibliografia sobre ortotipografia, obres de capçalera com *Ortotipografia* (Pujol i Solà 2011 [1995]: 177, 185) i el *Manual d'estil* (Mestres et al. 2009: 107) no recomanen la cursiva focal. La primera obra, la desaconsella amb un to prescriptiu i de manera explícita, sense distingir els usos en què és fruit d'un calc de l'anglès dels casos en què pot ser un marca pròpia del català. Fixem-nos que els autors especifiquen que la mena d'èmfasi que reserven a la cursiva és «neutre des d'un punt de vista semàntic»:

«La regla general demana posar en cursiva els mots i les expressions que convé destacar per diversos motius però als quals no es vol afegir cap connotació. A diferència de les cometes, (...) la cursiva confereix un èmfasi purament visual, neutre des del punt de vista semàntic». (...) «Els anglesos utilitzen la cursiva per marcar determinats matisos que són expressats mitjançant modulacions de la intensitat de la veu (...). Nosaltres no ho hem fet mai perquè per a aquesta funció preferim utilitzar generalment recursos lèxics (...). Cal tenir-ho en compte en les traduccions i no acumular barbarismes tipogràfics sobre els lingüístics».

En canvi, la segona obra no desaconsella pròpiament la cursiva focal, sinó que no la inclou entre els recursos amb aquesta funció discursiva i no en dona cap exemple. Mestres et al. (2009: 107) parlen d'«insistència (o posada en relleu)», però únicament donen exemples d'usos metalingüístics i purament diacrítics diferents del focus:

La cursiva s'utilitza com un recurs per posar un èmfasi especial en una lletra, un mot o un fragment. (...) Les paraules que interessa remarcar dins el text —sobretot quan hi apareixen per primera vegada—, generalment perquè després els segueix una explicació.

Tant Pujol i Solà (2011 [1995]) com Mestres et al. (2009) tampoc recomanen les cometes per marcar el focus.

Per acabar, destaquem que en el corpus hi hem identificat casos de reproducció de la cursiva focal en el text meta, generalment associats a enunciats en què la dislocació del rerefons no és possible, si més no sense una reformulació del text:

- (25) a. On the other hand, no one backed down. It's not what she wears, one would say, it's the *way* she wears it. It's not what she says so much, it's the [*way*]_{FC} she says it. It's not the expression on her face, it's sort of the whole face. (Gornick 1987: 98)

- b. No és la roba que porta, deia una veïna, és la manera com la porta. No és que digui això o allò, sinó la [*manera*]_{FC} com ho diu. No és l'expressió de la seva cara, sinó la cara mateixa. (Caball 2016: 95)
- (26) a. «Lines? Faugh!» Vera said. «Your French is [*much*]_{FC} better than mine.» (Denis 1958: § 2)
b. ¿El paper? Res, dona!—va dir la Vera—. El teu francès és [*molt*]_{FC} millor que no pas el meu. (Udina 2014: § 2)
- (27) a. One day, in a hotel bathroom, you receive a jolt. A full-length mirror positioned directly across from the shower door. Nothing [*too*]_{FC} hideous for a middle-aged man. (Nunez 2018: § 1)
b. Un dia, al lavabo d'un hotel, tens una sotragada. Un mirall de cos sencer col·locat just davant de la porta de la dutxa. Res [*gaire*]_{FC} desagradable, per a un home de mitjana edat. (Ràfols 2019: § 1)

D'altra banda, en el català parlat trobem ocurrències de focus *in situ* que difícilment podríem titllar d'agramaticals o poc genuïnes, com les paraules de Joan Solà que transcrivim a (28). Notem que en aquest enunciat el verb modal *pugui* està accentuat per marcar la polaritat oracional i per raons informatives. El nucli del SV, *sobreviure*, és rerefons i informació coneguda, perquè té una relació d'identitat amb la proposició «salvar la llengua», que ha estat esmentada tot just abans i forma part del tema del discurs. Així doncs, com que la informació posterior al focus és coneguda i l'assertió és emfàtica, l'enunciador marca el focus *in situ* en el verb modal amb la prosòdia.

- (28) [La llengua] directament no la pot salvar l'Institut, directament el que l'ha de salvar és el polític, que ha d'establir les bases socials perquè aquesta llengua PUGUI sobreviure. (Joan Solà (9/6/2009), Entrevista a Vilaweb TV, <<consulta 20/3/2020>>)

Fet aquest breu estat de la qüestió sobre el focus *in situ*, volem destacar que en absència de més recerques empíriques com les de Estebas-Vilaplana (2000), Forcadell (2007, 2016a, 2016b) i Vanrell i Fernández-Soriano (2013), cal un estudi de corpus de textos no traduïts de català oral i escrit que inclogui registres diversos, i també proves d'acceptabilitat, a fi de determinar la freqüència i els contextos en què els parlants fan servir la focalització *in situ* en lloc d'altres recursos com la dislocació del rerefons, marques lèxiques com adverbis intensius, de focus i epistèmics o enunciats no marcats. De retruc, aquesta recerca situaria les bases per elaborar bibliografia gramatical, d'ortotipografia i d'assessorament lingüístic que servís de referència sobre l'ús adequat de la cursiva focal i el focus *in situ* en català.

A c. 3, § 7 veurem que la freqüència de casos com aquests varia entre traductors i per què només en trobem en els textos de tres dels sis traductors; els altres tres n'eviten l'ús de manera sistemàtica. A tall de síntesi, encara que en català parlat i escrit constatem usos del focus *in situ* i en algunes traduccions observem usos de la cursiva focal, això no vol dir que esperem que per cada ús de la cursiva focal que hi ha en el text font en anglès es faci ús d'aquest mateix recurs en el text meta en català; més aviat al contrari, d'acord amb les dades de Vanrell i Fernández-Soriano (2013: § 3.1.3), és raonable preveure un ús més que secundari de la cursiva focal en les traduccions del corpus, probablement reservat a contextos amb relacions contrastives molt prominents i emfàtiques, i també en estructures en què l'opció amb dislocació o omissió del rerefons no és possible, com (25-28).

Per contra, entenem que en els casos en què, atesa la sintaxi del text, els traductors poden fer ús de les dislocacions, les solucions més freqüents seran aquests ordres de mots i no pas la cursiva focal; més encara quan els compleixin les condicions contextuais del text meta estudiades en el capítol 2 (c. 2, § 3-5) que fan més esperable l'ús de dislocacions, com les relacions de poset en la dislocació a l'esquerra i els vincles propers en la dislocació a la dreta. Per exemple, donat un cas com l'oració d'Estebas-Vilaplana (2000: 191) *L'Elena mira de moure el mobiliari*, en la qual hi pot haver una dislocació del SN *el mobiliari*, si en el context d'enunciació aquest sintagma és informació coneguda esmentada en l'enunciat precedent o molt prominent, és natural esperar que l'opció més freqüent per marcar un FC en el verb *moure* sigui l'ús d'una dislocació com *L'Elena el mira de moure, el mobiliari*. Desenvoluparem l'anàlisi de la freqüència de cada classe de marca de FC a c. 3, § 7, i reprendrem el debat sobre els usos de la cursiva focal en les traduccions del corpus a c. 3, § 8.3.

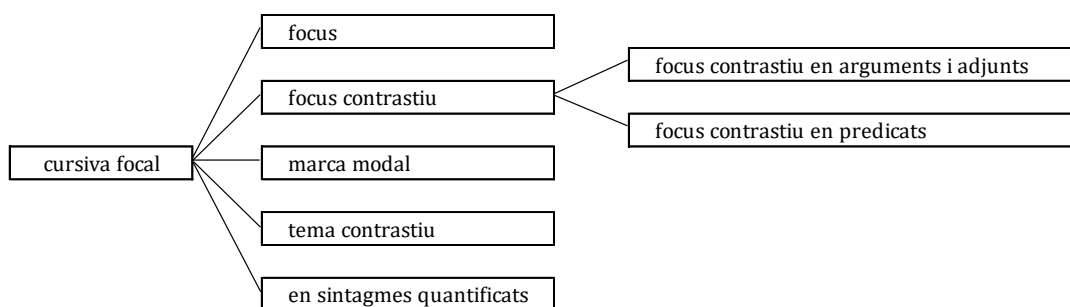
2.4 ELS VALORS INFORMATIUS DE LA CURSIVA FOCAL

A diferència dels textos orals en anglès, en què les marques prosòdiques varien segons la seva funció informativa (Büning 2016: § 4.1), quan trobem el focus marcat *in situ* amb cursiva hem d'analitzar el context per determinar si es tracta de focus informatiu, FC o altres funcions informatives com el TC (vg. c. 3, § 2.4.4 i també Repp 2016: § 14).

Així doncs, la cursiva focal pot prendre sis valors pragmàtics que tractarem des del punt de vista de la traducció al català: el focus «neutre» o «informatiu» (c. 3, § 2.4.1), el focus amb contrast (c. 3, § 2.4.2), el tema contrastiu (tema i focus alhora) (c. 3, § 2.4.3), el valor de marca modal epistèmica o intensiva (c. 3, § 2.4.4) i el focus en sintagmes quantificats (c. 3, § 2.4.5). Representats igualment rere la marca tipogràfica, tots aquests fenòmens tenen la

mateixa aparença en textos escrits en anglès. Tot i així, en textos orals es realitzen amb prosòdies diferents (GIEC: § 33), i tenen funcions pragmàtiques diverses que descriurem breument a continuació (els veiem resumits en la Figura 5). A més, en català aquests sis valors es poden manifestar amb estructures sintàctiques diferents, motiu pel qual cal distingir-los en les traduccions.

Figura 5. Els valors informatius de la cursiva focal

2.4.1 El focus informatiu marcat amb cursiva

Encara que l'ús de la cursiva focal en textos en anglès sol tindre un valor marcat informativament o sol afegir una càrrega modal als enunciat, hi ha casos en què únicament indica la presència d'un focus informatiu (F), sense contrast. Podem trobar aquest ús de la tipografia en enunciat en què hi ha informació coneguda a la dreta del focus, com a (29a). En aquest cas, sabem que el SN *decision* és informació coneguda perquè el seu antecedent en el discurs s'infereix del truncament del paràgraf anterior, que acaba amb l'oració *the book ends right in the middle of a*. Amb aquest truncament l'enunciador representa la 'decisió' estilística de deixar un llibre inacabat, que qualifica de «literària» amb una certa avaluació negativa.

- (29) a. Then just as the possibly Dutch guy and her mom are about to get married and Anna is about to start this crazy new treatment regimen involving wheatgrass and low doses of arsenic, the book ends right in the middle of a [I know it's a very *literary*]_F decision and everything and probably part of the reason I love the book so much. (Green 2012: § 4)
- b. [Sé que és una decisió molt literària]_F i tot això, i segurament part de la raó per la qual m'agrada tant aquest llibre. (Font 2014: § 4)
- c. [Sé que és molt literària,]_F [aquesta decisió,]_{DD} i tot això.

Notem que, encara que només hi ha cursiva en l'adjectiu *literary*, el focus és informatiu i abasta tota l'oració fins a l'adjectiu, perquè aquí la funció de la cursiva és justament separar el focus del rerefons. En la traducció d'enunciats com aquest, en el text meta podem trobar un ordre canònic com a (29b) o una dislocació del rerefons a la dreta (DD), com a (29c).

Atès que l'ús de la cursiva focal per marcar el focus informatiu és un fenomen molt poc freqüent i heterogeni en el corpus de traducció, no l'inclourem en els apartats següents ni en l'anàlisi quantitativa.³⁰

2.4.2 El focus contrastiu marcat amb cursiva

El FC és la funció informativa que més sovint trobem marcada amb cursiva en textos en anglès. Com l'hem definit a c. 3, § 2.1, quan hi ha contrast el focus s'introdueix *amb relació a* una alternativa específica, que pot ser un element esmentat, com l'alternativa subratllada *about drinking* a (30), oposada al FC *about everything*, o pot ser un element inferible d'informació present en el rerefons comú, com l'alternativa 'Maddy's (mother)' oposada a 'my (mother)' a (31a). En el context de (31), la informació que la senyora Shapiro és la mare d'en Maddy ha estat introduïda en un capítol precedent i, per tant, és accessible, però poc activa en el rerefons comú; no ha estat esmentada poc abans, però és evocada per la menció de les entitats *Maddy* i *Mrs. Shappiro*. Així doncs, diem que el FC en el possessiu *my* del sintagma *my mother* (31a) indica una relació de contrast amb un element inferible, 'Maddy's mother', no esmentat.

- (30) a. I think smokers just lie about smoking. Like drinkers just lie about drinking.
That's not true. I've known drinkers. Serious drinkers lie [about *everything*.]_{FC}
(Barnes 2011: § 2)
- b. Em penso que els fumadors només menteixen pel que fa al fumar. Com els bevedors només menteixen pel que fa al beure.

³⁰ Dins dels focus no contrastius també hi podem incloure algunes observacions de focus en oracions exclamatives com (i). Tenint en compte que en el text font el focus va precedir de l'expressió quantificadora expressiva *such a*, en aquests enunciats podem traduir la marca de cursiva amb quantificadors exclamatius combinats amb la dislocació del rerefons, com a (ia) i (ib).

- (i) a. «Ach,» said D1 with sudden warmth, «we had such a [*wonderful*]_F time in Carcassonne.»
(Barnes 2011: § 13)
- b. «Uix», va dir D1 amb una calidesa imprevista, «ens ho vam passar "espaterrantment" a Carcassona.» (Gombau 2011: § 13)
- c. **Si** ens ho vam passar bé, a Carcassona!
- d. **Que** bé que ens ho vam passar, a Carcassona!

—Això no és cert. He conegut bevedors. I la gent que beu molt menteix [en tot.]_{FC}
(Gombau 2011: § 2)

- (31) [La senyora Shapiro és la mare d'en Maddy. L'enunciadora un contrast entre la mare d'en Maddy i la seva mare].
- a. Maddy bursts out laughing and hugs her as people push past us, annoyed that we are blocking their mindless trek to the subway. «What a bunch *you* all are,» he replies with something like affection in his voice. I look at him. I know that if Mrs. Shapiro was saying this his face would darken with anger and pain, but in [my]_{FC} mother's mouth these sentences are *warmly* awful, *richly* exasperating. (Gornick 1987: 60)
 - b. Sé que si ho hagués dit la senyora Shapiro, la cara se li enfosquiria de ràbia i dolor, però en boca de la mare, aquestes frases són horroroses però *entranyables*, exasperants però *gracioses*. (Caball 2016: 61)

Fixem-nos que en el text meta de (31b) la traductora opta per neutralitzar aquesta marca de contrast. En aquest enunciat, la dislocació a la dreta del rerefons *mare* (#*Però en boca de la meua, de mare*) no és possible, perquè no és un element prou prominent o actiu en el rerefons comú (vg. c. 3, § 4.2.3).

A banda, notem que en casos com (31) fem servir el terme *correcció* encara que l'enunciador no tingui la intenció comunicativa de «corregir» pròpiament una proposició. Contràriament, fem extensiva aquesta mena de FC a tots els casos en què l'element focalitzat s'introdueix *per analogia* en lloc d'un element alternatiu dins d'una proposició del rerefons comú. Per exemple, en aquest cas se situa el possessiu focalitzat *my* en el lloc que ocupa 'Maddy' o 'his' en relació amb el SN *mother*.

Pel que fa a la funció sintàctica, establim dos grans grups. D'una banda, distingim els casos en què el FC afecta subjectes, com el SN *the dog* a (32), arguments interns, com el SP *to Doreena* i el SN *a vocation* a (33) i (34), adjunts, com l'adverbi *never* a (35), i parts d'aquests elements, com el possessiu tònic *el teu* a (31), i d'altra banda, distingim els casos en què el FC marca predicats (36-38).

(32) And did I hear you right, about a dog? [The *dog*]_{FC} is a major character? (Nunez 2018: § 2)

(33) Doreena the Cleaner. Are you having us on? You offered it [to *Doreena*?]_{FC} (Barnes 2011: § 2)

(34) There was a time when young writers believed that writing was [a *vocation*]_{FC}—like being a nun or a priest, as Edna O'Brien said. Remember? (Nunez 2018: § 11)

(35) «How do you know there isn't more?» Charles held the box out accusingly. «How do you know that crazy kid hasn't buried thousands of dollars all over, where we'll [never]_{FC} find it?». (Jackson 1962: § 7)

Quan el FC marca predicats com a (36-38), els enunciats adquireixen significats pragmàtics diferents que van més enllà de les diferències semàntiques entre classes de FC (correctiu, additiu, exhaustiu i contraexpectatiu) definides a c. 3, § 2.1.

(36) Me: «If you want me to be a teenager, don't send me to Support Group. Buy me a fake ID so I can go to clubs, drink vodka, and take pot.»
Mom: «You don't [*take*]_{FC} pot, for starters.» (Green 2012: § 1)

(37) «We were too fat to fuck at the time.»
«Too fat to [*be*]_{FC} fucked. By some lean and hungry Eurocrat.» (Barnes 2011: § 4)

(38) All this dreadful poetry that [*wasn't*]_{FC} poetry. (Nunez 2018: § 11)

Hem de tractar separatament els casos de FC en predicats perquè, com veurem, més enllà dels matisos semàntics del FC descrits, en aquests casos hem de distingir els enunciats segons que hi hagi: 1) contrast amb un predicat alternatiu, com 'smoke' en lloc de *take pot* ('prendre maria') a (36); 2) contrast amb una alternativa relativa a un tret flexiu del SV, com la veu activa (*to fuck*) i la veu passiva (*to be fucked*) a (37), o c) contrast en la polaritat oracional, com el contrast amb la polaritat positiva 'It was poetry', implícita en l'expressió *All this dreadful poetry* a (38). Descriurem en més detall les diferències entre aquests FC en predicats a c. 3, § 5.2. A més, com veurem a continuació (c. 3, § 2.4.3) i a c. 3, § 5, la cursiva en predicats marcats es pot haver de traduir al català com una marca modal epistèmica o expressiva que no és FC pròpiament.

En resum, els exemples d'aquest apartat il·lustren com en el text font podem trobar usos de la cursiva per marcar el FC en sintagmes amb tota mena de funcions sintàctiques. La traducció i les associacions estadístiques dels casos com (31-35) els tractarem a c. 3, § 4, mentre que els casos de FC en predicats (36-38) els tractarem a c. 3, § 5, atès que en aquests segons enunciats la marca de cursiva pren significats diferents.

2.4.3 La cursiva focal com a marca modal

En el text font, en enunciats amb modalitat epistèmica (EPI) i valor expressiu com (39) podem trobar usos de la cursiva focal que, en lloc de traduir-se amb FC, s'han d'expressar amb marques de modalitat. Com veurem a c. 3, § 5.3, en casos com (39) la traducció al català mitjançant marques de FC en la polaritat com l'adverbi *sí que* a (39b) no és reeixida. Per contra, si els traductors volen preservar els trets de modalitat poden fer ús de marques lèxiques com adverbis i locucions epistèmiques, com a (39c), entre altres tècniques.

- (39) [En un monòleg interior. No hi ha enunciatari en el context comunicatiu immediat.]
- Her anxiety was unbearable to me. It made me crazy. I needed her to respond, to be there with me. I [*needed*]_{EPI} it. (Gornick 1987: 135)
 - La seva ansietat m'era insuportable. Em feia parar boja. Necessitava que ella respongués, que em fes costat. #[*Sí*]_{FC} que ho necessitava.
 - La seva ansietat m'era insuportable. Em feia parar boja. Necessitava que ella respongués, que em fes costat. Ho necessitava **de debò**. (Caball 2017: 129)

2.4.4 El tema contrastiu marcat amb cursiva

En el capítol 2 (c. 2., § 2.1.1c) hem esmentat l'existència en anglès d'una corba entonativa amb accent *fall-rise* L+H*, amb la qual es marquen les relacions contrastives entre temes, com a (40) (Vallduví i Vilkuuna 1998: 87; Büring 2016: 67). Aquesta funció informativa, que hem anomenat *tema contrastiu* (TC), té lloc quan es marca la presència de relacions de poset entre temes i, així com en textos orals es pot manifestar mitjançant l'entonació, en textos escrits la podem trobar marcada amb la cursiva focal, com a (41) (i també amb l'ordre de mots; vg. *non-focus preposing* a c. 2, § 4.3.3).

- (40) [BEER]_{TC} I like (but whisky I hate). (adaptat de Vallduví i Vilkuuna 1998: 87)
- (41) [En Jim Donell fa mofa dels Blackwood irònicament per incomodar la Mary Katherine Blackwood. És informació coneguda que els Blackwood es van enverinar entre ells i que al poble tothom els odia. La conversa té lloc al cafè del poble i hi participen la Stella, que n'és propietària, i en Dunham, un fuster a qui els Blackwood no van pagar la reparació d'un graó perquè els va fer un nyap].
- I can always tell people I used to know the Blackwoods. They never did anything [*to me*]_{TC} that I can remember, always perfectly polite [*to me*]_{TC} (Jackson 1962: § 1)
 - Que jo recordi, [*a mi*]_{TC} mai no em van fer res, [*amb mi*]_{TC} sempre van ser molt educats. (modificat de Sales 2016: § 1)

A (40) el conjunt de temes amb què s'estableix el contrast són 'les begudes' i inclou {*beer* i *whisky*}. D'altra banda, el conjunt de temes de (41) són 'les persones que els Blackwood podrien haver perjudicat', que amb l'expressió *to me* inclou l'enunciador (en Jim Donell) i la resta de participants de la conversa: en Dunham (el fuster), la Stella (la propietària del cafè) i la resta de vilatans indirectament {*me, Dunham, Stella...*}. Com veiem a (41b), amb aquest valor informatiu en català podem fer servir la dislocació a l'esquerra.

L'ús de la cursiva focal amb valor de tema contrastiu és una marca poc freqüent en el corpus (48 casos). A c. 3, § 6 farem una descripció detallada de les seves propietats pragmàtiques i de les solucions de traducció possibles, i a c. 3, § 7.4 resumirem la informació sobre les traduccions equivalents en cada text del corpus i la classe de funcions sintàctiques amb què s'observen TC marcats amb cursiva.

2.4.5 Sintagmes quantificats marcats amb cursiva

Quan trobem sintagmes quantificats (SQ) marcats amb cursiva focal, és possible que prenguin un valor no contrastiu diferent del FC. Es tracta de casos en què la marca en el SQ afegix un valor de modalitat epistèmica a l'enunciat, amb la qual l'enunciador reforça el seu compromís amb la veracitat de l'assertió. Aquest significat addicional es pot parafrasejar amb locucions com *sens dubte* i *per força*, en casos com (40) i (41). A banda, en altres casos com (42) la cursiva en el SQ equival a un valor modal expressiu i intensiu. Al corpus ho hem observat en SQ com *something* (40), *every* (41) —quan equival a 'qualsevol' o 'tot'— o *that* (42) —amb valor de grau com 'tan'—, entre d'altres.

- (40) a. «Reagan advertised Chesterfields, didn't he? Or was it Lucky Strike?»
 «What's that got to do with it?»
 «It must have [*something*]_{FC} to do with it.»
 b. [Alguna cosa hi deu tenir a veure.]_F
- (41) a. More amazing yet that you can tell apart the countless different scents hitting you at all times from every direction. A power like that makes [*every*]_{FC} dog Wonder Dog.
 b. [De qualsevol gos en fa el Gos Meravelles,]_F un poder així.
- (42) a. «And we'll go back to growing more of our own food, (...) and showing proper respect to Grandma in the corner knitting socks for the new arrival and telling us tales of olden times.»
 «We don't want to go [*that*]_{FC} far.»
 b. [Tan lluny no cal arribar-hi.]_F

Com il·lustrem amb les traduccions proposades per a (40-42), el català disposa d'una estructura amb avantposició del SQ, que permet reproduir el mateix valor epistèmic o intensiu que l'anglès expressa marcant el SQ. Es tracta de desplaçaments a una posició preverbal que les anàlisis existents situen, o bé en el nucli oracional, o bé en la perifèria esquerra (cf. Vallduví 2002: § 4.7.1-2 i Quer 2002: 253-270 amb Batllori i Hernanz 2015: 294-295 i Llop 2016: 164-169). Notem que en aquestes estructures, el focus no abasta només el SQ, sinó que afecta tant el verb com el quantificador.

Els casos de cursiva focal als quals pot escaure una traducció amb avantposició de SQ, els tractarem en els apartats § 3 i § 4 del capítol 4, dedicat enterament a l'ús d'aquestes estructures en la traducció anglès-català.

3 Categories d'anàlisi. Les equivalències en la traducció de la cursiva focal

En aquest apartat explicarem per què és rellevant prendre en consideració les tres propietats del focus i el contrast esmentades —la presència d'alternatives rellevants, la manera de marcar-les i els matisos semàntics de les relacions de contrast— a l'hora d'analitzar qualsevol traducció d'un enunciat amb FC marcat amb cursiva. Veurem que els traductors poden optar per: *a)* reproduir literalment la mateixa classe de marca de FC; *b)* canviar de marca de FC amb una tècnica de traducció; *c)* fer una traducció equivalent amb una estructura informativa diferent; *d)* fer una traducció equivalent sense FC en la qual se'n recull l'aportació semàntica amb una tècnica de traducció, i *e)* fer una traducció no equivalent (sense FC o amb una estructura informativa no equivalent).

Recordem que com hem explicat en el capítol 1 (c. 1, § 3.4) no entenem l'*equivalència* com una noció prescriptiva (vg. la crítica de Bassnet i Lefevre 1990: 1-13). En els apartats següents desenvoluparem categories per classificar diverses classes d'equivalència que podem trobar en les traduccions del corpus. Tenint en compte que les equivalències que tractarem no són generalitzables més enllà dels contextos prototípics dels exemples analitzats, aquestes categories les emprarem per establir comparacions lingüístiques entre dues unitats textuais del text font i el text meta. A més de dependre del context, les equivalències dependran del propòsit comunicatiu i les tries estilístiques del traductor. Resumint, les equivalències que analitzarem estan orientades a generar descripcions aplicables només a contextos que comparteixen certs trets prototípics.

3.1 TRADUCCIONS EQUIVALENTS CORRESPONENTS

Atès que aquest estudi afecta alhora els àmbits de la traductologia i l'estructura informativa, la qüestió que aquí ens ocupa és la formalització d'equivalències entre els sistemes pragmàtics de comunitats lingüístiques diferents.

Una traducció equivalent d'un enunciat amb FC en el text font és informativament *corresponent* quan hi ha igualment FC en un element equivalent en el text font i en el text meta, és a dir, quan es manté la marca de FC en un sintagma o part de sintagma corresponent del text meta. Dins de les traduccions corresponents, distingim les traduccions literals o «paraula per paraula» —com (43b), en què el FC està marcat sintàcticament amb una oració clivellada en el text font i igualment amb una clivellada en el text meta—, dels casos en què aplicant una tècnica de traducció, els traductors empren una altra marca de FC, com a (44).

(43) [Traducció corresponent i literal].

It wasn't that I wanted to see her with Rick: his was a sullen beauty, glum and lumpish, and there was nothing happening between them that interested me.

a. It was [*her*]_{FC} I wanted to see, only her. (Gornick 1987: 37)

b. Era [*ella*]_{FC} que jo volia veure, només ella. (Caball 2017: 41)

En l'exemple (44), mentre que en el text font l'ordre de l'oració és canònic (SVO) i la marca de FC és tipogràfica amb cursiva focal, en el text meta hi trobem una clivellada (marca sintàctica de FC). Tot i aquesta diferència, considerem que (44b) és una traducció corresponent perquè hi ha un FC que recau en el pronom *ella*, equivalent al pronom *she* del text font. Aquesta darrera és la condició que valorem a l'hora de considerar informativament corresponent (44b).

(44) [Traducció corresponent no literal].

a. «She said she couldn't handle it,» he told me. «I'm about to lose my eyesight and [*she*]_{FC} can't handle it.» (Green 2012: § 4)

b. —Diu que no ho suportaria. Estic a punt de perdre la vista i és [*ella*]_{FC} qui no ho pot suportar. (Font 2014: § 4)

3.1.1 El canvi d'estructura sintàctica com a tècnica de traducció

Les *tècniques de traducció* permeten alterar la forma del text font per preservar o adequar-ne la funció comunicativa. Aquestes operacions donen resposta a problemes de traducció en l'àmbit de «microunitats textuales» (Hurtado Albir 2001: 257) —paraules, sintagmes,

parts de sintagma, clàusules i oracions—, i incideixen en el lèxic, la sintaxi, la morfologia i la pragmàtica. És interessant observar que Molina i Hurtado Albir (2002) atribueixen una doble funció a les tècniques, perquè en un altre nivell d'anàlisi també les consideren instruments d'anàlisi del procés i el producte de la traducció. Val a dir que les tècniques són molt diverses, sovint difícils de distingir les unes de les altres, i, d'ençà de la seva formulació com a «procediments tècnics de traducció» per Vinay i Darbelnet (1995 [1958]), han donat lloc a extensos debats en la bibliografia i a diversos reculls que divergeixen segons els autors (vg. Vázquez-Ayora 1977; Newmark 1988; Hurtado Albir 2001: 256-271; Marco 2004; Ainaud et al. 2020: § 1).

Tot i que aquí adoptem la classificació d'Hurtado Albir (2001: 266-271), hem de fer notar que Hurtado Albir (2001) i Molina i Hurtado Albir (2002: 507) no veuen la introducció d'estructures sintàctiques marcades, com les clivellades, ni el canvi d'ordre de mots general, com una tècnica de traducció. Tot i que en la llista proposada originalment per Vinay i Darbelnet (1995 [1958]: § 4.4.4-5) sí que hi trobem el moviment d'un constituent en una altra part de l'oració classificat com una tècnica amb el nom d'*inversió* o *dislocació*, Hurtado Albir (2001: 266) defensa que les operacions com el canvi d'ordre de mots no s'han de considerar una tècnica «cuando no sean una opción textual del traductor, sino simplemente una obligación que viene impuesta por las características de cada lengua». Pensem que aquest criteri és flexible perquè l'ús d'estructures marcades no és una «obligació», sinó una decisió opcional i estilística. Si en els textos meta analitzats es prescindeix de fer una traducció amb estructures marcades, el text meta resultant no sol ser agramatical, sinó menys reeixit o adequat al context. Aquí classifiquem els canvis d'ordre i l'ús d'estructures sintàctiques marcades com una tècnica de traducció més per marcar sintàcticament el FC que, d'ara endavant, anomenarem *canvi d'estructura sintàctica*.

Així mateix, el canvi d'estructura sintàctica encaixa en la definició de tècnica com una operació dirigida a alterar una unitat inferior al nivell del text (generalment, en el nivell de l'oració), emprada per resoldre un problema concret i dependent del context i, a més, en el nostre estudi funciona com un instrument d'estudi traductològic per analitzar les decisions preses pels traductors.

D'acord amb aquesta visió, un canvi de marca de FC com el que hem vist a (44b) (*She can't handle it / És ella qui no ho pot suportar*) el considerem una tècnica de traducció perquè, en resposta al problema textual que representa marcar el FC en el subjecte *ella*, la traductora

opta per substituir l'ordre SVO del text font —possible en català, però no contrastiu— per una estructura clivellada.

A c. 3, § 4-6 donarem exemples del corpus dels tipus de canvi d'estructura sintàctica que es poden emprar per marcar sintàcticament el FC i el TC en una traducció. També veurem que es pot aconseguir una traducció informativament corresponent amb altres tècniques de traducció com la *transposició* —un canvi en la classe de mot de l'element que és FC— (c. 3, § 4.1.1), i l'*amplificació*, quan s'afegeixen marques lèxiques de contrast com adverbis focals associats al FC i quantificadors exclamatius (c. 3, § 4.1.3), i també adverbis i locucions epistèmiques en el cas del FC en predicats (c. 3, § 5.3-5.4).

3.2 TRADUCCIONS EQUIVALENTS NO CORRESPONENTS

La definició de traducció informativament corresponent que hem proposat només inclou dues de les cinc opcions de traducció del FC de l'enumeració de c. 3, § 3.1: *a)* reproduir *literalment* la mateixa classe de marca de FC, i *b)* canviar de marca de FC amb una tècnica de traducció. És per això que cal una segona noció d'equivalència que anomenarem «traducció no corresponent», per classificar els casos: *c)* en què l'estructura informativa del text meta ha de ser diferent per ser equivalent, i *d)* en què en la traducció no hi ha FC, però se'n preserva l'aportació semàntica, o bé mitjançant una amplificació que afegeix informació per fer explícites alternatives de focus, o bé mitjançant una modulació.

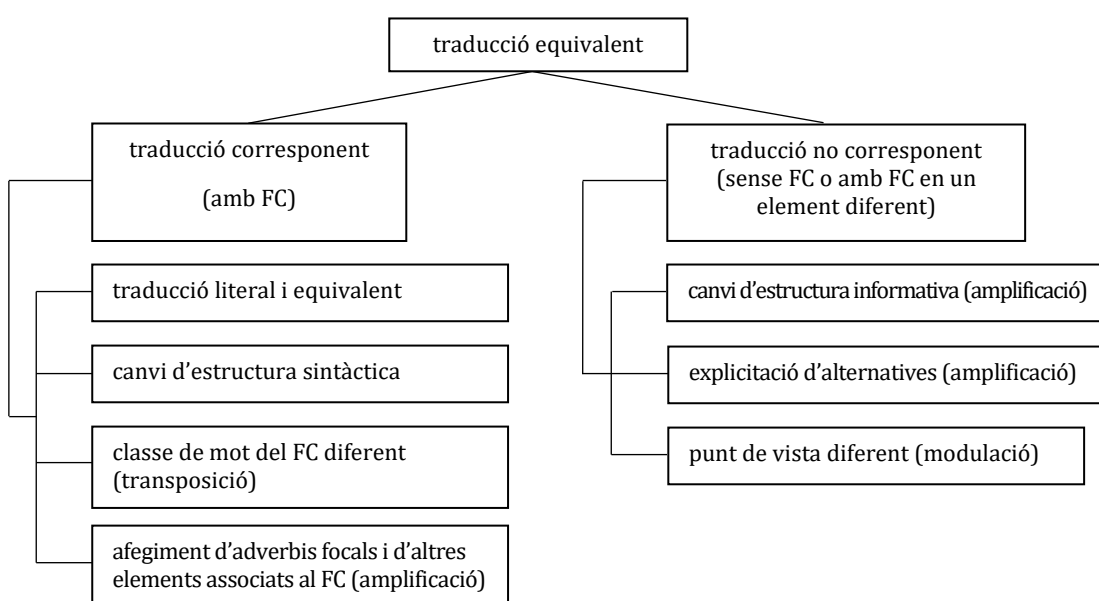
La distinció de les opcions *c)* i *d)* es basa en la noció d'*equivalència traductora* de Seleskovitch (1986; citada a Hurtado Albir 2001: 218). D'acord amb aquesta autora, cal distingir l'*equivalència* de la *correspondència*. Mentre que la correspondència fa referència a «les llengües» —i, per tant, entenem que a la gramàtica—, l'equivalència és relativa al «sentit» i més àmplia. Així doncs, el text font i el text meta poden ser, o bé equivalents en el sentit i corresponents en l'estructura informativa, o bé equivalents en el sentit però no corresponents informativament.

Pensem que la reformulació d'un enunciat a fi de fer manifestes relacions semàntiques implícites forma part de la cerca del «sentit» i, per tant, de l'equivalència en la traducció. D'aquesta manera, la categoria *traducció no corresponent*, entesa com una traducció que no és literal perquè no es correspon amb el text font en termes de lèxic o d'estructura sintàctica (vg. Hurtado Albir 2001: 258), inclou clarament les opcions *c)* i *d)*. Com veurem a c. 3, § 3.3, § 4.1-4.2 i § 5.3-5.4, la traducció no corresponent es distingeix de la traducció «lliure» i la

paràfrasi, atès que s'aconsegueix mitjançant l'aplicació de tècniques de traducció específiques (Vázquez-Ayora 1977: 266), en aquest cas: el canvi d'estructura informativa (vg. c. 3, § 4.2.1), l'amplificació amb unitats fraseològiques exhaustives (c. 3, § 4.2.2) i per explicitar alternatives (c. 3, § 4.2.3), i la modulació (c. 3, § 4.2.4).

Resumint, com il·lustra la Figura 6, fem una distinció bipartida dins de les traduccions equivalents, que poden ser, o bé corresponents si tenen el FC situat en un element equivalent i el mateix valor pragmàtic i semàntic, o bé no corresponents.

Figura 6. Traduccions equivalents del focus contrastiu

3.3 TRADUCCIONS NO EQUIVALENTS I NEUTRALITZACIONS

En aquest apartat veurem que no totes les traduccions literals són equivalents pel que fa a l'estructura informativa. Només considerem corresponents les traduccions literals que són equivalents, com (43b), en què es tradueix una clivellada *It was [her]_{FC} I wanted to see* amb una clivellada *Era [ella]_{FC} que jo volia veure*.

Diferentment, en el context de (45a) es fa una correcció de l'enunciat anterior *What a bunch [you]_{FC} all are!*, amb el FC en el pronom plural *you* ('vosaltres, sou d'allò que no hi ha, i no nosaltres'). Tanmateix, a (45b) la traductora marca amb cursiva el verb *sou* ('sí que ho sou' o 'ho sou ben bé, i no ho sembleu'), cosa que no equival ni informativament ni semàntica al text font. Així doncs, classifiquem (45b) com una traducció literal però no equivalent. En

canvi, l'opció (45c) sí que és una traducció equivalent perquè el FC es manté en un element equivalent.

- (45) «I ran into your mother a few months ago,» my mother is saying. «She told me she never hears from you. What a bunch [you]_{FC} all are!» I gaze at her in admiration. She hasn't laid eyes on Maddy Shapiro in more than twenty years, yet she feels perfectly free...
- a. «What a bunch [you]_{FC} all are,» he replies. (Gornick 1987: 60)
 - b. —[Sou]_{FC} d'allò que no hi ha tots plegats —replica ell. (Caball 2017: 61)
 - c. —[Vosaltres,]_{FC} sou d'allò que no hi ha, tots plegats! —replica ell.

També observem traduccions no equivalents com (46b), amb què els traductors opten per no incloure la marca de FC sense reformular l'enunciat. Això genera oracions menys marcades des del punt de vista de l'estructura informativa, i amb menys «quantitat d'informació» (Marco 2004: 139).

- (46) a. «It's wrong to hate them,» Constance said, it only weakens [you,]_{FC} (Jackson 1962: § 1)
- b. «No està bé que els odiïs», deia la Constance, «només et fa més dèbil» (Sales 2014: § 1)
 - c. Només et perjudica [a tu.]_{FC}

Val a dir que, tot i que no incloure una marca de FC o TC sempre comporta una renúncia a preservar un contingut o significat, no és sinònim d'una mala praxi, ni de bon tros; hi ha molts motius que justifiquen prescindir d'un contingut del text font, fent d'un enunciat una traducció no equivalent, però tanmateix *adequada* segons els criteris i objectius que guien la traducció. Per això, les tres categories d'aquesta anàlisi no avaluen la qualitat de la traducció, sinó la semblança de marques informatives i la «quantitat d'informació» entre el text font i el text meta; en altres paraules, permeten comparar el marcatge del contrast en anglès i en català.

Cal afegir que la tendència d'un traductor a generar solucions corresponents o no corresponents depèn en part de la *unitat de traducció* que considera rellevant en cada cas (Hurtado Albir 2001: 224-237). Si la unitat de traducció clau és l'oració, és probable que el text meta tendeixi a la correspondència perquè els primitius de l'estructura informativa es manifesten en el nivell oracional, tot i dependre del context i del rerefons comú. Per contra, tenint en compte el context, si la unitat de traducció és l'enunciat o tot el text, pot ser que trobem més casos de traducció no corresponent i de no inclusió de marques informatives.

4 L'equivalència en la traducció del focus contrastiu en arguments i adjunts

En aquest apartat analitzarem les diverses equivalències que es poden obtenir en la traducció del FC. A c. 3, § 4.1-4.2 distingirem les solucions observades en el corpus segons la presència de correspondència entre el text font i el text meta, i també distingint el tipus de marca de FC emprada en el text meta (sintàctica, lèxica o tipogràfica). Finalment, a c. 3, § 4.3 tractarem les tècniques utilitzades per preservar i fer explícits els diversos matisos semàntics del FC.

4.1 TRADUCCIONS EQUIVALENTS I TÈCNiques DE TRADUCCIÓ

Primerament, veurem que en el corpus les marques tipogràfiques del text font es tradueixen amb marques sintàctiques i lèxiques, i a vegades tipogràfiques (o amb combinacions de tipografia i les altres dues classes de marca). Quan el FC s'indica sintàcticament, podem observar usos de la tècnica de canvi d'estructura sintàctica i de la tècnica de transposició. A banda, si les marques són lèxiques, com els adverbis focals, i no hi ha un adverbi corresponent en el text font, les considerarem casos d'amplificació. En tots aquests casos, hi haurà un FC en un element equivalent en el text font i en el text meta, motiu pel qual formen part de les traduccions corresponents.

4.1.1 Traducció equivalent amb marques sintàctiques

Classifiquem les marques sintàctiques de FC en posicions i estructures. Tant en anglès com en català, el FC pot estar codificat en dues posicions sintàctiques principals: la posició final en l'extrem dret del nucli oracional (47) i la perifèria esquerra³¹ (48) (Bonet i Solà 1986: 138; GIEC: § 33.4).³²

(47) «Perhaps tomorrow we'll go to gather mushrooms.»

a. «Jonas and I are hungry [*today*]._{FC}» (Jackson 1962: § 4)

b. —En Jonas i jo tenim gana [*avui*]._{FC} (Sales 2014: § 4)

³¹ Vallduví (1992b: 128) analitza aquesta estructura com una dislocació a la perifèria dreta de tot el SV, de manera que només l'argument que és focus queda dins el nucli oracional. Això no obstant, aquí assumim que es tracta d'un desplaçament del focus a la perifèria esquerra.

³² Aquí només tractarem casos de marcatge amb cursiva en el text font; tanmateix, seria interessant desenvolupar l'estudi de traducció de les observacions de *focus preposing* en anglès vistes a c. 2, § 4.4.3, amb exemples com el següent, adaptat de Hörnig et al. (2019: 7):

(i) A: Has John burnt the book *and* the painting?

B: [The book,]_{FC} John has burnt.

- (48) «Ha,» goes the man, and the woman says, «I was just glad to be able to help.»
- a. «And you were [a *big*]_{FC} help,» the man assures her. (Nunez 2018: § 11)
 - b. —[Molt,]_{FC} m'has ajudat —la tranquil·litza la dona—. (Ràfols 2019: § 11)

En un text oral els FC de tots aquests exemples tindrien una entonació contrastiva. En català, en oracions declaratives la posició sintàctica és una marca de focus i no indica contrast per si sola; una oració amb focus en la perifèria esquerra pot ben ser la resposta sense contrast a una pregunta com a —*Què et va regalar?* —*Una corbata, em va regalar* (GIEC: 1242; vg. també Vallduví 2002: 1235). En els textos orals és mitjançant la prosòdia que el focus esdevé contrastiu manifestament en un context en què hi ha una relació de contrast. En canvi, en textos escrits, quan el focus està marcat sintàcticament el contrast l'identifiquem i interpretem segons el context. Això no obstant, sí que són obertament contrastives i contraexpectatives les oracions interrogatives totals amb aquesta marca, com *Una corbata, et va regalar?*, encara que també poden ser confirmatòries.

La pronominalització i l'elisió indiquen que un element és present en el rerefons comú (Krifka 2007: 38), alhora que fan possible que el focus ocupi la posició final. Amb aquesta mateixa finalitat, en català es pot dislocar el rerefons a les perifèries dreta, com a (49b), i esquerra, com a (49c) (Laca 1986; Solà 1990: 101; Vallduví 1992b: 459). En el capítol 2 (c. 3, § 4.3.3), hem vist que en anglès també podem trobar dislocacions del rerefons diferents sintàcticament i pragmàtica de les del català (Villalba 1998).

- (49) Okay, so the Dutch Tulip Man. Is he a con man? (...)
- a. [*Nothing*]_{FC} happens to the Dutch Tulip Man. (Green 2012: 191)
 - b. No li passa [res,]_{FC} a l'Home Tulipa holandès. (Font 2014: § 12)
 - c. A l'Home Tulipa holandès no li passa [res.]_{FC}

Quant a les estructures que marquen el FC, les més rellevants són les oracions clivellades com (50) i les pseudoclivellades.

- (50) It wasn't that I wanted to see her with Rick: his was a sullen beauty, glum and lumpish, and there was nothing happening between them that interested me.
- a. It was [*her*]_{FC} I wanted to see, only her. (Gornick 1987: 37)
 - b. Era [*ella*]_{FC} que jo volia veure, només ella. (Caball 2017: 41)

4.1.1a *Marcatge sintàctic amb transposició*

Els desplaçaments sintàctics i les estructures marcades es poden combinar amb l'ús de la transposició, una tècnica de traducció consistent a efectuar un canvi de classe de mot; «és a dir, l'ús d'un lexema d'una categoria gramatical diferent de la que tenia el lexema que al text original expressava el mateix contingut» (Ainaud et al. 2020: 22).

La transposició és necessària quan, a fi de mantindre la marca de contrast en un element equivalent, cal canviar la classe de mot del mot en què recau el FC —a (51b), de l'adverbi *why* al SN *el perquè*—, o del sintagma sencer de què forma part a (52b) i a (53b).

(51) a. «Ma, did it ever occur to you to ask yourself [*why*]_{FC} you remained silent when Sol made his move?» (Gornick 1987: 9)

b. Mai te'n vas demanar [el perquè,]_{FC} del teu silenci davant de les accions d'en Sol.

A (52) l'adjectiu *imagined* esdevé el verb *imaginava*, i el determinant possessiu *his* passa a ser el pronom fort *ell*, situat en posició final, en la qual com a subjecte explícit postverbal queda marcat com a contrastiu ('la vida que imaginava ell, i no jo').

(52) a. And he? What did he want from me? The same, the very same. I, apparently, fitted perfectly into the landscape of [*his*]_{FC} imagined life. (Gornick 1987: 133)

b. ¿I ell? ¿Què volia ell de mi? El mateix, ben bé el mateix. Jo, segons que semblava, encaixava perfectament en el paisatge de la vida que imaginava [ell.]_{FC}

A (53) el SN *a big help* passa a ser un SV *m'has ajudat molt*, el FC del qual queda desplaçat a la perifèria esquerra. Sense la transposició el desplaçament del FC no seria possible.

(53) «Ha,» goes the man, and the woman says, «I was just glad to be able to help.»

a. «And you were [*a big*]_{FC} help,» the man assures her. (Nunez 2018: § 11)

b. —[*Molt*,]_{FC} m'has ajudat —la tranquil·litza la dona—. (Ràfols 2019: § 11)

La transposició genera traduccions corresponents pel que fa a l'estructura informativa, perquè manté la marca de FC en un element equivalent en el text meta i el text font. Per exemple, a (52) els pronoms *his* i *ell* són FC i són equivalents informativament, tot i diferir en la classe de mot i el sintagma del qual formen part. Veiem el mateix a (53), en què els sintagmes *a big* i *molt* pertanyen a classes de mots diferents, però són equivalents en el sentit i estan igualment marcats com a FC.

4.1.2 Traducció equivalent amb cursiva focal

Les marques tipogràfiques —en el nostre estudi, la lletra cursiva—, indiquen el FC *in situ* sense desplaçaments a posicions sintàctiques especialitzades, com en la traducció d'Udina (54b). Notem que en aquest cas també es pot marcar el FC amb l'ordre de mots, com a (54c).

- (54) [El Sr. Babcock és un fervorós protestant purità.] «Oh, you know, Mr. Babcock,» she said. «The sort of thing boys of Patrick's and Junior's age should visit — museums, cathedrals, things like that.»
- a. «[*Catholic*]_{FC} cathedrals?» Mr. Babcock asked loudly. He was a sort of Inquisition in reverse. (Denis 1958: 37)
- b. —¿Catedrals [*catòliques*?]_{FC}—va preguntar el senyor Babcock en veu alta. Era una mena d'Inquisició a la inversa. (Udina 2014: § 2)
- c. —¿[*Catòliques*,]_{FC} les catedrals?

En l'exemple següent (55b), aparentment, l'ús de la cursiva s'explica perquè no es pot dislocar la informació coneguda *desagradable* per situar el FC *gaire* en la posició final. La menció recent de l'oració *tens una sotragada* explica el marcatge de *desagradable* com a conegut. En el context de l'enunciat hi ha la implicatura que 'tindre una sotragada és el resultat d'una visió desagradable', i s'estableix una relació de contrast a partir de la seva cancel·lació amb el FC en l'adverbi *gaire*.

- (55) a. One day, in a hotel bathroom, you receive a jolt. A full-length mirror positioned directly across from the shower door. Nothing [*too*]_{FC} hideous for a middle-aged man. (Nunez 2018: § 1)
- b. Un dia, al lavabo d'un hotel, tens una sotragada. Un mirall de cos sencer col·locat just davant de la porta de la dutxa. Res [*gaire*]_{FC} desagradable, per a un home de mitjana edat. (Ràfols 2019: § 1)

Això podria fer pensar que en el corpus de traducció la focalització *in situ* s'esdevé només quan no es pot situar el FC en una posició de focus; tanmateix, l'exemple (54c) contradiu aquesta hipòtesi, ja que l'oració amb marca sintàctica de FC ¿[*Catòliques*,]_{FC} *les catedrals?* també és possible. Observarem que, per bé que el nombre d'observacions de FC marcat amb cursiva és més baix que el d'altres marques i només l'empren tres dels sis traductors (c. 3, § 7), aquesta marca es fa servir indistintament en sintagmes i parts de sintagmes de tota mena, i en qualsevol posició de l'oració. A c. 3, § 8.3 veurem els contextos d'ús més freqüents de la cursiva focal en les traduccions.

4.1.3 Traducció equivalent amb marques lèxiques

A diferència d'altres llengües com el gungbe (Aboh 2016: 150-151), el wòlof, el singalès i el japonès (Kratzer i Selkirk 2020: 6-11), que tenen morfemes especialitzats la funció dels quals és pròpiament indicar el focus, ni en català i ni en anglès hi ha marques morfològiques de focus.

Això no obstant, pel que fa al contrast, el català i l'anglès sí que disposen de mots que determinen el caràcter contrastiu del focus. Es tracta dels adverbis de focus, els quals per les seves propietats semàntiques i quantificadores «avaluen la presència d'alternatives» en l'element sobre què operen (Beck 2016: 227). En són exemples els adverbis i locucions adverbials angleses com *only, too, right, just, no less* i *even* (56a) (Krifka 1995), i els adverbis i locucions catalans com *només, també, mateix, justament, tot just, precisament, fins i tot, ni més ni menys, encara més, sí, bé, prou*, i *ja*, i la conjunció *ni* (56b). En català també tenen valor focalitzador l'adverbi *pla* (Rigau 2004) i el marcador contrastiu *és que* (Marín i Cuenca 2012: 70).

Aquests adverbis (en negreta en els exemples) s'associen amb l'element que rep la marca de focus *in situ*, com a (56a), o n'ocupa la posició sintàctica, com a (56b), i no pas amb l'element més proper, en aquest cas el verb.

- (56) a. Which is not the kind of thing you want to be thinking, because (a) It shouldn't've **even** been [a *question*]_{FC} whether I wanted to kiss him. (Green 2012: 93)
- b. Coses que vols pensar, perquè a) **ni tan sols** era [el tema,]_{FC} si volia fer-li un petó o no. (Font 2014: § 6)

4.1.3a L'amplificació amb adverbis focals i quantificadors exclamatius

Des d'un punt de vista traductològic el rol dels mots sensibles al focus i dels quantificadors exclamatius és fonamental, perquè permeten fer explícites relacions entre les alternatives del focus que són implícites en el text font. Quan es fan servir amb aquesta finalitat sense que apareguin en el text font, considerem que es duu a terme una *amplificació*; és a dir, un afegiment d'informació (Hurtado Albir 2001: 269), en el cas que ens ocupa, a fi de fer explícit en el text meta un contingut connotat o inferible en el text font. Concretament, l'amplificació permet fer manifestes les alternatives del focus i la classe de relació contrastiva.³³

³³ Volem destacar que, aplicada al FC, l'objecte de l'amplificació coincideix amb una altra tècnica anomenada *substitució*, l'objecte de la qual és canviar elements paralingüístics —«entonació,

D'aquesta manera, segons la seva classe, els adverbis, locucions adverbials i conjuncions focals permeten fer palès el caràcter exhaustiu (*només, mateix, justament, tot just, precisament, tant... com..., etc.*) (57), additiu (*també*) (58) i escalar-contraexpectatiu (*fins i tot, ni més ni menys que, justament, tot just, àdhuc, més encara, ni, etc.*) (59) de la relació de contrast entre les alternatives del FC; és a dir, l'«aportació semàntica» del FC.

A (57) l'adverbi exhaustiu *mateix* afegeix el matís que el motiu que no es casaran és un de sol i no cap dels altres possibles; podem dir que l'«identifica» (Kiss 1998, 2007).

(57) «I thought we were going to get married.»

«That's why we aren't,» Cath had replied. (...) «Because that's the whole point. If you can't see, if I have to explain —

a. that's [*why*]_{FC} we're not getting married.» (Barnes 2011: § 7)

b. [Per això]_{FC} **mateix** no ens casem. (Gombau 2011: § 7)

Pel que fa als adverbis additius com *també*, en català, en la seva absència, el FC sol adoptar una interpretació d'exclusió o correcció equivalent a 'nosaltres i no ells'. Per aquest motiu, són una solució de traducció en contextos com (58b).

(58) a. «But you,» she said. «You two were such good friends for so long. How I used to envy that. I used to think, if only he and I hadn't fallen in love, then [*we*]_{FC} could have had a friendship like that!» (Nunez 2018: § 7)

b. Pensava, ai, si no ens haguéssim enamorat **també** l'hauríem pogut tindre [*nosaltres,*]_{FC} una amistat com aquesta. (modificat de Ràfols 2019: § 7)

En els enunciats amb FC amb valor escalar-contraexpectatiu, en català la introducció d'adverbis i locucions escalars és generalment indispensable per preservar aquest tret, al costat de les marques tipogràfiques.

Així doncs, a (59a) la marca tipogràfica de FC indica una relació de grau de molt baixa probabilitat, entre l'alternativa *in Paris* i la resta de llocs possibles. Això introdueix la

gestos» i entenem que també tipografia o puntuació— per lingüístics, i a la inversa (Hurtado Albir 2001: 271). Si considerem que la marca cursiva de FC *in situ* és un element paralingüístic que conté informació relativa a referents alternatius amb els quals s'estableix un contrast, així com implicatures diverses, aleshores la seva traducció amb elements lingüístics que fan manifestos aquests continguts encaixa amb el que Hurtado Albir entén per *substitució*. Això no obstant, per simplificar, d'ara endavant subsumirem la coincidència entre l'objecte d'aquestes dues tècniques en un únic terme, *amplificació*.

implicatura contraexpectativa escalar —també anomenada *mirativa* a Bianchi et al. (2016)— que ‘en una escala graduada de tots els llocs alternatius on l’enunciadora podria veure la Vera Charles, París n’és un de molt poc probable i, per això, sorprenent respecte de la resta, com podria ser la casa de la Vera’. En anglès la locució adverbial *no less* equivaldria a aquest significat implícit: [*In Paris*]_{FC} *no less*, traduïble amb *Ni més ni menys que* [*a París*]_{FC}.

- (59) a. I can’t wait to tell all the girls in Scarsdale that I’ve seen Vera Charles [*in Paris*]_{FC} (Denis 1958: 38)
b. Em moro de ganes d’explicar a les noies de Scarsdale que he vist la Vera Charles [*a París*]_{FC} (Udina 2004: § 2)
c. Em moro de ganes d’explicar a les noies de Scarsdale que he vist la Vera Charles [*a París*]_{FC} **ni més ni menys**.

La traductora opta per reproduir la marca tipogràfica a (59b), tot i que també es pot fer una amplificació amb un adverbi de focus, com a (59c), per manifestar aquesta relació d’improbabilitat i sorpresa entre les alternatives.

Quan l’oració no és subordinada, per traduir un FC amb valor contraexpectatiu, també podem introduir un quantificador exclamatiu com *si* o *com que*. Aquest element permet fer manifest el caràcter ‘sorprenent’ i ‘poc probable’ de l’alternativa, atès que incorpora una marca de modalitat exclamativa:³⁴

- (60) a. «Vera! That’s [*sodomy!*]_{FC} I won’t...». (Denis 1958: 45)
b. —Vera! Això és [*zoofília!*]_{FC} Jo no... (Udina 2014: § 2)
c. —Vera! **Si** és [*zoofília*]_{FC} això. Jo no...

A c. 3, § 4.3, tractarem en més profunditat les diverses amplificacions que podem observar en traduccions per explicitar el valor semàntic del FC.

³⁴ Amb aquesta mateixa finalitat, tot i que no n’hi ha exemples en el corpus, també podem introduir interjeccions expressives de sorpresa com *ves per on*, adjacents al FC. Aquestes interjeccions també contribueixen a fer manifesta la relació entre l’alternativa del focus seleccionada i la resta de possibilitats tot preservant la marca de FC, cosa que genera traduccions corresponents.

- (i) a. I can’t wait to tell all the girls in Scarsdale that I’ve seen Vera Charles [*in Paris*]_{FC} (Denis 1958: 38)
b. Em moro de ganes d’explicar a les noies de Scarsdale que he vist la Vera Charles [*a París*]_{FC} **ves per on**.

4.2 TRADUCCIONS EQUIVALENTS NO CORRESPONENTS

Quan la traducció és equivalent però no corresponent, no es reproduïx el FC del text font, sinó que mitjançant un canvi d'estructura informativa se situa en un altre element, com la polaritat (c. 3, § 4.2.1), o se'n recull només l'aportació semàntica amb una amplificació o modulació (c. 3, § 4.2.2-4.2.3).

4.2.1 Traducció del focus contrastiu amb una estructura informativa diferent

En el corpus hi ha una classe de FC que per les seves propietats informatives exigeix un «desdoblament» en dues marques informatives: un TC (vg. c. 3, § 2.4.4; Krifka 2007: 65; Büring 2016: § 4.1), seguit d'un FC en l'adverbi de polaritat *sí* i el rerefons encapçalat per la conjunció *que*. En l'exemple següent, observem aquesta estructura TC + FC en l'adverbi *sí* (subratllem els elements amb què s'estableix la relació de contrast entre temes):

(61) «You say you're not special because the world doesn't know about you, but that's an insult to me.

a. [*I*]_{FC+TC} know about you.» (Green 2012: § 4)

Dius que no ets especial perquè el món no et coneix, però això és un insult, per a mi.

b. [*Jo*]_{TC} [*sí*]_{FC} que et conec. (Font 2014: § 4)

A (61a) l'enunciador estableix dos contrastos; el primer entre el SN *the world* ('la gent del món') i el pronom *I* (*jo*), i el segon entre les polaritats dels predicats *doesn't know about you* i *know about you*. En el text font aquest primer contrast està marcat amb el FC en el pronom *I*, i el segon és implícit. Diferentment, en català, quan coincideixen un contrast entre temes (*el món / jo*) i un altre entre polaritats ('no et coneix' / 'sí que et coneix'), se solen marcar tots dos amb l'estructura (61b).

En un context com (61), ni s'elideix el tema com a [*Sí*]_{FC} *que et conec*, ni es marca únicament l'element focalitzat en el text font com a [*Jo,*]_{FC} *et conec*. Per tant, la traducció d'aquests FC no sol ser corresponent pel que fa a l'estructura informativa i, tal com fa la traductora a (61b), es pot traduir [*I*]_{FC} *know about you* amb l'estructura amb TC i FC [*Jo*]_{TC} [*sí*]_{FC} *que et conec*. Aquests casos són resultat de l'aplicació d'una amplificació consistent a introduir l'adverbi de polaritat *sí*, que dona lloc a un canvi en l'estructura informativa. Atès que aquesta operació és una classe d'amplificació, a c. 3, § 7 aquests casos els computarem dins de les marques lèxiques. Aprofundirem l'anàlisi d'aquesta mena de casos en l'apartat sobre el TC, c. 3, § 6.1.

4.2.2 Traducció mitjançant l'amplificació amb fraseologia

Hi ha casos en què l'afegiment de fraseologia també funciona com una tècnica d'amplificació per traduir el FC. A diferència del català, en l'anglès els adverbis amb valor quantificador com *any* o *never* poden estar marcats *in situ* com a FC per donar-los un significat exhaustiu (Krifka 1995: 247; Horn 2016: 117). Per exemple, a (62a), en l'enunciat *We'll [never]_{FC} find it*, el FC en l'adverbi *never* afegeix la restricció semàntica que 'no ho trobarem mai, no només en un temps inespecífic, sinó mai en qualsevol temps'.³⁵

(62) a. «How do you know there isn't more?» Charles held the box out accusingly. «How do you know that crazy kid hasn't buried thousands of dollars all over, where we'll [never]_{FC} find it?». (Jackson 1962: § 7)

b. ¿Com saps que aquesta tocada del bolet no ha enterrat milers de dòlars ves a saber on i [**no** els trobarem **mai de la vida?**]_F

En casos com aquest, en català la focalització de l'adverbi *mai* —equivalent a *never*— situant-lo en la posició final no fa explícit el valor semàntic 'absolutament mai'. És per això que podem recórrer a fraseologia que fa explícita aquesta restricció, com les locucions quantificadores amb valor exhaustiu *mai dels mais* i *mai de la vida* (Espinal 2006: 893). En l'amplificació de (62b) no hi ha cap marca de FC en el text meta, però s'hi fa palès el valor semàntic exhaustiu que té el focus en el text font.

4.2.3 Traduccions no corresponents mitjançant l'amplificació per explicitar alternatives

En anglès, les relacions de contrast es poden establir amb referents accessibles només contextualment, la presència dels quals en el rerefons comú és assumida per l'enunciador per coneixement del món compartit amb l'enunciatari, sense que hagin estat esmentats ni siguin inferibles a partir d'altres referents (vg. *accommodated contrast*, a Rooth 2016: 22).³⁶

³⁵ Entenem la fraseologia de manera àmplia, com «les expressions o construccions peculiars d'una llengua (o d'una varietat)» (Salvador 1995: 13; citat a Oltra 2018: 98), entre les quals incloem col·locacions, locucions i interjeccions, i enunciats fraseològics (parèmies i formules rutinàries) (Corpas 2000; citat a Oltra 2018: 99).

³⁶ Rooth anomena *accommodated contrast* aquesta mena de FC i l'exemplifica amb l'enunciat *That wraps up Jazz in Silhouette, but remember I'll be back again [next]_{FC} week with three more hours of great jazz* (adaptat). «[The example] is a statement by DJ Hollis at the end of a weekly programme. The word *next* was prominent. The statement does not require an overt antecedent along the lines of the statement that the DJ is here this week with three hours of great jazz. But the speaker intends for his listeners to accommodate this contrasting antecedent» (Rooth 2016: 22).

Ho observem en l'exemple (63a), en el qual hi ha un FC en l'adjectiu *old* del SN *the old Russian anthem* (l'himne tsarista), que té per funció establir un contrast amb l'himne actual en el context de la novel·la (el soviètic).

- (63) a. Then the massed offstage chorus sang the [*old*]_{FC} Russian anthem (in French).
(Denis 1958: 54)
- b. Després, el gran cor de fora l'escenari va cantar el vell himne rus (en francès).
(Udina 2014: § 2)
- c. Després, el gran cor de fora l'escenari va cantar l'himne rus, **però el vell**, (en francès).

En el context de (63), la informació que 'l'himne actual és el soviètic' no s'ha esmentat, sinó que es dona per coneguda o pressuposada, i consegüentment s'assumeix que és sorprenent que el cor canti l'himne vell. És sobre aquesta base que s'estableix la relació contraexpectativa de contrast entre les alternatives {*old, current*}. Per bé que en el text meta (63b) no s'hi marca el FC, també podem fer una amplificació a fi de fer-ne explícita la relació contrastiva. A (63c) s'afegeix informació amb l'incís *però el vell*, que en el context de la novel·la estableix una referència a l'himne actual.

En altres casos, l'amplificació consisteix en la menció explícita de totes les alternatives rellevants (α). Això s'esdevé a (64), en què en el text font hi ha un FC en la conjunció *and*, una classe de mot rarament focalitzada en català col·loquial, si no és en enunciats correctius.

- (64) «When I was a boy, before I knew anything about girls, I used to look forward to them equally.»
- a. «You mean, boys [*and*]_{FC} girls?»
«Cunt. No, love and sex.»
—Quan era un xiquet, abans de saber res de xiquetes, tot em semblava el mateix.
- b. —Vols dir [les xiquetes...] _{α} o [xiquets i xiquetes?] _{α}
—Cony. No, l'amor i el sexe.

El FC en la conjunció *and* estableix una relació d'exhaustivitat entre les alternatives esmentades {*boys, girls*}, en virtut de la qual la proposició s'aplica necessàriament a totes dues (i no a una de sola). El contrast entre una lectura no exhaustiva de la conjunció *and* '*boys or girls*' i una d'exhaustiva '*boys AND girls*' l'hem d'inferir de les interpretacions possibles de *and* que són rellevants en el context de (64b).

D'acord amb aquesta interpretació, en la traducció (64b) apliquem l'amplificació per fer explícita l'alternativa no exhaustiva de *and* 'els xiquets o les xiquetes'. D'aquesta manera,

expressem el contrast entre els dos significats de la conjunció *i* sense focalitzar-la, i conservem la nota humorística.

A tall de reflexió sobre l'ús de l'amplificació, en català, per bé que el FC *in situ* també existeix, el seu ús fòric per «vincular» alternatives inferibles o esmentades és molt més limitat. Per exemple, a (63) (repetit a continuació (65)), com hem vist, l'adjectiu *old* rep el FC per establir una relació de contrast entre l'himne tsarista i amb l'himne actual del context de la novel·la, una alternativa no esmentada que ha de ser inferida del coneixement del context històric.

(65) a. Then the massed offstage chorus sang the [*old*]_{FC} Russian anthem (in French).
(Denis 1958: 54)

En català, el FC no sol fer aquesta funció pragmàtica «vinculadora» de referents evocats i poc prominents que són recuperables per coneixement del món; és per això que en el context C₁ de (66) els enunciats amb FC (66a) i (66b) són pragmàticament inadequats. En canvi, en el context C₂ tant el FC *in situ* de (66c), com l'opció amb dislocació a la dreta (66d) són adequats, atès que el referent amb què s'estableix la relació de contrast ha estat esmentat i és present en el rerefons comú.

(66) [C₁] [No es fa esment de cap himne rus ni de cap element del qual es pugui inferir el contrast].
a. #Després, el gran cor de fora l'escenari va cantar el [*vell*]_{FC} himne rus.
b. #Després, el gran cor de fora l'escenari va cantar el [*vell,*]_{FC} d'himne rus.
[C₂] I llavors, el gran cor de fora l'escenari va cantar l'himne soviètic.
c. No, no va anar pas així. El gran cor va cantar el [*vell*]_{FC} himne rus (el tsarista, no pas el nou).
d. No, no va anar pas així. El gran cor va cantar [*el vell,*]_{FC} d'himne rus (el tsarista, no pas el nou).

Això fa pensar que en aquests casos el problema al qual els traductors han de plantar cara és de caràcter *metapragmàtic*; és a dir, no pas relatiu al signe (la marca de FC *in situ*), que trobem tant en anglès com en català, sinó a l'ús pragmàtic que se'n fa en cada llengua. D'aquesta manera, d'acord amb els exemples anteriors, si en català el FC *in situ* no expressa certs significats implícits els traductors han de triar entre, o bé renunciar a reproduir-los (neutralització), o bé fer servir l'amplificació per preservar-ne el sentit amb una estructura informativa diferent.

4.2.4 Traducció mitjançant la modulació

La modulació és la menys específica de les tècniques de traducció. D'ençà de la seva primera formulació com un canvi «en el punt de vista», per Vinay i Darbelnet (1958 [1995]: 36), aquesta tècnica ha tingut definicions diverses. Vázquez-Ayora (1977: 293-295) l'explica com una modificació de les «categories del pensament» o de la «base conceptual» o «metafòrica», que subdivideix en diversos tipus segons si el canvi té lloc en el lèxic, en la sintaxi amb efectes sobre tot l'enunciat, o «en expresiones exocéntricas», un terme que, tal com l'entendem, fa referència a la fraseologia en general.³⁷

A continuació, introduïm casos de modulació de trets lèxics i sintàctics. A (67a) el punt de vista està centrat en l'aprovació que expressa l'enunciadora respecte de l'estil de vida dels Kerner, mitjançant el marcador *well* i el FC en el possessiu del SN *their house* ('és casa seva, no casa nostra').

- (67) a. The Kerners lived one floor below us, in the apartment next door, and were as different, my mother thought, from our family as it was possible to be. The difference eluded me. The Kerners were simply the family downstairs, and I thought: Well, that's how they do it in [*their*]_{FC} house. (Gornick 1987: 26)
- b. Els Kerner vivien una planta més avall que la nostra, al pis del costat, i no podien ser més diferents de la nostra família, pensava la mare. Jo no hi trobava cap diferència. Els Kerner eren senzillament la família de sota, i jo pensava: «**Són a casa seva i poden fer el que vulguin**». (Caball 2014: 31)

Amb una modulació, en el text meta (67b) la traductora desplaça la perspectiva cap a la idea manifesta de *voluntat* ('poden fer el que vulguin a casa seva'). En el text font no hi ha lèxic relatiu a la *voluntat* ni al verb *poder*, només el verb *do*, i pel que fa a l'estructura informativa, el FC recau en el possessiu *their*. En canvi, en lloc de trobar un FC en el possessiu *seva*, en el text meta és la subordinada substantiva *el que vulguin* el que ocupa la posició de focus, i no hi ha contrast (vg. negreta). Tanmateix, l'èmfasi en la idea que 'no és casa nostra i a casa seva fan com volen' hi queda expressat clarament.

³⁷ Vázquez-Ayora (1977: 308) il·lustra la modulació amb «expresiones exocéntricas» amb la traducció de *You go on that way and keep your nose clean* amb *Continúa así y no te metas en líos*.

En el corpus també hi hem observat modulacions aconseguides per mitjà de fraseologia, com a (68b). En aquest exemple es tradueix un FC en un pronom díctic *that* (més el verb *is*) en un ús textual de la dixi, amb la interjecció *vet aquí*, que té valor díctic igualment.

- (68) a. Fur vegetables, cripples, morons, sociopaths, dogs with bones too thin or flesh too fat. [*That's*]_{FC} what you get when you breed dogs for the traits people want them to have. (Nunez 2018: § 5)
- b. **Vet aquí** el que en treus, de criar gossos buscant els trets que la gent vol que tinguin. (Ràfols 2019: § 5)
- c. [*Això*]_{FC} és el que en treus, de criar gossos buscant els trets que la gent vol que tinguin.

A (68a) l'enunciador es lamenta que l'únic resultat de la cria de gossos de raça són animals malaltissos. Per recalcar que aquesta conseqüència és l'única perquè no n'hi ha de positives, fa servir una oració pseudoclivellada inversa amb FC exhaustiu en el pronom *that*. El traductor substitueix el pronom focalitzat per la interjecció *vet aquí* (una gramaticalització de l'imperatiu arcaic de *veure* acompanyat de l'adverbi de lloc *aquí*; Espinal 2006: 1117). D'aquesta manera, la modulació es duu a terme amb una unitat fraseològica: es canvia l'equivalent del pronom díctic *that* (*això*) per una expressió de valor igualment díctic que crida l'atenció de l'enunciatari. Amb *això*, es passa d'un pronom amb cursiva focal —que com a marca diacrítica, també senyalitza i capta l'atenció—, a l'enunciat amb *vet aquí* ('mireu aquí').

Per altra banda, la versió (68c) és una traducció literal sense modulació que manté el FC en el pronom díctic *això*, com en el text font. Tot i que aquesta opció també és possible, en aquesta solució no hi trobem la «naturalitat» que aporta la fraseologia a (68b).

Cal remarcar que pel que fa a la fraseologia, la línia que separa les tècniques de modulació i amplificació és difusa. De vegades, la fraseologia contribueix a fer manifest un contingut implícit en el text font; com en l'exemple (62), en què el FC en l'adverbi *never* és traduït amb la locució *mai de la vida*, que preserva i fa més vistent el matís exhaustiu del FC. Tanmateix, aquests usos de la fraseologia els considerem amplificacions perquè afegeixen informació manifesta al text meta. Diferentment, la unitat fraseològica *vet aquí* de (68b) no introdueix informació addicional.

En resum, la modulació es fa servir quan la reproducció de l'estructura informativa del text font, o bé no és possible, o bé genera un resultat millorable o poc natural, perquè en

l'enunciat hi ha un contingut que s'expressa diferentment en la llengua meta. Per copsar-ne el valor en la traducció del FC, cal no perdre de vista que la seva funció va més enllà de l'adaptació de l'estructura informativa a la llengua meta i de la manifestació de les alternatives del focus; la unitat de traducció objectiu de la modulació abasta tot l'enunciat, no només la marca de FC, cosa que sovint repercuteix en la creació de traduccions no corresponents, amb alteracions de l'estructura informativa i supressions de la marca de FC.

4.3 L'EXPLICITACIÓ DELS VALORS SEMÀNTICS DEL FOCUS CONTRASTIU EN ARGUMENTS I ADJUNTS

En aquest apartat descriurem les tècniques de traducció emprades en el corpus per fer explícits els valors semàntics del FC marcat amb cursiva focal. Veurem que, segons el context, la mena d'informació implícita i la classe de valor semàntic del FC, es poden fer servir marques lèxiques, sintàctiques i tipogràfiques, però que només les de tipus lèxic solen fer plenament explícit el valor semàntic del FC.

4.3.1 L'explicitació del focus contrastiu correctiu amb l'ordre de mots

En català el FC amb valor pragmàtic de correcció es pot marcar en la posició final o amb un desplaçament d'arguments a la perifèria esquerra (Vallduví 2002: § 4.7.3). Això no obstant, en absència de marques prosòdiques, el posicionament en la perifèria esquerra fa més explícit el caràcter correctiu del focus. Per bé que, com hem vist a c. 3, § 4.1.1, els focus informatius també es poden situar en la perifèria esquerra, generalment s'atribueix un valor més marcat a aquesta estructura que no pas a l'ordre SVO. L'exemple següent mostra la diferència entre una traducció sense marca explícita de FC (69b) i una versió en què el contrast es marca amb un desplaçament (69c). El contrast s'estableix entre les proposicions 'fer l'amor amb el meu ex.' i 'explicar-me que vas fer l'amor amb el meu ex.').

- (69) a. «And I was pretty furious when you slept with my husband, but that was anger not jealousy, I think.»
 «I suppose that was tactless of me. But he was your ex-husband by then. And back in those days everyone slept with everyone, didn't they?» (...)

 «It was tactless of you [to tell]_{FC} me.» (Barnes 2011: § 3)
- b. Vas tenir poc tacte [de dir-m'ho.]_{F/FC} (Gombau 2011: § 3)
- c. [Explicar-m'ho,]_{FC} va ser desconsiderat! ['no pas fer-ho (l'amor amb el meu ex.)']

Tot i el caràcter més explícit de l'estructura de (69c), al corpus només hi hem trobat 4 casos de traducció de la cursiva focal amb desplaçament del FC a la perifèria esquerra, tots amb funció de correcció (vg. c. 3, § 7.1 i § 8).

4.3.2 L'explicitació del focus contrastiu mitjançant l'amplificació

Hem vist que en la traducció d'enunciats amb FC correctiu, el desplaçament del FC a la perifèria esquerra fa més explícit del valor semàntic del focus que no la posició final. Tanmateix, quan el FC corregeix informació sobre una propietat quantificadora o és de tipus additiu, exhaustiu o contraexpectatiu, l'ús de marques lèxiques com els adverbis de focus i quantificadors exclamatius, entre altres elements pot ser la tècnica que més clarament explicita el valor semàntic del FC, especialment si el contrast s'estableix amb una alternativa implícita no esmentada.

4.3.2a L'explicitació del focus contrastiu correctiu amb propietats quantificadores

A c. 3, § 2.1 hem fet una distinció entre les relacions contrastives que s'estableixen amb una alternativa esmentada, com la correcció de (70), i les relacions amb alternatives implícites i pressuposades accessibles per mitjà d'informació del rerefons comú, del context d'enunciació o del coneixement del món, com a (71).

- (70) a. I think smokers just lie about smoking. Like drinkers just lie about drinking.
That's not true. I've known drinkers. Serious drinkers lie [about *everything*.]_{FC}
(Barnes 2011: § 2)
- b. Em penso que els fumadors només menteixen pel que fa al fumar. Com els bevedors només menteixen pel que fa al beure.
—Això no és cert. He conegut bevedors. I la gent que beu molt menteix [en tot]._{FC}
(Gombau 2011: § 2)
- (71) a. Turns out I'm nothing special. I'm like most failed suicides: happy to have survived.
(...) I keep wondering, though, why I don't feel [*more*]._{FC} (Nunez 2018: § 2)
- b. Resulta que no soc gens especial. Soc com la majoria de suïcides fracassats: m'alegro d'haver sobreviscut. (...) Ara bé, no paro de pensar com és que no sento [*més*]._{FC} (Ràfols 2019: § 2)
- c. Ara bé, no paro de pensar com és que no sento [**encara** més]._{FC}

Mentre que a (70) l'alternativa amb què s'estableix el contrast ha estat enunciativa (*mentir pel que fa al beure* vs. *mentir pel que fa al fumar*), a (71) hi ha un contrast entre alternatives implícites. A (71) s'oposa la quantificació associada al quantitatiu comparatiu *more* 'tindre sentiments més intensos que en un moment passat' i una interpretació marcada segons la qual la comparació s'estableix amb el moment present 'sentir més del que sento ara'. Notem

que la primera interpretació inclou la possibilitat que en el present l'enunciador tingui sentiments menys intensos que en el passat, però la lectura amb FC exclou aquesta opció: 'ara tinc sentiments més intensos que abans, però no paro de pensar com és que encara no ho són més, d'intensos'. En el text meta de Ràfols (71b) aquest significat està marcat amb la cursiva focal, una solució que fa poc explícit el significat del FC. Per contra, a (71c) veiem que una l'amplificació amb l'adverbi intensificador *encara* permet de fer explícit el contrast.

Rooth (2016: 4) es refereix a aquesta segona mena de FC amb el terme *accommodated contrast*: «a prominence shift seems to be motivated by a contrast with something that is not overt in the discourse». La idea general que hi ha darrere d'aquesta noció és que entre les alternatives del focus cal incloure-hi proposicions i entitats o diverses denotacions possibles de l'expressió focalitzada. Ho veiem també a (72), però en aquest cas l'explicitació del contrast no es pot dur a terme amb l'adverbi *encara*, sinó amb una altra mena d'amplificació.

- (72) «I remember,» Constance said. «Silver dollars. I remember when she buried them».
- «It does not belong to Merricat, or anything like it. This is [*money*].»_{FC} (Jackson 1962: § 7)
 - No és de la Merricat ni de bon tros. Això són [diners.]_F (Sales 2016: § 7)
 - No és de la Merricat ni de bon tros. Són [calés,]_{FC} això.

A (72) les alternatives implícites no s'infereixen del context discursiu, sinó de diverses denotacions alternatives rellevants d'una mateixa expressió: $[\alpha, \alpha', \alpha'' \dots]$ ^f. En el context d'aquest exemple, en Charles ha trobat dòlars de plata enterrats i replica que no poden ser de la Merricat perquè són 'molts diners', per corregir la proposició que simplement són 'dinners' sense quantificar. Amb aquesta finalitat pragmàtica, l'autora marca l'expressió *money*. Les alternatives inferibles més plausibles són *connotacions* —avaluacions de l'enunciador associades al concepte 'dinners'—, en aquest cas relatives a la quantificació dels diners en un grau alt. Així doncs, el FC de (72) introdueix una implicatura escalar que els traductors poden neutralitzar, com en el text meta del corpus (72b), o fer explícita amb una amplificació com a (72c). En aquest segon cas el contrast es construeix en relació amb la denotació genèrica 'dinners sense quantificar', que queda exclosa per introduir-ne una amb informació afegida sobre la quantificació que podem explicitar amb expressions com *són molts diners*, *peles*, *calés* o *quartos*, segons el grau de col·loquialitat desitjat. A banda, el caràcter expressiu d'aquesta segona opció es pot combinar amb la dislocació a la dreta del rerefons, el pronom dític *això* (vg. c. 2, § 5.6).

4.3.2b L'explicitació de relacions additives i adversatives

En el cas de les relacions additives ('tant *y* com *x*'), a c. 3, § 4.1.3a hem vist que es pot fer servir l'adverbi focal additiu *també*, com a (73). A més, però, hem trobat contextos en què escauen alhora l'adverbi additiu *igualmente* i també l'adverbi intensificador *encara*, amb un significat semblant al que hem vist en els casos de FC correctiu, com (71).

- (73) a. «Ah, Patrick, my little love,» Auntie Mame said, squeezing my hand, «don't you feel the magic of Paris? Paris mon coeur! La ville lumiere!». The taxicab swung off the Rue St. Honore with a suddenness that threw Auntie Mame to the floor. «Merde!» she said. I said yes, I did feel the magic of Paris and didn't Auntie mame think [*she'd*]_{FC} feel a whole lot better if she just sat back and relaxed until we got to the hotel. (Denis 1958: § 2)
- b. Vaig dir que sí, que sentia la màgia de París i ¿no li semblava a la tieta Mame que [*ella també*]_{FC} estaria molt més bé si tornava a seure i es relaxava fins que arribéssim a l'hotel? (adverbi i pronom afegits; Udina 2014: § 2)

En l'exemple (74) veiem que per traduir el FC en l'adverbi *still* (74b), Font emprà l'adverbi *igualmente*. Així mateix, també és reeixida la traducció amb l'adverbi *encara* (74c).

- (74) a. «It's not my funeral suit,» he said after a while. «When I first found out I was sick—I mean, they told me I had like an eighty-five percent chance of cure. I know those are great odds, but I kept thinking it was a game of Russian roulette. I mean, I was going to have to go through hell for six months or a year and lose my leg and then at the end, it [*still*]_{FC} might not work, you know?». (Green 2012: § 11)
- b. O sigui, que havia de passar per un infern durant sis mesos o un any i perdre la cama, i al final podia ser que **igualmente** no funcionés, m'entens? (Font 2014: § 11)
- c. I al final **encara** podia ser que igualmente no funcionés, m'entens?

Tanmateix, notem que tot i que l'adverbi *igualmente* és de tipus additiu, en aquests casos té un significat adversatiu més proper a 'tot i així' que no pas a 'de la mateixa manera'.

4.3.2c L'explicitació d'interpretacions exhaustives

Quant a les interpretacions exhaustives d'elements focalitzats, amb significats com 'només *x*', 'precisament *x*', 'absolutament res' o 'absolutament tot' (vg. c. 3, § 2.1 i Kiss 1998, 2007: 75), a més de les marques sintàctiques com les oracions clivellades, les amplificacions

emprades per explicitar aquests valors inclouen l'ús d'adverbis, locucions i conjuncions exhaustives i fraseologia.

Entenem el valor d'exhaustivitat de la cursiva focal com la implicatura que l'alternativa designada és l'única amb la qual el predicat és vàlid (i per a qualsevol altra, la proposició és falsa). En aquest sentit, Kiss (2007: 76) explica l'exhaustivitat com un operador del focus que identifica «the subset for which the predicate actually holds».

En enunciats amb FC exhaustius, les alternatives poden ser esmentades, com el conjunt 'les herbes' {*timó, poniol, gingebre...*} a (75), o inferibles, com a (76). En aquest segon exemple, les herbes alternatives a *el poniol* són inferibles per la menció de *l'herbolari*.

(75) Al paquet hi havia timó, poniol i gingebre, però era [timó]_{FC} el que havia encomanat.

(76) Dignes a l'herbolari que és [el poniol]_{FC} el que em fa pair.

Per traduir un FC exhaustiu marcat amb cursiva, a més de desplaçaments a la perifèria esquerra, es fa servir freqüentment l'adverbi focal *mateix*, com fa el traductor a (77b), i oracions clivellades, com a (77c), o una focalització a la perifèria esquerra, com a (77d).

- (77) a. In his opinion she was untruthful, manipulative and quite possibly psychopathic. I replied that she was a lively, sexy but complicated girl whom I sometimes couldn't read, especially at the moment. (...) I told him he was just misreading her friendly manner. [*That's*]_{FC} why she's a psychopath, he replied. (Barnes 2011: § 13)
- b. [Per això]_{FC} **mateix** és una psicòpata, va replicar ell. (Gombau 2011: § 13)
- c. És [per això]_{FC} que és una psicòpata, va replicar ell.
- d. [Per això,]_{FC} és una psicòpata, va replicar ell.

Com veurem a c. 3, § 7, els adverbis exhaustius i les oracions clivellades són més freqüents que els desplaçaments del focus a la perifèria esquerra com (77d).

A banda de l'adverbi intensificador *mateix* (77b), tot i que són menys presents al corpus, també són importants els adverbis focals com *només, únicament, precisament, justament* (78b), i l'adverbi *literalment* i l'adjectiu *literal* (79b).³⁸

³⁸ L'exemple (79) no forma part del nostre corpus. Pertany a la novel·la *Freedom* de Jonathan Franzen (2010), traduïda al català per Josefina Caball (2011).

- (78) a. Fur vegetables, cripples, morons, sociopaths, dogs with bones too thin or flesh too fat. That's what you get when you breed dogs for the traits [*people*]_{FC} want them to have. It should be a crime. (Nunez 2018: § 5)
- b. Vet aquí el que en treus, de criar gossos buscant els trets que **només** [els humans]_{FC} volen. (adverbi *només* afegit; Ràfols 2019: § 5)
- (79) a. Walter's real purpose in arranging this meeting had simply been to inflict on him the fact of his being [*adored*]_{FC} by a rather pretty twenty-five-year-old. (Franzen 2010: 244)
- b. En Walter havia arranjat aquella trobada **només** per mortificar-lo amb l'adoració **literal** que mostrava per ell aquella noia tan bonica de vint-i-cinc anys. (adjectiu *literal* afegit; Caball 2011: 308)

El valor exhaustiu del FC en l'adjectiu *adored* es pot traduir amb una intensificació de la qualitat 'adoració literal' o 'ser adorat literalment' sense una construcció que el situï en posició de focus en la llengua meta. El significat del FC en el text font és el contrast entre una denotació ordinària de caràcter vague 'adorat' —compatible amb altres denotacions semblants com 'respectat' o 'apreciat'—, i una denotació incompatible amb 'respectat' o 'apreciat', perquè és exhaustiva en el sentit que només es pot interpretar *stricto sensu*. En aquest cas, amb l'ús de l'adjectiu *literal* o l'adverbi *literalment*, a (79b) obtenim una traducció equivalent però no corresponent, perquè preservem la implicatura d'exhaustivitat, però no el FC.

4.3.2d L'explicitació d'avaluacions contraexpectatives

A més de la correcció, l'addició i l'exhaustivitat, el FC pot expressar un altre conjunt de matisos semàntics que comparteixen: *a*) que contravenen les expectatives de l'enunciador (o les expectatives que té l'enunciador sobre les expectatives dels l'enunciataris); *b*) que situen l'element focalitzat en l'extrem d'una escala de valors, i *c*) que manifesten avaluacions i emocions de l'enunciador com la sorpresa i l'admiració.

Al costat de la visió de Krifka (2007: 23) segons la qual tot FC modifica o es construeix en relació amb informació present en el rerefons comú, Zimmermann (2007: 154) defensa que si hi ha una característica compartida per tots els FC, aquesta és un cert grau de contraexpectativitat de l'enunciador. Aquestes dues concepcions es complementen a l'hora d'explicar els casos de FC contraexpectatiu, que estableixen el contrast sempre en relació amb pressuposicions de l'enunciador sobre el que és esperable o probable, com a (80).

- (80) a. And did I hear you right, about a dog? [The *dog*]_{FC} is a major character?
(Nunez 2018: § 11)
- b. I ho he sentit bé, això del gos? El personatge principal és [un gos?]_{FC}
(Ràfols 2019: § 11)
- c. I ho he sentit bé, això del gos? [El gos,]_{FC} és un protagonista?

En les dues traduccions de (80) el SN *el gos* ocupa posicions de focus, a (80b) en la posició final i a (80c) en la perifèria esquerra, però en absència de marques prosòdiques només en la segona és manifestament contrastiu. En el context d'aquest exemple, l'enunciador està sorprès perquè l'enunciatari vol escriure una narració en què un dels protagonistes és un gos. Així, diem que hi ha contraexpectativitat perquè, en el marc de les assumpcions compartides pels participants de la conversa, els protagonistes prototípics d'una novel·la són persones i no animals.

Bianchi et al. (2016: 4-15) fan una anàlisi aprofundida del FC contraexpectatiu, que anomenen *focus miratiu*. Des del punt de vista pragmàtic, els autors defineixen el significat d'aquest focus com un «implicatura convencional avaluativa» de contraexpectativitat.³⁹ En llengües romàniques com l'italià, el català i el francès, aquest FC està codificat en la sintaxi en una posició de focus en la perifèria esquerra i amb un accent alt. Tanmateix, en català també el podem trobar en posició final «amb accent tonal alt i molt emfàtic» o allargant «la pronunciació de la síl·laba accentuada de l'element focalitzat (...), que rep un to baix» (GIEC: § 33.4.1.1), i amb una entonació «circumflexa» en interrogatives com (80b) (Prieto et al. 2015: § 2).

La contraexpectativitat d'aquesta mena de FC es pot glossar com la sorpresa resultant de constatar un estat de les coses considerat poc plausible pels interlocutors, en comparació amb d'altres de més probables. Per tant, es tracta d'una relació de contrast establerta entre un element esmentat i un conjunt d'alternatives inferibles o evocades (Bianchi et al. 2016: 12).

³⁹ El caràcter avaluatiu d'una implicatura deriva de la idea que és el resultat d'una avaluació col·lectiva, duta a terme tenint en compte les expectatives de tots els participants de l'acte comunicatiu, no només de l'emissor). Bianchi et al. (2016: 15) defineixen la contraexpectativitat en relació amb una escala de probabilitat: «there is at least one more likely alternative proposition, but they [the participants] need not agree on any specific alternative». Bianchi et al. (2016: 4-10) defensen que la mirativitat i la correcció són categories diferents i precisen que aquest primer fenomen no està lligat al focus necessàriament. Tot i això, totes dues categories s'associen al FC.

En aquest apartat assumim que, tot i que en anglès el FC contraexpectatiu —o «la mirativitat»— no està codificat en una posició sintàctica (Aikhenvald 2012: 475), la cursiva focal n'és una marca en textos escrits, juntament amb determinades marques lèxiques com els adverbis focals escalars com *even* ('fins i tot') (vg. *scalar focus* o *emphatic focus*, a Krifka 1994: 204, 1995: 227).

A més del marcatge del FC contraexpectatiu en posicions sintàctiques com a (80b) i (80c), en la traducció al català se'n pot fer explícit el significat mitjançant amplifícacions, amb adverbis i locucions adverbials escalars com *fins i tot* (81b) i *justament* (o *tot just*) (82b). Observem que l'amplificació es pot combinar amb la focalització a la perifèria esquerra, com a (82c), o pot ser l'únic mitjà disponible per marcar el caràcter contraexpectatiu del FC, com a (81).

- (81) a. «I like what Martin Amis said: deploring egotism in novelists is like deploring violence in boxers. There was a time when everyone understood this. And there was a time when young writers believed that writing was a [*vocation*]_{FC}—like being a nun or a priest, as Edna O'Brien said. Remember?». (Nunez 2018: § 7)
- b. I hi va haver una època en què els joves escriptors **fins i tot** creien que era [una vocació,]_{FC} escriure. (locució adverbial afegida; Ràfols 2019: § 7)
- (82) a. Doreena the Cleaner. Are you having us on? You offered it [to *Doreena?*]_{FC} (Barnes 2011: § 2)
- b. Doreena la de la feina fina. Te'n fots de nosaltres? L'hi vas oferir [a la Doreena,]_{FC} **justament?** (locució adverbial afegida; Gombau 2011: § 2)
- c. [A la Doreena,]_{FC} l'hi vas oferir **justament?**

En els contextos de (81) i (82) les locucions adverbials fan explícit el caràcter contraexpectatiu del FC perquè tenen significat escalar. En el primer cas, perquè la locució adverbial *fins i tot* fa que el FC rebi una interpretació quantificada a com a extrema i, per tant, sorprenent. Així, es manifesta que *una vocació* és una concepció de l'escriptura situada en un extrem de l'escala del que és esperable o normal, al costat d'altres coses que pot ser com 'una feina' o 'un passatemps'. En el segon cas, es manifesta que la *Doreena* és una persona a la qual l'enunciador no esperava que donessin la feina (si més no 'precisament' a ella, tenint en compte les altres persones que es podria contractar).

Tot i que, com veiem, hi ha diferents marques lèxiques del FC contraexpectatiu, observem que no són intercanviables, perquè cada locució adverbial afegeix matisos semàntics

diferents. Per exemple, en el context de (81), en què *justament* canviaria els significat de l'enunciat i l'allunyaria del text font, de la mateixa manera que *fins i tot* a (82).

D'altra banda, la locució adverbial *ni més ni menys (que)* permet fer explícits significats contraexpectatius en contextos en què *fins i tot* i *justament* no acaben de ser reeixits. En veiem un exemple a (83b), un enunciat en què una solució sintàctica com el moviment del FC a la perifèria esquerra seria forçada. Aquí la locució permet destacar *in situ* el caràcter contrastiu del sintagma *catorze anys* sense necessitat de reordenaments.

- (83) [En l'enunciat precedent s'ha esmentat un altre gos que va esperar l'amo mort durant gairebé deu anys a l'estació de tren.]
- a. Fido, a dog from a town near Florence, Italy, waited every day for [fourteen]_{FC} years for his dead master (air raid, Second World War) at the bus stop where he used to arrive home from work. (Nunez 2018: § 1)
 - b. El Fido, un gos d'un poble prop de Florència, Itàlia, va esperar cada dia durant **ni més ni menys que** [catorze anys]_{FC} el seu amo mort (atac aeri, Segona Guerra Mundial) a la parada d'autobús on sempre arribava de la feina. (locució adverbial afegida Ràfols 2019: § 1)

A banda de les locucions adverbials, per a enunciats del text font amb significat escalar de grau mínim la conjunció i terme de polaritat negativa *ni* permet generar una lectura escalar i contraexpectativa del FC (el valor escalar contrari de 'fins i tot') (Krifka 2007: 33-34). D'aquesta manera, a (84c) la conjunció *ni*, acompanyada opcionalment de la focalització a la perifèria esquerra, permet expressar la idea que 'de totes les coses que es pot necessitar en el context d'un incendi domèstic, un telèfon és una de bàsica i és improbable i sorprenent que no n'hi hagi'.

- (84) a. «Fire,» Charles said, crashing down the stairs, «Run, run; the whole damn house is on fire,» he screamed into Constance's face, «and you haven't got [a *phone*.]_{FC}» (Jackson 1962: § 8)
- b. i vosaltres sense [telèfon.]_{FC} (Sales 2016: § 8)
 - c. i vosaltres **ni** [telèfon,]_{FC} teniu.

Així mateix, la solució del traductor (84b) és original i també reeixida perquè transmet el valor contraexpectatiu i el caràcter expressiu de l'enunciat, amb una avaluació negativa de l'enunciador. Es tracta d'una estructura amb omissió del verb, en què es combina el tret expressiu de l'omissió amb el valor negatiu de la preposició *sense*.

Una altra classe d'element que podem emprar per explicitar el FC contraexpectatiu és l'adjectiu intensificador *ple*, amb l'ús que en fa Pera Cucurell a (85b).⁴⁰ En aquest exemple l'enunciadora s'exclama sorpresa que l'enunciatària portés un abric de pells al mes d'agost. Atesa l'estructura sintàctica, no podem marcar sintàcticament el FC perquè no hi ha una oració completa, sinó només un SP, *En ple agost?*. En anglès és usual marcar contrastivament una part del sintagma —en aquest cas la síl·laba tònica *Au* ('ɔ) d'*August* ('ɔgəst)—, mentre que en català l'intensificador *ple* permet fer més explícit el caràcter contraexpectatiu de l'avaluació de l'enunciador, que no la focalització *in situ* del SN *agost*.

- (85) a. «Well, on this particular day I happened to be wearing a fur coat...».
«[In *August?*]_{FC}. (Plath 1966: 189)
- b. —I resulta que precisament aquell dia jo portava un abric de pells...
—[En **ple** agost?]_{FC} (Pera Cucurell 2018: 243)

Per cloure el repertori de marques lèxiques per explicitar la contraexpectativitat, vegem també l'ús dels quantificadors exclamatius *si* (86c) i *com* (87c), i la conjunció *que* (89c).

- (86) «What about if you took him [the dog] just for a while? Even that would be a big help. The landlord can't object if the dog's only visiting.»
- a. It's not just the landlord, I explain. My apartment is [*tiny.*]_{FC} A dog that size wouldn't have room to turn around. (Nunez 2018: § 1)
- b. No és només el propietari, vaig pensar. [Tinc un pis petit.]_F (Ràfols 2019: § 1)
- c. No és només el propietari, vaig fer. Però **si** és [minúscul.]_{FC} el meu pis.
- d. No és només el propietari, vaig fer. **És que** és [minúscul.]_{FC} el meu pis.
- (87) [El Sr. Babcock és un fervorós protestant purità i intransigent.] «Oh, you know, Mr. Babcock,» she said. «The sort of thing boys of Patrick's and Junior's age should visit — museums, cathedrals, things like that.»
- a. «[*Catholic*]_{FC} cathedrals?» Mr. Babcock asked loudly. He was a sort of Inquisition in reverse. (Denis 1958: 37)
- b. —¿Catedrals [*catòliques?*]_{FC}—va preguntar el senyor Babcock en veu alta. Era una mena d'Inquisició a la inversa. (Udina 2014: § 2)
- c. —¿**Com** que [*catedrals catòliques?*]_{FC}

⁴⁰ L'exemple (85) no forma part del nostre corpus. Pertany a la novel·la *The Bell Jar* de Sylvia Plath (1966), traduïda per Marta Pera Cucurell (2018) (vg. Annex 3).

- (88) a. «I remember the last time we visited him in hospital. He was sitting up in bed watching the cricket with a huge ashtray full of butts in front of him.»
 «The hospital let him [*smoke?*]_{FC}». (Barnes 2011: § 1)
- b. —L'hospital el deixava [*fumar?*]_{FC} (Gombau 2011: § 1)
- c. **Que** el deixaven fumar(,) a l'hospital?

En el context de (86) una de les participants de l'acte comunicatiu demana a l'altra que es faci càrrec d'un gran danès molt gros, i l'altra replica que no pot perquè el seu pis és massa petit. En el text font (86a) la rèplica conté un FC *in situ* en l'adjectiu *tiny*, que té valor quantificador de grau mínim i equival a 'molt petit'. Tot i que en el text meta (86b) Ràfols fa una traducció amb ordre canònic (S)V0, també és reeixit mantindre el FC en l'adjectiu *minúscul* amb la combinació del quantificador exclamatiu *si* i un ordre de mots amb dislocació a la dreta del tema *el meu pis* (no esmentat però molt prominent). Alhora, l'ús d'un adjectiu que emfatitza el valor escalar mínim del focus com *minúscul* confereix a l'enunciat un caràcter expressiu que preserva el valor semàntic del FC del text font. Notem que en aquest enunciat la informació introduïda *My apartment is tiny* contravé les expectatives, en la mesura que és contrària a la pressuposició de l'enunciatària que 'un gos gros pot cabre al pis'. Així mateix, a (86d) veiem que en lloc del quantificador exclamatiu *si*, també és reeixit el marcador discursiu *és que*, que pot prendre valors de «justificació, excusa, èmfasi, queixa o contrast» (Marín i Cuenca 2012: 75).

Pel que fa a l'exclamatiu *com*, a (87c) el trobem en un context en què l'enunciador emet una avaluació negativa perquè és un protestant intransigent i no s'esperava que visitessin catedrals catòliques. En l'enunciat hi ha un contrast entre els adjectius *catòliques* i *protestants*, que es combina amb la contraexpectativitat. Amb aquest ús el *com* exclamatiu va seguit de la conjunció *que*.

Quant a la conjunció *que*, la trobem amb valor expressiu en oracions interrogatives totals confirmatòries (GIEC: § 34.2.1.3). A (88) permet marcar la perplexitat de l'enunciador davant del fet que permetessin fumar al pacient dins de l'habitació de l'hospital, un estat de les coses que contradiu les expectatives sobre el que es pot fer en un hospital prototípicament. En aquest cas, una solució amb reorganament sintàctic com *Fumar, el deixaven, a l'hospital?* resulta forçada o molt marcada, i sembla preferible una amplificació amb la conjunció *que* com a (88c). Observem que el traductor en aquest cas opta per la traducció literal (88b), en què el FC contraexpectatiu és interpretable, però no explícit.

Com veurem a c. 3, § 7, les correccions d'informació inferible o «contrastos inferibles» que hem tractat al llarg de tot l'apartat § 4.3.2 d'aquest capítol són més habituals en textos en anglès que no pas en català, en què se'n tendeix a estalviar el marcatge. Aquesta tendència queda reflectida en el corpus. A c. 3, § 8 valorarem si l'ús de les tècniques de traducció que hem vist en aquest apartat pot ser un indicador del grau de consciència metapragmàtica dels traductors sobre els significats del FC.

5 L'equivalència en la traducció de predicats marcats: focus contrastiu i modalitat epistèmica

En aquest apartat analitzarem les equivalències traductores establertes a l'entorn de marques de cursiva en predicats que es poden haver de traduir, o bé amb valor informatiu de FC, o bé amb valor de modalitat epistèmica. Primerament, descriurem, d'una banda, els elements que es poden focalitzar en un SV i, d'altra banda, els significats modals a què pot equivaldre la cursiva en predicats i les restriccions diferents del FC en la polaritat en anglès i en català (c. 3, § 5.1-5.2). En segon lloc, farem una anàlisi aprofundida de la distinció entre el FC en la polaritat i les marques epistèmiques (c. 3, § 5.3). En tercer lloc, tractarem la contraexpectativitat i l'expressivitat en predicats marcats amb cursiva (c. 3, § 5.4). En quart lloc, descriurem les traduccions equivalents aplicades pels traductors, parant atenció a les marques emprades i les tècniques de traducció (c. 3, § 5.5).

Per referir-nos al conjunt de fenòmens que tractarem a continuació, farem servir la noció de *predicat marcat*, una etiqueta creada *ad hoc* per designar enunciats amb determinades restriccions pragmàtiques que justifiquen la presència de marques informatives de FC i marques de modalitat, totes indicades amb cursiva en sintagmes verbals del text font (vg. *markedness*, a Hörnig et al. 2019: 4-6). Resumidament, aquesta noció inclou, d'una banda, contextos en què hi ha relacions de contrast que permeten introduir un FC en predicats i, d'altra banda, també inclou contextos en què la cursiva indica que l'enunciador afegeix marques de modalitat epistèmica, perquè pressuposa que els enunciataris estan predisposats a qüestionar la veracitat de les seves proposicions o a rebutjar-les.⁴¹

5.1 FOCUS CONTRASTIU EN EL PREDICADOR I EN LA FLEXIÓ

En aquest apartat veurem els elements que es poden focalitzar mitjançant la cursiva en un SV. Entenem que els SV predicatius es componen de dos elements: d'una banda, el

⁴¹ Vegeu Hörnig, et al. (2019: 1-15) per a una revisió actualitzada del concepte de *forma lingüística marcada*.

predicador, entès com un «nucli lèxic» que aporta la informació sobre la predicació (Valldví 2002: § 4.6.1), i de l'altra, la flexió verbal, que conté un ventall de trets sintàctics com la persona, el nombre, el temps, l'aspecte, la veu, el mode i la polaritat, entre d'altres. A més, hem de considerar que un SV pot incorporar perífrasis modals.

Tant el predicador (89) com els trets flexius es poden trobar focalitzats *in situ* en el text font. Generalment, quan el FC marca el predicador, les alternatives del focus són accions o esdeveniments en els quals els participants i altres referents són informació coneguda. En el FC en el predicador de (89), les alternatives del focus en el verb *take* comprenen les accions rellevants que es poden dur a terme amb la marihuana en el context de l'enunciat, que contrasten amb l'acció de «prendre-se-la», com {*fumar-se-la, fer-ne una infusió...*}.

(89) FC en el predicador:

a. Me: «If you want me to be a teenager, don't send me to Support Group. Buy me a fake ID so I can go to clubs, drink vodka, and take pot.»

Mom: «You don't [*take*]_{FC} pot, for starters.» (Green 2012: § 1)

b. Jo: «Si vols que sigui una adolescent, no em facis anar al Grup de Suport. Aconsegeix-me un carnet fals i així podré entrar a les discos, beure vodka i prendre maria».

Mare: «La maria no es [«pren»]_{FC} això per començar». (Font 2014: § 1)

Per contra, a (90) i (91) no es focalitza el predicador, sinó els trets sintàctics de persona i nombre, compresos en la flexió verbal en català. A (90) les alternatives rellevants són dues: la primera persona del plural i la tercera del plural {*guanyarem* i *guanyaran*}, i la relació de contrast té valor de correcció. A (91), les alternatives rellevants també són dues: el nombre singular i el plural {*aniré* i *anirem*}. Així mateix, el FC pot establir relacions que involucren persona i nombre alhora, com a *En tot cas guanyaràs (i no guanyarem)*. En anglès, el FC en la persona i el nombre s'expressen amb focus en subjectes, en lloc de la flexió, com a [They]_{FC} *will win, if anyone (not you)*.

(90) FC en la persona:

—Avui guanyarem en camp contrari, ja ho veuràs.

—En tot cas [guanyaran.]_{FC} No et pensis pas que jugaràs, amb el turmell esquinçat.

(91) FC en el nombre:

—Demà aniré a fer el Pedraforca.

—Deus voler dir que [hi anirem.]_{FC} T'hi penso acompanyar tant sí com no.

D'altra banda, la flexió també conté altres trets sintàctics com la veu, que es pot focalitzar marcant les alternatives veu activa i veu passiva {*fuck* i *to be fucked*}. A (92) observem que el FC en la veu s'expressa de manera diferent en català i en anglès:

(92) FC en la veu:

- a. «We were too fat to fuck at the time.»
«Too fat to [*be*]_{FC} fucked. By some lean and hungry Eurocrat.» (Barnes 2011: § 4)
- b. —Estàvem massa plens per follar, aleshores.
—Massa plens «perquè [*se'ns follessin*]_{FC}». Perquè se'ns follés un euròcrata nyicris i mort de gana. (Gombau 2011: § 4)

En el text font (92a) el focus marca només l'auxiliar que conté el tret sintàctic de la veu passiva, mentre que en el text meta (92b) és focus tot el SV, alhora que el traductor tria una forma de passiva pronominal amb el pronom *se*, més natural en català.

En anglès també podem trobar focalitzats *in situ* els trets de temps verbal (93) i aspecte (94), que en els textos meta següents veiem focalitzats, sintàcticament a (93b), i mitjançant el lèxic a (94b), amb l'adverbi aspectual *ja* (vg. ressaltat en negreta).

(93) FC en el temps:

- a. Everything you say about your life is true, I understand how true, but you have had your work, you [*have*]_{FC} your work. (Gornick 1987: 203)
- b. Tot el que dius de la teva vida és veritat, i entenc molt bé fins a quin punt ho és, de cert, però tu has tingut la teva feina, [*la tens,*]_{FC} la teva feina. (dislocació afegida; Caball 2016: 193)

(94) FC en l'aspecte:

- a. «But do we, for instance, believe that there's plenty of time for scientists to find a solution, or that we've reached a tipping point and in two, five or ten years it'll be too late, or that we've already passed that tipping point and we're going to hell in a handcart?» (...).
«But if we think we [*are*]_{FC} at the tipping point, what chance do we believe we have of the world agreeing?» (Barnes 2011: § 8)
- b. —Però si pensem que [*ja som*]_{FC} al punt irreversible, quina probabilitat creiem que té el món de posar-se d'acord? (Gombau 2011: § 8)

Un sisè tret flexiu que pot estar marcat contrastivament és el mode verbal, com veiem en els casos (95) i (96), en què hi ha les dues alternatives de subjuntiu i d'indicatiu {*fos* i *ets*} i

{*estiguéssim* i *estem*}, respectivament. En el primer exemple la proposició en subjuntiu *si fos un cap verd* és informació coneguda, a partir de la qual s'introdueix l'enunciat amb FC en el mode indicatiu *ho ets*. A la inversa, en el segon exemple el contrast s'estableix entre el mode indicatiu de la proposició 'la parella no estaven enamorats' —una informació inferible en el context de la conversa sobre un matrimoni fallit—, i el mode subjuntiu en l'enunciat *even if we [were]_{FC} in love*. Aquest contrast el podem marcar situant el verb en posició final, com a (96b).

(95) FC en el mode:

- Tothom em parla com si fos un cap verd.
- És que [ho ets.]_{FC} No m'estranya.

(96) FC en el mode:

- [Parlant d'un matrimoni fallit, la proposició 'que no estaven enamorats' és informació coneguda i inferible.]
- a. I said I thought we'd been friends with a mutual interest in being civilized, reliable people even if we [*were*]_{FC} in love.» (Gornick 1987: 124)
 - b. Li vaig dir a la carta que jo creia que havíem estat amics i que tots dos volíem ser persones civilitzades i fiables, encara que [hi/n'estiguéssim,]_{FC} d'enamorats. (dislocació afegida; Caball 2017: 119)

A més dels trets anteriors hi ha altres trets modals del SV que poden estar focalitzats mitjançant la cursiva. Principalment, en anglès trobem FC en verbs modals amb valor d'*irrealis mood* o «hipotètic», que es poden traduir amb el temps condicional amb valor modal com a (97), amb matisos diversos, com d'atenuació de l'assertió, de cortesia o hipotètic. Així mateix, també hi pot haver FC en perífrasis amb valor facultatiu amb el verb *poder* i deòntiques amb el verb *haver* (98), entre d'altres.

(97) FC en un verb modal:

- A: Peter petted the cat.
 - B: No, he [*would*]_{FC} have petted the cat (if his mom had let him).
 - A: En Pere va amanyagar el gat.
 - B: No, [l'hauria amanyagat,]_{FC} el gat (si sa mare l'hagués deixat).
- (adaptat i traduït de Zimmermann 2016: 315)

Hem de destacar que en tots els casos de FC en predicats els traductors rarament marquen el focus *in situ*, tot i que al corpus n'hi ha observacions com (98b), probablement marcades amb cursiva perquè no es pot d'elidir o dislocar el rerefons. A (98b) hi ha un contrast entre

el verb de la proposició subratllada *tinc ganes de dir* i la proposició amb FC [hauria]_{FC} [de dir]_{rerefons}, en la qual no podem ometre el rerefons, la resta del SV *de dir*, ni dislocar-lo a una posició perifèrica.

(98) FC en la perífrasi modal:

- a. Apollo is not like that. I have never seen him insult or attack or bully another dog. In spite of all he's been through, he has remained kind, he has kept his—humanity, I want to say (what word [*should*]_{FC} I say?). (Nunez 2018: § 10)
- b. L'Apollo no és així. No l'he vist mai insultar ni intimidar ni atacar cap altre gos. Malgrat tot el que ha passat no ha deixat de ser mai amable, ha conservat la... humanitat, tinc ganes de dir (i quina altra paraula [*hauria*]_{FC} de dir?). (Ràfols 2019: § 10)

5.2 EL FOCUS CONTRASTIU EN LA POLARITAT I LES MARQUES EPISTÈMIQUES I INTENSIVES

Fins a aquest punt hem classificat els FC en el predicador i en els trets flexius observats al corpus. Tanmateix, encara hem de donar compte de dos significats més de la cursiva focal en predicats que, com veurem a c. 3, § 7.3.3, són especialment freqüents: d'una banda, el FC en la polaritat i, de l'altra, les marques modals epistèmiques i intensives.

El FC en la polaritat indica un contrast entre la polaritat (afirmativa o negativa) d'un enunciat i la polaritat alternativa {*p*, $\neg p$ } d'una proposició present en el rerefons comú (Halliday 1967: 211; Vallduví 2002: § 4.6.1). Per exemple, a (99) l'enunciador contradia la pressuposició que 'l'enunciatari no té el diari' amb un enunciat amb FC en la polaritat, en aquest cas afirmativa.

(99) FC en la polaritat:

- a. However, the newspaper *and* the blue wool are right there in my sewing table.»
«D'you mean you [*have*]_{FC} the paper?». (Denis 1958: 106)
- b. Vols dir que [el tens,]_{FC} el diari?
- c. Vols dir que [*sí*]_{FC} que tens el diari?

Com il·lustren les traduccions (99b) i (99c), el FC en la polaritat es pot traduir tant amb una marca sintàctica situant el verb en la posició final, com amb una amplificació lèxica amb l'adverbi polar *sí*. Com també amb la combinació de tots dos recursos *Vols dir que [sí]_{FC} que el tens, el diari?*. Quan la polaritat es marca amb l'adverbi de polaritat *sí* seguit de la conjunció *que*, entenem que hi ha FC expressat amb una marca lèxica.

Tocant a la polaritat negativa, en anglès el FC pot recaure en l'adverbi *not* separat del nucli verbal, com a (100a), o en una contracció de la flexió verbal i l'adverbi negatiu, com *don't* o *isn't* o *wasn't* a (101), però també pot estar marcat en el predicador, com veiem a (102). En les traduccions d'enunciats amb polaritat negativa marcada podem trobar el verb situat en posició final, com a (100b), i també usos de termes de polaritat negativa com l'adverbi *pas* a (100b), o la combinació d'aquestes dues marques *En Charles [no ho és pas,]_{FC} mala persona*.

(100) «How long did it take Charles to get here?» I asked Constance (...).

[Amb aquesta pregunta, l'enunciadora fa entendre que creu que en Charles és un mal esperit capaç de moure's volant].

a. «Oh, Merricat,» Constance said. «Charles is [*not*]_{FC} a bad man.» (Jackson 2009: § 5)

b. —Va, Merricat—va dir la Constance—. En Charles [*no ho és*,]_{FC} mala persona.

c. —Va, Merricat—va dir la Constance—. En Charles [*no és pas*]_{FC} mala persona.

(101) All this dreadful poetry that [*wasn't*]_{FC} poetry. (Nunez 2018: § 11)

(102) «I suppose you think that Lady Hormone doesn't [*know*]_{FC} that Mame's the ninth-richest widow in New York». (Denis 1958: 76)

En darrer lloc, cal notar que en altres casos les marques en la flexió verbal del text font no es poden traduir al català com a FC en la polaritat ni en cap altre tret flexiu. Com podem veure en el context de les traduccions (103b) i (103c), l'adverbi polar *sí (que)* és inadequat pragmàticament perquè no hi ha una proposició de polaritat contrària prou prominent en el rerefons comú. Això s'esdevé perquè en català el marcatge del contrast en la polaritat requereix un grau de prominència de la relació de contrast molt més alt que no pas en anglès. A causa d'aquesta diferència pragmàtica entre la llengua font i la llengua meta, aquests altres usos de la cursiva focal s'han de traduir com a marques de modalitat modal epistèmica (EPI) si se'n vol preservar el significat.

(103) [No s'ha posat en dubte com se sent l'enunciadora.]

When she was told her relentless melancholy was oppressive to those forced to witness it, she was surprised. Her mouth and eyes flashed angry hurt and she said,

a. «I can't help it. This is how I [*feel*]._{EPI} I can only act as I feel.» (Gornick 1987: 126)

Quan li deien que la seva incessant melancolia era molt opressiva per als qui l'havien de suportar, ella quedava parada. Amb la boca i els ulls expressava dolor i ràbia i deia:

b. «No ho puc evitar. És com (*#sí que*) em sento. Només em puc comportar tal com em sento».

- c. «No ho puc evitar. (#**Sí que**) és com em sento. Només em puc comportar tal com em sento».

A (103a) l'enunciadora fa l'assertió amb cursiva focal en el verb *This is how I [feel]_{EPI}*, en resposta a la crítica que el seu estat de malenconia és desagradable per als altres. Tot i que l'han criticada, observem que ni s'ha enunciat una proposició amb la polaritat contrària 'No et sents trista com dius', ni tampoc cap proposició que manifesti desconfiança en la veracitat com 'No és cert que et sentis tan trista com dius'. Tanmateix, la manca d'empatia dels enunciataris és rebuda com una mostra de descrèdit per l'enunciadora, motiu pel qual pressuposa que no la creuen prou. És per això que sobre la base d'aquesta pressuposició reforça el valor de veritat la seva assertió marcant el verb *feel* —amb cursiva focal en un text escrit i entenem que mitjançant la prosòdia en un text oral—, una marca equivalent a l'adverbi epistèmic *realment* en català, com veiem a (104).

(104) Quan li deien que la seva incessant melancolia era molt opressiva per als qui l'havien de suportar, ella quedava parada. Amb la boca i els ulls expressava dolor i ràbia i deia:

«No ho puc evitar. **Realment** és com em sento. Només em puc comportar tal com em sento». (adverbi afegit; Caball 2016: 120)

De manera semblant, a (105a) veiem el verb *was* marcat amb cursiva, tot i que no s'ha enunciat una proposició de polaritat contrària com 'La manca de pietat no era poder', perquè la situació comunicativa és monològica. Això no obstant, sabem que la narradora pensa que les creences del personatge estan equivocades, i sobre aquesta base s'introdueix la marca de cursiva en el verb, equivalent a un adverbi epistèmic com *realment* o a una locució com *de debò* en català, com veiem a (105c-d).

(105) [La narradora pensa que les creences del personatge de què parla són errònies.] She knew of no other way to make herself feel better than to make people want her. She knew that when she swayed her hips, (...). She thought this knowledge gave her power.

- a. She thought her own heartlessness [*was*]_{EPI} power. (Gornick 1987: 99)
- b. Es pensava que la manca de pietat (#**sí que**) era poder.
- c. Es pensava que la manca de pietat era poder, **realment**.
- d. Es pensava **de debò** que la manca de pietat era poder.

Els elements adverbials epistèmics de (105c) i (105d) són modificadors del compromís de l'enunciador amb el valor de veritat de la proposició, i no pas FC o altres marques

pròpiament d'estructura informativa; són marques de modalitat. Com hem vist, aquest valor modal es pot expressar amb adverbis i locucions com *realment* i *de debò*, i també amb les locucions *sens dubte* i *segur que*, entre d'altres (vg. Romero i Han 2004: 625). Els enunciats que requereixen aquesta mena de traduccions tenen en comú que, des d'un punt de vista informatiu contenen relacions de contrast poc prominents basades en pressuposicions de l'enunciador sobre l'actitud o la disposició de l'enunciatari a acceptar la seva proposició com a certa.

Els valors modals d'aquests usos de la cursiva poden ser, o bé només epistèmics, o bé de «necessitat epistèmica», quan la certesa sobre l'assertió s'associa a un valor de necessitat i causal o deòntic, equivalent a la locució adverbial *per força*, com a (106b), i a adverbis com *necessàriament* a (107b) (Squartini 2016: 54; Boye 2016: 117). A (106) hi ha un contrast entre els verbs modals *can* i *have*, traduït amb una amplificació amb la locució *per força*. Notem que aquí el rerefons *de suportar* no es pot dislocar. En aquests enunciats, més enllà del fet que l'ús de l'adverbi *sí (que)* és poc natural, observem que el contrast en la polaritat no és l'únic valor de la cursiva focal, perquè en la traducció es pot fer explícita una capa addicional de significat, amb el valor modal de necessitat.

- (106) a. «Well, to be fair,» I said, «I mean, she probably *can't* handle it. Neither can you, but she doesn't [*have*]_{EPI} to handle it. And you do.» (Green 2012: § 4)
- b. —Home, sincerament, vull dir, probablement no ho pot suportar —vaig dir—. I tu tampoc, però ella no ho ha de suportar **per força**. I tu sí. (Font 2014: § 4)
- (107) a. «Someone said of Reagan that he was simple but not simple-minded.»
«That's not bad.»
«Yes it is. It's sophistry, it's a spin doctor's formula. Hear it from me: simple [*is*]_{EPI} simple-minded.» (Barnes 2011: § 8)
- b. —Algú va dir de Reagan que era simple però no ximple.
—Això no és dolent.
—Sí que ho és. És un sofisma, és una fórmula propagandística. Escolta el que et dic: algú simple és **necessàriament** ximple. (modificat de Gombau 2011: § 8)

De la mateixa manera, a (107) en lloc de fer una traducció amb FC com *Algú simple sí que és ximple* o *Algú simple ho és, de ximple*, si volem reproduir el significat del FC hem de fer explícit el valor de necessitat amb una locució o adverbi.

Avancem que si parem atenció a aquestes traduccions de marques epistèmiques és perquè són els casos de flexió verbal marcada més freqüents en el corpus, amb 103 observacions contra 55 de FC en la polaritat i 61 de FC en altres trets flexius i el predicador (vg. c. 3, § 7.3.3).

Com veurem a c. 3, § 5.3, també cal distingir el valor epistèmic descrit i el significat d'altres marques en la flexió verbal de caràcter exclamatiu o intensiu (INT) que manifesten una actitud o estat emocional de l'enunciador. Per exemple, a (108) l'enunciadora fa una mena de monòleg interior en el qual incrementa progressivament la intensitat del seu sentiment d'ansietat. Així, un cop ha expressat que 'necessitava que li fessin costat', reitera la proposició amb una marca tipogràfica intensiva *I* [needed]_{INT} *it*. A (108b) veiem que, com en els dos casos anteriors, l'adverbi polar *sí* amb la conjunció *que* no és pragmàticament reeixit, menys encara en absència d'un diàleg.

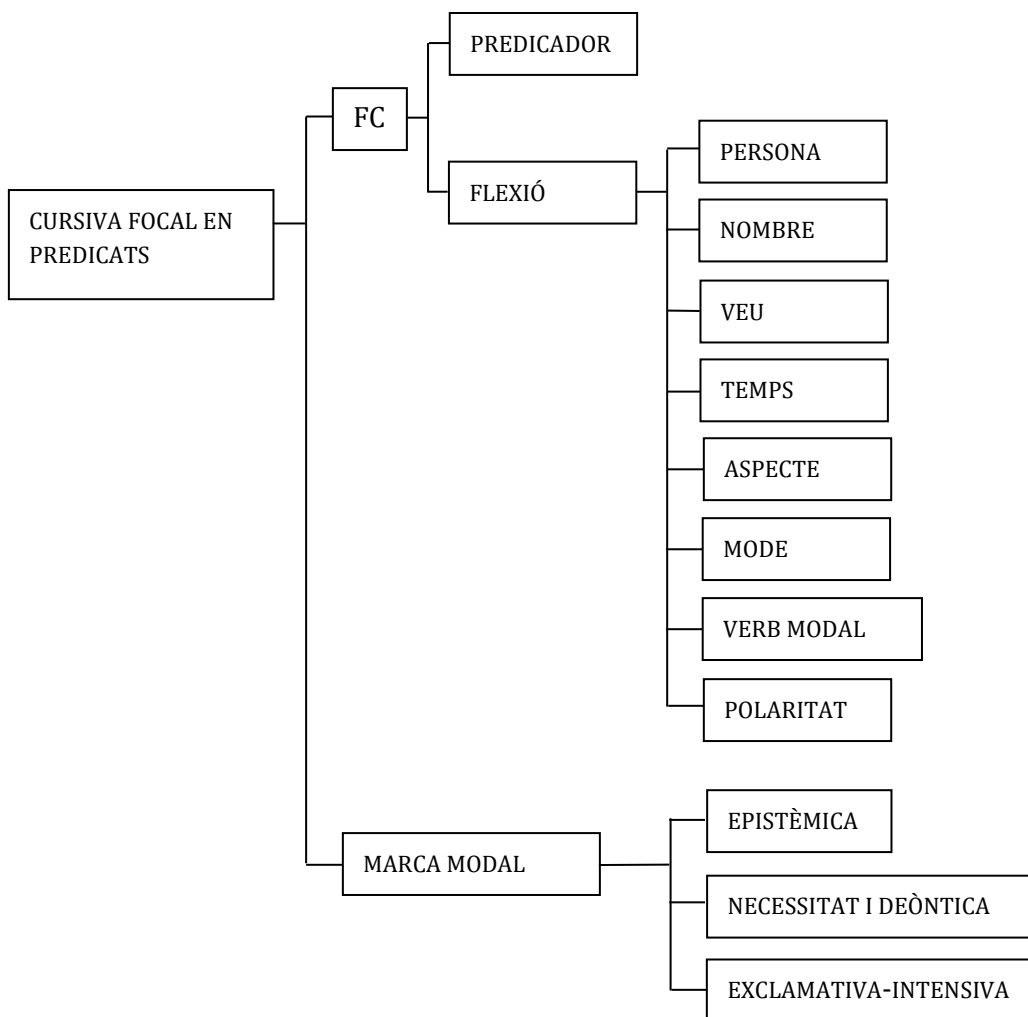
(108) [En un monòleg interior.]

- a. Her anxiety was unbearable to me. It made me crazy. I needed her to respond, to be there with me. I [*needed*]_{INT} *it*. (Gornick 1987: 135)
- b. La seva ansietat m'era insuportable. Em feia parar boja. Necessitava que ella respongués, que em fes costat. (#**Sí que**) ho necessitava.
- c. La seva ansietat m'era insuportable. Em feia parar boja. Necessitava que ella respongués, que em fes costat. Ho necessitava **de debò**. (Caball 2017: 129)
- d. La seva ansietat m'era insuportable. Em feia parar boja. Necessitava que ella respongués, que em fes costat. **I tant si** ho necessitava.

Per bé que la traductora reproduceix aquest valor de manera reeixida amb la locució *de debò* a (108c), equivalent a 'creieu-me que ho necessitava', en un cas com aquest les locucions epistèmiques poden funcionar com a marques exclamatives, atès que no hi ha una pressuposició de l'enunciador sobre la disposició dels enunciataris a acceptar la seva proposició; tot al contrari, de fet, perquè es tracta d'un monòleg interior. Tenint en compte aquest valor semàntic, també podem traduir aquests usos de la cursiva amb quantificadors exclamatius com *si*, *que* o *com* i locucions purament intensives com *i tant si*, com a (108d).

Recapitulant, fins aquí hem distingit dotze elements que la cursiva focal pot marcar en predicats, que hem classificat en casos que es tradueixen amb FC i casos que en català s'expressen amb marques de modalitat, tal com resumim en la Figura 7.

Figura 7. Elements marcats amb cursiva focal en predicats

5.3 LA POLARITAT MARCADA I LA MODALITAT EPISTÈMICA

En la bibliografia el focus en la polaritat es relaciona amb la modalitat epistèmica (Halliday 1967: 24; Vallduví 1993: 493-499; Zimmermann i Hole 2008: 4-5; Lohnstein 2016: 291-313; Gutzmann et al. 2020: § 2). Amb el terme *verum focus*, encunyat per Höhle (1992: 112), es defineix el FC en la polaritat com «l'èmfasi en la veracitat d'una proposició [que és tota rerefons] expressada en un món de referència de manera oposada a altres mons possibles» (Zimmermann i Hole 2008: 5).

D'altra banda, Lohnstein (2016: 307) en fa una definició d'enfocament conversacionalista, d'acord amb la qual aquesta mena de FC és un instrument per aturar disputes sobre l'acceptació d'un contingut proposicional en el rerefons comú. Així mateix, per aquest autor, sintàcticament el *verum focus* focalitza la modalitat oracional.⁴² A grans trets, les

⁴² Lohnstein (2016: 307) situa la modalitat oracional en un sintagma modalitat (*Mood Phrase*) situat en les capes més altes de la perifèria oracional esquerra.

concepcions de Zimmermann i Hole (2008) i Lohnstein (2016) s'emmarquen en l'anomenada «tesi FAT» (vg. *Focus Accent Thesis*, a Lohnstein (2016) i Gutzmann et al. (2020: § 2), que considera que el fenomen que aquí anomenem *FC en la polaritat* és una classe de focus amb contrast i, per tant, un fenomen pertanyent a l'estructura informativa.

En oposició a la tesi FAT, cal esmentar també les anàlisis de Romero i Han (2004: 624-634), Gutzmann i Castroviejo Miró (2011: § 5.2) i Gutzmann et al. (2020: § 2), anomenades «tesi LOT» (*Lexical Operator Thesis*), que defensen que el *verum* no pertany a l'àmbit de l'estructura informativa, perquè no és una classe de focus, sinó un operador sense contingut fonològic que es manifesta únicament quan es posa èmfasi en el valor de veritat d'una proposició (Gutzmann et al. 2020: 8).

Fet aquest resum, volem destacar que les manifestacions del FC en la polaritat, tractades en els estudis sota l'etiqueta *verum focus* o *verum*, obeeixen a restriccions pragmàtiques diferents en anglès i en català. Mentre que en anglès es marca *in situ* —amb la tipografia en textos escrits i amb un accent H*L molt marcat en textos orals— en català es marca amb el posicionament del FC en la posició final (amb una possible dislocació del rerefons) i també amb l'adverbi focal *sí (que)*. Com hem vist, el marcatge *in situ* en anglès el trobem en contextos en què la relació de contrast amb la polaritat contrària és molt poc prominent o una pressuposició de l'enunciador, no pas informació esmentada o inferible. Per contra, en català per fer un ús reeixit de l'adverbi *sí (que)* o dislocar el rerefons amb la finalitat de marcar un FC en la polaritat, cal que hi hagi una proposició de polaritat contrària prominent en el rerefons comú, ja sigui esmentada o inferible d'altra informació compartida.

Amb el parell de preguntes (109-110) il·lustrem les restriccions que determinen que en català es recorri al FC en la polaritat o a marques modals epistèmiques, en enunciats amb predicats marcats. Veiem com la pregunta polar «neutra» de (109) admet respostes amb polaritat afirmativa com (109a), però no pas amb un FC en la polaritat com (109b). Tanmateix, sí que admet respostes amb valor intensiu, és a dir, amb polaritat positiva i modalitat exclamativa, com (109c), i amb reforç modal epistèmic, com (109d), entenent aquests valors com a marques de modalitat amb què l'enunciador fa l'assertió, sense necessitat de cap proposició contrària en el rerefons comú per acomodar-la (vg. *intensifier adverb really*, a Romero i Han 2004: 625).

(109) Saps cantar?

- a. Sí que en sé / En sé. [polaritat afirmativa]
- b. #[Sí,]_{FC} que en sé. [FC en la polaritat]
- c. I TANT que en sé / Si en sé! [polaritat afirmativa + modalitat exclamativa]
- d. En sé, de debò. [proposició + modalitat epistèmica]

Aquests exemples mostren que en català el FC en la polaritat exigeix un context específic amb una relació amb informació del rerefons comú per ser reeixit. D'aquesta manera, la resposta (110a) funciona perquè la pregunta *Vols dir que saps cantar?* conté un biaix cap a la polaritat negativa, que dona lloc a la implicatura 'No crec que en sàpigues, de cantar', que no trobem en la pregunta «neutra» de (109), *Saps cantar?*.

(110) Vols dir que saps cantar?

- a. [Sí,]_{FC} que en sé. [FC en la polaritat]
- b. I TANT que en sé / Si en sé! [polaritat afirmativa + modalitat exclamativa]
- c. En sé, de debò. [proposició + modalitat epistèmica]
- d. De debò que (sí, que) en sé. [modalitat epistèmica + FC en la polaritat]

Ahora, de manera semblant però no igual, les marques epistèmiques es basen en la pressuposició que l'enunciatari té un biaix relatiu a la certesa de la seva proposició. Per tant, són reeixides en contextos en què no s'ha esmentat una proposició o que fonamentin aquesta creença, però també en contextos en què sí que hi ha relacions de contrast en la polaritat. Així doncs, la distinció crucial entre aquests dos fenòmens és que les marques de polaritat són relatives al caràcter afirmatiu o negatiu i depenen del rerefons comú, mentre que les marques epistèmiques són relatives al grau de compromís de l'enunciador i no depenen del rerefons comú *necessàriament*.

Així doncs, el FC en la polaritat forma part de l'estructura informativa i, com a tal, està regit per la informació que hi ha en el rerefons comú. Per contra, l'ús de marques epistèmiques com *realment*, *de debò*, *per força* o *i tant* pertany a l'àmbit de la modalitat; concretament, a les actituds amb què l'enunciador emmarca i introdueix les proposicions. Per aquest motiu, entenem que l'estructura informativa està relacionada amb la modalitat epistèmica, encara que són àmbits diferents.

Quan enunciem una proposició afegint-hi marques de modalitat epistèmica com *En sé, de debò* a (109d) i (110c), incrementem el nostre compromís amb la certesa de la proposició, i ho podem fer sense corregir o modificar un element del rerefons comú necessàriament. A

(109d) l'enunciador no té motius per pressuposar que l'enunciatari no creurà la seva proposició, en tot cas, podem dir que l'ús de *de debò* es pot interpretar com una preocupació de l'enunciador per la seva credibilitat. En canvi, a (110c) l'enunciador sí que té motius per anticipar cert descrèdit, perquè respon a una pregunta esbiaixada cap a la polaritat contrària amb l'expressió interrogativa *Vols dir que...?*

Així mateix, cal destacar que hi ha contextos en què el FC en la polaritat i les marques epistèmiques poden coincidir. Per exemple, en enunciats com (110d) (*De debò que sí, que en sé*), d'una banda, es reforça el compromís amb la veracitat amb la locució adverbial epistèmica *de debò*, i de l'altra, s'estableix un contrast amb la polaritat alternativa amb l'adverbi polar *sí (que)*. Notem que en la perifèria esquerra l'ordre d'aquests dos fenòmens està fixat, perquè podem dir *De debò que sí que en sé*, però no pas **Sí que de debò que en sé*. Quan la locució epistèmica *de debò* precedeix l'adverbi polar *sí*, la locució queda fora de la proposició i fa la funció de reforçar l'assertió ('és cert que' + proposició 'sé cantar'). En canvi, si la locució segueix l'adverbi, passa a formar part de la proposició mateixa (proposició 'és cert que sé cantar'). Això és així perquè els elements que segueixen el FC en l'adverbi polar *sí (que)* estan marcats com a rerefons i, per tant, com a part de la proposició enunciativa.

Dit d'una altra manera, mentre que la polaritat forma part de la proposició enunciativa, les marques epistèmiques hi són externes, perquè són part de les condicions d'enunciació. Això queda reflectit en la impossibilitat de respondre a una pregunta polar, ja sigui neutra o esbiaixada, només amb una locució epistèmica com *de debò*, com a (111b).⁴³

- (111) Vols dir, que saps cantar?
- a. Sí. [polaritat afirmativa]
 - b. #De debò. [modalitat epistèmica]

Així doncs, només la polaritat té el potencial proposicional d'actualitzar el rerefons comú del discurs, com veiem a (111a), i per aquest motiu pot estar marcada pels elements de l'estructura informativa com el FC. Aquesta diferència també explica que el FC en la polaritat estigui subjecte a restriccions d'estatus informatiu; és a dir, que depengui de com de coneguda o activa en el rerefons comú és la informació, tal com veiem a (112a) i (112b). Recordem que a (112a) l'adverbi *sí (que)* és focus informatiu o neutre, mentre que a (112b) les versaletes indiquen que l'adverbi *sí (que)* està marcat prosòdicament com a FC. Per contra, les marques

⁴³ Lluís Payrató (Universitat de Barcelona) ens fa notar que la pregunta *Vols dir, que saps cantar?* de l'exemple (111) es podria contestar reeixidament amb la locució *sens dubte*, fet que marcaria alhora la modalitat epistèmica i la polaritat afirmativa.

epistèmiques es poden expressar *ex nihilo*, sense que s'hagi manifestat una proposició de polaritat contrària, com a (112c) i (112d).

(112) Has fregat els plats?

- a. [Sí,]_F els he fregat / [Sí que els he fregat.]_F [focus en la polaritat]
- b. #[Sí,]_{FC} que els he fregat. [FC en la polaritat]
- c. Els he fregat, **de debò**. [proposició + modalitat epistèmica]
- d. **Et juro** que els he fregat. [modalitat epistèmica + proposició]

(113) Vols fer el favor d'aclarir-te? Has fregat els plats o no?

[Sí,]_{FC} que els he fregat. [FC en la polaritat]

Aquesta distinció s'observa en l'adequació diferent de les respostes (112b) i (113), perquè en aquest segon exemple la pregunta introdueix les dues polaritats {sí, no} en el rerefons comú, cosa que estableix les condicions pragmàtiques que fan reeixir el FC en la polaritat.

Des d'un punt de vista sintàctic, a (112c) i (112d) les marques epistèmiques ocupen una posició necessàriament perifèrica a la dreta i a l'esquerra, respectivament, perquè no són part de la proposició, sinó que la modifiquen modalitzant-la com a adjunts oracionals. Tanmateix, cal destacar que aquests mateixos adverbis i locucions també poden aparèixer dins el nucli oracional, bé que amb un altre significat. Quan són adjunts al predicat, aquests modificadors prenen un significat intensiu de manera o de grau. Per exemple, en l'oració *Necessita ajuda de debò*, la locució *de debò* modifica el SV amb el significat 'necessita ajuda en molta quantitat' o 'de més eficaç que una altra'. De manera semblant, si l'adverbi *realment* modifica el verb a *Necessita realment ajuda*, és una adjunt al predicat i pren un valor de grau equivalent a 'la necessita molt'. Així mateix, si *de debò* modifica el SN *ajuda*, és un adjectiu adverbial que remarca la identitat del referent, amb el significat 'necessita ajuda bona' o 'veritable'.

Vegem el valor d'adjunt al predicat dels adverbis i locucions epistèmiques en traduccions de FC en el predicador a (114b) i (114c).

- (114) a. There is something to recommend a story that [*ends.*]_{EPI} (Green 2012: § 4)
- b. Una recomanació per a una història és que s'acabi **de debò**.
 - c. Una recomanació per a una història és que s'acabi **realment**.

A (114) l'enunciadora té la pressuposició no expressada que 'tota novel·la té un final' i que 'el final de la novel·la que comenta no és un final «realment», perquè no és prototípic' (la

novel·la s'acaba de cop i volta amb la malaltia de la narradora, que impedeix de continuar la història). Sobre aquesta base, a (114a) s'introdueix l'enunciat amb cursiva focal en el verb, que podem traduir com a (114b) i (114c) modificant-lo amb un adverbi o locució epistèmica. Com hem explicat, si la locució epistèmica té abast només sobre el verb *ends* i no sobre tota la proposició, ocupa una posició nuclear i té valor adverbial de manera proper a 'que s'acabi com cal' o 'que s'acabi bé'.

5.3.1 Anàlisi de la relació entre el FC en la polaritat i la modalitat epistèmica segons la teoria pragmàtica de la veritat com a compromís públic

Les anàlisis de Romero i Han (2004), Zimmerman i Hole (2008), Lohnstein (2016) i Gutzman et al. (2020) esmentades al principi de l'apartat § 5.3 d'aquest capítol, no fan una distinció clara entre els àmbits de l'estructura informativa i la modalitat epistèmica. Davant d'aquest fet, autors com Mâtic i Nikolaeva (2018: § 2.1) critiquen la pretensió de les teories sobre el *verum (focus)* d'aglutinar fenòmens molt diversos no reductibles a la noció de *focus* i a l'estructura informativa, entre els quals destaquen les marques intensives i exclamatives. D'altra banda, Krifka (2019: 73-91, 2020: § 3.1-3.2) ha desenvolupat un marc teòric que permet explicar algunes diferències cabdals entre els elements que pertanyen a l'estructura informativa i els que pertanyen a l'àmbit de la modalitat, en consonància amb les distincions pragmàtiques i sintàctiques fetes a c. 3, § 5.3. A continuació, introduïrem a grans trets la proposta de Krifka (2019, 2020).

Krifka (2019: 85) defensa que la funció dels elements de modalitat epistèmica subjectiva o de l'enunciador és introduir «the non-modalized proposition into the common ground in a more cautious manner». A partir d'aquesta idea, separa aquests marcadors epistèmics de la proposició enunciativa i, per tant, també els distingeix de la partició informativa focus-rereferons.

Per explicar la separació entre la proposició i la seva modalització, en l'àmbit sintàctic Krifka (2020: § 2) distingeix tres capes sintagmàtiques en la perifèria esquerra, que precedeixen tota proposició enunciativa: en primer lloc, hi ha el «sintagma asserció» o *Assertive Illocutionary Act Phrase (SAct)*; en segon lloc, hi ha el «sintagma compromís» o *Commitment Phrase (SCom)*, i en tercer lloc, hi ha el «sintagma judici» o *Judgement Phrase (SJ)*. Després d'aquestes capes trobem la proposició en si, que conté la flexió verbal i les marques informatives. Així doncs, l'ordre de capes seria: [asserció [compromís [judici [proposició]]]].

D'aquesta manera, la funció de l'«asserció» és afegir la proposició en el rerefons comú, a més d'hostatjar especificadors com els adverbis enunciatius com, *francament* (Krifka 2020: § 3.3). La funció del «compromís» és convertir la proposició en un compromís públic de l'enunciador sobre la veracitat de la proposició, d'acord amb el paràmetre establert en un «judici de veracitat». Així, l'enunciador —i «jutge»— esdevé responsable de la veracitat de la proposició (Krifka 2019: 83).⁴⁴

Aquesta segona capa pot hostatjar especificadors del compromís com les locucions *per Déu*, *hi posaria la mà al foc*, *m'hi jugo un pèsol* i certs adverbis i locucions epistèmics com *realment* i *de debò*. En darrer lloc, la funció de la capa *judici* és hostatjar operadors lingüístics que modifiquen el «judici de veracitat», com per exemple els adverbis i locucions epistèmics que admeten una graduació de la certesa (*segurament*, *probablement*, *potser*, *possiblement*, etc.) i els elements evidencials. A (115-117) donem exemples de la distribució d'informació en les capes descrites.

(115) [_{SAct} francament [_{SCom} realment [_{SJ} segurament [_P sí que necessita ajuda]

(116) [_{SAct} francament [_{SCom} de debò que [_{SJ} probablement [_P sí que necessita ajuda]

(117) [_{SAct} honestament [_{SCom} hi posaria la mà al foc [_{SJ} que potser [_P sí que necessita ajuda]

Per sota d'aquestes tres capes hi ha la proposició (P), que conté la polaritat. Com hem vist, quan la polaritat està focalitzada es marca dins de la proposició amb adverbis com *sí (que)*, a més de recursos sintàctics i prosòdics o tipogràfics *in situ*. D'acord amb aquesta teoria, entenem que l'estructura informativa afecta la proposició, però no les tres capes descrites. És per això que les marques epistèmiques en la flexió en un enunciat com *He [needs]_{EPI} help*, que es tradueixen amb adverbis epistèmics perifèrics *Necessita ajuda*, *de debò*, equivalen a especificadors del compromís, i no són marques de FC en la polaritat.

Resumida la proposta de Krifka (2019, 2020), hem de dir que prenem el seu marc com una teoria centrada en la pragmàtica, la dimensió sintàctica de la qual és només una proposta per desenvolupar, inespecífica en molts aspectes. D'entrada, des d'un punt de vista generativista, no hi queda prou clar per què les tres capes han de formar estructures sintagmàtiques amb nuclis funcionals específics (Act, Com i J) amb presència en la sintaxi. De fet, Krifka (2019: 81) mateix reconeix el problema:

⁴⁴ Krifka (2019: 73-74, 83; 2020: 6) fa servir els termes *compromís* i *especificador del compromís* perquè seguint Frege (1879), Peirce (1931-1958) i Searle (1969), entre altres autors, defensa que les assercions no expressen creences de l'enunciador sobre la veracitat de les proposicions, sinó compromisos públics sobre la seva veracitat.

The precise syntactic and semantic implementation of commitment specifiers is still in need of further research, as they have not been recognized for what they are. But it is plausible that such phrases require a notion of assertion that involves the notion of commitment.

Alhora, tampoc hi ha una explicació dels moviments sintàctics a aquestes capes.⁴⁵

5.3.2 La classificació dels adverbis i locucions polars, epistèmiques i «evidencials»

Un cop detallada la distinció entre marques de FC i marques de modalitat, cal que esmentem de manera no exhaustiva alguns dels elements que marquen la polaritat i la modalitat epistèmica; si més no, els que apareixen en els textos meta en la traducció d'enunciats amb cursiva focal en predicats.

En primer lloc, dins dels elements de polaritat afirmativa que marquen focus i relacions contrastives, a més de l'adverbi *sí (que)*, trobem la locució modal intensiva *i tant*, i el quantificador exclamatiu *si* que hem vist en els exemples (109b) i (110b) (*Si en sé, de cantar!*). D'altra banda, un dels elements de polaritat negativa més importants en català, tot i les diferències diatòpiques (GIEC: § 35.4.2.2), és l'adverbi de reforç *pas*, tal com apareix emprat a (100c) *En Charles no és pas mala persona*.

També dins l'àmbit de la polaritat afirmativa, destaquem els adverbis i locucions que aporten un matís aspectual, com *ja* (118), *finalment* i *per fi* (119).

- (118) a. We were in a Chinese restaurant and the waiters were paying proper attention to her. Perhaps her hair looked a bit Chinese; or perhaps they knew it was more important to please her than me—that pleasing her [*was*]_{FC} pleasing me. (Barnes 2011: § 2)
- b. O potser sabien que era més important complaure-la a ella que no pas a mi (que complaure-la a ella **ja** era complaure'm a mi).

⁴⁵ Krifka també fonamenta la necessitat d'aquestes capes sintàctiques sobre la base de l'existència de morfologia funcional especialitzada en diverses llengües: «As there is linguistic material, like by God or *wallaahi* [àrab], that targets the commitment expressed by assertion, we should also expect that there is a level of syntactic representation of a commitment layer. Notice that commitment specifiers can, but need not, be parentheticals that somehow hover above the syntactic structure of a sentence. But then they have to be integrated in it. I have proposed a “Commitment Phrase” (...) that may provide the proper target for commitment specifiers» (2019: 82).

- (119) a. Overcome with tender affection, I would plan to walk through the door, throw my arms about Stefan, cover his face with kisses, and say, «What is this nonsense?». But when I [*did*]_{FC} walk through the door his face seemed made of stone. (Gornick 1987: 150)
- b. Però quan **finalment** / **per fi** creuava la porta, la seva cara semblava de pedra.

Aquests dos exemples també admeten traduccions amb FC en la polaritat (*sí que*), però les traduccions resulten més naturals i equivalents quan recullen alhora la informació aspectual.

En segon lloc, hi ha elements epistèmics que admeten una gradació del compromís amb la veracitat de l'enunciat. Els adverbis i locucions *possiblement*, *potser*, *probablement*, *segurament*, *per ventura*, *si molt convé*, *tal vegada* i *tal volta* són alguns dels que apareixen llistats a la GIEC (§ 20.8.1). Aquests mots i locucions modifiquen la capa del «judici» (Krifka 2020: § 3.1.1) i no solen ser equivalents a la cursiva focal en la flexió verbal en anglès. Per exemple, a (120b) l'ús de l'adverbi epistèmic gradual *segurament* és reeixit, però no equivalent a la implicatura del text font, que expressa una certesa absoluta en els termes de (120c).

- (120) a. It was all she knew. She thought this knowledge gave her power. She thought her own heartlessness [*was*]_{EPI} power. (Gornick 1987: 99)
- b. Era l'única cosa que sabia. Es pensava que aquest coneixement li donava poder. Es pensava que la manca de pietat era, **segurament**, poder. [tr. no equivalent]
- c. Era l'única cosa que sabia. Es pensava que aquest coneixement li donava poder. Es pensava que la manca de pietat era, **sens dubte** / **veritablement** / **realment** / **de debò**, poder. [tr. equivalent]

En tercer lloc, distingim els elements epistèmics que no graduen el compromís de l'enunciatari, sinó que el presenten com a absolut. A la GIEC (§ 20.8.1) hi figuren *realment*, *verdaderament*, *vertaderament*, *veritablement*, *indubtablement*, *de veritat*, *de veres*, *de debò*, *(de) segur*, *evidentment*, *naturalment*, *lògicament*, *òbviament* i *per descomptat*. A aquesta llista hi afegim les locucions *sens dubte*, *en realitat* (amb el sentit de 'realment'), *del cert* i *en efecte*, i l'adverbi *efectivament*. Aquests elements modifiquen el compromís de l'enunciatari i són equivalents a la cursiva focal en la flexió verbal en anglès.

Els adverbis epistèmics no graduals formen un conjunt heterogeni, atès que aporten matisos semàntics diversos. D'una banda, n'hi ha de genèrics, aplicables en la majoria de traduccions

de marques amb valor epistèmic com *realment*, *veritablement* i *de debò*, mentre que d'altres com *naturalment*, *efectivament* i *en efecte* s'adeqüen més a contextos en què hi ha informació accessible i rellevant relativa a la font de certesa de l'enunciador, ja sigui la percepció sensorial o una inferència en el cas de *lògicament*, *òbviamment* i *per descomptat*. D'aquesta manera, en contextos com (121a), en què hi ha un ús del verb *saw* amb el sentit d'adonar-se de', la introducció de l'adverbi *efectivament* en el text meta (121b) és adequada si cerquem l'equivalència.

- (121) a. However much I sought to differentiate myself, I seemed always to end up like Mama, lying on the couch staring into space. And never more so than when I saw that sleeping with Joe [*had*]_{EPI} been like sleeping with my father. (Gornick 1987: 88)
- b. Per més que intentava ser jo mateixa, al final sempre acabava com la mare, ajaguda al sofà i mirant al buit. I encara més quan em vaig adonar que **efectivament** dormir amb en Joe havia estat igual que dormir amb el pare.

Val a dir que la GIEC (§ 20.8.1) no considera que aquest tercer grup d'adverbis no graduals sigui de tipus epistèmic, i els classifica sota la categoria d'«evidencials», perquè, com hem vist, n'hi ha que aporten matisos sobre la font d'informació (perceptiva, inferible o per compte d'altri). Això no obstant, com que aquesta condició no és clarament extensible a adverbis més genèrics semànticament com *realment*, preferim la categoria més general d'*epistèmic no gradual*.

Per contra, a la *Gcc* López i Morant (2002: § 12.10.2), seguint Pérez Saldanya (1991), relacionen els adverbis modals epistèmics amb aquest tercer grup d'adverbis, que anomenen *modals assertius* perquè «solen modalitzar la reacció dialògica a una intervenció anterior» i «la relació [entre intervencions] no es planteja entre el món real i un món possible, sinó entre el món d'un torn de parla, implícit o explícit, i el torn següent» (López i Morant 2002: 1841). Clarament, la concepció d'aquests autors coincideix amb la classificació defensada en aquest apartat, no només terminològicament —no parlen d'*evidencialitat*—, sinó teòricament, perquè quan parlen de «reacció dialògica» i de «torns de parla», vinculen els adverbis com *naturalment* i *realment* amb la gestió de la informació present en el rerefons comú, i la modalització de les assercions amb el grau de certesa de l'enunciador.

Dins d'aquest tercer grup hi incloem els elements epistèmics que modifiquen el compromís de manera no gradual, tot afegint un valor modal de necessitat. La GIEC (§ 20.8.1) recull els

adverbis *necessàriament, forçosament, irremeiablement i per força*, però, a més, amb aquest significat també trobem l'adverbi intensiu *bé*, com a *Bé els havia d'ajudar*.

En darrer lloc, hi ha les marques epistèmiques intensives-exclamatives. Els contextos en què trobem aquestes marques són molt diversos i, per això, més enllà de les locucions intensives genèriques que ja hem vist com *i tant*, podem observar tota mena d'expressions amb matisos diferents. També en són exemples les locucions intensives *tant sí com no, de totes totes i sí o sí*—tot i que la segona i la tercera no són normatives—, adequades i equivalents en l'ús que en veiem a (122c).

(122) Richie was sitting beside me, demanding attention. He knew that in our house he had rights rather than obligations. This knowledge allowed him to move to the edge of brashness, although rarely did he cross a border from which he could not beat a safe retreat.

- a. On this particular evening, though, Richie [*wanted*]_{INT} me to be with him. I elbowed him away, my eye not leaving the page. He refused my refusal. (Gornick 1987: 100)

En Richie seia vora meu i reclamava atenció (...).

- b. Aquell vespre en concret, però, en Richie volia que estigués per ell. (Caball 2017: 97)
 c. Aquell vespre en concret, però, en Richie volia **tant sí com no** que estigués per ell.

Observem que en aquest context, una interpretació amb FC en la polaritat com #*En Richie sí que volia que estigués per ell* generaria un enunciat contradictori, perquè anteriorment s'ha expressat la mateixa proposició amb polaritat igualment afirmativa *En Richie (...) reclamava atenció* (vg. subratllat).

5.3.3 L'ambigüitat de marques de FC i modals en el corpus de traducció

Tocant a l'anotació dels valors de la cursiva focal en predicats en el nostre corpus, en cada cas hem recorregut al context per identificar si la flexió marcada equival a un FC en la polaritat o a una marca modalitat epistèmica en el text meta. Per exemple, a (123b) la traductora opta per un FC en la polaritat positiva, perquè en el rerefons comú hi ha la proposició amb polaritat negativa 'Això no és una pipa'.

- (123) The shirt was a screen print of a famous Surrealist artwork by René Magritte in which he drew a pipe and then beneath it wrote in cursive *Ceci n'est pas une pipe*. («This is not a pipe.»)
«I just don't get that shirt,» Mom said. (...)
a. «But it [*is*]_{FC} a pipe.» (Green 2012: § 12)
b. —Però **sí que** és una pipa. (Font 2014: § 12)

Observem que en el context de (123), els enunciats *Però és una pipa* i *Però realment és una pipa* són traduccions possibles però no corresponents informativament, perquè en el primer es neutralitzaria la marca de FC, i en el segon es canvia el FC per una marca epistèmica, una operació generalment viable atès que, com hem vist, aquestes marques modals no exigeixen una relació de contrast amb informació del rerefons comú per ser reeixides.

Per bé que en les observacions que hem presentat fins a aquest punt la distinció entre marques informatives i modals és clara, hi ha casos en què es pot fer més d'una interpretació, com a (124).

- (124) a. When I was small I thought Constance was a fairy princess. I used to try to draw her picture, with long golden hair and eyes as blue as the crayon could make them, and a bright pink spot on either cheek; the pictures always surprised me, because she [*did*]_{FC} look like that. (Jackson 2009: § 2)
b. Els dibuixos sempre em sorprenien perquè **realment** era així. (Sales 2016: § 2)
c. Els dibuixos sempre em sorprenien perquè **sí que** era així.
d. Els dibuixos sempre em sorprenien perquè era **ben bé** així.

Tot i que a (124b) el traductor opta per una marca epistèmica, l'ambivalència de traduccions amb adverbis epistèmics com *realment* (o *efectivament*) i FC en la polaritat és possible. Això és així perquè el fragment subratllat *els dibuixos sempre em sorprenien* introdueix la implicatura que 'és sorprenent perquè *no s'esperava* que la Constance fos com en el dibuix'. D'aquesta manera, havent-hi la proposició implícita 'No era així', es pot introduir el FC en la polaritat de (124c) *Sí que era així*. Alhora, també se'n pot fer una lectura intensiva de grau amb la locució adverbial *ben bé*, com a (124d), amb el sentit que 'la semblança era molt fidel'.

Pel que fa als casos en què els traductors opten per neutralitzar una marca que podria tindre més d'una interpretació, hem optat per considerar-los FC en la polaritat. D'aquesta manera, si a (124) el traductor hagués triat de fer una traducció sense cap marca com *Els dibuixos*

sempre em sorprenien perquè Ø era així, hauríem comptat el cas com una traducció no equivalent d'un FC en la polaritat. Hem adoptat aquest criteri perquè en els contextos d'aquests exemples sempre hi ha una proposició amb la polaritat contrària en el rerefons comú, i això afavoreix la interpretació com a FC.

Així mateix, quan els traductors fan interpretacions clarament intensives d'usos de la cursiva focal, classifiquem els casos com traduccions no corresponents amb modulació, perquè són equivalents però es canvia una marca tipogràfica amb valor de FC per un modificador amb valor de grau com per exemple, *molt* o *ben*, tal com veiem a (125b) (vg. ressaltat en negreta). Així mateix, a (125c) donem una traducció possible que reproduïx el sentit epistèmic de la marca, amb una amplificació amb la locució *segur que*.

- (125) a. «I don't listen to their gossip, and I hope you don't. (...)».
 «People [*will*]_{EPI} gossip,» Mrs. Wright said reassuringly. (Jackson 2009: § 2)
- b. —No faig cas de les seves tafaneries i espero que tu tampoc.
 —La gent és **molt** tafanera —va dir la senyora Wright, donant-nos la raó. (Sales 2016: § 2)
- c. —**Segur que** la gent farà safareig —va dir la senyora Wright.

En relació amb aquesta «polivalència» de significats contrastius, epistèmics i intensius, tal com destaquen Romero i Han (2004: 625), és interessant de veure que tant en català com en anglès l'adverbi *realment* pot adoptar aquests tres valors. Els exemples (126-127) il·lustren aquestes possibilitats respectivament.

- (126) [contrastiu ≈ 'en realitat']
- a. Trump es presenta com una víctima dels mitjans de comunicació, però **realment** són els mitjans els que pateixen el seu descrèdit constantment.
- b. Trump deems himself to be a victim of the mass media, although the media **really** is the one steadily sustaining Trump's scorn.
- (127) [epistèmic ≈ 'de debò']
- a. Tot i que hi ha acusacions de frau, sé **realment** que Joe Biden és el candidat més votat.
- b. Even so fraud allegations have been raised, I **really** know Joe Biden is the most voted candidate.

(128) [intensiu \approx 'ben']

- a. Un frau electoral generalitzat és impossible. Trump és **realment** boig.
- b. A widespread voter fraud is impossible. Trump is **really** nuts.

Noteu que a l'exemple (126) l'adverbi *realment* equival a un connector parentètic de contrast o contraposició, com la locució preposicional *en realitat* o l'adverbi *contràriament*. Quan el trobem emprat amb aquest sentit, en anglès l'adverbi *really* ha d'ocupar per força una posició preverbal, com també quan es fa servir amb valor epistèmic (127b), però no pas quan és intensiu (128b). En català, en canvi, la posició d'aquest adverbi és més lliure en aquests usos.

Això no obstant, tant en català com en anglès, l'adverbi *realment* ocupa posicions diferents depenent de si és contrastiu o epistèmic. En un enunciat com (129), amb un verb enunciatiu com *sé* o *crec* i un segon verb dins la proposició, l'adverbi és contrastiu si modifica la proposició (P), com a (129a), mentre que és epistèmic si modifica el compromís (Com) o el judici i, per tant, se situa a l'esquerra de la proposició, com a (129b).

(129) Tot i que hi ha acusacions de frau,

- a. [Com sé [P que Joe Biden és **realment** el candidat més votat.]]
 \approx 'sé que, per contra...'
- b. [Com sé **realment** [P que Joe Biden és el candidat més votat.]]
 \approx 'ho sé del cert'

Tornem a veure, doncs, que els elements modals epistèmics i els informatius estan ordenats sintàcticament. Alhora, entenem que la proximitat d'aquests tres significats de *realment* es correspon amb la coincidència d'aquests mateixos significats en marques iguals en la flexió verbal en anglès. Això és així perquè els exemples epistèmic (127b) i intensiu (128b) es poden expressar igualment amb marques en la flexió, com a (130-131).

(130) [epistèmic \approx 'de debò']

Even so fraud allegations have been raised, I [*know*]_{EPI} Joe Biden is the most voted candidate.

(131) [intensiu \approx 'ben']

A widespread voter fraud is impossible. Trump [*is*]_{INT} nuts!

L'exemple contrastiu (126b) també es podria expressar amb flexió marcada, com a (132), però llavors en la traducció al català hauríem de cercar l'equivalència amb marques

epistèmiques com *de debò*, i no pas de FC en la polaritat, perquè no seria reeixit, com a *Trump es presenta com una víctima dels mitjans de comunicació, però (#sí que) són els mitjans els que pateixen el seu descrèdit constantment*).

(130) [contrastiu \approx 'en realitat']

Trump deems himself to be a victim of the mass media, although the media [is]_{EPI} the one steadily sustaining Trump's scorn.

5.3.4 La cursiva focal en predicats d'enunciats interrogatius

Una última qüestió relativa a la traducció de la cursiva focal en predicats amb valor de FC en la polaritat o modalitat epistèmica és el cas dels enunciats interrogatius. Es tracta d'enunciats que demanen pel grau de certesa o compromís de l'enunciatari respecte d'una determinada proposició, i no pas per alternatives de focus, ja siguin preguntes parcials {sí, no} o ja siguin totals {a, b, c...}.

D'entrada, les diferents condicions pragmàtiques del FC en la polaritat i de les marques epistèmiques són les mateixes que les de les assercions. Entenem que, si l'element marcat és la polaritat, la pregunta estarà subjecta a restriccions d'estatus informatiu i no podrà ser enunciada *ex nihilo*. A (133) reproduïm un exemple adaptat de Gutzmann et al. (2020: § 2.3) per il·lustrar aquesta qüestió:

(133) a. Hey, Blair. I have to ask you something:

#[ARE]_{FC} morphemes part of syntax? (Gutzmann et al. 2020: § 2.3)

b. Ei, Blair. Tinc una pregunta:

#[Ho són,]_{FC} part de la sintaxi, els morfemes?

(134) a. Some say morphemes are part of syntax and some say they aren't, but...

[ARE]_{FC} morphemes part of syntax?

b. N'hi ha que diuen que els morfemes són part de la sintaxi i n'hi ha que diuen que no, però...

[Ho són,]_{FC} part de la sintaxi, els morfemes?

Aquests exemples presenten preguntes totals amb FC en la polaritat. Com en les assercions, la condició contextual perquè el FC sigui reeixit és la presència de les alternatives del focus {sí, no} en el rerefons comú, en aquest cas. A (133) l'enunciatador introdueix la pregunta amb flexió marcada *ex nihilo*, que esdevé pragmàticament inadequada. Diferentment, si abans d'enunciar la pregunta s'han introduït les alternatives, la pregunta amb FC en la polaritat esdevé adequada,

com a (134). En la traducció al català de (133b) i (134b) canviem la marca prosòdica o tipogràfica en la flexió per una de sintàctica situant el verb en posició final, amb dislocació del rerefons.

Tot i que aquests exemples semblen evidents, el que ni Gutzmann et al. (2020: § 2.3) ni Lohnstein (2016: § 15.5) preveuen és que les preguntes amb flexió marcada de (133) poden ser reeixides si assumim que la cursiva focal, en lloc d'equivaldre a un FC en la polaritat, equival a una marca epistèmica, tal com veiem a (135).

(135) a. The speaker presupposes the addressee knows morphemes are commonly believed to be part of syntax, and hence he utters: «Hey, Blair. I have to ask you something:

[ARE]_{EPI} morphemes part of syntax?»

b. L'enunciador pressuposa que l'enunciatari sap que generalment es considera que els morfemes són part de la sintaxi i, consegüentment, enuncia: «Ei, Blair. Tinc una pregunta:

Realment són part de la sintaxi, els morfemes?»

La qüestió cabdal en aquest cas és que en anglès hi ha igualment FC *in situ* en la flexió verbal (cf. (134a) i (135a)), mentre que en català es recorre a adverbis epistèmics, principalment perquè per dislocar a la dreta i marcar com a rerefons l'atribut *part de la sintaxi*, cal que aquest element sigui informació coneguda, una condició que no es compleix en el context de (135): #*Ho són, [part de la sintaxi,]_{rerefons} [els morfemes?]_{rerefons}*. Notem que altres funcions sintàctiques com els arguments interns i externs en general sí que tendeixen a aparèixer canònicament dislocats a la dreta en les interrogatives en català, com a *Tu els inclous en la la sintaxi, [els morfemes?]_{rerefons}* o també *Quin comportament sintàctic tenen, [els morfemes?]_{rerefons}* (vg. Planas-Morales i Villalba 2013: 204-205).

Fixem-nos que a (135) no es pregunta pròpiament si els morfemes són o no són part de la sintaxi, sinó que es demana un reforç del compromís de l'enunciatari amb relació a la resposta, sigui quina sigui. L'anàlisi conversacionalista de Lohnstein (2016: 307) és reveladora quan descriu aquesta funció pragmàtica com una mena d'ordre (*demand*): «fulfil the sentence mood of the yes/no interrogative».

Aquesta classe de marques epistèmiques en interrogatives són freqüents al corpus (40 ocurrències), però els traductors només les reproduïxen en els textos meta en un 25 % dels casos. Vegem-ne alguns exemples:

- (136) «They just went trampling across his land like that?»
 «Not trampling. Trampling, perhaps.» Geoff was pleased with this emendation.
- a. «But it [*was*]_{EPI} his land?». (Barnes 2011: § 7)
 —Van travessar les seves terres i endavant?
 —No les van travessar. Hi van fer travessa, si de cas. —En Geoff estava d'allò més satisfet amb aquesta puntualització.
- b. —Però eren les seves terres, **oi**? (Gombau 2011: § 7)
- c. —Però [*ho eren o no*]_{FC} terres seves?
- d. —Però eren **de debò** terres seves?
- e. —Però ho eren **de debò**, terres seves?

A (136b) veiem una traducció amb amplificació mitjançant la interjecció *oi*, que indica el caràcter esbiaixat de la pregunta cap a la polaritat positiva. En canvi, en les opcions (136c-e) plantejem traduccions equivalents amb tècniques diverses. D'una banda, a la pregunta (136c) tractem la marca com un FC en la polaritat, també amb una amplificació amb què es fan explícites les alternatives limitades {*sí, no*}. De l'altra, a (136d-e) tractem la marca del text font com una marca epistèmica i la traduïm amb locucions epistèmiques, amb l'única diferència que a (136e) disloquem a la dreta el rerefons perquè és informació coneguda. Observem que en interrogatives les locucions i adverbis epistèmics es poden situar dins el nucli oracional tot conservant la funció de modificadors de la proposició sencera.

L'exemple (137) també és una interrogativa amb modalitat epistèmica. En aquest cas, el traductor reproduceix el valor modal amb una traducció no corresponent amb modulació, fent servir l'adverbi interrogatiu *com* (137b).

- (137) «They're in there all right,» he said. «And so is a whole damn fortune.»
- a. «You [*know*]_{EPI} that?» (Jackson 2009: § 10)
 —Segur que són a dins —va dir—. I a dins també hi ha una fortuna de l'hòstia.
- b. —¿**Com** ho saps? (Sales 2016: § 10)
- c. —¿Ho saps **del cert**, això?

Diem que (137b) és una modulació perquè s'hi reformula morfosintàcticament l'enunciat; en el text font es fa una pregunta total i en el text meta la pregunta és parcial. Així mateix, també es pot preservar el valor epistèmic amb una amplificació amb una locució adverbial com *del cert*, equivalent a 'amb certesa', com a (137c). En aquest cas tornem a observar que es pregunta pel grau de certesa o compromís de l'enunciatari, i no per les alternatives {*sí, no*}.

A banda, cal esmentar també el cas de les interrogatives parcials amb modalització epistèmica. Com en el cas de les interrogatives totals, aquestes marques modals tampoc es reproduïxen amb marques sintàctiques o lèxiques de FC en el text meta, però val la pena remarcar que en el text font solen estar associades, o bé a un cert grau de contraexpectativitat, o bé a l'«ordre» (reiterada o no) de donar una resposta. Tant en un cas com en l'altre, en català hi ha recursos fraseològics diversos amb aquests valors pragmàtics, com l'expressió *es pot saber qu-* (138b).

- (138) «Is it safe to take our hands out from under the table now?»
«It's never safe. That's the whole point.»
a. «What [*is*]_{EPI} the point, by the way?». (Barnes 2011: § 6)
b. —¿**Es pot saber** quina és la qüestió, per cert?

Així mateix, amb interrogatives totals amb flexió marcada, la contraexpectativitat i certs matisos d'enuig es poden reproduir amb l'expressió *que potser...*:

- (139) [Parlant d'una agressió sexual]. «Ma, did it ever occur to you to ask yourself why you remained silent when Sol made his move?» She looked quickly at me.
a. «Are you trying to say I [*liked*]_{EPI} it? Is that what you're getting at?». (Gornick 1987: 9)
b. «¿**Que potser** vols dir que em va agradar?».

5.4 FLEXIÓ VERBAL MARCADA AMB VALOR EXCLAMATIU-CONTRAEXPECTATIU I REITERATIU

Així com el FC en arguments pot establir relacions de correcció, addició, exhaustivitat i contraexpectativitat, el FC en predicats també pot manifestar relacions semàntiques específiques entre les alternatives del focus. En aquest apartat volem destacar les de contraexpectativitat i de reiteració d'una ordre.

Els exemples del corpus (140-141) mostren com els FC contraexpectatius en el predicat també es poden traduir mitjançant la conjunció *que* amb valor expressiu i també amb quantificadors exclamatius com *si* i *com* (tal com hem vist a c. 3, § 4.3.4 per al FC contraexpectatiu en arguments i adjunts).

- (140) a. «They took his balls away?»
 «Yup».
 «So—so he had just a cock?»
 «Well, they gave him prosthetic balls».
 «What are they made of?»
 «I don't know—plastic, I think. Anyway, they're the same weight. So you don't notice».
 «So you don't [*notice*]_{FC}?». (Barnes 2011: § 2)
- b. —Li van extirpar els ous?
 —Sí.
 —Per tant... per tant, només tenia tita?
 —Bé, li van posar una pròtesi en forma d'ous.
 —I de què estan fetes?
 —No ho sé... de plàstic, em penso. De tota manera, tenen el mateix pes. Perquè no ho notis.
 —**Que** no ho notes? (conjunció afegida; Gombau 2011: § 2)
- (141) a. «Was that really tongue, by the way?»
 «Sure».
 «But I don't [*like*]_{FC} tongue». (Barnes 2011: § 6)
- b. —Era llengua, doncs, per cert?
 —I tant.
 —Però **si** a mi no m'agrada la llengua. (Gombau 2011: § 6)

En altres casos, la cursiva focal pren un valor de caràcter optatiu, com a (142a). En la traducció, Caball fa una amplificació amb el quantificador exclamatiu *com*, per compensar el significat del FC en el verb modal *would*.

- (142) This evening yesterday's conversation in Paley Park seems to drift in the window on the sexy summer air, and to my own surprise I find myself saying,
- a. «It [*would*]_{INT} be nice to have a little love right now.» (Gornick 1987: 202)
- b. —**Com** m'agradaria, tenir una mica d'amor, ara mateix.

De manera semblant, el quantificador exclamatiu *que* seguit del verb en subjuntiu pot servir per marcar una ordre reiterada que en el text font està indicada amb cursiva focal en el predicat:

(143) [En un incendi domèstic.]

- a. «Run,» Charles said, at the front door now, wrenching at the lock, «*[run]*_{EPI/INT?} you fool.» (Jackson 2009: § 8)
- b. —Corre —va dir en Charles, que ja era a la porta del davant i forcejava el pany—, **que corris**, beneit!

Val a dir que no és clar si aquesta classe de marques reiteratives són casos de FC en la flexió o en la polaritat, o cap de les dues coses. Lohnstein (2016: 308) defensa que formen part del *verum focus*, perquè es focalitza la modalitat oracional imperativa a fi de reduir a una de sola un ventall d'accions alternatives que l'enunciatari ha de satisfer. Amb valor reiteratiu, al corpus n'hi ha un sol cas, (143), que hem afegit al còmput de marques epistèmiques.

5.5 TRADUCCIONS EQUIVALENTS DE LA CURSIVA FOCAL EN PREDICATS

En aquest apartat descriurem les tècniques i les classes de marques emprades en la traducció del FC i els valors modals en predicats marcats. Continuarem classificant els casos segons la distinció entre traducció corresponent i no corresponent dins de les traduccions equivalents, en oposició a les traduccions no equivalents i amb neutralització de marques informatives i modals (vg. c. 3, § 3).

A continuació, donem exemples de traduccions d'enunciats del text font amb predicats marcats. Els exemples (144b) i (145b) són traduccions equivalents i corresponents assolides amb tècniques diverses, mentre que els exemples (144c) i (146c) són traduccions equivalents però no corresponents. D'altra banda, els exemples (146b) i (147b) són traduccions no equivalents.

(144) a. Also, back then, I [*liked*]_{FC} the way we attracted attention. (Nunez 2018: § 4)

- b. A més a més, en aquella època [*m'agradava*]_{FC} que cridéssim l'atenció. (Ràfols 2019: § 4) [tr. corresponent]
- c. A més a més, en aquella època [**ja** *m'agradava* que cridéssim l'atenció.]_F [tr. no corresponent]

(145) I wonder if you've ever chased any creature in your life. Seems to me you must have.

- a. I [*have*]_{FC} seen you snap at flies and other insects. (Nunez 2018: § 12)
- b. I [**sí**]_{FC} que t'he vist saltar davant de papallones i altres insectes. (Ràfols 2019: § 12) [tr. corresponent]

- (146) a. «Where [*is*]_{EPI} everybody?» I say out loud, (Gornick 1987: 170)
 b. «¿On és [*tothom*]_{FC}?», dic en veu alta, i m'he de tranquil·litzar a mi mateixa. (Caball 2017: 162) [tr. no equivalent]
 c. «**Es pot saber** on s'ha ficat tothom?». [tr. no corresponent]
- (147) To take your clothes off and lie down with a man you had to really really love him
 (...) But, Ma, how do I know if I really really love him? (...)
 a. «A woman [*knows*]_{FC} if she loves a man,» my mother would say. (Gornick 1987: 24)
 b. «Una dona sap [si estima un home]_{F?}», deia. (Caball 2017: 29) [tr. no equivalent]
 c. «Una dona [*ho sap*]_{FC} si estima un home», deia. [tr. corresponent]

Diem que (144b) és una traducció equivalent i corresponent perquè mitjançant l'ordre de mots el traductor situa un focus de la mateixa classe —contrastiu i contraexpectatiu— en el predicador del verb *agradava*, un mot equivalent al verb *liked* del text font. Així mateix, a (145b) es marca el FC amb una amplificació afegint l'adverbi polar *sí*, que equival a la flexió verbal marcada.

Per contra, en la traducció (144c) hi ha equivalència perquè el valor aspectual del FC s'expressa amb l'adverbi *ja*, però no hi ha correspondència perquè no es marca un FC en el verb. D'altra banda, la traducció (146c) és equivalent des del punt de vista pragmàtic, perquè el FC en el verb manifesta un sentiment de perplexitat de l'enunciador que es fa explícit amb l'expressió *es pot saber*. Tot i així, com que en el text meta no hi ha FC, la traducció tampoc és corresponent pel que fa a l'estructura informativa.

Quant a les traduccions no equivalents, d'una banda, a (146b) veiem que, tot i que hi ha un FC en el quantificador universal *tothom*, aquest element no equival al verb *is*, l'element focalitzat *in situ* en el text font. Aquest canvi en l'estructura informativa fa de (146b) un enunciat no reeixit pragmàticament, perquè en el context no hi ha una relació de contrast entre *tothom* i altres persones o grups de persones alternatius. Per altra banda, (147c) tampoc és equivalent, però per un motiu diferent; en aquest cas no hi ha un FC en un element no equivalent, sinó que la traductora ha neutralitzat la marca de contrast amb un ordre de mots canònic SVO. Una versió equivalent i corresponent d'aquest mateix enunciat és (147c), perquè el verb *sap* —l'equivalent del verb *knows* marcat amb cursiva en el text font—, està situat en la posició final, alhora que el rerefons *si estima un home* està dislocat a la dreta.

5.5.1 Usos de les marques sintàctiques, lèxiques i tipogràfiques

En aquest apartat presentem els usos de diferents marques sintàctiques, lèxiques i tipogràfiques emprades en la traducció de la cursiva focal en predicats.

En primer lloc, pel que fa a les marques sintàctiques, a (148b) veiem com la traductora marca sintàcticament el FC situant el verb *viure* en posició final. La traducció és corresponent perquè l'estructura informativa és la mateixa, tot i que es fa servir una marca diferent en el text meta.

(148) «Listen,» she begins. The smile drops off my face and my stomach contracts. That «listen» means she is about to trash the book I gave her to read. She is going to say, «What. What's here? What's here that I don't already know?».

a. I [*lived*]_{FC} through it. I know it all. (Gornick 1987: 73)

b. Jo ho vaig [*viure*,]_{FC} això. Ho sé tot. (Caball 2017: 73)

En segon lloc, pel que fa a les marques lèxiques, a (149b) no només es manté l'estructura informativa sinó que es fa servir el mateix recurs que en el text font: una marca lèxica amb l'adverbi focal escalar *fins i tot* (equivalent a *even*). En aquest segon cas, la informació *al pare* es pot dislocar a la dreta perquè ha estat esmentada anteriorment (vg. subratllat).

(149) «Where did you let Charles sit last night at dinner?» I asked her once.

«In Father's chair,» she said, and then, «He has a perfect right to sit there. He's a guest,

a. and he **even** [*looks*]_{FC} like Father.» (Jackson 2009: § 5)

b. i **fins i tot** [*s'hi assembla*,]_{FC} al pare.

En altres contextos, com hem destacat per al FC en arguments a c. 3, § 4.1.3, l'ús d'un recurs lèxic com un adverbi focal també es pot emprar per assolir l'equivalència encara que no hi hagi un adverbi focal en el text font, si la cursiva focal té un valor semàntic equivalent a aquest adverbi. Aquest és el cas de (150), en què el predicador del verb *try* està marcat com a FC amb valor escalar-contrastatiu, perquè 'intentar aconseguir una cosa és el mínim que es pot fer en una escala d'accions per assolir-la'. A (150b) veiem com, en lloc de marcar tipogràficament el verb equivalent *intentar*, es pot fer explícita la relació de contrastativitat amb l'adverbi focal *almenys* (vg. negreta).

- (150) a. «I've not been successful. Neither at love, nor at work, nor at living a principled life. It is also true I made no choices, took no stands, stumbled into my life because I was angry and jealous of the world beyond my reach. But still! Don't I get any credit for spotting a good idea, Ma? That one should [*try*]_{FC} to live one's life? Doesn't that count, Ma? That counts for nothing, Ma?». (Gornick 1987: 203)
- b. —Es veritat (...) que no me n'he sortit. Ni en l'amor ni en la feina, ni tampoc he aconseguit viure una vida amb principis. També és veritat que no he pres decisions, que no m'he pronunciat en res, que m'he deixat portar per la vida, perquè estava enfadada i gelosa del món que no podia abastar. Però així i tot! ¿No pots reconeixem el mèrit d'haver sabut trobar una bona idea, mama, com ara que **almenys** hem d'intentar viure la nostra pròpia vida? ¿Això no compta, mama? ¿No val per res, això, mama? (adverbi afegit; Caball 2016: 193)

Tocant a l'ús de la cursiva focal, a (151b) el traductor marca el FC en el verb modal *should* amb lletra cursiva, cosa que genera una traducció corresponent perquè l'estructura informativa esdevé la mateixa. Val a dir que, tractant-se d'un cas en què el rerefons *de dir*, no es pot dislocar (vg. subratllat), en català no hi ha més recursos que el marcatge *in situ* si no es vol optar per neutralitzar el FC.

- (151) Apollo is not like that. I have never seen him insult or attack or bully another dog. In spite of all he's been through, he has remained kind,
- a. he has kept his—humanity, I want to say (what word [*should*]_{FC} I say?). (Nunez 2018: § 10)
- b. la... humanitat, tinc ganes de dir (i quina altra paraula [*hauria*]_{FC} de dir?). (Ràfols 2019: § 10)

5.5.2 Usos de l'amplificació i de la modulació en predicats marcats

En aquest apartat tractarem en detall les tècniques observades en la traducció de predicats marcats. Com ja hem exposat a c. 3, § 4.2.3, dins de les traduccions no corresponents amb marques lèxiques, la modulació és la més vaga de de les tècniques de traducció i, aplicada als verbs, pot incloure tota mena de canvis en la manera d'expressar un mateix concepte o acte il·locutiü, ja sigui amb solucions «lliures» *ad hoc* però equivalents en el sentit, com a (152b), ja sigui amb fraseologia, com a (153), o amb expressions properes en el sentit, com a (154b).

- (152) «Why not let it burn?» the woman called insistently, and one of the dark men going in and out of our front door turned and waved and grinned.
- «We're the firemen,» he called back, «we [*got*]_{EPI} to put it out.» (Jackson 2009: § 8)
 - Som bombers —va respondre—, **la nostra feina és** apagar-lo. (Sales 2016: § 8)
 - Som bombers —va respondre—, **bé** hem d'apagar-lo.
- (153) «Where did you let Charles sit last night at dinner?» I asked her once.
- «In Father's chair,» she said, and then, «He has a perfect right to sit there.
- He's a guest, and he **even** [*looks*]_{FC} like Father.» (Jackson 2009: § 5)
 - És un convidat i a més a més, **és clavat** al pare. (Sales 2016: § 5)
- (154) «I don't listen to their gossip, and I hope you don't.
- «People [*will*]_{EPI} gossip,» Mrs. Wright said reassuringly. (Jackson 2009: § 2)
 - La gent és **molt tafanera** —va dir la senyora Wright, donant-nos la raó. (Sales 2016: § 2)

A (152b) s'equipara el concepte de 'deure', derivat del valor modal deòntic de la marca en la flexió de *got* ('haver de'), amb el concepte de 'feina'; una associació que cerca l'equivalència, per bé que és «lliure» en la mesura que no tradueix una marca modal en el SV amb una altra marca modal verbal, sinó mitjançant un substantiu que inclou el concepte de 'deure'. Podem dir que aquí hi ha un cert grau de paràfrasi.

De manera semblant, a (153) observem una operació de substitució del FC escalar en el verb *looks* ('fins i tot s'hi assembla') per una expressió fixada com és *ser clavat (a algú)*. Amb aquest recurs, es canvia el valor escalar —'assemblar-se al pare és un fet màxim en una escala de fets o accions alternatius, {*parlar com ell, vestir com ell...*}, que duen a ocupar el seu lloc a taula— per un valor intensiu de grau màxim 'assemblar-s'hi molt'. La diferència entre aquest exemple i (152b) és que en el primer no es fa servir una expressió fixada que funciona com una unitat lèxica.

Per tant, quan se substitueix un valor modal per una expressió de significat molt proper, generalment considerem que es fa servir la modulació. També quan no trobem ús de fraseologia ni petites paràfrasis, com a (154b), en què el traductor canvia el valor epistèmic d'alta certesa de la flexió marcada en el modal *will* per un valor intensiu de grau alt 'molt'. En aquest text meta observem, a més, una segona tècnica de traducció, la transposició, perquè el que en el text font és un verb, *gossip*, esdevé l'adjectiu *tafanera*.

Per altra banda, els casos d'amplificació són més senzills de classificar, perquè es manifesten en la introducció de continguts que són implícits en el text font, amb l'objecte d'expressar el mateix significat modal o relació semàntica. A (152c), per exemple, l'ús de l'adverbi de necessitat *bé*, equivalent a 'per força', reproduïx de manera exacta el valor modal de necessitat epistèmica implícit en la marca en la flexió del verb *got* a *We [got]_{EPI} to put it out*.

També és una amplificació l'afegiment d'adverbis i locucions per expressar implicatures epistèmiques, que hem vist anteriorment i reproduïm a (155b).

- (155) «How do you know that crazy kid hasn't buried thousands of dollars all over, where we'll *never* find it?» (...) and there in the kitchen was Charles, still shouting.
- a. «I can't *believe* it,» he was saying, quite shrill by now, «I simply can't [*believe*]_{EPI} it.» (Jackson 2009: § 7)
- b. —No m'ho puc creure —deia amb un esgarip—, **de veritat** que no m'ho puc creure. (Sales 2016: § 7)

Altres casos d'amplificació descrits en els apartats anteriors són: l'ús de fraseologia amb valor epistèmic com *Es pot saber qu-...* o *Que potser...* en oracions interrogatives amb flexió verbal marcada, com a (138b), (139b) i (146c); l'ús exclamatiu de la conjunció *que*, com a (140), i dels quantificadors exclamatius *si* i *com*, com a (141b) i (142b); i la introducció de l'adverbi polar *sí* (*que*) per expressar el FC en la polaritat positiva, com a (145b).

I pel que fa a la polaritat negativa, a més de l'afegiment de l'adverbi de reforç *pas*, podem trobar amplificacions en les traduccions de FC exhaustius en l'adverbi *not* mitjançant termes de polaritat negativa, com la conjunció *ni* seguida de minimitzadors negatius com *de bon tros*, *de lluny* o *de molt* (Espinal 2006: 451, Llop 2017: 56), expressions equivalents a 'absolutament no', com veiem a (156b).

- (156) «I suppose it belongs to Merricat,» Constance said.
- a. «It does [*not*]_{FC} belong to Merricat, or anything like it. (Jackson 2009: § 7)
- b. —No és de la Merricat **ni de bon tros**. (Sales 2016: § 7)

La casuística de relacions semàntiques vinculades a la contraexpectativitat i el FC en predicats és massa vasta per esmentar-ne tots els exemples possibles. Això no obstant, cal destacar que entre els recursos d'amplificació hi ha adverbis i locucions que contribueixen a expressar valors de contraexpectativitat, alguns de manera explícita i d'altres més implícitament. A (157b) la traductora recorre a l'adverbi *directament* per fer palès que el verb *preguntar* està associat a certa contraexpectativitat, en un context en què l'enunciador

no sap com fer una pregunta molt comprometedora. En el text font el verb està marcat com a FC en oposició a predicats alternatius per dir ‘preguntar’, com {*insinuar, fer dir, endevinar...*}.

- (157) [L’enunciador vol preguntar pel seu últim desig a un malalt de càncer, però no sap com fer-ho i s’ho rumia.]
- I couldn’t very well [*ask*]_{FC} him about it. (Green 2012: § 5)
 - No podia pas preguntar-l’hi **directament**. (Font 2014: § 5)
 - No podia pas preguntar-l’hi **sense més ni més**.

Alhora, per expressar la mateixa contraexpectativitat associada a una pregunta incòmoda i inesperada, com veiem a (157c), també podem optar per afegir la locució preposicional *sense més ni més*, que al DIEC2 [s.v. *més*] és definida com a vinculada a la contraexpectativitat: «Expressió usada per a indicar que un esdeveniment es produeix sense motiu aparent i és percebut com un fet imprevist o sobtat».

6 L’equivalència en la traducció del tema contrastiu marcat amb cursiva

Com hem vist breument a c. 3, § 2.4.4, en anglès la cursiva focal també es fa servir per marcar temes contrastius (TC), és a dir, combinacions de focus i tema. Tal com entenem el TC (Krifka 2007: § 5.2; Büring 2016: 65-67), els parells de focus presents en enunciats com (158) són el resultat de l’articulació de grups d’alternatives $[[\alpha]]^f$ que deriven de preguntes, com per exemple *Qui va rebre què?* ($[[x]]^f$ va rebre $[[y]]^f$). La diferència entre el *qui* (x) i el *què* (y) és que el primer és tema (T) i focus (F) alhora, i per tant, TC, mentre que el segon és focus (i comentari).

(158) Who got what?

- $[[He]]_F$ _T [was sacked]_F whereas $[[she]]_F$ _T [got promotion.]_F

Qui va rebre què?

- $[[A ell]]_F$ _T [el van acomiadar]_F mentre que $[[ella]]_F$ _T [va ser ascendida.]_F

La funció informativa del TC és manifestar que la predicació —el comentari— queda restringida a un tema $[[x]]^f$, per oposició a un tema alternatiu $[[y]]^f$ identificat o inespecífic $[[\alpha]]^f$, sobre el qual es pot fer un altre comentari rellevant (Krifka 2007b: 65). La qüestió fonamental és que, a diferència del focus informatiu o contrastiu, amb el TC el parlant no exclou les alternatives, sinó que les marca com a «potencialment rellevants». En termes de Büring (2016: 65): «The idea is that from the mere existence of such non-excluded alternatives, a hearer can deduce that the speaker must find these alternatives potentially

relevant, and at least possible (otherwise she would have explicitly excluded them, i.e. have used a focus instead)».

En anglès oral els diferents contorns entonatius amb què es pot realitzar l'accent nuclear permeten distingir el TC, el focus informatiu i el FC. El FC se sol enunciar amb un contorn descendent (H*L-), mentre que el TC es manifesta en un contorn ascendent-descendent-ascendent (L*+H L-L%) (Steedman 1990: 20; Büring 2016: 67). Per contra, en anglès escrit aquests fenòmens es marquen igualment amb la cursiva.

D'altra banda, en català, com en altres llengües romàniques, el FC i el TC es marquen sintàcticament en la perifèria oracional esquerra, a més de prosòdicament.⁴⁶ Tanmateix, a diferència del FC, el TC s'expressa amb una dislocació a l'esquerra (Vallduví i Vilkkuna 1998: 87). Tot i que aquesta estructura no ha de marcar necessàriament un TC, en aquest apartat ens ocuparem específicament de les dislocacions en què hi ha contrast entre temes.

Rooth (1992: 8) —amb relació al focus informatiu (159)— i Büring (2016: 73) —amb relació al TC pròpiament (160)— descriuen exemples semblants, en els quals el TC introdueix una resposta que no satisfà les necessitats informatives, i és marcat amb una entonació ascendent-descendent-ascendent.

(159) a. Well I [PASSED.]_{TC}

'Bé, aprovar he aprovat' (però un excel·lent no crec que el tingui)

b. Well [I]_{TC} passed. (adaptat de Rooth 1992: 8)

'Bé, jo he aprovat' (però algú altre no ho sé)

(160) a. (Will Uncle Michael and Aunt Carolyn be coming to the rehearsal dinner? —)

They're [INVITED.]_{TC} (adaptat de Büring 2016: 73)

'Convidats hi estan' (però no sé si vindran)

b. (What about the beans? Who ate them? —)

[FRED]_F ate [the BEANS.]_{TC} (adaptat de Büring 2016: 73)

'Les mongetes se les va menjar el Fred' (un altre plat no sé qui se'l va menjar)

Per tant, és raonable assumir que els autors del corpus fan servir la cursiva, intuïtivament o no, per marcar aquesta entonació. Vegem l'aplicabilitat de la distinció pragmàtica entre FC i TC amb un exemple del corpus:

⁴⁶ D'acord amb Rizzi (1997), les dues marques tenen lloc a la perifèria esquerra, però en posicions especialitzades separades.

- (161) a. I can always tell people I used to know the Blackwoods. They never did anything [to me]_{TC} that I can remember, always perfectly polite [to me.]_{TC} (Jackson 1962: § 1)
- b. Sempre podré dir que vaig conèixer els Blackwood. Que jo recordi, [mai no em van fer res,]_F sempre van ser molt educats [amb mi.]_F (Sales 2016: § 1)
- c. Que jo recordi, [a mi]_{TC} mai no em van fer res, [amb mi]_{TC} sempre van ser molt educats.

En el text meta (161b) els focus en cursiva responen a preguntes implícites com ‘Que et van fer res, els Blackwood?’ i ‘Amb qui van ser molt educats?’. En aquest cas, les tries pragmàtiques del traductor no corresponen a una interpretació de TC, ja que totes dues preguntes se satisfan amb focus sense contrast. Conseqüentment, podem dir que en la primera es neutralitza el focus en el tema *to me* i en la segona, el tema vinculat al focus passa a ser només focus. En canvi, en la traducció alternativa (161c) l’ús del TC respon a preguntes implícites diferents: ‘A qui van fer res, els Blackwood?’ i ‘Com van ser amb cadascú?’.

D'altra banda, a (162a) la cursiva indica un TC i no un focus informatiu, cosa que confereix a l'oració un valor concessiu, no només assertiu. En la traducció (162b) aquest valor concessiu es fa explícit amb el connector *però*. Tot i així, si volem reproduir la marca de TC, podem optar per una oració com (162c), en què l'atribut *reasonable*, que ha estat esmentat anteriorment, queda dislocat a la perifèria esquerra. Així, davant de la pregunta *Is that so unreasonable?*, l'enunciat (162c) dona la resposta parcial: ‘Sí que és raonable, però també és una altra cosa que confirma el que sostinc.’

- (162) a. «You're maintaining Love is Pain, are you, Joanna?»
«No. I'm just thinking of a few people – men, yes they are all men, actually – who've never been hurt by love. Who are, in fact, incapable of being hurt by love. Who set up a system of evasion and control that guarantees they'll never get hurt.»
«Is that so unreasonable? It sounds like the emotional equivalent of a prenup.»
«It [may be]_F [reasonable,]_{TC} but that confirms my point.» (Barnes 2011: § 6)
- b. Potser és [raonable,]_F però confirma el que sostinc. (Gombau 2011: § 6)
- c. [De raonable]_{TC} [ho pot ser,]_F però confirma el que sostinc.

Quan en el text font el TC fa la funció de subjecte, com a (163a), en el text meta n'hi ha prou de fer-lo explícit per marcar-lo com a TC, com fa el traductor a (163b). Això és possible perquè el català és una llengua de subjecte nul i, per tant, quan el subjecte és informació coneguda fer-lo explícit pot ser una opció marcada informativament (vg. Payrató 2002:

1162-1163). Així doncs, la interpretació pragmàtica del TC de (163b) és 'Jo sí, per oposició a l'esposa o les altres persones alternatives esmentades o inferibles en aquest context'.

- (163) a. «I don't know, I've never signed one. I guess it's usually lawyers protecting family money. Maybe it doesn't have anything to do with how you feel, it's just social protocol. Like pretending you believe all the words of the marriage service.»
 «[I]_{TC} did. Every single one.» (Barnes 2011: § 6)
- b. [Jo]_{TC} me les vaig creure. Totes i cadascuna. (Gombau 2011: § 6)

Cal que ens aturem a distingir un ús pragmàtic molt menys freqüent de la cursiva que pot ser confós fàcilment amb el TC o el focus. Es tracta casos com (164a), en què hi ha temes no contrastius enunciats amb una avaluació negativa o despectiva.⁴⁷

- (164) a. He knew all too well the look in a woman's eye when you didn't get it right.
 Where's [he]_T coming from, the look said. (Barnes 2011: § 1)
- b. D'on ha sortit, [aquest,]_T deia aquella mirada. (Gombau 2011: § 1)

En la traducció (164b) el focus és el mot interrogatiu *on*, mentre que el demostratiu *aquest* és clarament rerefons i està dislocat a la perifèria dreta, un desplaçament amb què, com hem vist a c. 2, § 2.2.1c, es pot associar una avaluació negativa al tema (Mayol 2007: 213).⁴⁸

6.1 LA TRANSPOSICIÓ DEL CONTRAST: TEMA CONTRASTIU MÉS FOCUS CONTRASTIU EN LA POLARITAT

Fins a aquí hem analitzat traduccions de textos font amb cursiva focal amb valor de TC, en els quals es pot obtenir l'equivalència amb una estructura informativa TC + F idèntica en els textos font i meta, com veiem en les dues oracions de (165).

- (165) a. [He]_{TC} [was sacked]_F whereas [she]_{TC} [got promotion.]_F
- b. [A ell]_{TC} [el van acomiadar,]_F mentre que [a ella]_{TC} [la van ascendir.]_F

A banda d'aquests exemples, com hem vist en la Figura 6 (c. 3, § 3.2) i més en detall a c. 3, § 4.2.1, també pot ser que per obtenir l'equivalència calgui emprar una estructura informativa diferent en el text meta. Aquest és el cas d'oracions com (166), en què una estructura amb FC en un argument s'expressa en català amb una estructura de TC en el

⁴⁷ El DIEC2 recull aquest ús gramaticalitzat per als pronoms demostratius *això* («Forma despectiva de designar una persona. *On va, això?»*) i *allò* («Forma despectiva de designar una persona. *On va, allò?»*), però no per a *aquest*, *aquell* i les seves variants.

⁴⁸ Buring (2016: 81-82) no recull casos de tema amb valor de predicació secundària o adscriptiu, però n'analitza alguns que, tot i no ser contrastius, reben un marcatge especial i fan funcions d'identificació diverses.

mateix argument més FC en la polaritat. Notem que els predicats *ascendir* i *acomiar* són informació coneguda esmentada en la pregunta inicial.

(166) A: Who got promoted and who got sacked?

B: We know she got promotion.

a. Though [*he*]_{TC+FC} was sacked.

A: A qui van ascendir i a qui van acomiar?

B: Sabem que a ella la van ascendir.

b. Però [*a ell*]_{TC} [*sí*]_{FC} que el van acomiar.

Quan la cursiva focal equival a una estructura de TC i FC, els traductors han de distingir dos significats pragmàticament no equivalents de la cursiva focal, i fer ús de la tècnica de transposició per expressar l'element que es TC, alhora que fan servir l'amplificació per introduir l'adverbi polar *sí*. Fixem-nos que l'element marcat amb cursiva pot ser una part d'un sintagma nominal, concretament un possessiu coindexat anafòricament amb un element present en el rerefons comú, com a (167a). En aquest exemple l'element que ha d'ocupar la posició de TC en el text meta no és el sintagma nominal *són pare*, com a (167b), sinó el referent del possessiu focalitzat, com a (167c).

(167) a. «Arthur's dead, too. That's why I'm here.»

«He died wealthy, I trust? I was the only brother with no knack for money.»

«As a matter of fact, Uncle Julian, my father left nothing.»

«A pity. [*His*]_{TC+FC} father left a considerable sum.» (Jackson 1962: § 5)

b. #/?[*Son pare*]_{TC} [*sí*]_{FC} que va llegar-li una quantitat important.

c. [*A ell*]_{TC} [*sí*]_{FC} que li va llegar una quantitat important, son pare.

La conveniència de fer una transposició en l'element que és TC és clara en casos com (168), en el qual el TC en *your* no es pot traduir amb un possessiu *la teva*. De la mateixa manera que a (167) el sintagma *el seu pare* no és el TC, sinó que el TC és *a ell*, a (168) el TC és *tu* i no pas 'allò a què et referies'.

(168) a. «Charles is intrepid. Your cooking, although it is of a very high standard indeed, has certain disadvantages.»

«I'm not afraid to eat anything Constance cooks,» Charles said.

«Really?» said Uncle Julian. «I congratulate you. I was referring to the effect a weighty meal like pancakes is apt to have on a delicate stomach.

I suppose [*your*]_{TC+FC} reference was to arsenic.» (Jackson 1962: § 5)

- b. ¿Ah no? —va dir l'oncle Julian—. Et felicito. Jo em referia a l'efecte que podia tenir un àpat substanciós com les creps per a un estómac delicat.

Suposo que [tu]_{TC} [sí]_{FC} [que et referies a l'arsènic.]_B (modificat de Sales 2016: § 5)

Per acabar, notem que en aquestes construccions amb TC i FC, el focus no ha de ser un pronom necessàriament. A (169) veiem com el TC és el SN *most voters*, que es tradueix amb una dislocació a l'esquerra, i també amb una amplificació amb l'adverbi *sí* si es vol marcar el FC en la polaritat, com a (169c). En el context d'aquest exemple, tenint en compte les mencions a *l'egoisme (self-interest)* i a *les generacions futures (posterity)*, notem que l'enunciador pressuposa que 'els polítics no es preocupen de les generacions futures' i, per aquest motiu, aquesta proposició és informació coneguda.

(169) a. «Self-interest. That's what makes things tick. People will recognise it's in their own interest. And that of subsequent generations.» «Subsequent generations don't vote for today's politicians.» «What has posterity ever done for me, as someone asked.» «But politicians know that [most voters]_{TC + FC} care about subsequent generations. And most politicians are parents.» (Barnes 2011: § 6)

- b. —L'egoisme. Això és el que fa rutilar les coses. La gent reconeixerà què els convé a ells. I a les generacions futures.

—Les generacions futures no voten els polítics actuals.

—Què ha fet la posteritat per mi, com va demanar algú.

Però els polítics saben que [a la majoria de votants]_{TC} els importen les generacions futures. (Gombau 2011: § 6)

- c. Però els polítics saben que [a la majoria de votants]_{TC} [sí]_{FC} que els importen, les generacions futures.

7 Freqüències del focus contrastiu i el tema contrastiu al corpus

En aquest apartat analitzarem les freqüències de les traduccions equivalents corresponents i no corresponents (c. 3, § 7.1), i compararem l'ús que fan els traductors de les tècniques disponibles per traduir el FC (canvi d'estructura sintàctica, transposició, amplificació, modulació, canvi d'estructura informativa, etc.) (c. 3, § 7.2). Així mateix, comprovarem si hi ha associacions entre les variables dependents «equivalència» i «classe d'equivalència» (traducció corresponent, traducció no corresponent), i les variables independents «classe de marca» (sintàctica, lèxica o tipogràfica) (c. 3, § 7.3.1), «valor semàntic de la cursiva focal» (FC correctiu, additiu, exhaustiu o contraexpectatiu i valor modal epistèmic o intensiu) (c. 3,

§ 7.3.2) i «classe de mot» (c. 3, § 7.3.3). A banda, també farem un recompte dels casos de TC i de les seves traduccions equivalents segons la variable «funció sintàctica» (c. 3, § 7.4).

A diferència del capítol 2 (c. 2, § 5), en aquest capítol no hi inclourem una comparació de la freqüència del FC entre un text no traduït i els textos del corpus. Aquesta anàlisi no la farem perquè en català el FC es marca amb estructures diverses —com les dislocacions, la focalització a la perifèria esquerra i en la posició final—, que també es poden fer servir en contextos no contrastius, i aquest fet enterboliria la classificació dels casos. Això no obstant, a c. 3, § 7.2 sí que compararem la freqüència d'ús de marques concretes, com la focalització a la perifèria esquerra i l'adverbi polar *sí (que)*, en el text no traduït de Solà (2019) i en les traduccions del corpus.

Per motius semblants també descartem d'estudiar la influència de variables independents de caràcter sintàctic, com la funció sintàctica o la posició del sintagma focalitzat en el text font. En el capítol 2 sí que hem analitzat l'impacte d'aquests factors, perquè l'objecte d'estudi són dues estructures sintàctiques específiques (la dislocació a l'esquerra i a la dreta) i aquest fet fa possible d'establir associacions acotades entre les variables. En canvi, en aquest capítol l'objecte principal d'estudi és la traducció equivalent del FC, una operació de traducció que es pot dur a terme per mitjà d'estructures sintàctiques diferents, amplificacions amb marques lèxiques, modulacions, etc. Per bé que hem presentat dades sobre la classe de mot dels elements focalitzats, pensem que aquesta dispersió d'opcions en la traducció dificulta massa la identificació de relacions causals entre variables gramaticals i la consecució de l'equivalència en el text meta. A més, com veurem a c. 3, § 7.1, el nombre d'observacions de FC marcats sintàcticament en català és massa baix per cercar associacions significatives amb aquestes variables.

D'altra banda, hem desestimat d'analitzar la influència de l'estatus informatiu esmentat o inferible de la relació de contrast en el marcatge del FC en el text meta i l'establiment d'equivalències. A c. 3, § 2.4.2 i § 4.2.3 hem destacat l'existència de FC establerts a partir de relacions inferibles com un factor rellevant per entendre el contrast i les solucions de traducció del FC. Això no obstant, a l'hora d'anotar aquesta variable en el corpus hem identificat un nombre excessiu de casos dubtosos, en els quals l'estatus informatiu no es pot distingir clarament, com a (170). En aquest exemple tant podem interpretar que el verb *worry* està focalitzat en relació amb el SV *must be met*, esmentat anteriorment (vg. subratllat), com que està marcat amb valor escalar —com 'ni pensar-hi'— en relació amb

una alternativa inferible que expressa preocupació en un grau més alt, com 'preocupar-se'n' o 'patir'. Per aquest motiu exclouem la variable «estatus informatiu» de l'anàlisi estadística.

(170) This guy Abraham Maslow became famous for his theory that certain needs must be met before you can even have other kinds of needs. Once your needs for food and water are fulfilled, you move up to the next set of needs, security, and then the next and the next, but the important thing is that, according to Maslow, until your physiological needs are satisfied, you can't even [*worry*]_{FC} about security or social needs. (Green 2012: § 13)

Per contrastar la informació obtinguda de les dades quantitatives, a c. 3, § 8 aportarem dades de caràcter qualitatiu obtingudes de qüestionaris fets a dos dels traductors del corpus.

7.1 FREQUÈNCIES DE LES TRADUCCIONS EQUIVALENTS DEL FOCUS CONTRASTIU

D'acord amb el marc d'anàlisi desenvolupat a c. 3, § 3, presentem les freqüències de les traduccions d'enunciats amb FC marcat amb cursiva focal en els textos de cada traductor. Distingim, d'un costat, els casos en què en el text meta hi ha una traducció corresponent —és a dir, amb un FC en un element equivalent— i els casos en què hi ha una traducció no corresponent —és a dir, sense FC, però amb una tècnica de traducció que ha permès crear una equivalència— i, de l'altre costat, els casos en què no hi ha equivalència des d'un punt de vista informatiu i pragmàtic.

La Taula 1 recull el conjunt de casos de FC del corpus. En primer lloc, veiem que d'un total de 464 enunciats amb FC, 205 —el 44 %— estan traduïts de manera equivalent. Dels 464 enunciats totals, n'hi ha 128 que són traduccions corresponents amb FC (el 28 %) i 77 que són traduccions equivalents sense FC (el 17 %). Així doncs, vora la meitat de traduccions són equivalents des d'un punt de vista informatiu, però les marques pròpiament de contrast es preserven en menys d'un terç dels casos.

Taula 1. Equivalències en la traducció del FC

<i>traductors</i>	traduccions equivalents				<i>traduccions no equivalents</i>	Total	% equivalència
	<i>tr. amb FC (corresponent)*</i>	%	<i>tr. sense FC (no corresponent)</i>	%			
Ràfols	25	42 %	9	15 %	26	60	57 %
Caball	21	21 %	16	16 %	63	100	37 %
Udina	33	38 %	8	9 %	46	87	48 %
Sales	4	6 %	16	25 %	44	64	31 %
Font	36	41 %	11	13 %	41	88	54 %
Gombau	9	14 %	17	26 %	39	65	40 %
Total	128	28 %	77	17 %	259	464	44 %

*Encara que tinguin una estructura informativa diferent, incloem en la categoria «traducció corresponent» les 12 observacions de traducció d'un FC amb l'estructura TC + FC en la polaritat, perquè aquestes traduccions presenten FC en el text meta (vg. c. 3, § 7.4).

Entre traductors hi ha força homogeneïtat pel que fa al grau d'equivalència, amb valors que varien un 26 %: del 31 % en el text de Sales fins al 57 % en el de Ràfols. Notem que hi ha correspondència entre els percentatges de FC en les traduccions i els percentatges d'equivalència; és a dir que les traduccions amb un grau més alt d'equivalència són alhora les que tenen més FC. Així mateix, els textos de Gombau i Sales són els que tenen un percentatge més alt de traduccions no corresponents (26 % i 25 %).

Si analitzem separatament els casos de FC en arguments i adjunts (Taula 2) i FC en predicats (Taula 3), veiem que els percentatges d'equivalència no difereixen notablement, amb un 47 % en el primer grup i un 41 % en el segon. Això no obstant, una dada que presenta més variació és la proporció de casos traduïts corresponentment amb FC; més freqüents entre els FC en arguments i adjunts (34 %) que en els predicats focalitzats (21 %). Per altra banda, en aquest segon grup té més pes el volum de traduccions no corresponents amb una tècnica que permet expressar el valor semàntic del FC sense reproduir la marca de FC (20 %; vg. Taula 3). Com veurem a c. 3, § 8, les diferències en el volum de traduccions amb FC i en l'ús de tècniques per reformular-ne el valor semàntic poden indicar que els significats modals associats als predicats marcats amb cursiva focal en anglès no se solen marcar amb la mateixa freqüència amb el FC en català.

Taula 2. Equivalències en la traducció del FC en arguments i adjunts

<i>traductors</i>	traduccions equivalents				<i>tr. no equivalent</i>	Total	% equivalència
	<i>tr. amb FC (corresponent)</i>	%	<i>tr. sense FC (no corresponent)</i>	%			
Ràfols	17	41 %	7	17 %	17	41	60 %
Caball	13	26 %	8	16 %	29	50	43 %
Udina	19	36 %	5	9 %	29	53	46 %
Sales	3	14 %	5	24 %	13	21	39 %
Font	22	51 %	1	2 %	20	43	55 %
Gombau	6	21 %	6	21 %	17	29	42 %
Total	80	34 %	32	14 %	125	237	47 %

Taula 3. Equivalències en la traducció del FC en predicats

<i>traductors</i>	traduccions equivalents				<i>tr. no equivalent</i>	Total	% equivalència
	<i>tr. amb FC (corresponent)</i>	%	<i>tr. sense FC (no corresponent)</i>	%			
Ràfols	8	42 %	2	11 %	9	19	55 %
Caball	8	16 %	8	16 %	34	50	32 %
Udina	14	41 %	3	9 %	17	34	51 %
Sales	1	2 %	11	26 %	31	43	28 %
Font	14	31 %	10	22 %	21	45	54 %
Gombau	3	8 %	11	31 %	22	36	39 %
Total	48	21 %	45	20 %	134	227	41 %

Pel que fa a la homogeneïtat de les dades entre traductors, distingint els casos de FC en arguments i adjunts dels FC en predicats, veiem que les proporcions de cada traductor són molt properes en les dues taules, amb valors màxims d'equivalència del 60 % i el 55 % en el text de Ràfols, del 55 % i el 54 % en el de Font, del 46 % i el 51 % en el d'Udina, del 43 % i el 32 % en el de Caball, del 42 % i el 39 % en el de Gombau, i del 39 % i el 28 % en el de Sales. Aquestes dades mostren que les diferències més altes entre els casos de FC en arguments i adjunts i FC en predicats són d'11 punts percentuals en els textos d'Udina i Sales. A banda, observem que el text d'Udina és l'únic en què hi ha una proporció de casos equivalents més alta entre els FC en predicats que no entre el FC en arguments i adjunts.

7.2 FREQUÈNCIES DE LES MARQUES I TÈCNiques DE TRADUCCIÓ DEL FOCUS CONTRASTIU

En aquest apartat compararem la freqüència de les diferents de tècniques de traducció observades. La Taula 4 il·lustra la distribució de les marques emprades en les 205 traduccions equivalents segons que siguin sintàctiques, lèxiques o tipogràfiques. D'entrada veiem que les marques lèxiques són les més freqüents, amb 102 casos (el 50 %), seguides

de prop per les sintàctiques (78 casos, el 38 %). Aquesta proporció es manté en les traduccions particulars, amb l'excepció dels textos de Ràfols i Font, que fan servir més les marques sintàctiques, amb 19 casos (el 56 %) i 29 casos (el 62 %).

Taula 4. Classes de marques emprades per traduir el FC

marques	traductors						total	% dins equivalents	% dins total
	Ràfols	Caball	Udina	Sales	Font	Gombau			
sintàctiques	19	9	11	4	29	6	78	38 %	17 %
lèxiques	10	21	17	16	18	20	102	50 %	22 %
tipogràfiques	5	7	13	0	0	0	25	12 %	5 %
neutralització	26	63	46	44	41	39	259		56 %
Total	60	100	87	64	88	65	464		

Aquestes dades confirmen la previsió de Pujol i Solà (2011 [1995]: 185) que els recursos lèxics són els més emprats en la traducció d'enunciats marcats amb cursiva focal («per a aquesta funció preferim utilitzar generalment recursos lèxics»). Tot i això, si segmentem les dades entre arguments i adjunts, d'una banda, i predicats, de l'altra, veiem que el predomini de les marques lèxiques no es compleix per als FC en arguments: en aquests casos les marques sintàctiques són més freqüents (45 %) que les lèxiques (38 %) i les tipogràfiques (8 %). En canvi, entre els predicats marcats amb cursiva focal els recursos lèxics (62 %) doblen els sintàctics (30 %) i els tipogràfics (8 %).

Així doncs, podem dir que Pujol i Solà (2011 [1995]) fan una previsió encertada en termes generals, a la qual podem fer dues matisacions: la primera, sobre la importància dels recursos sintàctics (el 38 %), i la segona sobre l'existència dels recursos tipogràfics (el 12 %). Com veurem a c. 3, § 8, pot ser que el predomini de les marques lèxiques respongui a la necessitat de fer explícits significats que, a diferència del català, en anglès normalment queden codificats mitjançant el contrast, d'acord amb la idiosincràsia de la pragmàtica d'aquesta llengua.

Pel que fa a l'existència de marques tipogràfiques, l'ús que en fan els traductors en la Taula 4 suggereix que hi pot haver dos canons estilístics en relació amb l'ús de la cursiva focal per marcar el FC. Veiem que hi ha tres traductors (Ràfols, Caball i Udina) que la fan servir com una tècnica de traducció, més de caràcter secundari, mentre que els altres tres (Sales, Font i Gombau) no hi recorren mai. A c. 3, § 8 presentarem dades addicionals que donen suport

a la hipòtesi que els traductors que no fan ús de la cursiva focal la desestimen conscientment per raons estilístiques.⁴⁹

Tocant a les marques concretes que agreguem en les categories «marques sintàctiques», «marques lèxiques» i «marques tipogràfiques» (ressaltades amb els colors verd, groc i blau, respectivament), en la Taula 5 detallem la freqüència de les diverses tècniques. D'entrada, veiem que adverbis i locucions adverbials com *fins i tot*, *només*, *sí (que)*, *de debò*, *realment* i *per força* i elements exclamatius com els quantificadors exclamatius *si*, *que* i *com* i la conjunció *que* (vg. c. 3, § 4.3.2d) són les marques més freqüents, amb 70 casos (el 34 %). Val a dir que la majoria són adverbis i locucions adverbials i només hi ha 7 usos dels elements exclamatius esmentats.

Taula 5. Marques detallades emprades per traduir el FC

marques	traductors												Total	%
	Ràfols	%	Caball	%	Udina	%	Sales	%	Font	%	Gombau	%		
posició final	10	32 %	3	8 %	4	10 %	3	15 %	22	47 %	3	12 %	45	22 %
posició final + dislocació	6	18 %	2	5 %	3	7 %	1	5 %	3	6 %	2	8 %	17	8 %
focalització a la perifèria esquerra	2	3 %	1	3 %	1	2 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	4	2 %
oració clivellada	1	3 %	3	8 %	3	7 %	0	0 %	4	9 %	1	4 %	12	6 %
adverbis de focus i elements exclamatius	6	18 %	11	30 %	11	27 %	8	40 %	17	36 %	17	65 %	70	34 %
modulació	4	12 %	10	27 %	6	15 %	8	40 %	1	2 %	3	12 %	32	16 %
cursiva focal	5	15 %	7	19 %	13	32 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	25	12 %
Total	34	17 %	37	18 %	41	20 %	20	10 %	47	23 %	26	13 %	205	

Hem de destacar que, així com els 32 casos de modulació són tots tècniques de traducció; dins dels 70 casos de marques lèxiques amb adverbis i elements exclamatius, només 34 observacions (vora la meitat) són pròpiament amplificacions, perquè l'adverbi o l'element exclamatiu no figura en el text font. En els altres casos sí que hi ha un adverbi o element exclamatiu equivalent. D'aquestes amplificacions la gran majoria s'han fet servir per traduir la cursiva focal en predicats (27 casos, el 79 %; vg. Taula 6), i només Ràfols en fa més ús per traduir el FC en arguments i adjunts.

⁴⁹ En realitat Caball fa servir les marques tipogràfiques en 8 observacions més, i Ràfols i Udina en 1 cas addicional, però les traduccions resultants no són equivalents i per això no les computem.

Taula 6. Ús de l'amplificació en la traducció de la cursiva focal

<i>cursiva focal en</i>	<i>traductors</i>						Total	%
	Ràfols	Caball	Udina	Sales	Font	Gombau		
arguments i adjunts	5	0	1	0	0	1	7	21 %
predicats	0	5	1	4	8	9	27	79 %
Total	5	5	2	4	8	10	34	

Pel que fa a les marques sintàctiques, el marcatge del FC en la posició final és el segon més freqüent, amb 66 casos (el 31 %) que es subdivideixen en 45 casos sense dislocació del rerefons, 17 casos amb dislocació a la dreta i 3 casos amb dislocació a l'esquerra. En canvi, la resta de marques sintàctiques es fan servir marginalment per marcar el FC, amb 12 usos d'oracions clivellades (el 6 %) i només 4 usos de la focalització a la perifèria esquerra (el 2 %). És interessant de comparar aquestes dades amb els resultats de l'estudi experimental de producció oral de Vanrell i Fernández-Soriano (2013: 267), d'acord amb el qual en català central l'estructura sintàctica més emprada per expressar el FC és la dislocació a la dreta del rerefons. Val a dir que les autores es centren a estudiar factors prosòdics i sintàctics i no inclouen marques lèxiques en l'estudi, però el fet que al corpus la marca sintàctica més freqüent sigui la posició final sense dislocacions reforça la conclusió del capítol 2 (c. 2, § 7) que la freqüència de dislocacions a la dreta en el corpus és inferior que la que podríem esperar en textos de català no traduït.

7.3 FACTORS QUE CONDICIONEN LA TRADUCCIÓ EQUIVALENT DEL FOCUS CONTRASTIU

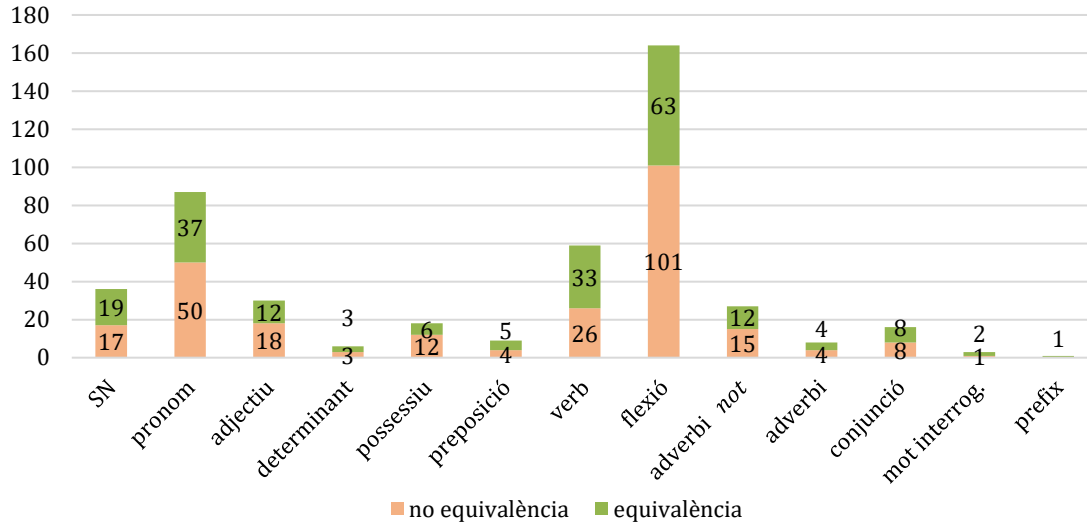
En aquest apartat analitzarem la presència d'associacions entre l'equivalència en la traducció i les variables «classe de mot», «classe de marca de FC» i «valor semàntic de la cursiva focal».

7.3.1 La classe de mots dels elements marcats amb cursiva focal

En la introducció de l'apartat § 7 d'aquest capítol hem explicat que atesa la diversitat d'elements amb què es pot fer en una traducció corresponent del FC i també una traducció equivalent i no corresponent, les variables de caràcter sintàctic no donen gaire informació per explicar el comportament dels traductors. Això no obstant, considerem rellevant saber la distribució dels usos de la cursiva focal en el text font entre classes de mots, i també alguna classe que divergeix de la resta especialment. Les dades del Gràfic 1 mostren que les classes «flexió verbal» (*He did cook the mushrooms*), «pronomen» (*He did cook the mushrooms*), «nucli

lèxic del SV» (*He cooked the mushrooms. They aren't raw*) i SN (*He cooked the mushrooms*) són les més marcades amb cursiva focal.

Gràfic 1. La classe de mots dels elements marcats amb cursiva focal

Si comparem la freqüència amb què s'ha traduït equivalentment cada classe, veiem que les dades són força homogènies, amb valors màxims en les categories «nucli lèxic SV» (55,9 %) i SN (52,8 %; vg. ressaltat en verd en la Taula 7), i mínims en les categories «possessiu» (33,3 %) i «flexió verbal» (38,4 %; vg. ressaltat en taronja en la Taula 7). Com es pot veure a la Taula 7, la dispersió de l'equivalència entre classes de mot no supera el 22,6 %.

Taula 7. La classe de mot dels elements marcats amb cursiva focal

		<i>no equivalència</i>	<i>equivalència</i>	Total
SN	#	17	19	36
	%	47,2 %	52,8 %	7,8 %
pronom	#	50	37	87
	%	57,5 %	42,5 %	18,8 %
adjectiu	#	18	12	30
	%	60 %	40 %	6,5 %
determinant	#	3	3	6
	%	50 %	50 %	1,3 %
possessiu	#	12	6	18
	%	66,7 %	33,3 %	3,9 %
preposició	#	4	5	9
	%	44,4 %	55,6 %	1,9 %
nucli lèxic SV	#	26	33	59
	%	44,1 %	55,9 %	12,7 %
flexió	#	101	63	164
	%	61,6 %	38,4 %	35,3 %
adverbi <i>not</i>	#	15	12	27
	%	55,6 %	44,4 %	5,8 %
adverbi	#	4	4	8
	%	50 %	50 %	1,7 %
conjunció	#	8	8	16
	%	50 %	50 %	3,4 %
mot interrog.	#	1	2	3
	%	33,3 %	66,7 %	0,6 %
prefix	#	0	1	1
	%	0 %	100 %	0,2 %
Total	#	259	205	464
	%	55,8 %	44,2 %	

La poca diferència en l'equivalència entre categories referma la hipòtesi que les variables sintàctiques com la «classe de mot» no permeten explicar les tries dels traductors a l'entorn d'un fenomen tan polifacètic com la traducció del FC marcat amb cursiva focal. Així mateix, la prova de khi quadrat confirma que no hi ha diferències significatives entre les categories, amb un valor de $p = 0,57 (> 0,05)$.

Això no obstant, la Taula 7 revela com a mínim dues qüestions rellevants. Per un costat, veiem que els casos de cursiva focal en la flexió verbal presenten una tendència a ser traduïts de manera menys equivalent (33,3 %), un fet que contrasta amb el grau més alt d'equivalència de la classe «nucli lèxic del SV» (55,9 %). A c. 3, § 7.3.3 analitzarem aquesta diferència des del punt de vista del valor semàntic de la cursiva focal en els casos en què marca predicats (és a dir, en aquestes dues categories). Per l'altre costat, és interessant notar que es tradueixen més sovint de manera equivalent els FC en SN (52,8 %) que els FC en pronoms (42,5 %). A simple vista podria semblar que aquestes categories són prou properes semànticament per rebre un tractament idèntic en la traducció, però no és així. És

probable que això sigui degut a una tendència més forta del català a ometre els pronoms — atès que solen ser informació coneguda— quan fan la funció de subjecte, tot i que estiguin involucrats en relacions de contrast.

7.3.2 La classe de marca: sintaxi, lèxic i tipografia

Si comparem les classes de marca que fa servir cada traductor observem dues qüestions rellevants pel que fa al grau d'equivalència de cada text. En primer lloc, en la Taula 8 veiem que els traductors que fan més ús de marques sintàctiques són els que assoleixen percentatges d'equivalència més alts: Ràfols i Font fan servir més marques sintàctiques (30% i 33 %, respectivament) que lèxiques (vg. ressaltat en verd) i els seus textos són els més equivalents en la traducció de la cursiva focal (57 % i 53 %). Així mateix, encara que Udina fa més ús de les marques lèxiques (20 %; vg. ressaltat en blau), és la tercera traductora que fa més ús de marques sintàctiques (13 %; vg. ressaltat en verd clar) i també és la tercera en el grau d'equivalència (48 %). Seguint aquesta tendència, Caball, Gombau i Sales fan menys ús de marques sintàctiques (10 %, 9 % i 6 %, respectivament) i els seus textos tenen nivells d'equivalència més baixos (37 %, 40 % i 31 %, respectivament).

Taula 8. Proporcions de les marques emprades per traduir el FC

marques	traductors												
	Ràfols		Caball		Udina		Sales		Font		Gombau		Total
sintàctiques	18	30 %	10	10 %	11	13 %	4	6%	29	33%	6	9%	
lèxiques	10	17 %	20	20 %	17	20 %	16	25%	18	20%	20	31%	101
tipogràfiques	6	10 %	7	7 %	13	15 %	0	0%	0	0%	0	0%	26
neutralització	26	43 %	63	63 %	46	53 %	44	69%	41	47%	39	60%	259
Total	60		100		87		64		88		65		464
% equivalència	57 %		37 %		48 %		31 %		53 %		40 %		44 %

En segon lloc, veiem que l'ús de la cursiva focal no és un factor determinant pel que fa al grau d'equivalència general. Udina és la traductora que més ús en fa (un 15 %) i el seu text és el tercer en nivell d'equivalència (48 %) darrere del de Ràfols (57 %) i el de Font (40 %), que no fa servir marques tipogràfiques.

Les proves estadístiques de regressió lineal mitjançant la prova ANOVA confirmen l'associació positiva entre el percentatge d'ús de marques sintàctiques i el percentatge d'equivalència en les traduccions de cursiva focal amb un valor de $p = 0,015$. Així mateix, les proves descarten les associacions entre el volum de marques lèxiques i tipogràfiques i el grau d'equivalència amb valors de p de 0,26 i 0,602.

El fet que observem una tendència positiva entre l'ús de marques sintàctiques i el grau d'equivalència en la traducció de la cursiva focal, és coherent amb la tesi que el català fa més ús de la sintaxi que no de la focalització *in situ* per marcar el focus i el contrast.

7.3.3 El valor semàntic de la cursiva focal

A continuació comprovarem si el valor semàntic de la cursiva focal influeix en el fet que se'n faci una traducció equivalent. La hipòtesi de partida és que hi pot haver valors semàntics que resultin més difícils de preservar en la traducció, com per exemple els significats epistèmics en el cas de la cursiva focal en predicats. La Taula 9 conté els valors d'equivalència en la traducció dels sis significats associats a la cursiva focal que hem identificat en aquest capítol. Veiem que les categories «correctiu» i «contraexpectatiu» són les que tenen percentatges d'equivalència més alts (un 56 % i un 53 %), mentre que els valors «epistèmic» i «additiu» tenen els percentatges més baixos (22 % i 25 %). En el cas del valor «intensiu» no hi ha prou marques per fer-ne una anàlisi (7 casos).

Taula 9. Equivalència segons el valor semàntic de la cursiva focal

	equiv.	traductors						TOTAL	% equiv.
		Ràfols	Caball	Udina	Sales	Font	Gombau		
FC correctiu	E	18	12	19	7	22	16	94	56 %
	N	8	18	9	11	13	14	73	
	total	26	30	28	18	35	30	167	
FC additiu	E	1	1	1	0	1	0	4	25 %
	N	1	6	4	0	1	0	12	
	total	2	7	5	0	2	0	16	
FC exhaustiu	E	10	14	9	1	10	7	51	44 %
	N	10	12	19	8	11	5	65	
	total	20	26	28	9	21	12	116	
FC contraexp.	E	3	2	9	5	9	1	29	53 %
	N	2	5	2	2	9	6	26	
	total	5	7	11	7	18	7	55	
epistèmic	E	2	7	3	6	5	0	23	22 %
	N	5	21	12	23	7	12	80	
	total	7	28	15	29	12	12	103	
intensiu	E	0	1	0	1	0	2	4	57 %
	N	0	1	0	0	0	2	3	
	total	0	2	0	1	0	4	7	
TOTAL		60	100	87	64	88	65	464	

Hem d'aclarir que les categories «epistèmic» i «intensiu» només s'observen en enunciats amb cursiva focal en el predicat, mentre que la classe «additiu» només s'observa en FC en arguments i adjunts. D'altra banda, la classe «exhaustiu» només conté 5 casos de cursiva focal en predicats. En canvi, la classe «FC correctiu» té una composició equilibrada amb 85 casos d'arguments i adjunts, i 82 de predicats; com també la classe «FC contraexpectatiu»,

que conté 25 casos d'arguments i adjunts, i 30 de predicats. Així doncs, analitzarem conjuntament en tots els casos la influència dels valors correctiu, exhaustiu i contraexpectatiu i, per contra, analitzarem separatament, d'un costat, la influència del valor additiu en la traducció del FC en arguments i adjunts i, de l'altre costat, l'efecte del valor epistèmic en la traducció de la cursiva focal en predicats.

Pel que fa a la primera comprovació, les proves de khi quadrat i V de Cramer indiquen que en general no hi ha associacions significatives entre la proporció d'equivalència i les categories «FC correctiu», «FC exhaustiu» i «FC contraexpectatiu», amb un valor de $p = 1,22$ i una intensitat baixa (V de Cràmer = 0,11). Això no obstant, en els textos d'Udina i Sales sí que hi ha associacions significatives, amb valors de p de 0,004 i 0,048, respectivament. En el cas d'Udina observem que el nombre de FC exhaustius traduïts de manera equivalent (9 de 28, el 32 %; vg. ressaltat en taronja) és notablement més baix que la mitjana (44 % d'equivalència) i que en la resta de textos. En el cas de Sales els casos de FC exhaustiu equivalents també són notablement més baixos (1 de 9, l'11 %) i també ho són els de FC correctiu (7 de 18, el 38 %; vg. ressaltat en taronja).

En segon lloc, si repetim la prova prenent com a mostra només els casos de FC en arguments i adjunts i hi incloem la categoria «FC additiu» (vg. Taula 10), veiem que en termes generals tampoc hi ha una associació significativa entre cap de les categories de l'equivalència en la traducció, amb un valor de $p = 0,158$ i una intensitat baixa (V de Cràmer = 0,151). Tanmateix, en els textos de Caball, Udina i Sales sí que hi ha associacions significatives, amb valors de p de 0,002, 0,11 i 0,036, i intensitats molt altes (V de Cramer de 0,615, 0,458 i 0,562, respectivament). En la Taula 9 podem veure com en els textos de Caball i Udina només hi ha 1 traducció equivalent del FC additiu (vg. ressaltat en taronja) i, d'altra banda, en els textos d'Udina i Sales les traduccions equivalents del FC exhaustiu són el 30 % de casos (8 de 27) i l'11 % de casos (1 de 9), respectivament, uns valors inferiors a la mitjana del 43 %. A més, en el text de Caball no hi ha cap traducció equivalent del FC contraexpectatiu en arguments i adjunts (i tampoc en el text de Gombau). Així doncs, en el cas de Caball hi pot haver associacions negatives amb les categories «FC additiu» i «FC contraexpectatiu»; en el cas d'Udina amb el «FC additiu» i el «FC exhaustiu», i en el cas de Sales, com ja hem vist, amb el «FC exhaustiu».

Taula 10. Equivalència segons valor semàntic del FC en arguments i adjunts

	equiv.	traductors						TOTAL	% equiv.
		Ràfols	Caball	Udina	Sales	Font	Gombau		
FC correctiu	sí	11	6	8	5	12	5	47	55 %
	no	5	9	5	5	5	9	38	
	total	16	15	13	10	17	14	85	
FC additiu	sí	1	1	1	0	1	0	4	25 %
	no	1	6	4	0	1	0	12	
	total	2	7	5	0	2	0	16	
FC exhaustiu	sí	10	14	8	1	8	7	48	43 %
	no	9	12	19	8	11	4	63	
	total	19	26	27	9	19	11	111	
FC contraexp.	sí	2	0	7	2	2	0	13	52 %
	no	2	2	1	0	3	4	12	
	total	4	2	8	2	5	4	25	
Total		41	50	53	21	43	29	237	

D'entrada, no podem dir si les associacions significatives observades són la conseqüència d'una menor competència pragmàtica dels traductors a l'hora d'identificar el FC additiu o, per contra, de l'escassetat de casos d'aquestes categories en els textos de cada traductor (almenys amb els valors semàntics «additiu» i «contraexpectatiu»). Mitjançant les dades dels qüestionaris, a c. 3, § 8 aportarem informació addicional sobre aquesta qüestió.

En tercer lloc, per analitzar l'efecte del valor semàntic «epistèmic» de la cursiva focal en predicats, hem establert una distinció diferent que, d'una banda, separa els 117 casos que són pròpiament FC en les categories descrites a c. 3, § 5.1-5.2 «FC en el predicador», «FC en la flexió» i «FC en la polaritat» i, d'altra banda, separa els 110 casos que no són FC, sinó marques modals de «valor epistèmic» i «valor intensiu». Tot i que en els casos de cursiva focal en predicats les categories anteriors «FC correctiu» i «FC contraexpectatiu» són freqüents, pensem que la qüestió cabdal que pot explicar un capteniment diferent dels traductors és la possibilitat de fer una traducció mitjançant elements com l'adverbi polar *sí* (*que*) en els casos de FC en la polaritat i, alhora, la impossibilitat d'aplicar aquesta mateixa tècnica quan la cursiva focal té un valor modal i no hi ha relacions contrastives prominents. Com hem vist a c. 3, § 5.2-5.3, en aquests altres casos les traduccions equivalents solen demanar l'ús d'amplificacions amb adverbis i locucions adverbials.

D'aquesta manera, com podem veure en la Taula 11 el valor semàntic més freqüent en predicats marcats és l'epistèmic (103 casos), seguit del FC en el predicador (58 casos) i el FC en la polaritat (55 casos), mentre que les categories «FC en la flexió» i «valor modal intensiu» tenen una presència residual amb 4 i 7 casos, respectivament. Per aquest motiu,

exclourem aquestes dues categories de l'anàlisi. Val a dir que les marques epistèmiques són menys freqüents en els textos de Ràfols i Font (amb 7 i 12 casos, respectivament).

Observem que l'equivalència és més alta en els casos de FC en el predicador (60 %) i en els de FC en la polaritat (55 %) i, per contra, és molt més baixa quan la cursiva focal té valor epistèmic (22 %).

Taula 11. Equivalència segons valor de la cursiva focal en predicats

valor	equivalència	traductors						total	% equiv.	Total
		Ràfols	Caball	Udina	Sales	Font	Gombau			
FC predicador	Sí	7	3	6	3	13	3	35	60 %	58
	No	1	5	2	4	8	3	23		
FC flexió	Sí	0	1	0	0	0	0	1	25 %	4
	No	0	2	0	0	0	1	3		
FC polaritat	Sí	1	4	8	2	6	9	30	55 %	55
	No	3	5	3	4	6	4	25		
epistèmic	Sí	2	7	3	6	5	0	23	22 %	103
	No	5	21	12	23	7	12	80		
intensiu	Sí	0	1	0	1	0	2	4	57 %	7
	No	0	1	0	0	0	2	3		
Total	Sí	10	16	17	12	24	14	93	41 %	227
	No	9	34	17	31	21	22	134		
TOTAL		19	50	34	43	45	36	227		

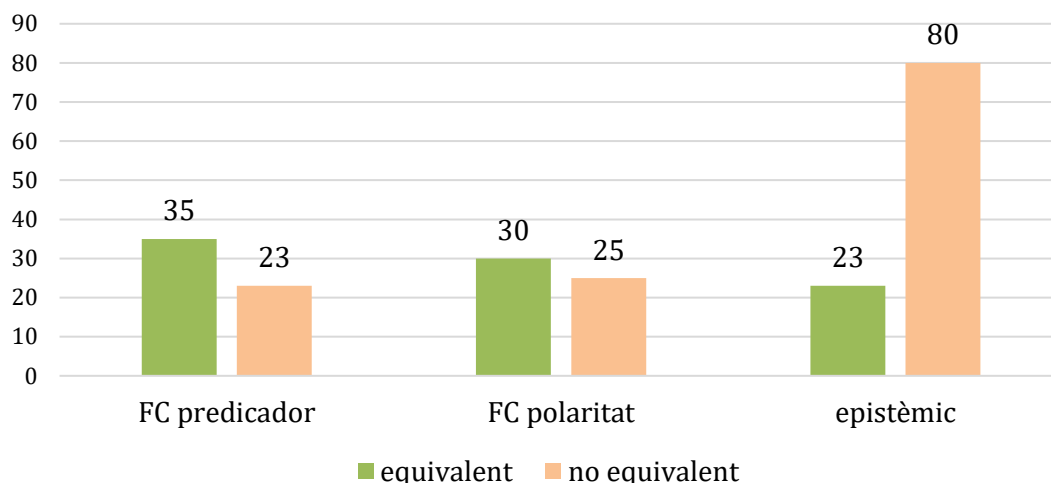
Per claredat, en la Taula 12 resumim els valors de les variables rellevants. Sintetitzant, podem veure que al corpus les marques epistèmiques són traduïdes de manera equivalent en una proporció notablement més baixa (22 %) que les marques de FC (55-60 %). Agrupem en la categoria «altres» les marques menys freqüents «FC en la flexió» i «marques intensives», que exclourem de les proves de significança.

Taula 12. Resum: equivalència segons valor de la cursiva focal en predicats

	FC en el predicador	FC en la polaritat	epistèmic	altres	total
equivalent	35	30	23	5	93
no equivalent	23	25	80	6	134
% equivalència	60 %	55 %	22 %	45 %	
TOTAL	58	55	103	11	227

Vegem també una representació més clara del contrast entre els valors de les tres marques principals en el gràfic de la Gràfic 2.

Gràfic 2. Equivalència segons valor de la cursiva focal en predicats

Tot i la notorietat del contrast entre els valors que presenta el Gràfic 2, cal provar que aquesta diferència de 33 punts percentuals d'equivalència entre les marques epistèmiques i el FC en la polaritat —i de 38 punts amb el FC en el predicador— és estadísticament significativa.

La prova khi quadrat confirma que hi ha una associació negativa significativa entre la categoria «valor epistèmic» i l'equivalència en la traducció, amb un valor de $p < 0,001$ (vg. Taula 13. L'associació té una intensitat rellevant, amb un valor de la V de Cramer = 0,36. Aquesta associació es compleix de manera significativa en 3 dels 6 textos del corpus, amb intensitats molt altes (V de Cramer = 0,533-0,648; vg. ressaltat en verd). Notem que en els textos de Caball i Sales la manca de significança no s'explica perquè els casos amb valor epistèmic es tradueixin de manera equivalent més freqüentment —els percentatges d'equivalència en aquesta categoria són igualment baixos (25 % i 20 %, respectivament)—, sinó pel fet que en les categories «FC en el predicador» i «FC en la polaritat» els nivells d'equivalència són igualment baixos (vg. ressaltat en taronja en la Taula 11) i, per tant, no hi ha diferències significatives. En canvi, el text de Font és l'únic en què no hi ha associació, perquè el nivell d'equivalència en els casos amb valor epistèmic és semblant al de la resta de casos (5 de 12, el 42 %; vg. ressaltat en verd). A banda, hem de destacar que en el text de Ràfols l'associació és poc fiable perquè el nombre total d'observacions de cursiva focal en predicats és molt baix (19 casos) i en la categoria «FC en la polaritat» el nivell d'equivalència és més baix que la mitjana del 55 % (1 de 4, el 25 %; vg. ressaltat en groc).

Taula 13. Prova khi quadrat i V de Cramer (valor epistèmic)

<i>traductor</i>		<i>valor</i>	<i>gll</i>	<i>sig. asimptòtica (bilateral)</i>
Ràfols	khi quadrat de Pearson	6,752	2	0,034
	V de Cramer	0,596		
	n de casos vàlids	19		
Caball	khi quadrat de Pearson	1,387	2	0,5
	V de Cramer	0,176		
	n de casos vàlids	45		
Udina	khi quadrat de Pearson	9,673	2	0,008
	V de Cramer	0,533		
	n de casos vàlids	34		
Sales	khi quadrat de Pearson	1,618	2	0,445
	V de Cramer	0,196		
	n de casos vàlids	42		
Font	khi quadrat de Pearson	1,33	2	0,514
	V de Cramer	0,172		
	n de casos vàlids	45		
Gombau	khi quadrat de Pearson	13,006	2	< 0,0001
	V de Cramer	0,648		
	n de casos vàlids	31		
TOTAL	khi quadrat de Pearson	28,035	2	< 0,0001
	V de Cramer	0,36		
	n de casos vàlids	216		

Així doncs, tot i l'excepció del text de Font i la manca de significança en els textos de Caball i Sales, podem dir que hi ha una tendència general, significativa en el total de casos i en tres dels textos, a resoldre de manera no equivalent la traducció d'enunciats amb cursiva focal amb valor epistèmic. Aquestes dades fan pensar que quan les marques tenen valor epistèmic i no hi ha relacions de contrast prominents, o bé els traductors demostren menys competència pragmàtica sobre l'equivalència entre el català i l'anglès en l'expressió d'aquests significats, i menys consciència metapragmàtica del fenomen, o bé menys preferència per reproduir el valor de la cursiva (vg. c. 3, § 8.2 i § 9).

Per acabar, si analitzem els 117 casos de FC en el predicat de la Taula 10 mitjançant les categories «FC correctiu» (82 casos), «FC exhaustiu» (5 casos) i «FC contraexpectatiu» (35 casos), i en comparem el grau d'equivalència en la traducció amb els 103 casos amb valor epistèmic, veiem que es dona igualment una associació negativa entre aquesta darrera categoria i l'equivalència.

Notem que una marca de cursiva focal en el predicat pot ser alhora FC en la polaritat i FC correctiu, com a (171), o FC en el predicador i FC contraexpectatiu, com a (172), i a la inversa. Així doncs, aquests dos grups de categories són capes de significat que en la nostra anàlisi se superposen.

(171) All this dreadful poetry that [*wasn't*]_{FC} poetry. (Nunez 2018: § 11)

(172) Also, back then, I [*liked*]_{FC} the way we attracted attention. (Nunez 2018: § 4)

En la Taula 14 observem com el 57 % dels casos de FC correctiu en predicats han rebut una traducció equivalent, com també el 53 % de casos de FC contraexpectatiu, mentre que les traduccions equivalents de casos amb valor epistèmic sumen el 22 %.

Taula 14. Equivalència segons valor semàntic en cursiva focal en predicats

	equiv.	traductors						TOTAL	% equiv.
		Ràfols	Caball	Udina	Sales	Font	Gombau		
FC correctiu	sí	7	6	11	2	10	11	47	57 %
	no	3	9	4	6	8	5	35	
	total	10	15	15	8	18	16	82	
FC additiu	sí	0	0	0	0	0	0	0	—
	no	0	0	0	0	0	0	0	
	total	0	0	0	0	0	0	0	
FC exhaustiu	sí	0	0	1	0	2	0	3	60 %
	no	1	0	0	0	0	1	2	
	total	1	0	1	0	2	1	5	
FC contraexp.	sí	1	2	2	3	7	1	16	53 %
	no	0	3	1	2	6	2	14	
	total	1	5	3	5	13	3	30	
epistèmic	sí	2	7	3	6	5	0	23	22 %
	no	5	21	12	23	7	12	80	
	total	7	28	15	29	12	12	103	
intensiu	sí	0	1	0	1	0	2	4	57 %
	no	0	1	0	0	0	2	3	
	total	0	2	0	1	0	4	7	
Total		19	50	34	43	45	36	227	

Les proves de significança fetes seleccionant només 215 casos de cursiva focal en predicats pertanyents a les tres categories rellevants «FC correctiu», «FC contraexpectatiu» i «epistèmic» (vg. el resum de dades en la Taula 15), confirmen l'existència d'una associació negativa entre la categoria «epistèmic» i la traducció equivalent de la cursiva focal per al total de casos, amb un valor de $p < 0,001$ i una intensitat forta (V de Cramer = 0,35).

Taula 15. Equivalència segons valor correctiu, contraexpectatiu i epistèmic de la cursiva focal en predicats

equivalència	valor semàntic			Total
	FC correctiu	FC contraexpectatiu	epistèmic	
sí	47	16	23	86
no	35	14	80	129
Total	82	30	103	215
%	57 %	53 %	22 %	

Això no obstant, val a dir que en aquest cas l'associació només es compleix en els textos d'Udina ($p = 0,011$) i Gombau ($p < 0,001$), amb intensitats fortes (V de Cramer de 0,52 i 0,66). En els altres textos, o bé no hi ha prou observacions de FC contraexpectatiu, o bé la

diferència en el grau d'equivalència entre el FC correctiu i el valor epistèmic no és prou gran. Això referma la idea que les categories rellevants per analitzar l'equivalència en els casos amb cursiva focal en predicats són el «FC en el predicador», el «FC en la polaritat» i el «valor epistèmic». A c. 3, § 8 mirarem de relacionar les associacions observades amb l'anàlisi de la consciència i la competència pragmàtica dels traductors, mitjançant les dades dels qüestionaris.

7.4 FREQUÈNCIES DE LES TRADUCCIONS EQUIVALENTS DEL TEMA CONTRASTIU

En aquest apartat presentarem les freqüències de TC marcats amb cursiva focal observats al corpus i compararem el grau d'equivalència segons les variables «traductor» i «funció sintàctica». A diferència dels casos de FC, en els casos de TC sí que tenim en compte la funció sintàctica, perquè el TC es marca amb tres recursos concrets —la dislocació a l'esquerra, el subjecte explícit i l'adverbi polar *sí*— que comparteixen el fet que el TC queda situat en la perifèria esquerra o en la posició de subjecte.

La Taula 16 mostra el recompte de casos equivalents i neutralitzats segons la traducció del corpus. A l'esquerra veiem els casos de TC, com [*De raonable*]_{TC} *ho pot ser* (vg. c. 3, § 6), i a la dreta hi ha els casos de TC + FC, com [*A la majoria*]_{TC} *de votants* [*sí*]_{FC} *que els importen, les generacions futures* (vg. c. 3, § 6.1). D'entrada, observem que els nivells d'equivalència mitjans varien poc entre els dos tipus de construcció, amb un 16 % de diferència. Pel que fa a la variació entre traductors, les dades també són força homogènies, amb percentatges d'equivalència entre el 60 % i el 43 % en el TC (el 100 % en el text de Font, en què només hi ha dos casos), i d'altra banda, amb una mica més de variació en els casos de TC + FC, amb percentatges entre el 57 % i el 33 % (el 100 % en el text de Ràfols, en què només hi ha dos casos).

Taula 16. L'equivalència en la traducció del tema contrastiu segons traductor

traductor	tema contrastiu				Total	tema contrastiu + focus contrastiu				
	equiv.	%	neutr.	%		equiv.	%	neutr.	%	Total
Ràfols	7	58 %	5	42 %	12	2	100 %	0	0 %	2
Caball	3	60 %	2	40 %	5	0	0 %	6	100 %	6
Udina	9	53 %	8	47 %	17	2	50 %	2	50 %	4
Sales	3	43 %	4	57 %	7	4	57 %	3	43 %	7
Font	2	100 %	0	0 %	2	1	50 %	1	50 %	2
Gombau	3	60 %	2	40 %	5	3	33 %	6	67 %	9
Total	27	56 %	21	44 %	48	12	40 %	18	60 %	30

Si comparem el grau d'equivalència segons la funció sintàctica del TC en el text font, veiem que els casos de subjecte són ara els més freqüents en nombre d'ocurrències i els que es

tradueixen de manera equivalent més sovint. Com veiem en la Taula 17, en els casos de TC la diferència respecte de les altres funcions sintàctiques és molt pronunciada, amb un 83 % d'equivalència en els casos de subjecte i un 29 % en el còmput agregat de la resta de funcions. Dins d'aquest còmput, veiem que la funció d'objecte indirecte és la més freqüent i la que rep una traducció equivalent en menys casos (el 27 %). Per altra banda, quan l'element marcat en cursiva és un subjecte, en les observacions de TC + FC el grau d'equivalència és més baix (46 %) que en les observacions de TC, i també ho és en la resta de funcions (17 %).

Taula 17. Tema contrastiu: equivalència i funció sintàctica

	traducció				Total
	equivalent		neutralització		
subjecte	20	83 %	4	17 %	24
no subjecte	7	29 %	17	71 %	24
objecte directe	1	20 %	4	80 %	5
objecte indirecte	3	27 %	8	73 %	11
CRP	0	0 %	1	100 %	1
atribut	0	0 %	1	100 %	1
CN	1	100 %	0	0 %	1
predicat	1	25 %	3	75 %	4
adjunt	1	100 %	0	0 %	1
Total	27	56 %	21	44 %	48

Taula 18. Tema contrastiu + focus contrastiu: equivalència i funció sintàctica

	traducció				Total
	equivalent		neutralització		
subjecte	11	46 %	13	54 %	24
no subjecte	1	17 %	5	83 %	6
atribut	1	100 %	0	0 %	1
CRP	0	0 %	0	0 %	0
adjunt	0	0 %	5	100 %	5
Total	12	40 %	18	60 %	30

Així doncs, les taules 17 i 18 mostren associacions positives entre la funció de subjecte en l'element marcat com a TC en el text font i la preservació del valor informatiu de TC en aquest element en el text meta. En els casos de TC l'associació és significativa amb un valor de $p = 0,001$ (de Fisher i khi quadrat) i una V de Cramer de 0,546, que indica una intensitat alta. D'altra banda, en els casos de TC + FC l'associació no és significativa (la prova de Fisher dona un valor de $p = 0,358$). El fet que amb arguments interns es tendeixi a neutralitzar aquesta marca pot ser indicatiu que els casos que no són subjectes suposen un repte per als traductors. Això pot ser degut al fet que, mentre que per marcar un subjecte com a TC en una oració declarativa escrita n'hi ha prou de fer-lo explícit, com a (173b), per marcar un argument intern com a TC cal dislocar-lo a l'esquerra, com a (174b), una estructura més

marcada i diferenciada sintàcticament del text font, que exigeix més competència pragmàtica per aplicar-la en cada context.

- (173) a. «[I]_{TC} could wear this hat and the veil and sign the book, mame, and [you]_{TC} could...». (Denis 1958: § 2)
 b. —[Jo]_{TC} podria posar-me aquest barret amb el vel i signar en el llibre de registre, Mame, i [tu]_{TC} podries... (Udina 2014: § 2)
- (174) a. «Of cawss, mame,» Hermione said with another ocher smile. «But have you a tiara?»
 «Two,» Auntie mame said.
 «A pity,» Hermione said with a wistful little smile. «I have such a lovely one. Heirloom, of cawss, but I'd have let [you]_{TC} have it for a song». (Denis 1958: § 3)
 b. —És clar, Mame—va dir l'Hermione amb un altre somriure ocre—. Però ¿tens diadema?
 —Dues—va respondre la tieta Mame.
 —Llàstima—es va lamentar l'Hermione amb un somriure nostàlgic—, perquè jo en tinc una de fabulosa. Una herència familiar, és clar, però [a tu]_{TC} te la cediria per no res. (dislocació afegida; Udina 2014: § 3)

Pel que fa als casos de TC + FC, podem atribuir els nivells d'equivalència més baixos al fet que el marcatge del FC en la polaritat exigeix una operació textual més costosa, amb usos de la dislocació a l'esquerra i l'amplificació amb l'adverbi *sí*, com hem vist a c. 3, § 4.2.1 i § 6.1, o també amb amplificacions amb adverbis epistèmics per compensar el significat del FC, com fa Udina a (175b) (vg. negreta).

- (175) a. They all dressed like something out of a rummage sale, and if [*they*]_{TC} were the cream of Court circles, I felt awfully sorry for King George and Queen Elizabeth. (Denis 1958: § 3)
 b. Tots anaven vestits com si haguessin comprat la roba en un mercat de segona mà i vaig pensar que, si **realment** eren la flor i nata dels cercles de la Cort, el rei Jordi i la reina Elisabet (...) eren de plànyer. (Udina 2014: § 3)

8 Anàlisi: la consciència i la competència pragmàtica dels traductors en el tractament de la cursiva focal

A § 7 hem vist que les marques de cursiva focal s'han traduït amb un FC corresponent en el text meta en el 44 % dels casos, i de manera equivalent amb un FC o amb una tècnica de traducció que en compensa el significat en el 28 % dels casos. Com hem suggerit en la primera hipòtesi (c. 3, § 1.1), és esperable que en textos en català el contrast es marqui

menys que en anglès a causa de factors lingüístics, tenint en compte l'ús generalitzat en anglès del FC *in situ*, un mecanisme que no exigeix rearranjaments sintàctics ni introducció de lèxic (Vallduví 2002: § 4.1.2; Ainaud et al. 2020: 196). Això no obstant, pensem que un grau d'equivalència inferior a la meitat dels casos també pot ser degut, almenys en una part de les observacions, a una manca de competència pragmàtica dels traductors i la seva consciència metapragmàtica sobre els valors semàntics de la cursiva focal, com també a la decisió de neutralitzar el significat de la cursiva focal en altres casos (recordem que, com hem explicat a c. 1, § 3.4 i c. 3, § 3.3, segons els criteris que guien la traducció, un text meta amb un enunciat no equivalent pot ben ser una traducció adequada).

Així doncs, les dades es poden explicar per la combinació de: *a)* factors lingüístics relacionats amb la idiosincràsia de la pragmàtica del català —una hipòtesi tipològica en la línia de Dimroth et al. (2010), Benazzo i Dimroth (2015) i Garassino i Jacob (2018: 250)—; *b)* una manca de competència pragmàtica, i *c)* tries pragmaestilístiques conscients.

Atès que, com hem vist a c. 3, § 3-5, el FC es pot marcar per mitjà de recursos molt diversos, som del parer que la millor manera de fer-ne un estudi interlingüístic seria analitzar un corpus comparat de textos orals de traducció simultània i interpretació, que inclogués l'anglès i el català. En aquest sentit, Dimroth et al. (2010: 19, 23, 25-27) i Garassino i Jacob (2018: 250), mitjançant corpus de textos escrits, en el primer estudi, i mitjançant transcripcions de textos orals del Parlament Europeu en el segon estudi (vg. corpus *Direct Europarl*, a Cartoni i Meyer 2012), defensen que les llengües germàniques (el danès i l'alemany) tendeixen a marcar el FC en la polaritat més que no pas les llengües romàniques (l'italià i el francès), atès que les germàniques fan més ús de partícules del discurs i de marques prosòdiques *in situ* en el SV.

Tot i que en el marc de la nostra recerca no podem dur a terme un estudi com el de Dimroth et al. (2010) i Benazzo i Dimroth (2015), a c. 3, § 8.1 compararem les freqüències de marques concretes del FC en el corpus i en el text de narrativa no traduït de Solà (2019), el mateix que hem emprat en les comparacions de la freqüència de dislocacions del capítol 2 (c. 2, § 5).

Quant a la competència pragmàtica, a c. 3, § 7.3.2 hem vist que els traductors que fan servir més marques sintàctiques assoleixen graus d'equivalència més alts. Així mateix, pensem que un altre indicador de consciència i competència pragmàtica és la producció de traduccions equivalents de tipus no corresponent. En aquest sentit, entenem que si no es té una consciència desenvolupada de les funcions i els significats del FC, és difícil fer-ne una traducció que en reproduïxi el significat sense una marca de FC pròpiament. És per això

que a c. 3, § 8.2 compararem els usos que fan els traductors de les diverses tècniques i el volum de traduccions no corresponents en cada text.

D'altra banda, en relació amb les tries que els traductors fan de manera conscient, a c. 3, § 8.3 analitzarem els usos de la cursiva focal en català, i també alguns casos en què els traductors en desestimen l'ús. Per acabar, a c. 3, § 8.4 complementarem les explicacions proposades en els apartats precedents per mitjà de les dades extretes dels qüestionaris fets a dos dels traductors.

8.1 FREQUÈNCIES RELATIVES DE LES MARQUES DE FC

En aquest apartat compararem la freqüència de la focalització a la perifèria esquerra i de l'ús de l'adverbi polar *sí (que)* en el corpus i en el text no traduït de Solà (2019). El fet que en les 6 traduccions només hi hagi 4 casos d'ús del desplaçament del FC a la perifèria esquerra, i 12 casos d'ús de l'adverbi polar emprats per traduir la cursiva focal, fa pensar que aquestes marques poden estar infrarepresentades en les traduccions, si ho comparem amb la seva freqüència real en català col·loquial. La Taula 19 revela que, tot i que en la novel·la de Solà aquestes marques no són ni de bon tros tan freqüents com les dislocacions (vg. c. 2; § 5), amb 11 casos de focalització a la perifèria esquerra, com (176), i 7 casos d'ús de l'adverbi *sí*, com (177), els contrastos entre els textos meta del corpus i el text no traduït són molt pronunciats si calculem la ràtio d'observacions dels fenòmens a partir del nombre de paraules de cada text.

Taula 19. Ús relatiu de marques de FC

	<i>traductors</i>						<i>total del corpus</i>	<i>Solà</i>
	<i>Ràfols</i>	<i>Caball</i>	<i>Udina</i>	<i>Sales</i>	<i>Font</i>	<i>Gombau</i>		
FC en la perifèria esquerra	2	1	1	0	0	0	4	11
ràtio (1 cada n. paraules)	26.941	62.450	35.102	-	-	-	86.218	3.000
adverbi polar <i>sí (que)</i>	1	1	2	0	4	4	12	7
ràtio (1 cada n. paraules)	53.881	62.450	17.551	-	17.315	17.599	28.739	4.714
total de paraules	53.881	62.450	35.102	53.782	69.258	70.397	344.870	33.000

(176) I l'Hilari va ser el nen sense pare més feliç del món. [Els nens sense pare més feliços i menys orfes que hagin existit,]_{FC} he tingut jo. (Solà 2019: § 1.3)

(177) I em diu coses boniques que no entenc però [*sí*]_{FC} que entenc. (Solà 2019: § 3.4)

En el text de Solà hi ha 1 cas de FC en la perifèria esquerra per cada 3.000 paraules, mentre que en el conjunt del corpus n'hi ha 1 cada 114.957 paraules; és a dir, que la freqüència

mitjana al corpus és 38 vegades més baixa que en el text de Solà. Pel que fa a l'ús de l'adverbi polar *sí (que)*, la diferència de ràtios no és tan pronunciada, perquè la freqüència mitjana és 6 vegades més baixa, amb 1 cas cada 4.714 paraules en el text de Solà, i 1 cas cada 28.739 paraules en el conjunt del corpus. Tanmateix, fixem-nos que en els textos particulars en què sí que hi ha observacions d'ús de l'adverbi *sí* la diferència entre ràtios és més gran; especialment en els textos d'Udina, Font i Gombau, en què la ràtio de FC per nombre de paraules és vora quatre vegades més alta.

Les dades de la Taula 19 només inclouen els usos de FC en la perifèria esquerra en enunciats amb cursiva focal. A banda, en els textos de Ràfols, Caball, Udina i Sales hem fet una cerca exhaustiva de tots els usos de la focalització a la perifèria esquerra, en una mostra de 33.000 paraules en cada text. El text de Ràfols és l'únic en què, a part dels enunciats amb cursiva focal del text font, en la traducció d'altres enunciats sense marques tipogràfiques hi ha 6 casos més de focalització a la perifèria esquerra, com el FC contraexpectatiu de (178b). En tots aquests enunciats hi ha la particularitat que l'ordre del text font és de *focus preposing*, com veiem a (178a) (vg. la descripció dels ordres marcats en anglès a c. 2, § 4.3.3). En el text font de Ràfols n'hi ha 8 usos, tots associats a un enunciat marcat en el TF, ja sigui amb cursiva o amb l'ordre de mots, i és l'única traducció en què la ràtio d'ús d'aquesta estructura (1 cada 6.735 paraules) és propera a la del text de Solà.

- (178) a. Write about an object. Write about something that is, or was, important to you. The object can be anything. Describe the object, then write about why it's important to you. One woman wrote about cigarettes. [Her best friend,]_{FC} she called them. (Nunez 2018: § 3)
- b. Escriu sobre un objecte. Escriu sobre una cosa que és important per a tu, o que ho hagi sigut. Pot ser qualsevol cosa. Descriu l'objecte, i després digues per què és important per a tu. Una dona va escriure sobre cigarretes. [Les seves millors amigues,]_{FC} deia que eren. (Ràfols 2019: § 3)

A banda de les ràtios observades, és possible que en català oral col·loquial aquestes marques es facin servir amb més freqüència que no pas en textos d'oralitat fingida, d'una manera semblant a el que hem suggerit sobre la presència del FC *in situ* a c. 3, § 2.3.1.

Això no obstant, l'estudi experimental de producció oral de Vanrell i Fernández-Soriano (2013: § 3.1.3) sobre les marques de FC, revela que en català central la posició final amb dislocació a la dreta de rerefons és emprada més freqüentment per focalitzar que el desplaçament a la perifèria esquerra, al costat de varietats com el valencià i el baleàric, en

què la focalització a la perifèria esquerra és la marca principal i la segona marca de FC, respectivament.

Aquestes dades experimentals i les dades del nostre corpus es podrien contrastar amb estudis de corpus de català col·loquial oral com el COC (Payrató i Alturo 2002) o el COS (Boix-Fuster et al. 2007) i noves recerques experimentals, com l'estudi del FC contrastiu i el focus informatiu de Cruschina i Mayol (2022).

8.2 LES TRADUCCIONS NO CORRESPONENTS I L'EXPLICITACIÓ COM A INDICADORS DE LA CONSCIÈNCIA I LA COMPETÈNCIA PRAGMÀTICA

En els capítols 1 i 2 (c. 1, § 3.5 i c. 2, § 6) hem vist que la consciència metapragmàtica és «la capacitat dels parlants per fer explícit el context d'una determinada expressió lingüística» (Silverstein 1976: 49 i Duranti 1997: § 6.7). D'acord amb aquesta definició, podem dir que els traductors tenen consciència metapragmàtica sobre el FC i el TC, si els *identifiquen* en la cursiva focal del text font i són capaços de *fer-ne explícit* el valor semàntic en la traducció.

Entenem que els membres d'una comunitat lingüística dominen un sistema pragmàtic que «convencionalitza» l'associació de certs signes i expressions amb certs significats i certs contextos. Per tant, una tasca dels traductors és cercar equivalències entre els significats convencionalitzats de sistemes pragmàtics diferents. Consegüentment, en la traducció la consciència metapragmàtica comença amb el reconeixement de l'existència de signes pragmàtics en les llengües font i meta, i es manifesta en la competència pragmàtica per crear equivalències interlingüístiques i interculturals entre aquests signes. Vist d'aquesta manera, podem assumir que l'*explicitació* dels significats de la cursiva focal mitjançant tècniques de traducció és una manifestació de consciència metapragmàtica.

Les marques sintàctiques com la focalització en la perifèria esquerra o en la posició final (vg. c. 3, § 4.1.1, § 5.5.1 i § 7.2) són signes que permeten marcar el FC, però com hem vist a c. 3, § 5.3 no en fan explícita l'aportació semàntica additiva, exhaustiva, contraexpectativa, polar o epistèmica i intensiva. Per exemple, a (179b) tot i que el SN *el gos* es troba en una posició de FC, l'enunciat pot rebre igualment una lectura no marcada i una lectura amb valor contraexpectatiu. En canvi, aquest valor semàntic esdevé plenament explícit —no només interpretable— mitjançant una amplificació com l'ús de la conjunció *que* a (179c).

(179) a. And did I hear you right, about a dog? [The *dog*]_{FC} is a major character?

(Nunez 2018: § 11)

b. I ho he sentit bé, això del gos? El personatge principal és [un gos?]_{FC}

(Ràfols 2019: § 11)

c. I ho he sentit bé, això del gos? **Que** un dels protagonistes és [el gos?]_{FC}

En aquest apartat ens fixarem en els usos que fa cada traductor de les tècniques de traducció que fan explícit el valor semàntic del FC, com un criteri per analitzar la consciència i la competència pragmàtica. Com hem vist a c. 3, § 7.2, la tècnica d'amplificació en el conjunt de les seves manifestacions es fa servir poc (34 casos) i els traductors que més ús en fan són Gombau (10 casos) i Font (8 casos; vg. Taula 20). En veiem més usos en casos de FC en predicats que no en arguments i adjunts en totes les traduccions, menys en el text de Ràfols. Per altra banda, les modulacions com (180), l'altra tècnica d'explicitació principal, presenten valors igualment baixos (32 casos), però es fan servir gairebé en la mateixa mesura en els dos grups de FC. Els textos en què n'hem observat més ocurrències són el de Caball (10 casos) i el de Sales (8 casos). En total, les explicitacions s'observen més en enunciats amb FC en el predicat (68 % dels casos) i els traductors que més ús en fan són Caball, Sales i Gombau.

Taula 20. L'explicitació en la traducció de la cursiva focal

	FC en	traductors					Total	%	
		Ràfols	Caball	Udina	Sales	Font			Gombau
amplificació	arguments i adjunts	5	0	1	0	0	1	7	21 %
	predicats	0	5	1	4	8	9	27	79 %
	Total	5	5	2	4	8	10	34	
modulació	arguments i adjunts	2	7	3	1	0	1	14	44 %
	predicats	2	3	3	7	1	2	18	56 %
	Total	4	10	6	8	1	3	32	
Total	arguments i adjunts	7	7	4	1	0	2	21	32 %
	predicats	2	8	4	11	9	11	45	68 %
	Total	9	15	8	12	9	13	66	

(180) a. But where? who? when? Did Maddy have a life somewhere [*else?*]_{FC} (Gornick 1987: 59)

b. Però on?, qui?, quan? ¿**Que potser** en Maddy tenia una vida **secreta**? (Caball 2016: 61)

Atès que les amplificacions són més freqüents en traduccions d'enunciats amb FC en el predicat (el 79 %), dins d'aquests casos d'amplificació val la pena distingir 24 ocurrències d'amplificació mitjançant adverbis epistèmics, com a (181). Els traductors que fan més ús d'aquests recursos són Caball, Sales i Font (amb 8, 6 i 5 casos, respectivament), seguits d'Udina, Ràfols (amb 3, 2, respectivament), mentre que Gombau no en fa ús.

(181) [La mare és jueva i no se'n surt de mostrar estima i acceptació a la seva filla davant el fet que es casarà amb un gentil].

- a. I came back and she gripped me in a hard, angry embrace. She [*did*]_{FC} try, but repeatedly her head filled with blood, over what, I think she hardly knew... oh yes, I was marrying a goy. (Gornick 1987: 134)
- b. Vaig tornar a casa i ella em va estrènyer amb una abraçada ferma i irada. Ho va intentar **de debò**, però sovint la sang li pujava al cap; el perquè, crec que ni ella ho sabia... oh, sí, jo em casava amb un gentil. (Caball 2016: 128)

Atès que l'ús d'aquestes tècniques és escàs en el corpus, no podem fer-ne una anàlisi quantitativa aprofundida. Això no obstant, d'acord amb la idea que la capacitat de fer explicacions de significats pragmàtics com a (178-181) és un indicador de consciència, pot ser que Caball, Sales i Gombau tinguin més coneixement del significat de la cursiva focal. A més, Caball i Sales podrien tindre més capacitat de reconèixer i traduir els significats de la cursiva focal que en català s'expressen amb adverbis epistèmics.

És interessant de notar que els tres traductors que fan més ús de les tècniques d'explicitació són al mateix temps els tres traductors que tenen menys casos d'equivalència en els seus textos. A causa de la manca d'observacions, no podem aprofundir en l'explicació d'aquesta contradicció imprevista entre el factor que denota consciència metapragmàtica i les dades que fan pensar que no hi ha prou competència pragmàtica.

És possible que el fet que no hi hagi bibliografia especialitzada sobre l'ús de marques modals epistèmiques en la traducció anglès-català, tingui una repercussió directa o indirecta en el coneixement que en tenen els traductors. Això pot propiciar que es faci un tractament més intuïtiu i vacil·lant de la cursiva amb aquests valors, i menys fonamentat en un rerefons teòric i pràctic compartit sobre el qual es puguin basar les solucions.

8.3 L'ÚS DE LA CURSIVA FOCAL EN CATALÀ (UN CÀNON ESTILÍSTIC?)

A c. 3, § 2.3.1 hem fet un breu estat de la qüestió sobre la descripció i l'acceptació del FC *in situ* en la bibliografia lingüística, en les gramàtiques i en l'ortotipografia. Pel que fa a les obres de consulta adreçades a professionals de la llengua, d'una banda hem vist que en la GIEC (§ 33.4.1.1) i en els capítols de Payrató (2002: § 3) i Espinal (2002: § 24) de la *Gcc*, aquesta mena de focalització hi és reconeguda com una marca emfàtica més. Per altra banda, hem vist que en el capítol de la *Gcc* de Vallduví (2002: § 4) i en l'*Ortotipografia* (Pujol i Solà 2011 [1995]: 177, 185) la focalització *in situ* es considera una marca aliena al repertori de

recursos emfàtics i de l'estructura informativa del català —si no és que té valor de correcció metalingüística—, i en el *Manual d'estil* (Mestres et al. 2009: 107) no hi trobem la focalització no metalingüística entre els usos de la cursiva. Així mateix, Forcadell (2012: § 10) en el seu capítol del manual *The translation of Fictive Dialogue* (Brumme i Espunya 2012) tracta el focus *in situ* com una estratègia «no genuïna», i Ainaud et al. (2020: § 5.5.1) en el *Manual de traducció anglès-català*, a l'hora de traduir enunciats amb cursiva focal donen prioritat a les marques sintàctiques sense esmentar ni excloure les focalitzacions *in situ* en català.

És possible que darrere de la divergència en els judicis que fan aquestes obres hi hagi dos canons estilístics sobre la focalització *in situ* i sobre l'ús de la cursiva focal en català: d'una banda, l'acceptació del seu ús —encara que en cap obra s'especifica la marca tipogràfica amb què s'ha d'indicar—, i de l'altra, la seva condemna com un «barbarisme» o un «calc».

Tot i que en el corpus la freqüència de FC marcats amb cursiva focal és baixa (26 casos; vg. c. 3, § 7.3.2), observem una divisió entre els traductors que la inclouen en el seu repertori de marques de FC (Ràfols, Caball i Udina), i els traductors que no la fan servir mai amb aquest valor (Sales, Font i Gombau). No sabem si el fet de no fer servir la cursiva focal està influït pel criteri dels assessors lingüístics i les editorials en cada cas. Tanmateix, pensem que els tres traductors que no la fan servir podrien seguir un canó estilístic, pel qual consideren que la cursiva focal no ha de marcar el FC.

De fet, en els seus textos se n'evita l'ús fins i tot en enunciats com (182) i (183), en què el FC és d'«expressió» (metalingüístic) (c. 3, § 2.3.1; Krifka 2007: 19). Recordem que la genuïnitat del FC *in situ* amb valor metalingüístic és reconeguda també per les obres sobre ortotipografia (Pujol i Solà 2011 [1995]; Mestres et al. 2009) i pels autors que no l'accepten en la resta de casos (Vallduví 2002: 1231 i Forcadell 2007: 266; 2016: 8). En aquests focus metalingüístics veiem que Gombau i Font opten per les cometes dobles:

- (182) a. «You dug up my blackberry.»
 «[Your]_{FC} blackberry?». (Barnes 2011: § 5)
- b. —Has arrencat el meu esbarzer!
 —El «teu» esbarzer? (Gombau 2011: § 5)

- (183) a. Me: «If you want me to be a teenager, don't send me to Support Group. Buy me a fake ID so I can go to clubs, drink vodka, and take pot.»
 Mom: «You don't [*take*]_{FC} pot, for starters.» (Green 2012: § 1)
- b. Mare: «La maria no es "pren", això per començar». (Font 2014: § 1)

Pel que fa als traductors que fan servir la cursiva focal, notem que 10 d'aquests usos tenen lloc en contextos en què l'ús de marques sintàctiques com la dislocació del rerefons o la focalització a la perifèria esquerra no són possibles, com a (184b) (vg. més exemples a c. 3, § 2.3.1), i 7 els trobem en contextos en què les marques sintàctiques es poden fer servir, però el FC té un valor contraexpectatiu afegit, com podem veure a (185b), en les preguntes *Però on?, qui?, quan?*, que denoten perplexitat (vg. c. 3, § 4.3.2d, § 5.4 i § 5.5.2).

- (184) a. «Almost all of Auntie Mame's visits are indefinite and she's rarely any place on time. That may account for Michael's being so late in getting home.»
 «[*Two and a half years?*]_{FC}». (Denis 1958: § 1)
- b. —Gairebé totes les visites de la tieta Mame són indefinides i rarament arriba enlloc quan toca. Potser aquesta és la raó per la qual en Michael triga tant a tornar a casa.
 —[*¿Dos anys i mig?*]_{FC} (Udina 2014: § 1)
- (185) a. When we were teenagers Maddy surprised us all one night at a neighbourhood party with his extraordinary foxtrotting («A regular Fred Astaire,» my mother pronounced). Where had he learned to dance like that, we wondered. This was not the kind of dancing you learned from watching Astaire on Saturday afternoons in a darkened movie auditorium, or from moving about by yourself in front of the mirror. This dancing you got from [*people.*]_{FC} But where? who? when? Did Maddy have a life somewhere *else*? (Gornick 1987: 59)
- b. Aquest ball te l'havia d'ensenyar [*algú.*]_{FC} Però on?, qui?, quan? ¿Que potser en Maddy tenia una vida secreta? (Caball 2016: 61)

Dels 5 usos que en fa Ràfols, 3 tenen lloc en enunciats en què l'ús de marques sintàctiques no és possible i 2 compensen significats contraexpectatius; dels 7 usos que en fa Caball, en 2 l'ús de marques sintàctiques no és possible i en 1 hi ha valor contraexpectatiu, i dels 13 usos que en fa Udina, en 5 l'ús de marques sintàctiques no és possible i en 4 hi ha valor contraexpectatiu.

Així doncs, sembla que els traductors que fan ús de la cursiva focal tendeixen a reservar aquesta marca per a casos en què no poden resoldre la cerca d'equivalències amb mitjans sintàctics i lèxics. Aquesta possibilitat caldrà contrastar-la amb la informació obtinguda dels

qüestionaris (c. 3, § 8.4). Alhora, també seria positiu de comparar els usos que en fan els traductors amb usos espontanis del focus *in situ* —no susceptibles d'interferència lingüística— que puguem observar en corpus de català oral i en estudis experimentals de producció.

8.4 LA CONSCIÈNCIA DELS TRADUCTORS SEGONS ELS QÜESTIONARIS

En aquest apartat analitzarem les respostes donades per dos dels traductors del corpus a deu preguntes relatives al marcatge del FC i a la cursiva focal (vg. la resta del qüestionari a l'Annex 4). En les sis primeres preguntes es demana de proposar una traducció per a un fragment contextualitzat ressaltat en negreta. En cadascun d'aquests casos també es demana de descriure el significat que aporta la cursiva focal. D'altra banda, en les quatre darreres preguntes es demana de triar una opció i justificar la resposta. Com en les preguntes del capítol 2 (c. 2, § 6.2.3), l'objectiu del qüestionari és obtenir informació sobre la consciència metapragmàtica dels traductors, entesa com la seva capacitat per fer explícit el significat de les marques informatives de FC i justificar-ne la resposta de manera planera, amb les seves paraules (vg. c. 1, § 3.5). Tant en els enunciats com en l'explicació del qüestionari, posem èmfasi en el fet que no hi ha respostes correctes o incorrectes, perquè l'objectiu és conèixer les preferències dels traductors.

La primera pregunta té l'objectiu d'analitzar la percepció i l'explicitació de les relacions de contrast amb referents recuperables del coneixement del món, és a dir, no esmentats en el discurs ni inferibles d'una cosa dita o percebuda, sinó mútuament assumits pels participants de l'acte comunicatiu com a part d'un coneixement general sobre el context. Els usos i costums, la història recent, els fets culturalment arrelats, etc., d'un context històric determinat són susceptibles de ser tractats com coneixement del món pels participants d'un acte comunicatiu.

D'aquesta manera, amb el FC en l'adjectiu *old*, en la Fitxa 1 el narrador dona per sabut que, 'durant els anys 40 a París se sap que hi ha un país que és Rússia', que 'a Rússia hi ha hagut una revolució' i que, 'des de llavors, a Rússia va canviar l'himne, entre altres coses'. Conseqüentment, mitjançant el contrast estableix un vincle entre l'adjectiu *old* i l'himne 'nou' o 'actual'. Com que el narrador dona per conegut que Rússia té un himne nou (el soviètic) i que el vell (el tsarista) ja no és vigent, pot marcar com a rellevant el fet que es canti l'himne vell. Altrament, no ho podria fer perquè els enunciataris no podrien establir una associació, ni entendre per què és rellevant.

Fitxa 1. Pregunta 1.1

1.1 Tradueix només l'enunciat en negreta tenint en compte el significat de la cursiva.

Obra: Denis, Patrick (1958). *Around the World with Auntie Mame*. Thorndike: G. K. Hall.

Context: [Durant els anys 40, en un cabaret.]

Text font: Some way — don't ask me how — the Empress indicated that she wanted her innocent admirer broken on the rack, then flayed alive, then drawn and quartered by shouting, «Oh, mon amour.» A trap door opened, flames licked out of it, and the hapless young man was thrown in with a hideous scream and a chillingly realistic thud.

Then the massed offstage chorus sang the *old* Russian anthem (in French), Auntie Mame shrieked, «Oh, mon amour!» and slumped to the floor as the curtain fell. The house was in an uproar with cries of «Brava» and «Bis! Bis!».

Traductor A:

Traducció: Llavors el nombrós cor d'entre bastidors va cantar l'himne rus d'abans/de sempre (en francès).

Com descriuríeu el significat que aporta la cursiva?

Sense context, no puc saber si aquest «old» es refereix a l'himne d'abans de la revolució o a algun altre. D'entrada, entenc que la cursiva marca una contraposició irònica.

Traductor B:

Traducció: Llavors el nombrós cor va cantar en off aquell himne rus tan antic.

Com descriuríeu el significat que aporta la cursiva?

Reforça la idea d'antic.

Com hem vist a c. 3, § 4.2.3, en català els mecanismes més usats per marcar el contrast poden no funcionar quan la informació que donem per coneguda és coneixement del món poc prominent. Per exemple, la dislocació a la dreta de la part «no contrastiva» i coneguda d'un sintagma com *la meva jaqueta* a *Porta'm sols la [meva,]_{FC} de jaqueta* només funciona si l'enunciador assumeix que l'enunciatari sap que hi ha les jaquetes concretes a les quals ens referim o les veu, etc. Així, podem dir *Em van dir que cantés l'himne rus, però jo només em sabia [el vell,]_{FC} d'himne rus*. Per contra, la dislocació a la dreta de la part «no contrastiva» del sintagma *el vell himne rus* no és possible si tot el sintagma és informació nova, encara que sigui part del coneixement del món. Vegeu que sense esment precedent de l'himne rus no podem dir *#Saps què va passar ahir? El gran cor de fora l'escenari va cantar [el vell,]_{FC} d'himne rus*.

El traductor A proposa una traducció equivalent amb col·locació en la posició final del SP amb l'adjectiu «d'abans» / «de sempre», que equival a *old*. En l'explicació demostra consciència que la informació *old* està marcada en relació amb altra informació que és coneixement del món: «Sense context, no puc saber si aquest “old” es refereix a l'himne d'abans de la revolució o a algun altre». A més, atribueix valor irònic a la cursiva focal.

Per altra banda, el traductor B atribueix valor intensiu de grau a la cursiva focal i proposa una traducció en què fa explícit aquest significat amb l'adverbi *tan*: «aquell himne rus tan antic». En l'explicació remarca aquesta interpretació dient que la cursiva «reforça la idea d'antic». Tot i que és una traducció defensible, en el text meta proposat no s'hi preserva la relació contrastiva, i el traductor tampoc demostra consciència que en el text font s'estableix un vincle entre l'adjectiu focalitzat *old* i informació sobre l'himne tsarista i l'himne soviètic que és coneixement del món. Així doncs, podem dir que només el traductor A demostra consciència sobre el marcatge de relacions contrastives amb coneixement del món, i també competència pragmàtica per fer-ne una traducció equivalent. Val a dir que el traductor B sí que demostra competència per fer la traducció d'un valor intensiu de la cursiva focal. A banda, cal esmentar que una possibilitat alternativa no proposada pels traductors és introduir la informació rellevant com un incís precedit de la conjunció adversativa *però*: *Després el gran cor de fora l'escenari va cantar l'himne rus, però el vell.*

En segon lloc, analitzem la percepció i la capacitat d'explicitar el contrast de tipus additiu. En la Fitxa 2 la cursiva en el pronom *we* indica una relació d'addició que es pot fer explícita afegint l'adverbi *també*, encara que aquest mot no apareix en el text font. A més, també es pot marcar situant el pronom *nosaltres*, o bé en posició final (*També l'hauríem pogut tenir nosaltres, una amistat així*), o bé a la perifèria esquerra (*També nosaltres, l'hauríem pogut tenir, una amistat així*; vg. c. 3, § 4.3.2b).

Fitxa 2. Pregunta 1.2a

1.2a Tradueix l'enunciat en negreta tenint en compte el significat de la cursiva.

Obra: Nunez, Sigrid (2018). *The Friend*. Nova York: Riverhead Books.

Context: [Diàleg entre la primera esposa d'un escriptor que s'ha suïcidat i l'amiga de l'escriptor. La primera esposa és qui parla.]

Text font: «But you,» she said. «You two were such good friends for so long. How I used to envy that. I used to think, if only he and I hadn't fallen in love, **then we could have had a friendship like that!**».

Traductor A:

Traducció: Si no ens haguéssim enamorat, nosaltres també hauríem pogut tenir una amistat així.

Com descriuríeu el significat que aporta la cursiva?

Entenc la cursiva que té un valor emfàtic, que marco amb el «també».

Traductor B:

Traducció: Llavors sí que hauríem pogut tenir una amistat com aquesta!

Com descriuríeu el significat que aporta la cursiva?

Reforça la idea de nosaltres dos.

En aquest cas el traductor A demostra competència, perquè fa una traducció equivalent i corresponent del FC, amb una amplificació amb l'adverbi *també* que marca explícitament l'addició i el contrast. Tanmateix, en l'explicació, ni especifica la mena de relació que hi ha, ni esmenta els referents entre els quals s'estableix el contrast. Pel traductor A la cursiva té valor «emfàtic», una noció genèrica que ens permet saber que considera que l'enunciat és marcat.

El traductor B suggereix una traducció molt interessant i igualment defensable, tot i que amb un sentit lleugerament diferent. En el seu enunciat, el valor de la cursiva és de FC en la polaritat amb transposició del contrast de la segona persona del plural (*hauríem* o 'nosaltres') a la polaritat oracional 'sí' (vg. c. 3, § 4.2.1 i § 6.1): *Llavors [sí]_{FC} que hauríem pogut tenir una amistat com aquesta*. Tanmateix, és curiós que en la justificació aquest traductor digui que la cursiva «reforça la idea de nosaltres dos», una explicitació que escau més a un enunciat amb l'adverbi focal *també* com el del traductor A.

Per tant, tant el traductor A com el B demostren competència pragmàtica, però només el B manifesta una consciència plena del significat de la cursiva focal. Així mateix, notem que cap

dels dos traductors no opta per modificar l'ordre de mots situant el FC *nosaltres* en la perifèria esquerra o en posició final.

En tercer lloc, analitzem la consciència sobre el FC exhaustiu i la capacitat de fer-ne explícit el significat. En la Fitxa 3 la cursiva focal en el pronom *me* afegeix el matís 'a mi i només a mi', que esdevé explícit si introduïm el pronom fort acusatiu *a mi* seguit d'adverbis de focus com *precisament* i *justament*, que reforcen la interpretació exhaustiva: *Què és el que em converteix en una bona diana precisament a mi?* (vg. c. 3, § 4.3.2c).

Fitxa 3. Pregunta 1.2b

1.2b Tradueix l'enunciat en negreta tenint en compte el significat de la cursiva.

Obra: Nunez, Sigrid (2018). *The Friend*. Nova York: Riverhead Books.

Context: [Diàleg entre una escriptora i un amic seu també escriptor. Ell li retreu que l'hagi fet servir per crear el personatge d'un relat.]

Text font: What have you done? Right now I can tell you it feels like a betrayal.
Absolutely a betrayal. And after the conversation we just had, I do have to ask:
What makes *me* fair game?

Traductor A:

Traducció: Què es el que em converteix, precisament a mi, en un objecte fàcil de la crítica?
Com descriuríeu el significat que aporta la cursiva?
Em falta context per saber com s'ha d'interpretar la pregunta. La cursiva és emfàtica, per això ho tradueixo per «precisament a mi».

Traductor B:

Traducció: Què em converteix en objectiu precisament a mi?
Com descriuríeu el significat que aporta la cursiva?
Destaca el jo de qui ho diu i aporta una mica d'estranyesa.

El traductor A proposa una traducció equivalent que explicita el valor exhaustiu previst amb l'adverbi *precisament* i el pronom fort *a mi*. En la descripció del valor de la cursiva no aprofundeix en la descripció del valor exhaustiu i només afegeix que «la cursiva és emfàtica». Per altra banda, el traductor B fa una traducció equivalent mitjançant els mateixos recursos que el traductor A. Tanmateix, en l'explicació demostra més consciència que el traductor A, perquè —més enllà de la idea que «destaca», aplicable genèricament a tot focus— atribueix valor contraexpectatiu al FC: «aporta una mica d'estranyesa». Observem que, certament, aquest ús de la cursiva focal admet una lectura exhaustiva i

contraexpectativa alhora. Per tant, tots dos es mostren competents pragmàticament per expressar el valor d'aquest FC exhaustiu i contraexpectatiu, però només el traductor B manifesta consciència sobre el seu valor semàntic.

En quart lloc, analitzem la consciència sobre el FC contraexpectatiu i la capacitat de fer-ne explícit el significat. L'enunciat de la Fitxa 4 conté un FC contraexpectatiu (o *miratiu*) en el numeral *fourteen*, que es pot fer explícit amb un desplaçament a la perifèria esquerra que pot ser una mica forçat atesa la presència d'incisos *El Fido (...)* *Catorze anys, va esperar el seu amo*. Per altra banda, el valor contraexpectatiu es pot fer explícit més naturalment amb locucions adverbials escalars com *ni més ni menys que* o *fins a* (vg. c. 3, § 4.3.2d).

Fitxa 4. Pregunta 1.2c

1.2c Tradueix l'enunciat en negreta tenint en compte el significat de la cursiva.

Obra: Nunez, Sigrid (2018). *The Friend*. Nova York: Riverhead Books.

Context: [La narradora parla de les conseqüències sorprenents de la incapacitat dels gossos per entendre la mort.]

Text font: **Fido, a dog from a town near Florence, Italy, waited every day for *fourteen* years for his dead master.**

Traductor A:

Traducció: Fido, un gos d'un poble de prop de Florència, va esperar fins catorze dies l'amo mort.

Com descriuríeu el significat que aporta la cursiva? Té un valor emfàtic, que marco amb «fins».

Traductor B:

Traducció: El Fido, un gos d'una ciutat a la vora de Florència (Itàlia), va esperar cada dia el retorn del seu amo mort durant uns llargs catorze anys.

Com descriuríeu el significat que aporta la cursiva?

Vol destacar que catorze anys són molts.

En aquest cas el traductor A assoleix l'equivalència amb una amplificació amb l'adverbi escalar *fins*, que expressa la idea que 'és sorprenent i poc probable que el gos esperés l'amo durant catorze anys' (considerem irrellevant la confusió entre dies i anys que hi ha en el text meta). Això no obstant, en la descripció del significat del FC el traductor no fa cap reflexió metalingüística sobre la contraexpectativitat, més enllà de destacar que la cursiva «té un valor emfàtic».

Per contra, el traductor B sí que fa explícit que la cursiva focal té un valor de grau escalar dient que «catorze anys són molts». Això no obstant, a diferència de la seva descripció de la Fitxa 3, no fa referència a l'«estranyesa» o la perplexitat de l'enunciador, ni al fet que l'esdeveniment de l'enunciat és poc probable. En el text meta el traductor B opta per una amplificació amb l'adjectiu *llargs*. Així doncs, en la Fitxa 4 tots dos traductors demostren competència pragmàtica, però només el traductor B manifesta un cert grau de consciència sobre la contraexpectativitat.

En la cinquena i la sisena pregunta analitzem dos casos que presenten la dificultat afegida que, per fer una traducció equivalent del FC del text font, cal expressar-ne el significat amb una marca de modalitat mitjançant tècniques com l'amplificació o la modulació (vg. c. 3, § 5.2, § 5.3.4 i § 5.5.2). En la Fitxa 5 el significat de la cursiva focal es pot explicitar amb un adverbi o una locució epistèmica com *realment* o *de debò* (vg. c. 3, § 5.2 i § 5.5.2).

Fitxa 5. Pregunta 1.3a

<p>1.3a Tradueix l'enunciat en negreta tenint en compte el significat de la cursiva.</p> <p>Obra: Gornick, Vivian (1987). <i>Fierce Attachments</i>. Boston: Beacon Press.</p> <p>Context: [L'enunciadora se sent desacreditada perquè les persones que l'envolten li han dit que la seva tristesa és desagradable per als altres.]</p> <p>Text font: When she was told her relentless melancholy was oppressive to those forced to witness it, she was surprised. Her mouth and eyes flashed angry hurt and she said, «I can't help it. This is how I feel. I can only act as I feel.»</p> <p>Traductor A:</p> <p>Traducció: No ho puc evitar. És així com em sento. Només em puc comportar tal com em sento.</p> <p>Com descriuríeu el significat que aporta la cursiva?</p> <p>És enfàtic. Ho marco amb l'«així».</p> <p>Traductor B:</p> <p>Traducció: No ho puc evitar. És el que sento. Només puc comportar-me d'acord amb el que sento.</p> <p>Com descriuríeu el significat que aporta la cursiva?</p> <p>Diria que intenta marcar la pronúncia, que té efecte parlat, no escrit.</p>

El traductor A proposa una traducció amb neutralització del tret modal, però compensa l'«èmfasi» mitjançant una focalització de l'adverbi de manera *així* amb una oració clivellada amb el relatiu *com* (verb *ser* + focus *així* + relatiu *com* + rerefons *em sento*). Així doncs, el traductor cerca l'equivalència amb una tècnica de traducció que li permet prescindir de fer manifest el valor modal. En el text font hi ha una oració pseudoclivellada inversa (*this* + verb *is* + relatiu *how* + focus *in situ I feel*), però hem de notar que si no hi hagués el focus *in situ* en aquesta estructura, en la interpretació també es podria situar el focus en l'element inicial *this* (vg. Vallduví 2002: § 4.9.1).

Per contra, el traductor B fa una traducció amb ordre no marcat sense compensació ni del FC, ni del significat modal. Les explicacions de A i de B fan pensar que no identifiquen el valor modal epistèmic. De fet, el traductor B atribueix la cursiva focal a una voluntat de reproduir «la pronúncia», amb «efecte parlat, no escrit». És interessant notar que aquesta manca de consciència pot explicar les dades observades a c. 3, § 7.3.3, sobre la freqüència més baixa de traduccions equivalents en els casos en què la cursiva focal s'ha de traduir amb marques de modalitat epistèmica.

D'altra banda, en la Fitxa 6 demanem als traductors pel reconeixement del valor modal de necessitat epistèmica i deòntic, que podem explicitar amb la locució *per força* i l'adverbi *necessàriament*, entre altres recursos (vg. c. 3, § 5.2 i § 5.5.2).

Fitxa 6. Pregunta 1.3b

<p>1.3b Tradueix l'enunciat en negreta tenint en compte el significat de la cursiva.</p> <p>Obra: Jackson, Shirley (1962). <i>We Have Always Lived in the Castle</i>. Londres: Penguin Books.</p> <p>Context: [Una vilatana diu als bombers que deixin cremar l'incendi del casalot dels Blackwood —propietaris odiats al poble—, i un bomber li respon.]</p> <p>Text font: «Why not let it burn?» the woman called insistently, and one of the dark men going in and out of our front door turned and waved and grinned.</p> <p style="text-align: center;">«We're the firemen,» he called back, «we got to put it out.»</p> <p>Traductor A:</p> <p>Traducció: —Som bombers —va respondre l'home— i tenim el deure d'apagar el foc. Com descriuríeu el significat que aporta la cursiva? Emfàtic, per això escric «deure».</p> <p>Traductor B:</p> <p>Traducció: Som els bombers —va contestar—, la nostra feina és apagar-lo. Com descriuríeu el significat que aporta la cursiva? Destaca que no els queda més remei que fer el que la feina els exigeix.</p>
--

En la Fitxa 6, tant el traductor A com el B proposen solucions amb una modulació que reformula el valor deòntic, manifestant les idees de «deure» i «feina». Aquestes traduccions equivalents i no corresponents són una mostra de consciència metapragmàtica sobre el significat de la cursiva. El traductor B fa una reflexió metalingüística més desenvolupada, en què descriu el valor modal de necessitat amb l'expressió «destaca que no els queda més remei». Per tant, en aquests textos meta els dos traductors mostren competència i consciència.

A diferència de l'exemple anterior, en aquest hem de destacar que el fet que la marca de cursiva recaigui en el verb modal deòntic *got* facilita que s'atribueixi valor modal de necessitat a aquesta mena de focus. Tanmateix, com reconeix Vazquez-Ayora (1977: § 8.4.4), la modulació és la tècnica que exigeix més «domini», «sensibilitat», «experiència», «imaginació», «enginy» i «poder expressiu» —és a dir, més consciència i competència— sobre l'equivalència entre la llengua font i la llengua meta.

En la setena i la vuitena pregunta estudiem la preferència dels traductors per tres marques de FC —la cursiva focal, la posició final i la focalització en la perifèria esquerra—, i també

els motius i idees estilístiques que fonamenten la seva tria. En la Fitxa 7 hi ha un FC contraexpectatiu en el SN *the dog*, perquè l'enunciador se sorprèn que un gos pugui ser un dels protagonistes d'una novel·la (vg. c. 3, § 4.3.2 i § 8.2).

Fitxa 7. Pregunta 1.4a

<p>1.4a De les traduccions <i>a</i>, <i>b</i> i <i>c</i>, marqueu la que considereu preferible. Digueu per què.</p> <p>Obra: Nunez, Sigrid (2018). <i>The Friend</i>. Nova York: Riverhead Books.</p> <p>Context: [L'enunciador se sorprèn que en un relat el protagonista sigui un gos.]</p> <p>Text font: And did I hear you right, about a dog?</p> <p>The <i>dog</i> is a major character?</p> <p>Traducció: a. El personatge principal és un <i>gos</i>? b. El personatge principal és un gos? c. Un gos, és el personatge principal?</p> <p>Traductor A: b) La b, perquè a l'últim lloc de la frase, «gos» ja pren força. Però no traduiria <i>el principal</i>, sinó <i>un dels personatges principals és el gos?</i></p> <p>Traductor B: c) Perquè el <i>dog</i> en cursiva denota estranyesa. Val a dir que diria «El gos, és el...».</p>
--

El traductor A tria la posició final com a marca de FC, un fet que podria fer pensar que prefereix neutralitzar el contrast. Tanmateix, en la seva justificació de la traducció aclareix que atribueix valor de focus a la posició final, perquè així «ja pren força», una reflexió metalingüística compatible amb una lectura contrastiva del focus en posició final. Per altra banda, el traductor B tria la focalització en la perifèria esquerra, alhora que explicita clarament el valor contraexpectatiu del FC dient que «denota estranyesa». En aquesta pregunta, totes les opcions són competents pragmàticament i, pel que fa a la consciència, els dos traductors en manifesten, el traductor B especialment.

Quant a l'opció múltiple de la Fitxa 8, les opcions són les mateixes, però el FC és de tipus correctiu. En aquest cas, les tres opcions són reeixides i la demostració de consciència metapragmàtica només es pot manifestar amb una reflexió metalingüística sobre la funció de les marques de FC.

Fitxa 8. Pregunta 1.4b

1.4b De les traduccions *a*, *b* i *c*, marqueu la que considereu preferible. Digueu per què.

Obra: Denis, Patrick (1958). *Around the World with Auntie Mame*. Thorndike: G. K. Hall.

Text font: PARLANT A: «And you were complaining about religion.»
PARLANT B: «**I'm complaining about *everything*.**»

Traducció: a. Em queixo de *tot*.
b. Em queixo de tot.
c. De tot, em queixo.

Traductor A:

b) o *c*). Aquí dubtaria entre *b* i *c*. Si la dic en veu alta, la *b* ja té èmfasi, sobretot si després hi afegim coma i jo. Em queixo de tot, jo. També em sembla bé la *c*. L'anglès tendeix a marcar més l'èmfasi que en català.

Traductor B:

c) Perquè posa l'èmfasi en el «de tot».

El traductor A troba acceptables les opcions *b*) i *c*), però considera que l'èmfasi de la posició final es manifesta en una lectura oral del text, més encara si el focus va seguit d'una dislocació del rerefons a la dreta amb el pronom *jo*, que en assercions emfàtiques reforça el valor de veritat (vg. Payrató 2002: 1162-1163). A més, el traductor A valora que el marcatge del contrast és més freqüent en anglès; no podem dir si aporta aquesta informació per justificar que en alguns casos no es marqui el contrast en el text meta. D'altra banda, el traductor B prefereix l'opció amb ordre marcat *c*), perquè considera que la posició en la perifèria esquerra és la que atribueix èmfasi. Pensem que en aquest cas els tots dos traductors demostren consciència de la funció de les marques sintàctiques, que prefereixen per sobre de la tipografia. Això no obstant, més enllà d'emprar el terme *èmfasi*, no fan cap reflexió, ni cap judici explícit sobre l'ús de la cursiva focal.

Per acabar, la novena i la desena pregunta no estudien la competència pragmàtica, sinó les tries i els judicis dels traductors sobre dues qüestions tipogràfiques i la seva consciència sobre les seves funcions: l'ús de la cursiva per marcar el FC en català i l'ús de la coma per marcar el desplaçament del FC a la perifèria esquerra. Pel que fa a la primera qüestió, en la Fitxa 9 presentem dos exemples reals extrets: l'*a*, de l'enregistrament d'una entrevista a Joan Solà a Vilaweb TV (09/06/2009) i el *b*, d'una traducció del corpus de Caball (2016: 95), i també dos exemples artificials (*c* i *d*). En aquests enunciats hi ha quatre usos diferents de

la cursiva focal, que es distingeixen perquè a *a)* i *b)* marca elements que no es poden destacar amb una dislocació o omissió del rerefons, en un cas en un verb modal i en l'altre en el nucli d'un SN; mentre que a *c)* i *d)* marca elements que sí que es poden focalitzar sintàcticament, en un cas amb valor de FC correctiu i en l'altre amb valor de FC contraexpectatiu.

Fitxa 9. Pregunta 2.2

2.2 Considereu que, en català, es pot fer servir la tipografia —cursiva, majúscules, versaletes o altres signes diacrítics— per marcar l'èmfasi com en anglès?

Exemples:

- a. La llengua, directament, no la pot salvar l'Institut, directament el que l'ha de salvar és el polític, que ha d'establir les bases socials perquè aquesta llengua pugui sobreviure.
- b. No m'empipava tant el seu riure, com la *manera* de riure.
- c. Oh, no ho sé, no ho sé... Una dona *sap* si està enamorada o no!
- d. Estàs ben tocat de l'ala... Has deixat tots els teus estalvis a un *nen*? Que no tenies ningú més?

Sí / no / depèn / Això ho decideix cada editorial / NS/NC

Si heu marcat «depèn», digueu de què:

Traductor A:

Depèn.

En aquests casos, no els ressaltaria així. Però quan volem ressaltar un terme amb fins metalingüístics, fem servir les cometes.

Traductor B:

No.

El traductor A considera que la validesa de la tipografia per marcar l'èmfasi «depèn», però no especifica les funcions, usos o contextos de què depèn, i afegeix que «no els ressaltaria així». A més, considera que per als usos metalingüístics s'ha de fer servir les cometes dobles, així que no reserva la cursiva focal per a aquesta funció. Així doncs, aquest traductor no sembla partidari d'assignar cap ús informatiu o estilístic a la cursiva focal en particular, i pot tindre certa consciència de les seves funcions, encara que no ho podem confirmar. Per altra banda, el traductor B és més taxatiu: només respon «no» ('la tipografia no es pot fer servir per marcar l'èmfasi com en anglès'). Tanmateix, no aporta informació que ens permeti saber si té consciència de la funció que fa la cursiva en el text font.

En darrer lloc, la Fitxa 10 conté dos parells de fragments iguals amb focalitzacions a la perifèria esquerra mínimament contextualitzades, l'una marcada amb una coma i l'altra sense coma. En els dos parells l'element focalitzat és un subjecte, però en el primer la seva posició canònica és postverbal *M'han tocat [dos milions d'euros]_{FC}*, i en el segon és preverbal *[En Marc,]_{FC} ha guanyat*. Per tant, en el segon parell la coma fa una funció diacrítica addicional per distingir l'ordre marcat i l'ordre canònic en un text escrit. Amb aquesta pregunta volem conèixer l'opinió dels traductors sobre marcatge amb coma de la focalització i la seva consciència sobre la funció d'aquest ús de la puntuació.

Fitxa 10. Pregunta 2.3

2.3 Quan hi ha èmfasi sobre un element desplaçat a l'esquerra com el sintagma *dos milions d'euros*, soleu posar coma entre el sintagma desplaçat a l'esquerra i la resta de l'oració?

Exemples:

- a. No t'ho creuràs... dos milions d'euros, m'han tocat.
- b. No t'ho creuràs... dos milions d'euros m'han tocat.
- c. Ja han sortit les puntuacions. No et creuràs qui ha guanyat... En Marc, ha guanyat.
- d. Ja han sortit les puntuacions. No et creuràs qui ha guanyat... En Marc ha guanyat.

Sí / no / depèn / Això ho decideix l'editorial / NS/NC

Si heu marcat «depèn», digueu de què:

Traductor A:

Sí.

Entre *a* i *b* triaria *a*. Entre *c* i *d*, la *c*. Però em semblaria més natural dir: *No t'ho creuràs... ha guanyat en Marc.*

Traductor B:

a) i *c*) sí, i *b*) i *d*) no.

El traductor A prefereix marcar amb coma les dues focalitzacions i afegeix que en lloc de *c*) o *d*) prefereix un enunciat amb el FC contraexpectatiu en posició final. Així mateix, el traductor B expressa les mateixes preferències sobre l'ús de la coma en les focalitzacions. Les dades d'aquesta pregunta són especialment importants per confirmar que efectivament els traductors tenen consciència de la funció de la puntuació per marcar el FC en la perifèria

esquerra i que, consegüentment, n'hem fet una identificació fiable en el corpus. Val a dir que en l'elaboració del qüestionari no vam tindre en compte la possibilitat que c) pogués rebre una lectura contraexpectativa sense reordenació sintàctica, en què tot l'enunciat fos focus, tal com preveu la GIEC (§ 33.4.1.1).

Per bé que la informació obtinguda de les preguntes és limitada i només representa les tries de dos dels sis traductors, permet de plantejar algunes explicacions sobre el grau de consciència i de competència pragmàtica que hi ha darrere de les freqüències d'equivalència en la traducció de la cursiva focal. D'acord amb el resum de la interpretació de les fitxes presentat en la Taula 21, pel que fa a la consciència metapragmàtica veiem que el traductor A i el traductor B demostren consciència en 7 de 10 preguntes. En canvi, els valors de competència són més alts, amb 6 de 6 preguntes en el cas del traductor A i 5 de 6 en el cas del traductor B.

Taula 21. Interpretació de la consciència metapragmàtica en els qüestionaris

<i>fitxa</i>	<i>element o funció analitzada</i>	<i>traductor</i>	<i>consciència</i>	<i>competència</i>
1 (1.1)	FC amb coneixement del món	A	sí	sí
		B	no	sí
2 (1.2a)	FC additiu	A	?	sí
		B	sí	sí
3 (1.2b)	FC exhaustiu	A	no	sí
		B	sí	sí
4 (1.2c)	FC contraexpectatiu	A	sí	sí
		B	sí	sí
5 (1.3a)	cursiva focal amb valor epistèmic	A	no	sí
		B	no	no
6 (1.3b)	cursiva focal amb valor de necessitat	A	sí	sí
		B	sí	sí
7 (1.4a)	marcatge del FC en la perifèria esquerra, en posició final o amb cursiva focal	A	sí	-
		B	sí	-
8 (1.4b)	marcatge del FC en la perifèria esquerra, en posició final o amb cursiva focal	A	sí	-
		B	sí	-
9 (2.2)	ús de la cursiva per marcar el FC	A	?	-
		B	no	-
10 (2.3)	ús de la coma per marcar el FC	A	sí	-
		B	sí	-

Les quatre primeres preguntes revelen que els dos traductors són competents en l'explicitació dels valors semàntics del FC correctiu, additiu, exhaustiu i contraexpectatiu, i dels casos que es tradueixen amb valor de necessitat epistèmica. Els traductors han fet ús de les tècniques d'amplificació amb adverbis, locucions i adjectius, i de la de modulació per dur a terme traduccions equivalents que preserven el significat de la cursiva focal. En el cas del FC additiu, això contrasta amb les dades quantitatives, perquè en aquest valor semàntic el grau d'equivalència és més baix que en la resta, amb un 25 % d'equivalència, al costat d'un 56 %, un 44 % i un 53 %, en els FC correctiu, exhaustiu i contraexpectatiu, respectivament

(cf. c. 3, § 7.3.3). A més, un dels traductors ha donat signes clars de consciència metapragmàtica sobre el FC additiu. Aquesta contradicció aparent es pot explicar pel fet que alguns dels traductors generalment triïn conscientment de no marcar els casos de FC additiu. En canvi, les preguntes sobre el FC contraexpectatiu (Fitxa 4, i també Fitxa 7 i Fitxa 10) són els contextos en què els dos traductors demostren més consciència.

Per altra banda, les respostes de la Fitxa 5, sobre la cursiva focal que es tradueix amb marques modals epistèmiques, són coherents amb les dades quantitatives de c. 3, § 7.3.3, segons les quals aquesta marca presenta els valors més baixos d'equivalència, amb un 22 % dels casos. Els traductors demostren consciència sobre el valor semàntic de modalitat epistèmica, i cap dels dos n'explicita el significat en la traducció. Tanmateix, no podem dir que el text meta del traductor A no sigui competent pragmàticament, perquè manté la marca de FC amb una oració clivellada. Així doncs, en síntesi, mentre que el valor epistèmic és el que genera més problemes de traducció, la contraexpectativitat és percebuda i reproduïda amb més facilitat pels traductors, i podria ser que l'additivitat fos neutralitzada voluntàriament.

Les fitxes 7 i 8 revelen que els traductors tenen consciència de la funció focalitzadora del desplaçament a la perifèria esquerra i de la posició final, que prefereixen en lloc de l'ús de la cursiva. L'opció preferida pel traductor B en aquestes fitxes i en la Fitxa 10 és la focalització en la perifèria esquerra, una tria que contrasta amb el poc ús d'aquesta estructura en el corpus que hem observat a c. 3, § 7.3.2, amb 4 casos en tot el corpus, i en termes relatius a c. 3, § 8.1, en què hem vist que la freqüència mitjana d'aquesta focalització és 38 vegades més baixa que en el text de Solà. Per altra banda, el traductor A accepta la posició final i la perifèria esquerra com a marques de FC, però expressa una certa preferència per la posició final en la Fitxa 7 i en la Fitxa 10.

En la Fitxa 9 el traductor A mostra preferència per altres marques de FC en lloc de la cursiva focal, i el traductor B diu que no fa servir la tipografia per marcar el FC. Aquestes respostes són coherents amb el poc ús de la cursiva focal com a marca de FC que hem observat a c. 3, § 7.2 i § 8.3 (un 12 % de les marques de FC). En general, les fitxes confirmen que els traductors A i B coneixen la funció focalitzadora de la cursiva en anglès i l'ús de la coma com a marca per separar el focus en la perifèria esquerra de la resta de l'oració en català. Així mateix, és interessant destacar que en la Fitxa 8 el traductor A considera que «l'anglès tendeix a marcar més l'èmfasi que en català», un judici que parla en favor de la hipòtesi que en una part dels casos els traductors neutralitzen el FC per una decisió estilística conscient.

Si fem una anàlisi de les nocions amb què els traductors presenten les seves reflexions metalingüístiques, observem que el traductor A fa servir els termes: *èmfasi*, *ressaltar*, *prendre força*, *contraposició irònica*, *natural* i *fins metalingüístics*. Les quatre primeres expressions són bons descriptors de les funcions discursives del FC, tant d'embalatge informatiu, com d'índex de relacions de contrast entre alternatives, i l'expressió *irònica* denota consciència que el FC afegeix matisos semàntics. El terme *natural* el fa servir en relació amb una preferència estilística, i no tant amb consciència sobre l'adequació de la forma dels enunciats al context en cada llengua. Pel que fa a l'expressió *fins metalingüístics*, pensem que denota consciència de la diferència entre aquesta funció de la tipografia i el marcatge del contrast.

Pel que fa als termes del traductor B, hem observat: *èmfasi*, *destacar*, *reforçar una idea*, *marcar la pronúncia* i *estranyesa*. Les tres primeres expressions són igualment bons descriptors de les funcions d'embalatge informatiu del FC, però no veiem cap al·lusió al contrast entre alternatives. Per altra banda, l'ús repetit del terme *estranyesa* en els contextos en què hi ha relacions de contraexpectativitat denota una consciència plena d'aquest valor semàntic del FC. Per contra, en la Fitxa 5 l'expressió *marcar la pronúncia* no indica coneixement de la funció discursiva de la cursiva focal amb valor epistèmic, ans al contrari, sembla més aviat un argument a favor de neutralitzar aquesta marca en la traducció.

Per a recerques futures, convindria dur a terme un estudi qualitatiu més aprofundit sobre el grau de consciència que tenen els traductors sobre els fenòmens analitzats. Pensem que es podria fomentar la reflexió metalingüística sobre les seves tries de manera més controlada, mitjançant discussions de grup entre els traductors i entrevistes personalitzades.

9 Conclusions

En aquest capítol hem proposat un marc d'anàlisi per combinar els estudis del focus i el contrast (Krifka 2007; Zimmermann 2007) i la traductologia (Hurtado Albir 2001), i l'hem aplicat al FC i al TC marcats amb cursiva en el nostre corpus de traducció anglès-català. La noció clau que ha guiat l'anàlisi ha estat *l'equivalència traductora* amb relació al FC i, secundàriament, al TC.

A partir de la constatació que el FC combina una funció pragmàtica (Zimmermann 2007) i una aportació semàntica basada en la vinculació d'alternatives amb relacions semàntiques diverses (c. 3, § 2; Rooth 1992, 2016; Krifka 2007), a c. 3, § 3 hem plantejat la possibilitat que en el text meta hi trobem traduccions amb FC en un element equivalent —que hem anomenat *corresponents*— o, per contra, enunciats amb FC en una estructura informativa diferent o sense FC; aquestes altres traduccions les hem anomenades informativament *no corresponents*, d'acord amb Seleskovitch (1986; citada a Hurtado Albir 2001).

Dins d'aquest marc, a c. 3, § 4-6 hem descrit el ventall de tècniques de traducció aplicades pels traductors en la reexpressió del FC i el TC en català. Així doncs, hem vist com les tècniques de canvi d'estructura sintàctica, transposició, amplificació i modulació aplicades al FC es relacionen amb les nocions de traducció corresponent i traducció no corresponent en l'anàlisi del corpus (Vazquez-Ayora 1977; Hurtado Albir 2001).

A c. 3, § 5 hem descrit i quantificat els fenòmens informatius i modals dels predicats marcats amb cursiva. Primerament, hem dut a terme una classificació de 12 significats que pot prendre la cursiva focal en predicats a l'hora de cercar equivalències en català. Això ha permès d'identificar un conjunt de marques i enunciats la traducció dels quals genera reptes i interpretacions diverses. A c. 3, § 5.2-5.5 i § 7.3.3 hem fet una anàlisi aprofundida dels casos abundants de flexió marcada que exigeixen l'ús de les tècniques d'amplificació i modulació per fer-ne traduccions equivalents.

Posteriorment, a c. 3, § 7 hem descrit les dades i tendències del corpus. En primer lloc, hem observat que en els textos meta en català el FC es tradueix de manera equivalent en menys de la meitat dels casos (un 44 %) i, dins d'aquest percentatge es fan traduccions amb FC en un 28 % de les observacions. En segon lloc, hem vist que les freqüències d'equivalència del FC en arguments i adjunts i el FC en predicats són semblants, bé que amb certes diferències: 1) els predicats marcats es tradueixen menys sovint de manera corresponent amb FC (un 13 % menys); 2) hi ha més ús de tècniques de traducció per als predicats marcats, i 3) tot i que en conjunt es compleix la previsió de Pujol i Solà (2011 [1995]: 185) que els recursos lèxics són els més emprats en la traducció del significat de la cursiva focal, en els casos de FC en arguments i adjunts són més freqüents les marques sintàctiques.

Quant al TC, aquesta funció informativa és molt menys freqüent (48 casos) i es tradueix de manera equivalent amb una freqüència propera al FC (el 56 % dels casos). A c. 3, § 7.4 hem identificat una associació positiva significativa entre la funció de subjecte en l'element

marcat com a TC en el text font i la preservació del valor informatiu de TC en el text meta. El fet que en arguments interns es tendeixi a neutralitzar aquesta marca pot voler dir que els casos en què el TC és un objecte directe o un objecte indirecte suposen un repte per als traductors, perquè per marcar un argument intern com a TC cal dislocar-lo a l'esquerra, una estructura més marcada i diferenciada sintàcticament del text font, que exigeix més competència pragmàtica.

D'acord amb les dades sobre el FC de c. 3, § 7.1-7.3, a c. 3, § 8 hem proposat una explicació basada en tres factors diferents per donar compte del marcatge més baix del contrast en els textos meta en català, i especialment dels FC en la polaritat que es tradueixen amb marques de modalitat epistèmica. Els condicionants analitzats han estat: *a)* factors idiosincràtics de la pragmàtica del català; *b)* la competència pragmàtica dels traductors, i *c)* tries pragmaestilístiques conscients.

En suport a la primera explicació, a c. 3, § 8 hem esmentat els estudis de Dimroth et al. (2010), Benazzo i Dimroth (2015) i Garassino i Jacob (2018: 250) sobre el marcatge del FC en la polaritat en llengües romàniques (italià, francès i castellà) i germàniques (danès i alemany), segons els quals en aquestes segones llengües es marca més el contrast. El percentatge baix de FC en les traduccions (un 28 %; vg. c. 3, § 7.1) fa pensar que una part d'aquesta neutralització s'ha d'explicar per la idiosincràsia del català.

En suport a la segona explicació, a c. 3, § 8.1 hem vist que almenys dues marques de FC —la focalització en la perifèria esquerra i l'ús de l'adverbi polar *sí*—s'observen amb menys freqüència al corpus que en el text de narrativa no traduït de Solà (2019). Aquest fet pot ser indicatiu d'una manca de competència dels traductors per emprar aquestes marques en alguns contextos. Tanmateix, l'estudi de Vanrell i Fernández-Soriano (2013: § 3.1.3) sobre les marques de FC en textos orals revela que en català central la posició final amb dislocació a la dreta del rerefons és emprada més freqüentment per focalitzar que no el desplaçament a la perifèria esquerra, una dada que reforça la primera explicació.

El domini de la diversitat de marques de FC podria ser una mostra del nivell de competència pragmàtica i una explicació dels percentatges d'equivalència observats. A c. 3, § 7.3.2 hem constatat que els traductors que fan més ús de marques sintàctiques (Ràfols i Font) són els que assoleixen percentatges més alts d'equivalència en general.

Per altra banda, a c. 3, § 8.2 i § 8.4 hem defensat que l'ús d'amplificacions i modulacions en el corpus, i la presència de reflexions metalingüístiques que fan explícit els significats de la cursiva focal en els qüestionaris, són indicadors de la consciència metapragmàtica i de la competència pragmàtica. A c. 3, § 8.2, tot i l'escassetat de dades sobre amplificacions i modulacions, hem suggerit que Caball, Sales i Gombau podrien tindre més consciència sobre el significat de la cursiva focal, mentre que Caball i Sales podrien ser més competents en el reconeixement i la traducció dels significats de la cursiva focal quan en català s'expressen amb adverbis epistèmics.

Les dades dels qüestionaris sobre els casos en què la cursiva focal s'ha de traduir amb marques de modalitat epistèmica (vg. Fitxa 5, a c. 3, § 8.4), donen suport a la idea que els traductors poden no ser prou competents en la traducció d'alguns casos de cursiva focal per manca de consciència sobre el seu significat. Com hem vist a c. 3, § 7.3.3, els casos amb valor epistèmic són els que presenten graus d'equivalència més baixos (un 22 %), en comparació amb la resta, de manera significativa. Per contra, en els casos de FC correctiu, additiu, exhaustiu i contraexpectatiu, i en els casos que es tradueixen amb marques de necessitat epistèmica, els traductors dels qüestionaris demostren consciència i competència pragmàtica (especialment, pel que fa a la contraexpectativitat). Aquest fet parla en favor de la tercera explicació, segons la qual el marcatge baix del FC pot ser fruit de tries estilístiques. Alhora, també és coherent amb la tercera explicació el fet que els traductors demostrin consciència i competència en la traducció del FC additiu en els qüestionaris, però en el corpus tendeixin a no marcar-lo (només en un 25 %). En aquest sentit, un dels traductors del qüestionari afirma que «l'anglès tendeix a marcar més l'èmfasi que en català» (Fitxa 8; c. 3, § 8.4). Pensem que aquesta reflexió pot ser una justificació del fet que en una part dels casos el traductor decideix conscientment de neutralitzar el FC.

D'altra banda, els qüestionaris també han permès observar que un dels traductors prefereix marcar el FC en la posició final (tot i que accepta la focalització en la perifèria esquerra). Així mateix, també hem vist que un dels traductors no faria servir la cursiva per marcar el FC, mentre que l'altre prefereix altres marques sense aclarir si faria servir la cursiva focal en algun context.

També en relació amb l'ús de la tipografia, a c. 3, § 7.3.2 hem vist que hi pot haver dos cànons estilístics pel que fa a l'ús de la cursiva per marcar el FC: hi ha tres traductors que la fan servir com un recurs secundari, i tres que no la utilitzen mai, probablement perquè no li atribueixen la funció de marcador del FC. A c. 3, § 8.3 hem il·lustrat com, en la majoria

d'observacions d'ús de la cursiva focal en el text meta, el FC no es pot marcar amb una dislocació del rerefons i té valor semàntic contraexpectatiu.

Per acabar, volem destacar que calen més estudis per conèixer la freqüència i els contextos d'ús de les marques sintàctiques i lèxiques de FC analitzades en textos de català col·loquial oral i escrit, ja sigui mitjançant corpus escrits o recerques experimentals, com l'estudi del FC contrastiu i el focus informatiu de Cruschina i Mayol (2022). Així mateix, també seria profitós fer un estudi del FC marcat *in situ* en català per complementar les dades de Forcadell (2007, 2016). Caldria conèixer-ne la freqüència en corpus orals com el COC (Payrató i Alturo 2002), el COR (Alturo et al. 2004) i el COS (Boix-Fuster et al. 2007), i també caldria comparar-ne la presència en contextos en què les dislocacions són una opció disponible per distingir el focus del rerefons, i en contextos en què la prosòdia és l'únic recurs disponible, i també segons la presència de contraexpectativitat (vg. c. 3, § 2.3.1 i § 8.3). Aquest segon aspecte es podria estudiar mitjançant experiments de producció i d'acceptabilitat.

Capítol IV. L'avantposició de sintagmes quantificats en la traducció anglès-català: ¿Una marca modal desconeguda?

L'anteposició de qualsevol d'aquests membres al verb constitueix, doncs, una inversió (com igualment, la posposició del subjecte). Ara bé, aquesta inversió no s'hauria de fer que no fos motivada. Molt fort ha d'ésser el motiu perquè alterem l'ordre d'un complement.

Converses filològiques, Pompeu Fabra

1 Introducció

L'avantposició del sintagma quantificat (SQ) que veiem en la citació de Fabra (1919-28 [2010]: 795, c. 829) *Molt fort_i ha d'ésser t_i* és un fenomen envoltat de claroscurs pragmàtics, relativament poc tractat en català, el coneixement del qual serà més aviat especulatiu fins que no se'n facin estudis de corpus col·loquial i de percepció. Això no obstant, en aquest capítol defensarem que es tracta d'una marca de modalitat i discursiva que trobem en estructures diverses amb diferents restriccions pragmàtiques (vg. c. 4, § 2), que pot ser emprada com una tècnica de traducció per a enunciats del text font amb valor modal epistèmic o valor expressiu.⁵⁰

Veurem que les avantposicions en uns casos introdueixen una marca de modalitat epistèmica, és a dir, relativa al grau de compromís de l'enunciador amb la certesa de la proposició (c. 4, § 2.1.1a-b), mentre que en d'altres, a més, tenen valor expressiu o exclamatiu (c. 4, § 2.1.1c). També veurem que les avantposicions funcionen de manera semblant als marcadors discursius, perquè indiquen la presència d'enllaços inferencials entre parts del discurs (c. 4, § 2.1.3b). Seguint aquesta interpretació, acotarem els contextos

⁵⁰ Fem servir el terme *sintagma quantificat* (SQ) de manera laxa, per referir-nos al conjunt de sintagmes que contenen un quantificador o un adverbi amb propietats. Així doncs, sota aquest paraigua incloem sintagmes formats només per un quantificador, com *algú* o *qualsevol*, o un adverbi com *enlloc*, sintagmes amb quantificadors i quantitatius amb funció d'especificadors com *alguna cosa* i *molt fort*, i sintagmes preposicionals que contenen qualsevol dels elements anteriors com *en algun lloc* o *per una raó o altra*.

i les diverses «pistes» lingüístiques que poden indicar quan, en la traducció d'un enunciat, pot escaure una estructura amb avantposició de SQ (c. 4, § 3). A continuació, n'analitzarem les ocurrences en el corpus i el tractament que en fan els traductors (c. 4, § 4), i en veurem la freqüència al corpus de traducció i la compararem amb les dades del text de narrativa no traduït de Solà (2009) i dels corpus COC (Payrató i Alturo 2002), COR (Alturo et al. 2004), COS (Boix-Fuster et al. 2007) i COD (Viaplana et al. 2007) (c. 4, § 5). Finalment, proposarem explicacions per a les freqüències observades i el tractament que en fan els traductors del corpus, i analitzarem les respostes donades a una de les preguntes del qüestionari (c. 4, § 6). Així doncs, l'objectiu del capítol és doble: descriptiu en l'àmbit lingüístic i analític en el traductològic.

Prenem dues hipòtesis de partida: 1) atès que la descripció de les avantposicions en la bibliografia lingüística està menys desenvolupada i que es tracta d'una estructura reservada a un ventall de contextos més limitat, observarem aquestes estructures en el corpus en una proporció de casos inferior que els fenòmens dels capítols precedents, i 2) preveiem que en els casos en que no trobem avantposicions, els traductors explicitaran els valors modals que expressen les avantposicions amb altres tècniques.

Al llarg del capítol acompanyarem la descripció, d'una banda, amb exemples reals del corpus de traducció (vg. Annex 1), dels corpus de català oral esmentats (vg. Annex 2) i també d'un corpus complementari de textos (vg. Annex 3) i, d'altra banda, amb exemples propis creats per il·lustrar contextos i propietats específiques de les avantposicions.

2 El fenomen i les seves formes: descripció i anàlisi teòrica

Quan Fabra (1919-28 [2010]: 794-795, c. 828, 829) adverteix dels problemes de les «proposicions tragirades» i les «inversions immotivades», de retruc reconeix que rere l'ordre de paraules hi ha motius gramaticals i estilístics —ara en diríem també *pragmàtics*—, alguns dels quals són prou opacs encara. En la seva conversa 829 sobre aquest afer, ressona una nota irònica per la formulació de l'enunciat *Molt fort ha d'ésser el motiu perquè alterem l'ordre d'un complement* (també recollit a Solà 1990: 116), en què el SQ *molt fort* està avantposat i el subjecte apareix dislocat després del verb. Fabra destacava la necessitat de «motius» que expliquin les estructures marcades i, certament, més enllà de descripcions amb nocions generals com l'*èmfasi* i l'*estilística*, fins fa poc no s'ha començat a estudiar els condicionaments sintàctics i pragmàtics d'aquesta mena de construccions amb coneixement de causa.

2.1 DESCRIPCIÓ I ESTAT DE LA QÜESTIÓ

Per al català, la descripció sintàctica rigorosa del moviment de SQ davant del predicat (d'ara endavant *avantposició*) comença amb els treballs de Vallduví (1992a: 329-339, 2002: § 4.7.1-2) i Quer (1992-1993: 393-415, 2002: 253-270). Aquests autors identifiquen una classe de sintagmes avantposats que es distingeix dels focus contrastius desplaçats a la perifèria esquerra (FC) i les dislocacions a l'esquerra per les seves propietats sintàctiques, prosòdiques, semàntiques i pragmàtiques.

Tot i que en parlarem a bastament a c. 4, § 2.1.3a, abans d'entrar en matèria notem que les avantposicions no són fruit de relacions de contrast correctives (Quer 2002: 258). El FC (1) (marquem la prosòdia amb versaletes) i l'avantposició (2) no són la mateixa cosa.

(1) A: I llavors el trompetista va tocar fluixet l'himne.

B: ¿Què dius, ara? MOLT FORT, va tocar, i no fluix.

(2) A: I llavors el trompetista va tocar fluixet l'himne.

B': Cosa certa, molt fluixet devia tocar, si jo, que també hi era, ni el vaig sentir.

En el segon enunciat no hi escau una coda correctiva com *Cosa certa, molt fluixet devia tocar #i no fort*, perquè en el context de (2) *molt fluixet* no s'introdueix en contrast amb una alternativa exclosa 'molt fort'. Aquesta distinció és característica del conjunt d'avantposicions que veurem de seguit.⁵¹

2.1.1 Propietats morfosintàctiques i classes d'avantposició

Des del punt de vista sintàctic, en oracions amb aquest tipus d'avantposició el SQ es desplaça a una posició preverbal a la perifèria esquerra que Batllori i Hernanz (2015: 294-295) i Llop (2016: 164-169), entre d'altres, anomenen *sintagma de polaritat (Polarity Phrase)*, la qual

⁵¹ S'ha analitzat el fragment de Fabra (1919-28: 795, c. 829) que encapçala el capítol com un cas de focalització a la perifèria esquerra («focus preposing»), en què el SQ rep focus estret i la resta de l'oració és rerefons i perifèrica (vg. Forcadell 2015: 4-5); una lectura que trobem desencertada, perquè en el context de l'exemple no s'ha esmentat ni és inferible una alternativa al SQ *molt fort*, com *poc fort*, *fluix* o *molt fluix*, amb la qual es pugui establir una relació de contrast i correcció. Així, una coda contrastiva no seria reeixida, en el text de Fabra: *Molt fort ha d'ésser el motiu, #i no fluix*. Igualment, en una lectura oral, el cim tonal no recauria en *fort*, sinó en el nucli del SV *Molt fort ha d'ésser, el motiu*, amb el subjecte dislocat a la dreta perquè és informació coneguda i tema o, també, en tota l'oració amb entonació plana com en una inversió. Així, *Molt fort ha d'ésser (el motiu)* formaria un sol grup entonatiu i seria tot comentari o focus. Escandell-Vidal i Leonetti (2009: 161) fan servir aquesta mateixa prova per distingir el focus contrastiu de l'avantposició de SQ.

és més baixa —és a dir, queda més «a la dreta»— que els sintagmes dislocats i els focus contrastius desplaçats a la perifèria esquerra.⁵²

Així, tal com podem veure en els exemples següents, els focus contrastius són necessàriament més alts que els SQ avantposats i poden coincidir amb subjectes en posició canònica (3a), mentre que els SQ avantposats no (3b). A banda, tot i que Quer (2002: 257-258) defensa que sempre que hi ha una avantposició el subjecte ha d'estar dislocat, en absència de més estudis, aquí no exclouem la possibilitat que el subjecte també pugui estar invertit dins de la matriu oracional en una posició postverbal, com a (3c).

- (3) a. [UN CONTE DE POR]_{FC} els devia explicar l'avi (i no un acudit, als nens).
b. *[Algun conte de por]_{SQ} l'avi els devia explicar (si els nens han tingut malsons).
c. [Algun conte de por]_{SQ} els devia explicar(,) l'avi (si els nens han tingut malsons).

Així mateix, els sintagmes dislocats també s'han de situar, o bé per sobre dels SQ avantposats quan estan dislocats a l'esquerra (DE) com a (4a), o bé a la perifèria dreta (DD) com a (4b), però no es poden situar mai per sota de la posició sintagma de polaritat a la perifèria esquerra, com a (4c). Les dislocacions d'arguments interns i certs adjunts també es distingeixen de les avantposicions en què incorporen un pronom de represa adjacent al verb dins el nucli oracional, cosa que força interpretacions partitives amb tematització dels SQ (Quer 2002: 261) (5a), exceptuant alguns casos «que de vegades el toleren de forma opcional» (Vallduví 2002: 1265), concretament, amb els indefinits existencials *qualsevol*, *ningú* i l'universal *tothom*, amb què els clítics de datiu i acusatiu poden aparèixer (6a-c), i el cas del quantificador *tot*, amb el qual el pronom *ho* és necessari (7) (vg., per al castellà, Leonetti i Escandell-Vidal 2009: 158-159).

⁵² Tot i que la descripció sintàctica detallada del moviment de les avantposicions de SQ queda fora de l'objecte d'aquest capítol, volem donar quatre pinzellades sobre la relació entre aquestes estructures i el sintagma de polaritat. Aquest sintagma ocupa una posició relacionada amb les marques sintàctiques d'afirmació i negació i, per tant, relacionada també, almenys intuïtivament, amb altres marques de reforç de l'asserció i de modalitat epistèmica, relativa al grau de certesa de l'enunciat. Sabent això i tenint en compte que els quantificadors, tot i les diferències entre les seves classes, pel seu significat existencial tenen trets sintàctics associats a la polaritat (Solà 1970: § 1.1-1.2; Bosque 1980, citat a Laka 1990: § 2.6.3) (vg. A: *Hi ha goteres a les golfes?* B: *Alguna* ('sí') / *Cap* ('no')), és raonable suposar que es mouen a una posició vinculada a aquests trets, perquè, des d'un punt de vista generativista, aquest moviment és resultat de la comprovació de trets (vg. Laka 1990: 127; Rizzi 2006a: § 5, entre d'altres). Pel que fa als trets de polaritat inherents als quantificadors, vg. també els exemples del català antic de Solà (1970: 53-54) *Nom fa injuria alguna; perquè altri no puixa ésser increpat si defalliment alú trobat hi serà*, en què l'indefinit existencial (*alú*) (*algun*) té valor negatiu 'cap'.

- (4) a. [Del sofà]_{DE} [poques peles]_{SQ} te'n donaran (si està tan tronat com dius).
 b. [Poques peles]_{SQ} te'n donaran, [del sofà.]_{DD}
 c. *[Poques peles]_{SQ} [del sofà]_{DE} te'n donaran. (adaptat de Vallduví 1992a: 332)
- (5) a. Molts immigrants *els* deu haver salvat, l'Open Arms ('molts d'un grup concret').
 b. Molts immigrants deu haver salvat, l'Open Arms (amb el temps que fa que hi treballa).
- (6) a. Quan es governa cal prendre decisions. I això no és fàcil. Un bon governant ha de saber què ha de fer, quan ho ha de fer i per què ho ha de fer. (...) A casa nostra però, a qualsevol **el** fan governant. Només cal veure qui ens governa per a comprovar-ho. (Josep Usó 2021, Blocs de VilaWeb)
 b. A qualsevol (**li**) deixes les claus de casa, tu (si les has deixades a un desconegut)
 c. «No ha vingut ningú, no sabem qui han pogut ser els afortunats», han explicat les propietàries de l'Estanc, Montserrat Miró i Anna Capmany, que són mare i filla. «Estem molt contentes d'haver repartit aquests diners [loteria] que segurament a tothom **li** fan falta», han afegit. (Agència Catalana de Notícies 2015)
- (7) No són humans. Són com màquines. / Estranyes màquines / que ho poden tot, / que ho xuclen tot, / que tot **ho** volen. (Ovidi Montllor 1972, *De l'espai no te'n refies mai*)

En l'anàlisi del corpus i en la tria d'exemples externs al corpus d'aquest capítol, hem evitat les oracions amb verbs psicològics i SQ amb paper- θ experimentador en posició preverbal com *A qualsevol li agrada estar malalta, així, si la cuida la mama*, atès que aquest és el seu ordre canònic i, sense marques d'oralitat, no podem saber si són veritables avantposicions amb valor modal.

Als trets bàsics de la construcció, cal afegir-hi que el focus no és només el SQ, sinó que abasta tant el SQ com el SV (Vallduví 2002: § 4.7.2). Això explica que un FC i un sintagma avantposat no puguin coincidir en la mateixa oració, perquè no hi pot haver dos focus **LA ROSER, algú trobarà, perquè l'ajudi* (Quer 2002: 257).

A l'hora de descriure les avantposicions (d'ara endavant marcades amb negreta), és fonamental que mirem de separar el significat lèxic del quantificador en la proposició del significat pragmàtic que afegeix l'ordre de paraules pròpiament. Dit altrament, quan afirmem que en un enunciat com (8), la posició preverbal del SQ *en algun poble* introdueix una implicatura epistèmica de certesa, distingim el significat del quantificador *algun* 'com a mínim un d'un grup d'entitats', del significat de l'avantposició 'segur que'. Aquesta precisió ens ha d'ajudar a separar les diverses classes d'avantposició.

(8) A: La loteria de Nadal d'enguany em sembla que ha sigut una enganyifa. No he sentit de ningú que li hagi tocat res.

B: **En algun poble** deu haver tocat, però.

2.1.1a Avantposicions epistèmiques (classes de SQ afectats)

Primerament, ens ocuparem de les avantposicions que anomenarem *epistèmiques*, el valor modal de les quals és reforçar el compromís de l'enunciatari amb la veracitat de la proposició (Geurts 2019: § 1). A c. 4, 2.1.3b tractarem específicament aquest valor modal i les condicions discursives en què el podem trobar.

Quant a la tipologia dels SQ que poden formar part d'aquestes construccions, Quer (2002: 261) destaca que només poden ser avantposats els SQ febles (*weak QP*) amb «interpretació cardinal» o indefinida. Aquests són els quantificadors indefinits existencials *algun, algú o altre, un o altre, uns quants* (9), i els pronoms *algú, hom, quelcom* i *qualsevol* (10), i els indefinits existencials negatius com l'especificador *cap* (11) i el pronom *ningú* (12).

(9) [Conversa sobre un concessionari entre dos usuaris d'un fòrum de motociclisme.]

A (JaumeDS): Doncs aquí teniu un, que està absolutament, convençut que Floreal, és tan bon taller oficial com qualsevol altre. Amb mi, sempre m'han procurat un tracte que en moltes ocasions, supera el d'un client, m'han fet favors, i s'han enrollat amb mi. Heu de pensar, que tots, tots els tallers reben crítiques.

B (Clau): JaumeDS, sempre hi ha excepcions, faltaria més, **a un o altre** deuen de tractar bé perquè si ens fiem només del comentaris dolents Floreal faria dies que estaria tancat. (ducatistas.com 2004)

(10) Quan es governa cal prendre decisions. I això no és fàcil. Un bon governant ha de saber què ha de fer, quan ho ha de fer i per què ho ha de fer. (...) A casa nostra però, **a qualsevol** el fan governant. Només cal veure qui ens governa per a comprovar-ho. (Josep Usó 2021, Blocs de VilaWeb)

(11) A: Si m'haguessis dit «no ho sé perquè no vindrà ningú».

B: **En cap moment** et vaig dir «no ho sé perquè no vindrà ningú», eh. (adaptat de COR 2004, c. 13 (PRIV3): 15)

- (12) Quan qualcú es posa al davant, el poble de Lloret sempre ha respost (és vera que algunes vegades molt millor que altres) i les coses s'han pogut dur a terme. Per tant, fem les gestions, deixem-nos de protagonismes que **a ningú** beneficien (o no haurien de beneficiar-lo) i que no duen enlloc, i seguim fent feina, que serà al final el que ens donarà profit i el que ens farà sentir satisfets de que al manco hem fet el possible. (Es pi gros, 1992, *Editorial*)

Així mateix, a Quer (1992-1993: 400-401) hi trobem exemples amb els quantitatius *molt* i *poc*. Entenem que també es poden avantposar quantificadors universals positius com *tothom* i *tot* (13), i els adjectius quantitatius de grau absolut *molt*, *força*, *bastant*, *gaire*, *poc* (14-16) i els relatius *prou* —emprat amb sentit absolut equivalent a 'molt'— i *massa* en contextos negatius equivalent a 'gaire' (17), a més dels comparatius *tan* i *tant* també en contextos negatius i de dubte (18) i certs minimitzadors com *una mica* (Llop 2016: 160-184) (19).

- (13) La gent de Tarragona i els visitants estem fins el més a munt dels coloms i els seus excrements. (...) i poc a poc es confecciona el mapa d'una realitat que **a tothom** emprenya. (Enric Prades 2017, *Tarragona Digital*)

- (14) A: T'agrada anar al cinema? (...)

B: Ui, ara no. Ara, des de que tenim la canalla, menys. No es pot anar a veure una pel·lícula amb ells (...). Però anar al cinema sí que ens agrada. Lo que passa que **molt poques oportunitats** tenim per anar. Tinc que deixar-los amb algú. (adaptat de COS 2007, c. 5: 2)

- (15) «(...) Pel que es veu, gaire feina no en deuen tenir» («Regió 7», 2-8-2001, p.14; s'ha de dir: (...) *Pel que es veu, gaire feina no deuen tenir*; sí que es podria dir, amb veritable tematització a l'esquerra: *Pel que es veu, de feina no en deuen tenir gaire*). (Josep Ruaix 2003: 25, *Llengua Nacional*: 25)

- (16) A: tot lo dia que fa pont casibé

B: mhm

A: eh **poques vegades** en fas, de pont. (adaptat de COC 2002, c. 10: 30)

- (17) Fent un ràpid cop d'ull al voltant, **no massa coses** deuen haver canviat [al Pub Sunyer de Reus] des de l'obertura del negoci l'any 1982. (Marc Busquets 2015, *Reusdigital.cat*)

(18) **Tan malament** no devia anar-los perquè van tenir dos fills més, bessons. (Maria Roca i Elisenda Ripoll 2019: § 3, *Dues dones nues. Relats*)

(19) Abonos Calsilla és un dels negocis de sabor intrínsecament benicarlando que resisteix el pas del temps i les crisis. Ara estan encetant un hivern més al calendari, «a l'hivern sempre hi ha una davallada, **una mica** sempre baixa, perquè a l'hivern no es planta tant, però sempre ha passat. (Alicia Coscollano i Jordi Maura 2018, *El Diari online*)

Amb els quantitius absoluts *molt* i *poc*, les avantposicions tenen un significat semblant a les exclamatives de grau amb la perífrasi modal *deure* com a (20). Això no obstant, la possibilitat de precedir d'un adverbi epistèmic les avantposicions amb *molt* i *poc* (21a) mostra que no són com les exclamatives (21b).⁵³

(20) **Que lluny** que deuen arribar a ser, aquelles estrelles, que ni tan sols [es veuen] amb la llanterna d'en Claudi. (Maria Cabrera 2019, *Time Out*)

(21) a. *Certament, que fort (que) deu ser el motiu, si se n'ha anat.
b. Certament, **molt fort** deu ser el motiu, si se n'ha anat.

A banda de SQ amb quantificadors universals i existencials i SQ adjectivals, l'avantposició pot afectar sintagmes preposicionals que contenen SQ, com *Amb poca cosa s'acontenten, les criatures*.

Al costat de l'ús del quantitau *molt* avantposat, també trobem l'adverbi de grau *ben* avantposat amb la mateixa funció *Ben contents deuen estar, de pensar que aquesta és la prioritat d'aquest Parlament*. Pel que fa als adverbis exhaustius de temps com *sempre, tostemps, tothora* i *mai* (22-23) i de lloc com *pertot, (a tot) arreu* i *enlloc* (24-25), considerem que poden generar interpretacions d'avantposició en posició preverbal precisament perquè tenen un significat exhaustiu; assumint que en un text oral es pronuncien amb les corbes entonatives característiques d'aquesta construcció (vg. c. 4, § 2.1.2).⁵⁴

⁵³ En relació amb aquesta coincidència entre el quantitau *molt* i els mots amb valor exclamatiu de grau (*Quant/que lluny que deuen ser!*), en el parlar de la Marina Alta, *molt* funciona com l'adverbi interrogatiu *quant*: *Molts anys tens?* ('Quants anys tens?'); *Molt de temps fa que no mos vequem?* ('Quant de temps fa?') (Beltran 1999: 125).

⁵⁴ Sense saber-ne el context, les avantposicions de l'adverbi *mai* són difícils de distingir de la construcció —molt més habitual en castellà i freqüentment calcada d'aquesta llengua— en què aquest mot ocupa una posició preverbal com *Dubto que mai (no) hi vagi, Mai (no) t'ho diran* i *L'amo mai (no) ve* ('Dudo que nunca vaya', 'Nunca te lo dirán' i 'El dueño nunca viene'). Així doncs, en enunciat no marcats, són més genuïnes, respectivament, *Dubto que hi vagi mai, No t'ho diran mai* i *L'amo no ve mai*. Com matisa Pla Nualart (2011), «posar *mai* o *ningú* al davant és una important estratègia expressiva. El que fa que sigui un castellanisme és convertir-la en l'estructura habitual».

- (22) A: si hi hagués alguna cosa ja et trucaríem
B: trucaríem, eh
C: sí home (...) **sempre** et pot sortir alguna cosa. (adaptat de COC 2002, c. 10: 23)
- (23) Perquè, que hi ha problemes amb el vot exterior des de fa anys que se sap. I a cada legislatura es fan interpel·lacions, preguntes parlamentàries o crea alguna subcomissió per treballar-hi. Però **mai** se'n surten. (Mireia Domènech, 2019 *El Món*)
- (24) Naturalment, arreu de la península hi ha altres obradors on fan ceràmica de cuina (...). N'he visitat arreu de la Mediterrània: al Marroc, a Algèria, Tunísia, Itàlia, Grècia, Xipre, els països balcànics, Occitània, Turquia, etc., i **arreu** fan cassoles, olles i altres recipients. (Jaume Fàbrega 2020, *El Temps*)
- (25) Un dependent que no fa jocs malabars amb els números, és un plaga, un esguerrat de l'ofici. No serà mai res. Ha d'anar ben vestit, car de no ésser així, **enlloc** trobarà feina, i **enlloc** el voldran. (El noi gran 1931: 544, *L'esquella de la Torratxa*)

Això no obstant, atès que els sintagmes que formen aquests adverbis són adjunts amb llibertat de posicionament, no tenen les mateixes restriccions de moviment que la resta de SQ avantposables. A més, l'adverbi negatiu *mai* pot coincidir amb altres arguments SQ en posició preverbal (26) (Vallduví 1992a: 337, 2002: § 4.7.1); en la resta de casos, com destaca Quer (2002: 257), en català, només es pot avantposar un SQ (27).

(26) Mai a ningú (no) (el) conviden a sopar, els veïns.

(27) *A alguna institució molt deu haver donat. (Quer 2002: 257)

A banda d'aquests adverbis, observem que per raons que escapen a l'abast d'aquest capítol (vg. Arregui 2003: 39), en català no es poden avantposar els numerals (cardinals com *un*, *dos* i *tres*; el distributiu *sengles* i ordinals com *primer*, *meitat*, *doble*), els indefinits universals distributius com *cada* i *cadascun*, els quantificadors existencials *diferents*, *altre(s)* i *altri*.

Pel que fa als quantificadors existencials *diversos* i *certs*, podrien aparèixer avantposats amb una interpretació propera a 'un mínim', 'una mica', 'algun' o 'uns quants' (28a) excloent una interpretació específica ('d'una mena o d'altra *concretament*') (28b-29) i qualificativa (30) (Brucart i Rigau 2002: 1550).

- (28) a. **Certes/diverses** crítiques deu haver sentit, si s'ha ofès tant, el cantant.
b. Certes/diverses crítiques les deu haver sentit, si s'ha ofès tant, el cantant. ['D'un conjunt de crítiques específic']

(29) No és estrany que davant les demandes d'autoestima, fermesa i compromís, **certs polítics** se sentin en fals i es vegin obligats a recórrer a desqualificacions infantívoles. [Amb referència a Joan Puigcercós i Joan Ridaó, esmentats en el text] (Víctor Alexandre 2015, *El Món*)

- (30) a. El cantant deu haver sentit crítiques diverses. [Crítiques variades]
b. El cantant deu haver sentit crítiques certes. [Crítiques verídiques o justificades]

Tanmateix, sembla que amb els quantificadors *diversos* i *certs* l'avantposició epistèmica és menys natural, probablement perquè admeten una interpretació d'adjectiu qualificatiu com a (30), a diferència d'*alguns* i *pocs* (**El cantant deu haver sentit crítiques algunes/poques*).

D'altra banda, Quer (2002: 268) considera agramatical l'avantposició del quantificador negatiu *res* en l'exemple *Res (no) et puc donar*. Tanmateix, hi ha observacions documentades d'aquest ús de *res* amb valor exhaustiu com un recurs estilístic, la genuïtat de les quals sembla poc qüestionable, com *Res us dirà que ja no sapigueu* (Fabra 1918: § 105.β) i els SP de *les folles donzelles qui de no res temoregen* i *els més grans, que de res no s'espanten* (Fabra 1926: § 106, 110), *Amb res es conforma* (Solà 1970: 16), *Res no troben bo* (Jané 1981b) i *Res no hi ha millor* (Pla 2012).⁵⁵

En relació amb aquesta qüestió, Pla Nualart (2012, 2021a, 2021b) adverteix que determinades construccions amb el quantificador *res* en posició preverbal són calcades del castellà, com a *L'independentisme no pot establitzar, *com si res no hagués passat, un Estat que incrementa la repressió (Como si nada hubiera pasado)*. Com observa Pla Nualart, la GIEC (§ 35.4.1.2) no delimita l'ús de *res* en posició preverbal, que situa en el mateix grup que *ningú, mai, enlloc, gens* i *cap*, en aquest aspecte. Tot i que sembla que l'exemple de Pla Nualart (2021) no és propi del català, hem de dir que, tractant-se d'una pròtasi de condicional irreal introduïda per *com si*, no pot ser un cas d'avantposició epistèmica, sinó que ha de ser un altra mena de construcció. Com veurem més endavant (c. 4, § 2.1.3), les avantposicions no són reeixides en predicats no assertius (Quer 2002: 264). Així doncs, en absència d'altres dades empíriques, incloem l'avantposició de *res* en l'anàlisi de corpus.

⁵⁵ Val a dir que d'exemples d'avantposició del quantificador *res* no en falten pas tampoc en traduccions, com l'exemple següent, d'una publicació de la Col·lecció Bernat Metge: *Això fan els homes, àdhuc envers aquells amb els quals res no els lliga, amb qui són llurs irreconciliables enemics, per amor de la pública opinió i per deures d'humanitat que a tothom obliguen*. (Ciceró 1923, *En defensa de Quinti*). Notem que el fragment també conté una avantposició del SQ *a tothom* amb valor exhaustiu.

Diferentment, per bé que en trobem exemples com el de (31), en català no tenim motius per admetre l'avantposició del quantitatiu *gens* amb valor epistèmic (no contrastiu), que no hem trobat documentada i considerem agramatical i calcada del castellà *nada* (equivalent a 'nada le gustó', a (31)).

(31) Rivera ha passat de dir-se liberal a pactar amb l'extrema dreta de Vox. **Gens** li va agradar que Valls regalés l'alcaldia de Barcelona a la Colau. (Anton Monner 2019, *Cop d'ull*)

En aquests casos és més natural avantposar el quantitatiu *poc* (amb l'adverbi *ben* opcionalment) *Ben poc li va agradar*, en lloc de *gens*. Com a excepció, hi ha l'exemple de Badia i Margarit (1962: § 236.5; citat a Espinal 2002: 2767) *Gens no pluvia*, el qual no podem classificar com avantposició epistèmica, en absència de context discursiu.

D'altra banda, Quer (2002: 268) considera que el quantificador negatiu *cap* tampoc es pot avantposar si no rep una entonació contrastiva, i posa per exemple **Cap resposta no m'han donat*. Això no obstant, considerem que en sintagmes preposicionals l'avantposició de SQ amb *cap* sí que és gramatical, com en l'exemple del COR (11) *En cap moment et vaig dir*, o també a *En cap empresa et contractaran, sense estudis elementals*. Pensem que aquestes qüestions s'han d'estudiar amb més dades de corpus i estudis d'acceptabilitat.

En darrer lloc, també poden ser casos d'avantposició epistèmica els desplaçaments d'alguns adverbis de manera com *diffícilment* i *rarament*, i locucions adverbials com *amb prou feines*, *rars vegades* i *a (males) penes* (vg. GIEC: § 17.4.3 i Espinal 2002: 2792). Aquests elements tenen propietats quantificadores que els equiparen als quantitatius de grau absolut *molt* i *poc*, perquè equivalen a 'amb molta dificultat' i 'amb poca freqüència' o 'poques vegades'. D'aquesta manera, en les condicions d'enunciació adequades, pot ser una avantposició epistèmica l'exemple *Diffícilment trobaràs pis, sense una nòmina*.⁵⁶

⁵⁶ Podríem pensar que l'adverbi *mal* també es comporta com una avantposició de SQ quan, sent equivalent a 'diffícilment', el trobem a principi d'oració *Mal puc defensar-me si no tinc testimonis* (DCVB, citat a Solà 1970: 106). Tot i la semblança, tenint en compte que no el trobem en posició postverbal amb el mateix significat (compareu *Mal puc defensar-me* i *Puc defensar-me mal* ('malament')), considerem que correspon més a la categoria heterogènia dels «marcadors focals (o pressuposicionals)» (Rigau 2004: § 3.4) o «termes de polaritat emfàtica» (Batllori i Hernanz 2013: 10) com *bé*, *prou* i també, en gironí i septentrional, *pla* i *poc/poca*, els quals focalitzen la polaritat per reforçar l'afirmació o la negació (vg. *Alguna cosa bé has hagut de dir*; *Ja prou ho ha entès* (COC 2002, c. 1: 11); *Alguna cosa pla has hagut de dir* (Rigau 2004: 44) i A: *On és el noi?* B: *Poc ho sé!* ('no ho sé pas') (Batllori i Hernanz 2013: 14).

A continuació, en la Figura 1 recollim els mots relacionats amb la quantificació que poden formar part d'estructures d'avantposició epistèmica.

Figura 1. Quantificadors que poden ser avantposats amb valor epistèmic

quantificadors existencials	positius	especificadors	<i>algun, un o altre, uns quants, ?diversos, ?certs</i>
		pronoms	<i>algú, hom, quelcom, qualsevol, tot</i>
	negatius	especificadors	<i>cap</i>
		pronoms	<i>ningú</i>
quantificadors universals		especificadors	<i>tot</i>
		pronoms	<i>tothom</i>
quantitatius de grau absolut i relatiu			<i>molt, gaire, poc, ?força, bastant</i>
quantitatius de grau relatiu emprats amb sentit absolut			<i>prou</i> (com 'molt') i <i>massa</i> (com 'gaire', amb negació)
quantitatius de grau comparatiu emprats amb sentit absolut			<i>tan, tant</i> (amb negació)
minimitzadors			<i>una mica, etc.</i>
adverbis quantificadors de temps	positius		<i>sempre, tostemps, tothora</i>
	negatius		<i>mai</i>
adverbis quantificadors de lloc	positius		<i>pertot, (a tot) arreu, enlloc</i>
	negatius		<i>ben, difícilment, rarament, amb prou feines, rares vegades, a (males) penes, etc.</i>
adverbis quantificadors de grau i manera			

2.1.1b Avantposicions anafòriques

En usos anafòrics i en usos textuais de la dixi certs pronoms i adverbis es poden moure davant del verb, en un grup de construccions amb restriccions diferents de les que hem vist fins ara, no amb valor epistèmic sinó a fi d'aportar un matís exhaustiu —equivalent a 'precisament així' o 'així i només així'— i additiu a l'enunciat. Ho veiem en l'avantposició del pronom *això* en l'exemple (32) (extret del text de narrativa no traduït de Solà), en els adverbis i locucions de manera com *així, igualment, el mateix, tal, talment* i *d'aquesta manera* (33), i en els adverbis comparatius diferents de *tan* i *tant* (34).

(32) Aquestes muntanyes es diuen Pirineu en honor de Pirene. **Això** explica l'amic Verdaguer. (Solà 2019: 62)

(33) Jo primer no li vaig correspondre i **talment** em va tractar ella més endavant.

(34) **Tan** famoses com les paraules de Flaubert són aquestes altres de Virginia Woolf: «No es pot pensar bé, estimar bé i dormir bé si no s'ha sopat bé». (Ràfols 2019: § 3)

Sobre la base de dades de l'italià, Benicà et al. (1988: 141-145) i Cinque (1990: 86-94) (citats a Leonetti i Escandell-Vidal 2009: 166-167) consideren que són avantposicions amb valor anafòric (*anteposizione anaforica*), perquè exigeixen que en el rerefons comú hi hagi un element anterior correferent amb el pronom o la locució per ser pragmàticament reeixides (vg. també Brucart i Rigau 2002: 1549).

Dit això, ultra aquests pronoms i adverbis, trobem avantposats els quantitius comparatius *més, menys, millor o més bé, pitjor o menys bé o no tan bé*, i adverbis quantificadors com *abans* amb valor comparatiu 'més aviat en un ordre' o 'més preferiblement' com a (35-37), aquests sí, amb valor modal epistèmic com en les estructures de c. 4, § 2.1.1a.

(35) Els nens de l'escola La Llacuna del Poblenou [de Barcelona] van matinar ahir una mica més que de costum. A les 8.50 hores estaven citats ala porta del centre per, entre tots, omplir la furgoneta i acomiadar el Pere. Malgrat el fred, hi eren tots. Tots volien participar-hi. Ajudar. «**Més fred** passen als camps [de refugiats sirians]», deia una mare a una altra mentre feien fotos als nens i nenes. (Helena López 2017, *El Periódico*)

(36) Si us plau, a qui correspongui: arreglin el toll. De veritat, no facin un nyap. No deixin passar un hivern més. No sé quin és el problema, no hi entenc, però la solució no crec que passi per una gran obra d'enginyeria. I si és el cas, m'és igual. **Més diners** costa una rotonda i el país n'està ple. (Diana Pérez 2016, *Diari Ara*)

(37) Són els mateixos escons que va obtenir el 2012 José Antonio Griñán —ara imputat pels ERO—, tot i que amb un descens del 39% al 35% dels vots. Els pitjors resultats de la seva història en una nit electoral que, malgrat tot, va ser feliç a Sevilla i que a Madrid no va esvaïr el desassossec de Sánchez. **Molt pitjor** s'ho van passar a la seu del PP al carrer Génova. (Ferran Casas 2015, *Diari Ara*)⁵⁷

⁵⁷ Notem que a (37) el quantificador anafòric és *pitjor* i aquest element arrossega el seu especificador *molt*, no pas a l'inrevés.

Així doncs, veiem com s'estableix una relació comparativa entre l'enunciat amb el SQ avantposat i un enunciat anterior o pressuposat. Per exemple, a (35) una mare compara el fred que fa a Barcelona amb el fred que passen els refugiats sirians als camps. En aquesta comparació, mitjançant l'avantposició del SQ *més fred* —a més d'expressar certesa o compromís amb la veracitat— s'emfatitza que el fred als camps de refugiats és molt superior al de Barcelona; es tracta d'un èmfasi escalar equivalent a 'encara més' o 'encara menys', segons el cas.

Observem que perquè aquestes avantposicions siguin reeixides, cal que hi hagi un antecedent esmentat o inferible, o una pressuposició, amb què es pugui establir una relació anafòrica i de comparació. Així doncs, a (35) si el fred que fa a Barcelona ni és present en el context, ni ha estat esmentat, podem enunciar *Als camps de refugiats passen més fred que a Barcelona*, però no pas *#Més fred passen als camps de refugiats que a Barcelona*. Tanmateix, tot i la claredat d'aquest requisit, hi ha un conjunt d'enunciats exemplificats a continuació (38-40) en què podem trobar aquests quantitius avantposats *ex nihilo*.

(38) **Més** val donar-les que no vendre-les. (Fabra 1918: § 108)

(39) **Més** m'estimo que participeu que no (pas) que calleu. (Espinal 2002: 2777)

(40) **Abans** em casaria amb una somera que (no (pas)) amb tu.

Espinal (2002: § 24.3.5) tracta aquestes estructures entre d'altres dins el fenomen de la negació expletiva, i les explica com el resultat de les propietats dels «marcadors comparatius de desigualtat» —que inclouen predicats com «*valdre més, preferir (abans) i estimar-se més*»—, els quals «estableixen una quantificació sobre graus» que «forcen que es consideri un estat de les coses negatiu (...) en què no es dona una propietat, o no es dona una propietat en cert grau, o no es dona una proposició». Payrató (2002: 1189) també inclou *abans que* entre els connectors que fan d'«activadors o inductors pressuposicionals» que, per les seves propietats contrafactuals introdueixen subordinades que «es donen com a falses».

Sense més informació sobre el context, notem que els exemples (38-40) són igualment ben formats i les avantposicions que contenen no tenen valor epistèmic, és a dir, no presenten matisos pragmàtics diferents si el quantitiu o l'adverbi ocupa una posició postverbal: *Val més donar-les que no vendre-les; M'estimo més que participeu que no pas que calleu; Em casaria abans amb una somera que no pas amb tu*. En aquests casos, la propietat contrafactual negativa del quantitiu comparatiu de què parla Espinal (2002: § 24.3.5) és el tret que fa prescindible l'establiment de vincles anafòrics. Per tant, en els enunciats

concrets amb verbs i adverbis que expressen un ordre de preferències com (41b), els SQ sí que poden aparèixer avantposats sense context precedent (i sense valor epistèmic), però en canvi la resta d'avantposicions amb quantitius comparatius són menys naturals (tot i que potser no són agramaticals); vegeu la diferència d'acceptabilitat dels enunciats (41a) i (41b).

- (41) a. ?Aquesta espècie d'ocell **més temps** passa migrant que no fent nius.
b. Aquesta espècie d'ocell **més** s'estima migrar que no fer nius.

Aquí, doncs, la qüestió cabdal perquè les avantposicions anafòriques adoptin valor modal epistèmic és la presència d'un antecedent o d'una pressuposició, amb què establir una comparació. D'aquesta manera, quan trobem avantposats aquests enunciats en el context d'una relació anafòrica amb una proposició anterior, l'avantposició passa a tindre valor epistèmic i a intensificar la quantificació de grau, com a (42).

- (42) A: A Barcelona hi fa fred.
B: **Més fred** passen als camps de refugiats sirians.

Vegeu que aquestes avantposicions tampoc admeten codes correctives i, per tant, no són FC.

- (43) A: A Barcelona hi fa fred.
B: **Més fred** passen als camps de refugiats sirians, #i no menys.
B': **Més fred** passen als camps de refugiats sirians, #i no a Barcelona.

Recapitulant, observem que amb els quantitius comparatius enumerats es poden donar avantposicions amb valor epistèmic, sempre que hi hagi una proposició amb la qual es pugui establir una relació anafòrica i de contrast. En absència d'aquesta relació aquestes avantposicions no són reeixides, però en són una excepció els casos en què el verb expressa un ordre de preferències, en els quals hi pot haver una avantposició sense valor epistèmic.

Per contra, el primer grup d'avantposicions (c. 4, § 2.1.1a) tant es poden donar en relació amb una proposició precedent igual que a (44), com *ex nihilo*, com a (45).

- (44) A: La loteria de Nadal d'enguany em sembla que ha sigut una enganyifa. No he sentit de ningú que li hagi tocat res.
B: **En algun poble** deu haver tocat, però.

(45) Crec que **alguna** en porten de cap, aquests xiquets.

Com a excepció a les regularitats que hem vist fins ara en la mena de quantificador segons la classe d'avantposició, vegeu que dins de les avantposicions anafòriques també hi ha quantificadors existencials. En formen part els indefinits *diferents*, *una altra* i *(unes) altres* perquè, atès el seu valor semàntic, poden fer d'activadors pressuposicionals contrafactuals. Aquests mots estableixen relacions amb entitats alternatives en cada context, i quan estan avantposats reben una interpretació anafòrica, com a *Diferents/Altres recomanacions deu haver rebut el conseller, si no ens ha fet cas*. Observeu que aquestes avantposicions no són reeixides si no hi ha unes altres recomanacions anteriors en el rerefons comú, perquè requereixen alternatives amb què establir una relació anafòrica.

A continuació, recollim els mots que poden formar part d'estructures d'avantposició comparativa o anafòrica.

Figura 2.1. Elements anafòrics que poden ser avantposats amb valor exhaustiu

<u>pronoms i adverbis dítics i anafòrics</u>	<i>això, allí, allà, etc.</i>
<u>adverbis i locucions de manera</u>	<i>així, igualment, el mateix, tal, talment, d'aquesta manera, etc.</i>

Figura 2.2. Elements anafòrics que poden ser avantposats amb valor epistèmic

<u>quantificadors existencials relatius a alternatives</u>	<i>diferents, (uns) altres</i>
<u>quantitatius de grau comparatiu</u>	<i>més, menys, millor, més bé, pitjor, menys bé, no tant bé, tan, tant</i>
<u>adverbis quantificadors que expressen preferència</u>	<i>abans</i>

2.1.1c Avantposicions exclamatives

Així com en les avantposicions epistèmiques (c. 4, § 2.1.1a) els quantitatius només poden tindre valor absolut i en les anafòriques (c. 4, § 2.1.1b) només valor comparatiu, hi ha un darrer grup d'avantposicions relacionades amb els quantitatius relatius que inclou, d'una banda, els quantitatius *tan* i *tant* amb valor relatiu i no comparatiu seguits de *que* com a (46). En aquests casos, les estructures amb quantitatius expressen «suficiència o excés amb relació a una norma o un fi» en construccions consecutives (GIEC: § 17.3). Per altra banda, també podem trobar avantposicions exclamatives amb els quantitatius *prou* i *massa*, sovint

acompanyats d'un pròtasi encapçalada amb *per*, *que* o *perquè* (o la forma no normativa *com per*), com a (47-49).

- (46) **Tan forta** era la presència llibertària que durant la guerra civil els joves anarquistes de la colònia van marxar al front en una columna pròpia anomenada Aguiluchos de Les Corts. (Dani Cortijo 2017, *Nació Digital*)
- (47) Persones que **prou feina** tenen a fer anar un telèfon mòbil amb pantalla tàctil han d'entendre's amb els caixers automàtics perquè l'empresa s'estalviï els costos de personal. (Andreu Pujol 2021, *Públic*)
- (48) **Prou problemes** hi ha pel sector que ara a més hi hagi toc de queda. (Federació Intercomarcal d'Hostaleria, Restauració i Turisme 2020)
- (49) **Massa bé** anàvem. La reivindicació idiomàtica valenciana tornava a ser notícia en els diaris (...). I ara (...) tornen a posar a la centenària acadèmia en l'ull de l'huracà. (Òscar Rueda 2016, *Las Provincias*)

Aquestes avantposicions donen modalitat exclamativa als enunciats, cosa que els confereix un cert to inapel·lable, incompatible amb elements modalitzadors de dubte o incertesa, com il·lustren els exemples *?/*Dubto que prou problemes tingui el sector* i *?/*No sé si tan forta era la presència llibertària*. Així, diem que són construccions *factives* perquè pressuposen la veracitat de les proposicions que denoten (Villalba 2008: 10); en aquests exemples 'El sector té molts problemes' i 'La presència llibertària era forta'. Això no obstant, creiem que cal distingir aquesta força exclamativa relacionada amb el valor escalar dels quantitius relatius involucrats en aquesta construcció, del valor modal pròpiament epistèmic de les dues classes d'avantposicions de c. 4, § 2.1.1a-b.

Diem que són exclamatives perquè manifesten una actitud, emoció o avaluació de l'enunciador davant d'un esdeveniment o estat de les coses (Castroviejo 2006: 223; Villalba 2016: 213). Això fa que perquè aquestes avantposicions siguin reeixides, calgui que la causa de l'actitud de l'enunciador s'hagi expressat, sigui accessible en el context o s'esmenti tot seguit. Per exemple, a (49) —un enunciat irònic amb un acte de parla no literal (Payrató 2010: 83)—, l'avantposició té lloc *ex nihilo*, a principi de discurs com una anticipació, però tot seguit s'introdueix el problema que la motiva. De la mateixa manera, després de sentir rebentar una roda sobtadament, el conductor d'un cotxe pot dir al copilot *Massa bé anàvem!*, assumint que també ha sentit l'explosió.

Amb els quantitatius *prou* i *massa*, l'avaluació de l'enunciador ha de ser necessàriament negativa. Així, un enunciat com #*Prou/massa alegries teníem, que ara ens ha tocat la loteria* serà, per força, no reeixit, sempre que no sigui irònic pel que fa a les alegries, que serien desgràcies, i a la loteria, que seria un problema més expressat en sentit figurat per dir 'un grapat de multes', per exemple. No és el cas, però, de *tan* i *tant*, amb els quals l'esdeveniment denotat en l'enunciat en què apareixen pot ser igualment favorable o desfavorable en opinió de l'enunciador, que generalment expressa un cert sentiment d'admiració o sorpresa davant de la magnitud d'una propietat o esdeveniment: *Tant s'havia neulit que el van haver d'ajudar a baixar les escales; Tan calorosa va ser la rebuda dels tenors, que van improvisar una peça a capella al rebedor mateix.*

Com veurem, les avantposicions exclamatives remarquen que hi ha una relació de suficiència o excés amb relació a proposició que fixa una escala o marc de referència. Per exemple, a (46) amb el quantificador *tan*, a partir de la pressuposició que 'calen molts homes per formar una columna només llibertària', es destaca que a les Corts n'hi havia amb escriure' i, per tant, hi havia suficiència. Així mateix, a (48) amb l'avantposició de *prou* es recalca la incompatibilitat entre l'excés de problemes del sector hostaler i l'afegiment d'un problema addicional com el toc de queda.

Filant una mica més prim entenem que, per bé que tenen una estructura de subordinada final (sovint amb els nexes *per*, *que* i *perquè*), les oracions amb avantposicions de *prou* i *massa* com (48) i (49) s'interpreten semànticament com a condicionals de tipus contrastiu i encobert. Això és així perquè es poden parafrasejar amb una pròtasi introduïda per la conjunció condicional *si*. Per exemple, amb l'enunciat *Pretenen que persones que prou problemes tenen per caminar corrin* pressuposem la proposició condicional contrastiva 'Si no poden caminar, no poden córrer'. En aquesta mena de condicionals s'estableix una relació de grau negativa entre les proposicions de la pròtasi i l'apòdosi, tal que en la proposició de la pròtasi no s'assoleix un grau mínim (*prou feines tenen a caminar*), que queda per sota del grau expressat en el predicat de l'apòdosi (*corrin*). Consegüentment, amb aquestes construccions l'enunciador manifesta que el grau de l'apòdosi és inacceptable i en fa una valoració negativa.

Els quantitatius *prou* i *massa* també els podem trobar avantposats en construccions contrastives amb una subordinada final com *Prou problemes ens ha causat, perquè ara li donem un premi, a més*. En aquests enunciats la proposició de la coda final també rep una valoració negativa. D'aquesta manera, podem dir *Ha fet prou mèrits perquè ara el*

condecorin, però no *#Prou mèrits ha fet perquè ara el condecorin*, si no és que ho diem irònicament perquè els mèrits són pífies i la condecoració un càstig.

En darrer lloc, els casos com (49) (*Massa bé anàvem*) també funcionen com expressions de queixa, amb què l'enunciador expressa que la situació negativa davant la qual s'exclama era previsible.

La nostra llista de quantitatius que poden formar part del grup d'avantposicions exclamatives no vol ser exhaustiva, i encara menys inclou tots els usos irònics d'altres quantitatius amb valor relatiu, com l'absolut *poc* (*Pocs problemes teníem al camp que ara ens ha hagut de ploure pedra*) i les seves combinacions amb *tan* i *massa*: *Tan poc era l'interès de la filla per l'herència, que va acabar posant un plet contra sa mare* i *Massa poques preocupacions tenia el govern, perquè ara hagi de fer la guerra als veïns*. A banda dels quantificadors esmentats i els usos irònics, també s'avantposen amb valor exclamatiu alguns adverbis emprats amb valor intensiu com *aviat* a (*Ben/molt*) *aviat et causes de pensar, tu*.⁵⁸

Notem que les avantposicions exclamatives tampoc accepten codes correctives: *Massa bé anàvem #i no massa malament*; *Tan fort va ser el seu disgust (#i no tan fluix) que es va desmaiar*.

En aquest apartat, volem distingir els exemples (46-49) de l'ús preverbal de *poc/poca* (*que*) en les varietats gironí i septentrional (Rigau 1998: 65, 2004: 1, 41; GIEC: 1243, § 35.3.c) i *prou* (*que*) (Batllori i Hernanz 2013: 10) com a «termes de polaritat emfàtica» amb valor de reforç de la negació i l'afirmació, respectivament. A (50) *prou* apareix avantposat amb un significat equivalent a 'i tant que' o 'sí que' en un context contrastiu, perquè s'ha qüestionat que l'enunciador hagi entès el que s'ha dit. La possibilitat d'afegir-hi la conjunció *que* (*Ja prou que ho ha entès*) que també acompanya l'ús contrastiu i emfàtic de l'adverbi de polaritat *sí*, mostra que aquest ús del quantitatiu és diferent del que hem vist anteriorment. D'acord amb Batllori i Hernanz (2013: 10), en aquests casos hi ha focus —entenem que contrastiu— en la polaritat oracional. Ho veiem en l'equivalència entre els enunciats *En Pere prou que ha estudiat* i *En Pere sí que ha estudiat*.

⁵⁸ Sobre l'avantposició i la ironia en castellà vg. Escandell-Vidal i Leonetti (2014: 309-342).

(50) A: diu «pero lo has entendido». Dic sí. Dic el que no he entès és el passat i m'ha fet una cara com dient no ho has entès i diu «pero mira». Ho ha tornat a explicar quatre vegades o cinc (...).

B: ja **prou** ho ha entès. (adaptat de COC 2002, c. 1: 11)

Pel que fa a *poc (que)* amb valor de reforç negatiu, Batllori i Hernanz (2013: 14) en fan la mateixa anàlisi, segons la qual aquesta construcció focalitza la polaritat negativa en enunciacions com A: *On és el noi?* // B: *Poc ho sé!* ('no ho sé pas').

Tornant als casos que ens ocupen, a continuació recollim els principals SQ que trobem avantposats amb valor exclamatiu.

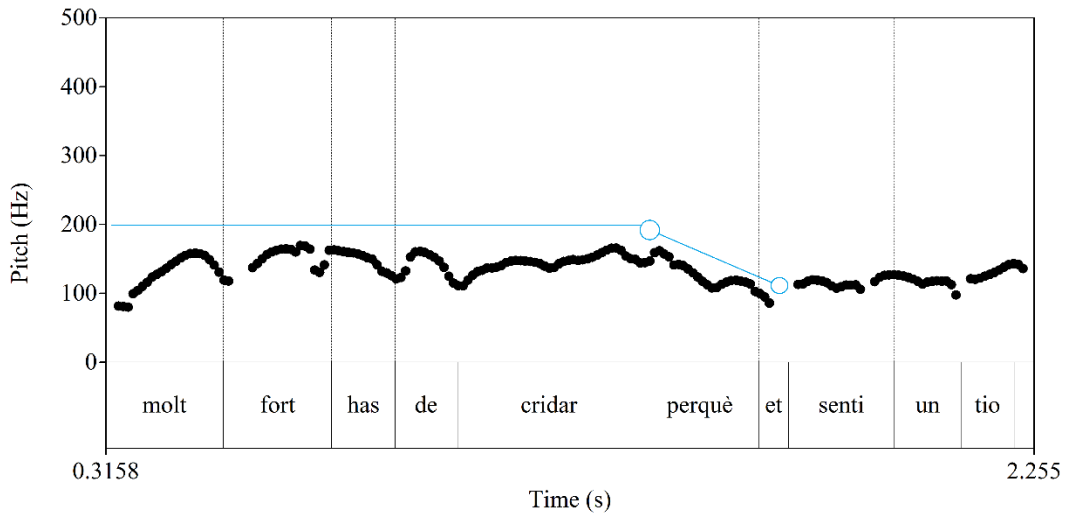
Figura 3. Quantificadors que poden ser avantposats amb valor exclamatiu

<u>quantitatius de grau comparatiu emprats amb valor relatiu</u>	<i>tan, tant</i>
<u>quantitatius de grau relatiu</u>	<i>prou, massa (poc), etc.</i>
<u>adverbis emprats amb valor intensiu</u>	<i>(ben) aviat, etc.</i>

2.1.2 Propietats prosòdiques

A diferència del FC, en la llengua oral els SQ avantposats no reben un accent tonal alt o emfàtic ni van seguits d'una «pausa» o d'una configuració nuclear de tipus descendent H+L*L%, com se sol trobar en la dislocació a l'esquerra (Quer 2002: 258; Francesch i Vanrell 2022). La GIEC (§ 33.4.2) en descriu l'entonació com a «marcada, tot i que no contrastiva». D'aquesta manera, observem que aquests enunciacions tenen una entonació plana L+H* L%, sense accentuació del SQ avantposat, i poden presentar un descens final marcat després del verb o el SV, que indica que la informació que el segueix està dislocada a la dreta. Per exemple, en la corba entonativa de la Figura 4 veiem com el SQ avantposat *molt fort* i el SV *has de cridar* formen un mateix grup tonal, que va seguit d'un descens final (la línia blava representa esquemàticament el primer grup tonal i el descens).⁵⁹

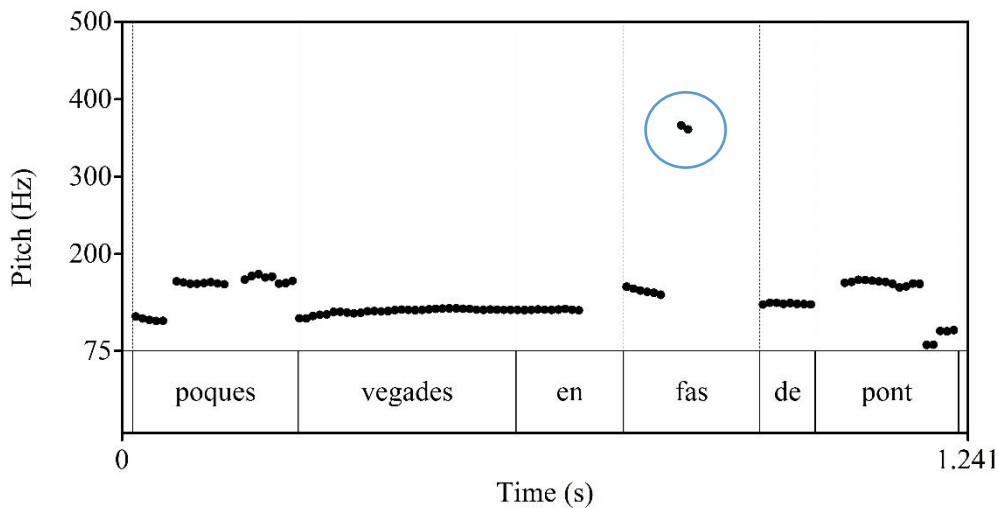
⁵⁹ Les descripcions prosòdiques i l'etiquetatge prosòdic Cat_ToBI són materials inèdits, presentats per Francesch i Vanrell en la comunicació «Les avantposicions de sintagmes quantificats (ASQ) en català. Una anàlisi prosòdica i pragmàtica amb dades de corpus orals», del *XIII Workshop sobre la prosòdia del català* (7/7/2020). L'etiquetatge Cat_ToBI i la identificació de dos patrons entonatius diferents, sense accentuació del SQ (L+H* L%) i amb accentuació (L+<H* (H-) L+H* L%) són obra de Maria del Mar Vanrell.

Figura 4. Entonació L+H* L%⁶⁰

Extret de Lluís Jutglar ((a) Peyu) a *El búnquer*, 144 (Sayós et al. 2021).

Així mateix, en la corba de la Figura 5, el SQ *poques vegades* tampoc està accentuat i veiem com l'accent recau en el verb *fas*, situat en la posició final (vg. ressaltat en un cercle blau), que va seguit del sintagma *de pont*, que està dislocat a la dreta.

Figura 5. Entonació L+H* L% seguida de dislocació a la dreta

Extret de COC (2002, c. 10).

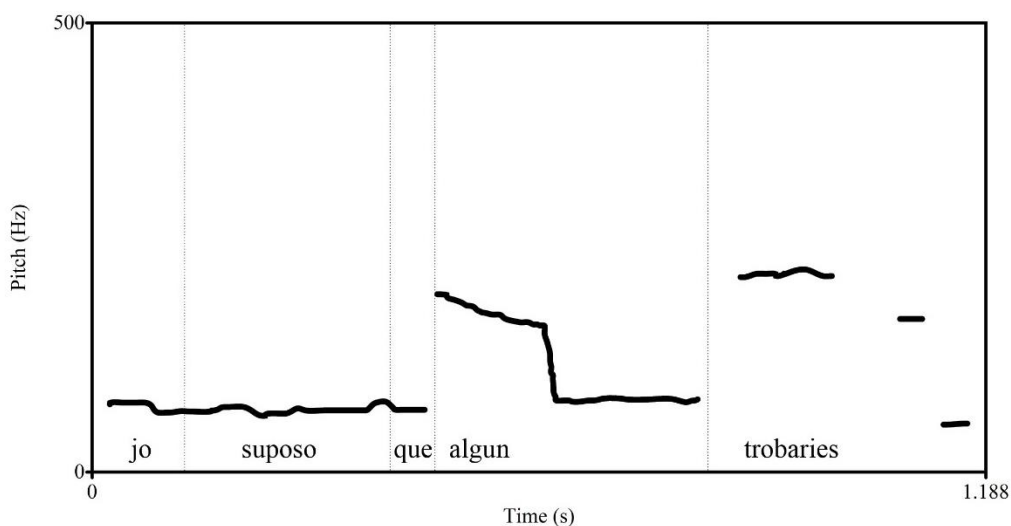
En l'enunciat de la Figura 4, extret del programa de ràdio en directe *El búnquer* (Sayós et al. 2021), el presentador se'n riu del personatge d'un relat que, al bell mig d'un bombardeig de la Segona Guerra Mundial, es dedica a caçar papallones i esbronca els bombarders perquè parin. En aquest context, la informació *perquè et senti un tio dins d'un avió de guerra* és part

⁶⁰ Per escoltar els enregistraments de les figures 4-6 vegeu l'enllaç <<https://zenodo.org/record/7118585>>.

del rerefons comú, per menció dels avions i perquè és coneixement del món que el soroll i la distància ho fan impossible. D'altra banda, en l'enunciat de la Figura 5 el sintagma *de pont* ha estat esmentat i presenta un pronom correferent *en* dins el nucli oracional.

Per altra banda, també hi ha casos en què els enunciats amb avantposicions presenten una entonació L+<H* (H-) L+H* L%, amb accentuació del SQ, de manera més semblant als sintagmes dislocats a l'esquerra (Francesch i Vanrell 2022). Per exemple, en la Figura 6 veiem com l'indefinit *algun* està accentuat, va seguit d'un descens, i a continuació el verb *trobaries* també està accentuat.

Figura 6. Entonació L+<H* (H-) L+H* L%

Extret de COC (2002, c. 2).

Així doncs, com a mínim les avantposicions de SQ es poden manifestar en dues corbes entonatives: sense accentuació del SQ formant un sol grup tonal amb el SV, i també amb accentuació del SQ i del SV. Pensem que caldria dur a terme un estudi aprofundit de les propietats prosòdiques de les avantposicions, que inclogués una anàlisi dels tons de frontera i dels significats associats als dos patrons prosòdics descrits.

2.1.3 Propietats pragmàtiques i informatives

En els treballs de Vallduví (2002: § 4.7.2) i Quer (2002) les propietats pragmàtiques de les avantposicions queden poc especificades. Vallduví destaca que «són o poden ser remàtiques [focus o comentari] de cap a peus» i, pel que fa al seu valor modal, considera que tenen «significat exclamatiu», alhora que «la seva preverbalitat sembla donar-los la força modalitzadora que fa de l'oració una interrogació» (Vallduví 2002: 1265-1266). Trobem

que aquesta percepció és poc precisa i no veiem motius per considerar que la modalitat dels enunciats amb avantposició sigui interrogativa, atès que en els contextos dels exemples presentats fins aquí l'enunciador no demana informació; ben diferentment, fa una asserció modalitzada per evitar que l'hi posin en dubte i en reforça la introducció en el rerefons comú.

Quer (2002: 264) sí que atribueix valor epistèmic a les avantposicions, concretament les del primer grup, ja que només tracta casos amb quantificadors existencials i universals i quantitativus de grau absolut: «as a consequence of the particular interpretation QP-Fronting yields, the embedding predicate must be epistemic or assertive». Tot seguit, també destaca que en predicats no assertius com els de tipus volitiu, les avantposicions no són reeixides, com a **Vull que pocs feligresos els quedin, a les monges* (Quer 2002: 264).

Il·lustrem la infelicitat de les classes d'avantposicions descrites en predicats no plenament assertius, amb marques com la conjunció subordinant interrogativa *si* (51-54).

- (51) a. Si trobarem algú, ho dubto.
b. *Si algú trobarem, ho dubto.
c. Que algú trobarem, no ho dubto. [avantposició epistèmica]
- (52) a. Si guanyaràs poques peles, ho dubto.
b. *Si poques peles guanyaràs, ho dubto.
c. Que poques peles guanyaràs, no ho dubto. [avantposició epistèmica]
- (53) A: Als Ports (hi) fa fred.
B: Més fred passen al Pirineu.
A: Si passen més fred al Pirineu, ho dubto.
A': *Si més fred passen al Pirineu, ho dubto.
A'': Que més fred passen al Pirineu, no ho dubto. [avantposició epistèmica anafòrica]
- (54) a. Si tenim prou problemes, ho dubto.
b. *Si prou problemes tenim, ho dubto.
c. Que prou problemes tenim, no ho dubto. [avantposició exclamativa]

Per bé que el caràcter no reeixit de les avantposicions en oracions interrogatives queda palesat en els tres exemples (51-54), cal matisar que a (54b) la incompatibilitat de l'avantposició deriva del seu valor modal exclamatiu i no del valor epistèmic (Boye 2016:

137). És a dir, que (54b) és agramatical pel mateix motiu que ho és *Quin fred que (*potser) fa al Pirineu*.

Sent més precisos, tocant a les avantposicions epistèmiques i anafòriques, els enunciats en què les trobem són aquells en els quals, tenint en compte l'estat epistèmic de l'enunciatari, l'enunciador considera que la seva proposició està potencialment en qüestió o pot resultar conflictiva i, en conseqüència la presenta com una suposició, a la qual vol donar un reforç epistèmic. Vist així, les avantposicions resulten estranyes en enunciats no hipotètics, sense cap marca de modalitat de l'enunciador o subjectiva, com a (55).

(55) [Diàleg entre dos aficionats a l'ornitologia.]

A: No crec que vegis cap voltor, amb aquests prismàtics de fireta.

B: #**Algun voltor** veig.

B': ?**Alguna cosa** veig.

En canvi, quan l'enunciat està modalitzat, ja sigui amb perífrasis modals com *deure* o adverbis de necessitat epistèmica com *bé* o *per força*, l'avantposició és natural, com a (56). Val a dir que a (55) sí que seria reeixida una rèplica amb dislocació a l'esquerra del SQ *Algun voltor el veig*, però aquesta construcció és diferent.

(56) [Diàleg entre dos aficionats a l'ornitologia.]

A: No crec que vegis cap voltor, amb aquests prismàtics de fireta.

B: **Algun voltor** dec veure, del moment que els estic fotografiant, ¿no?

A més de les perífrasis i els adverbis, el temps futur —cf. (57) i (58) — també contribueix a satisfer la necessitat d'una modalització epistèmica. Rigau (2004: 44) destaca que les avantposicions apareixen en «oracions construïdes preferentment —però no pas obligatòriament— en temps futur o en condicional o bé amb un modal de probabilitat».

(57) A: Quant et paguen per fer de *rider* amb la bici?

B: #**Pocs diners** guanyo.

B': Pocs diners, guanyo / Guanyo pocs diners.

(58) A: Ara que guanyaràs un souet ja podràs començar a contribuir a les despeses de casa.

B: No et flipis, mama. **Pocs diners** guanyaré, fent de *rider*.

D'acord amb Rigau (2004: 44), observem que les marques verbals i adverbials de modalitat afavoreixen l'encaix de les avantposicions, però no són imprescindibles perquè en enunciats en present d'indicatiu també hi puguem trobar avantposicions, com a (59). En aquest cas,

veiem que la presència d'una segona proposició *del moment que els estic fotografiant* legitima la presència de l'avantposició.

(59) A: No crec que vegis cap voltor, amb aquests prismàtics de fireta.

B: **Algun voltor** veig, del moment que els estic fotografiant, ¿no?

Vista la incompatibilitat general amb marques interrogatives i predicats no assertius, cal que fem una distinció entre les avantposicions epistèmiques i les anafòriques pel que fa al grau de certesa que expressen. Hem dit que els enunciats de les avantposicions epistèmiques són suposicions reforçades epistèmicament. Sent això així, amb alguns quantificadors els predicats dels enunciats amb avantposicions admeten adverbis epistèmics de dubte o baix grau de certesa, com *potser* (*Alguna cosa potser deuen fer bé, en aquest taller, si la gent hi continua portant el cotxe; Potser tanta feina no té, del moment que no ha anat a treballar; vg. però Del sofà (#potser) poques peles (#potser) te'n donaran*). En canvi, les avantposicions anafòriques sempre rebutgen aquesta mena de modificadors, com veiem a (60).

(60) A: A Osona (hi) fa un fred que pela.

B: (#Potser) **més** fred fa al Pirineu.

B': **Més** fred fa (#potser) al Pirineu.

Això fa pensar que les avantposicions anafòriques no són suposicions, sinó que són més taxatives, i també que el grau de certesa que manifesten és més fort. En la bibliografia sobre el tema no hem trobat gaire informació sobre la mena de significat que introdueixen les avantposicions epistèmiques i anafòriques. D'acord amb el que hem vist, entenem que és una implicatura epistèmica, però caldria aclarir de quina classe d'implicatura es tracta.

Des d'un punt de vista griceà, les avantposicions introdueixen una implicatura epistèmica de tipus convencional (Grice 1975: 25) de l'ordre de 'Estic segur que *p*', perquè com hem vist a (51-54) no són cancel·lables. Ara bé, a l'hora de comprovar-ne la cancel·labilitat cal tindre en compte que proves com les que proposen Leonetti i Escandell-Vidal (2009: 180) per al castellà a (61) no són prou clares.

(61) ¿Alguien encontrará, pero no es seguro.

Això és degut al fet que en els enunciats amb avantposició el SQ obre un ventall d'indeterminació pel que fa al referent específic sobre el qual es predica. En altres paraules, en l'exemple (61) s'assegura a l'enunciatari que trobarà algú, però no s'especifica qui

trobarà concretament. Pensem que, a causa d'aquesta lectura inespecífica, la coda adversativa *pero no es seguro* pot ser reeixida si s'interpreta amb relació a les persones que trobarà 'Estic segur que trobaràs algú però no sé del cert qui'. En canvi, les marques morfològiques de les proves (51-54), com la conjunció interrogativa *si*, sí que «xoquen» amb el significat que aporta l'avantposició, com veiem a (62).

- (62) a. *Si alguien encontrarás, no es seguro.
b. Si encontrarás a alguien, no es seguro.

Això no obstant, compartim amb Leonetti i Escandell-Vidal (2009: 180) que el significat de les avantposicions està codificat en la sintaxi i —específicament amb proves sintàctiques— no es pot cancel·lar.

Leonetti i Escandell-Vidal (2009: 180) consideren que el significat de les avantposicions no es pot tractar com a «merely as implicatures of the utterance», perquè és producte de la sintaxi, concretament del moviment a una posició en què la polaritat oracional està marcada. Interpretem que en aquest aspecte adopten una perspectiva neogriceana, quan consideren que aquesta mena de significats no són implicatures i no fan servir la noció d'*implicatura convencional*.⁶¹

Pel que fa a la interpretació exhaustiva dels SQ com *qualsevol, tot, tothom, sempre, arreu, res, cap, ningú, mai* i *enlloc* quan estan avantposats, tal com proposa Vallduví (2002: 1275) per a la lectura exhaustiva de les estructures clivellades, considerem que es tracta d'una implicatura conversacional generalitzada, perquè com veiem a (63) i (64) és cancel·lable.

(63) El que vaig veure és el Pere i els altres també. (Vallduví 2002: 1275)

(64) La pujada d'impostos **a tothom** emprenya, menys als polítics.

Resumint, sense avançar-nos en l'exposició (ho desenvoluparem més endavant a c. 4, § 2.1.3c), com a conclusió preliminar observem que el tret diferencial cabdal dels enunciats amb avantposició epistèmica (c. 4, § 2.1.1a) és que, amb la implicatura que introdueixen, l'enunciador es preocupa de l'acceptació de la seva proposició en el rerefons comú i, conseqüentment, a) la presenta com una suposició oberta que l'enunciatari ha de considerar i b) en reforça la certesa amb l'avantposició. Vistes així, les avantposicions epistèmiques posen de manifest l'actitud argumentadora de l'enunciador.

⁶¹ Vegeu una perspectiva neogriceana sobre les implicatures a Bach (1999).

2.1.3a *Les avantposicions de SQ marquen la polaritat però no són focus contrastius en la polaritat*

Fins aquí, hem vist que les avantposicions de SQ no són FC i no han de ser necessàriament correccions. No obstant això, en els treballs centrats en les avantposicions en castellà de Leonetti i Escandell-Vidal (2009: 173, 2010: 737) i Escandell-Vidal i Leonetti (2009: 3, 2014: § 11), en castellà i en italià de Leonetti (2016: 19) i en castellà i en català de Batllori i Hernanz (2015: § 17), tot i que s'analitza les avantposicions en qualitat de marques epistèmiques de reforç del grau de certesa, són incloses, ja sigui de manera explícita o temptativament, en el fenomen del «verum focus», una classe de focus en la polaritat necessàriament contrastiva si l'entendem com Romero i Han (2004: 624-634), Lohnstein (2016: 299, 307, 313) i Goodhue (2020: 49-50). A continuació, comentarem molt breument per què no compartim aquesta visió.

El FC en la polaritat (Halliday 1967b: 24; Vallduví 2002: § 4.6.1; Zimmermann i Hole 2008: 4-5) marca exclusivament la polaritat, mentre que la resta de la proposició és rerefons necessàriament. En conseqüència, en oracions declaratives aquest fenomen només pot tindre lloc si: *a*) el contingut proposicional és al rerefons comú, com a (65); *b*) si és enunciat en resposta a una interrogativa confirmatòria polar o total, com a (66), o *c*) és una correcció d'una proposició anterior de polaritat contrària, com a (67). Per contra, el FC en la polaritat no és reeixit si és enunciat *ex nihilo*, com a (68).

(65) Ja m'has parlat de les coses que no has pogut fer durant la pandèmia, ara parla'm de les coses que [Sí]_{FC} que has pogut fer.

(66) A: La Neus fa tard. Vols dir que ve a sopar?

B: És cosa del trànsit. [Sí]_{FC} que ve a sopar, la Neus.

(67) A: M'han dit que la Neus no ve a sopar.

B: Si acabem de parlar... [Sí]_{FC} que ve a sopar, la Neus.

(68) #Estimats amics, [Sí]_{FC} que us convido a sopar demà a les vuit.

Atesa la inadequació de (68), seguint el mateix raonament que a c. 2, § 5.2, defensem que les marques epistèmiques que podem emprar *ex nihilo* són marques de modalitat i no pas de FC. En relació amb l'estructura informativa, Krifka (2019: 85) defensa que la funció dels

elements de modalitat epistèmica subjectiva o de l'enunciador és introduir «the non-modalized proposition into the common ground in a more cautious manner» (vg. també Krifka 2021: 13). A partir d'aquesta idea, separem la funció de les marques epistèmiques i la partició entre informació nova i rerefons.

En altres paraules, tot el que reforça el compromís de l'enunciador amb la veracitat de la proposició no és FC en la polaritat. La diferència entre tots dos fenòmens rau en el fet que les marques informatives de tema-comentari, focus-rerefons i contrast funcionen en relació amb el rerefons comú i la informació que conté, perquè depenen de les particions entre informació nova i rerefons. Un FC sempre s'introdueix *en relació amb* un element d'una altra proposició explícita o implícita, mentre que l'ús de marques modals epistèmiques és més lliure, quan són pertinents (vg. 2.1.3b). Així, podem començar un discurs enunciant (69a) i (69b), però no (69c).

- (69) a. Estic segur que avui plourà.
b. Poques vegades veuràs ploure com plou avui.
c. #Sí que avui plourà.

Obviant aquesta distinció, Gutzmann i Castroviejo Miró (2011: 143-165) i Gutzmann et al. (2020: 8) defensen que el «verum» no pertany a l'àmbit de l'estructura informativa, atès que no és una classe de focus, sinó un operador fonològicament nul que es manifesta únicament quan es posa èmfasi en el valor de veritat d'una proposició (vg. c. 3, § 5.2-5.4). Així, el «verum» es podria combinar amb el FC o amb altres marques de certesa, ja siguin lèxiques, d'ordre de mots, etc. La conseqüència d'adoptar aquest punt de vista és que totes les marques de certesa i polaritat passen a ser «verum», cosa que ens duu a un atzucac perquè, com veiem a (69), no totes les marques tenen les mateixes restriccions pragmàtiques, ni tots els FC en la polaritat serveixen per reforçar el compromís de l'enunciador amb la certesa de l'enunciat, com veiem a (65).⁶²

Deixant de banda certes diferències pragmàtiques descrites a Escandell-Vidal i Leonetti (2009: 26-27), pel que fa a la partició entre informació nova i rerefons, Leonetti i Escandell-Vidal (2009: 186-189, 2010: 737, 2014: § 11) fan una anàlisi com la de Gutzmann et al. (2020) i equiparen les avantposicions de SQ i el focus en la polaritat expressat amb l'adverbi

⁶² D'acord amb Lohnstein (2016: § 15.4), la funció pragmàtica del FC en la polaritat en una oració amb mode imperatiu com *Ara parla'm de les coses que [S]FC que has pogut fer*, és reclamar a l'enunciatari que doni una resposta corresponent a la força il·locutiva del mode imperatiu («sentence mood») —l'ordre donada— i no pas cap altra.

de polaritat positiva *sí* (*que*). Des d'aquest punt de vista, l'avantposició de (70) no hauria de ser reeixida de la mateixa manera que el FC en la polaritat de (71) no ho és.

(70) A: No sé por qué pero hoy me he despertado a las cinco de la mañana...

B: #Algún ruido debiste oír. (Leonetti i Escandell-Vidal 2009: 189)

(71) A: No sé por qué pero hoy me he despertado a las cinco de la mañana...

B: #Sí que debiste oír algún ruido. (exemple propi)

Els autors sintetitzen aquesta visió així: «in contexts where no alternative set has been overtly presented, VFF [verum focus fronting] constructions containing fronted definites are never acceptable» (Leonetti i Escandell-Vidal 2009: 193). En dissonància amb aquesta visió, entenem que en català la seqüència següent és perfectament reeixida:

(72) A: No sé per què però avui m'he desvetllat a les cinc de la matinada...

B: Algun soroll deus haver sentit.

Per contra, Escandell-Vidal i Leonetti (2009: § 5.2.4) sí que reconeixen la possibilitat d'emprar avantposicions i marques d'èmfasi en la polaritat —totes «verum focus», en termes seus— sense un context anterior en exemples com (73-74).

(73) Hoy sí que hace frío. (Escandell-Vidal i Leonetti 2009: § 5.2.4)

(74) ¡Vaya si es larga esta película! (Escandell-Vidal i Leonetti 2009: § 5.2.4)

Tanmateix, trobem que en aquests enunciats el mot *sí/si* és un quantificador exclamatiu *si* (i no l'adverbi de polaritat *sí* focalitzat) i, per tant, no contenen una relació informativa de contrast amb una proposició anterior, sinó que són exclamatis i introdueixen un valor expressiu i afectiu. Això els distingeix dels FC. Contràriament, les marques de (70-71) no tenen valor exclamatiu.

El fet crucial és que en català el paral·lelisme entre (70) i (71) no existeix. Com en castellà, el FC en la polaritat necessita un context determinat per ser reeixit, però les avantposicions epistèmiques es poden introduir *ex nihilo* sense relacions de contrast. De fet, en aquests contextos les avantposicions poden empènyer l'enunciatari a cercar relacions de contrast no plantejades. Ho podem veure a (75) i (76).

(75) Les forces demo-liberals són poderoses en el món. **Alguna cosa** duen dins, els homes i els pobles, que en llur part millor s'hi senten atrets a despit dels dolors i els desenganys. (Antoni Rovira i Virgili 1947-49 [1978]: § 7, 166)

(76) A: tot lo dia que fa pont casibé

B: mhm

A: eh **poques vegades** en fas de pont. (adaptat de COC 2002, c. 10: 30)

(77) Fent un ràpid cop d'ull al voltant, **no massa coses** deuen haver canviat [al Pub Sunyer de Reus] des de l'obertura del negoci l'any 1982. (Marc Busquets 2015, *reusdigital.cat*)

El cas és que les avantposicions de (75-77) són perfectament gramaticals i naturals, encara que en el rerefons comú dels exemples no hi ha proposicions alternatives de polaritat contrària ($\neg p$) introduïdes prèviament, ni de manera explícita, posant per exemple en el cas de (69), *Els homes i els pobles no tenen una pulsíó demòcrata innata*, ni de manera implícita *¿No sé què ho fa, que la gent tendeix a reclamar la democràcia?* ('No veig cap motiu pel qual la gent tendeixi a reclamar la democràcia'). Notem que encara que aquestes proposicions no han estat esmentades, l'enunciador les suscita i descarta implícitament amb l'enunciat amb avantposició.

Contràriament, si substituïm les avantposicions per FC en la polaritat en els mateixos exemples, el resultat esdevé no reeixit en absència de proposicions de polaritat contrària prominents.

(78) Les forces demo-liberals són poderoses en el món. (**#Sí que**) duen alguna cosa dins, els homes i els pobles, que en llur part millor s'hi senten atrets a despit dels dolors i els desenganys.

(79) A (SEP): tot lo dia que fa pont casibé

B (ALL): mhm

A (SEP): eh, (**#sí que**) en fas poques vegades, de pont. (modificat de COC 2002, c. 10: 30)

(80) **#Fent un ràpid cop d'ull al voltant, (#sí que)** no deuen haver canviat massa coses [al Pub Sunyer de Reus] des de l'obertura del negoci l'any 1982.

Aquesta diferència d'adequació confirma que encara que marquin la polaritat oracional, les avantposicions són pragmàticament diverses del FC en la polaritat, bàsicament perquè no

pertanyen al grup de fenòmens informatius del FC. Així doncs, constatem la necessitat de destriar el FC en la polaritat —certament relacionat amb el reforç del valor assertiu de les proposicions— d'altres marques de polaritat i modals amb valor epistèmic, i descartem la generalització d'Escandell-Vidal i Leonetti (2009) i Leonetti i Escandell-Vidal (2009) que subsumeix totes les avantposicions en el fenomen genèric del «verum (focus)».

Per altra banda, Batllori i Hernanz (2015: 293) proposen que les avantposicions són una classe de marca de contrast emprada per negar pressuposicions i altres proposicions inferibles: «Catalan sentences with weak fronted foci [avantposicions] convey an added presuppositional value, which establishes a contrast with the preceding context. (...) they cancel a reverse expectation that can be inferred from the previous discourse». Alhora, també defensen que són «verum focus» i focus en la polaritat (2015: 295-296). Trobem que aquesta explicació comparteix el problema derivat de la indistinció entre FC i altres fenòmens amb polaritat marcada o modalitat epistèmica, que hem destacat en els treballs d'Escandell-Vidal i Leonetti (2009) i Leonetti i Escandell-Vidal (2009). Això no obstant, compartim la idea de les autores que les avantposicions es poden introduir en contrast amb una pressuposició o «expectativa» de l'enunciador.

Val a dir que tant Escandell-Vidal i Leonetti (2009) com Batllori i Hernanz (2015) destaquen diferències sintàctiques i pragmàtiques entre les avantposicions del castellà i les del català, i també són conscients que en les avantposicions de SQ no hi ha el mateix «contrast» que en el FC. Ara bé, tot i reconeixent aquestes distincions, subsumeixen totes les marques epistèmiques d'alt grau de certesa i polaritat marcada en un fenomen «verum» genèric com Gutzmann et al. (2020: 8), un pas que volem evitar en l'anàlisi de les avantposicions del català. En tot cas, sense qüestionar les conclusions a què arriben aquests autors per al castellà, considerem que l'anàlisi que en fan no és extensible al català.

Com hem vist, les anàlisis comentades no permeten explicar el conjunt d'avantposicions estudiades ni els seus usos en català. Per aquest motiu, en el proper apartat proposarem una anàlisi pragmàtica diferent.

2.1.3b *La funció discursiva d'enllaç entre proposicions*

Arribats a aquesta part del capítol, amb una anàlisi més detallada que discrimina segons la classe de quantificador i l'ús que es fa dels quantitius, podem afirmar que hi ha tres grups d'avantposició i que ni totes són exclamatives ni totes són epistèmiques, alhora que tenen

restriccions contextuais diferents. Dit això, més enllà del fet que les avantposicions epistèmiques i les anafòriques reforcen l'assertió amb més o menys intensitat, i que en les avantposicions el SQ i el SV són un sol focus, tocant a la seva funció dins l'estructura informativa, no n'hem descrit cap propietat. En aquest apartat veurem com, almenys les avantposicions epistèmiques (c. 4, § 2.1.1a), les anafòriques amb els indefinits *diferents, una altra* i *(unes) altres* (c. 4, § 2.1.1b) i les exclamatives finals (i condicionals contrastives) amb quantitatius com *prou* i *massa* (c. 4, § 2.1.1c), sí que comparteixen una propietat general no descrita, relacionada amb l'estructura informativa.

Ara especialment, hem de parar atenció a la distinció entre les funcions pròpiament informatives de les avantposicions, relacionades amb la gestió del rerefons comú, i altres funcions o propietats que varien segons la classe d'avantposició i el context.

Per exemple, com hem vist a c. 3, § 2, d'acord amb Zimmermann (2007: 147-159), sabem que el contrast pot servir per corregir una proposició (*AVUI, tenim gana, i no demà*), alhora que pot tindre valor additiu (*Vaja, a les AÇORES, anem també, nosaltres*) o exhaustiu (*NOMÉS PA I AIGUA, donaven als presoners*) o contraexpectatiu-escalar (*Amb ma GERMANA, t'havies d'embolicar, precisament*), depenent de l'ús que se'n fa en cada context. Ara bé, en tots aquests usos diversos, coincideix una mateixa funció informativa inherent que, resumidament indica que un element o proposició és inesperat per a l'enunciatari des del punt de vista de l'enunciador, a fi de facilitar una actualització sobtada o ràpida del rerefons comú (vg. «a smooth update», a Zimmermann 2007: 148, 157).⁶³

D'una manera semblant, aquí mirarem de destriar els significats modals, escalars i exhaustius descrits anteriorment, de la contribució de les avantposicions a facilitar el flux d'informació en el discurs i la conversa amb relació a la gestió del rerefons comú.

D'entrada, volem fer notar que les avantposicions comparteixen almenys dues propietats dels marcadors discursius tal com les entenen Portolés (1993: 141-170), Portolés i Zorraquino (1999: 4051-4213), Zimmermann (2011: § 76), Grosz (2016: § 17) i (Döring i Repp 2019: 17-55), entre d'altres. D'una banda, *vinculen* manifestament la proposició en què apareixen a una altra proposició (present o inferible del rerefons comú o del coneixement del món) i, d'altra banda, són «instruccions metapragmàtiques» que regulen la interacció amb els

⁶³ En paraules de Zimmermann (2007: 154): «the speaker uses a non-canonical, i.e., marked, grammatical form to direct the hearer's attention, and to shift his common ground in accordance with the new information provided».

enunciataris a fi d'«integrar un enunciat en el context discursiu del moment»; en altres paraules, intervenen en la gestió del rerefons comú per augmentar la bona disposició de l'enunciatari a acceptar-les com a certes dins el rerefons comú i, de retruc, potenciar la coherència del discurs (Döring i Repp 2019: 17, 23-24).

Així, per exemple, els usos dels marcadors discursius alemanys *ja* (81) i *doch* (82) (Ferrer Mora 2001: 99; Döring i Repp 2019: 18, 23), i del marcador modal *és que* catalana (83) (Marín i Cuenca 2012: 73-85) enllacen proposicions i susciten inferències, bé que cadascuna amb una idiosincràsia i unes condicions pragmàtiques diferents.

(81) Peter hat ja seine Geburtstagsfeier abesagt. Da können wir am Sonntag einen Ausflug machen
Peter ha JA seva festa.d'aniversari cancel·lat llavors poder nosaltres al diumenge un viatge fer
'Com bé saps, (*p*) en Pere ha cancel·lat la seva festa d'aniversari. Així que (*q*) diumenge podem fer una sortida'. (adaptat de Döring i Repp 2019: 18)

(82) A: Maria kommt auch zu Peters Geburtstagfeier.
Maria ve també a Pere.del festa.d'aniversari
'(*p*) La Maria també ve a la festa d'aniversari del Pere'
B: Peters hat die Feier doch abesagt.
Peters.del ha la festa DOCH cancel·lat.
'Però si (*q*) en Pere l'ha cancel·lada, la festa, ja ho hauries de saber, això / ja ho sabies / ¿Que no ho sabies?' (adaptat de Döring i Repp 2019: 23)

(83) A: quines activitats_ acostumes a fer\ (...)
B: **és que** (*p*) no_ te les podria dir*(q)*_ no ho sé_ depèn_ del cap de setmana.
(adaptat de Marín i Cuenca (2012: 78))

El marcador *ja* el trobem en assercions com (81), en les quals l'enunciador dona la proposició (*p*) per coneguda i present en el rerefons comú; així doncs, simplificant, equival a 'com ja saps...'. Alhora, *ja* facilita la identificació d'una relació causal entre (*p*) 'En Pere ha cancel·lat la seva festa d'aniversari' i (*q*) 'Diumenge podem fer una sortida', perquè avisa que l'enunciador és conscient que l'enunciatari ja coneix la proposició, però que és rellevant tornar-la a enunciar. Altrament, la introducció d'una proposició evident o ja coneguda seria redundant (vg. Döring i Repp 2019: 19).

En canvi, entre altres usos, a (82) el marcador *doch* apareix quan hi ha proposicions conflictives, igualment per indicar que la raó (*q*) adduïda per l'enunciador és coneguda per l'enunciatari. Tanmateix, si *ja* indicava que la raó per la qual s'ha d'acceptar (*q*) és coneguda,

doch remarca que la raó per la qual s'ha de rebutjar (p) és coneguda. D'acord amb Döring i Repp (2019: 23), la funció d'indicar que una raó és coneguda és resoldre «crisis de conversa» i contradiccions de manera més «eficient» i «ràpida».

Marín i Cuenca (2012: 75) consideren que *és que*, com a marcador modal, «demana la identificació o la reconstrucció mental per part del receptor d'un element amb el qual relacionar l'enunciat que segueix»; és a dir, que fa d'enllaç cap a una raó (q), sovint amb funció de justificació de l'assertió (p) o negació ($\neg p$) d'una proposició. Així mateix, entre altres valors, pot ser atenuant quan l'enunciador no satisfà o contravé les expectatives de l'enunciatari amb relació a un intercanvi comunicatiu, com una pregunta (Marín i Cuenca 2012: 78). D'aquesta manera, a (83) *és que* anticipa la insatisfacció de l'enunciatari (A) amb la informació de (p) i destaca que hi ha una raó (q) que justifica que (B) no li pugui explicar les activitats que sol fer perquè (q) 'varien depenent del cap de setmana'.

Ara observem que tant l'ús de *doch* (82) com el de *és que* (83) comparteixen amb l'avantposició de (84) *a*) la referència a informació coneguda o presumible per l'enunciatari; *b*) l'anticipació d'un «conflicte» amb el que l'enunciatari acaba d'afirmar o inquirir i, el més important, *c*) l'avís que hi ha raons (q) per acceptar (p).

(84) A: La loteria de Nadal d'enguany em sembla que ha sigut una enganyifa. No he sentit de ningú que li hagi tocat res.

[Inferim: 'La loteria no ha tocat a ningú'.]

B: (p) **En algun poble** deu haver tocat, però.

[Convida (A) a considerar: '(q) Ja saps que cada any ha tocat en algun lloc'.]

Així, l'avantposició del SQ *en algun poble* és possible perquè l'enunciador i l'enunciatari saben, per exemple, '(q) que cada any ha tocat en algun lloc'. Alhora, (B) reconeix que la informació que aporta contradiu una proposició inferible de l'enunciat de (A) 'que la loteria no ha tocat a ningú', al mateix temps que assenyala que hi ha (q) en el rerefons comú i que (A) hauria d'inferir i prendre en consideració (q). Vistes d'aquesta manera, les avantposicions tenen el mateix efecte «activador de processos inferencials» que González (2001: 75, 78) descriu per als marcadors discursius.

Feta aquesta comparació, aturem-nos a descriure més detalladament com les avantposicions indiquen l'existència de justificacions o raons, amb la funció d'enllaç entre proposicions no necessàriament vinculades sintàcticament. Portolés i Zorraquino (1999: 4072) defineixen aquesta funció com «una serie de instrucciones semánticas que guía las

inferencias que se han de efectuar de los distintos miembros del discurso en los que aparecen estas unidades». Més concretament, Zimmermann (2011: 2013) explica aquesta funció amb els termes «a link between the proposition expressed by an utterance and the knowledge and belief systems of the discourse participants», de manera que hi ha una indicació o senyal (*cue*) sobre les proposicions que els parlants consideren «mutually accepted, as controversial, or as uncertain» (Zimmermann 2011: 2013). Fixem-nos en aquest aspecte, que la precisió de Zimmermann que són proposicions mútuament acceptades, controvertides o incertes, encaixa amb la mena de proposicions qüestionades o conflictives en què tenen lloc les avantposicions epistèmiques, més semblants a suposicions que no a assercions taxatives, a diferència de les avantposicions anafòriques, que són més fortes epistèmicament i no admeten adverbis atenuadors com *potser*, d'acord amb la distinció feta a c. 4, § 2.1.3.

Vegem ara un altre exemple de la proximitat entre la funció pragmàtica d'alguns marcadors discursius i les avantposicions epistèmiques. Portolés (1999: 150) explica que la funció del marcador castellà *al fin y al cabo* ('al capdavall, ben mirat, al cap i a la fi') de (85) és justificar, «reforzando las suposiciones que se pueden inferir del enunciado anterior». Així doncs, en aquest exemple, el marcador enllaça les proposicions (*p*) 'A en Joanet li deuen haver fet molts regals' i (*q*) 'En Joanet és fill únic' per reforçar la certesa de la suposició (*p*) sobre els regals d'en Joanet.

(85) A Juanito le habrán hecho muchos regalos, **al fin y al cabo** es hijo único.
(Portolés 1999: 150)

De manera semblant, en català, si reproduïm l'exemple de Portolés substituint el marcador del discurs per una avantposició del SQ *molts regals* (86), trobem que aquest ordre de mots exerceix la mateixa funció d'enllaç entre una proposició (*p*) defensada, debatuda, suposada o incerta i una proposició (*q*) que es presenta com un fet no discutit (d'ara endavant *raó*). Alhora, el vincle amb (*q*) fa que l'avantposició dins (*p*) sigui reeixida.

(86) (*p*) **Molts regals** li deuen haver fet, a en Joanet, (*q*) sent fill únic.

D'acord amb el que hem defensat, en les avantposicions la raó (*q*) amb què s'indica el vincle no ha de ser enunciada, sinó que pot ser inferible, pressuposada o recuperable del coneixement del món mútuament assumit; de fet, l'avantposició *convida* els enunciataris a fer una inferència. D'aquesta manera, si s'enuncia l'exemple de Vallduví (1992a: 332) (87) sense que els parlants hagin fet referència al sofà abans, els enunciataris han de buscar les raons d'aquesta suposició, ja sigui en l'aspecte del moble (*p*) o en el caràcter escanya-rals

dels compradors (*q*); altrament, si no hi ha raons identificables o pertinents per als enunciataris, d'acord amb la màxima de relació (Grice 1975: 46-47) o el principi de pertinença (Sperber i Wilson 1994, 2004), la resposta serà d'incomprensió o descrèdit *Per què ho dius, això?*. Diem que l'avantposició convida a fer una inferència i a cercar —o esperar que l'enunciador aportí— una raó (*q*), perquè anticipa la rellevància d'aquesta raó no especificada.

(87) [S'enuncia sense referència anterior al sofà en la conversa.]

(*p*) Del sofà **poques peles** te'n donaran. (Vallduví 1992a: 332)

Aquí és legítim que ens preguntem si en el context de (87) hi ha alguna diferència il·locutiva entre un enunciat amb posició canònica del SQ *Del sofà te'n donaran poques peles*. Trobem que l'avantposició dona caràcter de suposició a (*p*), i la fa reeixida perquè, alhora, indica que hi ha raons (*q*) que en justifiquen l'acceptació, les quals l'enunciatari s'hauria d'aturar a sospesar abans de rebutjar-la. Així, l'ordre canònic genera un enunciat no modalitzat, més tosc, sense demostrar la voluntat de l'enunciador de raonar i convèncer, amb un aire de, en podríem dir, *take it or leave it*.

En aquest sentit, recordem l'asseveració de Lyons (1977: 809) que no hi ha enunciat més fort epistèmicament que una assertió categòrica. Des d'aquest punt de vista, un enunciat no modalitzat és epistèmicament més fort que un enunciat amb avantposició de SQ. Entenem que si l'objectiu és que l'enunciatari valori l'acceptació d'una proposició conflictiva, un excés de vehemència mancada de justificacions és una estratègia comunicativa menys eficaç que no pas un enunciat amb un grau més baix de certesa, acompanyat de referències a justificacions.

Reprenent el símil amb els marcadors discursius, González (2001: 82) descriu l'efecte de la seva manca en els termes següents: «faciliten la transmissió de la informació a l'oient. Si bé és cert que la seva absència no impedeix que un text sigui entenedor, sí que fa que li resti naturalitat, força i proximitat, a més de dificultar la seva interpretació. (...) fan de pont cognitiu entre el parlant i l'oient».

Aquesta funció també apareix quan la raó (*q*) és part del coneixement del món suposat mútuament entre els parlants i s'ha de cercar o «recuperar» (no ha estat esmentada i tampoc és inferible de cap enunciat anterior). És el cas de l'exemple de corpus oral (88), en què tant A com B saben que B té una feina que no li permet fer vacances o que, per a tothom, el calendari laboral conté pocs ponts.

(88) A: tot lo dia que fa pont casibé

B: mhm

A: eh **poques vegades** en fas de pont. (adaptat de COC 2002, c. 10: 30)

Resumint, la funció discursiva de les avantposicions esmentades al principi d'aquest apartat és fer d'índexs per convidar l'enunciatari a cercar enllaços entre proposicions, abans de rebutjar la proposició que conté l'avantposició. Això, indirectament, contribueix a reforçar epistèmicament els enunciats i estructura el discurs fent-lo més coherent. La instrucció pragmàtica que generen equivaldria, parafrasejada, a 'Ara et duc la contrària, em contradic o dic quelcom de controvertit, però atura't a valorar per què, perquè hi ha raons rellevants que ho justifiquen'; o més succintament:

(89) 'Desestimeu $\neg p$ '.

'Hi ha una q rellevant per la qual p és certa'.

Tal com l'entendem, el caràcter dels enllaços amb la raó (q) varia entre: *a*) relacions causals o condicionals i *b*) relacions de necessitat o deòntiques de manera més o menys definida, segons el cas. Són igualment exemples d'inferència causal-condicional l'enunciat (90), en què hi ha la conjunció condicional *si*, el fragment del COR (91), en què trobem el nexa il·latiu *o sigue (o sigui)*, i (92), en què no hi ha cap mena de nexa subordinant però hi ha relacions inferencials igualment.

(90) (p) **A qualsevol** deixes les claus, (q) **si** les has deixades a un desconegut.

(91) Allí dins de la mateixa fàbrica i, ia completament, arrasà-la completament, la fàbrica, m: sobre els anys, entre l'any coranta:-cinc i cinquanta, aproximadament.

Hi ha m: ha que, ha quedat alguna cosa encara perquè clar un (q) de una obra tan grandíssima, per la fàbrica ere: ere enorme, i quan van canviar el sistema de forns, quan van començar un atre, una atra tipologia de forns per al taulell, aquells forns els van respectar i van fer els for-, bueno, els van respectar no, perquè no servien per a res, si no, els ha- els hagueren arrasat per a fer algo nou, pero com no:, m: no molestaven tapoc ni res, (q) pues allí van quedar els forns. I ara, de fet, allí en aquell solar, en un solar abandonat queden encara dos forns, d'aquella època. (...)

(p) **O sigue** que per lo menos algo:, **algun vestigi material** sí que n'hi ha. (adaptat de COD 2007, c. 11: 6)

(92) [L'enunciadora i l'enunciatària són al taller on l'enunciatària fa brodats. L'enunciatària ha manifestat que n'ha fet tres-cents i que hi dedica sis hores diàries].

B: ...li gués agradat que apr-, que [jo] aprengué es mallorquí, però: no hi via escoles en mallorquí ni mucho menos!

A: Clar, no hi podies fer res, clar.

B: Ni mucho menos! Ara sí, ara s'aprèn es català, això sí. Ara sí, donen, donen classes de ca-, però, jo no tenc temps d'ana:r a classes de català.

A: (p) **Altra feina** tens! (adaptat de COD 2007, c. 3: 12)

Aturem-nos a descriure els exemples de corpus (91) i (92), en què la riquesa del context permet fer una descripció més minuciosa del funcionament discursiu de les avantposicions. A (91), l'enunciador primerament afirma que la fàbrica de què parla van «arrassar-la completament». Tanmateix, a continuació expressa les raons (q) que era «una obra grandíssima», «enorme», i que «allí van quedar els forns». Havent-hi aquesta informació al rerefons comú, quan enuncia la proposició que 'de la fabrica n'hi ha algun vestigi material', ha de destacar la presència de les raons esmentades, perquè aquesta proposició contradia l'enunciat (*Van*) *arrassar-la completament* i contrasta amb la seva polaritat ('Sí/no n'hi ha cap vestigi material'). D'acord amb la interpretació proposada, en l'enunciat *Algun vestigi material sí que n'hi ha* l'avantposició del SQ *algun vestigi* contribueix a destacar que és una proposició «conflictiva», però que hi ha informació compartida que n'afavoreix l'acceptació.

D'altra banda, a (92) l'enunciat amb avantposició *Altra feina tens!* reforça la polaritat de la proposició que 'l'enunciatària no té temps per anar a classes de català'. La raó amb què s'estableix el vincle és una combinació d'informació esmentada i d'informació del context, no esmentada, però accessible sensorialment. En l'intercanvi comunicatiu, l'enunciatària ha expressat que ha fet tres-cents brodats i que hi dedica sis hores diàries. Aquesta informació present en el rerefons comú és una de les raons (q) amb què s'estableix la relació inferencial. Així mateix, en el context d'enunciació, les dues participants poden veure la producció de brodats abundant de l'enunciatària, una segona raó (q) que justifica l'asserció emfàtica i evidencial (p).

A més, també hi ha casos d'avantposició que contribueixen a destacar inferències de necessitat epistèmica o deòntiques, equivalents a 'per força'. Ho veiem a (93), en què l'avantposició del SQ *alguna cosa* es combina amb la perífrasi deòntica *hem de*, a fi de reforçar la proposició (p) que 'Cal fer alguna cosa del menjar (cal aprofitar-lo)'. Aquí

l'avantposició destaca la relació entre la proposició i la raó esmentada (*q*) *El menjar no es pot llençar*.

(93) (*q*) El menjar no es pot llençar, (*p*) **alguna cosa** n'hem de fer.

També deòntic, per antonomàsia, és l'enunciat de Fabra que obre el capítol, reproduït a continuació. Val a dir que, en aquest cas, la raó (*q*) és inferible del conjunt de conseqüències negatives (excés d'èmfasi, pronoms innecessaris, etc.) de l'abús d'inversions que destaca Fabra al llarg del text.⁶⁴

(94) Ara bé, aquesta inversió no s'hauria de fer que no fos motivada. (*p*) **Molt fort** ha d'ésser el motiu perquè alterem l'ordre d'un complement. (Fabra 1919-28 [2010]: 795, c. 829)

En darrer lloc, volem recordar que en molts casos les avantposicions tenen lloc sense especificar la raó que les justifica, generalment, perquè (*q*) és recuperable del coneixement del món assumit mútuament entre parlants. L'enunciat de (95) n'és un bon exemple, perquè, tot i que no s'hi esmenta cap altra proposició, és coneixement general que (*q*) 'els diners no li sobren a ningú' o (*q'*) 'hi ha una crisi econòmica' o (*q''*) 'al barri ningú és ric', etc. Noteu, a més, que l'enunciat està modalitzat amb l'adverbi epistèmic *segurament*, cosa que confereix un caràcter de suposició a l'enunciat i fa més natural l'avantposició.

(95) «Estem molt contentes d'haver repartit aquests diners [loteria] que segurament a **tothom** li fan falta», han afegit. (Agència Catalana de Notícies 2015)

Amb la finalitat de descriure els contextos del text font en anglès en què es donen les condicions que fan adient una traducció amb avantposició, a c. 4, § 3.3.1a-c donarem més detalls sobre la mena d'adverbis i perífrasis modals, clàusules i sintagmes que solen associar-se a les oracions amb avantposició. Veurem que aquestes clàusules i sintagmes tenen la funció d'adjunt oracional i solen ser pròtesis *condicionals epistèmiques*, com (90) (GIEC: § 30.2.4b), subordinades causals *externes de tipus epistèmic* (Saldanya i Rigau 2015: 110) o *de l'enunciació* (GIEC: § 29.2.2.2c) (vg. c. 4, § 3.3.1), entre altres estructures causals (GIEC: § 29.2.5), i subordinades finals *semànticament modals* (Viana i Suïls 2002: § 27.1.4.2, § 27.3), *externes i de l'enunciació* (GIEC: § 29.3.2c-d) (vg. c. 4, § 3.3.1) i relacionades amb quantificadors de grau relatiu, com (94) (GIEC: § 29.3.5f).

⁶⁴ La conseqüència negativa última de l'excés d'inversions —concretament, tematitzacions— que preocupa Fabra (1919-28: 795, c. 829) la trobem en el darrer fragment de la conversa: «Aquesta construcció, és clar, no és en absolut condemnable; però d'acceptar-la excepcionalment, com un recurs estilístic, a usar-la podríem dir sistemàticament, com fan molts, hi ha una distància enorme. I això últim és el que cal combatre si no volem que el català aparegui en un pla d'inferioritat respecte a les llengües germanes».

Com a remarca per a desenvolupaments futurs de la descripció teòrica d'aquest capítol, convé que ens demanem per què, en català, trobem principalment avantposicions epistèmiques amb valor d'enllaç inferencial amb el moviment de quantificadors. Una línia d'anàlisi prometedora seria atribuir-ne la causa al valor d'operador dels quantificadors avantposats. Vallduví (1992a: 334-335) destaca que en l'oració amb tematització *Alguna cosa l'hem de fer* el SQ és «més nominal» ('més específic') i menys purament quantificador ('alguna cosa d'un conjunt concret') que el SQ de la versió amb avantposició *Alguna cosa hem de fer*. Si els SQ avantposats no tenen valor específic, llavors podria ser que obrissin pas a un ventall de referents i proposicions menys restringit, que inclogués tota mena d'inferències. Aquesta visió entronca amb les hipòtesis d'Arregui (2003: 31-43) i Giurgea (2015: 23-28), segons les quals els SQ avantposats són temes contrastius (vg. també Krifka 2016: § 13.4.1).⁶⁵

Així mateix, caldria una anàlisi de corpus com la de Marín i Cuenca (2012: 65-94) i Döring i Repp (2019: 29-44) en què es tingués en compte un ventall divers de relacions discursives (causa, resultat i condició, contrast o antítesi, evidència, justificació, motivació, etc.), i també experiments d'acceptació i de producció. Especialment, pel que fa a la investigació del component evidencial de les avantposicions, atès que en alguns dels exemples que hem fet servir hi ha marques de percepció sensorial, com a (96) amb l'expressió *Fent un ràpid cop d'ull al voltant* (vg. Squartini 2012: 2116-2128).

(96) Fent un ràpid cop d'ull al voltant, **no massa coses** deuen haver canviat [al Pub Sunyer de Reus] des de l'obertura del negoci l'any 1982. (Marc Busquets 2015, *reusdigital.cat*)

Des d'un punt de vista sintàctic, també s'hauria d'investigar més detalladament com s'associen i com interactuen la polaritat oracional i el SQ avantposat, parant atenció a la classe de quantificador.

Abans de passar a tractar algunes diferències entre les avantposicions del català i el castellà, a tall de recapitulació comparem les propietats de les avantposicions en català a la Taula 1.

⁶⁵ Així com en una tematització de SD com *L'examen de física l'he aprovat* es genera una lectura segons la qual la predicació només val per al referent tematitzat ('he aprovat el de física, un altre no ho sé'), en una «tematització» del SQ sense pronom de represa *Alguna cosa hem de fer* es generaria la lectura que 'alguna cosa hem de fer segur, però no sé quina'. Així doncs, el referent de *quina* quedaria exclòs de la predicació i obriria una porta a possibles inferències. Aquesta hipòtesi presenta diversos problemes sintàctics i s'hauria de contrastar tenint en compte cada classe de SQ.

Taula 1. Resum de les classes d'avantposició i les seves propietats

<i>classe d'avantposició</i>	<i>classes de SQ</i>	<i>valor pragmàtic i modal</i>	<i>restriccions pragmàtiques</i>	<i>enunciació ex nihilo</i>	<i>posició sintàctica del SQ</i>	<i>funció discursiva</i>
epistèmica	SQ existencials i universals, adverbis quantificadors, quantitatius absoluts, quantitatius relatius, quantitatius comparatius emprats amb valor absolut i minimitzadors	implicatura epistèmica (també implicatura conversacional exhaustiva segons el SQ)	- es poden atenuar - no es poden cancel·lar	sí	perifèria esquerra (sintagma de polaritat)	enllaç entre proposicions
anafòrica	SQ existencials relatius a alternatives i quantitatius comparatius	implicatura epistèmica i escalar 'encara +/-'	- relació anafòrica - no es poden atenuar - no es poden cancel·lar	no	perifèria esquerra (sintagma de polaritat)/ subjecte: postverbal nuclear	intensificador / enllaç entre proposicions
exclamativa	quantitatius relatius i quantitatius comparatius amb valor relatiu	emotiu, avaluatiu, comunicar una actitud de l'enunciador, etc.	- no es poden atenuar - no es poden cancel·lar - s'enuncien o seguides de la causa de l'actitud o l'avaluació de l'enunciador, o en el seu context	*sí (en el context de la causa de l'actitud)	perifèria esquerra (sintagma de polaritat)/ subjecte: postverbal nuclear	intensificador / enllaç entre proposicions

2.1.3c Distincions entre les avantposicions del català i el castellà

En la bibliografia hi ha certa controvèrsia a l'entorn de l'acceptabilitat de les avantposicions en català i la possibilitat que siguin calcs del castellà. En aquest apartat, posarem en comú les diverses anàlisis sobre aquest aspecte del fenomen, per afinar la tipologia de les avantposicions que podem trobar en una traducció al català.

En un extrem, hi ha la visió de Gallego (2007: 220-221, 228, 242), que les considera agramaticals en general; per exemple, l'oració *Doncs per alguna cosa deu ser!* seria sempre agramatical, segons el judici d'aquest autor. En els casos que ofereix aglutina indiferenciadament elements diversos, com els adjectius *bonic* i *bona*, l'adverbi *aviat*, els quantitatius *moltes* i *pocs*, i l'indefinit *alguna*, en sintagmes amb funcions sintàctiques d'argument intern i d'adjunt. Val a dir que la seva anàlisi no inclou dades contextualitzades ni de corpus. Resumint, en un marc generativista estricte, Gallego (2007: 242-243) defensa

la tesi que si una llengua L té més morfologia explícita, L té una sintaxi més activa, la qual cosa es tradueix en més llibertat d'ordre de paraules; d'aquesta manera, la pobresa de la morfologia verbal del català, comparada amb la de del castellà, es traduiria en una limitació de moviment més gran, que afectaria els SQ de les avantposicions (possibles en castellà però no en català).

En l'altre extrem, seguint Quer (2002) i Cruschina (2009: 22), Batllori i Hernanz (2015: 290-291) defensen generalment la gramaticalitat de les avantposicions de SQ que tenen lloc en contextos de contrast amb una pressuposició o proposició inferible, sense fer distincions segons la classe de quantificador o segons possibles classes d'avantposició. Al mateix temps, consideren agramaticals en català altres avantposicions de SN, que aquí hem classificat com anafòriques i exhaustives (2.1.1b) (vg. Benicà et al. 1988: 141-145) i Cinque (1990: 86-94)). Així doncs, exclouen estructures anafòriques com **Això mateix penso jo*, que no distingeixen d'avantposicions de caràcter exclamatiu possibles en castellà però no en català, com **Bona terra és aquesta* ('Quina una, aquesta terra') (Batllori i Hernanz 2015: 290-291).

Val a dir que aquestes autores fan una distinció entre: a) l'ús exclamatiu, agramatical en català —llevat dels quantitius relatius i els quantitius comparatius amb valor relatiu (vg. Figura 3)— com a **Molt has matinat tu avui* (equivalent a 'Que d'hora que t'has llevat!' o 'Renoï, com has matinat'), i b) l'ús epistèmic (que accepten només quan hi ha correcció d'una pressuposició), com a *Molts diners no han costat, aquestes arracades* (Batllori i Hernanz 2015: 290-291). Això no obstant, no valoren la gramaticalitat del grup d'avantposicions classificades aquí com a exclamatives (2.1.1c), de l'ordre de *Massa bé anàvem*.

Un darrer problema generalitzat en l'anàlisi de Batllori i Hernanz (2015) és que els exemples que la il·lustren, tot i que són de corpus, estan mancats d'un context adequat per distingir la classe d'avantposició i la seva funció pragmàtica.

Tocant a la gramàtica normativa, la GIEC parla de les avantposicions en diversos apartats (GIEC: § 17.4.1-3, 33.4.2, 35.3.c), per bé que de manera aïllada, mai com un fenomen definit, i les considera gramaticals en general, sense traçar distincions ni detallar-ne els contextos d'ús. Això l'allunya de propostes que en neguen la gramaticalitat com la de Gallego (2007: 219-250), però, tanmateix, no permet traçar distincions respecte de les avantposicions del castellà.

La GIEC classifica les avantposicions en un grup de fenòmens molt diversos etiquetats com *Altres construccions amb un constituent focalitzat*, que inclou casos en què «un element oracional ressalta sobre els altres sense que contrasti amb altres elements explícits o implícits». Així doncs, les considera focalitzacions no contrastives i «pròximes a les exclamatives» (GIEC: § 33.4.2); tanmateix, els exemples que en dona, sense context tampoc (*En alguna banda dormirem, no pateixis* i *Alguna cosa deuen haver sentit*), pertanyerien al grup de les avantposicions epistèmiques.

Això no obstant, l'apartat § 17.4.1, que tracta els indefinits existencials, la mateixa GIEC és molt específica pel que fa a les condicions pragmàtiques de l'avantposició de *algú* i *algun*, en particular: «En determinades oracions en futur, en condicional o amb verbs modals, *algú* i *algun* presenten una interpretació focalitzada que els permet ocupar la posició inicial encara que funcionin com a complement (...): *Alguna resposta li haurem de donar* (equivalent a 'Bé li haurem de donar alguna resposta'); *No patiu, alguna feina eixirà; Algú trobarem, que ens ho sàpiga dir*» (GIEC: 649). Notem que aquestes especificacions de la GIEC sobre la modalitat dels enunciats amb avantposició coincideixen amb el marc pragmàtic detallat a c. 4, § 2.1.3.

Un cop vistos els diversos posicionaments sobre la gramaticalitat de les avantposicions en català, donarem el nostre punt de vista en consonància amb tot el que hem exposat fins ara, a fi de concretar el tractament que farem d'aquest fenomen en l'estudi de corpus.

En aquesta anàlisi assumim que, sobre la base de les dades presentades i en absència d'estudis de percepció i de corpus que tinguin en compte la variació dialectal, no podem descartar la gramaticalitat de l'avantposició dels SQ recollits en les figures 1-3. Això sí, sempre que *a)* s'esdevinguin en les condicions pragmàtiques i informatives detallades per al català a c. 4, § 2.1.3 per a cada classe d'avantposició; *b)* tinguin el significat epistèmic o exclamatiu, segons el cas, que pertoca a cada classe d'avantposició, i *c)* la mena de SQ desplaçat es correspongui amb el grup de SQ involucrats en cadascuna de les tres classes d'avantposició (c. 4, § 2.1.1a-c).

Sobre la base d'aquestes condicions, entenem que qualsevol valoració sobre la gramaticalitat de les avantposicions en català ha de començar per distingir si l'ús que s'està jutjant és epistèmic o exclamatiu, perquè és en aquest aspecte que el català i el castellà difereixen significativament.

Un dels problemes de les anàlisis de Gallego (2007) i Escandell-Vidal i Leonetti (2009a-b, 2010) és que no fan aquesta distinció. D'aquesta manera, abans d'emetre cap judici sobre la gramaticalitat de l'enunciat **Moltes ximpleries diu el Govern*, extret de Gallego (2007: 228), hauríem d'especificar si és exclamatiu equivalent a 'Quines ximpleries que diu el govern!' (97a), cas en el qual seria agramatical, o és una suposició modalitzada equivalent a 'De segur que el Govern deu dir moltes ximpleries, tenint en compte la raó (q)' (97b).

(97) a. *Moltes ximpleries diu el Govern! (Gallego 2007: 228)

b. (p) Moltes ximpleries diu / deu dir, el Govern, (q) si a Europa no ens fan ni cas.

És clar que sense acotar el context d'enunciació es fa impossible saber si es tracta d'un cas o de l'altre, però en tot cas entenem que l'ús exclamatiu queda restringit als casos tractats a c. 4, § 2.1.1c.

Feta aquesta apreciació, cloem l'apartat destacant que la controvèrsia sobre l'acceptabilitat de les avantposicions de SQ en català s'explica, aparentment, pel caràcter molt més heterogeni i productiu d'aquesta construcció en castellà, una llengua en la qual trobem avantposicions de tota mena de sintagmes, amb quantificadors i sense (vg. Escandell-Vidal i Leonetti 2009: 11-46; Leonetti i Escandell-Vidal 2009: 155-204; Escandell-Vidal i Leonetti 2010: § 90; Escandell-Vidal i Leonetti 2014: § 11).⁶⁶

Alguns exemples d'aquesta diversitat són les avantposicions exclamatives (98-100) i les avantposicions epistèmiques (101-103). Fixem-nos que, d'acord amb la descripció feta, en català (98) i (99) no són possibles, perquè s'hi avantposen mots diferents dels quantitatius *tan* i *tant* amb ús relatiu i *prou* i *massa* (*poc*), i també que (101) i (102) tampoc són possibles perquè els sintagmes preverbals no contenen SQ, en comparació amb (100) i (103).

(98) **Mucha tontería** dice el Gobierno. (Gallego 2007: 228)

*Moltes ximpleries diu el Govern

'Quines ximpleries que diu, el Govern'

(99) ¡**En bonito lío** me he metido! (Hernanz 2002: 94)

*En bonic embolic m'he posat

'En quin embolic que m'he posat'

⁶⁶ D'acord amb Batllori i Hernanz (2015: 295) i Llop (2016: 167), en castellà els sintagmes avantposats es desplacen a una posició més alta que en català, anomenada *sintagma de focus feble* (*weak focus phrase*), que pot acollir sintagmes molt més diversos que el sintagma de polaritat en català, al qual només es mouen els SQ que hem tractat.

(100) **Bastante trabajo** tengo ya. (Leonetti i Escandell-Vidal 2009: 166)

Prou feina tinc

(101) **Sus razones** tendrá para actuar de este modo. (Batllori i Hernanz 2015: 290)

?/*Els seus motius deu tindre, per actuar d'aquesta manera

'Deu tindre motius per actuar d'aquesta manera'

(102) **En tus manos** está. (Gallego 2007: 242)

*A les teves mans és

'És a les teves mans'

(103) **Con muy poca ropa** podía María resultar atractiva. (Leonetti i Escandell-Vidal 2009: 196)

Amb molt poca roba resultava atractiva, la Maria

Tanmateix, volem remarcar que aquesta diferència en l'abast d'estructures possibles i en la productivitat de cadascuna en castellà, no fa menys genuïna i rellevant estilísticament i empírica l'existència d'avantposicions de SQ en català, un fenomen la comprensió del qual vol, encara, més treball de camp i anàlisi.

3 Contextos clau del text font per a l'ús d'avantposicions en la traducció

Feta la descripció dels significats i funcions que poden tindre les avantposicions, ara podem identificar els contextos en què podem esperar trobar-les en textos traduïts de l'anglès. És a partir dels «indicadors» que detallarem a continuació que hem dut a terme l'etiquetatge i l'anàlisi de les ocurrències en el corpus.

En el capítol 3 (c. 3, § 2.4.5), hem vist que la presència de cursiva focal en un SQ del text font pot ser un indicador que en el text meta hi escau una avantposició, com a (104a). Tanmateix, a banda de la cursiva focal, a c. 4, § 3.1-3.8 veurem que hi ha altres marques, propietats dels enunciats i relacions discursives que permeten identificar els contextos en que es pot fer una traducció amb avantposició.

(104) a. «What's that got to do with it?»

«It must have *something* to do with it.» [en cursiva com a l'original] (Barnes 2011: § 2)

b. —I això què hi té a veure?

—**Alguna cosa** hi deu tenir a veure. (avantposició afegida; Gombau 2011: § 2)

D'entrada, el tret explícit bàsic que han de tindre els enunciats susceptibles de ser traduïts amb avantposicions és un SQ de la classe de les figures 1, 2.2 i 3. Tanmateix, d'acord amb les

proprietats pragmàtiques descrites fins aquí, a més, hi ha d'haver trets explícits o implícits de modalitat epistèmica, de necessitat i deòntica amb les avantposicions epistèmiques (vg. c. 4, § 2.1.1a i § 3.1-3.5), antecedents amb els quals es pugui establir una comparació de grau amb les avantposicions anafòriques (vg. c. 4, § 2.1.1b i § 3.6) i una avaluació o emoció de l'enunciador amb les avantposicions exclamatives (vg. c. 4, § 2.1.1c i § 3.7-3.8).

3.1 ADVERBIS EPISTÈMICS DE CERTESA I VERBS MODALS

Els adverbis epistèmics que expressen un grau alt de certesa com *surely* i *certainly*, sovint en oracions amb verbs modals com *would*, *should* i *must*, estableixen marcs modals que fan que sigui adequat emprar les avantposicions de SQ en el text meta.

En l'exemple següent, podem veure com la modalització composta per l'auxiliar *d* (*would*) i l'adverbi *surely* admet igualment una traducció més literal d'aquests dos elements (105b) o un enunciat amb avantposició epistèmica (105c).

- (105) a. «For all we know, poor little Michael may be dead and buried.»
 «Oh, I scarcely think so. We'd have heard, **surely**.» (Denis 1958: § 1)
 b. Fins i tot podria ser que el nostre pobre Michael fos mort i enterrat.
 —Oh, no ho crec. Ens n'hauríem assabentat, segur. (Udina 2014: § 1)
 c. —Oh, no ho crec. **Alguna cosa** bé n'hauríem sentit (per força).

L'alteració de la sintaxi i el lèxic del text font que observem en comparar la traducció literal *We'd have heard, surely* ('Ho hauríem sentit, segurament') i la que conté l'avantposició *Alguna cosa n'hauríem sentit*, la podem classificar com un cas de modulació dins de les tècniques de traducció. L'avantposició introdueix un canvi d'enfocament o punt de vista en la proposició perquè la predicació passa d'expressar-se en termes absoluts (*sí/no*) 'ho hauríem sentit', a reescriure's en termes relatius 'com a mínim n'hauríem sentit una cosa, en relació amb totes les que en podríem sentir', i de manera sintètica perquè es prescindeix de l'adverbi *surely* sense perdre'n el significat. Així mateix, aquesta modulació es pot intercalar o complementar amb una amplificació amb la locució de necessitat *per força* o l'adverbi contrastiu de reforç de l'assertió *bé*. Vegem-ne també un exemple semblant amb l'adverbi *certainly*:

- (106) a. «Across from me, the boy Thomas—did you know I once had a nephew, that my brother had a son? **Certainly**, you **would** have read about him. (Jackson 1962: § 2)
- b. A l'altra banda, el jove Thomas: ja sabia que havia tingut un nebot, que el meu germà tenia un fill? **Segurament** deu haver llegit alguna cosa d'ell. (Sales 2016: § 2)
- c. **Una cosa o altra** en deu haver llegit.

Aquests adverbis a part, cal destacar els enunciats amb l'adverbi *really*. En el c. 2, apt. 2 hem defensat que els enunciats que contenen aquest adverbi en posició perifèrica o preverbal es poden traduir amb adverbis i locucions epistèmiques com *realment* i *de debò*, i també amb l'adverbi de polaritat *sí (que)* si el context és contrastiu. Això no obstant, en contextos no contrastius les avantposicions epistèmiques també són marques modals adequades per fer una traducció no literal.

En el context del diàleg de (107), la muller del narrador està sorpresa que no li haguessin explicat que el seu marit quan era jove va voltar dos anys pel món amb la seva tieta Mame, i exigeix explicacions. Atesa l'animadversió de la seva muller cap a la tieta Mame, el marit es mostra reticent a donar-ne detalls amb l'enunciat modificat epistèmicament *Well, there's nothing to tell, really*.

- (107) a. «Why don't we have a drink, dear?»
 «Sit right there and start talking. I can hear you while I mix them. Now commence.»
 «**Well**, there's nothing to tell, **really**.» (Denis 1958: § 1)
- b. —¿Per què no bevem alguna cosa, estimada?
 —Queda't aquí assegut i comença a parlar. T'escolto mentre ho preparo. Va, comença.
 —Bé, no tinc **res** a dir, **de fet**. (Udina 2014: § 1)
- c. Doncs **poca cosa** hi tinc a dir.

En aquest cas, la traductora opta per una traducció literal del SQ *res* i el connector de contraposició *de fet* en lloc de l'adverbi *really*, per remarcar la reserva del marit davant del tema. Aquesta mateixa actitud d'un personatge reticent a compartir una informació, que tira aigua al foc sense revelar la seva oposició a continuar la conversa, la podem expressar amb naturalitat amb l'avantposició del SQ *poca cosa* (107c). Per bé que *poca cosa* és menys taxatiu que *nothing* perquè no té un significat exhaustiu, avantposat aquest SQ pren el valor persuasiu d'un enunciadador que vol elevar el seu compromís amb la veracitat de l'enunciat tot deixant oberta la possibilitat que hi hagi 'alguna cosa' a explicar, fet que el fa especialment adequat per a la textura d'aquesta mena de contextos dialògics. Encara més, si tenim en compte que l'enunciat està encapçalat pel marcador de cortesia *well*, que entre

altres usos introdueix o bé una resposta insuficient, o bé suggeriments, correccions i crítiques de manera atenuada per gestionar un conflicte potencial (Lakoff 1972: 458-463; Jucker 1993: 435, 440, 444).

3.2 DO-SUPPORT AMB SQ INDEFINITS EXISTENCIALS

Al costat de l'adverbi epistèmic *really*, en anglès, és habitual la inserció de l'auxiliar *do* amb la funció de reforç epistèmic, generalment contrastiu. Com hem vist a c. 3, § 5.2, quan la relació de contrast s'estableix sobre una pressuposició de l'enunciador —i no pas sobre informació enunciativa o una implicatura—, en català l'ús del marcador *sí (que)* no és reeixit. En aquests casos, a més dels adverbis, locucions i fraseologia epistèmica, es pot recórrer a les avantposicions per reproduir aquest valor.

A (108), l'estafadora Hermione ha venut a la tieta Mame un vestit per al seu nebot Patrick, que està descolorit i passat de moda, i no li va a la mida. Un cop veuen la fila que fa el noi, la tieta Mame i la seva amiga Vera critiquen obertament la roba en presència de l'Hermione. En aquest context, l'enunciat *I do happen to know something about clothes* no es pot traduir per #*Sí que en sé, de moda*, perquè la tieta Mame, anticipa un probable descrèdit de l'Hermione que encara no ha tingut lloc. La tieta Mame i la Vera ja han criticat el vestit i s'espera que l'Hermione es defensi.

- (108) a. Vera was the first to speak. «Jesus,» she said, simply and succinctly.
«Patrick,» Auntie Mame gasped, «what are you got up as? If you think this is a joke, you're...»
«It's my new suit,» I said. «For the Garden Party. It just arrived.»
«New?» Vera said. «I should live so long. Why, it's positively green with ...»
«Really, Hermione,» Auntie Mame said, «I **do** happen to know **something** about clothes, and this ridiculous getup is simply...»
«It's what all the best-dressed men in London are wearing,» Hermione began, but even she wasn't able to bluff it through. (Denis 1958: § 3)
- b. —Francament, Hermione—va dir la tieta Mame—, sóc **bastant** entesa en robes, i aquest abillament ridícul és... (Udina 2014: § 3)
- c. Francament, (...) **una mica** en sé, de vestir / de moda.

Davant d'aquesta diferència pragmàtica, en el text meta (108b) la traductora opta per prescindir de les marques epistèmiques i aplicar una modulació; de l'enunciat irònic amb el SQ *something* ('en sé alguna cosa' equivalent a 'evidentment, que en sé molt'), es passa a un

enunciat no irònic amb el SQ *bastant* (*Sóc bastant entesa en robes*). Alternativament, si es vol preservar la ironia i el reforç epistèmic, es pot emprar una avantposició com a (108c). Vegem que en aquest cas el SQ és un minimitzador *una mica* i tot l'enunciat *una mica en sé* té un caràcter més aviat fixat en català, com a element fraseològic per comunicar irònicament el contrari del que es diu. Val a dir que l'existencial *alguna cosa* també escau en aquest context *Francament, alguna cosa en sé, de vestir*.

3.3 CONTEXTOS EN QUÈ L'ENUNCIADOR PREN UNA ACTITUD ASSERTIVA ARGUMENTADORA

Tal com hem exposat a c. 4, § 2.1.3b, les avantposicions epistèmiques tenen la funció de facilitar l'acceptació d'una proposició en el rerefons comú per mitjà de la suma de dos recursos: d'una banda, la modalització que presenta el contingut com una suposició oberta que l'enunciatari ha de considerar i, d'altra banda, el reforç de la certesa vinculant la proposició a una altra proposició amb què es pugui raonar.

Considerant aquestes propietats, podem esperar trobar aquest recurs en contextos dialògics en què l'enunciador pren una actitud assertiva, entesa com un estil de comunicació «argumental» (Zorraquino 1998: § 4.2-4.3) en què el parlant no es mostra passiu, sinó que expressa i defensa els punts de vista propis i ho fa de manera no agressiva, mantenint la cortesia, generalment respectant els torns de conversa sense donar per tancada una qüestió de manera unilateral i aportant informació per donar suport a l'acceptació de les seves proposicions en el rerefons comú. Amb aquesta descripció no volem dir que els parlants de les narracions hagin de demostrar tots aquests trets actitudinals; altrament, entenem que la presència explícita d'algun d'aquests elements en el text, o implícita en la psicologia d'un personatge, és un motiu per valorar d'introduir avantposicions epistèmiques en el text meta.

A (109a) tornem a observar el marcador atenuant de conflictes i de cortesia *well*, i també hi ha l'adverbi epistèmic de probabilitat *probably* i el quantitatiu *much*. La proposició *There wasn't much to tell* s'enuncia en el context del mateix diàleg que a (101), però aquest cop el conflicte és més explícit; la muller ha fet un retret amb la pregunta *Why didn't you ever tell me?* i insisteix a demanar una informació que el marit no vol compartir. Veiem que el marit procura expressar aquesta reticència cortesament i dialogant, tractant de convèncer la muller i dissuadir-la sense mostrar les seves intencions, a fi de desescalar el conflicte. És per això que, al costat de l'opció amb ordre canònic (109b), també és reeixida l'avantposició de (109c), ja sigui amb els quantificadors *gaire* o *poca*.

- (109) a. «Did she take you around the world?»
«Oh, a long time ago. Before the war.»
«Why didn't you ever tell me?»
«Didn't I? **Well**, if I didn't it was **probably** because there wasn't **much** to tell. You know, Pegeen, just tourist stuff.» (Denis 1958: § 1)
- b. —¿Per què no m'ho havies dit?
—¿No t'ho havia dit? Doncs potser perquè no hi havia gaire cosa a dir. Ja m'entens, Pegeen, la típica vida de turista. (Udina 2014: § 1)
- c. Doncs potser perquè **poca cosa** hi havia a dir.

L'actitud assertiva no l'hem d'esperar únicament en contextos en què hi ha un conflicte. També pot ser que un parlant es vulgui guanyar la confiança dels enunciataris. Per exemple, a (110) l'enunciadora és una impostora que, fent-se passar per una aristòcrata vídua i rica, s'escarrassa a estafar els protagonistes amb tota mena de mals negocis. En aquesta ocasió, els vol convèncer perquè li lloguin un palauet per un preu desorbitat. Fixem-nos que aquí les marques modals són el verb en primera persona del singular *I think* i el modal de possibilitat *could*. A més, l'enunciadora aporta un argument o raó, *Lady Styllbourne is a chum of mine*, per reforçar la proposició 'Puc convèncer-la perquè et faci un «bon preu»'.

- (110) a. Now, Lady Styllbourne is a chum of mine and **so I think I could** coax her to let you have it for a thousand guineas the month. (Denis 1958: § 3)
- b. Mira, lady Styllbourne és amiga meva i em penso que no em costarà convèncer-la perquè te la llogui per mil guinees al mes. (Udina 2014: § 3)
- c. Mira, (com que) lady Styllbourne és amiga meva (i) **poc** em costarà convèncer-la perquè te la llogui per mil guinees al mes.

Tenint en compte aquests elements, es pot fer una traducció amb avantposició com (110c). Cal destacar que l'enllaç entre la proposició amb avantposició i la raó pot quedar implícit amb la conjunció *i*, menys explícit que el nexa *so* del text font, o es pot destacar afegint el nexa causal *com que*.

3.3.1 La funció de vincle inferencial amb proposicions condicionals, causals i finals

En la descripció de la funció de vincle inferencial (c. 4, § 2.1.3b), hem vist com la relació de la proposició amb avantposició (*p*) amb la raó (*q*) —la proposició amb què s'estableix el vincle— pot ser condicional, causal, final, de necessitat o deòntica. A continuació il·lustrarem els contextos d'aquestes relacions en el text font i les traduccions que se'n poden fer.

3.3.1a *Vincle amb proposicions condicionals*

Generalment, la mena de pròtesis condicionals que trobem vinculades amb oracions amb avantposicions epistèmiques són les anomenades *condicionals epistèmiques*, que, succintament, «indiquen que el parlant parteix de la informació que conté la pròtesi per tal d'arribar a la conclusió que s'indica en l'apòdosi» i poden incloure el nexes causals *és perquè* i *és que*. (GIEC: § 30.2.4b).

La modalitat d'aquesta mena de relacions és de *necessitat epistèmica*; és a dir, de vincle entre la proposició amb avantposició (*p*) i una proposició (*q*) que, en el marc d'una relació de causa-efecte, indica «the highest degree of subjective commitment to the factuality of a future state of affairs» expressat en la proposició (*p*) (Squartini 2016: 54). El valor modal de necessitat epistèmica es relaciona estretament amb la polaritat oracional, perquè la polaritat positiva s'associa amb la *factualitat*; és a dir, amb la mesura en què es fa efectiu l'estat de les coses manifest en la proposició.

A (111a) veiem un exemple d'aquesta classe de condicionals, que identifiquem per la presència general de la conjunció *if* i de marques modals epistèmiques com el modal *must*, i l'encapçalament opcional de marcadors del discurs com *well*. En aquest context s'explica que la Vera Charles només s'embolica amb homes adinerats però mai se n'enamora de debò i, a continuació, s'estableix una relació causal entre la condició que s'ha enamorat bojament (*She's gone mad, mad, mad. And over a man*) i n'està molt (*Vera cares so much about him*) i la proposició que per força ha de ser molt ric *He must be very rich*, de l'altra.

(111) a. «She's gone mad, mad, mad. And over a man.»

«No kidding,» I said. Vera Charles had had a succession of gentlemen companions during her many years as a star, but they had all been Just Awfully Good Friends and leaving some simple token of friendship such as a diamond bracelet or a mink coat they usually went back to their wives after discovering that Vera was really too selfish to share very much of herself with anyone. (...) (Denis 1958: § 3)

«**Well, if** Vera cares so much about him, he **must** be **very rich**.»

b. —Doncs si la Vera hi té tant d'interès, deu **ser que** és molt ric. (Udina 2014: § 3)

c. Doncs **molt ric** deu ser, **si** la Vera se'n preocupa tant.

Al text meta (111b) observem que, efectivament, la traductora emprà el connector condicional epistèmic *és que* dins la perífrasi modal *deu ser que*, i a (111c) il·lustrem

l'avantposició del SQ *molt ric*. Fixem-nos que, tot i que hem classificat les relacions de necessitat i deòntiques en un punt a part, la mena de vincles condicionals com (111) també es poden traduir amb amplificacions amb adverbis i perífrasis modals com *bé* i *per força* que introdueixen una relació necessària entre una condició i una proposició, en aquest cas.

A (112b), també en el marc d'una relació condicional epistèmica, el traductor sí que fa servir un enunciat amb avantposició *Si la notes [la culpa], és que alguna cosa hi ha*. Tanmateix, és interessant observar que en aquest cas aquest recurs constitueix una modulació perquè en el text font la proposició s'expressa justament a la inversa 'no sents la culpa si no passa res'. A més, aquí la relació condicional és encoberta perquè no hi ha la conjunció *if* ni cap altre nexa condicional, sinó una analogia amb la deducció que quan hi ha fum, hi ha foc.

- (112) a. And you know how it is with guilt, it's like smoke and fire: you don't feel it for nothing.» (Nunez 2018: § 11)
- b. I ja saps com funciona la culpa, és com el fum i el foc: **si** la notes, és que **alguna cosa** hi ha. (Ràfols 2019: § 11)

A l'hora d'identificar aquesta classe de contextos, cal tindre en compte que les relacions condicionals no s'expressen únicament amb la conjunció *if*, ja que també poden ser de tipus encobert. Per exemple, a (113a) no hi ha cap nexa condicional, únicament el nexa coordinant *and*.

- (113) a. All you have to do is connect with Great Dane groups online, people tell me, **and** you'll find **someone** to take him. (Nunez 2018: § 2)
- b. Només cal que busquis grups sobre grans danesos a internet, em diu la gent, i **segur que** trobaràs algú que se'l quedi. (Ràfols 2019: § 2)
- c. **Algú** trobaràs que se'l quedi.

A (113c) veiem una traducció amb avantposició de l'indefinit *algú*, per marcar la relació condicional epistèmica. Aquesta solució és pragmàticament propera al valor epistèmic de la perífrasi *segur que* introduïda pel traductor a (113b).

També entre les relacions condicionals encobertes hi trobem proposicions juxtaposades. A (114a) la proposició condicional està juxtaposada i, com en molts altres casos semblants, va precedida de la preposició *amb* (*with*). En altres casos, en lloc de SP amb aquesta preposició, la proposició condicional és una construcció perifèrica de gerundi, com a (94) o amb el gerundi *tenint* a (114d), equivalent a 'si tens' (GIEC: § 29.2.5b).

- (114) a. You **might** have trouble finding a place **anywhere**, with that roommate. (Nunez 2018: § 2)
- b. I potser et costarà trobar un lloc sigui on sigui, amb un company de pis com aquest. (Ràfols 2019: § 2)
- c. **Arreu / en qualsevol lloc** tindràs problemes per trobar pis, **amb** un company com aquest.
- d. **En qualsevol lloc** tindràs problemes per trobar pis, **tenint** un company com aquest.

3.3.1b *Vincle amb valor modal deòntic*

Com hem exposat a c. 4, § 2.1.3b, aquests canvis d'ordre també tenen lloc en el marc de relacions *deòntiques* quan es vincula la proposició amb avantposició (*p*) a una altra proposició (*q*) que conté una premissa moral o normativa que funciona com «an indication of the degree of moral desirability of the state of affairs expressed» en relació amb la proposició (*p*) (Nuyts 2016: 36). Aquesta modalitat també es relaciona amb la polaritat oracional en els enunciats amb avantposicions, de manera que en les relacions deòntiques la preferència moral màxima s'associa a la polaritat positiva.

Com en els casos anteriors, els enunciats del text font als quals escauen traduccions amb avantposicions de valor deòntic solen contindre marques de modalitat com la perífrasi deòntica *have to* (115a) i els modals *must* o *should*. A (115) la relació és deòntica perquè, sobre la premissa normativa que 'el menjar no es pot malbaratar', s'introdueix l'enunciat deòntic *Something has to be done with it*. Això justifica l'avantposició de (115c).

- (115) a. «The food comes from the ground and can't be permitted to stay there and rot; something **has to** be done with it.» (Jackson 1962: § 3)
- b. «Els aliments vénen de la terra i no podem permetre que s'hi quedin i s'hi podreixin; se n'ha de fer alguna cosa». (Sales 2016: § 3)
- c. **Alguna cosa** se n'ha de fer.

Notem que les avantposicions en el marc de relacions deòntiques es poden classificar com un subgrup de les anteriors (c. 4, § 3.3.1a), en què s'estableix un vincle amb proposicions condicionals, perquè la premissa normativa de la proposició (*q*) es pot introduir com una pròtasi condicional '(*q*) Si el menjar no es pot malbaratar, (*p*) alguna cosa se n'ha de fer'. Això no obstant, es distingeixen d'aquestes altres perquè el reforç epistèmic no s'estableix

sobre una escala de factualitat, sinó sobre una escala de preferència moral o d'adhesió a una norma.

La traducció (116) il·lustra l'efecte d'emprar una avantposició, comparant un text meta amb modalitat deòntica amb la perífrasi *hem de* però sense avantposició (116b) i un text amb avantposició i aquesta mateixa modalitat (116c).

(116) [La Helen Clarke mira de convèncer la Constance perquè recuperi la vida social convidant uns coneguts a sopar. La Constance s'hi mostra reticent i està atemorida, però la Sra. Clarke insisteix.]

- a. Helen Clarke said. «After all, you **have to** take the plunge **sometime**.» (Jackson 1962: § 2)
- b. Al cap i a la fi, **de tant en tant** hem d'agafar el toro per les banyes. (Sales 2016: § 2)
- c. Al cap i a la fi, **un dia o altre** hem d'agafar el toro per les banyes.

A (116c) l'adverbi quantificador *sometime* es tradueix amb la locució també quantificadora i indefinida *un dia o altre*, cosa que fa possible una lectura amb avantposició que inclou un reforç epistèmic que no trobem a (116b), encara que totes dues tenen modalitat deòntica.

3.3.1c Vincle amb proposicions causals epistèmiques i finals modals

A més d'oracions condicionals, les oracions amb avantposicions es vinculen amb subordinades causals externes (adjunts oracionals) encapçalades per connectors com *perquè* (117c), i subordinades finals, també externes, amb connectors com *perquè* (118c) o *per tal que* o la preposició *per* (a) + infinitiu. D'una banda, la subordinada causal dependent d'una oració principal amb avantposició pot ser *causal epistèmica*, perquè «explica quina ha estat la deducció que ha dut el parlant a afirmar una cosa» (Saldanya i Rigau 2015: 110), o *causal de l'enunciació* o *de dicto*, perquè «presenta la causal en relació lògica amb l'enunciació» ('Afirmem *p* i ho afirmem perquè *q*') (Viana i Suïls 2002: 2942; GIEC: § 29.2.2.2c). D'altra banda, les subordinades finals dependents d'oracions amb avantposicions s'anomenen *finals semànticament modals* perquè tenen valor de necessitat o deòntic (Viana i Suïls 2002: § 27.1.4.2, § 27.3; GIEC: § 29.3.2c-d, 29.3.5f).

En l'exemple següent, en el text font hi trobem una relació causal epistèmica entre les proposicions *The door wasn't locked* i *someone must be home*. Aquesta relació no està marcada per cap connector perquè les proposicions estan juxtaposades, però observem que el valor epistèmic de la segona proposició està reforçat amb el verb *must*, motiu pel qual en

el text meta hi pot escaure l'avantposició del SQ equivalent a *someone* (*algú* o *un o altre* segons la traducció) que il·lustrem a (117c). Diferentment, en el text meta original de (117b) no hi ha cap avantposició, però la traductora opta per fer explícit el vincle causal entre les proposicions amb el connector *com que*. Observem també que l'ordre entre proposicions es manté com en el text font.

- (117) a. The door wasn't locked, **someone must** be home. (Gornick 1987: 91)
b. **Com que** la porta no està tancada amb clau, hi deu haver algú. (Caball 2016: 89)
c. **Un o altre** hi deu haver, **perquè** la porta no està tancada amb clau.

Igualment, a (118) veiem una traducció d'una avantposició amb vincle causal amb el quantitatiu *molt* equivalent a un ús de l'adverbi *really* amb valor quantificador 'very'. Veiem que en el text font hi ha diversos elements modals que fan idònia l'avantposició, com són el marcador *well* i el modal *must*.

- (118) a. «And so, over a drink, he said to her casually, «A friend of mine told me the other day that he'd noticed women using their hands more when having sex.» And this woman replied, «**Well**, your friend **must** have a **really small** dick. Or not be much good at using it.» (Barnes 2011: § 6)
b. Així doncs, mentre prenen una copa, li va dir com qui no vol la cosa: «Un amic meu em va comentar l'altre dia que s'havia fixat que les dones feien servir més les mans quan tenien relacions sexuals.» I aquesta dona va contestar: «Home, el teu amic deu tenir una cua **molt petita**. O no la deu fer servir amb gaire gràcia.» (Gombau 2011: § 6)
c. Home, **molt petita** deu tenir la tita, el teu amic.
d. Doncs **que petita** que la deu tenir, el teu amic.

En el text meta hipotètic (118c), el SQ *molt petita* estaria avantposat per reproduir el significat dels elements modals esmentats, en el context de la raó implícita 'si les dones han de fer servir tant les mans quan hi tenen relacions sexuals'. Notem que en un cas com aquest també seria reeixida amb un valor modal semblant l'exclamativa de (118d).

3.3.3 La funció de vincle inferencial amb coneixement del món

Com hem vist a c. 4, § 2.1.3b, la raó (*q*) que fa reeixits els enunciats amb avantposició epistèmica pot ser informació no explícita ni inferible de res que s'hagi dit, però accessible i mútuament suposada com a part del coneixement del món compartit. En el primer dels dos exemples següents, es dona per sabut que de suïcides que deixen un escrit n'hi ha molts a tot el món i en tots els temps, de manera que és raonable que l'extensió dels seus escrits

no sigui sempre breu. Així, es pot fer una traducció amb avantposició com a (119c), acompanyada de la perífrasi epistèmica *deu haver*.

- (119) a. Like most suicides, you did not leave a note. I have never understood why it is called a note. There **must** be **some** who don't keep it short. (Nunez 2018: § 1)
b. Com la majoria de suïcides, no vas deixar cap nota. No he entès mai per què se'n diu nota. També n'hi deu haver que no la fan tan curta. (Ràfols 2019: § 1)
c. **Algú** hi deu haver, també, que no la faci tan curta.

Igualment, a l'enunciat amb modalitat deòntica de (120a), hi ha una norma no explícita, tot i que pertanyent al «sistema moral» de la cultura dels parlants, que fa de raó per a l'avantposició de (120c). L'enunciador dona per fet que les persones han de tindre una ocupació útil i és raonable assumir que l'enunciatària ho entén perquè ha estat socialitzada en la mateixa cultura. És per això que l'avantposició de (120c) és reeixida i reforça l'assertió.

- (120) a. «So I'm taking little Cousin Mary's job away from her,» Charles said, looking at me again. «You'll **have to** find **something else** for her to do, Connie.» (Jackson 1962: § 5)
b. —Així que li prenc la feina a la cosina Mary —va dir en Charles, tornant-me a mirar—. Hauràs de trobar-li alguna cosa a fer, Connie. (Sales 2016: § 5)
c. **Alguna cosa a fer** li hauràs de trobar, Connie.

3.4 ENUNCIATS D'ADVERSITAT I POCA FREQUÈNCIA AMB ADVERBIS I LOCUCIONS QUANTIFICADORES

Dins del conjunt d'avantposicions epistèmiques (c. 4, § 2.1.1a), hem tractat un grup d'adverbis (*diffícilment* i *rarament*) i locucions de manera negatius (*amb prou feines*, *a (males) penes* i *rare vegades*) que, avantposats, perden el valor de manera en favor d'una interpretació quantificadora de caràcter absolut; és a dir, que «situen en una escala de quantitat que no coincideix ni amb la totalitat ni amb l'absència d'elements» (GEIEC: § 12.4.2; vg. també GIEC: § 17.3, 17.3.1) equivalent a *molt* ('amb molta dificultat') i *poc* ('amb poca freqüència' o 'poques vegades'). Tenint en compte que es troben relacionats amb les idees d'adversitat i freqüència, a continuació il·lustrarem contextos del text font la traducció dels quals pot incloure avantposicions d'aquests elements.⁶⁷

Pel que fa a l'adverbi d'adversitat *diffícilment* en enunciats hipotètics, atès que quantifica en un grau elevat la dificultat i reforça epistèmicament l'assertió, quan està avantposat atribueix un

⁶⁷ Citem el fragment literal de la GEIEC perquè a la GIEC no hi hem trobat una descripció que sintetitzi de manera tan concisa les propietats de l'escala de quantificació dels quantitius absoluts, si més no fent referència explícita als valors compresos entre la totalitat i l'absència d'elements.

caràcter gairebé insalvable a l'adversitat que manifesta i, consegüentment, se sol emprar per negar una possibilitat. Així, enunciant *Difficilment trobaràs pis, sense una nòmina*, encara que no es nega que es pugui trobar pis sense una nòmina, la possibilitat que se'n trobi sense queda situada en un extrem de l'escala amb un grau molt baix de probabilitat. De manera semblant, les locucions *amb prou feines* i *a (males) penes*, en un enunciat hipotètic, generalment concedeixen que quelcom sí que s'esdevé, malgrat que amb molta dificultat, com a *Volíeu anar amb bici fins a Madrid i amb prou feines arribareu al poble del costat*.

Els enunciats la traducció dels quals pot incloure aquestes avantposicions contenen adverbis amb valor negatiu com *scarcely*, *hardly* i *barely*, entre d'altres, i expressions equivalents amb el mateix valor modal com *probably not* i *not likely*. D'aquesta manera, a (121b) podem traduir *could hardly pretend* per *difficilment ens podria fer creure*, i a (122b) el traductor fa servir la locució *amb prou feines* per concedir que l'escriptor sí que es podia imaginar la vida sense empaitar dones, tot i que molt vagament.

(121) [L'oncle Julian explica que la seva neboda Constance no hauria pogut dir al jurat que manipulava l'arsènic que va enverinar la família per afició a la taxidèrmia.]

- a. «To kill rats,» Uncle Julian said. «The only other popular use for arsenic is in taxidermy, and my niece could **hardly** pretend a working knowledge of that subject.» (Jackson 1962: § 2)
- b. —Per matar rates —va dir l'oncle Julian—. L'altre ús comú de l'arsènic és la taxidèrmia, i la meva neboda **difficilment** ens podria fer creure que en sap res, de taxidèrmia.

(122) a. But that's what age is, isn't it? Slo-mo castration. (Am I quoting you here? Did I get this from one of your books?). The pursuit of women was so much a part of your life, you could **scarcely** imagine doing without it. (Nunez 2018: § 1)

- b. Però és que l'edat ja ho és, oi, això? Una castració a càmera lenta. (T'estic citant, ara? Ho he tret d'un dels teus llibres, això?). Empaitar dones era una part tan indispensable de la teva vida que **amb prou feines** et podies imaginar vivint sense això. (Ràfols 2019: § 1)

D'altra banda, quan el text font conté adverbis com *rarely* a (123a), *seldom*, locucions com *hardly ever*, *almost never*, *scarcely ever*, *very little* i expressions sinònimes com *once in a blue moon* o *mostly absent* a (124a) en el context d'enunciats assertius, l'avantposició d'adverbis i locucions de baixa freqüència com *rarament* i *rars vegades* pot escaure en la traducció, especialment si hi ha marques modals epistèmiques. Ho veiem en el text meta (123b), en

què podem emprar aquest recurs en el context d'una asserció raonablement vehement, tenint en compte que la Constance es defensa de l'acusació d'haver enverinat les fruites del bosc.

- (123) a. «Arsenic in the sugar,» Mrs. Wright said, carried away, hopelessly lost to all decorum. «I used that sugar.» Uncle Julian shook his finger at her. «I used that sugar myself, on my blackberries. (...)
«I never touch berries,» Constance said; she looked directly at Mrs. Wright and said soberly, «I **rarely** take sugar on anything. Even now.» (Jackson 1962: § 2)
- b. **Rares vegades / Poques vegades** poso sucre a res, jo. Ara tampoc.

Així mateix, en aquests casos de quantificació de la freqüència especialment emfàtics també funciona l'avantposició del SQ *poques vegades*, exemplificada (123b) i utilitzada pel traductor a (124b).

- (124) a. The mother's old fur coat is the kind of detail writing teachers like to point out to students, one of those telling details (...) that are found in abundance in life but are **mostly absent** from student fiction. (Nunez 2018: § 1)
- b. L'antic abric de pells de la mare és la mena de detall que als professors d'escriptura els agrada assenyalar als seus alumnes, un d'aquells detalls reveladors (...) tan freqüents a la vida, però que **poques vegades** surten a les narracions dels estudiants. (Ràfols 2019: § 1)

3.5 AMB USOS EMFÀTICS DE QUANTIFICADORS EXHAUSTIUS

A més del valor de reforç epistèmic, amb quantificadors universals amb potencial semàntic exhaustiu, és a dir, que, donat un grup d'entitats, els quantificadors poden fer referència a la totalitat o a cap entitat d'aquest grup sense excepcions (Groenendijk i Stokhof 1984: 85-88; Krifka 2007: 33; Kiss 2007: 75; Brody i Szendrői 2011: 266-268) Per exemple, a (125a) l'avantposició de SQ *afavoreixen* una lectura amb implicatura conversacional exhaustiva com (125a).

- (125) a. La pujada d'impostos **a tothom** emprenya. ['tothom sense excepció']
b. La pujada d'impostos emprenya a tothom menys als polítics. ['no a tothom']
c. *La pujada d'impostos **a tothom** menys als polítics emprenya.

Fixem-nos també que en posició postverbal els SQ exhaustius admeten un modificador que els dona un significat no exhaustiu (125b), però, en canvi, quan els trobem avantposats com

a (125c), la presència d'un modificador d'aquestes característiques dins el nucli oracional fa estranya l'oració. Sí que hi són reeixits, però, en posició perifèrica, com un incís que delimita *La pujada d'impostos, menys als polítics, a tothom emprenya* o corregeix *La pujada d'impostos a tothom emprenya, menys als polítics*.

Notem que, amb les avantposicions, la lectura exhaustiva no és contrastiva, a diferència de les oracions clivellades *És a tothom que emprenya, la pujada d'impostos* i de les focalitzacions a la perifèria esquerra *A tothom, emprenya, la pujada d'impostos*, estructures en què ho sol ser. Així, les avantposicions permeten afavorir interpretacions exhaustives de quantificadors sense necessitat d'establir relacions de contrast amb entitats esmentades o presents en el rerefons comú. Per tant, tenint en compte aquesta funció, podem identificar contextos del text font per als quals les avantposicions serien adients en una traducció.

En l'exemple següent, l'enunciadora és una dona rica que s'ha quedat sola i sense minyones, i es lamenta que ara s'ho ha de fer tot ella amb la perífrasi *have to*; primer diu que s'ha fet el cafè i després que s'ho ha de fer tot amb l'existencial *everything*. Atès aquest context, la traductora opta per avantposar el SQ equivalent *tot*, i així preserva l'èmfasi propi d'una lectura exhaustiva del quantificador 'absolutament tot' (126b).

- (126) a. «Have a cup of coffee,» she said bleakly. «It's awfully stale and not very good. I made it myself. I **have to do everything myself**. The servants are all gone.» (Denis 1958: § 4)
- b. Pren un cafè—va dir amb veu apagada—. Està molt passat i no és gens bo. L'he fet jo mateixa. **Tot** ho [*sic*] de fer jo mateixa. Els criats no hi són. (Udina 2014: § 4)
- c. L'he fet jo mateixa. [Tot]_{FC} ho he de fer jo mateixa. Els criats no hi són.

Així mateix, observem que el pronom *myself* (subratllat) es repeteix i, per tant, és part del rerefons en l'oració *I have to do everything myself*. Això també fa possible una traducció alternativa amb focalització contrastiva a l'esquerra ('No només el cafè, sinó tot') i el pronom amb l'intensificador *jo mateixa* (125c).

Aquest ús de l'avantposició de SQ el podem esperar amb els universals *tot* i *tothom*, els existencials negatius *cap* (dins de SP) i *ningú*, l'existencial positiu *qualsevol*, el negatiu *res*, els temporals positius com *sempre*, *tothora* i el negatiu *mai*, i els de lloc positius com (*pertot*) *arreu* i el negatiu *enlloc*.

3.6 AMB QUANTITATIUS COMPARATIUS AMB VALOR INTENSIU '(ENCARA) MÉS/MENYS'

En enunciats del text font amb sintagmes amb quantitativs comparatius com *more* i *less* implicats en una relació escalar explícita amb l'adverbi *even* o implícita equivalent a 'encara més/menys', es poden traduir amb avantposicions anafòriques (c. 4, § 2.1.1b). L'indicador principal de la possibilitat d'emprar aquesta estructura és la seva presència en el text font quan hi ha un ordre no canònic *atribut (o complement)-SV-subjecte*, en què l'atribut conté un quantitativ comparatiu. Això és així perquè les avantposicions anafòriques, a diferència de la resta, també tenen lloc en anglès amb la mateixa funció pragmàtica (vg. *subject-dependent inversión*, a c. 2, § 4.3.3 i a CGEL: 1385).

En l'exemple següent observem aquesta estructura tant en el text font (127a) com en el text meta (127b). Aquí el traductor preserva l'ordre original, i així reproduceix el valor pragmàtic de reforç epistèmic de l'avantposició anafòrica. Notem que l'antecedent del SQ *més impactant* és la resposta sorprenent que van donar les prostitutes moldaves.

- (127) a. *Not brutal enough* was the response from a group of Moldovan prostitutes who were asked to watch the film. **Even more shocking**, to me, was hearing the director say that he believed that God took care of Lilya. (Nunez 2018: § 3)
- b. No és prou brutal, va ser la resposta d'un grup de prostitutes moldaves a qui es va demanar que veiessin la pel·lícula. **Encara més impactant**, per a mi, va ser sentir que el director deia que creia que Déu havia tingut cura de la Lilya. (Ràfols 2019: § 3)

En altres contextos, tot i que no hi trobem ni un adverbi escalar, ni una avantposició en el text font ni un quantitativ comparatiu, si hi ha un adjectiu comparatiu com *quieter* a (128a), sumat a la presència de modals com *might* i vincles amb proposicions condicionals epistèmiques, podem introduir una avantposició anafòrica com a (128c). Observem que en aquest cas l'antecedent de la relació comparativa és pressuposat, perquè s'assumeix que el personatge no estava gaire o prou tranquil abans de morir. Val a dir que l'avantposició aporta un matís de convicció o vehemència la conveniència del qual s'ha de valorar en cada context.

- (128) a. He never knew it was his last morning on earth. He **might** have been **quieter**, I think, **if** he did know. (Jackson 1962: § 3)
- b. —Mai no va saber que seria el seu darrer matí a la terra. Potser hauria anat més tranquil, em sembla, si ho hagués sabut. (Sales 2016: § 3)
- c. **Més tranquil** hauria anat, si ho hagués sabut.

3.7 EN ENUNCIATS EMFÀTICS AMB L'ADVERBI *SO* + SUBORDINADA CONSECUTIVA

Quan en el text font hi trobem una oració amb la construcció de grau formada per un sintagma encapçalat per l'adverbi *so* seguit d'una subordinada consecutiva ponderativa introduïda per la conjunció *that*, en la traducció ens podem plantejar la conveniència d'avantposar el SQ amb *tan* o *tant* (quantificadors equivalents a *so*). Com hem vist a c. 4, § 2.1.1c, aquestes avantposicions reforcen un significat expressiu d'admiració davant la magnitud d'un fenomen, que podem parafrasejar amb l'expressió amb quantificador exclamatiu *mira si... que...*, (129c). És per això que n'hem de valorar l'adequació segons la intensitat de cada cas. A (129), per exemple, el nebot de la Mame se sent talment fastiguejat de veure que la seva tieta s'ha deixat enganyar per un amant cercafertes, que acaba per anar-se'n de la casa d'estiueig a Biarritz per tornar tot sol a Londres. En aquest context, l'avantposició de (129d) pot contribuir a representar la gravetat amb què el nebot narra la vivència.

- (129) a. I was **so** sick and depressed to think that Auntie Mame had fallen into her own trap **that** I went upstairs and packed. (Denis 1958: § 4)
- b. Jo estava tan afectat i deprimit de pensar que la tieta Mame havia caigut en la seva pròpia trampa que vaig pujar a dalt i vaig fer la maleta. (Udina 2014: § 4)
- c. **Mira si** estava afectat i deprimit (...) que vaig pujar dalt i vaig fer la maleta.
- d. **Tan** afectat i deprimit em sentia de pensar que la tieta Mame havia caigut en la seva pròpia trampa **que** vaig pujar a dalt i vaig fer la maleta.

3.8 EN ENUNCIATS AMB QUANTITATIUS RELATIUS I AVALUACIÓ NEGATIVA

En darrer lloc, davant de textos font amb enunciats que contenen adverbis amb propietats quantificadores relatives com *enough* (emprat amb el sentit de 'massa') i *too (much/many)* modificant un SN, i adverbis com *extremely*, *considerably*, *most* (com a intensificador), i *enough* també, modificant un SAdj o Adv, en una traducció podem avantposar els quantitatius *prou* i *massa*. D'acord amb la descripció feta a c. 4, § 2.1.1c, aquestes avantposicions s'associen a proposicions que l'enunciador refusa o valora negativament. Tenint en compte aquesta propietat, podem esperar introduir-les quan els enunciataris manifesten rebuig, queixes i preocupació.

A (130), per exemple, una mare es queixa que abans ella i el seu marit sabien on paraven el seu fill Patrick i la tieta Mame, que viatgen pel món, i així, ja patia, però en el present no sap

ni on són (*But for the last four months there hasn't been one word, not a letter (...)*). Així, podem avantposar el SQ *prou horrible* com a (130b).

- (130) a. It was bad **enough** when we knew where they were. But for the last four months there hasn't been one word, not a letter, not a cable, not so much as a line scrawled on a post card. (Denis 1958: § 1)
- b. **Prou horrible** era quan no sabíem on paraven, però, és que els darrers quatre mesos no hem rebut ni una sola notícia.

Cal considerar que en el text font la proposició objecte d'avaluació negativa pot ser informació coneguda i no aparèixer a continuació de l'enunciat amb avantposició. Aquest és el cas de (131a), en què, en el context d'un taller d'escriptura terapèutica per a dones que han estat víctimes de tràfic de persones, l'educadora demana a l'escriptora convidada que no corregeixi les faltes de les participants i, de seguit, ho justifica amb l'enunciat amb el SQ *these women have enough problems with self-esteem*. En aquest marc, l'ús d'una avantposició *Prou problemes d'autoestima tenen, aquestes dones* en el text meta com a (131b) quedaria acomodat pel contrast amb un adjunt elidit de l'ordre *per fer-los correccions* o *per anar marcant-los les faltes*, que seria el contingut rebutjat, present en el rerefons comú perquè ja s'ha enunciat la petició que no pari atenció a les faltes.

- (131) a. So it's important that you ignore these errors [spelling and grammar], she told me. I know that won't be easy for you, but these women have **enough problems with self-esteem**, and we don't want to inhibit them. (Nunez 2018: § 3)
- b. Així doncs, és important que ignoris aquests errors, em va dir. Sé que no et serà fàcil, però **prou problemes d'autoestima** tenen, aquestes dones. No volem que es cohibeixin.

4 Equivalències: avantposicions i altres tècniques de traducció

A continuació classificarem i il·lustrarem els usos d'avantposicions també d'altres tècniques de traducció que permeten per expressar determinats significats modals identificables en el text font. A c. 4, § 3 hem vist alguns casos en què els traductors fan ús d'avantposicions en els textos meta, com a (132b).

- (132) a. «A human being is the only creature which can reflect upon its own existence, conceive of its own death, and fake orgasm. We're not God's special ones **for nothing**.» (Barnes 2011: § 6)

- b. —Els humans són els únics éssers que poden reflexionar sobre la seva existència, imaginar-se la seva mort i fingir l'orgasme. **Per alguna cosa** som els escollits de Déu. (Gombau 2011: § 6)

Això no obstant, com veurem a c. 4, § 5, les traduccions amb avantposició representen un 27 % del total de casos en que n'hi pot haver, i en un 17 % adicional de casos trobem traduccions equivalents amb altres mitjans, que presentarem a c. 4, § 4.1-4.6, per expressar els valors modals de les avantposicions.

4.1 MARCATGE AMB L'ADVERBI DE POLARITAT POSITIVA JA

Un primer recurs observat en el corpus per marcar el reforç epistèmic propi dels contextos amb avantposició és l'adverbi de polaritat positiva *ja*. Concretament, el trobem quan en el text font hi ha adverbis amb valor quantificador relatiu com *enough* i la resta d'elements equivalents que hem comentat a c. 4, § 3.8. Aquest adverbi apareix en posició preverbal sense cap canvi d'ordre, com a (133b), i la seva introducció en el text meta té un valor equivalent a l'avantposició de *prou* (o *massa*, segons el cas) de *Prou horrible era quan no sabíem on paraven*.

- (133) a. «I'm complaining about everything. It was bad **enough** when we knew where they were. But for the last four months there hasn't been one word» not a letter, not a cable, not so much as a line scrawled on a post card. (Denis 1958: § 1)
- b. —De tot, em queixo. **Ja** era **prou** horrible quan sabíem on paraven, però és que els darrers quatre mesos no hem rebut ni una sola notícia: ni una carta, ni un telegrama, ni tan sols uns quants gargots en una postal. (Udina 2014: § 1)

4.2 MARCATGE AMB ELS SQ NEGATIUS NO GAIRE (COSA) I NO GAIRE RES

En segon lloc, els SQ negatius *no gaire (cosa)* i *no gaire res* són emprats en els contextos en què hi pot haver el SQ *poca cosa* avantposat. Com hem vist a c. 4, § 3.3.1a, aquesta mena d'avantposició es dona quan hi ha vincles condicionals amb proposicions explícites (ja sigui amb el nexa *if* o juxtaposades de diversa mena, com la subratllada a (135b)), o implícites, i la podem fer servir quan en el text font hi ha quantitius absoluts negatius com *anything* (134a) o *very little* (135a).

- (134) a. At the time, I didn't know that it was based on a true story. I didn't know much of **anything** about it. (Nunez 2018: § 3)

- b. En aquell moment jo no sabia que estava basada en una història real. **No** en sabia **gaire res**. (Ràfols 2019: § 3)

(135) a. We never stopped talking. Perhaps because we did **very little else** (restricted by sexual fear and working-class economics.) (Gornick 1987: 106)

- b. Enraonàvem sense parar. Potser perquè no fèiem **gaires coses més** (limitats per la por del sexe i la situació econòmica de la classe treballadora). (Caball 2016: 102)

Veiem que aquests SQ negatius apareixen en posició postverbal i aporten un valor intensiu equivalent a 'ben poc'.

4.3 REFORÇ EPISTÈMIC AMB SUBJECTE EXPLÍCIT

En català el subjecte explícit pot funcionar com una marca emfàtica (Payrató 2002: 1162-1163). Entre altres usos, aquest èmfasi es pot emprar per reforçar el compromís de l'enunciador amb la veracitat de la proposició. Per aquest motiu, es pot fer servir en lloc de les avantposicions o en combinació amb aquest recurs amb valor epistèmic. En l'exemple següent, tractat a c. 4, § 3.4, la Constance es defensa de l'acusació d'haver enverinat les fruites del bosc dient *I rarely take sugar on anything*. En aquest context, a (136b), el traductor introdueix el pronom fort de primera persona al principi de la rèplica de la Constance *Jo mai no menjo fruites del bosc*. Per bé que és en l'oració posterior que podria anar l'avantposició, entenem que tot l'enunciat és una mateixa defensa que ella no va enverinar ningú.

- (136) a. «Arsenic in the sugar,» Mrs. Wright said, carried away, hopelessly lost to all decorum. «I used that sugar.» Uncle Julian shook his finger at her. «I used that sugar myself, on my blackberries. (...)
«I never touch berries,» Constance said; she looked directly at Mrs. Wright and said soberly, «I **rarely** take sugar on anything. Even now.» (Jackson 1962: § 2)
- b. —**Jo** mai no menjo fruites del bosc —va dir la Constance; va mirar la senyora Wright de fit a fit i li va dir, tota seriosa—: **Gairebé mai no** poso sucre a res. Ni ara. (Sales 2016: § 2)

4.4 REFORÇ EPISTÈMIC AMB CONCORDANÇA NEGATIVA

En el mateix exemple (136), de manera paral·lela a l'ús del subjecte explícit, notem que com a marca addicional de reforç epistèmic el traductor opta per marcar la negació amb la concordança negativa de *mai no* i *gairebé mai no*. Vegem que aquesta segona és l'expressió

que equival a l'adverbi quantificador de baixa freqüència *rarely*, que com hem vist a c. 4, § 3.4, també es pot traduir amb l'avantposició del SQ *poques vegades* o la locució *rarely* *vegades*.

4.5 AMPLIFICACIÓ

A més d'emprar marques morfològiques com la concordança negativa i el subjecte explícit, i lèxiques com l'adverbi *ja*, en les traduccions d'enunciats amb modalitat epistèmica els traductors també opten per la tècnica d'amplificació afegint informació que no és explícita en el text font; en aquest cas, adverbis, locucions i perífrasis epistèmiques, i en contextos negatius, SQ negatius que no apareixen en el text font.

4.5.1 Amplificació amb marques de modalitat epistèmica

En l'exemple següent, (137a) s'estableix la relació causal implícita entre buscar grups de grans danesos a internet i trobar algú que en vulgui un (*someone*). Per bé que en el text font no hi ha cap adverbi epistèmic, el traductor hi afegeix la locució *segur que* perquè l'enunciat té lloc en el context d'un diàleg en el qual l'enunciatària vol ser persuasiva. En aquest context, aquesta amplificació és equivalent pragmàticament a l'avantposició de l'indefinit *Algú trobaràs que se'l quedi*.

- (137) a. All you have to do is connect with Great Dane groups online, people tell me, **and** you'll find **someone** to take him. (Nunez 2018: § 2)
 b. Només cal que busquis grups sobre grans danesos a internet, em diu la gent, i **segur que** trobaràs algú que se'l quedi. (Ràfols 2019: § 2)

Com hem vist a c. 4, § 3.3.1a, a (138b) la traductora fa una amplificació amb el connector *és que* en una oració condicional epistèmica, dins la perífrasi modal *deu ser que*, amb un valor pragmàtic anàleg a l'avantposició *Molt ric deu ser*. Aquesta amplificació també té lloc en el marc d'un diàleg en què l'enunciadora pren una actitud assertiva argumentadora amb el marcador *well* i la perífrasi amb el modal *must*.

- (138) a. «She's gone mad, mad, mad. And over a man.» (...)
 «**Well, if** Vera cares so much about him, he **must** be **very rich**.» (Denis 1958: § 4)
 b. —Doncs si la Vera hi té tant d'interès, deu **ser que** és molt ric. (Udina 2014: § 4)

4.5.2 Amplificació amb quantificadors negatius

Per altra banda, en la traducció d'enunciats amb SQ negatius, com *no trouble* a (139a), observem amplificacions amb la introducció elements quantificadors negatius addicionals com l'adverbi *mai* a (139b), a més del SQ *cap problema*, equivalent al del text font. Veiem que en el text font no hi ha cap expressió equivalent a *mai* com podria ser l'adverbi *ever* sota l'abast de la negació.

- (139) a. And given your looks, your gift for words, your BBC accent and confident style, you had **no trouble** attracting the women you were attracted to. (Nunez 2018: § 1)
- b. I, amb la teva planta, el teu do de paraula, el teu accent de la BBC i la teva elegància amarada de seguretat, no vas tenir **mai cap problema** per atraure les dones que t'atreien. (Ràfols 2019: § 1)

En aquest context, l'amplificació de (139b) reforça l'assertió de manera semblant a com ho faria una avantposició de l'ordre de *Pocs problemes tenies*. Val a dir que, a diferència de l'ús de l'adverbi de polaritat positiva *ja* comentat a c. 4, § 4.1, en aquest cas hi ha una amplificació perquè l'adverbi *mai* introdueix informació relativa al temps 'en cap moment'.

4.6 MODULACIÓ

Per acabar, comentarem alguns casos en què, per reproduir valors modals epistèmics o, més genèricament, el caràcter emfàtic de certes assertions, en lloc d'avantposicions o una de les solucions anteriors els traductors reformulen el text seguint pautes que encaixen en la definició de modulació, perquè canvien el punt de vista o modifiquen un concepte, una metàfora o un valor semàntic subjacent.

En l'exemple següent, vist a c. 4, § 3.4, en el context d'un judici a la Constance per l'enverinament de la seva família, l'oncle Julian argumenta que l'acusada no hauria pogut defensar que tenia arsènic per afició a la taxidèrmia, perquè tindria *molta dificultat* (*could hardly pretend*) per fer creure al jurat que té coneixements d'aquesta art. En aquest marc, en comptes de l'avantposició *Difícilment ens podria fer creure*, per donar un reforç epistèmic al text meta, el traductor canvia la idea 'voler aparentar un coneixement' (*pretend*) —en què el valor volitiu és implícit— per 'voler-lo tindre', amb una marca volitiva explícita, amb l'expressió *volgués saber-ne res* (140b). Així mateix, l'adverbi de manera *hardly* és traduït amb l'expressió marcadament epistèmica d'improbabilitat *seria estrany*.

(140) [L'oncle Julian explica que la seva neboda Constance no hauria pogut dir al jurat que manipulava l'arsènic que va enverinar la família per afició a la taxidèrmia.]

- a. «To kill rats,» Uncle Julian said. «The only other popular use for arsenic is in taxidermy, and my niece could **hardly** pretend a working knowledge of that subject.» (Jackson 1962: § 2)
- b. —Per matar rates —va dir l'oncle Julian—. L'altre ús comú de l'arsènic és la taxidèrmia, i **seria estrany** que la meva neboda **volgués saber-ne res**. (Sales 2016: § 2)

En altres casos, la modulació pot ser convenient perquè la traducció paraula per paraula del SQ del text font resultaria poc natural. Aquest és el cas de (141b), en què la traductora canvia l'universal *tot* (*everything*), aplicat a *en el rostre trist i jove d'en Maddy* (*in Maddy's sad young face*), per l'expressió *totes les faccions*. En aquest cas, trobem que una traducció amb avantposició com (141c) seria estranya perquè manca especificar que el que arrossega són les faccions, com veiem en el text meta (141b).

- (141) a. A nose not too long, not too short, just right. In another life that nose was a painful Jewish droop, forever dragging **everything** in Maddy's sad young face down down down to the bottom of his soul. (Gornick 1987: 193)
- b. Un nas no gaire llarg ni gaire curt, la mida justa. En una altra vida, era un llastimós nas ganxut de jueu que arrossegava **totes les faccions** del rostre trist i jove d'en Maddy fins al fons de la seva ànima. (Caball 2016: 60)
- c. Un llastimós nas ganxut de jueu que **tot** ho arrossegava en el rostre trist i jove d'en Maddy.

La modulació no sempre implica una reformulació de tota una oració. En els casos que ens ocupen, de vegades, s'aconsegueix canviant només un verb, la mena de quantificador o una expressió fixada. Per exemple, a (142a), l'estafadora Hermione vol fer negoci convencent la tieta Mame que llogui una mansió a una persona que n'hi pagarà comissió i, per treure el tema de conversa, fa servir la marca de necessitat ara arcaica *howsomever* ('sigui com sigui') i el modal deòntic *must*. En el text meta (142b), la traductora fa servir expressions equivalents a aquestes marques i, a més, canvia el predicat amb SQ *do something* ('hi hem de fer alguna cosa') pel verb *resoldre*, que és més taxatiu i pressuposa l'existència d'un problema ('hem de trobar solució a').

- (142) a. «I have such a lovely one. Heirloom, of cawss, but I'd have let you have it for a song. **Howsomever**,» she continued, touching her brassy gold-dyed long bob, «we **must** do **something** about your living quarters. (Denis 1958: § 3)

- b. Una herència familiar, és clar, però te la cediria per no res. Sigui com sigui—va continuar acariciant-se els cabells llargs tenyits de daurat—, **hem de resoldre** això de l'habitatge. (Udina 2014: § 3)

Així mateix, a (143b) l'element modificat és la mena de quantificador. En lloc de l'indefinit existencial *something* ('alguna cosa'), trobem que la traductora opta per *bastant*, a fi de fer explícit el significat irònic de l'enunciat del text font, expressat com una queixa o atac. D'aquesta manera, es preserva la ironia però amb quantificadors diferents: mentre que en el text font la tieta Mame diu, literalment, que en sap *alguna cosa* per dir que en sap molt, en el text meta diu que en sap *bastant*, per no dir molt. Tanmateix, notem que l'ús d'un quantificador més alt expressa menys modèstia i redueix el grau de cortesia de l'enunciat meta, cosa que no passa amb una avantposició amb minimitzador com *Una mica en sé, de vestir / de moda*.

- (143) a. «I **do** happen to know **something** about clothes, and this ridiculous getup is simply...» (Denis 1958: § 3)
- b. —Francament, Hermione—va dir la tieta Mame—, sóc **bastant** entesa en robes, i aquest abillament ridícul és... (Udina 2014: § 3)

En darrer terme, a (144) l'element objecte de modulació és tota l'expressió fixada *there was no avoiding it*, que el traductor canvia per *era impossible evitar-ho* (144b). En aquest cas, atesa la presència d'una subordinada consecutiva en un context emfàtic i el valor modal d'impossibilitat de l'expressió del text font, també hi podrien escaure les avantposicions dels SQ *tan forts* i *poca cosa*, exemplificades a (144c).

- (144) a. On Sunday morning the change was one day nearer. I was resolute about not thinking my three magic words and would not let them into my mind, but the air of change was **so strong** that **there was no avoiding it**. (Jackson 1962: § 4)
- b. Diumenge al matí faltava un dia menys per al canvi. Estava decidida a no pensar en les meves tres paraules màgiques i no deixaria que se'm fiquessin al cap, però els vents del canvi eren **tan forts** que **era impossible evitar-ho**. (Sales 2016: § 4)
- c. **Tan forts** eren els vents del canvi que **poca cosa** s'hi podia fer.

5 Freqüències de les avantposicions

En aquest apartat exposarem les observacions quantitatives del corpus. Com veurem, el nombre d'ocurrències és escàs en comparació amb altres fenòmens que hem estudiat, atès el caràcter molt marcat d'aquestes construccions. Així mateix, compararem les freqüències

del corpus amb la presència d'avantposicions en el text de narrativa no traduït de Solà (2019), emprat per fer comparacions de freqüència en els capítols 2 i 3, i també amb el nombre d'observacions d'aquest fenomen en els corpus COC (Payrató i Alturo 2002), COR (Alturo et al. 2004), COS (Boix-Fuster et al. 2007) i COD (Viplana et al. 2007).

Per fer l'anàlisi quantitativa de les avantposicions, hem seleccionat fragments de 33.000 paraules de quatre de les novel·les del corpus i de les seves traduccions, concretament les de Ràfols, Caball, Udina i Sales. Hem acotat la mostra seguint aquest criteri per raons d'extensió. En primer lloc, hem marcat i anotat els contextos del text font als quals podria escaure una traducció amb avantposició d'SQ; en segon lloc, els hem introduït a la base de dades, i en darrer lloc, hem cercat les mateixes parts en els textos meta i les hem afegit a la base de dades per comparar original i traducció. A causa del caràcter molt marcat de les avantposicions, el nombre de contextos identificats és 58, inferior al total de casos d'altres fenòmens estudiats en altres capítols.

La Taula 2 il·lustra com, d'un total de 75 contextos en què es podria fer ús de les avantposicions de SQ per expressar un valor modal del text font, en el 27 % els traductors opten per introduir aquesta marca. Això no obstant, la sensibilitat dels traductors als contextos del text font amb modalitat epistèmica prominent és més alta, perquè en un 17 % addicional de casos fan servir altres tècniques de traducció —principalment la modulació— per incloure els valors epistèmics. Així doncs, la percepció dels contextos associats a les avantposicions de SQ i la consegüent cerca d'equivalències, ja sigui mitjançant avantposicions o altres marques, s'observa en un 44 % dels casos. Val a dir que, tot i que aquest percentatge és proper al 40 % de traduccions amb dislocacions (vg. c. 2, § 3) i al 44 % de traduccions que inclouen el significat del FC (vg. c. 3, § 7.1), el nombre absolut d'avantposicions (20) és molt inferior al nombre de dislocacions (235) i de FC (128).

Taula 2. Freqüència de les avantposicions de SQ i de marques equivalents

<i>equivalència</i>	<i>traductors</i>								TOTAL	%
	<i>Ràfols</i>	%	<i>Caball</i>	%	<i>Udina</i>	%	<i>Sales</i>	%		
amb avantposició	8	35 %	4	44 %	6	26 %	2	10 %	20	27 %
amb una altra tècnica	4	17 %	1	11 %	5	22 %	3	15 %	13	17 %
no equivalent	11	48 %	4	44 %	12	52 %	15	75 %	42	56 %
Total	23	30,5 %	9	12 %	23	30,5 %	20	27 %	75	
Total equivalència	12	52 %	5	56 %	11	48 %	5	25 %	33	44 %

Tenint en compte el conjunt de contextos observats en què hi pot haver avantposicions, en termes relatius el traductor que en fa servir menys és Sales (10 %) i, per contra, qui les fa servir més és Caball (44 %). En les dades d'ús d'una altra tècnica de traducció per expressar el significat modal de l'avantposició, la variació és més petita (15-22 %). Pel que fa al percentatge d'equivalència, el més baix és el del text de Sales (25 %) i el més alt és el de Caball (56 %). Per tant, notem que hi ha força variació entre traductors tant en l'ús d'avantposicions com en la traducció equivalent dels significats modals que expressen.

A fi de disposar d'un criteri per valorar si la freqüència d'avantposicions al corpus de traducció es correspon amb la freqüència d'aquest fenomen en textos de català no traduït, en la Taula 3 presentem les ràtios comparades d'avantposicions per nombre de paraules en els textos meta del corpus i en el conjunt del corpus, en el text de Solà (2019) i en els quatre corpus de català oral esmentats. Distingim les avantposicions segons la seva classe en «epistèmiques», «epistèmiques amb valor exhaustiu», «anafòriques amb valor exhaustiu» i «exclamatives».

Taula 3. Ús relatiu d'avantposicions de SQ

	<i>traductors</i>					<i>Solà</i>	<i>corpus orals</i>			
	<i>Ràfols</i>	<i>Caball</i>	<i>Udina</i>	<i>Sales</i>	<i>total del corpus</i>		<i>COC</i>	<i>COS</i>	<i>COR</i>	<i>COD</i>
epistèmica	2	0	2	1	5	0	6	3	8	7
<i>ràtio (1 cada n. paraules)</i>	16.500	-	16.500	33.000	26.400	-	11.749	29.919	19.275	23.213
exhaustiva (SQ universals)	2	0	1	0	3	7	3	7	9	10
<i>ràtio (1 cada n. paraules)</i>	16.500	-	33.000	-	44.000	4.714	23.498	12.822	17.133	16.249
anafòrica exhaustiva	3	2	3	1	9	3	?	?	?	?
<i>ràtio (1 cada n. paraules)</i>	11.000	16.500	11.000	33.000	14.667	11.000	-	-	-	-
exclamativa	1	2	0	0	3	0	0	0	0	0
<i>ràtio (1 cada n. paraules)</i>	33.000	16.500	-	-	44.000	-	-	-	-	-
Total	8	4	6	2	20	12	9	10	17	17
<i>ràtio (1 cada n. paraules)</i>	4.125	8.250	5.500	16.500	6.600	2.538	7.833	8.976	9.070	9.558
total de paraules	33.000	33.000	33.000	33.000	132.000	33.000	70.493	89.757	154.198	162.493

En el text de Solà (2019) hi hem identificat 7 ocurrences d'avantposició epistèmica amb els quantificadors universals exhaustius *tot i res*, i 3 de tipus anafòric i exhaustiu, amb el pronom *això* i l'adverbi *aquí* en usos textuais de la dixi. En un total de 33.000 paraules, la ràtio d'avantposicions del text de Solà és d'1 cada 2.538 paraules (vg. ressaltat en verd). Observem que les ràtios de les traduccions són més baixes, amb 1 avantposició cada 6.600 paraules en el total i, per tant, n'hi ha en menys freqüència. La traducció en què n'hi ha més és la de Ràfols (1 cada 4.125 paraules; vg. ressaltat en verd) i la que en conté menys és la de Sales (1 cada 16.500 paraules; vg. ressaltat en taronja). Pel que fa als corpus orals, les ràtios

són més altes (hi ha menys avantposicions per nombre de paraules), però cal tindre en compte que per raons d'extensió no hi hem comptabilitzat els casos d'avantposició anafòrica (vg. ressaltat en taronja). Si comparem les ràtios d'avantposicions del corpus de traducció i els corpus de català oral sense comptar les de tipus anafòric, veiem que les avantposicions epistèmiques i les exhaustives sumen més observacions en els corpus de català oral que en els textos meta, especialment en els de Caball, Udina i Sales.

Si ens fixem en la proporció de cada classe d'avantposició separatament veiem que les de tipus epistèmic són més freqüents en tots els corpus orals, menys en el COS, i són especialment freqüents en el COC (1 cada 11.749 paraules; vg. ressaltat en verd), una proporció de més del doble que en el corpus de traducció. Així mateix, veiem que les de tipus exhaustiu són les més freqüents en tots els corpus, menys en el COC, i també les més freqüents en el text de Solà. Quant a les exclamatives, observem que són un fenomen molt poc freqüent, únicament identificat en el corpus de traducció.

Resumint, el text en què hi ha més avantposicions en total per nombre de paraules és el de Solà (vg. ressaltat en verd), però no conté cap cas d'avantposició epistèmica (vg. ressaltat en taronja). Comparades amb les ràtios del COC i del COR, les avantposicions epistèmiques són poc freqüents en el corpus, i les avantposicions epistèmiques exhaustives són encara menys freqüents. En canvi, el text de Solà aquest segon tipus d'avantposició és més freqüent que en el corpus de traducció i en els corpus orals (vg. ressaltat en verd). Finalment, pel que fa a les avantposicions anafòriques, sense dades dels corpus orals, només podem observar que són més freqüents en el text de Solà que en les traduccions, tot i que n'hi ha molt poques observacions.

6 Anàlisi: la consciència metapragmàtica sobre les avantposicions de SQ

Hem vist que l'ús d'avantposicions de SQ en el text meta s'observa en el 27 % de casos, un percentatge baix al costat d'altres fenòmens analitzats com el FC i les dislocacions. Això no obstant, en un 17 % addicional de casos els traductors empenen una tècnica de traducció per fer explícit el significat modal que introduiria l'avantposició en el text meta i, per tant, podem interpretar que en aquest 17 % de casos els traductors mostren consciència metapragmàtica de la possibilitat d'explicitar valors epistèmics que són implícits en el text font. Tanmateix, prefereixen marques diferents de les avantposicions de SQ per reproduir aquests valors, com per exemple les amplificacions amb adverbis i locucions epistèmiques (145), entre altres recursos i tècniques exemplificats a c. 4, § 4.

- (145) a. All you have to do is connect with Great Dane groups online, people tell me, **and** you'll find **someone** to take him. (Nunez 2018: § 2)
- b. Només cal que **busquis** grups sobre grans danesos a internet, em diu la gent, i **segur que** trobaràs algú que se'l quedi. (Ràfols 2019: § 2)

Les dades disponibles no permeten afirmar si el 56 % restant de casos, en què no s'inclou cap marca epistèmica, és només conseqüència d'una manca de consciència metapragmàtica, o si també hi intervenen decisions conscients com el solapament amb altres criteris pragmàtics; per exemple, el coneixement que, en absència d'altres restriccions, en català la informació nova ocupa la posició final, a l'extrem dret del nucli oracional i, per tant, a (145b) *algú* ha de ser postverbal perquè és més nou que el verb *trobar*, més esperable i conegut quan està precedit d'un enunciat amb el verb *buscar*.

El qüestionari lliurat per dos dels traductors del corpus inclou un ítem orientat a avaluar l'ús d'avantposicions (no la consciència sobre el fenomen). A la Fitxa 1 (pregunta 1.5a), demanem de fer un exercici de traducció a partir d'un enunciat de la novel·la *We Have Always Lived in the Castle*, de Shirley Jackson. Notem que, a fi de fer més prototípic l'enunciat com a context en què l'avantposició és reeixida, hem modificat lleugerament el text font canviant la forma passiva i impersonal de tercera del plural *has to be done* per l'activa en primera del plural *we have to do*, perquè involucra directament l'enunciador. Com hem explicat a c. 4, § 3.3.1b i com podem veure a l'ítem de l'enquesta reproduït a continuació, es tracta d'un enunciat amb modalitat deòntica.

Fitxa 1. Pregunta 1.5a

<p>1.5a Tradueix l'enunciat en negreta.</p> <p>Obra: JACKSON, Shirley (2009 [1962]). <i>We Have Always Lived in the Castle</i>. Londres: Penguin Books. [text modificat]</p> <p>Text font: The food comes from the ground and can't be permitted to stay there and rot; we have to do something with it.</p> <p>Traductor A: Traducció: hi hem de fer alguna cosa.</p> <p>Traductor B: Traducció: n'hem de fer alguna cosa.</p>

Com podem veure, cap dels dos traductors ha optat per un enunciat amb avantposició *Alguna cosa n'hem de fer / hi hem de fer*. En aquest cas, en el context és explícita la raó —la norma 'El menjar no es pot fer malbé'— que fa adequada l'avantposició. Tanmateix, les respostes fan pensar que els enquestats no han tingut present el valor pragmàtic de l'avantposició i, en absència d'altres criteris i factors, han optat per reproduir l'ordre de mots del text font SV-SQ; això sí, canviant el SP *with it* per un pronom feble proclíctic *hi* o *en*. Això no obstant, cal notar que en aquesta pregunta els traductors mostren competència en el marcatge del focus, perquè, interpretant *alguna cosa* com a focus o informació més nova situen aquest sintagma en la posició final.

Aquest exercici no permet avaluar la consciència metapragmàtica, perquè no demana de justificar la resposta, a més del fet que en el text font el valor modal ja és explícit per la presència de la perífrasi deòntica *have to*. Atesa l'extensió de l'enquesta i la diversitat d'ítems per tractar, no hi hem inclòs altres exercicis relacionats amb les avantposicions de SQ. Així doncs, caldran més estudis per determinar si els traductors tenen consciència del valor de les avantposicions i si són competents en el seu ús en les traduccions.

D'altra banda, cal considerar criteris estilístics que justifiquen la preferència per no emprar avantposicions. Un criteri d'aquesta mena podria ser la percepció entre els traductors que les avantposicions de SQ no són pròpies de l'ordre de mots del català. Val a dir que aquest criteri hipotètic podria variar segons la classe de SQ, perquè en el corpus de traducció hi hem observat més freqüència d'avantposicions amb SQ universals exhaustius com *tot*, que no pas amb l'indefinit *alguna cosa*. En relació amb aquesta possibilitat, hem vist que en el text no traduït de Solà (2019) només hi ha 7 avantposicions amb els SQ universals exhaustius *tot* i *res*, i 3 de tipus anafòric, però cap amb SQ no exhaustius. Pel que fa als corpus orals, exceptuant el COC, en tots són més freqüents les avantposicions de tipus exhaustiu amb SQ universals que no pas les epistèmiques (vg. c. 4, § 5).

Una altra possibilitat podria ser que l'acceptabilitat de les avantposicions depengués de la variació dialectal. Tanmateix, amb només 17 observacions en el COD —l'únic que conté una mostra que inclou els diversos dialectes del català— no podem fer generalitzacions. En aquest corpus, de les 7 avantposicions epistèmiques, 4 pertanyen al català oriental central, 2 al valencià septentrional i 1 a l'alguerès; mentre que, de les 10 observacions d'avantposició exhaustiva 3 pertanyen a l'eivissenc, 3 al mallorquí i les 4 restants pertanyen al nord-occidental, al ribagorçà, al septentrional de transició i al valencià septentrional. És

possible que aquestes dades indiquin una tendència superior del català oriental central i el valencià a emprar les avantposicions epistèmiques, però això caldria contrastar-ho.

També en relació amb la baixa freqüència d'avantposicions, és interessant de destacar que aquestes dades podrien formar part de la tendència comentada a c. 3, § 8, segons la qual, les llengües germàniques marquen més la polaritat i la modalitat epistèmica que no pas les romàniques (Dimroth et al. (2010: 19, 23, 25-27), Benazzo i Dimroth (2015: § 3.2) i Garassino i Jacob (2018: 250)) i, per tant, una part del 56 % de casos sense avantposició ni un element epistèmic equivalent en el text meta seria pròpia de la idiosincràsia de la pragmàtica del català.

Per posar llum a aquestes qüestions, caldran estudis empírics de pragmàtica experimental, com proves de percepció, i també estudis comparats entre corpus orals col·loquials de varietats dialectals diferents, com el COC i el corpus de valencià Parlars (Sentí et al. [en preparació]). Només així podrem conèixer amb més detall aspectes com la funció de vincle inferencial (c. 4, § 2.1.3*b*), la distinció de funcions d'aquestes estructures entre el català i el castellà (c. 4, § 2.1.3*c*), i la freqüència de les avantposicions segons la classe de SQ, totes qüestions cabdals en aquest capítol. Com hem suggerit a c. 3, § 7, l'absència d'estudis descriptius i de codificació normativa sobre un fenomen pot influir en el fet que els traductors en facin un ús més aviat intuïtiu i inconsistent, o també pot fer que el bandegin.

Així doncs, encara que les avantposicions poden ser una estructura molt marcada i, per tant, necessàriament poc freqüent en comparació amb les dislocacions i el FC (vg. c. 4, § 5), des d'un punt de vista traductològic ens hem de demanar fins a quin punt són esperables en els seus contextos d'aparició, perquè contràriament no podrem elaborar criteris ponderats per determinar quan convé introduir-les en les traduccions al català.

7 Conclusions

En aquest capítol hem recorregut els vessants teòric i aplicat de la traducció de les avantposicions de SQ. En la primera part del capítol (c. 4, § 1-2), hem dedicat una atenció especial a la descripció sintàctica i pragmàtica del fenomen en català, atès que, tot i la bibliografia existent, encara l'acompanya una boira d'incertesa que només podrem esvaïr mitjançant recerca experimental. Hem delimitat les diferències entre les avantposicions i altres moviments a l'esquerra, com les dislocacions i les focalitzacions, i també la mena de SQ susceptibles de formar part d'aquesta estructura. Així mateix, hem vist que segons la

classe de SQ les avantposicions tenen un valor pragmàtic diferent: modal epistèmic en la majoria de casos amb indefinits, universals i quantitativs absoluts i comparatius (c. 4, § 2.1.1a-b), al mateix temps exhaustiu amb certs SQ universals i indefinits (c. 4, § 2.1.1a) i, amb quantitativs relatius, exclamatiu (c. 4, § 2.1.1c).

De seguit, tenint en compte que no hi ha estudis detallats sobre la prosòdia de les avantposicions, hem descrit succintament les corbes entonatives amb què es realitzen en català oral (c. 4, § 2.1.2). En el darrer apartat de la primera part, hem proposat una explicació de la funció discursiva de les avantposicions epistèmiques (c. 4, § 2.1.3a-b) i, sobre aquesta base, les hem distingides de les avantposicions de SQ en castellà (c. 4, § 2.1.3c). Hem defensat que en català les avantposicions epistèmiques desenvolupen una funció organitzadora del discurs consistent en l'establiment de vincles inferencials, a fi de facilitar l'acceptació dels enunciats en què tenen lloc les avantposicions en el rerefons comú.

A la part aplicada, hem recollit grups de trets gramaticals i contextuals per identificar tots els tipus d'enunciats la traducció dels quals pot incloure una avantposició de SQ (c. 4, § 3), i també hem descrit les equivalències dutes a terme pels traductors mitjançant tècniques diferents de les avantposicions (c. 4, § 4). A continuació, a (c. 4, § 5) hem presentat dades quantitatives sobre la freqüència de les avantposicions i les seves traduccions al corpus, i n'hem comparat la freqüència en un corpus de no traducció i en els corpus de català oral COC, COS, COR i COD. En termes generals, hem observat que: 1) al corpus les avantposicions són menys freqüents (20) que les dislocacions (235) i el focus contrastiu (128); 2) els traductors fan ús de les avantposicions en el 27 % de contextos identificats en què n'hi podria haver, i en un 17 % addicional de casos n'expressen el valor modal amb una altra tècnica, i 3) les avantposicions són més freqüents en els corpus de català oral i en el text de narrativa no traduït de Solà (2019) que no pas en les traduccions del corpus.

Per cloure el capítol, a c. 4, § 6 hem proposat hipòtesis sobre els condicionaments pragmàtics i estilístics de les dades observades en el corpus, i també propostes de recerca per estudiar la consciència metapragmàtica dels traductors sobre les avantposicions.

Capítol V. Conclusions

There is something to recommend a story that *ends*. And if it can't end, then it should at least continue into perpetuity.

Una recomanació per a una història és que s'acabi. I si no es pot acabar, que almenys continuï a perpetuïtat.

The Fault In Our Stars, John Green,

tr. Laia Font i Mateu

The need for this doctoral dissertation suggested itself in the experience of proofreading activities with translated texts. The inquiry about the best way of presenting information in order to produce suitable and idiomatic translations, as well as reproducing the communicative intentions in the source text, is the leading question pursued throughout the dissertation. Accordingly, the two main goals of this research are:⁶⁸

- 1) Discovering the translation equivalences between English and Catalan resources to adapt the organization of the information flow to the communicative purposes of speakers, and ranking translators' preferences about the different translation techniques available.
- 2) Evaluating some aspects of the translators' pragmatic competence regarding the use of informatively marked expressions, as well as the expression of informative functions, and, subsequently, evaluating the translators' metapragmatic awareness of these expressions and discourse functions.

In the introduction in **Chapter 1** we presented the global goals of the thesis alongside with the particular hypotheses in each chapter. We also defined the information-structural notions used within a broader framework on pragmatics and translatology. We paid especial attention to the notions of *explicitation*, *pragmatic competence* and *metapragmatic awareness*. Last, we explained the survey and parallel corpus methodology, stressing the

⁶⁸ Aquest capítol està escrit en anglès per satisfer els requisits de la menció internacional del títol de doctor. / This chapter is written in English in order to fulfil the criteria for the international doctorate certification.

relevance of comparing the frequencies in the target texts with the frequencies of the same phenomena in non-translated texts (Baker 2004: 167-193).

In **Chapter 2** we dealt with the use of two specific structures in the target text, Catalan left dislocation (LD) and right dislocation (RD), to explicitate marked topic-comment partitions and thematic progressions. We discussed three hypotheses in this chapter. First, in connection with the frequency of each dislocation, we expected RD to be more frequent than LD, according to previous works that describe RD as highly productive in Catalan (Villalba 2007: 299; Forcadell 2016b: 12, 14). Second, as for the range of contexts in which dislocations can be expected as translation solutions to achieve equivalence, we analysed twelve variables that might associate with dislocations. The initial prediction was that pragmatic and lexical variables in the target text, such as anaphora marking and polarity marking, —this is, idiosyncratic factors of the Catalan language— would bear a higher influence than source text variables, such as English marked structures or the position of topics. Third, regarding translators' pragmatic competence and metapragmatic awareness, it was expected that awareness of the discourse functions of dislocations in the survey (Ch. 2, § 6.3) would be related to pragmatic competence with dislocations in the corpora (Ch. 2, § 4-5 & § 6.2.2).

The first hypothesis was partially refuted in Ch. 2, § 3.1. We saw that, even though in general there are more RD (133 occurrences) than LD (102 occurrences), RDs only surpass LDs in Ràfols' target text (86 to 32), while in Udina's there is almost the same amount of both structures (11 LDs and 9 RDs) and in Caball's and Sales' translation there are far more LDs than RDs (LDs double RDs in Caball's and the proportion is 1 RD to 3 LD in Sales').

In order to test the second hypothesis, we contrasted the existing literature on Catalan dislocations, according to which LD associates with poset relations and hyponymy relations (Brunetti et al. 2019), whereas RD associates with anaphoric identity and hypernymy relations and polarity items, focused quantifiers and expressive language (Villalba 2007, 2011; Villalba & Mayol 2013).

Brunetti et al.'s (2019) findings prove accurate for the uses of LD in the translation corpus, although it should be noticed that further contextual variables might have a relevant influence on the frequency of LD in the translated texts, such as the activation function of topics and the position of topics in the source text. Regarding this second variable, on the one hand, we observed a significant and strong association between LD in target texts and

preverbal positions of topics —in the left periphery and the clause core initial position— in the source text. On the other hand, we observed a slight relation (only significant on the whole, though not individually in any of the target texts) between RD in the target texts and postverbal positions of topics —right edge of the clause core and right periphery— in the source text.

As for RD, close *phoric* relations such as identity anaphora, epithets, hypernymy and textual uses of deixis (labelled together as *vincles propers* in Ch. 2, § 4.4.3) are the only variable that is frequent and significant enough to partially explain the marking of this structure. These associations confirm the results by Brunetti et al. (2020: 12-18). Nevertheless, in Ch. 2, § 4.4.3 we have seen that close *phoric* relations cannot explain all of the RD cases in the corpus, which means that there might be further relevant variables that remain unidentified, and it might well be that the style of each translator strongly determines the use of RD in the target texts (Ch. 2, § 4.4.1).

Besides, Forcadell (2007: § 4.5.2) and Villalba & Mayol (2013: 26-36) suggest that there is an association between RD and three lexical variables that are found in target texts: polarity items, focused quantifiers and expressive language. However, in Ch. 2, § 3.4, § 4.2 we found no significant relations among RD and these variables, but a weak tendency in Ràfols' text. Furthermore, the data in the non-translation corpus qualify the intensity of the association suggested in the literature. As seen in Ch. 2, § 6.2.2a, in Solà's (2019) novel polarity items, focused quantifiers and expressive language associate relatively low with RD. We suggest that it could be the case that precisely because of the presence of these rather marked lexical elements, translators perceive utterances as already marked or «emphatic», and consequently they judge it inappropriate to further alter the word order with dislocations.

Regarding the third hypothesis, it should be noted that we have not been able to test translators' pragmatic competence and metapragmatic awareness as planned, since only two of the six translators handed the surveys in (see Ch. 2, § 6.3). Nevertheless, as for pragmatic competence, the comparison among dislocation frequencies between Solà's (2019) novel and the four translations analysed in Chapter 2 (Ch. 2, § 5) reveals that, on average, translators produced 37.8% less LDs and 81.5% less RDs than Solà (2019). This suggests that translators' pragmatic competence does not cover all the contexts in the source text in which dislocations could be used to achieve informative equivalences.

On the whole, translators tend to be more competent using LD than RD. Ràfols, Caball and Sales show similar competence levels with LD (for each LD in the non-translated text there are 1.3, 1.4 and 1.5 LDs in these target texts, respectively), whereas in Udina's text this ratio is significantly higher (1 to 4.1). LD is more frequent in utterances with poset relations in the translated texts (Ch. 2, § 4-4.1.3), and likewise in the non-translated text. Thus, Ràfols, Caball and Sales identify the pragmatic functions of LD more easily; not only the marking of poset relations («contrast»), but the topic activation function with non-contrastive topics, a less common use of LD that we observed especially in Ràfols' text (10 occurrences) and Caball's text (9 occurrences), compared to Sales' text (4 occurrences) and Udina's text (2 occurrences).

As for RD, translators' pragmatic competence is remarkably lower, but there is more variation among translators. Compared to Solà's text, in Ràfols' text the RD ratio is 1 to 2 (1 RD every 2 RDs in Solà's text), whereas in Caball's, Udina's and Sales' translations it is 1 to 10.5, 16.2, and 9.4, respectively. In Solà's text polarity items (19%), expressive language (16%) and focused quantifiers (13%) are the factors that associate more frequently with RD, albeit 52% of RDs do not associate with these variables (Ch. 2, § 6.2.2a).

We mentioned that in all translated texts RD is more frequent in utterances with close phoric relations (44.9% of RDs). Having said that, only Ràfols' text also contains 11.4% of RD with indirect anaphora (Ch. 2, § 3.3.4), which suggests that less prototypical contexts with less salient anaphoric relations might be neglected by translators. All in all, both in terms of the amount of RD and regarding the diversity of contexts in which we found RDs, Ràfols shows the highest competence with RD.

As for the variable «position in the source text», on the basis of the data in the corpus (Ch. 2, § 4.3.2), we assume that the position a topic occupies in the source text has an impact on its position in the target text. Therefore, the production of a translation with a left-dislocated element whose equivalent in the source text is placed in a postverbal position to the right of the clause must be a demanding textual operation, which shows high competence with LD (such as translating *Incredibly, Hachikō does not hold [the record]*_T (Nunez 2018: § 1) as *Increïblement, [el rècord]*_T *no l'ostenta el Hachikó* (Ràfols 2019: § 1)). In the corpus, Ràfols' text has a remarkably higher proportion of LD occurrences that involve such a textual operation, compared to Caball's, Sales' and Udina's (see Ch. 2, § 6.2.2b). We believe this difference to be indicating a better pragmatic competence to rephrase utterances by means of LD.

Likewise, the production of a translation with a RD element whose equivalent in the source text is placed in a preverbal position to the left of the clause must be a demanding textual operation, which requires high competence with RD (such as translating [*Advice*]_T *you'd taken to heart* (Nunez 2018: § 7) as *I te l'havies pres a la valenta*, [*aquest consell*]_T (Ràfols 2019: § 7)). The absolute amount of such RDs is notably higher in Ràfols' text (see Ch. 2, § 6.2.2b). We believe this difference to be indicating a better pragmatic competence to rephrase utterances too.

Last, as for the surveys, we observed that the two translators that handed back the answers do not show thorough metapragmatic awareness of the discourse functions of dislocations and the full range of contexts in which they can be used. Nevertheless, by means of notions such as *emphasis* and *naturality*, they do demonstrate a working knowledge about the following facts: 1) marked word orders have an additional load of meaning and a discourse function; 2) LD and RD can be used in different contexts; 3) utterances with marked word orders must fit into a specific context to be felicitous, and 4) participants have access to information in the spatiotemporal context than can be marked as given.

In **Chapter 3** we dealt with the translation of utterances with contrastive focus (CF) and, secondarily, contrastive topic (CT), marked with focusing italics (Krifka 2007; Zimmermann 2007). We put forward a framework to analyse translation equivalences for the meaning of information structural functions that can be expressed and rephrased through different markings, such as CF and CT. Within this frame we classified and described the translation techniques (Vazquez-Ayora 1977; Hurtado Albir 2001) used in the corpus to express these informative functions in the target texts.

We tested three general hypotheses. First, bearing in mind Vallduví's (2002: § 4.1.2) and Ainaud et al.'s (2020: 198) remarks on *in situ* focus in English, it was expected that Catalan target texts would have a lower frequency of CF than the source texts. A lower frequency of CT was expected too. Second, in target texts with no CF marking it was expected to observe translation techniques such as amplification and modulation, to explicitate and rephrase its meaning. Third, following Pujol & Solà's (2011 [1995]: 185) remarks on the use of focusing italics in Catalan, it was expected that semantic values associated to focusing italics in source texts would be translated with lexical marks, rather than syntactic structures or by reproducing focusing italics in the target text.

Regarding the two first hypotheses, in Ch. 3, § 7 we observed that on average in Catalan target texts CF is translated equivalently in less than a half of the occurrences: 44%. This percentage breaks down into a 28% of target utterances with CF, with the addition of 16% of cases in which the meaning of CF is expressed through translation techniques. As for CT, we observed that this informative function is much less frequently marked with italics in the source text (48 cases, compared to 464 cases of CF). CT is translated equivalently in a slightly higher amount of target text utterances: a 56%. Hence, we confirmed the first hypothesis for CF and CT, since both informative functions have lower frequencies in the target texts. Besides, concerning the second hypothesis, since translation techniques were observed only in a 16% of the target text utterances without CF, the second hypothesis was refused.

With regard to the third hypothesis, we observed an overall preference for lexical CF marks —preferred by Caball, Udina, Sales and Gombau—, followed by syntactic CF marks —preferred by Ràfols and Font. Hence, Pujol & Solà's (2011 [1995]: 185) remark was confirmed. In addition, in Ch. 3, § 7.3.2 we observed that there might be two stylistic canons concerning the use of focusing italics in Catalan target texts to mark *in situ* focus. On the one hand, three translators use this kind of marking as a secondary translation technique. On the other hand, three translators never use it; probably because they do not deem italics as a proper marker for CF. Interestingly, in most occurrences of focusing italics in target texts, the CF could not have been expressed by means of a dislocation of the background information, and the CF had an additional unexpectedness semantic value.

Furthermore, in connection with the first goal of this dissertation, in Ch. 3, § 4-6 we set forth the numerous meanings of focusing italics in the source text and the translation techniques observed in the target texts, with special attention to polarity CF (Ch. 3, § 5).

As for pragmatic competence, three different explanations were given for the frequency of equivalence (44%) and CF marking (28%): *a*) the frequencies mirror the idiosyncrasy of contrast marking in the Catalan language, thus translators work accordingly to the pragmatics of the target language; *b*) translators deliberately choose to leave these cases unmarked following stylistic preferences, and *c*) the low marking of CF reflects a lack of pragmatic competence among translators. Firstly, we saw that the first explanation see to work for utterances with polarity CF that cannot be translated by adding the Catalan polarity adverb *sí* and have to be rephrased with epistemic modal marks, which are the kind of focusing italics with the lowest equivalence levels (a 22%; see Ch. 3, § 7.3.3). Second, we

suggested that the second explanation is the likeliest for target text utterances in which, since syntactic and lexical CF markers are unavailable, translators have to choose between italicizing or leaving focuses unmarked.

As for the lack-of-competence explanation, relying on the translation techniques observed in the corpus and data from the surveys we argued that it could hold for many cases. On the one hand, we suggested that the ability with a wide range of syntactic focusing structures such as the dislocation of the background, focus fronting and cleft sentences could be a sign of high pragmatic competence. In Ch. 3, § 7.3.2 we confirmed that translators using more syntactic devices to mark CF (Ràfols and Font) are the ones reaching higher equivalence levels. On the whole, we noted that there is a low number of instances of focus fronting (4), cleft sentences (12) and dislocation of the background (17) (Ch. 3, § 7.2). On the other hand, as argued in Ch. 1, § 3.5, we interpreted the small frequency of explicitation techniques in the corpus, such as amplification and modulation, as a sign of low pragmatic competence and low awareness (Ch. 3, § 8.2).

Having said that, the survey data in Ch. 3, § 8.4 revealed that both of the translators that handed in the questions show metapragmatic awareness of the meanings of focusing italics on most of their answers (7 out of 10). Their metalinguistic reflections on corrective, additive, exhaustive and unexpectedness CF confirmed their knowledge of these meanings and, thus, their competence to translate them. Interestingly, the only cases in which no proof of awareness was given are polarity CF that have to be rephrased with epistemic modal marks, which are the ones with the lowest equivalence levels in the corpus (22%).

Last, as for translators' pragmatic competence with CT, we observed that CTs on internal arguments in the source text are not preserved in the target text as frequently as CTs on subjects. This tendency could be indicating that utterances with CT on direct objects or indirect objects pose a harder challenge for translators, perhaps because in Catalan a left dislocation is needed in order to mark an internal argument as a CT. Since a target text with a left dislocation departs from the syntax of the source text, this translation could require full pragmatic competence and metapragmatic awareness of the meaning and the expression of CT.

Chapter 4 was devoted to the use of QP-fronting structures (named *avantposicions de SQ*) in target texts, as a translation technique for source text utterances with polarity contrast and epistemic modality or exclamative value. The first part of the chapter (Ch. 4, § 1-2) was

aimed at the description of this structure. We saw that depending on the kind of QP, fronting adds a different meaning that can be: epistemic modality (Ch. 4, § 2.1.1*a-b*), exhaustivity with epistemic modality (Ch. 4, § 2.1.1*a*) or exclamative modality (Ch. 4, § 2.1.1*c*). We argued that Catalan epistemic QP-fronting plays a discourse organizing function by establishing inferential links among propositions. This function helps accommodating utterances with fronted QP that, somehow may contradict information in the common ground.

In connection with the first goal of this dissertation, in the second part of Chapter 4 we gathered grammatical and context features that can be used to identify the types of source text utterances that can be translated with QP-fronting (Ch. 4, § 3). We also described the equivalences established by the translators in the corpus by means of techniques other than QP-fronting (Ch. § 4).

Additionally, two hypotheses were tested in this chapter. First, since there are few descriptions of Catalan QP-fronting in the linguistic literature, compared to other marked structures such as dislocations or focus fronting, translators were expected to use QP-fronting less frequently than the informative marks observed in the former chapters. Second, in target text utterances in with no QP-fronting, translators were expected to use other translation techniques that explicitate the modal meanings that QP-fronting could have expressed.

We presented quantitative data on the frequency of QP-fronting in the target texts. We also compared the frequencies of these structures in the non-translated novel by Solà (2019) used in the former chapters, and the Catalan oral corpora COC (Payrató & Alturo 2002), COR (Alturo et al. 2004), COS (Boix-Fuster et al. 2007) and COD (Viaplana et al. 2007) (Ch. 4, § 5). As for the first hypothesis, we observed that: 1) in the translation corpus QP-fronting (20 instances) is far less frequent than dislocations (235 instances) and CF (128 instances), and 2) translators use QP-fronting in a 27% of the target text utterances in which this structure can be used as a translation technique. Besides, we noted that QP-fronting is more frequent in the Catalan oral corpora and in the non-translated novel than in the corpus translations. Furthermore, as for the second hypothesis, we observed an additional 17% of utterances in which translators express the modal meanings of QP-fronting by means of a different translation technique.

Regarding metapragmatic awareness, the available data is not enough to determine if 56% of cases without QP-fronting, nor other techniques to express modal meanings, are due to a lack of awareness of the functions of these structures or a result of conscious choices.

In a nutshell, the data analysed throughout this dissertation revealed that mean percentages of the use of dislocations in Chapter 2 and mean percentages of equivalence in Chapter 3 and Chapter 4 are all below 50%. We observed a trend towards 40% in the marking of dislocations (40.1%; Ch. 2, § 3.1), the equivalent translation of CF (44%; Ch. 3, § 7.1) and the equivalent translation of modal meanings that can be expressed with QP-fronting (44%; Ch. 4, § 5).

Nevertheless, while dislocations are specific structures, CF can be marked through a wide array of structures and other techniques, as well as the modal meanings observed in Ch. 4. From a closer inspection of the data, we notice that while marked topics with dislocations amount to 40.1% (17.4% LD with the addition of 22.7% RD), CF marks only amount to 28% (the remaining 16% are equivalent translations with explicitation techniques but without CF), and QP-fronting observations only amount to 27% (the remaining 17% are equivalent translations with other techniques such as epistemic modal adverbs). It should be noted that these percentages do not reflect the absolute number of dislocations, CF marks and QP-fronting, but their use in the contexts that are appropriate for these structures to appear. QP-fronting instances (20) are far less frequent than dislocations (102 LD, 133 RD) and CF marks (128). CF instances were analysed in all of the target texts, whereas dislocations and QP-fronting were analysed only in 4 target texts. Besides, it should be noted too that there is remarkable variation among translators regarding the use of RD (65% of cases are by Ràfols).

On the whole, regarding pragmatic competence and metapragmatic awareness, on the one hand, we observed only an approximate awareness of the functions of dislocations in the surveys (with metalinguistic descriptors, such as «emphasis» and «naturality»; Ch. 2, § 6.3), and low pragmatic competence with dislocations was observed among most translators in the comparison between the target texts and the non-translated text, especially regarding RD. Only Ràfols showed a remarkably higher competence with RD, covering a wider range of uses of this structure in his target text. On the other hand, we observed fuller awareness of the meanings and functions of CF in the surveys (in 7 out of 10 questions in both surveys; Ch. 3, § 8.4), and a mean level of equivalence lower than 50%, which, rather than a lack of pragmatic competence, suggests that although being aware of the meaning of CF, translators

chose not to mark it in their target texts. Levels of equivalence in the marking of CF are similar among translators (between 37% and 57%). Last, even though there is a small number of occurrences of QP-fronting, the data suggest that translators are not prone to using this structure as a translation technique in the contexts described in Ch. 4, § 3.

As a remark for future research, it would be interesting to compare the frequency of LD and RD in a corpus of oral colloquial (non-translated) Catalan texts, as well as in a bigger and more varied written corpus. This research would shed light on the frequency and the properties of dislocations with indirect anaphoric links and the topic-activation function. In turn, this would help acknowledging the expected frequency of dislocations in Catalan target texts. Furthermore, it would also be relevant to carry on corpus research on *in situ* focus in Catalan oral texts. This would help understanding which contexts are preferred by speakers for this kind of focusing strategy. In addition, acceptability judgement tasks could be run to confirm the corpus results. Further research on QP-fronting is also needed. Future studies should focus on dialectal variation on this structure and could use acceptability judgement tasks too.

Finally, more research is needed on the translation of English non-canonical structures, polarity and epistemic modal marks, and discourse markers. Since utterances containing these elements might not be frequent enough to account for a wide variety of translation solutions in a translation corpus of written texts, we suggest running production experiments, judgement tasks and focus groups with translators, alongside with corpus research with oral texts translated by interpreters.

Bibliografia citada

- ABOH, Enoch (2016) «Information Structure: A Cartographic Perspective». Dins: FÉRY i ISHIHARA (ed.), *The Oxford Handbook of Information Structure*. Oxford: Oxford University Press, p. 145-164.
- AIKHENVALD, Alexandra Y. (2012) «The essence of mirativity». *Linguistic Typology*, vol. 16, 3, p. 435-485.
- AINAUD, Jordi, Anna ESPUNYA i Dídac PUJOL (2020) *Manual de traducció anglès-català*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. [en línia]
<<https://repositori.upf.edu/handle/10230/44583>>.
- ARREGUI, Karlos (2003) «Clitic Left Dislocation is Contrastive Topicalization». *University of Pennsylvania Working Papers in Linguistics*, 9, p. 31-44.
- ARTSTEIN, Ron (2004) «Focus below the word level». *Natural Language Semantics*, 12, p. 1-22.
- ASHBY, William J. (1988) «The syntax, pragmatics, and sociolinguistics of left- and right-dislocations in French». *Lingua*, 75, p. 203-229
- BACH, Kent (1999) «The myth of conventional implicature». *Linguistics and Philosophy*, 22, 4, p. 327-366.
- BADIA I MARGARIT, Antoni M. (1962) *Gramàtica catalana*, vol. 2. Madrid: Gredos.
- BAKER, Mona (1992) *In Other Words: A Coursebook on Translation*. London: Routledge.
- (1993) «Corpus Linguistics and Translation Studies — Implications and Applications». Dins: BAKER, FRANCIS i TOGNINI-BONELLI (ed.), *Text and Technology: In honour of John Sinclair*. Amsterdam: John Benjamins, p. 233-250.
- (1996) «Corpus-based translation studies. The challenges that lie ahead». Dins: Somers (ed.), *Terminology, LSP and Translation: Studies in language engineering in honour of Juan C. Sager*. Amsterdam: John Benjamins, p. 175-186.
- (2004) «A corpus-based view of similarity and difference in translation». *International Journal of Corpus Linguistics*, 9, p. 167-193.
- BASSNETT, Susan i André LEFEVERE (ed.) (1990) *Translation, History and Culture*. Londres: Pinter.
- BATLLORI, Montserrat i Maria Luïsa HERNANZ (2013) «Emphatic polarity particles in Spanish and Catalan». *Lingua*, 128, p. 9-30.
- (2015) «Weak focus and polarity: Asymmetries between Spanish and Catalan». Dins: BIBERAUER i WALKDEN (ed.), *Syntax over time: Lexical, Morphological and Information-Structural Interactions*. Oxford: Oxford University Press, p. 280-298.
- BECHER, Viktor (2010) «Abandoning the notion of “translation-inherent” explicitation. Against a dogma of translation studies». *Across Languages and Cultures*, 11, p. 1-28.
- BECK, Sigrid. (2016) «Focus Sensitive Operators». Dins: FÉRY i ISHIHARA (ed.), *The Oxford Handbook of Information Structure*. Oxford: Oxford University Press, p. 227-250.

Bibliografia citada

- BELLÈS, Joan (1991) «La progressió temàtica», Dins: ARTIGAS (coord.), *A l'entorn de la gramàtica textual. Com Ensenyar Català als Adults*, 8.
- BELTRAN, Vicent (1999) «El parlar de la Marina Alta: El contacte interdialectal valencianobalear», (tesi doctoral). Alacant: Universitat d'Alacant.
- BENAZZO, Sandra i Christine DIMROTH (2015) «Additive Particles in Romance and Germanic Languages: Are they really similar?». *Linguistik Online*, 72, 2, [en línia] <<https://bop.unibe.ch/linguistik-online/article/view/1776>>.
- BENINCÀ, Paola, Giampaolo SALVI i Lorenza FRISON (1988) «L'ordine degli elementi della frase e le costruzioni marcate». Dins: RENZI i SALVI (ed.), *Grande Grammatica Italiana di Consultazione*, vol. 1, p. 115-225.
- BERNAL, Elisenda (2012). «The translation of fictive orality and diastatic variation: appreciative derivation». Dins: BRUMME i ESPUNYA (ed.), *The Translation of Fictive Dialogue*. Amsterdam: Rodopi, p. 155-164.
- BIANCHI, Valentina, Giuliano BOCCI i Silvio CRUSCHINA (2016) «Focus fronting, unexpectedness, and evaluative implicatures». *Semantics and Pragmatics*, 9, 3, p. 1-54.
- BIRNER, Betty J. (2013) *Introduction to Pragmatics*. Chichester: Wiley-Blackwell.
- BIRNER, Betty J. i Gregory WARD (1998) *Information Status and Noncanonical Word Order in English*. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins.
- (2019) «Discourse effects of word order variation». Dins: PORTNER, MAIENBORN i VON HEUSINGER, *Semantics - Sentence and Information Structure*. Berlín: de Gruyter, p. 413-450.
- BLUM-KULKA, Shoshana (1986) «Shifts of Cohesion and Coherence in Translation». Dins: HOUSE i BLUM-KULKA (ed.), *Interlingual and Intercultural Communication*. Tübingen: Narr, p. 17-35.
- BOERSMA, Paul i David WEENINK (2021). *Praat: doing phonetics by computer*, (programari, versió 6.1.50). [en línia] <<http://www.praat.org/>>.
- BOLINGER, Dwight (1972). *Degree words*. La Haia: Mouton.
- BONET, Sebastià i Joan SOLÀ (1986) *Sintaxi generativa catalana*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- BOSQUE, Ignacio (1980) *Sobre la negación*. Madrid: Cátedra.
- BOTT, Stefan M. (2007) «Information structure and discourse modelling», (tesi doctoral). Barcelona: Universitat Pompeu Fabra.
- BOYE, Karspar (2016) «The Expression of Epistemic Modality». Dins: NUYTS i VAN DER AUWERA (ed.), *The Oxford Handbook of Modality and Mood*. Oxford: Oxford University Press, p. 117-140.
- BRODY, Michael i Krizta Ester SZENDRŐI (2011) «A kimerítő felsorolás értelemzésű fókusz válasz / Exhaustive focus is an answer». Dins: BARTOS (ed.), *Új irányok és eredmények a mondattani kutatásban - Kiefer Ferenc 80. születésnapja alkalmából / New directions and results in syntactic research - In honour of Ferenc Kiefer's 80th birthday*. Budapest: Akadémiai Kiadó/Academic Press. [en línia] <<http://www.ucl.ac.uk/~uczaksz/>>.

- BRUCART, Josep M. i Gemma RIGAU (2002) «La quantificació». Dins: SOLÀ, LLORET, MASCARÓ i PÉREZ SILDANYA (dir.), *Gramàtica del català contemporani*. Barcelona: Empúries, p. 1517-1589.
- BRUMME, Jenny i Anna ESPUNYA (ed.) (2012) *The Translation of Fictive Dialogue*. Amsterdam: Rodopi.
- BRUNETTI, Lisa (2006) «Italian background: links, tails, and contrast effects». *Proceedings of the Ninth Symposium on Logic and Language*, p. 45-52.
- BRUNETTI, Lisa, Laia MAYOL i Xavier VILLALBA (2020) «Bridging Strength, Monotonicity, and Word Order Choices in Catalan». *Discourse Processes*, 57, p. 703-24.
- BRUNETTI, Lisa, Stefan M. BOTT, Joan COSTA i Enric VALLDUVÍ (2011) «A multilingual annotated corpus for the study of Information Structure». Dins: KONOPKA, KUBCZAK, MAIR, ŠTÍCHA i WASSNER (ed.), *Grammatik und Korpora, 2009 (Dritte Internationale Konferenz)*. Tübingen: Gunter Narr Verlag, p. 305-327.
- BÜRING, Daniel (1997) *The Meaning of Topic and Focus. The 59th Street Bridge Accent*. Londres: Routledge.
- (2016) «Contrastive (Topic)». Dins: FÉRY i ISHIHARA (ed.), *The Oxford Handbook of Information Structure*. Oxford: Oxford University Press, p. 64-85.
- CALVINO, Italo (1991) *Romanzi e racconti*. Milà: Mondadori.
- CARTONI, Bruno i Thomas MEYER (2012) «Extracting Directional and Comparable Corpora from a Multilingual Corpus for Translation Studies». Dins: CALZOLARI, CHOUKRI, DECLERCK, DOĞAN, MAEGAARD, MARIANI, MORENO, ODIJK i PIPERIDIS (ed.), *Proceedings of the Eighth International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC'12)*, Istanbul: European Language Resources Association (ELRA), p. 2132-2137.
- CASTELLÀ, Josep M. (1992) *De la frase al text. Teories de l'ús lingüístic*. Barcelona: Empúries.
- CASTROVIEJO MIRÓ, Elena (2006) «Wh-exclamatives in Catalan», (tesi doctoral). Barcelona: Universitat de Barcelona.
- (2008) «Deconstructing exclamations». *Catalan journal of linguistics*, 7, p. 41-90.
- CGEL = PULLUM, Geoffrey i Rodney HUDDLESTON (ed.) (2002) *The Cambridge Grammar of the English Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- CHAFE, Wallace (1976) «Givenness, contrastiveness, definiteness, subjects, topics, and point of view». Dins: LI (ed.), *Subject and topic*. Nova York: NY Accademic Press, p. 25-55.
- (1994). *Discourse, consciousness, and time: The flow and displacement of conscious experience in speaking and writing*. Chicago: University of Chicago Press.
- CHIERCHIA, Gennaro (2013) *Logic in Grammar*. Oxford: Oxford University Press.
- CINQUE, Guglielmo (1990) *Types of A'-dependencies*. Cambridge: MIT Press.
- CLARK, Herbert H. (1975) «Bridging». Dins: Webber i Shank (ed.), *Theoretical Issues in Natural Language Processing*. Londres: Routledge, p. 169-174.
- (1977) «Bridging». Dins: Johnson-Laird i Wason (ed.), *Thinking: Readings in Cognitive Science*. Cambridge: Cambridge University Press, p. 411-420.

Bibliografia citada

- COHEN, Dana (2004) «Intensive Reflexives - from Sentence to Discourse», (tesi doctoral). Jerusalem: The Hebrew University of Jerusalem.
- CORNISH, Francis (1996) «'Antecedentless' Anaphors; Deixis, Anaphora, or What? Some Evidence from English and French». *Journal of Linguistics*, 32, p. 19-41.
- CORPAS, Gloria (2000) «Fraseología y traducción». Dins: SALVADOR i PIQUER (ed.), *El discurs prefabricat. Estudis de fraseologia teòrica i aplicada*. Castelló de la Plana: Servei de Publicacions de la Universitat Jaume I, p. 49-62.
- CRUSCHINA, Silvio (2009) «The syntactic role of discourse-related features». *Cambridge Occasional Papers in Linguistics*, 5 [en línia]
<https://www.research.manchester.ac.uk/portal/files/36731591/full_text.pdf>.
- CRUSCHINA, Silvio i Laia MAYOL (2022) «The realization of information focus in Catalan and Spanish», (Comunicació presentada). *31st Colloquium on Generative Grammar*, 1-3 June. Palma: Universitat de les Illes Balears.
- CRYSTAL, David (1998) «Toward a typographical linguistics». *Type: A Journal of the ATyPI*, 2, p. 7-23.
- CTILC = INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. *Corpus textual informatitzat de la llengua catalana*. [en línia] <<https://ctilc.iec.cat/scripts/>>.
- CUENCA, Maria Josep (2013) «The fuzzy boundaries between discourse marking and modal marking». Dins: DEGRAND, CORNILLIE i PIETRANDREA (ed.), *Discourse Markers and Modal Particles*. Amsterdam: John Benjamins, p. 191-216.
- DAVIS, Wayne (2019) «Implicature». Dins: ZALTA (ed.), *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. [en línia]
<<https://plato.stanford.edu/archives/fall2019/entries/implicature/>>.
- DCVB = ALCOVER, Antoni Maria i Francesc DE BORJA MOLL (2001-2002 [1975-77]) *Diccionari Català-Valencià-Balear*. Palma. [en línia] <<http://dcvb.iecat.net>>.
- DIEC2 = SECCIÓ FILOLÒGICA DE L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2007) *Diccionari de la llengua catalana*. Barcelona / Palma / València: Edicions 3 i 4 / Edicions 62 / Enciclopèdia Catalana / Moll / Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- DIK, Simon (1987) «Some Principles of Functional Grammar». Dins: DIRVEN i FRIED (ed.), *Functionalism in Linguistics*. Amsterdam: John Benjamins.
- DIMROTH, Christine, C. Maria ANDORNO, Sandra BENAZZO i Josje VERHAGEN (2010) «Given claims about new topics. How Romance and Germanic speakers link changed and maintained information in narrative discourse». *Journal of Pragmatics*, 42, p. 3328-3344.
- DÖRING, Sophia i Sophie REPP (2019) «The modal particles *ja* and *doch* and their interaction with discourse structure». Dins: FEATHERSTON, HÖRNIG, VON WIETERSHEIM i WINKLER (ed.), *Experiments in Focus. Information Structure and Semantic Processing*. Berlín: De Gruyter, p. 17-56.
- DOUGLAS, Peter (2009) «Encoding intonation: The use of italics and the challenges for translation». Dins: MAHLBERG, GONZÁLEZ-DÍAZ i SMITH (ed.), *Proceedings of the Corpus Linguistics Conference (CL2009)*. Liverpool: University of Liverpool. [en línia]
<<http://ucrel.lancs.ac.uk/publications/cl2009/>>, últim accés 5 d'agost de 2020>.

- DURANTI, Alessandro (1997) *Linguistic Anthropology*. Cambridge: Cambridge University Press.
- EDMONSON, Jerold A. i Frans PLANK (1978) «Great Expectations: an intensive self-analysis». *Linguistics and Philosophy*, 2, p. 373-413.
- EHLICH, Konrad (1982) «Anaphora and Deixis: Same, Similar, or Different?». Dins: JARVELLA i KLEIN (ed.). *Speech, place and action: Studies in deixis and related topics*. Nova York: John Wiley & Sons, p. 315-338.
- ELLIOT, Dale E. (1971) «The grammar of emotive and exclamatory sentences in English», (tesi doctoral). Ohio: Ohio State University.
- ERVAS, Francesca (2014) «On Semantic and Pragmatic Equivalence in Translation». Dins: PASA i MORRA (ed.), *Translating the DCFR and Drafting the CESL: A Pragmatic Perspective*. Munich: Sellier, p. 87-101.
- ESCANDELL-VIDAL, M. Victoria i Manuel LEONETTI (2009) «La expresión del *Verum Focus* en español». *El español actual*, 92, p. 11-46.
- (2014) «Fronting and irony in Spanish». Dins: DUFTER i DE TOLEDO (ed.), *Left Sentence Peripheries in Spanish: Diachronic, Variationist and Comparative Perspectives*. Amsterdam: John Benjamins, p. 309-342.
- ESPINAL, M. Teresa (2002) «La negació». Dins: SOLÀ, LLORET, MASCARÓ i PÉREZ SILDANYA (dir.), *Gramàtica del català contemporani*. Barcelona: Empúries, p. 2727-2797.
- ESPINAL, M. Teresa (2006) *Diccionari de sinònims de frases fetes*. Barcelona / València: Universitat Autònoma de Barcelona / Servei de Publicacions de la Universitat de València / Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- ESTEBAS-VILAPLANA, Eva (2000) «The use and realisation of accentual focus in Central Catalan with a comparison to English», (tesi doctoral). Londres: University College London.
- FABRA, Pompeu (1918) *Gramàtica catalana*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- (1926) *Gramàtica catalana*, 4a ed. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- (2010) «Converses filològiques». Dins: MIR i SOLÀ (dir.), *Obres completes*, vol. 7. Barcelona: Proa/Edicions 62/Edicions3i4/Editorial Moll. [en línia] <<https://publicacions.iec.cat/PopulaFitxa.do?moduleName=&subModuleName=&idCatalogacio=12908>>.
- FELDHAUSEN, Ingo i Xavier VILLALBA (2020) «Modality and Information Structure: Focus, Dislocation, Interrogative and Exclamatory Sentences». Dins: ARGENTER i LÜDTKE (ed.), *Manual of Catalan Linguistics*. Berlín / Boston: De Gruyter, p. 247-270.
- FELDHAUSEN, Ingo i Maria del Mar VANRELL (2014) «Prosody, Focus and Word Order in Catalan and Spanish: An Optimality Theoretic Approach». Dins: FUCHS, GRICE, HERMES, LANCIA i MÜCK (ed.), *Proceedings of the 10th International Seminar on Speech Production (ISSP)*. Colònia: Universität zu Köln, p. 122-125. [en línia] <<http://hdl.handle.net/11858/00-001m-0000-0024-C04f-e>>.
- FERRER MORA, Hang (2001) «Les partícules modals alemanyes i els seus equivalents en català des d'una perspectiva contrastiva». *Caplletra*, 30, p. 95-110.

Bibliografia citada

- FORCADELL, Montserrat (2007) «Information packaging, language contact and linguistic change: structural calque in Catalan», (tesi doctoral). Barcelona: Universitat Pompeu Fabra.
- (2012) «The (*mis*)rendering of informationally marked structures in fictive orality: English *in situ* accent-shift into Catalan». Dins: BRUMME i ESPUNYA (ed.), *The Translation of Fictive Dialogue*. Amsterdam: Rodopi, p. 185-198.
- (2013) «La sintaxi catalana en procés de canvi: la desaparició de la dextralocació en el català de TV3». *Estudis Romànics*, 35, p. 401-414.
- (2015a) «Catalan pronominalization and information structure: The role of primary accent». *Catalan Review*, 29, p. 1-22.
- (2015b) «Seqüències no desaccentuables en català: prosòdia aliena en el català de TV3». *Estudis Romànics*, 37, p. 67-84.
- (2016a) «New prosodic patterns in Catalan: Information status and (de)accentability». *Journal of Pragmatics*, 97, p. 1-20.
- (2016b) «Desaccentuació no estàndard en català: estratègies per al doblatge». *Llengua i literatura*, 26, p. 7-30.
- FRANCESCH, Pau i Maria del Mar VANRELL (2022) «Les avantposicions de sintagmes quantificats (ASQ) en català: Una anàlisi prosòdica i pragmàtica amb dades de corpus orals», (Comunicació presentada). *XIII Workshop sobre la prosòdia del català*. Barcelona: Universitat de Barcelona. <<7/7/2022>>.
- FREGE, Gottlob (1879) *Begriffsschrift, eine der arithmetischen nachgebildete Formelsprache des reinen Denkens*. Halle: L. Nebert.
- GALLEGO, Angel (2007) «Defectivitat morfològica i variació sintàctica». *Caplletra*, 42, p. 219-250.
- GARASSINO, Davide i Daniel JACOB (2018) «Polarity focus and non-canonical syntax in Italian, French and Spanish. Clitic left dislocation and *sì che / sí que*-constructions». Dins: DIMROTH i SUDHOFF (ed.), *The Grammatical Realization of Polarity Contrast. Theoretical, empirical, and typological approaches*. Amsterdam: John Benjamins, p. 227-254.
- Gcc = SOLÀ, Joan, Maria Rosa LLORET, Joan MASCARÓ i Manuel PÉREZ SALDANYA (dir.) (2002) *Gramàtica del català contemporani*. Barcelona: Empúries.
- GEIEC = INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2021) *Gramàtica Essencial de la llengua catalana*, 3a ed. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. [en línia] <<https://geiec.iec.cat/>>.
- GELUYKENS, Ronald (1987) «Tails (Right-dislocations) as a repair mechanism in English conversation». Dins: NUYTS i SHUTTER (ed.), *Getting one's word into line*. Dordrecht: Foris, p. 119-131.
- GEURTS, Bart (2019). «Communication as commitment sharing: speech acts, implicatures, common ground». *Theoretical linguistics*, 45, p. 1-30
- GIEC = INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2016) *Gramàtica de la llengua catalana*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- GIURGEA, Ion (2015) «Bare Quantifier Fronting as Contrastive Topicalization». *Bucharest Working Papers in Linguistics*, 17, p. 23-38.

- GIUS, Evelyn, Jan Christoph MEISTER, Malte MEISTER, Marco PETRIS, Christian BRUCK, Janina JACKE, Mareike SCHUMACHER, Dominik GERSTORFER, Marie FLÜH i Jan HORSTMANN (2022) *CATMA 6*, (programari, Versió 6.5). [en línia] <<https://catma.de/>>.
- GIVÓN, Talmy (1982) «Topic Continuity in Discourse: The Functional Domain of Switch References». Dins: HAIMAN i MUNNO (ed.), *Switch Reference*. Amsterdam: John Benjamins, p. 1-43.
- GOFFMAN, Erving (1981). *Forms of talk*. Oxford: Basil Blackwell.
- GONZÁLEZ, Montserrat (2001) «Els marcadors pragmàtics compostos en el relat oral anglès i català». *Caplletra*, 30, p. 73-94.
- GOODHUE, Daniel (2020) «That IS a high-end convertible: polarity focus, contrastive focus, answer focus, givenness». [en línia] <<https://www.semanticscholar.org/paper/That-IS-a-high-end-convertible-%3A-polarity-focus-%2C-%2C-Goodhue/dbe98fa2a876c16b0fdc8fa8b06a40fe585891a5>>.
- GREENBAUM, Sidney i Randolph QUIRK (1997). *Gramàtica per a l'estudiós de la llengua anglesa*. Sant Pol de Mar: Curial Edicions.
- GRICE, H. Paul (1975) «Logic and Conversation». Dins: COLE i MORGAN (ed.), *Syntax and Semantics 3: Speech arts*. Nova York: Academic Press, p. 41-58.
- GROENENDIJK, Jeroen i Martin STOKHOF (1984) «On the Semantics of Questions and the Pragmatics of Answers». Dins: LANDMAN i VELTMAN (ed.), *Varieties of Formal Semantics: Proceedings of the Fourth Amsterdam Colloquium*. Amsterdam: Foris, p. 143-170.
- GROSZ, Barbara i Yael ZIV (1998) «Centering, global focus, and right dislocation». Dins: WALKER, Joshi i PRINCE (ed.), *Centering in Discourse*. Oxford: Oxford University Press, p. 293-307.
- GROSZ, Patrick G. (2016) «Information Structure and Discourse Particles». Dins: FÉRY i ISHIHARA (ed.), *The Oxford Handbook of Information Structure*. Oxford: Oxford University Press, p. 336-358.
- GUIMERA, Àngel (1998) *Terra baixa*. Barcelona: Ed. 62 i «la Caixa».
- GUTT, Ernst-August (1991) *Translation and Relevance. Cognition and Context*. Oxford: Blackwell.
- GUTZMANN, Daniel (2013) «Expressives and beyond: An introduction to varieties of use-conditional meaning». Dins: GUTZMANN i GÄRTNER (ed.), *Beyond expressives: Explorations in use-conditional meaning*. Leiden: Brill, p. 1-58.
- GUTZMANN, Daniel i Elena CASTROVIEJO MIRÓ (2011) «The Dimensions of Verum». Dins: BONAMI i CABREDO (ed.), *Empirical Issues in Syntax and Semantics 8*, p. 143-165. [en línia] <http://www.cssp.cnrs.fr/eiss8/index_en.html>.
- GUTZMANN, Daniel, Katherina HARTMANN i Lisa MATTHEWSON (2020) «Verum focus is verum, not focus: Cross-linguistic evidence», *Glossa*, 5, 1, 51. [en línia] <<https://www.glossa-journal.org/article/id/5299/>>.
- HALLIDAY, Michael A. K. (1967) «Notes of Transitivity and Theme in English». *Journal of Linguistics*, 3, 2, p. 199-244.

Bibliografia citada

- HARRIS, Brian i Bianca SHERWOOD (1978) «Translating as an Innate Skill». *Language Interpretation and Communication*, p. 155-170.
- HATIM, Basil i Ian MASON (1990) *Discourse and the Translator*. Londres: Longman.
- (1997) *The Translator As Communicator*. Londres: Routledge.
- HERMANS, Theo (1999) *Translation in Systems. Descriptive and. System-Oriented Approaches Explained*. Manchester: St. Jerome Publishing.
- HERNANZ, M. Lluïsa (2002) «“¡En bonito lío me he metido!” Notas sobre la afectividad en español». *Moenia. Revista lucense de lingüística e literatura*, 7, p. 93-109.
- HIMES, Chester (1989) *El gran somni daurat*. Barcelona: Edicions 62.
- HÖHLE, Tilman N. (1992) «Über Verum-Fokus im Deutschen». Dins: JACOBS (ed.), *Informationsstruktur und Grammatik. Linguistische Berichte*, 4. Opladen: Westdeutscher Verlag, p. 112-141.
- HORN, Laurence R. (1984) «Toward a new taxonomy for pragmatic inference: Q-based and R-based implicature». Dins: Schiffrin (ed.), *Meaning, Form, and Use in Context: Linguistic Applications*. Washington D.C.: Georgetown University Press.
- (2004) «Implicature». Dins: Horn i Ward (ed.), *The Handbook of Pragmatics*. Malden, MA: Blackwell, p. 3-28.
- (2006) «The Border Wars: A neo-Gricean perspective». Dins: Turner i von Heusinger (ed.), *Where Semantics Meets Pragmatics*. Leiden: Brill, p. 21-48.
- (2016) «Information Structure and The Landscape of (Non-) At-Issue Meaning». Dins: FÉRY i ISHIHARA (ed.), *The Oxford Handbook of Information Structure*. Oxford: Oxford University Press, p. 108-127.
- HÖRNIG, Robin, Sam FEATHERSTON, Sophie VON WIETERSHEIM i Susanne WINKLER (2019) «Markedness in Context: An Approach to Licensing». Dins: FEATHERSTON, HÖRNIG, VON WIETERSHEIM i WINKLER (ed.), *Experiments in Focus. Information Structure and Semantic Processing*. Berlín, De Gruyter, p. 1-16.
- HURTADO ALBIR, Amparo (ed.) (1994) *Estudis sobre la traducció*, vol. 1. Castelló: Publicacions de la Universitat Jaume I.
- (2001) *Traducción y traductología. Introducción a la traductología*. Madrid: Ediciones Cátedra.
- (2019) «La investigación en didáctica de la traducción. Evolución, enfoques y perspectivas». Dins: TOLOSA i ECHEVERRI (ed.), *Porque algo tiene que cambiar. La formación de traductores e intérpretes: Presente & futuro. MonTI 11*. Alacant: Publicacions de la Universitat d'Alacant, p. 47-76.
- IBM CORP (2019) *IBM SPSS Statistics for Windows*, (programari, versió 26.0). Armonk: IBM Corp.
- JACQUEMET, Marco (1994) «T-Offenses and Metapragmatic Attacks: Strategies of Interactional Dominance». *Discourse & Society*, 5, p. 297-319.
- JAKOBSON, Roman (1984) *Ensayos de lingüística general*. Barcelona: Ariel.
- JANÉ, Albert (1981a) «Res de nou». *Avui*, 9-4-1981. [en línia]
<https://taller.iec.cat/filologica/jane_index_az.asp>.

- (1981b) «No hi ha res millor», *Avui*, 10-4-1981, [en línia] <https://taller.iec.cat/filologica/jane_index_az.asp>.
- JUCKER, Andreas H. (1993) «The discourse marker *well*: A relevance-theoretical account». *Journal of Pragmatics*, 19, p. 435-432.
- KECSKES, Istvan (2015) «Intracultural communication and intercultural communication: Are they different?». *International Review of Pragmatics*, 7, p. 171-194.
- KIM, Christina S. (2012) «Generating alternatives: Interpreting focus in discourse», (tesi doctoral). Nova York: University of Rochester.
- KISS, Katalin É. (1998) «Identificational Focus and Information Focus». *Language*, 74, 2, p. 245-272.
- (2007) «Topic and Focus: Two Structural Positions Associated with Logical Functions in the Left Periphery of the Hungarian Sentence». Dins: *Working Papers of the SFB 632, 6 Interdisciplinary Studies of Information Structure (ISIS)*, p. 60-81. Potsdam: Universitätsverlag Potsdam.
- KOLLER, Werner (1979) *Einführung in die Übersetzungswissenschaft / Introducció als estudis de traducció a l'anglès*. Heidelberg: Quelle & Meyer.
- KRATZER, Angelika i Elisabeth SELKIRK (2020) «Deconstructing information structure», *Glossa*, 5, 1. [en línia] <<https://www.glossa-journal.org/article/id/5361/>>.
- KRIFKA, Manfred (1994) «Focus and Operator Scope in German». Dins: BOSCH i VAN DER SANDT (ed.), *Proceedings of the Conference on Focus and Natural Language Processing*, vol. 1. Heidelberg: ILL, p. 133-152.
- KRIFKA, Manfred (1995) «The semantics and pragmatics of polarity items». *Linguistic Analysis*, 25, p. 209-257.
- KRIFKA, Manfred (2007) «Basic Notions of Information Structure». Dins: FERY, FANSELOW i KRIFKA (ed.), *Working Papers of the SFB 632, 6 Interdisciplinary Studies of Information Structure (ISIS)*. Potsdam: Universitätsverlag Potsdam, p. 13-55.
- KRIFKA, Manfred (2016) «Quantification and Information Structure». Dins: FÉRY i ISHIHARA (ed.), *The Oxford Handbook of Information Structure*. Oxford: Oxford University Press, p. 251-269.
- KRIFKA, Manfred (2019) «Commitments and beyond». *Theoretical Linguistics*, 45, 1-2, p. 73-91.
- KRIFKA, Manfred (2021) [en premsa] «Layers of Assertive Clauses: Propositions, Judgements, Commitments, Acts», Dins: HARTMANN i ÖLLSTEIN (ed.), *Propositional Arguments in Cross-Linguistic Research: Theoretical and Empirical Issues*. Tübingen: Gunter Narr Verlag. [en línia] <<https://lingbuzz.net/lingbuzz/005348>>.
- LACA, Brenda (1986) «Notes per a un estudi del pleonasme pronominal en català». Dins: MASSOT (ed.), *Estudis de Llengua i Literatura Catalanes*, 13, *Miscel·lània a A. M. Badia i Margarit*, 5. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 65-88.
- LAKA, Itziar (1990) *Negation in syntax: on the nature of functional categories and projections*, (tesi doctoral). Massachusetts: Massachusetts Institute of Technology.

Bibliografia citada

- LAKOFF, George (1972) «Hedges: a study in meaning criteria and the logic of fuzzy concepts». Dins: POERANTEAU (ed.), *Papers from the 8th regional meeting of the Chicago Linguistic Society*, Chicago, p. 183-228.
- LAKOFF, Robin (1974) «Remarks on 'this' and 'that'». *Proceedings of the Chicago Linguistics Society* 10, p. 345-356.
- LEONETTI, Manuel (2016) «On Non-Focal Fronting in Italian and Spanish». Dins: de Cesare i Garassino (ed.), *Current Issues in Italian, Romance and Germanic Non-Canonical Word Orders. Syntax – Information Structure – Discourse Organization*. Berna: Peter Lang, p. 15-36.
- LEONETTI, Manuel i M. Victoria ESCANDELL-VIDAL (2009) «Fronting and *verum focus* in Spanish». Dins: Dufter i Jacob (ed.), *Focus and Background in Romance Languages*. Amsterdam: John Benjamins, p. 155-204.
- (2010) «Las anteposiciones inductoras de foco de polaridad». Dins: CASTEL i CUBO (ed.), *La renovación de la palabra en el bicentenario de la Argentina. Los colores de la mirada lingüística*, p. 733-743, Mendoza: Editorial FFyL, UNCuyo.
- LEVINSON, Stephen C. (2006) «Deixis». Dins: HORN i WARD (ed.), *The Handbook of Pragmatics*. Malden / Oxford / Carlton: Blackwell, p. 97-122.
- LLOP, Ares (2017) «La reanàlisi dels minimitzadors negatius en el contínuum romànic pirinenc», (tesi doctoral). Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona.
- LOHNSTEIN, Horst (2016) «Verum Focus». Dins: FÉRY i ISHIHARA (ed.), *The Oxford Handbook of Information Structure*. Oxford: Oxford University Press, p. 290-313.
- LOOCK, Rudy (2013) «Extending and refining Prince's taxonomy of given/new information: A case study of non-restrictive, relevance-oriented structures». *Pragmatics*, 23, p. 69-91.
- LÓPEZ FOLGADO, Vicente (2000) «The Role of Italics in Translation: A Pragmatic View». Dins: Navarro, Lorés i Murillo, et al. (ed.), *Transcultural Communication: Pragmalinguistic Aspects*. Zaragoza: Anubar Ediciones, p. 91-98.
- LÓPEZ SERENA, Araceli (2012) «Recreating spoken syntax in fictive orality: an analytical framework». Dins: BRUMME i ESPUNYA (ed.), *The Translation of Fictive Dialogue*. Amsterdam: Rodopi, p. 165-183.
- LÓPEZ, Àngel i Ricard MORANT (2002) «L'adverbi». Dins: SOLÀ, LLORET, MASCARÓ i PÉREZ SALDANYA (dir.), *Gramàtica del català contemporani*, p. 1799-1856.
- LÓPEZ, Luís (2009) *A derivational syntax for information structure*. Oxford: Oxford University Press.
- LÜDELING, Anke, Julia RITZ, Manfred STEDE i Amir ZELDES (2016) «Corpus Linguistics and Information Structure Research». Dins: FÉRY i ISHIHARA (ed.), *The Oxford Handbook of Information Structure*, Oxford: Oxford University Press, p. 599-618.
- LVÓVSKAYA, Zinaida (1997) *Problemas actuales de la traducción*. Granada: Universidad de Granada.
- LYONS, John (1977) *Semantics*, Cambridge: Cambridge University Press.
- (1979) «Deixis and anaphora». Dins: MYERS (ed.), *The Development of Conversation and Discourse*. Cambridge: Cambridge University Press, p. 88-103.

- MARCO, Josep (2002). *El fil d'Ariadna. Anàlisi estilística i traducció literària*. Vic: Eumo.
- (2004) «Les tècniques de traducció (dels referents culturals): retorn per a quedar-nos-hi». *Quaderns. Revista de traducció*, 11, p.129-149.
- (2021) «Testing the Gravitational Pull Hypothesis on modal verbs expressing obligation and necessity in Catalan through the COVALT corpus». Dins: Bisiada (ed.), *Empirical studies in translation and discourse*. Berlín: Language Science Press, p. 27-52.
- MARÍN, Maria Josep i Maria Josep CUENCA (2012) «De l'atribució a la modalitat: construccions amb *és que* en català oral». *Caplletra*, 52, 1, p. 65-94.
- MATHESIUS, Vilém (1915) «O passivu v moderní angličtině» / «On the passive in modern English», *Sborník filologický / Philological Proceedings*, 5, p. 198-220.
- MÁTIC, Dejan i Iirina NIKOLAEVA (2018) «From polarity focus to salient polarity: From things to processes». Dins: Dimroth i Sudhoff (ed.), *The Grammatical Realization of Polarity Contrast: Theoretical, empirical, and typological approaches*. Amsterdam: John Benjamins, p. 9-54.
- MAYOL, Laia (2007) «Right-dislocation in Catalan: its discourse function and counterparts in English». *Languages in Contrast*, 7, 2, p. 203-220.
- MAYOL, Laia i Enric VALLDUVÍ (2020). «Utterances with themes as strategies to address a broad Question Under Discussion». Dins: Franke, Kompa, Liu, Mueller i Schwab (ed.), *Proceedings of Sinn und Bedeutung*, 24, vol. 1, p. 533-546. Osnabrück / Berlin: Osnabrück University i Humboldt University.
- MECR = CONSELL D'EUROPA (2001) *Marc europeu comú de referència per a les llengües: aprendre, ensenyar, avaluar*. Strasbourg: Steering Committee for Education. Language Policy Division.
- MESTRES, Josep M., Joan COSTA, Mireia OLIVA i Ricard FITÉ (2009) *Manual d'estil: La redacció i l'edició de textos*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- MICROSOFT CORPORATION (2018) *Microsoft Excel*, (programari). Redmond: Microsoft Corporation.
- MIKI, Etsuzo (1996) «Evocation and tautologies». *Journal of Pragmatics*, 25, p. 635-648.
- MOLINA, Lucía i Amparo HURTADO ALBIR (2002) «Translation Techniques Revisited: A Dynamic and Functionalist Approach». *Meta*, 4, p. 498-512.
- MUNDAY, Jeremy (2012) *Introducing Translation Studies: Theories and Applications*. Londres: Routledge.
- NEWMARK, Peter (1988) *A Text Book of Translation*. Londres: Prentice Hall.
- NOGUÉ, Neus (2008) *La dixi de persona en català*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- (2010) «La puntuación de los escritos académicos de los estudiantes universitarios». *International Journal of Applied Linguistics*, 159, 1, p. 27-51.
- NUNBERG, Geoffrey (1993) «Indexicality and Deixis». *Linguistics and Philosophy*, 16, p. 1-43.

Bibliografia citada

- NUYTS, Jan (2016) «Analyses of the Modal Meanings». Dins: NUYTS i VAN DER AUWERA (ed.), *The Oxford Handbook of Modality and Mood*. Oxford: Oxford University Press, p. 31-49.
- OLALLA, Christian i HURTADO ALBIR, Amparo (2014) «Estudio empírico de la traducción de los culturemas según el grado de adquisición de la competencia traductora. Un estudio exploratorio». *Sendebar*, 24, p. 9-38.
- OLTRA, Maria D. (2018) «La fraseologia com a tret estilístic en novel·les originals en anglès i les seues traduccions al català». *Caplletra*, 65, p. 95-124.
- PAYRATÓ, Lluís (1996) *Català col·loquial. Aspectes de l'ús corrent de la llengua catalana*. València: Universitat de València.
- (2002) «L'enunciació i la modalitat oracional». Dins: SOLÀ, LLORET, MASCARÓ i PÉREZ SALDANYA (dir.), *Gramàtica del català contemporani*. Barcelona: Empúries, p. 1149-1220.
- (2010) *Pragmàtica, discurs i llengua oral: introducció a l'anàlisi funcional de textos*. Barcelona: Editorial UOC.
- PEIRCE, Charles Sanders (1994) *Collected Papers. Electronic Edition*. [en línia] <<https://colorysemiotica.files.wordpress.com/2014/08/peirce-collectedpapers.pdf>>.
- PÉREZ SALDANYA, Manuel (1991) «Adverbis modals i adverbis performatius». Dins: López, Rodríguez i García (coord.), *Miscel·lània homenatge Enrique García Díez*. València: Universitat de València / Generalitat Valenciana / Conselleria de Cultura, Educació i Ciència, p. 403-416.
- PLA NUALART, Albert (2011) «L'ordre de les paraules en la doble negació». *Diari Ara*, 09-03-2011. [en línia] <https://www.ara.cat/opinio/lordre-paraules-doble-negacio_129_2617393.html>.
- (2012) «Més sobre 'res' seguit d'adjectiu». *Diari Ara*, 16-8-2012. [en línia] <https://www.ara.cat/opinio/mes-sobre-res-seguit-dadjectiu_129_2431113.html>.
- (2021a) «Límits en l'ús de 'res' precedint el verb». *Diari Ara*, 26-2-2021. [en línia] <https://llegim.ara.cat/opinio/limits-l-us-res-precedint-verb_129_3885306.html>.
- (2021b) «“Em pregunto si mai vindrà”, “Em pregunto si res voldrà”», *Diari Ara*, 18-9-2021. [en línia] <https://llegim.ara.cat/opinio/vindra-voldra-res-mai-gramatica-catala_129_4120518.html>.
- PLANAS-MORALES, Sílvia i Xavier VILLALBA (2013) «The right periphery of interrogatives in Catalan and Spanish: Syntax/prosody interactions». *Catalan Journal of Linguistics*, 12, p. 193-217.
- PORTOLÉS, José (2014) «Gramática, semántica y discurso en el estudio de los marcadores». Dins: GARCÍA NEGRONI (ed.), *Marcadores del discurso: perspectivas y contrastes*, p. 202-231. Buenos Aires: Santiago Arcos.
- PORTOLÉS, José (1993) «La distinción entre los conectores y otros marcadores del discurso en español». *Verba. Anuario Galego de Filoloxía*, 20, p. 141-170.
- PORTOLÉS, José i Martín ZORRAQUINO (1999) «Los marcadores del discurso». Dins: BOSQUE i DEMONTE (dir.), *Gramática descriptiva de la lengua española*. Madrid: Espasa Calpe, p. 4051-4213.

- PRIETO, Pilar (2002) «Entonació». Dins: SOLÀ, LLORET, MASCARÓ i PÉREZ SALDANYA (dir.), *Gramàtica del català contemporani*. Barcelona: Empúries, p. 93-462.
- PRIETO, Pilar (2015) «Intonational meaning». *Wiley Interdisciplinary Reviews: Cognitive Science*, 6, p. 371-381.
- PRIETO, Pilar, Joan BORRÀS-COMES, Teresa CABRÉ, Verònica CRESPO-SENDRA, Ignasi MASCARÓ, Paolo ROSEANO, Rafèu SICHEL-BAZIN i Maria del Mar VANRELL (2015) «Intonational phonology of Catalan and its dialectal varieties». Dins: FROTA i PRIETO (ed.), *Intonation in Romance*. Oxford: Oxford University Press, p. 9-62.
- PRIETO, Pilar, Lourdes AGUILAR, Ignasi MASCARÓ, Francesc TORRES-TAMARIT i Maria del Mar VANRELL (2009) «L'etiquetatge prosòdic Cat_ToBI en català». *Estudios de fonética experimental*, 18, p. 288-309.
- PRINCE, Ellen (1981) «Towards a Taxonomy of Given-new Information». Dins: COLE (ed.), *Radical Pragmatics*. Nova York: Academic Press, p. 223-256.
- (1986) «On the syntactic marking of presupposed open propositions». Dins: Farley, Farley i McCullough (ed.), *Papers from the Parasession on Pragmatics and Grammatical Theory, 22, 1 Regional Meeting, Chicago Linguistics Society*. Chicago: University of Chicago, p. 208-222.
- (1997) «On the functions of left-dislocation in English discourse». Dins: Kamio (ed.), *Directions in Functional Linguistics*. Philadelphia: John Benjamins, p. 117-144.
- PUJOL, Josep M. i Joan SOLÀ (2011) *Ortotipografia. Manual de l'autor, l'autoeditor i el dissenyador gràfic*. Barcelona: Educaula.
- PYM, Anthony (2008) «Translation vs. Language Learning in International Institutions. Explaining the Diversity Paradox». *Cultus*, 1, p. 70-83.
- (2010) *Exploring Translation Theories*. Londres: Routledge.
- QUER, Josep (1992-1993) «Estructures dislocades i quantificadors». *Llengua i literatura*, 5, p. 393-415.
- QUER, Josep (2002) «Edging quantifiers: on QP-fronting in Western Romance». *Romance languages and linguistic theory*, 51, p. 253-270.
- RECASENS, Marta (2010) «Coreferència: Teoria, anotació, resolució i avaluació», (tesi doctoral). Barcelona: Universitat de Barcelona.
- RECASENS, Marta, Eduard HOVY i M. Antònia MARTÍ (2011) «Identity, Non-Identity, and Near-Identity: Addressing the complexity of coreference». *Lingua*, 121, p. 1138-1152.
- REINHART, Tanya (1982) «Pragmatics and linguistics: An analysis of sentence topics». *Philosophica*, 27, p. 53-94.
- REPP, Sophie (2010) «Defining 'contrast' as an information-structural notion in grammar». Dins: REPP i COOK (ed.), *Lingua*, 120, 6, p. 1333-1345.
- (2016) «Contrast: Dissecting an elusive information-structural notion and its role in grammar». Dins: FÉRY i ISHIHARA (ed.), *The Oxford Handbook of Information Structure*. Oxford: Oxford University Press, p. 270-289.
- RETT, Jessica (2020) «A comparison of expressives and miratives». Trotzke i VILLALBA (ed.), *Functional categories and expressive meaning*. Oxford: Oxford University Press, p. 191-215.

Bibliografia citada

- RIGAU, Gemma (1998) «La variació sintàctica: uniformitat en la diversitat». *Caplletra*, 36, p. 25-24.
- (2004) «El quantificador focal *pla*: un estudi de sintaxi dialectal». *Caplletra*, 36, p. 25-54.
- RIZZI, Luigi (1997) «The Fine Structure of the Left Periphery». Dins: HAEGEMAN (ed.), *Elements of Grammar: A Handbook of Generative Syntax*. Amsterdam: Kluwer, p. 281-337.
- (2006) «On the Form of Chains: Criterial Positions and ECP Effects». Dins: *Wh-movement: Moving on*, Lisa Lai-Shen Cheng i Norbert Corver (ed.). Cambridge: MA MIT Press, p. 97-134.
- Roberts, CRAIGE (2012) «Information structure in discourse: towards an integrated formal theory of pragmatics». *Semantics & Pragmatics*, 5, p. 1-69.
- ROCHEMONT, Michael (2016) «Givenness». Dins: FÉRY i ISHIHARA (ed.), *The Oxford Handbook of Information Structure*. Oxford: Oxford University Press, p. 41-63.
- ROMERO, Maribel i Chung-hye HAN (2004) «On Negative *Yes/No* Questions». *Linguistics and Philosophy*, 27, 5, p. 609-658.
- ROOTH, Mats (1992) «A theory of focus interpretation». *Natural Language Semantics*, 1, p. 75-116.
- (2016) «Alternative Semantics». Dins: FÉRY i ISHIHARA (ed.), *The Oxford Handbook of Information Structure*. Oxford: Oxford University Press, p. 19-40.
- ROSS, John (1967) «Constraints on Variables in Syntax», (tesi doctoral). Massachusetts: Massachusetts Institute of Technology.
- SAGARRA, Josep Maria (2007) *Vida privada*. Barcelona: Proa.
- SALDANHA, Gabriela (2011) «Emphatic Italics in English Translations: Stylistic Failure or Motivated Stylistic Resources?». *Meta: Translators' Journal*, 56, 2, p. 424-442.
- PÉREZ SALDANYA, Manuel i Gemma RIGAU (2015) «De l'experiència viscuda a l'anàlisi gramatical». Dins: Bonet, Salvat i Nogué (ed.), *Joan Solà, una memòria viva*. Barcelona: Edicions de la Universitat de Barcelona, p. 97-115.
- SALVADOR, Vicent (1995) «De la fraseologia a la lingüística aplicada». *Caplletra*, 18, p. 11-30.
- SEARLE, John. R. (1969) *Speech acts. An essay in the philosophy of language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- SELESKOVITCH, Danica (1986) «Translation: Corresponding Words or Equivalent Texts?». *TextContext*, 2, p. 128-140.
- SILVERSTEIN, Michael (1976) «Shifters, Linguistic Categories, and Cultural Description». Dins: BASSO i SELBY (ed.), *Meaning in Anthropology*. Albuquerque: University of New Mexico Press, p. 11-55.
- (1993) «Metapragmatic discourse and metapragmatic function». Dins: LUCY (ed.), *Reflexive Language: Reported Speech and Metapragmatics*. Cambridge: Cambridge University Press, p. 33-58.

- ŠLANCAROVÁ, Dana (1998) «On the Use of Italics in English and Czech», (tesi de màster no publicada). Brno: Masaryk University. [en línia] <https://digilib.phil.muni.cz/_flysystem/fedora/pdf/104496.pdf>.
- SOLÀ, Joan (1970) *Problemes actuals de la gramàtica catalana: I. La negació*, (tesi doctoral no publicada). [en línia] <diposit.ub.edu/dspace/handle/2445/124360>.
- (1990) *Lingüística i normativa*. Barcelona: Empúries.
- SOLÀ, Joan (1994) *Sintaxi normativa: estat de la qüestió*. Barcelona: Empúries.
- SPERBER, Dan i Deidre WILSON (1994) *La relevancia. Comunicación y procesos cognitivos*. Madrid: Visor.
- (2004) «La teoría de la relevancia». Dins: *Revista de Investigación Lingüística*, 7, p. 233-283.
- SQUARTINI, Mario (2012) «Evidentiality in interaction: The concessive use of the Italian Future between grammar and discourse». *Journal of Pragmatics*, 44, p. 2116-2128.
- STALNAKER, Robert (1972) «Pragmatics». Dins: DAVIDSON i HARMAN (ed.), *Semantics of Natural Language*, p. 380-97. Dordrecht: Reidel.
- (1974) «Pragmatic presuppositions». Dins: MUNITZ i UNGER (ed.), *Semantics and Philosophy*. Nova York: New York University Press, p. 197-214.
- (1999) «Extensive and strategic forms: Games and models for games». *Research in Economics*, 53, p. 293-319.
- (2002) «Common ground (Speaker presupposition)». *Linguistics and Philosophy*, 25, p. 701-721.
- (2016) «Interactions between Modality and Other Semantic Categories». Dins: NUYTS i VAN DER AUWERA (ed.), *The Oxford Handbook of Modality and Mood*. Oxford: Oxford University Press, p. 31-49.
- STEEDMAN, Mark (1990) «Gapping as Constituent Coordination». *Linguistics & Philosophy*, 13, p. 207-263.
- STIRLING, Lesley i Rodney HUDDLESTON (2002) «Deixis and anaphora». Dins: Huddleston i Pullum (ed.). *The Cambridge Grammar of the English Language*. Cambridge: Cambridge University Press, p. 1449-1565.
- SZABOLCSI, Anna (1981) «The semantics of topic-focus articulation». Dins: GROENENDIJK (ed.), *Formal Methods in the Study of Language*. Amsterdam: Mathematisch Centrum, p. 513-540.
- TOMIOKA, Satoshi (2010) «A scope theory of contrastive topics». *Iberia*, 2, p. 113-130.
- TOURY, Gideon (2004) *Los estudios descriptivos de traducción y más allá: Metodología de la investigación en estudios de traducción*. Amsterdam / Filadèlfia: John Benjamins Publishing Company.
- TROTZKE, Andreas i Laia MAYOL (2021) «Catalan focus markers as discourse particles». *Journal of Linguistics*, p. 1-35. [en línia] <<https://www.cambridge.org/core/journals/journal-of-linguistics/article/catalan-focus-markers-as-discourse-particles/1e4e569c2385fcd7e38539eb9e9adceb>>.
- TUBAU, Susagna i M. Teresa ESPINAL (2012) «Doble negació dins l'oració simple en català». *Estudis romànics*, 34, p. 145-164.

Bibliografia citada

- VALLDUVÍ, Enric (1992a) «A preverbal landing site for quantificational operators». *Catalan Working Papers in Linguistics*, 2, p. 319-343.
- (1992b) *The informational component*. Nova York: Garland.
- (1993) «Catalan as VOS». Dins: ASHBY (ed.), *Linguistic Perspectives on Romance Languages: Selected Papers from the XXI Linguistic Symposium on Romance*. Amsterdam: John Benjamins, p. 335-350.
- (2002) «L'oració com a unitat informativa». Dins: SOLÀ, LLORET, MASCARÓ i PÉREZ SALDANYA (dir.), *Gramàtica del català contemporani*. Barcelona: Empúries, p. 1221-1279.
- VALLDUVÍ, Enric i Ron ZACHARSKI (1994) «Accenting phenomena, association with focus and the recursiveness of focus-ground». Dins: DEKKER i STOKHOF (ed.), *Proceedings of the 9th Amsterdam Colloquium*. Amsterdam: ILLC / University of Amsterdam, p. 683-702.
- VALLDUVÍ, Enric i Elisabet ENGDAHL (1996) «The linguistic realization of information packaging». *Linguistics*, 34, p. 459-519.
- VALLDUVÍ, Enric i Maria VILKUNA (1998) «On rheme and kontrast». Dins: CULICOVER i MCNALLY (ed.), *The limits of syntax*. San Diego: Academic Press, p. 79-108.
- VANRELL, Maria del Mar i Olga FERNÁNDEZ (2013) «Variation at the Interfaces in Ibero-Romance: Catalan and Spanish Prosody». *Catalan Journal of Linguistics*, 12, p. 253-282. [en línia] <<https://revistes.uab.cat/catJL/article/view/v12-vanrell-fernandez-soriano/63-pdf-en>>.
- VÁZQUEZ-AYORA, Gerardo (1977) *Introducción a la Traductología: Curso Básico de Traducción*. Georgetown: Georgetown University Press.
- VIANA, Amadeu i Jordi SUÏLS (2002) «Les construccions causals i les finals». Dins: SOLÀ, LLORET, MASCARÓ i PÉREZ SALDANYA (dir.), *Gramàtica del català contemporani*. Barcelona: Empúries, p. 2937-2975.
- VILLALBA, Xavier (1998) «Right dislocation is not right dislocation». Dins: FULLANA i ROCA (ed.), *Studies on the Syntax of Central Romance Languages*. Girona: Universitat de Girona, p. 227-241.
- (2000) «The Syntax of Sentence Periphery», (tesi doctoral). Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona.
- (2007) «La dislocació a la dreta en català i castellà: microvariació en la interfície sintaxi/pragmàtica». *Caplletra*, 42, p. 53-68.
- (2008) «Exclamatives: A Thematic Guide with Many Questions and Few Answers». *Journal of Catalan Linguistics*, 7, p. 9-40.
- (2009) *The Syntax and Semantics of Dislocations in Catalan*. Köln: Lambert Academic Publishing.
- (2011) «A quantitative comparative study of right-dislocation in Catalan and Spanish», *Journal of Pragmatics*, 43, p. 1946-1961.
- (2016) «L'evolució de les exclamatives -*qu* de grau en català». *Caplletra*, 61, p. 211-226.

- VILLALBA, Xavier i Laia MAYOL (2013) «Right-dislocation in Catalan: tails, polarity and activation». *International Review of Pragmatics*, 5, p. 87-117.
- VINAY, Jean P. i Jean DALBERNET (1958) *Comparative Stylistics of French and English: A Methodology for Translation*. Amsterdam: John Benjamins.
- WARD, Gregory i Betty J. BIRNER (2001) «Discourse and Information Structure». Dins: Schiffrin, Tannen i Hamilton (ed.), *The Handbook of Discourse Analysis*. Malden: Blackwell Publishers, p. 119-137.
- WARD, Gregory i Ellen PRINCE (1991). «On the Topicalization of Indefinite NPs». *Journal of Pragmatics*, 15, p. 167-178.
- WEBBER, Bonnie L. (1988) «Discourse Deixis: Reference to Discourse Segments». *Proceedings of the 26th Annual Meeting of the ACL*. Philadelphia: University of Pennsylvania, p. 113-122.
- WILSON, Deidre (2012) «Metarepresentation in Linguistic Communication». Dins: WILSON i SPERBER, *Meaning and Relevance*. Cambridge: Cambridge University Press, p. 230-258.
- WINTER, Bodo i Martine GRICE (2021) «Independence and generalizability in linguistics». *Linguistics*, 59, p. 1251-1277.
- ZIMMERMANN, Malte (2007) «Contrastive Focus». Dins: FERY, FANSELOW i KRIFKA (ed.), *Working Papers of the SFB 632, 6 Interdisciplinary Studies of Information Structure (ISIS)*. Potsdam: Universitätsverlag Potsdam, p. 147-159.
- (2011) «Discourse Particles». Dins: Portner, Maienborn i von Heusinger (ed.), *Semantics*. Berlín: Mouton de Gruyter, p. 2011-2038.
- (2016) «Predicate Focus». Dins: FÉRY i ISHIHARA (ed.), *The Oxford Handbook of Information Structure*. Oxford: Oxford University Press, p. 314-358.
- ZIMMERMANN, Malte i Daniel HOLE (2008) «Predicate Focus, Verum Focus, Verb Focus. Similarities and Difference». *Workshop on Predicate Focus, Uni Potsdam i SFB 632*. [en línia] <https://www.researchgate.net/profile/daniel_hole/publication/328857796_predicate_focus_verum_focus_verb_focus_similarities_and_difference/links/5be6dd18299bf1124fc877ce/predicate-focus-verum-focus-verb-focus-similarities-and-difference.pdf>.
- ZIV, Yael (1994) «Left and right dislocation: Discourse functions and anaphora». *Journal of Pragmatics*, 22, p. 629-345.
- ZIV, Yael i Barbara GROSZ (1993) «Right Dislocation and Attentional State». Dins: BUCHALLA, RHOBNA i MITTWOCH (ed.). *The Proceedings of the Ninth Annual Conference Ben Gurion University of the Negev*. Jerusalem: Akademon, p. 184-199.
- ZUBIZARRETA, Maria Luisa (2016) «Nuclear Stress and information structure». Dins: FÉRY i ISHIHARA (ed.), *The Oxford Handbook of Information Structure*. Oxford: Oxford University Press, p. 165-184.

Annexos

Annex I. Fonts del corpus de traducció

<i>Referència al text</i>	<i>Referència completa</i>
Barnes (2011)	BARNES, Julian (2011) <i>Pulse</i> . Londres: Jonathan Cape.
Gombau (2011)	BARNES, Julian (2011) <i>Pulsacions</i> . Barcelona: Angle Editorial. [Alex GOMBAU (tr.)].
Denis (1995)	DENIS, Patrick (1995 [1952]) <i>Around the World with Auntie Mame</i> . Thorndike: G. K. Hall.
Udina (2014)	DENIS, Patrick (2014) <i>La volta al món amb la tieta Mame</i> . Barcelona: Quaderns Crema. [Dolors UDINA (tr.)].
Gornick (1987)	GORNICK, Vivian (1987) <i>Fierce Attachments</i> . Boston: Beacon Press.
Caball (2016)	GORNICK, Vivian (2016) <i>Vincles ferotges</i> . Barcelona: L'altra Editorial. [Josefina CABALL (tr.)].
Green (2012)	GREEN, John (2012) <i>The Fault in Our Stars</i> . Nova York: Dutton Books.
Font (2014)	GREEN, John (2014) <i>No està escrit a les estrelles</i> . Barcelona: Grup Editorial 62 [Laia FONT (tr.)].
Jackson (2009)	JACKSON, Shirley (2009 [1962]) <i>We Have Always Lived in the Castle</i> . Londres: Penguin Books.
Sales (2016)	JACKSON, Shirley (2016) <i>Sempre hem viscut al castell</i> . Barcelona: L'altra Editorial. [Martí SALES (tr.)].
Nunez (2018)	NUNEZ, Sigrid (2018) <i>The Friend</i> . Nova York: Riverhead Books.
Ràfols (2019)	NUNEZ, Sigrid (2019) <i>L'amic</i> . Barcelona: Navona Editorial. [Ferran RÀFOLS (tr.)].

Annex II. Fonts del corpus de català per a comparacions

<i>Referència al text</i>	<i>Referència completa</i>
COC	<i>COC</i> = PAYRATÓ, Luís i Núria ALTURO (2002) <i>Corpus oral de conversa col·loquial: materials de treball</i> . Barcelona: Edicions Universitat Barcelona. [en línia] < http://www.ub.edu/ccub/corpusoraldeconversacolloquial-coc.html >.
COD	<i>COD</i> = VIAPLANA, Joaquim, Maria-Rosa LLORET, Maria-Pilar PEREA, Esteve CLUA (2007) <i>Corpus Oral Dialectal</i> . Barcelona: Promociones y Publicaciones Universitarias.
COR	<i>COR</i> = ALTURO, Núria, Òscar BLADAS, Mireia PAYÀ i Lluís PAYRATÓ (2004) <i>Corpus oral de registres. Materials de treball</i> . Barcelona: Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona.
COS	<i>COS</i> = BOIX-FUSTER, Emili, Marina ÀLAMO (2007) <i>Corpus de varietats socials. Materials de treball</i> , (llibre i CD-ROM). Barcelona: Edicions de la Universitat de Barcelona.
Solà (2019)	SOLÀ, Irene (2019) <i>Canto jo i la muntanya balla</i> . Barcelona: Anagrama.

Annex III. Fonts del corpus complementari

<i>Referència al text</i>	<i>Referència completa</i>
Agència Catalana de Notícies 2015	AGÈNCIA CATALANA DE NOTÍCIES (2015) «L'Estanc número 3 de Rubí reparteix 250.000 euros amb el quart premi de la Grossa de Cap d'Any». [en línia] < https://www.ccma.cat/324/lestanc-numero-3-de-rubi-reparteix-250-000-euros-amb-el-quart-premi-de-la-grossa-de-cap-dany/noticia/2626058/ >.
Víctor Alexandre 2015, <i>El Món</i>	ALEXANDRE, Víctor (2015) «Conferència Nacional per l'Estat Propi». <i>El Món</i> . [en línia] < https://elmon.cat/opinio/conferencia-nacional-per-l-estat-propi-4352/ >.
Marc Busquets 2015, <i>Reusdigital.cat</i>	BUSQUETS, Marc (2015) «'Cubata' (al passat)». <i>Reusdigital.cat</i> . [en línia] < https://www.reusdigital.cat/noticia/43184 >.
Maria Cabrera 2019, <i>Time Out</i>	CABRERA, Maria (2019) «Que lent, el món». <i>Time Out</i> , 546. [en línia] < https://digitalarchive.timeout.com/TO_PDF_Download/Europe/Spain/Barcelona/2019/April/TOB_546.pdf >.
Ferran Casas 2015, <i>Diari Ara</i>	CASAS, Ferran (2015) «Andalusia ensenya targeta groga a Rajoy». <i>Diari Ara</i> . [en línia] < https://www.ara.cat/premium/andalusia-ensenya-targeta-groga-rajoy_1_1915476.html >.
Ciceró 1923, <i>En defensa de Quincti</i>	CICERÓ, Marc Tul·li (1923) «En defensa de Quincti, de Rosci Amerí, de Rosci Comediant, de Tul·li». <i>Discursos</i> , vol. 1. Barcelona: Bernat Metge, [Llorenç Riber (tr.)].
Dani Cortijo 2017, <i>Nació Digital</i>	CORTIJO, Dani (2017) «La Colònia Castells serà història». <i>Nació Digital</i> . [en línia] < https://www.naciodigital.cat/noticia/131435/colonia-castells-sera-historia >.
Alicia Coscollano i Jordi Maura 2018, <i>El Diari online</i>	COSCOLLANO, Alicia i Jordi MAURA (2018) «'Abonos Calsilla', un establiment essencialment benicarlando». <i>El Diari online</i> , [en línia] < https://www.eldiari.online/abonos-calsilla-un-establiment-essencialment-benicarlando/ >.
Mireia Domènech, 2019 <i>El Món</i>	DOMÈNECH, Mireia (2019) «Hola, em dic Pau Gasol i no puc votar». <i>El Món</i> . [en línia] < https://elmon.cat/opinio/hola-em-dic-pau-gasol-i-no-puc-votar-40955/ >.

- ducatistas.com
2004
- DUCATISTAS.COM (2004) «Problema frenos 600ie». [en línia]
<<https://www.ducatinistas.com/foros/index.php?phpsessid=bugkpb424r87496igfnviibdd3&topic=3391.10>>.
- El noi gran 1931:
544, *L'esquella de la Torratxa*
- EL NOI GRAN (1931) «El "dependiente de escritorio"». *L'esquella de la Torratxa*, 2720. [en línia]<https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/en/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1209081&interno=S&posicion=1>.
- Es pi gros, 1992
Editorial
- ES PI GROS (1992) «Editorial», Lloret de Vistalegre. [en línia]
<http://ibdigital.uib.es/greenstone/sites/localsite/collect/pr emsaForanaMallorca/index/assoc/Es_Pi_Gr/os_1992_/mes02_n0.dir/Es_Pi_Gros_1992_mes02_n0085.pdf>.

Annex IV. Qüestionari

Part I. Consciència metapragmàtica

1. El focus contrastiu (FC) introdueix alternatives inferibles del context
2. Les relacions semàntiques de FC
 - a. FC additiu
 - b. FC exhaustiu
 - c. FC escalar/contraexpectatiu/miratiu
3. Adverbis epistèmics
 - a. epistèmic: 'realment'
 - b. de necessitat epistèmica: 'per força'
4. Funció de l'avantposició de focus: *De tot, em queixo*
 - a. subjecte
 - b. argument intern
5. Avantposició epistèmica: *Alguna cosa trobarem*
6. Adjunts oracionals
7. Distinció dislocació a l'esquerra i a la dreta
 - a. dislocació d'informació coneguda (rerefons)
 - b. dislocació amb funció de contrast
 - c. dislocació amb funció de delimitació
 - d. dislocació amb valor exclamatiu
 - e. dislocació per activar o mantenir un tema conegut
 - f. dislocació amb valor d'epitomitxació (despectiva)
 - g. dislocació per activar un referent perceptible però no esmentat (díctica)

Part II. Consideracions estilístiques

1. Actitud davant les marques tipogràfiques de focus
2. Actitud davant l'ús de marques tipogràfiques de focus en català
3. Ús de coma per separar el focus desplaçat a la perifèria esquerra
4. Ús de coma per separar el focus desplaçat a la perifèria esquerra quan és el subjecte

Part I. Consciència metapragmàtica

1.1 Traduïu NOMÉS l'enunciat en negreta tenint en compte el significat de la lletra cursiva.

Obra: Denis, Patrick (1995). *Around the World with Auntie Mame*. Thorndike: G. K. Hall.

Context: [Durant els anys 40, en un cabaret.]

Some way — don't ask me how — the Empress indicated that she wanted her innocent admirer broken on the rack, then flayed alive, then drawn and quartered by shouting, "Oh, mon amour." A trap door opened, flames licked out of it, and the hapless young man was thrown in with a hideous scream and a chillingly realistic thud.

Text font: **Then the massed offstage chorus sang the *old Russian anthem*** (in French), Auntie Mame shrieked, "Oh, mon amour!" and slumped to the floor as the curtain fell. The house was in an uproar with cries of "Brava" and "Bis! Bis!"

Text meta:

Com descriuríeu la funció que fa la cursiva o el significat que aporta?

1.2.a Traduïu l'enunciat en negreta tenint en compte el significat de la lletra cursiva.

Obra: Nunez, Sigrid (2018). *The Friend*. Nova York: Riverhead Books.

Context: [Diàleg entre la primera esposa de l'escriptor que s'ha suïcidat i l'amiga de l'escriptor. La primera esposa és qui parla.]

"But you," she said. "You two were such good friends for so long. How I used to envy that. I used to think, if only he and I hadn't fallen in love,

Text font: **then we could have had a friendship like that!"**

Text meta:

Com la descriuríeu, la funció que fa la cursiva?

1.2.b Tradueix l'enunciat en negreta tenint en compte el significat de la lletra cursiva.

Obra: Nunez, Sigrid (2018). *The Friend*. Nova York: Riverhead Books.

Context: [Diàleg entre una escriptora i un amic seu també escriptor. Ell li retreu que l'hagi fet servir per crear el personatge d'un relat.]

What have you done? Right now I can tell you it feels like a betrayal.

Absolutely a betrayal. And after the conversation we just had, I do have to ask:

Text font: **What makes *me* fair game?**

Text meta:

Com la descriuríeu, la funció que fa la cursiva?

1.2.c Tradueix l'enunciat en negreta tenint en compte el significat de la lletra cursiva.

Obra: Nunez, Sigrid (2018). *The Friend*. Nova York: Riverhead Books.

Context: [La narradora parla de les conseqüències sorprenents de la incapacitat dels gossos per entendre la mort.]

Text font: **Fido, a dog from a town near Florence, Italy, waited every day for *fourteen years for his dead master (...)*.**

Text meta:

Com la descriuríeu, la funció que fa la cursiva?

1.3.a Tradueu l'enunciat en negreta tenint en compte el significat de la lletra cursiva.

Obra: Gornick, Vivian (1987). *Fierce Attachments*. Boston: Beacon Press.

Context: [L'enunciadora se sent desacreditada perquè les persones que l'envolten li han dit que la seva tristor és desagradable per als altres.]

When she was told her relentless melancholy was oppressive to those forced to witness it, she was surprised. Her mouth and eyes flashed angry hurt and she said,

Text font: **"I can't help it. This is how I *feel*. I can only act as I feel."**

Text meta:

Com la descriuríeu, la funció que fa la cursiva?

1.3.b Tradueu l'enunciat en negreta tenint en compte el significat de la lletra cursiva.

Obra: Jackson, Shirley (2009). *We Have Always Lived in the Castle*. Londres: Penguin Books.

Context: [Una vilatana diu als bombers que deixin cremar l'incendi del casalot dels Blackwood —propietaris odiats al poble—, i un bomber li respon.]

"Why not let it burn?" the woman called insistently, and one of the dark men going in and out of our front door turned and waved and grinned.

Text font: **"We're the firemen," he called back, "we *got* to put it out."**

Text meta:

Com la descriuríeu, la funció que fa la cursiva?

1.4.a De les traduccions *a*, *b* i *c*, marqueu la que considereu preferible. Digueu per què.

Obra: Nunez, Sigrid (2018). *The Friend*. Nova York: Riverhead Books.

Context: [L'enunciador se sorprèn que en un relat el protagonista sigui un gos.]
And did I hear you right, about a dog?

Text font: **The *dog* is a major character?**

- Text meta: a. El personatge principal és un *gos*?
b. El personatge principal és un gos?
c. Un gos, és el personatge principal?

Per què?

1.4.b De les traduccions *a*, *b* i *c*, marqueu la que considereu preferible. Digueu per què.

Obra: Denis, Patrick (1995). *Around the World with Auntie Mame*. Thorndike: G. K. Hall.

Text font: PARLANT A: "And you were complaining about religion."
PARLANT B: "**I'm complaining about *everything*.**"

- Text meta: a. Em queixo de *tot*.
b. Em queixo de tot.
c. De tot, em queixo.

Per què?

1.5.a Traduiu l'enunciat en negreta parant atenció al context.

Obra: Jackson, Shirley (2009). *We Have Always Lived in the Castle*. Londres: Penguin Books.

[text modificat]

Context: The food comes from the ground and can't be permitted to stay there and rot;

Text font: **we have to do something with it.**

Text meta:

1.5.b De les traduccions *a* i *b*, marqueu la que considereu preferible. Digueu per què.

Obra: Gornick, Vivian (1987). *Fierce Attachments*. Boston: Beacon Press.

Context: When we were teenagers Maddy surprised us all one night at a neighborhood party with his extraordinary foxtrotting ("A regular Fred Astaire," my mother pronounced). Where had he learned to dance like that, we wondered. This was not the kind of dancing you learned from watching Astaire on Saturday afternoons in a darkened movie auditorium, or from moving about by yourself in front of the mirror.

Text font: **This dancing you got from people.** But where?

Text meta: a. Te l'havia d'ensenyar algú, aquest ball.

b. Algú te l'havia d'ensenyar, aquest ball.

Per què?

1.6.a Tradueix l'enunciat en negreta parant atenció al context.

Obra: Gornick, Vivian (1987). *Fierce Attachments*. Boston: Beacon Press.

Context: Marilyn Kerner and I were riding our bikes in Bronx Park after school one day late in May. This was our daily practice from early spring until late fall. We would enter the park two blocks from our house, near the entrance to the zoo, and start riding. Sometimes we'd ride hard and fast straight through to Bronx Park East, a good hour from home. Sometimes we'd ride to special places, some particular clump of rock and bush we had made our own. Sometimes we'd circle around just inside the park, talking, more interested in the conversation than the ride, but still in comforting motion on the bike. With the bikes under us we felt free and brave: intelligent explorers in a foreign land. The street, I knew, was mine—the street was human exchange, people smarts, on the street I held my own— but the park? Henri Rousseau's paintings remind me of the way I felt about the park. I would glimpse the wild and the primeval in a landscaped piece of world carefully remade to resemble the original tangle, and there I'd be, flat against it, a little Jewish girl on a bike unable to imagine herself other than talking.

Text font: **Even so, we'd ride hard on those spring afternoons**

Text meta:

1.6.b De les traduccions *a* i *b*, marqueu la que considereu adequada. Digueu per què.

Obra: Barnes, Julian (2011). *Pulse*. Londres: Jonathan Cape. [text modificat]

Context: [Conversa entre dues parelles durant la sobretaula després d'un sopar.]

'Does Phil know what he's talking about?'

Text font: **'I know perfectly what I'm talking about at this time of night.'**

Text meta: a. Sé perfectament de què parlo a aquestes hores de la nit.

b. Sé perfectament de què parlo, a aquestes hores de la nit.

Per què?

1.7.a Tradueu l'enunciat en negreta parant atenció al context.

Obra: Gornick, Vivian (1987). *Fierce Attachments*. Boston: Beacon Press.

Context: [La mare, casada de fa anys, aconsella la Nettie, més jove i maldestra per les tasques domèstiques.]

She praised my mother lavishly for her housewifely skills—her ability to make small wages go far, always have the house smelling nice and the children content to be at home—as though these skills were a treasure, some precious dowry that had been denied her, and symbolized a life from which she had been shut out. My mother (...) would say to her, “But you’re a wife now.

Text font: **You’ll learn these things.**

Text meta:

1.7.b De les traduccions *a*, *b* i *c*, marqueu la que considereu preferible. Digueu per què.

Obra: Gornick, Vivian (1987). *Fierce Attachments*. Boston: Beacon Press. [text modificat]

Context: her fantasies were simple, repetitious, and boring. The ones that turned on money usually went: (...). The stories that turned on love were infinitely more appealing to her,

Text font: **and she entered into these with great elaboration**

- Text meta:
- a. i aquestes les introduïa amb tot detall
 - b. i les introduïa amb tot detall
 - c. i les introduïa amb tot detall, aquestes

Per què?

1.7.c De les traduccions *a*, *b* i *c*, marqueu la que considereu preferible. Digueu per què.

Obra: Gornick, Vivian (1987). *Fierce Attachments*. Boston: Beacon Press.

Context: [La mare es queixa en públic que la seva filla l'odia.]

Text font: She hates me. **I don't know what she has against me, but she hates me.**

- Text meta:
- a. no sé que té en contra meva, però m'odia.
 - b. no ho sé, que té en contra meva, però m'odia.
 - c. que té en contra meva no ho sé, però m'odia.

Per què?

1.7.d De les traduccions *a*, *b* i *c*, marqueu la que considereu preferible. Digueu per què.

Obra: Gornick, Vivian (1987). *Fierce Attachments*. Boston: Beacon Press.

Context: [La mare es queixa al cambrer que el cafè no és calent.]

"Hot," my mother says to the heavy-lidded, black-haired waiter approaching our table very slowly. "I want my coffee hot." (...) Holding the waiter fast between her fingers, she repeats, "Where?" The waiter smiles. "Greek," he says to her. "I Greek." "Greek," she says, as though assessing the value of the nationality he has offered her. "Good. I like Greeks. Remember. Hot. I want my coffee hot." He bursts out laughing. (...) We are silent. The waiter comes with the coffee. She has the cup in her hands before he has fully turned away. She sips, looks scornfully after his retreating back. "You think it's hot?" she says.

Text font: **"It's not hot."**

- Text meta:
- a. No ho és, de calent.
 - b. No és calent.
 - c. De calent, no ho és.

Per què:

1.7.e De les traduccions *a*, *b* i *c*, marqueu la que considereu preferible. Digueu per què.

Obra: Gornick, Vivian (1987). *Fierce Attachments*. Boston: Beacon Press.

Context: Marilyn Kerner and I were riding our bikes in Bronx Park after school one day late in May. (...) On the lake were boats, rented by the hour out of a boathouse built at the end closest to the waterfall. The boathouse was gaily decorated and sat, at the edge of the lake, on a circular concrete patio that had been laid down by the Parks Service, with benches in tiers placed in a half circle at the edge of the patio.

Text font: **These benches were painted bright green each spring.**

- Text meta:
- Aquells bancs els pintaven de verd llampant cada primavera.
 - Els pintaven de verd llampant cada primavera, aquells bancs.
 - Pintaven aquells bancs de verd llampant cada primavera.

Per què?

1.7.f De les traduccions *a*, *b* i *c*, marqueu la que considereu preferible. Digueu per què.

Context: [Un empresari rebutja un candidat d'una llista de possibles treballadors per contractar, per ser un bevedor que ja va contractar i acomiadar.]

Text font: "Williamson? He would stink of booze and **I sacked that drunkard long ago.**"

- Text meta:
- vaig acomiadar aquell borratxo fa molt de temps.
 - aquell borratxo el vaig acomiadar fa molt de temps.
 - el vaig acomiadar fa molt de temps, aquell borratxo.

Per què?

1.7.g De les traduccions *a*, *b* i *c*, marqueu la que considereu preferible. Digueu per què.

Context: [Una família fa una excursió per un parc natural i, després de pujar un turó, es troben la vista imponent d'unes muntanyes altes i nevades al davant, i fan tots "Ooooooh!".

Llavors, la mare demana a la resta que s'aturin per fer-se una foto de grup.]

Text font: "Hey, hold on! **We got to take a picture with these mountains.**"

- Text meta:
- a. Amb aquestes muntanyes ens (hi) hem de fer una foto.
 - b. Ens hem de fer una foto amb aquestes muntanyes.
 - c. Ens (hi) hem de fer una foto, amb aquestes muntanyes.

Per què?

Part II. Anàlisi estilística

2.1 Les marques de contrast amb lletra cursiva en el text font en anglès són un fenomen rellevant, pel que fa a la traducció? O generalment poden ser ignorades?

Sí / no / depèn / NS/NC

Si heu marcat “depèn”, digueu de què:

2.2 En català, es pot fer servir la tipografia —cursiva, majúscules, versaletes o altres signes diacrítics— per marcar el contrast com en anglès?

Exemples:

- a. La llengua, directament, no la pot salvar l’Institut, directament el que l’ha de salvar és el polític, que ha d’establir les bases socials perquè aquesta llengua *pugui* sobreviure.
- b. Oh, no ho sé, no ho sé... Una dona *sap* si està enamorada o no!
- c. No m’empipava tant el seu riure, com la *manera* de riure.
- d. Estàs ben tocat de l’ala... Has deixat tots els teus estalvis a un *nen*? Que no tenies ningú més?

Sí / no / depèn / Això ho decideix cada editorial / NS/NC

Si heu marcat “depèn”, digueu de què:

2.3 Quan hi ha contrast, soleu posar coma entre el sintagma desplaçat a l'esquerra i la resta de l'oració?

Exemples:

e. No t'ho creuràs... dos milions d'euros, m'han tocat.

f. No t'ho creuràs... dos milions d'euros m'han tocat.

Sí / no / depèn / Això ho decideix l'editorial / NS/NC

Si heu marcat "depèn", digueu de què:

2.4 Quan hi ha contrast, hi poseu coma igualment, si l'element desplaçat a l'esquerra és el subjecte?

Exemples:

a. Ja han sortit les puntuacions. No et creuràs qui ha guanyat... En Marc, ha guanyat.

b. Ja han sortit les puntuacions. No et creuràs qui ha guanyat... En Marc ha guanyat.

Sí / no / depèn / Això ho decideix l'editorial / NS/NC

Si heu marcat "depèn", digueu de què: